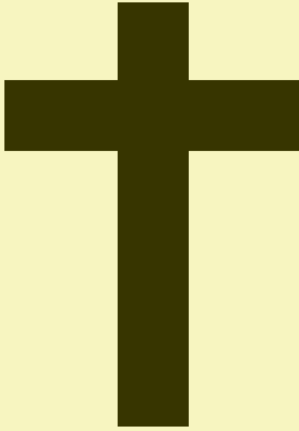

Naʔinbí Sedó Yôesiví Ṭ̣̣ / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Na^ʔinbí Sedó Yôesiví Tʷu / Nanbí Sedó Jôesiví Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Na^ʔinbí Sedó Yôesiví Tʷu (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997

Contents

MARK 1
LUKE 35
JOHN 93
ACTS 135
ROMANS 192
PHILIPPIANS 220
1 THESSALONIANS 227
2 THESSALONIANS 233
1 TIMOTHY 237
2 TIMOTHY 245
TITUS 251
PHILEMON 254
JAMES 256
1 PETER 264
1 JOHN 272
2 JOHN 279
3 JOHN 280

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Mark Ita'nandi'

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesivi tun in t'owa ovâytunphadende'

¹ Nã'i-ân namuu i' híwó'di tun Jesus-ví'gedi, i-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenidí, i' bábá Jôesi Tádáví ay únmuu. ² Hân'oe Jôesi Tádáví tukhe'bi', Isaiah gin nakháwã'i', ita'nan háa Jôesi Tádá iví ay itü'annin, ginnân:

³ Ót'ôeyanbe, naví t'ôepã'aa'i' uví páadé wínsankhâymaa.

I'dân ugi' in p'ôe wónkhây'amí.

Oe ahkon deedi i' t'ôepã'aa'i' úntuhkwíntúúni,
"In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igi'.

Hã'i p'ôe'ây-á wá' igí' binta'ge'an."

⁴ John i' p'ó'p'oekandi-ân i' t'ôepã'aa'i' namuu. Oe ahkon deedi Jôesivi tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi ovâytumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídi, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amí." ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú'windá ee naji' iwepiye dimáa, hedi in to'wên dívít'aywó'dihãätsi'annin in Jordan p'o'k'ay iwe ovâyp'ó'p'oe'an.

⁶ John-bí aa kamáyo phódí únpa'an, hedá napújeba'áamuu, hedi khowi'dá hedá thaawãä áp'o ishaa'i-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovâytumáa: "Wí to'wí naví shánkí tsonan, hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídi, ihaydânho naadi wâyp'ó'p'oe'amíkhuu imáa'i naví tí'úugé napowagi'o, hedi naa ihay híwó'di wó'muupí dáy't'ãä-ídi iví anto wânbo dônma'p'ãädi-ídi.

⁸ Naadá p'oeididã' wâyp'ó'p'oe'o', hewânbo i'dá i' Yã'dãa'i P'oewaahãa wovâysankhâymaa wí p'ó'p'oekkan waagibá."

Jesus óep'ó'p'oe'an

⁹ Ihayhãäbá Jesus oe Nazareth bú'dí napówá, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o'k'ay iwe John-di óep'ó'p'oe'an. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwedí nats'anpee'ã' ihaydi, makówá nakhuuðeemändi i' Yã'dãa'i P'oewaahãa wí k'o'wee waagibá nawândi imú', hedi iví'di isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówádí napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígi'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan."

Penísendi ikhãäde Jesus óehíwóhpíkanamídi

¹² Ihaydi i' Yã'dãa'i P'oewaahãadi Jesus ahkónupiye óeho'. ¹³ Jónántä (40) thaa iwe naji', hedi Satan i' Penísendi namuu'i' ikhãäde' óehíwóhpíkanamídi. Ihayhãädi wiyá to'wí i-ádi wína'ánpí, in ahkónuwin animáa hãäwëndã'mán iwe diji', hewânbo in makówáwin t'ôepã'aa'i'indiho óekhãge'nan.

Jesus-di jónu paawó'in ovâytuhkánan i-ádi dimú-ídi

¹⁴⁻¹⁵ John i' p'ó'p'oekandi' oe Judea óepansóge, hedi tí'úugédi Jesus oe Galilee-piye namáa, Jôesi Tádáví híwó'di tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi. Ovâytumáa, "Nã-ânho híwó'di diwe naná, Jôesi Tádá nakhâymuu wovâysíghóenidí. Unbí t'aywó'di binjoe'an, hedá ná'i Jôesi Tádáví híwó'di tun bíwâyú."

¹⁶ Iwáy Galilee p'oe'kwí kíngé Jesus naphadëmän dihaydi, Simon-dá iví tí'úu Andrew-ádi dãnpa'akanunde' ovãnmú', indá paawó'in damuudi.

17 Hedí ovântu'an, "Naa-ádí bákä've. Nää dänpaahónde', hewänbo naagí' dînt'owahóení'in wänhá'ámí." 18 Wesebo inbí pa'akanu'i dänjoe'andi i-ádí damää.

19 Wíyá háy namää ihaydi, James-ádí iví tí'úu John-dádí ovänmû', indá Zebedee-ví áy damuu. Inbí pa'akanu'i dänkodi'o' inbí kophé iwe. 20 Hedí ovänmû'di ovântu'an i-ádí damú-í'in, hedí inbí tádá Zebedee ee kophé iwe in t'ôe'indádi ovâyjoe'andi i-ádí damää.

Jesus-di wí yä'dâapí' p'owəqahəə wí senbí'wedí óekhehiye

21 Capernaum bú'ay dipówá, hedí i' kaykhanwówá thaa naná' dihaydi Hudíyóví méesate'ay ee Jesus nats'ú, hedí in t'owa ovâyhá'an. 22 Háa Jesus-di ovâyhá'o waa ovâyháa'an, gá in senä'in Hudíyóví khuu dâyhá'o'in dívíhée'an waagibá wí'ihée'anpídán, hewänbo i'dá ovâyhá'an ta'gendi itsonkhuumáa waagi.

23 Ihaydíbá wí sen i' méesate ee nats'ú, i-á wí yä'dâapí' p'owəqahəədi óemáa, hedí ituwínú, 24 "Ánpí dí'an, ú' Jesus Nazareth bú'wí'. Tí un'äá dí't'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in. Ú-á i' t'ähkí yä'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádáví wóesandi'." 25 Jesus-di i' yä'dâapí' p'owəqahəə óet'e'yandi óetu'an, "Händä'díbo', ná'i senbí'wedí óepeve." 26 Hedí i' yä'dâapí' p'owəqahəə ituwínúdáhá' i' sen óethathakannan iví'wedí napee'ädi.

27 T'ähkí in t'owa ovâyháa'an, hedí dívítu'an, "Hännan namuu ná'in? Wên ts'aqmin háhkannân imáa, hedá itsonkhuumáa waa i'o'. In yä'dâapí'in p'owəqahəə wänbo ovâytsomáa, hedí indi óe'a'gindo'." 28 Hedí oe Galilee nange i'ge t'ähkí t'owa iví'gedí dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekháa'an

29 I' méesate iwedí dipee, hedí Jesus oe Simon-dá Andrew-ádí inbí tewhá iwepiye namää. James-ádí John-dádí wá' damää. 30 Dipówá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwíjo úntsáwäp'ídehay'in. 31 Hedí i' kweeví whohte iwepiye namäädi man diwedí óeyä'dí óeshaa. I' tsáwäp'íde wesebo únhan, hedí ovâyhújôn.

32 Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphədə, hedího in t'owadi in dihay'in t'ähkí hedá in to'wên yä'dâapí'in p'owəqahəədi ovâyháa'indá wáy Jesus na'an diwepiye ovâyhúja'. 33 In bú'wnmáa, hedí indi óe'a'gindo'.in t'owa t'ähkí ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. 34 Hedí báyéki t'owa ovâyhekháa'an, tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedá báyéki yä'dâapí'in p'owəqahəə t'owaví'wedí ovâykhehiye. Hewänbo in p'owəqahəə wí'ovâyhi'mágiپی, gá to'wí namuu'in dínhanginnândán.

Jesus wí'bo ijúusu'an

35 Wa'déedí Jesus ishaa, hedí bú'dí napeedí oe händä' naná' diwepiye namää, hedí iwe ijúusu'an. 36 Simon-dá in wé'gen i-ádí diji'indádi dimää óenuuwä-ídí. 37 Hedí óeshaa ihaydi óetu'an, "T'owa t'ähkídí wóetuwámáa." 38 I'dí ovâytu'an, "Jaho gimú-i' ó'i wé'ge'i bú' náwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jôesi Tádáví tun dovây't'oe'ámídí. Hangí'-ánkun o'äá."

39 T'ähkí Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jôesi Tádáví tun ovây't'óekanhon, hedá in yä'dâapí'in p'owəqahəə t'owaví'wedí ovâykhehiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ónhekháa'an

40 Wí sen naphéetaymuu'i Jesus-ví'piye na'ää, hedí idége'disógedí pín ta'gedí nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, "Dínhanginná ɥ-á úkodi'in ná'i phéetay dínjää'amídi, unda'di." 41 Jesus iví'piye hânho nasehkanápóe, hedí ikhóhtäädi iví mandí óetäge, hedí óetu'an, "Naa oda'ákun wínhekkháa'amí'in. Unhekkháapúuwí." 42 Wesebo i' phéetay únhandí nahhekkháapóe. 43-44 Hedí Jesus-di óepunjôn, hewänbo páadé kaygindi óetu'an, "Óet'óeyan, to'wí wänbo ná'i úpóe i'gedí wínáat'óe'amípi. Moses ita'nan Jôesi Tádávi ta'nin diwe, únkhây'ä' wí hääwí i' owha'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídi, in t'owa ovâyhangin'ännamídi íhekkháapóe'in. Nää ópún, ha'wâa ó'an." 45 Hewänbo i' sen iwedi namäädi báyéki ihée'an ni'gedí, hedá háa únópóe'indá t'ámäpiye in t'owa ovây't'óe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'únkodipi kee'eedi i' bú' nats'úunídi, hedího bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapi íwe iwóyí'. Hewänbo ee na'än diwe in t'owa t'ámäphä'gedí dipóya'.

2

Jesus-di wí sen ún'a'yäkankodipi' ónhekkháa'an

1 Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wíyá oe Capernaum-piye namää, hedí iví' na'ännin in t'owa dínhanginpóe. 2 Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hedího wínajáanáhpi phódi nú' wänbo joe, hedí Jôesi Tádávi tun ovây't'óe'an. 3 Wây-á t'owa di'ää, hedí in diwedi jónu senä'di wí sen ún'a'yäkankodipi' whohpa' k'léwédi óekán. 4 Hewänbo dit'owabá'yendi wídkodipi Jesus-ví nú' óekáanídi, hedího who'k'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dâyhohkídi, hedí whohpa' wóegé i' sen ún'a'yäkankodipi' oe áagépiye óewaje. 5 Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' nahay'i' óetu'an, "Naví ay, uví t'aywó'di ú'owó'jen."

6 Hewänbo wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnân díví'ánshaamáa: 7 "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jôesi Tádáda'mân únk'óe t'aywó'di ú'owóje-ídi, hedího gin ná'i sen ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánúnde'."

8 Wesebo Jesus wí'bo únhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedí ovâytu'an, "Hedí háadan ha'wâa úví'ánshaamáa? 9 Ná'i sen ún'a'yäkankodipi' dótu'andá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótu'andá, 'Uví whohpa'ay mänke'di ójýé,' wé'i-an shánki wínabâapu'wanpi hedânho bínmúunídi háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? 10 Nää hääwí dókhâymaa wáykeeyamídi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dínk'óe'in náa oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóje-ídi wá?." Hedhá' i' sen ún'a'yäkankodipi' óetu'an, 11 "Wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mänke'di uví'piye unmú-í." 12 Hedí i' sen wesebo iwínú, hedí iví whohpa' iké'di napee. T'ähkídi'bo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên hääwên gi'min wáymúu wänbo wí'âymu'pi," hedí Jôesi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúuwí'in

13 Jesus i' bú'dí napeedi oe p'óekwí kíngépiye wíyá namää. Báyéki t'owa iví'piye dimää, hedí ovâyhá'o'. 14 Hedí Capernaum-piye nawáymân dihaydi wí sen Levi gin nakháwä'i' óemú' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i' tewhá'ay ee na'ändi, i-á Alpheus-ví ay únmuu, hedá tax phahsandi-ánan namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi óká've," hedí iwínúdi Jesus-ádi namää.

15 Báyéki wây-á tax phahsannin hedá wây-á t'owa-á Jesus-ádi diji', ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ovâytumáa t'óeyanpi'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi iví khäge'nindádi dívhúujo'. 16 Hedí wên

Hudíyoví kuu dâyhá'ó'in senä', indá Pharisee t'owa iweđi'in dimuu'indi Jesus óemú' ná'in gi'min t'owa-ádi ihúujođi. Heđi Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Háadan ná'in tax phahsannindáđi heđá ná'in t'óeyanpí'indáđi ihúujo'?" ¹⁷ Jesus nat'oedi ovâytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dínhtây, in dihaypí'indá joe. Naa ó'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'ámíđi inbí t'aywó'di dâyjoe'ámíđi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus óetsika'yan hađä i'gedi

¹⁸ Ihayhääbá John i' p'ó'p'oekandivi khäge'nindáđi in Pharisee t'owavi khäge'nindáđi díviháađä'ó', heđi wên t'owa Jesus ûnpówá'indi óetsika'yan, "Háadan John-bí khäge'nindáđi in Pharisees-ví'indáđi díviháađä'ó', uvindá joe?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaashánkí'eediná' dihayđi, ti i' soyingiví k'ema'in díviháađä'ó' wa'di indáđi najidibo'?" Joe, há'to ha'wâa díví'ámí wa'di indáđi dín'ándi. ²⁰ Hewânbo ówáy hääđi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihayđânho díviháađäkhâymaa.*

Jesus-di ovâythayan in Hudíyoví hay ówáyđi'í kuu-á heđá ivi ts'aqabi kuu-á wíđânwóndepi'in

²¹ "To'wí wânbo wên to khannin deedi wên aa'ay ts'aamin wí'it'í'k'úya'pí. Ha'wâagi i'andá, dâyo'owididi in aa'ay nat'í'k'óe'in nats'úuni, heđá shánkí wânbo-á in to-á nasivedee-í. ²² Heđi to'wí wânbo wí úuva p'oe ts'aqabi wí'ikuudepi wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eje. Ha'wâagi i'andá, i' úuva p'oe nakaypóedí nasóedí i' p'oemúu napání, heđá i' méena-á nacha'dee-í. Úuva p'oe ts'aqabi-á p'oemúu ts'aqabi eejân ûnkuukhây'ä'."

Jesus óetsika'yan kaykhanwówá thaa i'gedi

²³ Wí thaa, kaykhanwówá thaa naná'di', wí táhtân nava i'ge Jesus-ádi ivi khäge'nindáđi dimän, heđi in khäge'nin dâyták'éthehondi dâykoehon. ²⁴ Heđi in Pharisee t'owadi Jesus óetu'an, "Háadan uví khäge'nin ha'wâa díví'ó'? Háa díví'ó'in kaykhanwówá thaa naná' diwe nakhâak'óe."

²⁵⁻²⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Hewânbo bintunnanpí'an háa David hân'oe i'annin, Abiathar na'owha'p'ó'ó'déđi'ân dihayđi. David-dá heđá in senä' i-ádi diji'indáđi dihašsëndi wí hääwí dâyk'ó'í'in wíđâymaa'pí, heđiho Jôesi Tádáví tewhá ee dits'ú, heđi i' pává ee nasaa'í David ihógidi ik'oe, heđá in senä' i-ádi diji'indá wá' ovâymađi, tobá i' pává Jôesi Tádáđi' ûnwijesaa wânbo', heđiho in owha'da'mân dínk'óe dâyk'ó'íđi. ²⁷ Jôesi Tádáđi t'owa ovâykhíjé i' kaykhanwówá thaa dâywânpi'a'geenídá joe, hewânbo i' kaykhanwówá thaa-á t'owa ovâymađi ovâykhäge'namíđi. ²⁸ Heđiho naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'í' omuu'í dínk'óe otúunídí háa t'owa kaykhanwówá thaa iwe wânbo dínkodí'in díví'ámíđi."

3

Kaykhanwówá thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuu'í' ónehkháa'an

¹ Jesus i' Hudíyoví méesate'ay ee wíyá nats'ú, heđi wí sen wáyhángéđi namant'aamuu'í' iwe ná'an. ² Heđi in t'owadi Jesus áyngidi óemúnde', tigúba kaykhanwówá thaa i' sen ónehkháa'ámí, heđi ónehkháa'andá ónt'e'p'éede-í. ³ Jesus-di i' sen namant'aamuu'í' óetu'an, "Ná'in t'owavi páadépiye ówínú."

* 2:20 Jesus wí'bo ivj'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, heđi ivi khäge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginná-á dimuu.

4 Hedáhá? Jesus-di ovâytsika?yan, “Kaykhanwówá thaa wé?i-an gínk'óe ivi'amídi: Ti wí to?wí áykhäge?namí háa áywa'amí? Ti gínkhây'ä? wí to?wí iví wówátsi áy'aywoeni?in háa áyháyi?in?” Indá háabo wíditúhpi. 5 Hedi Jesus ibeédí tyíngídi óemúnde?, tigúba k'aygi ovâymúnde?, gá wídisígitaachanpoe?opídán, hedi wídisihkanápóepídi óewa?an. Hedáhá? i? sen óetu?an, “Ókhóhtää.” Hedi ikhóhtäädi iví man únwówadi páadédi únmuu waagiba únpoé. 6 In Pharisee t'owa dipee, hedi wesebo Herod-ví k'ema?in ovâyhé?an wên hí? dâyk'úuwídi hádídi Jesus óeháyi?in.

Báyéki t'owa oe p'oekwí kíngépiye Jesus-ádi dimää

7 Jesus-ádi iví khäge?nindádi iwedí dívijáa?an, hedi oe p'oekwíngépiye dimäädi báyéki t'owa dínwóemää. Nã?in t'owa di?ää oe Galilee nangedí, Judea nangedá, 8 Jerusalem bú?dá, Idumea nangedá, Jordan p'o? p'ánädá, hedá Tyre bú? Sidon bú? tsowadá. Nã?in t'owa-á háa i'o? i?gedí dit'oedi ivi?piye dimää. 9 Hedi Jesus iví khäge?nin itu?an wí kophé únkhâychaní?in, in báyéki t'owadi wí?óet'äämä?ve-ípídi. 10 Báyékiho ovâyhekkháa?an, hediho náa-á t'ähki in dihay?in ivi?piye dívít'ä?t'ä?máa óet'äägé-ídi. 11 Hedi in t'owa in yä?dâapi?in p'oewaahädi ovâymáa?indi óemú?di iví páadépiye dívídege?dikw'ódi, hedi dívítúwínú, “U-á Jösesi Tádávi ay-ân unmuu.” 12 Hewänbo kay?indi in yä?dâapi?in p'oewaahäa ovâykhäak'ú? wíditú?be-ídi to?wí namuu?in.

Jesus-di tá?di wíje senä? ovâyde?man iví khäge?nin dimúunídi

13 Jesus okú i?piye namää, hedi in to?wên nada?in ovâytuhkánnan, hedi ee naji? iwepiye dimää. 14 In diwedí tá?di wíje senä? ovâyde?man i-ádi dimú-ídi, hedá ovâyjunjónéni?di iví tun in t'owa ovâytuñphaadé-ídi. 15 Hedá inbá ovâyk'ú? in yä?dâapi?in p'oewaahäa t'owavi?wedí ovâykheppeeé-ídi.

16-19 Ginnân in senä? dikháwä: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá? óekhávámägi), James-á John-dá (ná?indá Zebedee-ví áy únmuu, hewänbo Jesus-di ovánkháyä? Boanerges gin, hedi ná?in kháwä Boanerges-á Greek-ví tundi “Kwahtaa” gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwedí?i namuwän*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymaa?i-á namuu).

Ditú Penísendi?di Jesus óekhäge?máa?in

20 Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi báyéki t'owa wíyá diwé?gepóedí Jesus-á iví khäge?nindá húu wänbo wí?ovây máhpi. 21 Hedi iví maatu?in háa únpoé?o?in dínhanginpóedí únkenmää. “Hádée iví hangintan wí?imáapi? gin ditú?”

22 Wên Hudíyovi khuu dâyhá?o?in oe Jerusalem bú?di di?ää?in wá? ditú?, “Jesus-á Penísendi?di óemáa. In yä?dâapi?in p'oewaahäa?i p'ó?dédi? dínmuu?i?, Beelzebul gin nakháwä?i?dán óekhäge?máa in yä?dâapi?in p'oewaahäa t'owavi?wedí ovâykheppeeé-ídi.” 23 Hedi Jesus-di in t'owa iví?we ovâywé?ge?andi ná?i hí? wên ó?gédi?ay waagi?bá namuu?i? ovâytu?an ovâyhá?amídi: “Hádídan Satan i? Penísendi namuu?i? únko?di wí?bo ipikheppeeé-ídi? 24 Ti wí?únhanginnáhpí?an wí nangewin t'owa wí?bo dívípihánbodá, há?to inbí nange dínkápúuwí. 25 Hedi t'owa inbí k'aygi ee wí?bo dívípiyádedáho?, há?to híwó inbí k'aygi dínpuuwí. 26 Hedi hanbá

* 3:16-19 In Zealot t'owa-á Israel nangegi? dívihänbo? in Rome-?in ovâykheppeeé-ídi

Satan ivi khäge'nindáđi iyándedá, há'to nakâypuúwí, hewänbo iwebo ivi kay únháani.

²⁷ "To'wí wänbo wí'únkodipí wí sen nakay'ivi tewhá ee nats'úunídí ivi háäwí ónsänhóeníđí, páadé i' sen nakay'i' óewhisógepíđíbo'. Óewhisógedíđá'mânho ónsänhóení ivi háäwí.

²⁸ "Ta'gendi wâytumáa, nakodí ovây'owóje-íđí t'owaví t'aywó'di t'ähki hedá t'ähká inbí hí'dí Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'i-á. ²⁹ Hewänbo to'wí i' Yä'däa'i P'owëaahâavi'gedi a'ginkhanuđi ihí'maadá, Jôesi Tádáđi há'to hânhay wänbo ón'owóje-í. Wên t'aywó'nin i'o há'to hânhay wänbo na'owójeđee-i'in." ³⁰ Ha'waaagi Jesus ihée'an gá in Hudíyovi khuu dâyhá'o'in ditúđán, "I-á wí yä'dâapi' p'owëaahâadi óemaa."

Jesus-ví jiyá-á tí'úuwindá únpówa

³¹ Ihayháäbá Jesus-ví jiyá-á ivi tí'úuwindá i' tewhá wáy na'än diwe dipówa, hedí já'wé dívítsíkhawindi wí to'wí Jesus úntuhkánt'sú. ³² Báyéki t'owa ee na'än dee dikw'ón, hedí óetu'an, "Uví jiyá-áđi uví tí'úuwindáđi oe já'wé diji' hedí wóetuwámáa." ³³ Jesus-di ovâytu'an, "Wây-á t'owa diji' jiyá-á tí'úuwindá waaginbá dimuu'in naagi'." ³⁴ Hedí in t'owa dibúukw'ó'nin ovâybéepuwámáadi natú, "Ná'in wá' naví jiyá-á naví tí'úuwindá dínmuu. ³⁵ To'wên háa Jôesi Tádá nada' waa díví'o'innânho naví tí'úuwindá naví jiyá-á dínmuu."

Jesus-di wên háhkang'i in ó'gedí ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

4

¹ Jesus-di in t'owa oe p'oekwí kíngé wiyá ovâyhá'o', hedí ee naji' iwe báyéki t'owa dívíwé'ge'andi wí kophé na'än diwe ítógidi isóge, hedí t'ähki in t'owa ee nange p'oekwí kíngé dívíwóyí'. ² Iwe ovây'ó'gedí'an báyéki háäwí ovâyhá'amídi. Wên ó'gedí ovâytu'annin ginnân namuu: ³ "Bít'óeyan. Wí ko'jikwo'i namáa ivi ko'ji wóge, hedí ee nava i'ge iko'jiwáde. ⁴ Wáy wí ko'ji in p'oe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedí in tsíde dipówáđi t'ähki dâyk'oe. ⁵ Wiyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, báyéki wínanank'óhpi iwe, hedí wáhphade wínanank'aanáhpídi i' nan nasúwáđi wesebo natsijópúpóe. ⁶ Hewänbo i' than napee ihaydi, t'ähki nat'aadi óephahanú, ihay wínapútsiyedipídi. ⁷ Wiyá ko'ji-á wää'i phé'yávi jáa-á najemu, hedí i' phé'yávi nasóedi i' ko'ji óe'ánhógidi háäbo wínapaapi. ⁸ Hewänbo wiyá ko'ji-á híwó'di nan diwá najemu, hedí napeedi nasóe, hedí wáy wí ko'ji iwedi powintá ma'kw'anukí shánkí napaa, wiyá iwedi sígintá-á, hedá wiyá iwedá tágintá-á. ⁹ To'wên naví hí' dit'oe'indá híwó dívít'óeyaani'in dínkhây'á'."

¹⁰ Jesus wí'bo naji' ihaydi, ivi tá'di wíje khäge'nindá hedá in wé'gen i-áđi diji'indá oetsika'yan hânnan ná'in ó'gedí natunda'in. ¹¹ Ovâythayyandi natú, "Jôesi Tádáđi wovâymägi ika'póewídi hádídi i'di náa t'owa ovâysíghónde' i'gedi, hewänbo in wé'gen t'owa dika'powada'pi'indáho dovâyhá'odi ó'gedíđá' dovâytumáa hedánho wídika'póewípídi. ¹² Jôesi Tádávi ta'nin diwe ginnân inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa háädi wänbo t'ähki dâymunde wänbo

wídínkeepoe'opí,

hedá háädi wänbo t'ähki dit'oe'o

hewänbo wídika'póya'pi.

Dínkeepoe'odá hedá dika'póya'dá Jôesi Tádávi'piye dívíbee-í hedí i'dí ovây'owójeé-í."

Jesus-di ovâythayyan i' ko'ji i'gedi

13 Hedí Jesus-di ovâysika'yan, "Ti nã'in hãhkangí'in ó'gédí i' ko'ji i'gedi wí'íka'póya'pí'an? Hádídan i' wé'ge'i hãhkangí' ó'gédí wãytumáa'i' íka'póewi? 14 Nã'i ko'ji i' sen ikoe'i Jôesi Tádávi tun waagi'bá namuu. 15 Wí ko'ji in p'ôe'ay i'gepiye najemu nanankâymuu eedi, hedí wên t'owa nã'i nan waaginbá dimuu. Nã'i Jôesi Tádávi tun dit'oedi wesebo i Penísendi Satan na'ãdí inbí'wedi ovâyhónde". 16 Wíyá ko'ji-á nak'uuná' deedá najemu, hedí wây-á wên t'owa-á nã'i wãhphade k'aapi' nan waaginbá dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oedi wesebo hihchandi dâysígí'o'. 17 Hewänbo wídipúumuupí waaginbá dimuu. Pín ta'gedí wídívíwâyundepídí háy tãhkíqá' diyãäpoe'o. Dâyt'ôephadededáhá' t'owadá ovâywá'o' nã'i Jôesi Tádávi tun namuudi, hedího wesebo inbí wãyu dínhande". 18 Wíyá ko'ji-á wãä'i phé'yãvi jáa-á najemu, hedí wây-á wên t'owa-á i' tun dit'oedi nã'i nan waaginbá dimuu. 19 Báyéki háäwi nãä oepáa k'aydiwidi ovây'áyingimã', hedí hãhno dâychã'sígídí in ta'gen namuu iwedi dívíhãnge'o', hedá báyéki wíyá háäwi-á dida', hedího i' ko'ji óe'ánhógi waagibá dínpo'e'o, indá Jôesi Tádávi hí' dâyt'ódé'dedi wên híwó wänbo wí'ovây'ohpí. 20 Wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedí wây-á wên t'owa-á nã'i híwó'di nan waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe'odi dâysígí'o', hedí híwó'di háäwi díví'o'. I' ko'ji powintã háa sigintã háa tãgintã ma'kw'anukí shãnkí napaa waagibá, nã'in t'owa iwedi wáy wên shãnkí híwó díví'o wây-á wênbí'wedi."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

21 Hedí wá' ovâytu'an, "Ti wên phakó bints'úya' wên t'ún napekichá'nin pho' háa whohte pho' bínkëenídí? Joe, wên phakóbay-á dâykée'i wáy nakohkeet'oeni iwepí'an. 22 Hedí hanbá t'ãhki háäwi nãä nakaamuu wänbo nakeepúuwí, i díví'o'. I' ko'ji powintã háa sigintã háa tãgintã ma'kw'anukí shãnkí napaa waagibá, nã'in t'owa iwedi whedi háäwi nãä naka'powamuupí wänbo-á naka'powadee-í. 23 To'wên naví hí' dit'oe'indá dínkhây'ã' híwó dívít'ôeyaaní'in.

24 "Hewänbo áyingidí bit'ôeyanbe. Wí híyãäwän úvit'ôeyandáho', wí híyãäwän íka'póewí. Hewänbo híwó úvit'ôeyandá híwó wá' íka'póewí, hedá shãnká íhãhpúuwí. 25 To'wí naka'pówá'i-á shãnkí óeka'powamãäni. Hewänbo to'wí híwó naka'pówápí'-á, i' waagibá, nã'in t'owa iwedi whíyãä naka'pówá'i' ònkaayãmi."

Wíyá wí ko'ji i'gedi ovâytu'an

26 "Naadi wãythayyãmí háa Jôesi Tádávi hãhkan únmuu waa. Ginnân waaginbá namuu: Wí sen nava iwe ikó'jiwáde. 27 Khun waagi i' sen najókhâyã', hedá hédén waagá ishaade'. I' ko'ji-á natsijópúpuwamãndi nasôemãn, hewänbo i' sen wí'únhanginnãhpí háadí gin napoe'o'in. 28 I' nan diwedi napípee. Páadé napee, hedá natútódee, hedá nakãypóe. 29 Hedí nakãypóe ihaydá i' táhtsaa tsijódí its'ã', táhtsaa ihaydi nanãndi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

30 Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naadi wãytuhkankhãmáa háawin Jôesi Tádávi hãhkan únmuu'in. Nã'i hãhkangí' hí' wãytu'ãmí wãythayyãmídí háa únwadedee-i'in: 31 Ünpuuwí háa wí mustard tân únpo'e'o waagibá. Nã'i

tândá shánkí hínchää'i namuu i' wé'ge'i ko'ji t'áhkívi'wedi, ³² hewänbo óekoedi napee ihaydi, shánkí nasôe'o i' wé'ge'i nako'ondivi'wedi. Hedi nasôedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsidé'ây-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dáyýähpá'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkangí' ó'gédí'ây gi'bibá ovâytu'an, háyú dín't'óeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hí'dida' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewänbo wí'bo ivi khäge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háäwi t'áhkí ovâythayjo'.

Jesus i' waa hânq' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi ivi khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe p'oekwí' p'änäpiye." ³⁶ Hediho t'áhkí in t'owa ovâyjoe'andi in tä'di wije khäge'nin i' kophé iwe divítógidi indádi óeho'. Wáy-á kophé wá' iwe dikw'ó. ³⁷ Hedi wí waa hânho kay'i napówá, hedi i' kophé búge nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé ti'úupiye p'ónwédé eedi Jesus najókhawák'óe, hedi ivi khäge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi', ti áyngi wiwóemähpí'an na'in dip'ot'akhanukhây'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwíndá óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedi i' waa nahándi t'áhkí nahángipóe. ⁴⁰ Hedi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Háadan íkhunwóeda'?" Ti in wäyü wíwínmäapi'an?" ⁴¹ In khäge'nin hânho dikhunwóeda', hedi divítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waa'di wänbo p'oe'di wänbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yä'däapi'in p'oeqaahâa wí senbí'wedi ovâykhehpiye

¹ P'oekwí' p'änäpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówá. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen peníbégedi napee óejay-ídi. Ná'i sendá wí yä'däapi' p'oeqaahâadi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dáypeníkhä'kw'óe'ó iwe. Óewhi'owän, hebo wínawhisogedee'ipí, kadénadi wänbo joe. ⁴ Háyanbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadénadá óemanwhi'an, hewänbo i' kadéna itäqdi its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithánde', hedi náä to'wí wänbo wí'unkodipi óesaháanú-ídi, íwiwo nakaydi. ⁵ Khuu-á thaa-á penípho eeje hedá okú i'gá najidi ituwínunde', hedá k'uudá ipits'ánde'.

⁶ Hedi Jesus kayi' najidi óemú'di ivi'piye i'ää, hedi ivi páadépiye idége'disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i' yä'däapi' p'oeqaahâa óetu'an, "Ná'i senbí'wedi ópeeve." Hedi kaygi ituwínúdi i' p'oeqaahâa natú, "Háadan ánpí wídi'ohpi, Jesus, ü Jôesi Táda' i' shánkí kw'áye na'ándivi ay unmuu'í'?" Naadi Jôesi Tádávi páadépiye wída'máa, wídit'óephadekannamípi." ⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Hánnan unkháwá?" "Gá Báyéki gän" gin natú i' sen, "gá na'indá báyéki gjidán." ¹⁰ Hedi kay'indi i' sendi Jesus óeda'máa ná'in yä'däapi'in p'oeqaahâa wí'ováysaanípi ná'i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihuuji' ee okú wáhkí, ¹² hedi in yä'däapi'in p'oeqaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an, "Na'in o'in pehtsudevi'ge dísan inbí tú' eeje ívitóenídi." ¹³ Háa dida'póe'in Jesus-di ovâymägi, hediho in yä'däapi'in p'oeqaahâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsude eeje divítógi. In pehtsude-á oe wáhkídi p'oekwí' diwepiye dívi'ääwávedí dívip'ot'ahánú. Ná'in pehtsude ma'di wije maapaasôn (2,000) ihay diji'.

¹⁴ In dáypehtsude'áyínmäa'in dishavemää, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á háa napóe'in dáy't'óeho'. Hediho in t'owa dáy múunídi dimää. ¹⁵ Jesus-ví'we

dipówá ihaydi i' sen báyékí yá'dâapí'in p'owəqəhəə ivi'wedi ònkhehpiye'i' óemû'. Nää-á na'aamu heđá ivi hangintandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwòeda'póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe'in dáyumû'indi in t'owa dipówá'in ovâytu'an i' senbí'gedi háa óe'annin, heđá háa in pehtsude dínpóe'indá. ¹⁷ Ihaydáhá' in t'owadi hânho kay'indi Jesus óedaa'an inbí nangedi ijáatä-ídi.

¹⁸ Jesus i' kophé iwe itohon dihaydi, i' sen in yá'dâapí'in p'owəqəhəə ivi'wedi ònkhehpiye'i'di pín ta'gedi óedaa'an, "U-áqí dípunmää." ¹⁹ Hewänbo Jesus-di wí'óepunmägipi. Óetu'an, "Uvi'piye ópúndi uvi t'owa ovây't'óe'amí t'ähki háa i' shánki natsónji'i'di ugi' wón'annin, heđá háa uvi'piye nasehkanápóe'indá." ²⁰ Heđiho i' sen i' nange Tâ Bú'wi Nange gin dáytu'o' iwepiye namää, heđi háa Jesus-di ón'annin ovây't'óe'an. T'ähki in t'owa dit'oe'in ovâyháa'an.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ònehkháa'an, heđá wí a'yú nachuu'i-á óewówápaa

²¹ Jesus i' kophé iwedi p'oe'kwí' p'ánadi nawáy'ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji' iwe báyékí t'owa diwé'gepóe. ²² Heđi wí sen, Jairus gin nakháwä'i na'ää, i-á in Hudiyoví méesate'aywi p'ó'dédi' namuu. I'di Jesus óemû'di ivi páadépiye idége'dísóge óekhäge'daa'amídi, ²³ heđi pín ta'gedi óetu'an, "Naví ayúkáy dínchuwamää'ä. Naví k'aygipiye unmu-í heđi uvi mandí náatäggé-í, heđânho nawóewa-í heđá nawówayéeni." ²⁴ Heđiho Jesus i-ádi namää.

Báyékí t'owa dänwóemää, heđi in di Jesus óet'ä't'ä'chänuhon. ²⁵ Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tä'di wíje (12) pəayo ivi ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipi. ²⁶ Ikhäge'tuwämäadi ivi hääwí t'ähki ikú'ch'áadáhá' ivi chä'dá ihánú, hewänbo in woekannindi shánki óewänpit'óephadekannan, heđi óekhäge'namívi'wedi shánká nahaypóe. ²⁷ Ná'i kwee-á Jesus-ví'gedi nat'oe, heđiho ivi tí'ûuphá'gedi t'owa jáa nats'ú ivi k'ewé'in to óntäggé-ídi. ²⁸ Ginnän í'ánshaamáa: "Jesus-ví k'ewé'in to k'áygedí wän dõntägedibo owóewa-í." ²⁹ Heđi óntägedi wesebo ivi ûnp'oe ûnwóyí'dee, heđi ivi tú' iwe nataachanpóe ivi tawä' ònehkháapóe'in.

³⁰ Wesebo Jesus ûnhanginpóe ivi pínándi to'wí nahekháapóe'in, heđi in t'owa jáadi ibeédi natú, "To'dan naví aa dîntäge?" ³¹ Ivi khäge'nindi óetu'an, "Ná'in báyékí t'owadi u' wóet'ä't'ä'chänumäädi ovâymundepí'an, heđiho háadan untú?, 'To'dan naa dîntäge?' gin" ³² Hewänbo Jesus-á ibeemáa, to'dan óetäge'in óemúunídi. ³³ I' kwee ûnhanginpóe háa ûnpóe'in, heđi nakhunwòeda'póedáhá' nathathapóe, heđi Jesus-ví'piye namäädi ivi páadépiye idége'dísóge, heđi óetu'an ta'gendi háa i'annin. ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uvi wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpídiibo ópún. Unhekháamúuní-áhay."

³⁵ Wa'di ihí'máa ihaydibo wên senä' i' méesatewi p'ó'dédi'ví'wedi dipówá, heđi óetu'an, "Janbo Jesus-á ibeemáa, to'dan irus, i' hähkandi ánpí ó'an, uvi ayúkáy-á ho úchuu." ³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditú' wänbo wí'ovây'áyngi'anpi, heđi ná'i tsondi óetu'an, "Wí'unkhunwòeda'ipi, ówänpiwäyü." ³⁷ Heđi Peter-á James-á heđá John-dá, James-ví tí'ûu ûnmuu'i, inda' i-áqí ovâypunmägi. ³⁸ I' tsondiví tewhá já'wé napówa ihaydi hânho dîntú'di nat'oe. Wáy wên diséjeji, wáy-á wëndá dívísíhtuwínunde'. ³⁹ Heđi nats'ú' dihaydi ovâytu'an, "Háadan hânho untú?, háadan íséjeji? I' ayúkáy-á wínachuupi, nawänpijókhawäk'óe-á." ⁴⁰ In t'owadi ónwänpip'áhkaa. Heđiho Jesus-di t'ähki ovâykhehpiye, heđi i'

ayúkáyví tádá-á jíyá-á in poje khäge'nindá i-ádi ovâyhondi i' wêe íve i' ayúkáy nak'óe ee dits'ú. ⁴¹ I' ayúkáyví man ónyâ'di Hudíyoví tundi óetu'an, "Talitha kum." (Nǎ'i hí' ginnân natunda: "Óshaa ayúkáy gân wítumáa.") ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tá'di wíje paayo ihay'i namuu), hedí hânho ovâyháa'an. ⁴³ Jesus-di kay'indi ovâykhâa'an to'wí wânbo wídâyhangin'anámípi'in háa napóe'in, hedí ovâytu'an i' ayúkáy óehújôeni'in.

6

Oe Nazareth bú' Jesus óejoegi'an

¹ Iwedi Jesus napeedi ivi khäge'nindádi ivi ówíngepiye namáa. ² I' kaykhanwówá thaa napówá ihaydi Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o', hedí in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin dívít'óeyannin ovâyháa'an, hedí ditú, "Wǎhǎǎ-an ná'i natú'di t'ǎhki únhanginpóe, hedí to'dan óehangintanmági? Hádídán ná'i pínán t'óe i'o'?" ³ Ti i-á i' phé't'óe'i'dá' wínamuupí'an, Mary-ví ay-á? Ti ná'in sená' James-á José-á Judas-á Simon-dá ivi tí'úuwín wí'únmuupí'an? Hedá in kwíyá'ívi tí'úuwín únmuu'in wá', ti ná'indádi wídíjihpí'an?" Gin in t'owa ditú' gá i-ádi híhchan wídínpóepídán.

⁴ Hedí Jesus-di ovâytu'an, "Wí Jôesi Táavi tukhe'bi-á wǎhǎǎ wânbo t'ǎhki óe'a'gin, hewânbo ivi nange iwá joe, ivi t'owa-áda joe, hedá ivi k'aygi wânbo-á joe." ⁵ Hedí wên híyǎǎdídá' t'owaví'di imank'ú'di hehkháa ovây mági, hewânbo wíyá pínán t'óe wânbo wí'únkodípi i'amídi. ⁶ Inbí wáyupídi óeháa'an.

Jesus ivi tá'di wíje (12) khäge'nin isan ivi t'óe dívít'amídi

Ee bú'ây i'ge Jesus namáandi ovâyhǎhkanhon. ⁷ Hedá in tá'di wíje (12) khäge'nin ivi piye ovâywé'getu'andi wí'jendi ovâypuwa'an, hedí ivi t'óe dívít'amídi ovâysan. Dimáápídíbo' i'di ovâyk'ú' in yá'dáapí'in p'oweahháa ovâytaanídí. ⁸ Ginnân ovâyjôn: "Ímán dihaydi uduphéda'mân bínhúuwí, wíyá háǎbo-á joe — wí koegi' wânbo joe, hedíháa wí múu bínhǎǎwíkuu-ígí' wânbo joe, hedíháa wí chǎ' únmuhto'ondi wânbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda' bínhúuwí, hedá wíje to-á wíwínhúuwípi." ¹⁰ Ovâytu'an wá', "Wǎhǎǎ ímáa wânbo', wí tewhá ee wovâysígi'andi eebo úwíwóyí'ní, i' bú'di ímáa píhay. ¹¹ Hewânbo wǎhǎǎ wovâysígi'anpídá, hedíháa wovây't'óeyanpídá, iwedi ípémán dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepéedi-i in t'owa dínhanginnáanídí híwó wídívi'anpí'in."

¹² Hedího ivi khäge'nin iwedi dimáadi in t'owa ovây't'óe'an inbí t'aywó'di dáyjoe'amídi. ¹³ Báyéki yá'dáapi'in p'oweahháa t'owaví'wedi ovâykhepiye, hedá báyéki t'owa dihay'indá olive ka'p'oe-á ovây'áyu'di hehkháa ovây mági.

John i' p'ó'p'oe kandi óehay

¹⁴ Hedí Herod i' nangewi tsondi namuu'i' únhanginpóe háa napuwamánnin, in t'owa t'ǎhki Jesus-ví'gedi dívíhí'máadi. Wên ditú', "I-á John i' p'ó'p'oe kandi namuu nawáywówápóe'i', hedán kavêe ná'i pínán t'óe i'o'." ¹⁵ Wáy-á ditú', "Elijah-án namuu." Hedá wáy-á wéndá ditú', "In wé'gen Jôesi Táadávi tukhe'min diwedi'i-án namuu, in hán'oe'in tukhe'min waagi'bá namuu."

¹⁶ Hewânbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú, "John i' p'ó'p'oe kandi-án namuu, i' to otsonpóe óek'é'ts'a-í'i-án nawáywówápóe." ¹⁷ Ha'wáa Herod natú gá hánhay natsonpóedán John óepankáyjídí hedá pantewhá ee óewhisóege-ídi. Ivi kwee Herodias-gí'ginho i'an. Ná'innânho napóe: Herod wí'tí'úu ún'án, Philip

gin nakháwä?i?, hedji tobá Herodias-á Philip-ví kwee ûnmuu wänbo?, Herod-di óekhó?yâ?.¹⁸ Hedji John-di Herod óetumáa, “Híwó wínamuupí uví tí?úuví kwee mánkáyjídí.”¹⁹ Hedjáho Herodias-di John óet’aydi nada? to?wídi óehájý?in, hewänbo wí?ûnkoðipí,²⁰ gá Herod-di John óekhunwóeda?dân. Herod-dá ûnhanginna John iví wówátsi ta?ge ihonnin hedá yä?dáa?i-á namuu, hedjiho ón?aywónde?. Herod óehá?an John-bí hí? óntóeyaanídi, hewänbo ónt’óeyandedi háa í?ánshaa?amí?in wí?ishaaðepi.

²¹ T’óediwän híwó ûnpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa ûnnândi ishánki?eedipaa, hedji in tsonnindá in sundado p’ó?dédí?indá hedá in koðit’owa sená? Galilee-windá ovâyhúutu?an.²² Hedji Herodias-ví a?yú ûnts’úndi ovâyjáde, hedji Herod-á in ovâyhúutu?annindá ovâyhí?an iví shade. Hedjiho Herod-di í? a?yú óetu?an, “Dídaa?an naa háäwí unda?i?, hedji naadi í? wímääni.”²³ Iví tun imägi Jóesi Tádávi páadépiye ginnân: “Hääwí unda?póe?i?, naadáho wímääni, navi nam wänbo píngé haydi wímääni.”²⁴ Hedji í? a?yú napeedi iví jíyá óetsika?yan, “Hää-an oda?púuwi?” Iví jíyádi óetu?an, “Gá John í? p’ó?p’oekandiví p’ónnân unda?púuwi.”²⁵ Í? a?yú iwänáho?di wesebo ee Herod na?án dee nats’ú, hedji óetu?an: “Naa oda? wesebo dímäáni?in wên sä?wé pháagín diwedi John í? p’ó?p’oekandiví p’ôn.”

²⁶ Herod nat’oedi báyéki nachanpóe, hewänbo in sená? dikw’ó?ninbí páadépiye iví tun imägi?in namuudibo wínda?pi “joe” gin óetu?amí?in.²⁷ Hedjiho wí sundado áy?di? óepunjôn John óek’é?ts’áa-ídi pan tewhá ee, iví p’ôn ónkáyjídí.²⁸ Hedji í? sundado han í?andi John-bí p’ôn wên sä?wé pháagín diwedi ónmaa. Í? a?yú ón?andáhá? í? a?yúdá iví jíyá-á ón?an.²⁹ John-ví khäge?nin dínhanginpóe ihaydi di?ä?á? pení dáykáyjídí, hedji dáykhä?k’ú?.

Jesus in p’ánú maapaasôn (5,000) sená?dá in wé?gen t’owa-á ovâyhúujôn

³⁰ Jesus-ví t’óekhuwa?in Jesus-ví?piye diwáy?ää, hedji t’ähki háa díví?an waa hedá háäwí t’ähki dáyhá?annindá óet’óe?an.³¹ Báyéki t’owa di?ää?ädá dímäá?ädá Jesus-á iví khäge?nindá húu wänbo wí?ovâymahpi. Hedjiho Jesus iví khäge?nin itü?an, “Jaho gimú-í oe hánda? naná? diwepiye wí?bo giyëñéni, hedji owe ívíkaykhanwówá?amí.”³² Hedjiho kophé iwedi oe hánda? naná? diwepiye dímäá.

³³ Hewänbo dívíjää?andi báyéki t’owa í? bú?áy í?ge?indi ovâymu?, hedji ovâytaa, hedji oe p’oekwí kíngé nagedibo díví?ayú?andi Jesus-ví páadébo dipówá.³⁴ Jesus í? kophé iwedi nawhawe?ädi in báyéki t’owa ovâymu?, hedji inbí?piye nasehkanápóe gá wên k’úwá waagibá áy?dípídiibo díjidân, hedjiho báyéki háäwí ovâyhá?an.³⁵ Nakinmân dihaydi iví khäge?nin iví?piye di?äädi óetu?an, “Náwe na?ahkonná, hedá nää-á nakinmân.³⁶ Ná?in t’owa ovâypunjónbe í? nava háä t’owa nanân deejepiye hedá í? bú?áy eejepiyá, dáyhääwíkuumä-ídi dívíhúuyamídi.”³⁷ Hewänbo Jesus-di ovâytu?an, “Undidânho bínhúujóeni.” Indi óetu?an, “Hádídan áy?amí? Ti unda? gimú-í?in wáygín tägintá (200) thaa t’óe díví?andi wá?áa áyháanú-ídi koegi? áykuumä-ídi, hedá áymääni dáyk’o?ídi?”³⁸ Jesus-di ovâytsika?yan, “Hâyú-an koegi? bínmäa? Ja bínmu?dí.” Hâyú dáymáa?in dínhanginpóe ihaydi ditú, “P’ánú pává?áy hedá wíje pa?ây-á.”

³⁹ Hedji in t’owa t’ähki ovâytu?an ee táa tsáwä eedi dívíboedikw’óeni.⁴⁰ Hedji dívíwaaðikw’ódi tägin tägindá (100’s) hedá p’ánán tägindá (50’s).⁴¹ Jesus í? p’ánú pává hedá in wíje paa-á ihógi, hedji makówápiye íbéedi íkú?daa?andi í? pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá? iví khäge?nin ovây?an in t’owa

ovâyphaadé-ídí. ⁴² T'ähki in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, ⁴³ hedí ivi khäge'nin tä'di wíje (12) t'un p'eedí i' dínphade'i pává hedá paa-á dáywé'ge'an. ⁴⁴ In senä'dä'bo dívíhúuyannin p'anú maapaasôn (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

⁴⁵ Wesebo Jesus ivi khäge'nin ijôn i' kophé iwe dívítôenídí, hedí ovâytu'an oe p'oekwí' p'anäpiye dipaadémú-i'in, Bethsaida bú'ay naná' diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjôenídí. ⁴⁶ Hedí in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áeyepiye namää ijúusu'amídí.

⁴⁷ Nakhunpóe ihaydi i' kophé oe p'oe pinudi namän, hedí Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. ⁴⁸ Hânho dívít'ôekanhondi ovâymu', i' wáadi páadépiye wí'ovâypunmähpídí. Hédénpiye naná' dihaydi p'oe kw'áayé naji' ovâykáanídí, hedí ovâyphadekhâymaawän. ⁴⁹ In khäge'nindi p'oe kw'áayé najidi óemú', hedí wí p'oewahháa i' namuu gin di'ändi dívítuwínú dikhunwôeda' waa, ⁵⁰ gá t'ähkídi óemú'di dívípíhää'dän. Hewänbo wesebo ovâytu'an, "Unbí pí'nä kó'hé ikaymúni. Naa Jesus-än omuu. Wí'íkhunwôeda'ípi." ⁵¹ Hedí i' kophé iwe indádi ipitógi, hedí i' wáa nahán. Hânho ovâyháa'an, ⁵² gá dika'powakâymuudän. Wa'di wídika'póya'pí ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' pávádi wí pinnán t'ôe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhekháa'an

⁵³ Oe p'o' p'anäpiye diphadedi Gennesaret nange dipówa, hedí i' kophé dáywhisóge. ⁵⁴ I' kophé iwedi dipee ihaydi wesebo in t'owadi Jesus óetaa. ⁵⁵ Wáyge naji'in dínhanginpóe ihaydi, in t'owa t'ähki díví'a'yuu'an in dihay'in inbí whohpá' wóege ovâykáanídí. ⁵⁶ Wähää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hediháa bú'já'wé iwe in t'owadi ná'in dihay'in búu pingé iwe ovâykw'óe'ó, hedá pin ta'gedi óedaa'o' ivi to' k'áygédi wän óntä'gé-ídí, hedí t'ähki in óetäge'in dihekháapóe.

7

In hân'oe'inbí hâhkan

¹ In Pharisee t'owa-á hedá wên Hudíyoví kuu dáyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädi Jesus-ví'we dívíwé'ge'an. ² Hedí indi ovâymu' Jesus-ví khäge'nin dívíhúujodi dívíman'owídipídi'bo' in Hudíyoví kuu waa.

³ Ná'in Pharisees-á hedá t'ähki in wé'gen Hudíyo-á wídívíhúujopí páadé dívíman'owídipídi'bo', háa in hân'oe'in Hudíyoví kuu dínmuu waagi. ⁴ Hedí wáy dáyháawíku'ch'áade' iwedi di'äädi wídívíhúujopí páadé gin dívíman'owídipídi'bo'; hedá báyéki ha'bi kuu-á dáy'a'gindo'. Inbí k'édé-á p'onbay-á sänbáy-á dáy'owídínde háa namúni waagi. Gin dínmuu inbí kuu.

⁵ Hedí ná'in Pharisees-á ná'in Hudíyoví kuu dáyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, "Háadan uví khäge'nin in hân'oe'in se'daavi kuu dáy'a'ginnamívíwedi, inbí húugi' dáy'k'o' wa' dívíman'owídipídi'bo háa nakhây'ä' waagi?" ⁶⁻⁷ I'di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvíanúmaa'in ímuu'in, hân'oe híwó Isaiiah-di unbí'gedi ita'nán háawin t'owa ímúun'in. Ginnán háa Jôesi Táda natú'in ita'nán:

Ná'in t'owa híwó naví'gedi dívíhé'e'ó sóphogedi,
hewänbo inbí pí'náda han wídíchaapi.

Ditú' naa dí'a'gin, hewänbo wídínchá'muupi,

gá t'owaví hí'dä' dáyhá'odän, hedá ditú' inbí hí'-á naví hâhkan dínmuu.

8 Haa Jôesi Tádá natsonpóe'in bînjoegi'o?, hedi t'owavi khuu-á bînhône?.

9 "Íchanpóe hânho únhanginnân waa, haa Jôesi Tádá natsonpóe'in bînhange'odi unbí khuu bîn'a'ginnamí. 10 Moses natúhpi'an, Unbí tádá'in jiyá'in bîn'a'ginnamí. Hedá wá' natú,

To'wí iví tádávi'gedi haa iví jiyávi'gedi híwóhpi ihée'andi, i-á óeháyí.

11-12 Hewänbo undá ginnân itú': Wí to'wí ún'ä' iví tádá haa iví jiyá itú'âami'in, 'Navi hääwi i'gedi otú' Korban gin.' (Hudíyovi tundá Korban natunda, 'Ná'i hääwi-áho Jôesi Tádá dómägi' gin.) Hedi tobá i' hääwídi i' tádá haa i' jiyá óekháge'nami wänbo, ná'i to'wí gin natú'i hääwi wänbo ingí' wívínkanmäänípi. 13 Báyéki hääwi ha'wáagi bîn'o?, hediho unbí khuu bínhá'odi Jôesi Tádávi hí' wí'únchá'muupí waa bínkanmáa."

I' hääwi Jôesi Tádá natú'di yä'dâapi' namuu'in

14 In t'owa wíyá ovâywe'ge'an dihaydi, Jesus-di ovâytu'an, "T'âhkídíbo bí'tóeyan, hedânho íka'póewí. 15 Háawi wí hääwi namuu wänbo t'owa dáyk'o'í'dá yä'dâapi'in wídiopoe'opí. Hewänbo hääwi híwóhpi' inbí pí'ná khó'jé iwedi dínpee'i'dáho yä'dâapi'in dipoe'o. 16 To'wí naka'powada'i-á únkhây'ä' it'óeyaaní'in."

17 In t'owa ovâyjoe'an dihaydi iví tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi óetsika'yan ná'i hí' hânnan natunda'in. 18 Hedi ovâytu'an, "Ti un wá' ka'powapi'in ímuu? Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí yä'dâapi' wínapoe'opí wí hääwi iví já'wedí ún'ts'úndídi, 19 gá ná'i hääwi wí'ún'ts'úya'pídán iví pí'ná khó'jé, hewänbo iví see iwáho?, hedi iví tú' iwedi únwánpiphade'." (Ná'i ovâytu'andi Jesus-di ovâyhá'an t'âhki kogí'-á híwó'di namuu óek'o'ígí').

20 Hedáhá' ovâytu'an, "Hääwi wí to'wíwí pí'nadí únpee'i'dibâa yä'dâapi' napoe'o. 21-22 Híwóhpi ánshaa wí to'wí iví pí'ná khó'jé imáadi i-á nasända'; nat'owat'akhanuda'; wínakhóhtsa'ánpí wänbo to'wí-ádi iwíhohkumáa; haa tobá nakhóhtsa'á'n wänbo?, wíyá to'wíwí kwee-ádi haa sendádi iwíhohkumáa; hääwi wé'gen t'owa dáymaa'i-á nada'; jänäkíkandi namuu; nahójo; haa nawánpida' waagi i'o'; nathúut'óe; t'owavi'gedi híwóhpi ihée'o'; ichaa'o'; t'óeyanpi' namuu. 23 Ná'i yä'dâapi' hääwi wí to'wíwí pí'ná khó'jé iwedi únpeedi, i'dibâa yä'dâapi' óepa'."

Wí kweeví wäyu

24 Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tswapiye namää, hedi wí tewhá ee nats'ú. Wínada'pí to'wí wänbo únhanginnáan'ín ee na'ánnin, hewänbo wí'únkodípi íkaayami'in. 25-26 Hedi wí kwee Jesus-ví'gedi nat'oe'di we-sebo ee na'án deepiye namää. Ná'i kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hediho kodi Hudíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yä'dâapi' p'oweaqaháadi ónmáa, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi kaygindi óedaa'an i' yä'dâapi' p'oweaqaháa iví a'yúví'wedi ónkhepeeyé-ídi. 27 Jesus-di i' kwee óetu'an, "Naa wídkínhá'áhpí in wé'gen t'owa dovâykhäge'nami'in, in Hudíyo t'owa dovâykhäge'nánpídíbo. U' páadé wíkhäge'nandá, in áyyäávi húugi' in tsé'áy dováymä' waagibá namúuni." 28 I' kweedi óetu'an, "Nanbí Sedó, haa untú waa ta'gen namuu. Hewänbo i' pávatá' máasa pho' in áyyäá dínjemu'i' in tsé'áy wänbo dáyk'o'." 29 Jesus-di óetu'an i' kwee, "Híwó untúdího naadi i' yä'dâapi' p'oweaqaháa uví ayúkáyví'wedi dónkhepiye. Jaho uví'piye ópún." 30 Hedi i'

kwee ivi? napówá ihaydi, i? a?yú whohte eedi nak'óedí óemû?, hedí i? yâ?dâapí? p'owêaahâ ho ûnpee.

Jesus-di wí sen tunpí? namuu?i? ónehkháa'an

³¹ Tyre bú?dí Jesus napeedi Sidon bú? i?ge naphade, hedá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymáa, i? nange Tâ Bú? Nange gin dâytú?o? iwe. ³² Hedí wí sen ojet'aa?i namuu?i hedá tunpí?-á ónkán, hedí pín ta?gedí óedaa'an i? sen óetâágé-ídí ónehkháa'amídi. ³³ Jesus-di i? sen in t'owavi?wedi wí?bo? óejâa'an, hedí iví mankhú i? senbí oje phóge itógi, hedáhá? imankhúsóp'o?andi i? senbí hân óntáge. ³⁴ Hedí makówápiye íbéedí kaygi ihâa'an, hedí i? sen óetú'an, "Ephatha" gin. (Ná?i tun Ephatha-á "nakhuudee-í" gân natunda? Hudíyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i? senbí ojepho ûnkhuudee, iví händá ûnjuudee, hedí thay?eedí ihée'an. ³⁶ Hedí Jesus-di in t'owa ovâykhâa'an to?wí wänbo wídayt'óe?amípidí, hewänbo indá shánki ovâykhâa?andá shánká dâyt'óe'an. ³⁷ In t'owa dit'oeedí hânho ovâyháa'an, hedí ditú, "Hääwi t'ähki híwó i?o". In ojet'aa?in wänbo dit'oe?o, in tunpí?indá dívihée?o."

8

Jesus-di in jónu maapaasôn (4,000) t'owa ovâyhúujôn

¹ Ihayhääbá wây-á báyéki t'owa diwé?gepóe, hedí hääwi wänbo dâyk'o?ígi? wídaymápi. Jesus iví khäge'nin itu?andi ovâytu?an, ² "Naa ná?in t'owavi?piye osehanápóe. Poje thaa naa-ádí diji?, hedí nää-á hääwi koegi? wänbo wídnphadépi. ³ Hedí dihahsëndibo inbí?piye dovâypunjóná, wáy p'óegébo haadi dikaanú-í, wáy wén kayi?di di?äädi." ⁴ Iví khäge'nindi óetsika?yan, "Wähää-an nää ahkon deedi wí koegi? áyhóeni, ná?in t'owa áyhúujónídi??" ⁵ Jesus-di ovâytsika?yan, "Hâyú pává-an bînmáa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu?an ee nange dívíkw'óeni gin. Hedáhá? i? pává ihógidi ikú?daa'an, hedí ihávedí iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí, hedí han díví'an. ⁷ Wên háyú pa?ây wá? in khäge'nin dâymáa, hedí Jesus ikú?daa?andi in khäge'nin ovâytu?an dâypaadé-í?in. ⁸ In t'owa dívihúuyandi híwó dívishu'an, hedí in khäge'nin tsé ihay t'ún p'eedí i? dínphadé?i? koegi? dâywé?ge'an. ⁹ Ná?in t'owa dívihúuyannin mađi jónu maapaasôn (4,000) ihay diji?. ¹⁰ Hedí Jesus-di in t'owa ovâypunjóni wesebo i? kophé iwe itógi iví khäge'nindádi, hedí Dalmanutha nangepiye dimää.

In Pharisee t'owađi Jesus óedaa'an wên pínán t'óe i?amídi

¹¹ In Pharisee t'owa di?ää hedí Jesus óetuhänmáa. Óeda?máa wên taa makówádi ovâykeeyamídi, gá óetayi?ni?in dida?đän. ¹² Jesus kaygi ihâa?andi ovâytu?an, "Háađan un nääwin t'owa wên taa bînmúuni?in ida? Ta?gendi wâytumáa, un t'owa wí hääwi ha?wâagi?-á wíwâykeekankhâyamápi." ¹³ Hedí ovâyjoe?andi wíyá iví kophé iwe itógi, hedí iwáybun oe wáyhánäpiyebá.

Jesus iví khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á hedá Herod-á inbí hâhkan ni?gedi

¹⁴ Jesus-ví khäge'nin dín?óde dâypáváhúuwídi – wí wêe páváda? i? kophé iwe indádi dâymaa. ¹⁵ I?di ovâytu?an, "Bí?áyingi?an há?in Pharisee-ví oewáaseedi, hedá Herod-ví?dá." * ¹⁶ Hedí in khäge'nin wí?ná táye dívítú?an, "Háađan gin natú? Gá mađi wí?âypávámáapíđän." ¹⁷ Háa ditú?nin Jesus ûnhanginpóe,

* **8:15** Jesus "oewáasee" gin natúdi inbí hâhkan ni?gedän ihí?máa, hewänbo in khäge'nin wídika?pówápi.

hedî ovâytsika⁷yan, “Háadan ítû⁷ wíwînpávamáapí⁷in? Ti háa otunda⁷in wa⁷di wí⁷únhanginpoe⁷opí⁷an, hediháa wa⁷ wí⁷íka⁷póya⁷pí⁷an? Ti íka⁷powakâyumu⁷?
 18 Ítséemuu, hedî háadan handi wí⁷únkeet⁷óepí? Hedá í⁷ojemuu, hedî háadan handi wí⁷ít⁷oe⁷opí? 19 Ti wí⁷ún⁷ánshaapí⁷an háa dáy⁷annin? Ná⁷i p⁷ánú pává in p⁷ánú maapaasôn (5,000) t⁷owagí⁷ dovâyháve ihaydi, háyú t⁷únnan í⁷ dínphade⁷i koegí⁷ bínwé⁷ge⁷an?” Óetu⁷an, “Tá⁷di wíje (12) ihay.” 20 “Hedá tsé ihay pává in jónu maapaasôngí⁷-á (4,000) dovâyháve ihaydi, háyú t⁷únnan í⁷ dínphade⁷i koegí⁷ bínwé⁷ge⁷an?” Ditú, “Tsé ihay.” 21 Hedî ovâytu⁷an, “Hedî háadan wa⁷di wí⁷íka⁷póya⁷pí⁷ í⁷ oewáasee í⁷gedi wâytu⁷andi?”

Oe Bethsaida bú⁷ay Jesus-di wí sen tsí⁷t⁷aa⁷i namuu⁷i⁷ ónhekhháa⁷an

22 Oe Bethsaida bú⁷ay dipówá, hedî wên t⁷owađi wí sen tsí⁷t⁷aa⁷i namuu⁷i⁷ Jesus-ví⁷we óekán. Pín ta⁷gedi indi Jesus óedaa⁷an ná⁷i tsí⁷t⁷aa⁷i⁷ óetáägé-ídi ónhekhháa⁷amídi. 23 Jesus-di í⁷ tsí⁷t⁷aa⁷i⁷ óepahké⁷, hedî oe bú⁷đi já⁷wépiye óepaho⁷đi tsée eedi wí só⁷p⁷oedi óe⁷áyu, hedá iví mandá óetágedi óetsika⁷yan, “Ti háäwí úkeepo⁷o?” 24 Í⁷ tsí⁷t⁷aa⁷i⁷ ipuwábéedi natú, “T⁷owa dijidi dovâymunde⁷, hewänbo háäwí wí tay waagibá dínchaa.” 25 Hedî wíyá í⁷ senbí tsée Jesus-di óntáge. Náä-á í⁷ tsí⁷t⁷aa⁷i⁷ hânho ipuwákähädi nawówa, hedî wesebo háä t⁷ähki kee⁷eedi únkeepóe. 26 Hedî Jesus-di í⁷ sen iví⁷piye óepunjóni óetu⁷an, “Hää bú⁷ wí⁷unwáyts⁷úúnípi.”

Peter natú to⁷wí Jesus ta⁷gendi namuu⁷in

27 Jesus iví khäge⁷nindáđi í⁷ bú⁷ay eeje Caesarea Philippi bú⁷ tsowa eeje piye namää. Dimän dihayđi iví khäge⁷nin itsika⁷yan, “To-an naa omuu gân ná⁷in t⁷owa ditú⁷?” 28 Óetu⁷an, “Wên ditú⁷ John í⁷ p⁷ó⁷p⁷oekandi-ân unmuu. Wây-a wëndá ditú⁷? Elijah-ân unmuu, hedá wa⁷đi wáyje wëndá ditú⁷ wí Jösi Tádávi tukhe⁷min diwedí⁷i-ân unmuu.” 29 Hedî ovâytsika⁷yan, “Hedî undá, to-á naa-á omuu gân í⁷ánde⁷?” Peter-di óetu⁷an, “Gá í⁷ to⁷wí Jösi Tádáđi óesóge⁷i⁷ t⁷owa ovây⁷aywoenídi, í-ân unmuu.” 30 Hedî kaygindi ovâykhâk⁷ú⁷ wíyá to⁷wí wänbo wíđâyhangin⁷ánnamípidi to⁷wí namuu⁷in.

Jesus ihé⁷an it⁷óephadekhâymaa í⁷gedi hedá nachuwagí⁷o í⁷gedá

31 Hedî ihaydi háa únpuwagí⁷o í⁷gedi ovâyhé⁷andi ovâytu⁷an, “Ná⁷in nakhây⁷ä⁷ napúuwí⁷in: Naa, t⁷ähki t⁷owagí⁷ o⁷aypu⁷yä⁷i⁷ omuu⁷i báyéki dont⁷óephadekhâymaa, hedî in Hudíyo tsonnindáđi in owhá⁷ p⁷ó⁷déđi⁷indáđi hedá in Hudíyoví khuu dáyhá⁷o⁷indáđi wé⁷ge naa díjoegikhâymaađá wíđísígikaykhâymaapí. Díkhe⁷khâymaa, hewänbo poje thaa iwe owáywówapuwagí⁷o.” 32 Ná⁷i háäwí thay⁷eedi ovâytu⁷an, hedî Peter-di óehänge⁷andi óetu⁷an, “Ha⁷wáa wí⁷untúúnípi.” 33 Jesus íbéedi in wé⁷gen khäge⁷nin ovâymunde⁷, hedî Peter óet⁷e⁷yandi óetu⁷an, “Satan, Penísendi, naví⁷wedí óhadi. Ú-á t⁷owa waabá bí⁷ánshaamáa, Jösi Tádá í⁷ánshaa⁷o waagá joe.”

Háa t⁷owa dínkhây⁷ä⁷ díví⁷amí⁷in Jesus óeyu⁷húuwí⁷in dida⁷đi

34 Hedáhá⁷ iví khäge⁷nindá in wé⁷gen t⁷owa t⁷ähká ovâywé⁷ge⁷andi ovâytu⁷an, “To⁷wên naa-ádi dik⁷ä⁷äda⁷indá wíđínkhây⁷ähpi háa diwänpida⁷ waa díví⁷amí⁷in, hewänbo inbí phé⁷win dáyhúuwí, hedá naa-á díyu⁷húuwí. † 35 To⁷wên inbí wówátsi dáywänpi⁷aywoeni⁷in dida⁷indá inbí wówátsi dipedeegi⁷o. Hewänbo to⁷wên inbí wówátsi naagi⁷ hedá Jösi Tádávi

† 8:34 Ná⁷in natunda⁷, dikhây múni dáy⁷t⁷óepahgé-ídi, Jesus in phé⁷win deedi it⁷óephade waagibá.

híwó'di tungí'-á dívímági'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ³⁶ Tobá wí to'wí háäwí t'ähkí nää oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo?, wé'innan wên híwó óekhýmáa iví wówátsi iwáyho'di? ³⁷ Wí to'wí wí'únkodipí háäwí wänbo imäänídí iví wówátsi nawáy't'anpúuwídí. ³⁸ In nääwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jôesi Tádá dáyjoegi'an, wí kwee iví sen ijoegi'an wíyá pi'wívi sendádi ithaayé-ídi waagibá. Naa t'ähkí t'owagi? o'aypuyä'i? omuu'i nää oepáa k'aydipiye owáy'ä?, navi Tádávi sa'wó'di kohthay wóegé hedá in yä'dáa'in makówáwin t'öepa'aa'in wóegá o'ä?. Hedi to'wên nää naa díwóeda'in hedá navi háhkandá dínwóeda'indá, naadi wá' dováywóeda'khýmáa owáy i' thaa owáy'ä'i napówá ihaydi.

9

¹ "Ta'gendi wáytumáa, Jôesi Tádádí iví kay únmuu'in wovâykeeyamí hedi bñpüwákhýmáa naa tsondi omuu'in. Ná'in napúuwí wa'di wáy wên näwe jji'in ihánpidíbo'.

Háa Jesus únchaa waa ún'egópóe

² Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádi ovâyho?, hedi wên p'in tųwä'in kw'áyepiye wí'bo dimää, hedi inbí páadépiye Jesus háa únchaa'in ún'egópóe. ³ Iví aa hânho ts'ä'i ún'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ä'i i'owéedi-i. ⁴ Hedi Moses-ádi Elijah-ádi tsikhagipí dakeepóe, hedi Jesus-ádi dánhí'máa. ⁵ Peter-di Jesus óetu'an, "Háhkandi, híwó namuu näwe gikw'óndi. Jaho poje ókhkun tewhá'ây âyk'wôení, wêe ų'gí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á." ⁶ Moses-ádi Elijah-ádi dakeepóedí in khäge'nin hânho ovâyphää, hedânho ha'wáa Peter natú, gá háa natúuní'in wí'únhanginnáhpídân. ⁷ Hedi wí okhúwá napówádí ovây'ókhkunnan, hedi ná'in tun okhúwá jáadidi napee: "Nä'i-ân navi ay dínmuu donsígí'i?. I' bñt'óeyaani." ⁸ Wesebo i'ge t'ähkí dívíbee, hewänbo Jesus-da'mân dâymú', wíyá háäwí wänbo-áJoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ä? i'gedi

⁹ Oe p'in kw'áyedi diwhave'ä? ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "To'wí wänbo háäwí bñmú'in wíwint'óe'amípí, owáy naa t'ähkí t'owagi? o'aypuyä'i? ochuudi wíyá owáywówápóe pihay." ¹⁰ Iví tun ón'a'gin, hewänbo wí'nä táye dívítsika'yan, "Hännan namuu ná'in tun, wíyá nawáywówápúuwí i'gedi?" ¹¹ Hedi Jesus óetu'an, "In Hudíyoví kuu dâyhá'o'in ditú?, i' to'wí Jôesi Táadi óesogekhýmáa'i? t'owa ovây'aywoenídí na'ääpídíbo? Elijah-á napowagi'o. Háadan ha'wáa ditú'?" ¹² Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi Elijah páadébo na'ää-f'in nakhây'ä'-áku, háäwí t'ähkí ikhây'amídi. Hedi hännan nata'muu naa t'ähkí t'owagi? o'aypuyä'ivi'gedi? Gá ginnân: Báyéki dont'öephadekhýmáa, hedá t'owadá díjoegikhýmáa. ¹³ Hewänbo naadi wáytumáa, Elijah ho na'ää-áku, hedi híwóhpi óe'an in t'owadi háa dida' waagi. Jôesi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi únta'muu háa óekhýmáa'in." *

Jesus-di wíyä'dáapi? p'oweahhá wí enúkáyvi'wedi ónkhehpiye

¹⁴ Jesus-ví wé'gen khäge'nin diji? iwe tsowa dipówá, hedi báyéki t'owa búuk'úwáki diwíndi dâymú'. Wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá in khäge'nindá dívítuhánmáa. ¹⁵ In t'owadi Jesus óemú'di ovâyháa'an, hedi ivípiye díví'ää óesengitu'äämídi. ¹⁶ Jesus-di ovâytsika'yan, "Háadan

* **9:13** "Elijah" gin Jesus natúdi, John i' p'ó'p'oekandivi'gedi ih'máa.

úvítuhännmáa?" 17 Nǎ'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an, "Háhkandi?, navi e'nú winmaa, i-á wí yǎ'dǎapí? p'oewaahâadi óemáadi wí'únhí'kodipí. 18 Hedi háadi wánbo ná'i p'oewaahâa it'oe'andi i? e'nú oe nangepiye óekanunde?, hedi i? e'nú-á nasó'okhópee'idá iwǎpúts'indo?, hedá taasuugi'bo-á napoe'ó. Uvi khǎge'nin dováydaa'an ná'i p'oewaahâa ónkhehpeeyé-ídi, hewánbo wídníkodipí." 19 Jesus-di ováytu'an, "Un t'owa-á wáyupí'in ímuu. Háadi puwahay-an undádi oyéeni úvívǎyú-ídi, háadi puwahay-an undádi dáyyǎǎ'amí? Ja? i? enúkáy navi'piye binmá?" 20 Hedi óemáadi i? p'oewaahâadi Jesus óemú'dibo ná'i enúkáy óethathakannan, hedi i? e'nú nakanudi ijánúmáa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i? enúkáyví tǎdá óetsika'yan, "Háadi waabo-an gin únpoe'ó?" I? tǎdádi óetu'an, "Gá hýǎǎ'i namuudibo-án. 22 Hedá háyan wánbo i? p'oewaahâadi phaa iwe hedá p'oe eewá óechánunde? óeháyídi. Úkodidáho nanbí'piye dísehkaná'an, háawin wén wánbo wén khǎge' dí'an." 23 Jesus-di óetu'an, "Háadan dítumáa, 'Úkodidáho?' To'wí iwáyunde'i-á únkodi háǎwí namúuge i'amídi." 24 Wesebo ná'i enúkáyví tǎdá kaygindi natú, "Naa dáywáyunde?, díkhǎge'nan wiyá shánkí dáywǎyú-ídi."

25 Jesus-di wáy-á báyéki t'owa a'yuuigi dívíkhǎdimá'dí ováymú?, hedi wesebo ná'i yǎ'dǎapí? p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, "U yǎ'dǎapí? p'oewaahâa, ú'di t'owa ováy'ójet'aa'ó'i?, tunpí'indá ováypa'i?, naadi wítumáa, ná'i enúkáyví wedi ópeeve, hedi wiyá wí'unts'úunípi." 26 I? p'oewaahâa ituwínúdi ná'i enúkáy óekanudi hángo óethathakannan, hedáhá? iví'wedi únpee. I? enúkáy wí pení waabá únchǎa, hediho in t'owadi óemú'di ditú, "I-áho nachuu." 27 Hewánbo Jesus-di i? enúkáyví man ónyǎ'di óekwínukhǎge'nandi iwínú. 28 Hedi Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi iví khǎge'nindi wí'bo óetsika'yan, "Háadan na'in wígínkodipí i? yǎ'dǎapí? p'oewaahâa áykhehpeeyé-ídi?" 29 Jesus-di ováytu'an, "Úvíjúusu'odidá'mân únkoedi-í wí yǎ'dǎapí? p'oewaahâa gí'bibá bínkhehpeeyé-ídi."

Jesus nachuwagi'o i'gedi wiyá ihé'an

30 Jesus-ádi iví khǎge'nindádi iwedi dimáa hedi Galilee nange i'ge diphade. Jesus wínada'pí to'wí wánbo únhanginpuuwi'in wǎhǎǎ nají'in, gá dimándibo iví khǎge'nin ováyhákhanhondán. 31 Ováytumáa, "Naa t'áhkí t'owagi? o'aypuyá'i? omuu? i wáy-á t'owavi mangepiye díkáani. Indáho díkhe'khâyamá, hewánbo poje thaa iwá wiyá owáywówápuwagi'ó." 32 In khǎge'nin ná'i háǎwí Jesus-di ováytumáa'i wídika'póya'pí, hewánbo diwóeda? óetsika'yǎamídi i'gedi.

To-an i' shánkí hay'i namuu?

33 Capernaum bú'ay dipówá, hedi wí tewhá ee dits'ú. Jesus-di in khǎge'nin ováytsika'yan, "Oe p'óegé gí'ádi háǎ i'gedan úvítuhännmáa?" 34 Indá hánda? dik'wó, gá oe p'óegé dijidi wé'i-angú in diwedi i? shánkí hay'i namuu i'gedi dívítuhännmá'dán. 35 Jesus isóge, hedi ná'in tá'di wíje (12) khǎge'nin ováywé'ge'andi ováytu'an, "To'wí i? p'ó'dédi? namúuni'in nada'dá, i-á únkhâyá' t'úuge'i? namúuni'in, hedá t'áhkívi khǎge'di-á." 36 Hedi Jesus-di wí ay óepahké'di inbí páadepiye óeho, hedáhá? ná'i ay óeba'aa'andi ováytu'an, 37 "To'wídi naa dída'di wí ay ná'i ay waabá óesígíkenedei, naa wá? dísígíkénde waabá i'ó? Hedi to'wí naa dísígíkénde'i'dá naada'ba wídísígíkéndepí, hewánbo i? to'wí naa dísandí wá? óesígíkénde?"

To'wídí Jesus-ví'piye háa nachaapí-á iví'näpiye napoe'o

³⁸ John-di óetu'an, "Háhkandi', tóewí sen áymû' yä'dáapí'in p'oweahâa t'owaví'wedi ovâykhehpiyendedi uví kháwá natú'di, hedi áytu'an han wí'í'amípí'in, na'in diwedi'í wínamuupídi." ³⁹ Hewänbo Jesus natú, "To'wí gi'bi wíwínkhâ'ámipí. To'wí namuu'í naví kháwá natú'di ipínnánt'óe'andi-á wesebo híwóhpi naví'gedi wí'ihée'ámipí. ⁴⁰ To'wí nanbí'piye háa wínachaapí-á nanbí'näpiyebá napoe'o. ⁴¹ Ta'gendi wâyümáa, to'wí wí p'oe wänbo wovâysuwájõndi, naví'in ímuu'in ûnhanginnândi, i-á Jõesi Tádádí óewá'áakhâymaa."

Jesus t'aywó'di í'gedi ihée'an

⁴² "Hedi to'wídí wée wänbo ná'in hí'ínnin naví'piye díwíwâyunde'in diwedi óet'aywóhá'andá, shánki híwó í' to'wí ûnpúuwíwän wa'di han óehá'anjíðibo wí k'uu kháa'í iví k'áy eedi ònwhisóege-í'in hedi mãap'oe iwe óechâänú-í'in. ⁴³ Hedi wéhpêe mandí úvít'aywó'dodá, shánki híwó namuu bints'âa-í'in, wíyá indí úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wéhpêedá' ímanmuu wänbo', shánki híwó namuu wówátsi nahánde'í'in bínkáyjídí, péyégepiye ímú-íví'wedi wí'gín ímanmuudi. ⁴⁴ Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'áhkí dáy't'óephadekhâymaa, hedá í' phaa hánhay wänbo napa'a'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁵ Hedi wéhpêe ândi in ta'ge'in p'óegédí wovâyhänge'odá, shánki híwó namuu bints'âa-í'in wíyá indí úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wéhpêedá' í'anmuu wänbo', shánki híwó namuu wówátsi nahánde'í'in bínkáyjídí, péyégepiye wovâychâänú-íví'wedi wí'gín í'anmuudi. ⁴⁶ Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'áhkí dáy't'óephadekhâymaa, hedá í' phaa hánhay wänbo napa'a'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa. ⁴⁷ Hedi wéhpêe tséedí híwóhpi háäwí wovâypuwá'odá, shánki híwó namuu bínwhahkáyjí'in, wíyá indí úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wéhpêedá' ítséemuu wänbo', shánki híwó namuu oe makówápiye ímú-ídí, péyégepiye wovâychâänú-íví'wedi wí'gín ítséemudi. ⁴⁸ Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'áhkí dáy't'óephadekhâymaa, hedá í' phaa hánhay wänbo napa'a'apí'dá ovâyphahkhanukhâymaa.

⁴⁹ "To'wên t'áhkí phaadi ovây'aayä'áakhâymaa. †

⁵⁰ Aayäá híwó'di namuu, hewänbo í' aayäá na'áhhándáho', há'to wíyá áhsäá'í napúuwí. Undá únkhây'ä' aayäá na'áhhánde'í' waaginbá ímúuní'in, hedi tsaaginpidíbo wé'ge ítháani."

10

Jesus khótsaqwije í'gedi óetsika'yan

¹ Jesus iwedi íjää'an, hedi Judea nangepiye namäädi Jordan p'ó' p'ânäpiye naphade. Iwe wây-á báyéki t'owa iví nú' díwíwé'ge'an, hedi háäqdi waa í'an waagi in wá' ovâyhá'an.

² Hedi wên Pharisee t'owa ûnpówádí óetsika'yan, "Ti híwó namuu wí sen nakhótsaq'ándi' íví kweeví'wedi ithaaweejé-ídí? Hân í' tsonnun natú'?" Gin ditú Jesus óetay'í'ndí, tigúba híwóhpi natuhpee-í. ³ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" ⁴ Indí óetu'an, "Moses-di ná'in tun dínjoe'an: Wí

† 9:49 Nã'í hí-á kây'í namuu gika'póewídi. Wáy wên t'owa dí'ánde ginnân natunda'in: Hân'oe in Hudjóy dáy'anímáahánunde Jõesi Tádá óemáánídi, hedi dínkhá'y'ä' í' píví dáy'aayä'á'amí'in wínahá'dánpuuwípídi. In t'owa Jõesi Tádáví'piye díwípímági'indá dáy't'óephaadé-í, háäwí phaadi ovâyphahánunde waagibá, hebo ná'í t'óephade namuudi shánki híwó'nin dímuuní.

sen wên khóhtsaawije ta'nin ita'nami hedí handídi iví kwee ijoe'amí." ⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo Moses-di ha'wäägi wovâyta'k'ú' gá t'öeyanpí'in ímuudân, unbí kwiyá' bînwânpijoekanmáadibo." ⁶ Hewänbo oe ts'anpaadé nanân diwe Jöesi Tádádí sendádí kwee-ádí ovänkhíjé. ⁷ Hedí natú wí sen ikhó'yá'dáho?, iví tádá-á iví jíyá-á ijoe'amí'in únkhây'ä?. ⁸ Hedího i' sendá i' kwee-á wêe túu ùnp'oeđá' dapoe'ó, hedího wíje wídamuupí, wêeda' damuu. ⁹ Hedânho in to'wên Jöesi Tádádí ovänwónnindá to'wí wänbo wí'únkhây'ähpí ovänweejé-í'in."

¹⁰ I' tewhá ee diwáyts'úndi iví khäge'nindi ná'i hí' í'gedi óetsika'yan.

¹¹ Hedí ovâytu'an, "Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádí ikhó'yá'dá, iví kweeví'piye t'aywó i'ó?. ¹² I' kwee wá', iví sen ijoe'andi wíyá sendádí ikhó'yá'dá, iví senbí'piye t'aywó i'ó?."

Jesus-di in hí'innin ovâystgthógi

¹³ Wên t'owa inbí áyyää Jesus-ví'we dáykan i'di ovâytaägé-ídi, hedí iví khäge'nindi in t'owa ovâyte'yandi ovâytu'an ha'wâa wídiví'amípi. ¹⁴ Hedí Jesus-di in khäge'nin háa díví'o'in ovâymu'di inbí'piye híhchan wínachapí, hedí ovâytu'an, "In hí'innin áyyää naví'piye binkä'äämmää, wíwínkhâ'ámípi, gá to'wên ná'in áyyää waaginbá dimuu'indá Jöesi Tádáví'in úmuudân. ¹⁵ Ta'gendi wâytu'máa, to'wí wänbo Jöesi Tádáví' wínapúuwípi wí híhchää'í' ay waagibá iwâyupídi." ¹⁶ Hedáhá' in áyyää ovâyba'aahógi wí'ínbo ovâytagedi ingí' ovâyjüusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'í' Jesus-ví'piye na'ää

¹⁷ P'óegé wíyá Jesus nats'anmân dihaydi wí sen iví'weää naví'piye binkä'ääpiye i'ääkán, hedí idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi?, hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahánde'pí'in donkáyjídí?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'di gin dítu'o'? Jöesi Tádádá'mân híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jöesi Tádáví' tsontun ho mántaa. I-á natú wíwínt'owat'aháanú-ípi, wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendádí wí'úvíwhohkwomá've-ípi, wí'úvísá'mamípi, t'owaví'gedi wí'úvívíhójo'amípi, hójo waagidibo t'owaví háäwí wíwínhóenípi, unbí tádá-á jíyá-á bín'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an i' sendi, "Háhkandi?, naa enúkáy omuudibo? t'ähki ná'i tsontun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sígídi ta'gebo óemúndedi óetu'an, "Wa'di wáy-á háawên útáy bi'amí'in. Jaho ópún, háäwí úkw'ó'di t'ähki mánku'ch'áani, hedí i' chä' mánhógi'í' in t'owa sehkanáwó díwówáji'in ovâymmáni, hedânho oe makówa kodit'owa unmuunídi. Hedí náaku'ch'áadá ovâymgídá naa-ádí oká've." ²² Ná'i in nat'oe ihaydi i' sen nabo'aats'aypoe, hedí iví pí'ná khó'jé únkháapóedí iwedi namáa, gá báyéki háäwí únkw'óndân hedího wínakuchada'pí.

²³ Jesus ipuwäbéemáa, hedí iví khäge'nin itu'an, "Báyéki kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'í háa Jöesi Tádá natú waa díví'amídi hedânho ovây'aywoenídí." ²⁴ Ná'i hí'di in khäge'nin ovâyháa'an, hewänbo Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naví áy, ívíwo nabáapu'wan wí to'wí háa Jöesi Tádá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídí. ²⁵ Nabáapu'wan wí kamáyo wên agúsa tsípho í'ge nats'úunídi, hewänbo shánki nabáapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'í háa Jöesi Tádá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídí." ²⁶ Nábâa shánki ovâyháa'an in khäge'nin, hedí wí'ná táye dívítsika'yan, "Gin namuudá to-an únkodi ún'aywondee-ídi?" ²⁷ Jesus-di ta'gebo ovâymu'ndedi ovâytu'an, "To'wí

wänbo wí'bo wí'úñkodípí. Jôesi Tádáda'mân ûñkodi t'owa ovây'aywoenídí. Jôesi Tádá-á hääwí t'ähki ûñkodi i'amídí."

²⁸ Peter-di ôetu'an, "Uhanginná hääwí t'ähki äyjo'e'annin u-ádi gimú-ídí." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa omuudibo hedá Jôesi Tádávi híwó'di tun ûñmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwíndá pá'dâyíndá, háa iví tádá-á jiyá-á, háa iví äy-á, háa iví nava-á, ³⁰ i-á ta'gendi tågintá (100) ma'kw'anukí shánkí ihóení, tewhá-á, tí'úuwíndá pá'dâyíndá, jiyá'índá, äy-á, nava-á — hedá tí'ôephadekhâymaa iví wâyü ûñmuudí. T'ähki ná'i ihóení wa' nää oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá iví wówátsi nää oepáa k'aydi ûño'wan dihaydá wówátsi nahándeplí'índá ikáyí. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa náa p'ó'dédí'in dimuu waa dínchaa'índá tí'úugé'in dipúuwí; hedí báyéki t'owa-á náa tí'úugé'in dimuu waa dínchaa'índá p'ó'dédí'índá dipúuwí."

Powingí? Jesus iví khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³² In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedí iví khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'níndá wídnhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa iví tí'úugé dimänníndá dikhunwóeda?. In tá'di wíje khäge'nin iví'piye wíyá ovâyhänge'an, hedí háa ûñpúwági'o'in ovâytu'an. ³³ Natú, "Bít'óeyan, náa-á Jerusalem-piye gimän, hedí naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i' t'owađi dikáani in owaha' p'ó'dédí'índá hedá in Hudíyovi khuu dáyhá'o'índá inbí mange. Indáho ditúuni naa dínkhây'á' ochuu-í'in, hedá in Hudíyo dimuupí'in t'owavi mangá dikáani. ³⁴ Ná'índi dínphäkaakhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. Púwhí'di díwhäđikhâymaa, hedá dikhe'khâymaa. Hewänbo poje thaa iwe owâywówápúuwí."

James-ádi John-dádi hääwí dada'póe

³⁵ Ihaydíba James-ádi John-dádi Zebedee-ví äy damuu'in Jesus-ví'piye damáa, hedí ôetu'an, "Hähkandi?, na'in hääwí gadapúuwí hedí u'đi dín'amí'in gada?" ³⁶ Ovántika'yan, "Hää-an dada' wän'amí'in?" ³⁷ Ôetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uvi khóe gamúuni'in gada", wéé ko'díngédá, wéé-á yá'mängédá." ³⁸ Jesus-di ovântu'an, "Undá wídnhanginnáhpí hääwí dada'in. Ti dänkodi dánt'ôepaadé-ídí naa dont'ôephadekhâymaa waabá? Hedí naa hääwí kháa'i donphadekhâymaa waabá, ti dänkodi dänphaadé-í'in?" ³⁹ Ôetu'an, "Gänkodi-ákun." Jesus-di ovântu'an, "Ta'gendi undá wá' dánt'ôephadekhâymaa, hedá hääwí kháa'i dänphadekhâymaa, naa dínpuuwí waabá. ⁴⁰ Hewänbo naa wíđínk'óepí naví khóe wände'mamí'in ko'díngédá yá'mängédá. Jôesi Tádáda'mân ûñ'óe ovâyde'mamídi to'wên ha'min dimúuniđi."

⁴¹ In wé'gen tá khäge'nin James-á John-dá inbí hí' í'gedi dínhanginpóe ihaydi inbí'piye dit'aayapóe. ⁴² Hedího Jesus t'ähki iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Uhanginná in Hudíyo dimuupí'in t'owavi tsonnin hânho ditsont'óe, hedá inbí t'owa-á ovâytsónmá've-í'índá diwänpida". ⁴³ Hewänbo undá wí'úñkhây'áhpí ha'min ímúuni'in. To'wí un diwedí hay'i namúuni'in nada'dá, i-á unbí khäge'dída' namúuni'in ûñkhây'á?. ⁴⁴ Hedí to'wí p'ó'dédí' namúuni'in nada'dá, i-á wí pant'óe'i un t'ähkígi' waagi'bá namúuni'in ûñkhây'á?. ⁴⁵ Naa wänbo, t'ähki t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i-á o'ää t'owa dovâykhäge'namídi, indi naa dikhäge'namída joe. O'ää ochuu-ídí, hedá naví wówátsi-á dáywá'áa-ídí t'ähki t'owa dínkoedí-ídí inbí t'aywó'di iwedí dima'p'anídi."

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'í' iví keetan óemägi

⁴⁶ Oe Jericho bú' Jesus iví khäge'nindádi báyéki t'owa-ádi dipówa, heđi iweđi dipeemän dihayđi wí sen tsí't'aa'í namuu'í' owáy p'óe hángé wáy nahäada'an, i-á Bartimaeus gin nakháwá, Timaeus-ví ay únmuu'í'. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú'wi na'ä'in, heđi ituwínú, "Jesus, u David-ví áy iweđi'í' unmuu'í', navi'piye ósehkanäpuwawe." ⁴⁸ Báyéki t'owađi i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Hánda'dibó'." Hewänbo i-á shánki kaygá ituwínú, "U David-ví áy iweđi'í' unmuu'í', dísehkanä'an." ⁴⁹ Jesus iwóyí'di ovâytu'an, "Bintu'an na'ä-íđi." Indi i' tsí't'aa'í' óetu'an, "Jesus-di wóetuhkánmáa. Ówínú, óhíhchanpuwawe." ⁵⁰ I' sen iví k'éwé'in to ip'áđi, heđi wesebo iwínúđi Jesus-ví'piye namää. ⁵¹ Jesus-di óetsika'yan, "Hánnan wín'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Gá dínkeepúuwí'innân oda', Nanbí sedó." ⁵² Jesus-di óetu'an, "Ópún, uví wâyü úmuuđánkun unwówa." Heđi wesebo i' sen únkeepóedí Jesus-ádi namää.

11

Jesus oe Jerusalem bú' óesígkê'

¹ Jesus-á iví khäge'nindádi Jerusalem bú' tsowa dipówa. Iwe wí okú nak'óe "Olive Okú" gin dâytu'o', heđi ná'í okú iwe nú' wáy ná'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Heđi wíje iví khäge'nin ovânsan dapáadémú-íđi. ² Ovântu'an, "Jaho bápún há'í bú'ây nanbí páadépiye nanân diwepiye, heđi dats'ú' dihaydá wí búdu'ây dânskaa-í nawhiwíndi, i-á wa' wáy múu wänbo to'wí wänbo wí'í'íhsógepl. Dänwhisuudi dänmá'í náwe. ³ Heđi to'wíđi wovântsika'yandáho', 'Háadan ha'wâa dän'o'?', ginnân dântu'amí: 'Gá Nanbí Sedó i' úntáyđân, heđi háy napóedíbo wónwáyamá'í'."

⁴ Damäädi wí búdu'ây p'óe hángé wên phóđi nú' nawhiwíndi dânskaa. ⁵ Heđi dänwhisuudeđi in t'owa iwáyge diwinníndi ovântsika'yan, "Hánnan dän'o'?' Háadan há'í búdu'ây dänwhisuude'?" ⁶ In khäge'nin háa Jesus-di ovântu'an waa datú, heđiho ovänmägi. ⁷ I' búdu'ây Jesus ónho', heđi inbí k'éwé'in to dänp'áđiđi i' búdu k'éwé ónpa'k'ú', heđi Jesus i'íhsóge. ⁸ Heđi wáy Jesus óe'íhon ní'ge báyéki t'owa inbí k'éwé'í to oe te'p'óege ónpa'kwohon, heđi wây-á wé'gendá dâytaykhóepa'kwohon, i' nava iwe dâyt'sá'í'. ⁹ Heđi in to'wên páade dimänniná heđá in tí'úuge únwóe'ä'indá dívítuhkwínuhon, "Wísígikénde'." "Nanbí Sedó Jóesi Tádáđi wóesan, heđiho híwó wóe'áamí." ¹⁰ "Híwó úpúuwí gá untsondisogede-íđân, nanbí thehtáy pahpáa David natsónđi'an waagibá." "Jóesi Tádá oe makówa na'ándi-á hay'í namuu."

¹¹ Heđi Jerusalem bú'piye Jesus namäädi i' méesate hay'í ee nats'ú, heđi ibémääđi háäwí t'áhkí imúnde'. Hebo nathí'émándibo in tã'đi wíje (12) khäge'nindádi oe Bethany bú'aypiye namää.

In fig tay nabaymuupí'in

¹² Wíyá tháwän Bethany-di dipee, heđi Jesus naháshéhpóe. ¹³ Háy kayí' diwe wên fig tay nachândi imú' nakaamuudi. Iwepiye namää imúuníđi tigúba na-fig-muu'in, hewänbo iwe napówa íhayđi fig wänbo wí'íshaapí, wa'đi na-fig-púuwí íhayđi wínanáhpíđi. ¹⁴ Heđi Jesus-di in tay óetu'an, "Uví'wedá to'wí wänbo wíyá wí'í-fig-k'o'ípi." Ivi khäge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'í iweđi in dâyhäwíku'cháade'in ovâykhepiye

15 Jerusalem bú'piye wiyá dimää, hedí Jesus i' méesate hay'i eepiye namää, hedí in t'owa dâyhääwíku'ch'áade'indádí in dâyhääwíku'indádí iwedi ovâykhepiye, hedí in dâychä'egó'o'inbí máasa-á hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovâyjánú. 16 Hedí to'wí wänbo oe-á nää-á ee méesate íve wí'ovâyphademägipí inbí hääwí wógeé. 17 Hedí in t'owa ovâyhá'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá ív'í ta'nin diwe ginnân natúhpí'an: Naví tewhá-á t'âhkí nange'in t'owa dívíjûusu'amígí' namuu, hewänbo undá bîn'egó'andi sänmin dívíkaakw'ôenígí' napóe."

18 In owhá' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá háa natú'in dit'oe, hedí iwedi páadépiye hádídí óeháyj'in dâytuwämáa, hewänbo óekhunwôeda', ív'í hí'dí in t'owa ovâyháa'odi.

19 Nakin dihaydí Jesus-á ív'í khäge'nindádí ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedi dihâhpóe waa

20 Hédéndí napóe ihaydí p'ó'egé dimändí in fig tay Jesus-di óehée'annindá pú'díbo nat'aadí dâymú'. 21 Peter háa Jesus natú'in ún'ánpówá, hedí óetu'an, "Hâhkandi', in tay untú'in há'to híwó napúuwí'in t'âhkí nat'aa." 22 Jesus-di ovâytu'an, "Bíwâyú Jôesi Tádá-á hää t'âhkí í'amí'in únkojí. 23 Ta'gendi wâytumáa, to'wí ná'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe máap'oe iwe ópichânú,' hedí háa natú waa napúuwí gin iwâyundedá, ón'amí-ákon. Hewänbo pín ta'gedí iwäyü-í'in únkhây'ä'. 24 Hedân wâytumáa, úv'íjûusu'andi i' hääwí bîndaa'andi ta'gendi bînhóení'in úv'íwâyundedáho', hedáho bînhóení-áhe'. 25 Hewänbo häädí úv'íjûusu'o' ihaydí, to'wíwí'piye híwó wí'íchaapídí, i-á bîn'owójeé-í, hedânho unbí Tádá oe makówá ná'ándí'di unbí t'aywó'di wá' wovây'owójeé-ídí. 26 Hedí wên t'owa bîn'owójeépídá, Jôesi Tádá oe makówá ná'ándí'di há'to unbí t'aywó'di wovây'owójeé-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ónk'ú' ív'í t'oe í'amídí

27 Jerusalem bú' díwâyppówá ihaydí i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe nají' ihaydí in owhá' p'ó'dédí'indá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá wáy-á in Hudíyoví tsonnindá únppówá. 28 Índí óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan in ta'gen wónk'ú' ná'í hääwí nâa'amídí?" 29 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' un wéhpêe tsika wâytsika'yamí, hedí ditú'andá, naadá wâytu'âamí to'wídí in ta'gen dínk'ú' in ná'í hääwí dó'amídí. 30 Dítu'an, to'dan John ónk'ú' t'owa ovâypp'óp'oe'amídí, tí Jôesi Tádádí háa t'owadí ónk'ú'?" 31 Hedí wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ónk'ú' gin gitúdáho', Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedí háadan handi háa John natú'in wí'úv'íwâyypí?' 32 Hewänbo wígitúunípí, 'T'owadída' ónk'ú' gin." (In t'owa dâykunwôeda'díbo ha'wâa dítu, gá t'âhkí in t'owa dívíwâyundedân John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi únmuu'in.) 33 Hedího indi Jesus óetu'an, "Ná'indá wíginhanginnáhpí to'wídí ónk'ú' in." Hedí Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadí wänbo wá' wíwâytu'amípí to'wídí in ta'gen dínk'ú' in dó'amídí ná'í hääwí dó'o'í."

12

Jesus-di in yä'dâapl'in úuva áaphäq' áy'íninbí'gedí ovâytu'an

1 Jesus-di in tsonnin ná'í háhkangi'in ó'gédí ovâytu'an: "Wí sen í'úuva'áakhâhsaa, hedí i' nava íphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá íphoyää i' úuva íp'omap'ee-ígí', hedí wí tewhá tuwä'i-á ik'ú' ív'í nava í'âyí'namídí. Hedáhá'

i⁷ nava wên senä⁷ úuva áaphäá áyí⁷ nin dimuu⁷ in ovâpyímägiđi wíyá pi⁷wí nangepiye namää. ² I⁷ úuva nap'e⁷ yin dihayđiho wí t'óe⁷ i⁷ nava iwepiye óesan hedânho in senä⁷ dâynavapíyé⁷ annindi i⁷ úuva nayámu⁷ i⁷ óemääníđi. ³ Hewänbo indi i⁷ t'óe⁷ i⁷ óeyâ⁷ di óewhâđi, heđi mandá⁷ dibo óewáybun. ⁴ Heđi i⁷ sendá wíyá t'óe⁷ i⁷ á óesan. Indi i⁷ á p'ó⁷ dá óewhâđi, heđá jänáki⁷ á óe⁷ an. ⁵ Heđá wíyá t'óe⁷ i⁷ á óesandi⁷ á óehay. Heđá wáy⁷ á wên t'óe⁷ indá ováysan. Wáy wên in ovâywhâđi, wáy⁷ á wëndá ovâyhanú. ⁶ Heđi iví ayda⁷ únjoekandee, i⁷ isígi⁷ i⁷. Ná⁷ lho t'á⁷ geđiho in dâynavapíyé⁷ anninbi⁷ wepiye óesan. Natú, 'Mađan naví ay⁷ á dín⁷ a⁷ geení. ⁷ Hewänbo indá wé⁷ ge dívíhee⁷ andi ditú, 'Ná⁷ i⁷ ânkun namuu ná⁷ i⁷ hääwi t'áhki únjoepuwagi⁷ o⁷ i⁷. Jaho áyháyji, heđi ná⁷ i⁷ hääwi nayámu⁷ i⁷ á nanbi⁷ á gínmuúni. ⁸ Heđiho i⁷ ay óeyâ⁷ di óehay, heđi i⁷ nava iwedi óep'égi."

⁹ Heđi Jesus-di in t'owa ovâytsika⁷ yan, "Hân ná⁷ i⁷ nava iví⁷ únmuu⁷ i⁷ i⁷ amí? Gá namääđá in senä⁷ dâynavapíyé⁷ annin ovâyháanú⁷ í, ihaydá i⁷ nava⁷ á wáy⁷ á to⁷ wëndá ovâypyímääni. ¹⁰ Bintunnanpi⁷ an ná⁷ i⁷ hí? Jóesi Táđávi ta⁷ nin diwe nata⁷ muu⁷ i⁷:

I⁷ k'uu in tewhátehpaa⁷ in dâyoegi⁷ andi⁷ á,
nää shánki natáy⁷ i⁷ k'uu tehpaá bé⁷ đí napóe.

¹¹ I⁷ shánki natsonji⁷ i⁷ gin i⁷ an,
heđi na⁷ in áymú⁷ đí díháa⁷ an."

¹² In Huđíyoví tsonnin dínhanginná Jesus⁷ á ná⁷ i⁷ hí? inbi⁷ geđiho ihée⁷ annin, heđi dida⁷ óepankáyji⁷ in, hewänbo in t'owa dâykunwóeda⁷ máadı wí⁷ óepanké⁷ pí, heđi iwedi dimää.

Jesus tax wá⁷ áa i⁷ geđi óetsika⁷ yan

¹³ Tí⁷ úugedí in Huđíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa⁷ á heđá Herod⁷ ví k'ema⁷ indá Jesus⁷ ví⁷ piye ovâypunjôn hääwi óetsika⁷ yamíđi. Dida⁷ óekáyji⁷ in híwó wí⁷ ihí⁷ máapíđi. ¹⁴ Heđi ún⁷ pówáđi óetu⁷ an, "Háhkandi⁷, gínhanginná uví hí⁷ á ta⁷ gen úmuu⁷ in, u⁷ dá t'áhki t'owa handa⁷ bá ovâymaa, háa t'owa dínwánpichaá waa háabo wí⁷ unmuupí, heđiho ta⁷ gendá Jóesi Táđávi khuu i⁷ gedá t'owa ovâyhá⁷ o⁷. Dítu⁷ an, hânnan nanbi tsonnun gíntú⁷? Tí híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar áy-tax-wá⁷ áa-íđi háa joe? Tí gínkhây⁷ á⁷ áywá⁷ áa-í⁷ in háa jói óetsika⁷ yamíđi. Dida⁷ é?" ¹⁵ Hebo Jesus únhanginná gin óetsika⁷ máadı inbí ánshaaho ta⁷ ge wíđây⁷ máapí⁷ in, heđiho ovâytu⁷ an, "Háađan dítayinde?? Wí denarius chá⁷ dín⁷ má⁷ naa dómúuníđi." ¹⁶ Ónmaadı ovâytsika⁷ yan, "To⁷ ví ts'ay-an ná⁷ i⁷ chá⁷ eedi únk⁷ óe, heđá to⁷ ví kháwá⁷ á?" Óetu⁷ an, "Gá Caesar-ví⁷ innân." ¹⁷ Jesus-di ovâytu⁷ an, "Heđáho⁷, hääwi Caesar-ví⁷ únmuu⁷ i⁷ Caesar-bá binmää, heđi wá⁷ hääwi Jóesi Táđávi⁷ únmuu⁷ i⁷ á Jóesi Táđá⁷ á binmää." Heđi iví hí⁷ đí báyéki ovâyháa⁷ an.

In Sadducees-di Jesus óetsika⁷ yan in dichuu⁷ in diwáywówápúuwí i⁷ geđi

¹⁸ Ná⁷ in Sadducee t'owa Jesus⁷ ví⁷ piye dí⁷ ää, hääwi óetsika⁷ yamíđi. (In Sadducees⁷ á dívíwáyunde⁷ in t'owa dichuu⁷ in há⁷ to wíyá diwówápúuwí.) ¹⁹ Indi óetu⁷ an, "Háhkandi⁷, Moses-di ná⁷ in tsonnun dín⁷ ta⁷ nan: Wí sen áypíđibo nachuuđi iví kwee wa⁷ únwówájiđá, i⁷ senbí tí⁷ úu únkhây⁷ á⁷ i⁷ kwee-áđi ikhó⁷ yâa-í⁷ in, heđáho dán⁷ áykw'óeníđi i⁷ pá⁷ dáyvi kháwá⁷ ónhúuwíđi. ²⁰ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí⁷ úuwin sená⁷ diji? I⁷ shánki páadı⁷ i⁷ ikhó⁷ yâ⁷, hebo áypíđibo nachuu. ²¹ I⁷ eedi⁷ i⁷ á wá⁷ i⁷ kwee-áđi ikhó⁷ yâ⁷, heđi ná⁷ i⁷ sen wá⁷ áypíđibo-áho nachuu. Heđi i⁷ powage⁷ i⁷ á hanbá ún⁷ póe. ²² Heđi handa⁷ t'áhki in tséđi diji⁷ in tí⁷ úuwin dín⁷ póe, t'áhki wí⁷ inbo i⁷ kwee-áđi dívíkhó⁷ yâ⁷ đí

wêe wänbo wí ay wíðáysógepí. T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Nǎ'in tsé ihay t'úuwin i' kwee-áđí dikhóhtsaakw'ónwän, hedího dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an únmuuni?"

²⁴ Jesus-di ováytu'an, "Gindidán ípedeekw'ó, wí'únhanginnáhpídí Jôesi Tádáví ta'nin háa úntú'nin, hedá wá' wí'únhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. ²⁵ Owáy in dit'ahánnin t'owa diwáywówápóe ihaydi, sená'dá kwiyá'dá há'to wíyá divíkhó'yáa-í, gá gindidí in makówáan t'óepa'aa'in waaginbá dimúunídán. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedí dítsika'máa, hewänbo bîntunnapí'an háa Moses-ví ta'nin diwe únta'muu'in in wǎä'i phé'yávi nakoje' ní'gedí ita'nan diwe. Ihaydi Jôesi Tádáđí ginnân Moses óhéé'an:

Naa-ân omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

²⁷ Nǎ'in sená' dichuu wänbo ta'gendi diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dínmuudán, in dichumuu'inbí'-á joe. Hedánkun t'ǎhki ípedeekw'ó úvíwáyundedi in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánki kay'in tsontun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví khuu dáyhá'o'in diwedi'i nat'oe divíhí'máadi, hedí Jesus-di híwó'nin hí' ovâymägi'in únhanginná, hedího Jesus-ví'piye namáadi óetsika'yan, "Wé'innan t'ǎhki Jôesi Tádáví tsontun diwedi in shánki kay'in únmuu?" ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Nǎ'innân in shánki kay'in namuu:

Un Israel t'owa bí'tóeyan,

Nanbí Jôesi i' shánki natsonji'i namuu'i' i' wêeda' Jôesi na'ándi' namuu,

³⁰ hedí undá unkhây'á' ná'i shánki natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i-á pín ta'gedí bînsígí-i'in,

unbí pí'ná khó'jé-á, unbí hâq iwá, unbí ánsheedá, hedá unbí kay t'ǎhkiđá.

³¹ Hedí ná'indá in eedi'in tsontundá namuu:

Háa un wí'bo úvípísígí waagibá

wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí.

Wây-á tsontun ná'in wíjeví shánki hay'in namuu'in wínak'óepí."

³² Ná'i Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'di Jesus óetu'an, "Hǎhkandi', híwó bihéé'an. In ta'gen namuu untú waa, wêeda' Jôesi na'án, hedí wíyá Jôesi-á wina'ánpí, i'đá". ³³ Híwó namuu animáa áyhúuwí'in oe méesate eepiye áyphamá-íđí Jôesi Tádá áymäänídí, hedá wíyá háäwí-á áymääní'in. Hebo shánki híwó'nin namuu Jôesi áysígí-i'in nanbí pí'ná khó'jé-á, nanbí hang-intandá, nanbí kay t'ǎhkiđá, hedá wá' wây-á t'owa-á áysígíhúuwí'in ívípísígí waabá." ³⁴ Jesus únhanginná ná'i sendi híwó'di hí' óemägi'in hedí óetu'an, "U-á híyääda' útáy unkhây múunídí Jôesi Tádáví tsonkhuu mǎnsígíkáyjídí." Hedí iwedi t'ǎhkiđíbo diwóeda'póe Jesus wíyá háäwí óetsika'yáamídí.

I' to'wí Jôesi Tádáđí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, to'ví ay-an únmuu?

³⁵ Jesus-di i' méesate hay'i ee ovâyhá'odi ováytu'an, "Héhađan in Hudíyoví khuu dáyhá'o'in dítú', i' to'wí Jôesi Tádáđí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví áy iwedi'i'đá' únmuu?" ³⁶ I' Yä'đaa'i P'oweqahhâđi David óehá'andi David-bo ginnân natú:

Nanbí Sedó Jôesi Tádáđí óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'đíngédí ósoqe,

hedí uví hánmin dováy'taaní hedá uví mange wínkáani.'

37 Nǎ'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o?. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedi'i'da'mân ûnmúuní?"

Jesus iví khâge'nin itü'an in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípi

In báyéki t'owa híhchangídi dívít'óeyande Jesus-di ovâyhá'o'di. 38 Ovâyü'tü'an, "Nǎ'in t'owa Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedi bí'âyíngi'an. To whaadi'in dito'ondu diji' dâykeeyamídi to'wên dimuu'in, hedá ovâyhi'an t'owa'di a'gindi ovâysengitü'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, 39 hedá wá' in Hudíyoví méesate eje hedá nashánki'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'óení'in dida'. 40 Kwiyá' inbí sená' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'âhki dívíjüusu'o'di híwó'nin dimuu waagi dívípidá'o?. Gin díví'o'di Jôesi Tádádí shánki ovâyütuhchänukhâymáa."

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'âhki Jôesi Tádávi'piye imägi

41 Jesus i' méesate hay'i íve i' chä' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chä' dâykuude'di ovây múnde?. Báyéki in kodit'owa dimuu'indá báyéki dâychä'kuude?. 42 Hedi wí kwee iví sen ûnchuu'i sehkanáwó nawówáji'i-á napówádí wíje chä' pí'in itógi, híyâäda' i' chä' namuu. 43 Hedi Jesus iví khâge'nin iwé'ge'andi ovâyü'tü'an, "Ta'gendi wâyü'tü'âamí, nǎ'i kwee iví sen ûnchuu'i sehkanáwó nawówáji wänbo i' chä' phébay iwe shánki itógi t'âhki in wé'gen dâykuu'inbí'wedi. 44 In wé'gendáho i' chä' dínphade iwedi dívíimägi, hewänbo nǎ'i kwee-á báyéki ûnk'w'óhpi wänbo háyü'imáa'i t'âhki itógi – iví wówátsi i'amígi' t'âhki imägi."

13

Jesus iví khâge'nin itü'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymáa

1 Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemân dihaydi, wêe iví khâge'nin diwedi'i'di óetu'an, "Hâhkandi?, námú'dí nǎ'i sa'wó'di tewhá náwe nakw'ó'di?, hedá i' sa'wó'di k'uu'di napa'andi-á." 2 Jesus-di óetu'an, "Nǎ'i tewhá he'endi nää nâamúndepí'an. Hewänbo t'âhki há'i-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu há'i' tehpaawedi wínaté'deegi'opi."

Jesus-di ovâyü'tü'an báyéki t'óephade na'ü'in

3 Jesus i' okú "Olive Okú" gin dâytü'o' eedi napeedi wí'bo isóge, hedi p'ohuuge oná pí'änbo i' méesate hay'i imúnde?. Hedi Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á dí'äädi óetsika'yan, 4 "Ti dítü'âamí, hânhay-an nǎ'i háäwí i'gedi dítü'andi napuwagi'o? Háä-an nakeepúuwí hedânho ginhanginnáanídí háä'di nats'anpúuwí'in?"

5 Jesus-di ovâyü'tü'an, "Bí'âyíngi'an to'wídi wänbo piháa wíwovâywâyü'amípidí. 6 Báyéki t'owa naví kháwá' i'gedi dikä'äägi'o, hedi wí'inbo dítü'uní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Gindidi báyéki t'owa inbí hójo ovâywâyukankhâymáa. 7 Hewänbo t'owa tsowa dithaa'in háa kayi' dithaa'in dívihänbo' i'gedi í'toedá, wíwovây'âyíngimäänípi. Nakhây'ä' nǎ'i háäwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge'i' thaa wa'di wína'âhpi. 8 T'owa wêe nangewin dívihänkhâymáa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindá'dí, hedá nangewin tsonnindá wá' dívihänkhâymáa. Wáyjé t'âhki nanan'q'yäpuwagi'o, hedá

báyékí dihaappuwagi^o. Hewänbo nä'i hääwi-á wí kwee páadé na'ejehay waagi^o bá namuu, wa^o di shánki napuwagi^o.

⁹ Undá wí^o bo bí^o áyíngi^o an. Wovâypankhonkhây máadá tunjó wháagépiyá wovâyhúuwí, hedi í^o Hudíyoví méesate eeje wovâywhâdikhây máa. Naa omuudi in nangewin p'ó^o dédí^o inbí^o piye hedá wé^o gen tsonninbí^o piyá wovâyhúuwí, navi^o gedi bint'óe^o amídí. ¹⁰ Hewänbo wa^o di í^o t'á^o ge^o i^o thaa napówápí^o díbo, Jôesi Tádáví híwó^o di tun t'âhki nange^o in t'owa ovây^o t'óe^o amí^o in nakhây^o ä^o. ¹¹ Owáy wovâypanhógí^o di tunjó wháagé wovâykándí, wa^o ípówápí^o díbo wíwovây^o áyíngimáání^o pí háa iwe ítú^o uní^o in, hewänbo ihaydi í^o hí^o Jôesi Tádáví wovâte eeje wovâywhâdikhây máa. Naa omuudi in nangewin p'ó^o dédí^o inbí^o piye hedá wé^o aymági^o i-áho ítú^o uní. Undá wí^o bo wí^o úvípí^o hí^o khây máapí, í^o Yá^o dáa^o i^o P'oweahâ^o qadân wovâykhâge^o khây máa bínhée^o amídí. ¹² T'owa inbí tí^o úuwin páadé^o in inbí hânminbí mangepiye ovâykáani ovâyhá^o anú-í^o di, hedi in tádá^o indá hanbá inbí áy^o dâykhá^o máa, hedá in áy-á inbí tádá^o in jýá^o inbí^o piye dívíhânsaadi tson diwe ovâykwohkhây máa ovâyhá^o anú-í^o di. ¹³ Báyékí t'owa^o di wovây^o t'aykhâdédí^o inbí^o piye hedá wé^o ymáa navi^o in íwân^o pimuu^o di, hewänbo in to^o wên dívít'óephadey^o ä^o ä^o annin dichuu píhay, indá ovây^o aywoeni^o."

Jesus-di í^o Nahá^o dânkant'óe^o iví^o gedi ovây^o tu^o an

¹⁴ "Jôesi Tádáví ta^o nin diwe Daniel ita^o nan í^o Nahá^o dânkant'óe^o iví^o gedi, í^o Jôesi Tádáví wänbo óet'ay^o i^o. (Bintunnanpí^o an, hedi únkhây^o ä^o ika^o póewí^o in.) Owáy ee únkhây^o ähpí^o we nawindi bînmû^o di, ihaydáho un Judea nange íkw'ó^o nin únkhây^o ä^o oe okú í^o piye íjáani^o in. ¹⁵ Hedi wí to^o wí iví wha^o k'ay iwe naji^o i^o iwedi nawândi wí^o únkhây^o ähpí^o ihayjée^o amí^o in í^o tewhá ee nats'úuní^o di hí^o ääwí wänbo ikáyí^o di. ¹⁶ Hedi to^o wí nava iwe naji^o i-á wí^o íbuuní^o pí iví k'éwé^o in to wänbo ikáyí^o di. ¹⁷ Owáy í^o thaa napówá ihaydá, sehkaná in kwiyä^o disáamuu^o in hedá in dâ^o yátsä^o ä^o o^o indá, gá ingí^o -á nakây^o púuwí^o dän dijáani^o di. ¹⁸ Úvíjúusu^o amí ná^o hí^o ääwí te^o núdí wínapúuwí^o pí, ¹⁹ gá báyékí t'óephade na^o ädân. Jôesi Tádá ná^o i^o nan oepáa ikhíjé waabo t'owa dâyt'óephade^o de^o, hewänbo owáy í^o thaa napówá ihaydá shánki báyékí dâyt'óephade^o khây máa, hedi há^o to wíyá ha^o wâa dâyt'óephade^o -í. ²⁰ Hewänbo in to^o wên Nambi Sedó Jôesi Tádáví ovâyde^o mannin dimuudi^o ho, in t'owa báyékí thaa wí^o ovây^o t'óephade^o päkhây máapí, gá imägí^o dá to^o wí wänbo há^o to nawówáy^o ení^o dän.

²¹ "Hedi ihaydá t'owa ditú^o dáho, 'Binmú^o di, náäwân naji^o í^o to^o wí Jôesi Tádáví óesóge^o i^o t'owa ovây^o aywoení^o di, hedi háa wáy-á ditú^o dá, 'Oe-ân naji^o,' háa ditú^o waa wí^o úvíwäy^o ú-í^o pí, ²² gá hójo^o in t'owa dikä^o äägi^o odân hedi wên ditú^o uní innânho dimuu í^o to^o wí Jôesi Tádáví óesóge^o i^o t'owa ovây^o aywoení^o di, hedá wëndá ditú^o uní Jôesi Tádáví tukhe^o mindá dimuu. Ná^o in hójo^o indá wên pinnán taa-á dâyeeyamí in t'owa ovâyhá^o a^o amídí, hedi inbí hójo^o díbo in Jôesi Tádáví ovâyde^o mannin in ta^o gen namuu^o in diwedi ovâyhänge^o amí, ho nakodí^o di. ²³ Undá bí^o áyíngi^o an. Wây^o tumáa háäwí t'âhki napúuwí í^o gedi wa^o napóepí^o díbo^o."

I^o to^o wí t'âhki t'owagi^o na^o apyü^o ä^o i^o nawáy^o ä^o ?

²⁴ "Hedi í^o thaa naná^o dihaydi há^o in t'óephade nahán dihaydi, í^o than nakhunpuwagi^o, í^o p'óethay wänbo wí^o nakeepúuwí^o pí. ²⁵ In agóyó-á makówá^o dá dijaymú-í, hedá t'âhki oe makówá nasaa^o i-á na^o q^o yäpúuwí. ²⁶ Hedi ihaydi in

t'owaḡi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' okhúwá jáa o'ädi dímuúni, báyéki pínán kay wóégé hedá sa'wó'di kohthay wóégá o'ää-i. 27 Heḡi in makówáwin t'óepa'äa'in dovâypunjöeni in dovâyde'mannin ovâywé'ge'amídi p'inpíyedá tsânpiyedá aakonpiyedá thanpiyedá, wéngé t'ähki náä oepáa k'aydi dikw'ó'nin deejedá ovâywé'ge'amí."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihée'an hääwi ovâyhá'amídi

28 "Wên fig tay binmú'dí hääwi ihâhpúuwídi. I' taykhóe'ây na'ohphuupe'o'di nats'antsáwäpuwamän dihaydi, únhanginná nata'ánpowa'ä'inpí'an. 29 Heḡi gindidibá owáy ná'i hääwi i'gedi wây't'óe'an bínmú' ihaydá únhanginnáani púnú' naná'nin naa owáy'äa-ídi, phódi nú' owin waagi namúuni. 30 Ta'gendi wâytumáa, t'ähki in náäwin t'owa há'to diháani wa'ḡi ná'i hääwi t'ähki páadé nats'anpoe'opídiibo'. 31 Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'ähki nakhangí'o, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Häädi Jesus nawáy'ä'in to'wi wänbo wi'únhanginnáhpí

32 "Hewänbo häädi ná'i hääwi napuwagi'o'in to'wi wänbo ta'gendi wi'únhanginnáhpí. In makówáwin t'óepa'äa'in wänbo wídi'únhanginnáhpí, hedá naa Jöesi Tádávi ay omuu'i' wänbo-á wídi'únhanginnáhpí. Jöesi Tádáḡa'män únhanginná. 33 Heḡiho bikhây'andá bí'áyíngi'an, häädi ná'i hääwi napuwagi'o'in wi'únhanginnáhpídi. 34 Gin waagibá napúwi: Wí sen iví tewhá ijoe'andi wáy kayi'piye namäädi iví t'óe'in ovâyk'ú' iví hääwi ón'áyíngi'amídi hedá háa inbí t'óe dáy'amí'indá ovâyjón, heḡi i' phódi áyí'dí' óetü'an nakhâymuúni. In t'óe'in wídi'únhanginnáhpí häädi ná'i sen nawáy'ä'in. 35 Ná'i sen waagi'bá naa omuu, heḡiho íkhâymuúni, wi'únhanginnáhpí häädi owáy'ä'in — hádéewáy kindi, háa khun pinuḡi, háa hédénpiye, háa nathanpee'ä' ihaydi. 36 Úvi'áyíngi'ánpídá wáy tsikhagipi opówádi íj'ó'kw'óndibo wâyshaa-í. 37 Háa un wâytu'an waa, t'ähki t'owa-án hanbá dovâytumáa: Íkhâymuúni'in únhây'ä'."

14

Wên hí' dâyk'ú' Jesus óekáyídi

1 Wa' wíje thaa úntáy in Huḡiyoví shánki'eedi Passover gin dâytü'o'i dínpóewídi, ihaydi i' pává oewáaseepí' dâyk'o'. In owhá' p'ó'ḡédi'indá hedá in Huḡiyoví khuu dâyhá'o'indá dâytüwámáa hádi'ídi kaaḡibo Jesus óekáyí'in óeháyídi. 2 Ditú, "Nää-á wa'ḡi ná'in shánki'eedi napoe'o'di wí'iví'amípi. Ha'wáa ívi'andá, wáy ná'in t'owadi na'in díyâa-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ka'p'oe ón'ewe

3 Ihayhäädibá Jesus oe Bethany bú'ay naji', heḡi wí sen Simon gin nakháwä'ívi' ihúhuo', ná'i sendá naphéetaymuuwän. Jesus nahúu'án dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uun ts'ä'i'ḡi dínpa'an heḡi wí ka'p'oe "nard" gin dâytü'o'i' únku'un. Ná'i ka'p'oe-á sa'wó'gi nasun hedá hânho-á nachä'muu. Heḡi i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, heḡi ná'i ka'p'oe-á Jesus-ví p'ó'ḡé ón'ewe. 4 Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dâymú'ḡi dit'ayji', heḡi wí'ná táye dívítumáa, "Háadan ná'i ka'p'oe-á ípedee'an? 5 Powin táḡintá (300) thaa t'óe dívi'andi wá'áadi nakúchadee-íwän, háa maḡi shánki wänbo', heḡi i' chä' in sehkanáwó diwówáji'in ovâyääniwän." Heḡi i' kwee-á hânho óetunsúu'an. 6 Jesus-di ovâytu'an, "I' kwee ánpí bin'an. Háadan bínt'aymáa? Híwóho sa'wó'gi naa dí'an. 7 Häädi wänbo in sehkanáwó

diwówáji'in t'owa undádi únkwo'ní, hedihó häädi wänbo náwe hääwí híwó bín'amí'in ída'dá, únkodi bín'amídi. Hewänbo naa-á náwe hánhay wänbo t'ähki undádi wí'ochangí'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú únkodi ihay í'an. Wa'di in pení ovâykhâ'kw'ódipídíbo' inbí'di dâykâ'p'oe'ewende', hedí hanbá í'di naa dí'an wa'di ochuupídíbo'. ⁹ Ta'gendi wâyumáa, wâhää wänbo ná'in Jôesi Tádávi híwó'di tun ónphadé'e eeje náa oepáa k'aydi t'ähki, háa ná'i kwee í'annin ovây't'oe'amí, iví'gedi díví'ánshaa'âamídi."

Judas nahije Jesus óekü'p'âyndí

¹⁰ Hedí Judas Iscariot, wí in tã'di wije khäge'nin diwedí'i namuu'í, in owha' p'ó'dédi'inbí'wepiye namáa Jesus óekü'p'âyndí. ¹¹ Hedí ná'in owha' dit'oe ihaydi t'ähki dihíhchanpóe, hedí inbí tun Judas óemági chã' óewá'âa-ídi. Hedihó iwedi Judas ituwámáa hádídi Jesus inbí mange óekáani'in, häädi únkodi ihaydi.

Jesus-ádi iví khäge'nindádi dimän í' Passover shánki'eedi koegi' dâyk'o'ídi

¹² In Hudíyo dínshánki'eedipoe'o, í' oewáaseepí' pává dâyk'o'í'. Í' páadé'í shánki'eedi thaa in k'úwá'ây dâyhánúnde', Passover koegi' gin dâytü'o'í dâyk'o'ídi. Hedí Jesus-ví khäge'nindi óetsika'yan, "Wâhää-an ná'in gimú-í'in unda' hääwí âyhây'amídi í' Passover koegi' âyk'o'ídi?" ¹³ Hedí wíjedi in khäge'nin ovânsan dãn'amídi. Ovântü'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápün, hedí wí sen wên p'onbay ihondi'di wovänjay-í. Í-á díbá damú-í. ¹⁴ Hedí wáy í-á nats'úndá í' sen iví tewhá únmuu'í' dântü'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítü'an wítsika'yâamídi, Wé'í íve-an naagi' dínmuu, eewân naví khäge'nindádi ná'í Passover koegi' âyk'o'í?' ¹⁵ Hedí í' sendi wí wha'k'ay íve hay'í wovänkeeyamí, hää t'ähki gíntáy'í nakw'ondi. Ee-áho í' koegi' dänkhây'amí." ¹⁶ Hedihó in khäge'nin damáadi í' bú' iwe dats'ú, hedí hääwí t'ähki háa Jesus natü waagibá dänshaa, hedihó í' Passover koegi' dänkhây'an.

¹⁷ Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindádi í' tewhá eepiye dimáa. ¹⁸ Dihúukw'ón dihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâyumáa, wêe un naa-ádi úvíhúujo'in diwedí'í'di naa dikühpekhâymaa." ¹⁹ In khäge'nin diháachanpóe, hedí wí'ínbo óetü'an, "Ti naa-ân gin dáy'amí? Naa-á há'to'." ²⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Wêe un tã'di wije iwedi naa-ádi iví pává ná'í sãã iwe ip'oh'tóeni'í, í'dãn dikühpekhâymaa. ²¹ Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'í' ochuwagi'o, Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewänbo ná'í to'wí dikühpekhâymaa'í-á t'óephadé únpúuwí. Shánki híwó í' sen únpúuwíwän na'aypuyäpídi."

Jesus-ví t'ã'ge'in kindi'in húukan

²² Dívíhúujo' ihaydi Jesus wí pává iké'di Jôesi Tádá óekü'daa'an, hedáhá' íhavedá iví khäge'nin ovâymagí, hedí ovâytu'an, "Binhó'gí, ná'í-á naví tú' dínmuu." ²³ Hedáhá' wên k'éde iké'di wíyá Jôesi Tádá óekü'daa'andi ovâymagí, hedí t'ähkídíbo wí dâysuwä. ²⁴ Hedí ovâytu'an, "Ná'í-á naví únp'oe dínmuu. Naví únp'oe-á t'ähki t'owagi' doncha'gí'o, hedí owáy gin naa dáy'andiho Jôesi Tádávi tun imägl'í ho únpúuwí. ²⁵ Ta'gendi wâyumáa, há'to wíyá dóméenasuwä-í owáy Jôesi Tádádi naa dítsondisóge pihay, hedí ihaydá wíyá pi'wí méena waagibá dósuwâkhâymaa." ²⁶ Hedí dâjyúusukha'wandi í' tewhá iwedi dipee, hedí oe Olive Okú gin dâytü'o' iwepiye dimáa.

Jesus-di Peter óetü'an, "Ú-á powin untüüní naa wídítaap'ín"

²⁷ Dimändi Jesus-di ovâytu'an, "Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
 heđi in k'úwá dívíwagegi'o.

Ha'wâabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khây máadáhá' undá t'âhkídí díjoe'andi úvíwagekhây máa. ²⁸ Heđi owáy owáywówápóe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omân." ²⁹ Peter-di óetu'an, "Tobá t'âhkídí wóejoe'an wânbo', naadá há'to'." ³⁰ Hewânbo Jesus-di óetu'an, "Ná'in ta'gendi witu'âamí: Nääavi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
 heđi in k'úwá dívíwagegi'o.

Ha'wâabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khây máadáhá' undá t'âhkídí ná'i khunbo', wí dee sen wa'di wáygin ikinpídíbo' u-á powin untú'ni naa wídítaapi'in." ³¹ Hewânbo Peter-di shánki kay'indi óetu'an, "Tobá u-ádi naa díhay wânbo', naa há'to hánhay wânbo otú'ni wíwítaapi gin." Heđi t'âhki in wé'gen khäge'nin hanbá ditú.

Jesus oe Gethsemane ijúusu'an

³² Ná'i tay jáa iwe dipówá, Gethsemane gin dáytu'o', heđi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Náwe bíkw'o'. Naaáadáhá' undá t'âhkídí o'äämú-í dájjúusu'amídi." ³³ Hewânbo Peter-á James-á heđá John-dá i-ádi ovâyo'. Ihaydi khunwóeda'di óemáa heđá ivi pí'ná únkháapóe. ³⁴ Heđi ovâytu'an, "Naví pí'ná khó'jé hânho otaachanpoe'odi háäwí ochuu-í waa ochaq. Náwebo úvítikhakw'óeni heđá áyíngidi bíkw'o'be." ³⁵ Wiyá háy namäädi iwe nange iseewhaadik'ú', heđi ijúusu'an ná'in nats'anpuwagi'o'in wí'únpúuwípi, nakodidáho'. ³⁶ Ginnân ijúusu'an: "Naví Tádá, u-á háä t'âhki úkodi bí'amídi. In t'óephade donkhây máa'in naa oda' dínjáa'amí'in. Hewânbo tobá napúuwí háa u-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe."

³⁷ Heđi in poje khäge'nin dikw'ón diwepiye nawáymäädi dijókhawákw'ón di ovâymu', heđi ovâyjóhsandi Peter óetu'an, "Simon, háadan unjókha? Ti wí háy táhki wânbo wí'úkodipi'an áyíngidi unchanídi? ³⁸ Áyíngiddi bíkw'o'be heđá bíjúusu'an, heđânho wovâytayinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípi. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída', hewânbo unbí tú'dá wí'íkaypi."

³⁹ Heđáhá' nawáymäädi háa hánhay ijúusu'an waagibá wiyá ijúusu'an. ⁴⁰ Heđi ivi khäge'ninb'wepiye nawáy'äädi wiyá ovâyjóhshaa, hânho dikayhándi, heđi wídínhanginnáhpí háa óetu'amí'in.

⁴¹ Heđi powingí' ijúusu'andi nawáy'äädi ovâytu'an, "Ti wa'di íjó'kw'ó heđá úvíkayhanwówá'o'? Hâhaydá'dibo'"⁴¹ Ihaydiho naná. Nää-á to'wídí in t'aywóhkanninbí mange díkáani naa, t'âhki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i'. ⁴² Bíwínú, gimú-ího'. Binmú'dí, i' díku'p'égi'i ho napówá."

Jesus óepanké'

⁴³ Wa'di íhí'máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tá'di wíje khäge'nin dewedi'i'bá namuu. Báyéki wáy-á t'owa i-ádi díji'. In ow'ha' p'ó'dédi'indá heđá in Hudíyovi khuu dáyhá'o'indá heđá in Hudíyovi tsonnindá ná'in t'owa ovâysan tsijó phá'-á phé-á wóegé. ⁴⁴ Dipówápídíbo' Judas, i' Jesus óeku'p'égi'i'di ho ovâytu'an in t'owa, "I' sen dóp'ohtsääkhây máa'i-áho i' namuu. Bínpankáyji heđi áyíngidi bínhúuwí."

45 Heđi Judas wesebo Jesus-vi'piye namäädi óetu'an, "Háhkandi?," heđi óep'lohtsä, 46 heđi in t'owadi Jesus óeyâ'di óepanho. 47 Wí Jesus-vi khäge'di' iwe nú' nawindi ivi tsijó phá' iwahhkê'di i' owha' p'ó'déđi'vi t'óe'i' p'ó'dé óewháđi, heđi ivi oje he'yinbo ónt'ó'ts'â?. 48 Heđi Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Háadan tsijó phá'-áđi phé-áđi íkhehpówa' ee napankáyjídí wí jänákikandi' omuu waabá? 49 Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undáđi oji' wáyhá'odi, heđi wíđipanké'pí. Hewänbo náa-á gin úvi'o, háa Jôesi Táđávi ta'nin diwe úntú' waa napúuwíđi." 50 Heđi t'áhkí ivi khäge'nindi óejoj'andi dijân.

51-52 Wí e'nú wá' wên aa ts'ä'inda' na'aamuudi Jesus únwójeji, heđi in t'owadi óeyâ', hewänbo najândi in aadq' dínjoepóe.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus ivi'gedi óetsika'máa

53 Jesus i' owha' shánki p'ó'déđi'vi'piye óeho?. Eebá in wé'gen p'ó'déđi'in owha'-á, in tsonnindá, in Hudíyovi kuu dâyhá'o'indá dívíwé'ge'an. 54 Jesus óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi'didibo-á nawóemän, heđi i' p'ó'déđi' owha'vi tewhá tehpaá búge nats'ú, heđi in sundađo áy'i'nindáđi isóge isúwá'amíđi ee naphaa iwe. 55 Oe íve in owha'-áđi heđá in tunjowa' dimuu'indáđi dâytuwámáa wí to'wí híwóhpi Jesus-vi'gedi ihée'amíđi, heđänbo Jesus óehâyjídí, hewänbo wíđâyshaapí. 56 Báyéki t'owa ivi'gedi dívíhójo'an, hewänbo handa' wíđitúhpi.

57-58 Ihaydi wên hójo'in dívíwínúđi ginnân ditú: "Git'oe natúđi, 'Ná'i méesate hay'i t'owa dâytege'i dónayukhâymaa, heđi poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dâyk'ú'pí' naa dótegegi'o." 59 Hewänbo ná'in t'owa wänbo wí'inbo handa' wíđitú'pí.

60 Heđáhá? i' owha' p'ó'déđi' in t'owa t'áhkívi páadápiye iwínúđi Jesus óetsika'yan, "Ti háabo wí'untúuníp'an ná'i hááwi indi wónchänunde'i'gedi?"

61 Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí'óetu'anpi. Wíyá i' owha' p'ó'déđi'đi óetsika'yan, "Ti u-ân unmuu i' to'wí Jôesi Táđáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi? Ti u-ân i' áy'a'ginmä'ivi ay unmuu?" 62 Jesus natú, "Naa-ânkun omuu, heđi un t'áhkíđi dípuwákhâymaa naa, t'áhkí t'owagi' o'aypuyä'i' o'ándi i' to'wí t'áhkí kay imáa'ivi ko'díngéđi. Heđá makówáđi okhúwá jáađi o'áđi dípuwákhâymaa."

63 Ha'wâagi Jesus natúđi i' owha' p'ó'déđi' ivi k'éwé'in to isive, in t'owadi óemúníđi nat'ay'in, heđi natú, "Wây-á to'wên wígtâypi ivi'gedi dívíhée'amíđi. 64 Háa natú'in ít'oe'pí'an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Táđá waagi'bá namuu. Hännan ída' áy'amí'in?" T'áhkíđibo ditú, "Gá óehâyji-ân, híwóhpi áyshaadi."

65 Heđi wëndi Jesus óe'ohphay, heđi óetsíwhi'andi óemahpúđi óetu'an, "Dítu'an to'dan wóemahpú'in." Heđi in méesatewin sundađodi óeyâ'di háyänbo óemapháve.

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapí'in

66-67 Peter oe áagé i' tewhá tehpaá búgebo wa'di naji, heđi wí a'yú i' owha' p'ó'déđi'vi t'óe'i' namuu'i Peter-vi'we napówáđi óemú' isúwá'odi, heđi óedamúndedi óetu'an, "U' wá? Jesus Nazareth-wi-áđi unjiwän." 68 Hewänbo Peter natú, "Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí hááwi i'gedi bihi'máa'in." Heđi iweđi napeedi in tehpaá phóđi nú'piye namää. 69 I' a'yúđi wíyá óemú', heđi in iwe diwinnin ovâytu'an, "Ná'i sen in Jesus-vi'in diweđi'i'bá namuu." 70 Hebo Peter wíyá natú, "Naa-á joe." Hây napóe ihaydi in diwin diweđi

wí toʔwídí Peter óetuʔan, “Taʔgendi ʔ-á Galilee-wibá unmuuḍibo Jesus-ádíba unjiwän.” ⁷¹ Peter natú, “Jôesi Táḍáḍí díuhchäänú-í taʔge dáyhíʔmáapíḍí. Häʔi sen ivíʔgedí úvíhíʔmáaʔi-á wídótaapí.” ⁷² Ihayḍíba wesebo wí dee sen ikin. Heḍi Peter únʔánpówá háa Jesus-di hânwaa óetuʔannin: “Waʔ iʔ dee sen wáygín ikinpíḍíboʔ, ʔ-á powin untúḥnî naa wídítaapíʔin.” Heḍi Peter hânho isihḥä.

15

Jesus-á Pilate-víʔpiye óetsondiwekán

¹ Waʔdeedí nanân dihayḍi in owhaʔ pʔóʔḍéḍíʔindá, in tsonnindá, in Huḍiyoví khuu dáyháʔoʔindá heḍá tʔähkí in tunjowaʔ dimuuʔindá divíwéʔgeʔan háa divíʔamí iʔgedí divíhéeʔamíḍí. Heḍi Jesus óewhíʔandi iwedi óehoʔḍi Pilate-ví mange óekán. ² Pilate-di Jesus óetsikaʔyan, “Ti ʔ-á in Huḍiyoví tsondi hayʔi unmuuʔ?” Jesus-di óetuʔan, “Háa ʔʔbo untú waa.” ³ Heḍi in owhaʔ pʔóʔḍéḍíʔindi báyéki híwóhpiʔ Jesus ónchänundeʔ. ⁴ Heḍáháʔ Pilate-di wíyá óetsikaʔyan, “Tí háabo wíʔuntungíʔopiʔan? Tí náʔi báyéki híwóhpiʔ ʔʔ wónchänundeḍi wíʔuntʔoeḍiʔan?” ⁵ Hebo Jesus-á waʔḍi háabo wínatúhpi, heḍi Pilate óeháaʔan.

Jesus óeháyí, hewänbo Barabbas-á óemaʔpʔäḍi

⁶ Paayo waagi náʔi Passover shánkíʔeḍi dínnân dihayḍi, wí wêe pan Pilate-di óemaʔpʔäḍindeʔ, toʔwí in tʔowa didaʔiʔ. ⁷ Wí sen Barabbas gin nakháwäʔi-áḍi wáy-á senáʔḍáḍí dipankwʔó, indá iʔ búʔ iweʔin tʔowa ováyʔeʔyaʔnandi in pʔóʔḍéḍíʔinbíʔpiye divíhãnsaa, heḍi ihayḍi dáytʔowatʔahánú. ⁸ In tʔowa Pilate-ví núʔpiye divíhádi óedaaʔamíḍi ováyʔamíḍi paayo waa iʔo waa. ⁹ Pilate-di ováytsikaʔyan, “Tí náʔi Jesus wáymaʔpʔäḍi-íʔin ídaʔ, un Huḍiyoví tsondi hayʔi únmuuʔiʔ?” ¹⁰ Haʔwáa Pilate natú gá únhanginnãndân in owhaʔ pʔóʔḍéḍíʔindi Jesus óethúumáḍibo ivíʔwe óemangekännin. ¹¹ Hewänbo in owhaʔ pʔóʔḍéḍíʔindi in tʔowa báyéki ováyhéeʔan Pilate óedaaʔamíḍi Barabbas-ân óemaʔpʔäḍi-íḍi, Jesus-á joe. ¹² Heḍiho Pilate-di wíyá in tʔowa ováytsikaʔyan, “Heḍi hãnnan dóʔamí náʔiʔ, iʔ bínkháyäʔdeʔi Huḍiyoví tsondi hayʔi gin?” ¹³ In tʔowa divítuwínú, “Wên phéʔwin deedi náʔóhtägekʔuʔ?” ¹⁴ Pilate-di ováytsikaʔyan, “Háadan gin dóʔamí? Háawin tʔaywóʔninnan iʔan?” Indá shánká divítuwínú, “Phéʔwin deedi náʔóhtägekʔuʔ?” ¹⁵ Pilate nadaʔ in tʔowa ováyhíhchannamíʔin, heḍiho Barabbas óemaʔpʔäḍi. Ihayḍá natsónpóe Jesus óewhãñíʔin, heḍi in sundadoʔoví mange óeʔeʔan phéʔwin deedi óetʔóhtägekʔúuwíḍi.

In sundadoḍi Jesus óejänäkʔan

¹⁶ Páadé Jesus ee Pilate-ví tunjó tewhá tehpaá búge óetsʔúde, heḍi in wéʔgen sundado tʔähkí ováywéʔgetuʔan. ¹⁷ Heḍi wên píʔ tsáawäʔin kʔéwéʔin to óetógi, tsondi hayʔiví aa waagiʔbá namuuʔin, heḍá wên wäḥkhân dáytʔophídeʔannindá óepʔóhtógi. ¹⁸ Heḍi óejänäkísengituʔandi óetuʔan, “Hân unʔän, Huḍiyoví tsondi hayʔi unmuuʔiʔ.” ¹⁹ Heḍi häyänbo pʔóʔḍé óewháʔ wên phéḍí, heḍá óeʔohphayḍeʔ, heḍá divídegeʔdikwʔóeʔóḍí óeʔaʔgin waa-á divíʔan. ²⁰ Óesúgímáḍi divíbowa ihayḍi, in píʔ tsáawäʔin to óepʔäḍiḍi ivíndá óewáyʔtógi. Ihayḍáháʔ iwedi óehoʔ phéʔwin deedi óetʔóhtägekʔúuwíḍi.

Jesus phéʔwin deedi óetʔóhtägekʔúʔ

²¹ Ihayḍíba wí sen Simon gin nakháwäʔiʔ oe nava iwedi iʔ búʔ eepiye naʔäʔ. I-á Cyrene búʔwí namuu, heḍi Alexander-áḍi Rufus-áḍi iví äy únmuu. In sundadoḍi náʔi sen óekaygiʔan Jesus-ví phéʔwin ónhúuwíḍi, ²² heḍi Jesus in

okú Golgotha gin dâytü'ó' iwe óeho?. (Nă'in tun Golgotha-á "p'óhkhúbay" ginnân namuu.) ²³ Hedi wí méena-ádi nă'i woe myrrh gin dâytü'ó'i-ádi dawóemu'í' óemăgi, hewânbo wí'isuwăpí. ²⁴⁻²⁵ Hédéndí whănu iwe naná phé'win deedi óet'óhtăgek'ú' ihayđi. In sundado-á díví'áyan iví aa dívíweejé-íđi. ²⁶ Hedi wên phéphá'ay phé'win kw'áye dâyt'í'k'ú' eedi háăwí dâyta'nan in t'owa dínhanginnánáđi háăwí'í'gedi óetuhchănunde'in. "In Hudíyoví tsondi hay'í'" gin dâyta'nan. ²⁷ Hedi wên wije sânnin wá' i-ádi ovânt'óhtăgek'ú', i' wêe ko'đingédí, i' wêe-á yă'măngédá. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tăđáví ta'nin diwe únta'muu waa:

"I-á wá' wí jănăkikandi-ân namuu" gin t'owa dit'uni.

²⁹ Hedi in t'owa diphade'nin dívíp'ónwăđá'ó' óehăachannamíđi, hedá t'ămăgá óetumăa. Ditú, "Ū-ân nă'i méesate hay'í năanayukhăymăawăn, hedi poje thaa iwebo wíyá năakuhkhăymăawăn. ³⁰ Năă-á wí'bo ópí'aywon, há'ín phé'win diweđi ówhanbe." ³¹ In owha' p'ó'déđí'indáđi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'ó'indáđi wá' Jesus ónp'áhkaadı ditú?, "Wé'gen t'owa-áho i'đi ovây'aywonde?, hewânbo wí'bo-á ipi'aywoeníđi wí'únkodipí. ³² Nă'í sendá i' to'wí Jôesi Tăđáđi óesóge'í' t'owa ovây'aywoeníđi namuudáho?, hedá Israel nangewi tsondi hay'í-á namuudáho?, i-á únkhây'ă' há'ín phé'win diweđi nawăanı'in âymúuníđi, hedânho iví'piye ívíwăăyú-íđi." Hedi in wije i-ádi phé'win deedi dawhí'k'óe'indá wá' óejănăkítumăa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná' dihayđi i'ge t'ăhki nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihayđi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, "Eloi, Eloi, lama sabachthani?" (Nă'í hí'-á ginnân namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háadađ djoe'an?) ³⁵ Wên t'owa nú' diwinnin háa natú waa dit'oe, hedi ditú, "Bít'óeyan, Elijah óekháy'ă'de'." ³⁶ Wí to'wí i'ăă wên háăwên nap'ohsaadee'in ikáyjídí, hedi wí méena ojohay'í iwe ip'óhtógíđi wên poesú hay'ín diweđi óntege ip'ohúuníđi, hedi natú, "Ăymúuní tigú Elijah na'ăă-í nă'in phé'win diweđi óewăave-íđi." ³⁷ Hedi Jesus kaygi ituwínúđi t'ă'gedi ihăă'an.

³⁸ Ihayđibá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'í khó'jé nawhí'wonnin nasivedee, kw'áyedibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i' sundado p'ó'déđí' Jesus-ví páadépiye nawindí háđíđi Jesus nachuu'in imú?, hedi natú, "Ta'gendi nă'í sendá Jôesi Tăđáví ay únmuu."

⁴⁰ Wên kwiyă' wá' iwe diji', indá hây kayi' diweđi dăymúnde?. Nă'in poje dikhăwă Salome-á, Mary-á (i-á Magdala bú'wi namuu), hedá wíyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i' tí'úgég'i-á inbí jíyá dănmuu). ⁴¹ Nă'in poje kwiyă' Jesus-ádi dimăndi óekhăge'măa wa'đi oe Galilee naji' ihayđi, hedi nă'indá i-ádi wăy-á kwiyă'đáđi Galilee-đi Jerusalem-piye wé'ge di'ăă.

Jesus t'owăpho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhây'ó', gá wíyá thăwăndá kaykhanwówá thaa nanánáđân. Hedi năkinpuwamăn dihayđi wí sen Joseph gin nakhăwă'í napówa, i-á Arimathea bú'wi namuu, in tunjowa' diweđi'í' bábá namuu hedá na'a'ginmuu, hedi natsíkhaji' Jôesi Tăđáđi óesóge-íđi i' to'wí t'owa ovây'aywoení'í'. Wesebo khunwóeda'ginpíđi Pilate-ví'piye namăă i' pení óedaa'amíđi. ⁴⁴ Jesus ho nachuu'in Pilate nat'oeđi hânho óehăa'an, hedi in sundadoví p'ó'déđí' óetsika'yan háa ta'gendi Jesus nachuu'in háa joe. ⁴⁵ Óetü'an nachuu-ăkun, hediho Joseph i' pení óehúwi'in óemăgi. ⁴⁶ Hedi

Joseph wên aa ts'ä'ín ikumä, hedí i' pení in phé'win diwedí óewávedí in aadi óe'ánnan. Hedáhá' i' pení wí t'owápho dáykídi iwe óetógi, hedí wí k'uu hay'i' i' pho iwe itidísóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i' Joses-ví jiyá unmuu'i-á, dännmú' wáygé Jesus óek'ú'in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówa' thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i-á James-ví jiyá unmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dáykumä, Jesus óe'ä'äyú-ídi. ² Dumingu iwe hédéndí hé'dibo nathanpee'ä' ihaydi, i' t'owápho eepiye dimää. ³ Wa' dimän dihaydi wí'ná táye dívítsika'máa, "To'dan i' k'uu dínhange'amí i' t'owápho iwedí?" (Nä'i k'uu-á íwiwo hay'i namuu.) ⁴ Hedí dívíbeedi i' k'uu ho nahângemuudi dáymu'. ⁵ Hedího dits'ú ee t'owápho ee, hedí wí e'nú wên ts'ä'ín to whaadi'in nato'ondi ko'díngédí na'ándí óemú', hedí ováypihää. ⁶ Hebo i'di ováytu'an, "Wí'íkhunwóeda'ípi. Jesus oe Nazareth-wi bintu'wámáa, i' phé'win deedi óet'óhtägek'ú'i', hebo i-á náa wína'ánpí, i-á nawáywówápóe. Binmú'dí hää óek'ú' iwe. ⁷ Bípún, Peter-á in wé'gen khäge'nindá bintu'wámáa, 'Jesus unbi páadé oe Galilee-piye namän, hedí iwe binmúni, háa wováytu'an waa.' " ⁸ Hedí i' t'owápho iwedí dipeedi diján, ováypihäädi dithathapoe'o. Hânho dikhunwóeda'di to'wí wänbo háabo wídáytu'ánpí.*

Mary Magdalene-di Jesus óemú'

⁹ Dumingu naná' diwe Jesus nawáywówápóe ihaydi, Mary Magdalene-bí'piye páadé ipikeeyan. Ná'i kwee-á namuu i' Jesus-di in tsé ihay yá'dáap'ín p'oweahhá ónkhepiye'i'. ¹⁰ Hedí Mary namäädi Jesus-ví k'ema'in dibo'aadi hedá diséejidi ováyshaa, hedí háa únpo'e'in ováyt'óe'an. ¹¹ Hewänbo Jesus nawáywówápóedi Mary-di óemú'in dit'oedi wídíwíwäyupi.

Wíjedi Jesus óemú'

¹² Jesus piháa ünchäadi wên wíjévi'piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú'dí i' nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i' bú'piye dänwáybun, hedí háa dännmú' waa in wé'gen Jesus-ví khäge'nin ováyt'óe'an, hewänbo wídíwíwäyupi.

Jesus-ví tá'di wêe khäge'nindi óemú'

¹⁴ Tí'úugédí in tá'di wêe khäge'nin dívíhúju' ihaydi Jesus inbí'piye wíyá ipikeeyan, hedí wäyupi'indá p'óhkây'indá dimuudi ováyt'e'yan, in to'wéndi nawáywówápóe'in óemú'in wí'ováywäyundepídi. ¹⁵ Hedáhá' ováytu'an, "Ja' náa oepáa k'aydi t'ähki bípún, hedá t'owa t'ähká Jóesi Tádávi híwó'di tun bintunphaadé-í. ¹⁶ T'ähki to'wên dívíwäyunde'indá hedá ováyp'óp'oe'annindá ováy'aywoeni. Hewänbo to'wên dívíwäyundepi'indá ováytuhchänukháymáa. ¹⁷ In dívíwäyunde'in naadi dováyk'úuwí ná'i pínán t'óe dáy'amídi. In yá'dáap'ín p'oweahhá t'owavi'wedí dáykhhepeeyé-í, hedá piháawi tundá dívíhée'amí. ¹⁸ Di'ánpídi dáyppäyuhógídi, háa hääwí nakhe't'óe'i dáyuwädi, há'to háabo dipúuwí; hedá inbí mandí in t'owa dihay'indá ováyt'ágedí, indá dihekháapúuwí."

Jesus makówápiye napee

* 16:8 Ná'i hí' náa 9-20 nata'muu'i-á i' shánki hehääwi Mark-ví ta'dí gínkw'ó' deeye wínata'muupi.

¹⁹ Hedi Jesus i' shánkí natsonji'i' di ovâyhí' bowa ihaydi, makówápiye napee, hedi Jôesi Tádávi ko' dínge' di isóge. ²⁰ Ivi khäge' nin iwedi dimää t'owa wãhãã t'ãhkí iví tun ovâyt' òekanhûuwídi, hedi Jôesi Tádádi ovâykhäge' nan, hedi i' pínán t'òe napoe' o' i' di in t'owa ovâykeeyan ta'ge dívíhí' máa' in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Luke Ita'nandi'

1-2 Híwó'di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dáyatanan t'ähki i' hääwi wáy wên nanbí tí'úuwín páádé'in páádé iwedibo dáymu'i'. I'gedá na'in ditu'an, hedi áyíngidi háa dáymu'i' waa dáyta'nan. ³ Naa wá' hääwi páádé iwedibo nakodipóe'i' áyíngidi dónuwä, hedi naa ochanpóe híwó namúuni'in ugí' dóta'namídi ná'i hääwi háa napóe waagi. ⁴ Naa gin waagi dáy'o' hedángo úkodihanginnáanídí i' hääwi Jesus-ví'gedi wóhé'andi' ta'gen namuu'in.

John i' p'óp'oe kandi na'aypuyägi'o

⁵ Herod oe Judea nange natsonnán dihaydi, wí owha' Zecharias gin nakháwä'i na'án. I-ádi wáy-á owha'-ádi wé'ge dívít'óemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin únkháwä, hedi i' wá' wí owha'ví ay únmuu. ⁶ Zechariah-ádi iví kwee-ádi inbí wówátsi ta'ge dānhon háa Jōesi Tádá nada' waagibá. Áyíngidi Jōesi Tádávi tsontun dān'a'gindo' hedá háa Jōesi Tádá natsonpóe waagibá dān'an. ⁷ Hebo Elizabeth-á äypi' namuudi wídān'ay'ānpí, hedá nā-á kwijó-á sedó-á dapaa.

⁸ In Zechariah-inbí thaa dínpóe dívít'óe'amídi, hediho Zechariah-á Jōesi Tádági' iví owha' t'óe i'o'. ⁹ In owha' dáykháwäwhahónde' dáyde'mamídi to'wí Nanbí Sedó Jōesiví méesate hay'i pingewí íve iwe nats'úuni'i', i' sa'wó nasundi' hääwi iphaháanú-ídi. Hedi nāa Zechariah-ví kháwä ónwhahké', hediho nats'ú. ¹⁰ Ee íve i'ëeyäá'o' ihaydibá oe já'wé báyéki t'owa-á dívíjúsusu'o'.

¹¹ Tsikhagipi i' máasa ko'díngédí i' ëeyäá nachá' diwe wí makówáwi t'óepa'aa'i Jōesi Tádáchariah-ádi iví kwee-ádi dí óesandi' nakwinudee. ¹² Zechariah óepihäá i' makówáwi t'óepa'aa'i' óemú'dí, hedi khunwóeda'dí óemáa. ¹³ Hewänbo i' makówáwi t'óepa'aa'i'dí óetu'an, "Zechariah, wí'unkhunwóeda'ípi. Jōesi Tádádi uví júsusu wónsígí'an. Elizabeth uví kwee úmuu'i wí enúkáy i'ayyamí, hedi John gin náakháyá'ní. ¹⁴ Owáy na'aypuyä ihaydi báyéki híhchan uví úmúuni, hedá báyéki wáy-á t'owa wá' dihíhchanpúuwí. ¹⁵ I-á Jōesi Tádávi he'ennin sená' diwedí'i namúuni. I-á wí'únkháy'āhpí iméenasuúwä-í'in háa wíyá hääwi naháapúuwí-i-á, hedi nats'an'aypuyädibo' i' Yä'dāa'i P'oewaahāa pín ta'gedi imá've-í. ¹⁶ I'dá báyéki in Israel-win t'owa inbí Jōesi i' shánki natsonji'i' namuu'iví'piye' ováywáymá'i. ¹⁷ Uví ay-á iví pí'ná khó'jé i' Yä'dāa'i P'oewaahāa imá've-í, Elijah-dí iví pí'ná khó'jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natuhkáy-í. I-á Nanbí Sedógi' napáadémú-í Nanbí Sedóvi tun wóegé, hedá tádá'indá ováykhäge'nami inbí äyyäá-á wíyá dáysígí-ídi, hedá in dit'óeyanháhpí'indá ánshaa-á ovaymāáni hedángo in to'wên inbí wówátsi ta'ge dāyhonnin waaginbá dimúunídi. I'dí in t'owa ováykháy'amí hedángo i' shánki natsonji'i' óesígí'amídi' gin i' makówáwi t'óepa'aa'i'dí Zechariah óetu'an.

¹⁸ Zechariah-dí i' makówáwi t'óepa'aa'i' óetu'an, "Hebo hāndidan ta'gendi dínhanginnáan-í' untú'i napúuwí'in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá' hāngo kwijó dīnmuu." ¹⁹ I' makówáwi t'óepa'aa'i'dí óetu'an, "Naa Gabriel-ān omuu. Naa häädi wānbo t'ähki Jōesi Tádávi nú' owin. I'dānkun naa dísan wíhé'e'amídi hedá ná'i híwó'di tun wínmá'ídi. ²⁰ Híwó' ót'óeyan. Híwó

naná? dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewänbo ʘ-á ná'i wítu'andi' wíwíwáyupídího' tunpí' unpuúwí, i' ay na'aypuyá píhay."

21 Oe já'wé in t'owadi Zechariah wa'di óetsikha'máa, hedi dívítumáa, "Heháadan thaa t'áhkí óeho' i' méesate ívedi napee-ídí?" 22 Hedi napee ihaydá wí'únhí'kodípí, hediho' in t'owa dínhanginpóe wí háäwí únkeepóe'í' i' méesate íve imú'in. Tunpí' najokekandeedi iví mandiho ováyhée'an.

23 Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owha'wí t'óe únbo'wandi iví'piye iweeho'. 24 Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee únsáhpóe, i' makówáwí t'óepa'aa'í'di óetu'an waa, hedi p'ánú p'óe iví k'aygídi wínapeepí. 25 Hedi natú, "Nanbí Sedó Jóesi Tádádí naagí' ná'i dín'an. Nábáa t'óediwán naa-ádi híwó'di namuu. Naa owóeda'wán wíday'ayjohpidí, hewänbo náä-á naví wóeda' dínjáa'an."

Mary óetu'an nasáhpúuwí'in hedá iví ay-á i' aywondi namúuní'indá

26 Elizabeth sí p'óe nasáamuu ihaydi Jóesi Tádádí wí makówáwí t'óepa'aa'í' Gabriel gin nakháwá'í' óesan i bú'ay Nazareth gin dáytu'o' iwepiye, oe Galilee nange naná? diwe. 27 Wí khóhtsaapi' a'yú Mary gin nakháwá'í'wí'piye Gabriel óesan. Mary-ádi wí sen Joseph-ádi dakhóhtsaatunpá'an, hedi Joseph-á David-ví áy iwedi'í'wá namuu. 28 Hedi Gabriel-di ná'í sengitundi Mary óejay: "Híhchandibo unmuúni ʘ Jóesi Tádádí hânho wóesi'í'í'. Jóesi Tádá-á ʘ-ádi nají'."

29 Mary ná'in nat'oe ihaydi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaapí, hedi napítú, "Hângúba ná'í sengitun natunda?" 30 Hedi i' makówáwí t'óepa'aa'í'di óetu'an, "Mary, wí'unkhunwóeda'í'pí. Jóesi Tádádí wóesi'í' in wónkeekankháymáa.

31 Ót'óeyan, ʘ-á unsáhpúuwí, hedi wí enúkáy bí'ayyamí, i-á Jesus gin náakháyá'ní. 32 I-á báyéki hay'í namúuní, hedi i' shánki kw'áye'í namuu'í'di óetu'áamí 'Naví ay unmuu' gin, hedi Nanbí Sedó Jóesi Tádádíba tsondi hay'í óesóege-í, iví heháwí thehtáy pahpáa David-á tsondi hay'í namuu waagíba. 33 I'dá hánhay wänbo t'áhkí in Israel t'owaví tsondi dínmuúni. Iví tsonkhuu-á há'to hánhay wänbo únháani."

34 Mary-di i' makówáwí t'óepa'aa'í' óetsika'yan, "Hândídan ná'í napúuwí wa'di wí sendádí wó'thaapídí?" 35 I' makówáwí t'óepa'aa'í'di óetu'an, "I' Yä'dáa'í P'owəəəəə úwáani, hedi i' shánki kw'áye'í namuu'í'di iví pínánadí wóetäägé-í, hediho i ay shánki yä'dáa'í bí'ayyandi' Jóesi Tádáví ay gin óetu'áamí. 36 Uví maatu'í Elizabeth wá' sí p'óe nasáamuu tobá ho nakwídjópa wänbo', hedi wí enúkáy i'ayyamí, tobáháa áypi' namuu gin t'owa dí'an wänbo'. 37 Jóesi Tádá-á háä t'áhkí únkodí." 38 Mary-di óetu'an, "Naa Nanbí Sedó Jóesi Táaví t'óe'í' omuu. Oda' háä t'áhkí untú'í naa dínpuúwí'in." Ihaydiho' i makówáwí t'óepa'aa'í'di óeje'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namää

39 Wí háyú thaa ihaydi Mary ikhá'andi wí bú'ay iwepiye iwänäho', i' bú'-á oe Judea nange na'okúná' ní'ge nak'óe. 40 Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedi nats'úndi Elizabeth óesengitu'an. 41 Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephege imáa'í' i'a'yá'nán. Elizabeth i' Yä'dáa'í P'owəəəəə pín ta'gedi imáadi kaygi natú, 42 "Jóesi Tádádí ugí' híwó'di háäwí wón'an, shánki híwó wänbo t'áhkí in wé'gen kwiyá'gí'wí'wedi, hedá wá' i' to'wí ú'aypuyägi'o'í híwó'ba ón'amí. 43 ʘ-á Nanbí Sedóví jíyá unmuu, hediho háadan ná'í háäwí hay'í naa dínpuúwí naví' unpuwá'äädi? 44 Ti úhanginná, unpówadí uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'í ay naví seephege donmáa'í'

nahihchanpóedí i'á'yá'nan. ⁴⁵ Hedi hihchandi u-á unmuuni, gá Jôesi Tádávi tun wóemági'in úpuwagi'o gin biwâyundedân."

Mary hânho hihchandi ihée'o'

⁴⁶⁻⁴⁷ Hedi Mary natú, "Pín ta'gedi otúuni Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, hedi navi pí'ná k'ho'jé-á hânho ohihchan gá i-á navi aywondi dínmuudân. ⁴⁸ Jôesi Tádávi naa ivi t'ôe'i' omuu'i dí'ánshaa'an, tobá kw'áye'i wó'muupí wânbo', hedi nää thaa iwedi páadépiyá t'ähki t'owa ditúuni i'dá naagi' híwó dín'annin. ⁴⁹ Ta'gendi i' shánki tsonkhuu imáa'i'dá báyéki naagi' dín'an. I-á yá'dáa'ida' namuu. ⁵⁰ Jôesi Tádá-á in to'wên i' óe'a'ginninbí'piye nasehkanápoe'o, in ho dí'áppyá'indá hedá in dí'áppyá'gi'o'indá wá'. ⁵¹ Báyéki nakaydi he'endi háäwi i'o', hedi in to'wên inbí pí'ná k'ho'jé dijengi'ánshamuu'in t'ämäpiye ovâywádénde'. ⁵² In to'wên tsonkhuu dâymaa'in waa dichaa'in áagépiye i'di ovâywávénde', hewânbo in he'ennin dimuupí'indá shánki kw'áye ovâytegende'. ⁵³ In dihäse'nindá híwó'di háäwi ovâyma' dishu'múunídí, hewânbo in kodit'owa dimuu'indá háäwípídíbo-á ovâyjáatáäde'. ⁵⁴⁻⁵⁵ Háa nanbí hehäáwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa i'o'. Na'in Israel'in ivi t'ôe'in gimuu'in díkháge'do', hedi wí'ún'ódepí háädi wânbo t'ähki Abraham-dádi hedá t'ähki Abraham-bí ay iwedi'indádi ovâysehkaná'ämídi' gin Mary natú.

⁵⁶ Hedi Mary poje p'óe Elizabeth-vi'webo' iwóyí', hedáhá' ivi'piyá iweeho'.

John i' p'óp'oeokandi na'aypyü

⁵⁷ I' thaa Elizabeth i'ayyamídi ún'pówá, hedi wí enúkáy i'ayyan. ⁵⁸ In to'wên ivi t'owa dithaa'indá hedá ivi maatu'indá dínhangin'póe Nanbí Sedó Jôesi Tádá ivi'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-ádi dívihihchanmáa.

⁵⁹ Wí jáadi naphade ihaydi in t'owa diwáy'ää, i' enúkáy in Hudíyovi k'ewe taadi óetaa'amídi. Ivi tádá Zechariah waabá óekháyá'khâymaa in t'owadi, ⁶⁰ hewânbo ivi jiyá úntú, "Ha'wáagá joe. John gán äykháyá'ní." ⁶¹ Indi óetu'an, "Hewânbo wé'i wí wânbo uví maatu t'owa ha'wáa winakháwápi." ⁶² Hedi inbí mandí i' ayví tádá óehée'an óetsika'yamídi hânnan i ay óekháyá'ní'in nada'. ⁶³ I'di wên háäwên ovâydaa'an eedi itá'namídi, hedi wên phéphá'ay ón'andi ginnân ita'nan: "John gin ivi kháwá únmuu." T'ähki'díbo ovâyháa'an. ⁶⁴ Wesebo nahänjudedeedi nahi'dee, hedi natú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in. ⁶⁵ T'ähki inbí t'owa dithaa'in di'ánde hânngú napóe, hedá t'ähki oe Judea nange na'ókúná' ní'ge dithaa'indá i'gedi dívihí'máa. ⁶⁶ T'ähki dí't'oe'in ná'i háäwi i'gedi dívi'ánshamáa, hedi dívipitsika'máa, "Háawi-angú ná'i ay namúuni?" Hedi ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi ivi mange i' ay óemáa.

Háawi John namúuni i'gedi Zechariah ihée'o'

⁶⁷ John-bí tádá Zechariah únmuu'i' i' Yá'dáa'i P'oweahháa pín ta'gedi imáadi wí Jôesi Tádávi tukhe'bi waabá ihée'andi ginnân natú: ⁶⁸ "Jaho gitúuni Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay'i namuu'in, i-á Israel-vi Jôesi dínmuu, gá na'in ivi t'owa gimuu'inbí'piye gín'äädân díkháge'namídi hedá nanbí hânminbí mangedá díma'p'äädi-ídi. ⁶⁹ Jôesi Tádávi wí hânho kay'i aywondi na'in dímagí. David-á hân'oe Jôesi Tádávi t'ôe'i' únmuu, hedá ná'i aywondi-á David-vi äy iwedi'i'ba únmuu. ⁷⁰ Jôesi Tádávi dí't'oe'an gin ikhâymaa'in, hedi i' hí' ivi hân'oe'in yá'dáa'in tukhe'minbí sóphogedi dín'san. ⁷¹ Natú na'inbí hânminbí'wedi dín'aywoeni, in dí't'ay'inbí mangedi díjää'amí. ⁷² Natú nanbí hehäáwin thehtáy pahpá'inbí'piye nasehkanápúuwí hedá wá' in yá'dáa'in

tun Abraham-dáđí ik'ú?indá há?to ûn?oede-í. ⁷³⁻⁷⁴ Jôesi Tádádí iví tun ta?gendi Abraham óemági nanbí hânminbí mangedí díwhahónídí, hedânho ginkoedí-í khunwôeda?ginpidíbo? i? ây?a?ginmäänídí, ⁷⁵ hedânho gin ívikanhondibo t'âhki na?inbí wówátsi thaa yâ?dâa?in gimúuní, hedá ta?gebo-á nanbí wówátsi-á âyhúuwí? gin Zechariah natú. ⁷⁶ Ihaydá i ay-á oetu?an, "Naví ay, u-á i? shánki kw'áye na?ândi namuu?iví tukhe?bi gin wóetu?âamí. Hedá u-á i? shánki natsonji?iví páadé unmu-í in p'ôe igí? mánkhây?amídí. ⁷⁷ U?dá iví t'owa ovâyhangin?ânnamí ovây?aywoeni?in inbí t'aywó?di-á dín?owó?yendi. ⁷⁸ Nanbí Jôesi-á gin í'amí gá hânho nasehkanát?oedân, hedího i? to?wí i? thanbí muwâthay waagi?bá namuu?i? oe kw'áyeđi nanbí?piye nak?ââgí?o, ⁷⁹ hedí in to?wên in chuwa dâykunwôeda?đi khun ni?ge dimännindáho i?đi ovâykomääní. I?dáho na?in díkhâge?khâymaa hedânho ánsaaginpidíbo giyêñídí" gin Zechariah natú.

⁸⁰ John nasôeđi iví hangintan wá? únsôe, hedí tí?úugedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-?inbí jáa its'ant'ôe?an píhay.

2

Háa Jesus na?aypyä waa

¹ John i? p'ó?p'oekandi na?aypyä iwáyđíba i? Rome-wi tsondi shánki hay?i Caesar Augustus gin nakháwä?i?đi t'âhki t'owa i? nange itsonmáa eejewin ovây?t'ôephade dívíkháwäta?kwogihúuwídí. ² Nää páadé in t'owa dívíkháwäta?kw'óđi Quirinius oe Syria nange natsondimuu ihayđi. ³ Hedího t'âhki t'owa inbí thehtáy pahpá?inbí bú?piye dimää dívíkháwäta?kw'ôeníđi.

⁴ Joseph wá? ikháwäta?kugihó?. I-á Galilee nange nana? diwedi Nazareth bú?ayđi napee, hedí wíyá bú?ay oe Judea nange Bethlehem gin dâytü?o? iwepiye namää. Joseph-á David-ví ây iwedi?i?bá namuu, hedí David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hedího Joseph iwepiye ûnpuphóe. ⁵ Joseph-di Mary i-áđíba óeho?. Indá dakhóhtsaatunpá?ân, hedí Mary-á nasáamuu. ⁶ Bethlehem daji? ihayhääbá i? thaa napówá Mary i?ayyamídí. ⁷ Hedí iví páadé?i? ay i?ayyan, hedí aa?ây iwe óe?ánnankíđi i hääpanbí húuphébay iwe óek'ú?, gá ee dívíwho?kw'óe?ó?i tewhá iwe wínajáanâhpíđân.

In makówáwin t'ôepa?aa?indi in k'úwá áy?i?nin ovâyhéean

⁸ Iwáy bú?ay tsowa wáy wên k'úwá áy?i?nin dikw'ó, indá khu?dêedí oe ahkónu inbí k'úwá dây?âyínmáa. ⁹ Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa?aa?i? inbí?piye ovâysan, hedí inbí páadépiye tsíkhagipi dínkwínuđee, hedí Nanbí Sedó Jôesiví kohthayđi ovây?ánhógíđi hânho dikhunwôeda?póe. ¹⁰ Hedí i? makówáwi t'ôepa?aa?i?di ovâytu?an, "Wí?ikhunwôeda?ípi. Bít'ôeyan, naadá híwó?di tun wâyma?, t'âhki t'owa hânho ovâyhíhchannamídí. ¹¹ Nää thaa oe David-ví bú? wí aywondi ungi? na?aypyä. I-á i? to?wí namuu Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoeníđi, i-á i? shánki natsonji?i? namuu. ¹² Hedí ná?in bínmúuní únhanginnáaníđi háa wáytu?an waa ta?gen namuu?in: Wí ay bínshaa-í aa?ây iwe na?ánmuđi, hääpanbí húuphébay iwe nak'óedí."

¹³ Tsíkhagipi i? makówáwi t'ôepa?aa?i-áđi wây-á báyéki makówáwin t'ôepa?aa?in dikeepóe. T'âhkiđibo Jôesi Tádáví?gedi híwó dívíhí?máadí ditú?, ¹⁴ "Makówá kw'áayé t'âhki ditúuní Jôesi Tádá-á hânho hay?i namuu?in, hedí nää oepáa k'aydá in to?wên Jôesi Tádá óehíhchanmä?indá ánsaaginpidíbo dikwoní."

In k'úwá áyí'nin Jesus óemúunídí dimää

15 In makówáwin t'òepa'aa'in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí'nin wí'ná táye divítumáa, "Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná'in napóe'in áymúunídí, i'gedi Nanbí Sedó Jòesi Tádádí na'in díhangin'ánnan." 16 Hedího dívíwànáho'di Mary-á Joseph-á hedá i' ay ee háäpanbí húuphébay iwe nak'òedá ovâyshaa. 17 I' ay óemú' ihaydi háa in makówáwin t'òepa'aa'indi iví'gedi ovâytu'an waa ditunji'. 18 T'ähki in iwe diji'in ovâyháa'an i' háäwí in k'úwá áyí'nindi ovây't'òe'andi dit'òedi. 19 Mary-á ná'i háäwí t'ähki napóe'i wí'ún'ódepí, hedí háädi wänbo t'ähki i'gedi i'ánshaamáa. 20 In k'úwá áyí'nin inbí k'úwá diji' iwepiye diwáymää, hedí Jòesi Tádá-á kw'áayébo' óemáadi ditú' hânho hay'i namuu'in, gá ná'i' háäwí dáyümü'i-á dit'òe'i-á namuudán. Tähki háa i makówáwi t'òepa'aa'i'di ovâytu'an waagibá napóe.

Jesus i' méesate hay'i eepiye óeho'

21 Wí jáadi naphade ihaydi i' ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'an, hedí Jesus gin óekháyä'. Ná'in kháwä-á i' makówáwi t'òepa'aa'i'di óemägi wa'di iví jiyá únsáhpóepídíbo'.

22 Hedí ihaydího napóe dán'amídí háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí khuu dínmuudi dínkhây'ä' díví'amí'in wí ay na'aypuyä ihaydi, hedího' i' ay oe Jerusalem-piye dánho', i' méesate hay'i iwe Jòesi Tádá óetu'äämídí, "Nanbí ay wimääni." 23 Gin dán'an gá ná'in tsontun Jòesi Tádáví ta'nin diwe únk'òedán: T'ähki in páadé di'áypuyä'in e'nún áyyä-á Jòesi Tádá óemääni.

24 Hedá wá' nata'muu in jiyá'indá wíje k'o'wee háa wíje tsídé'ây ha'wâagi'in dáyhuwí, hedí ná'in tsídé dáyhaydi Jòesi Tádá óemääni. Hedího Mary-á wá' han ikháymáa.

Háa Simeon Jesus-ví'gedi natú waa

25 Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwä'i'. Iví wówátsi-á ta'ge ihon, hedá Jòesi Tádáví khuu-á ón'a'gin. Natsíkha Jòesi Tádádí in Israel'in inbí t'òephade iwe'di ovâywhahóenídí, hedí i' Yä'dáa'i P'oweahâq i-ádí naji'.

26 I' Yä'dáa'i P'oweahâqadibá Simeon óehangin'ánnan wínachuwagi'opí'in i' to'wí Jòesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí óemú'pídíbo'. 27 I' Yä'dáa'i P'oweahâqadi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jiyá-ádí tádá-ádí i' wá' óets'úde, hedánho indi igí' ón'amídí háa nakhây'ä'in Jòesi Tádá natsonpóe waagibá. 28 Dits'ú' dihaydi Simeon-di i' ay óeké', hedí Jòesi Tádá óekú'daa'andi ginnán natú: 29 "Nanbí Sedó Jòesi, nábáa hín naa uví t'òe'i' omuu'i híhchandi díchuwamää, uví tun bimägi waagibá. 30 Naa ohíhchan, gá náä-á naví tséedí i' aywondi u'qí dínsandi' dópímú'dán. 31 Hedí ná'indá bí'an t'ähki nange'in t'owa dáy múunídí. 32 Ná'i aywondi-á wí ko waagibá namúuní uví p'òe in Hudíyo dimuupí'in ovâykeeyamídí, hedí i' namuudi uví t'owa Israel-'indá he'ennin dipúuwí." 33 Gin Simeon i' ayví'gedi ihée'andi i' tádá-á jiyá-á hânho ovánháa'an. 34 Hedáhá' Simeon-di Jòesi Tádá óedaa'an híwó'di thaa ovánmäänídí, hedá Mary-á óetu'an, "Wáy wén in Israel-'in i' óesigikáyji, hedího ovây'aywoení, hebo wáy-á wéndá wí'óesigikáyjípí hedího dipede-e-i. I'dá t'ähki t'owa háa Jòesi Tádá nada' waagi ovâykeeyamí, hewänbo in t'owadá óejoegikhây máa, 35 hedí báyéki t'owa háa inbí pí'ná khó'jé di'ánshaamuu waa ovâykeeyamí. Hedí u-á báyéki mánt'òephadekhây máadi wí to'wídí wí tsijó phá'dí uví pín wónjún waagibá unchaa-i."

Anna ikú'daa'an

³⁶ Hedá iwebá wí kwee Anna gin nakháwǎʔi wáʔ najiʔ, i-á wí Jôesi Tádávi tukheʔbibá namuu. Nǎʔi kwee-á Phanuel-ví aʔyú únmuu, hedí Asher-á iví hehǎáwi thehtáy pahpáa únmuu. ³⁷ Tsé ihay paayo nakhóhtsaǎʔánwǎn, hedí khávéntǎʔdi jónu (84) paayo únna iví sen únchuu iwedi. Hǎǎdi wǎnbo t'ǎhki iʔ méesate hayʔi iwe najiʔ, hedí háyǎnboʔ ihaǎdáʔodá ihýusuʔodá khuu-á thaa-á Jôesi Tádá óeʔaʔginmáʔ. ³⁸ Waʔdi Simeon ihíʔmá ihaydibá iʔ kwee nats'ú, hedí iʔ aygiʔ Jôesi Tádá óekúʔdaaʔan, hedá ivíʔgedá ováyt'óeʔan t'ǎhki in Jerusalem-win ditsíkhakw'óʔnin Jôesi Tádádi ovâymaʔp'ǎǎdi-ídi.

Joseph-ádi Mary-ádi oe Nazareth búʔaypiye dánweehoʔ

³⁹ Joseph-ádi Mary-ádi dánʔan háa Nanbí Sedó Jôesiví tsontun diwe nak'óe waagibá, ihaydáháʔ inbí búʔay Nazareth-piye dánweehoʔ, i-á Galilee nangá nak'óe. ⁴⁰ Hedí iʔ ay nasóʔdi nakaypoeʔo hedá báyéki hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádáda báyéki óekhǎgeʔmáa.

Jesus-di in háhkannin iʔ méesate hayʔi ee ovâyhééʔan

⁴¹ Paayo p'óe waagi iʔ Passover shánkiʔeedi dinnáʔ dihaydi, Jesus-ví jíyá-á táda-á oe Jerusalem-piye damáaʔǎ. ⁴² Hedího Jesus táʔdi wíje (12) paayoʔi namuu ihaydi Jerusalem-piye dimáa, hǎǎdi waa dívíʔo waagibá. ⁴³ Iʔ shánkiʔeedi dínk'eweʔ dihaydi in t'owa dívíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyíʔ. Hewǎnbo iví táda-á jíyá-á wídǎnhanginnáhpí iwe iwóyíʔnin. ⁴⁴ Indá daʔánde wáy-á t'owa indádíba dimǎnnindádi najiʔin, hedí wí thaa t'ǎhki Jerusalem diwedi damáa. Ihaydi inbí k'emaʔin deeje hedá inbí maatuʔin deejá óenuwǎ, ⁴⁵ hewǎnbo wíʔóeshaapídi Jerusalem-piye dánwáybun óenuuwǎ-ídi. ⁴⁶ Wíje thaa naphade ihaydi iʔ méesate hayʔi ee in Hudíyoví háhkannindádi óeshaa. Háa dívihíʔmáaʔin iʔdi ováyt'óeyande hedáháʔ báyéki háǎwi ováytsikaʔmáa. ⁴⁷ Iví hangintandá hedá iví híʔ in háhkannin ováytumáaʔiʔdá t'ǎhki t'owa dit'oeʔin ovâyháaʔan. ⁴⁸ Iví táda-á jíyá-á wídǎnhanginnáhpí háa dánʔan shaaʔamíʔin. Iví jíyádi óetuʔan, “Navi ay, háadan gin naʔin díʔan? Ti wíʔúhanginnáhpíʔan uʔdi báyéki áyíngi uvi táda-ádi naa-ádi dimǎgi, hedá t'ámápiye wítuwámáaʔ?” ⁴⁹ Jesus-di ovántuʔan, “Ti wídǎnhanginnáhpíʔan naa dínkháyʔǎʔ navi Tádávi tewhá ee ochaniʔin?” ⁵⁰ Hewǎnbo háa ovántuʔannin wídakaʔpówápí.

⁵¹ Iví táda-á jíyá-á indádíba oe Nazareth-piye nawáymáa, hedí t'ǎhki háa óetuʔan waa iʔaʔgindoʔ. Iví jíyá náʔi háǎwi t'ǎhki napóeʔi wíʔúnʔódepedí. ⁵² Hedí Jesus-á nasóemáandi shánki báyéki hangintandá ihóndeʔ, shánki nasenpuwamán, hedí Jôesi Tádá-ádi in t'owa-ádi shánki wǎnbo óesigi.

3

John iʔ p'óʔp'oeandiʔdi Jôesiví tun in t'owa ováytunphadendeʔ

¹⁻² Tiberius Caesar t'ǎhki iʔ Rome-wi nange táʔdi p'ánú (15) paayoʔdi natsónjiʔ ihaydi, Zechariah-ví ay John iʔ p'óʔp'oeandiʔ oe ahkónu najiʔ, hedí Jôesi Tádádi óetuʔan iví híʔ ónt'óeʔamídi. Ihayhǎǎbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsónnǎn, Herod-ví tíʔú Philip-á oe Íturea nange hedá Trachonitis nangá natsónnǎn, Lysanius-á oe Abilene nangá natsónnǎn, hedá Annas-ádi Caiaphas-ádi owháʔ p'óʔdédíʔindá damuu. ³ Hedí John t'ámápiye Jordan p'óʔk'ay tsowa iʔge najidi in t'owa Jôesiví tun ováyt'óekanhon. Ováytumáa, “Únbí t'aywóʔdi binjoeʔan hedánho Jôesi Tádádi

wovây'owóejé-ídi, hedá naadá wâyp'ó'p'oe'amí." 4 Hedi ná'i háa John i'owaa Jôesi Tádávi tukhe'bi' Isaiah ivi ta'nin diwe ho ita'nan. Ginnân ûnta'muu:

Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwintûní,
 'In p'oe binkhây'an i' shánki natsonji'igî?
 Hâ'i p'oe'ây wá' igî' binta'ge'an.

5 T'âhki hége'ây napidedee-í.

T'âhki okú-á p'indá natayedipúuwí.

Wáy namäáginá' deejá nata'gepúuwí,
 hedí i' p'oe nabôebôená'dí' nata'gepúuwí.

6 Hedi t'âhki t'owa dâymúuní Jôesi Tádádá t'owa ovây'aywonde'in.'

7 Hânho báyéki t'owa dimää'ä John-di ovây'p'oe'amídi. I'di ovây'tumáa, "Un p'âyü wí phaa iwedi ishavamännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovây'tu'an háa úvi'amí'in, hedânho Jôesi Tádádí wíwovây'tuhcháänú-ípídi? 8 Híwó úvi'âamí hedânho nakeepúuwídi unbí t'aywó'di ta'gendi binjoe'annin. Wí'jîngitûnúpí, 'Abraham-bí ây iwedi'inbá gimuu.' Ná'in wây'tu'amí, Jôesi Tádá-á nada'dáho ûnkodi ná'i k'uua náâyé nak'wó'didi wáy-á Abraham-bí ây ovây'p'ídi. 9 Náaho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwé-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'âa-ídi. T'âhki i' tay nabaypoe'opí-á óets'âa-í, hedí phaa iwe óechäänú-í."

10 Hedi in t'owadi óetsika'yan, "Hân gínkhây'ä' ívi'amí'in háa untú waa wíginpúuwípidí?" 11 I'di ovây'tu'an, "Gá ginnân: Wí to'wí wije k'éwé'in to ûnk'odéháho, i-á ûnkhây'ä' wéhpêe wí to'wí ûnk'óepí' óemääni'in." Hedi wí to'wí ûnkoegi'wá'yendi-áho ûnkhây'ä' wí to'wí ûnkoegi'kw'óhpi' óemääni'in." 12 Wên tax phahsannin ivi'piye dimää ovây'p'oe'amídi, hedí ditsikapóe, "Hâhkandi?, heyâa na'indá, hân ivi'amí?" 13 I'di ovây'tu'an, "I' chá' háyü unbí tsonnindi wovây'tu'an ihaydá'mân binwé'ge'amí." 14 Hedá wên sundado-á ditsikapóe, "Heyâa na'indá, hândá ívi'amí?" I'di ovây'tu'an, "Hâyü wovây'wá'âa'i'di bihíhchannan. T'owa wíwínkaygi'amípi wiyá shánki wovây'määni'dí, hediháa in t'owa híwóhpi wídivi'anpídáho?, wí'ovây'tu'âamípi híwóhpi divi'annin wí chá' inbí'wedi binhóeni'dí."

15 In t'owa dicanpoe'o wí hääwi hay'i napuwagi'o waagibá, hedí John i p'ó'p'oe'kandivi'gedí báyéki divi'ânshamáa, tigúba i-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoeni'dí. 16 Hedi John-di t'âhki'díbo ovây'tu'an, "Naadi p'oe'dida' wâyp'ó'p'oe'o?, hewânbo wí to'wí navi shánki tsonkhuu imáa'i napowagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupí ivi anto wânbo dónp'äädi-ídi. I'dá wiyá pi'wí p'ó'p'oe'kan waagibá wovây'määni. Wáy wên un i' Yä'dáa'i' P'oe'wâhâh wovây'määni, wáy wéndá phaadá wovây'tuhcháänú-í. 17 I-á nakhâymuu t'owa ovây'weejé-ídi, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedi iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dhayidi t'ebay iwe ikuu-í, hewânbo i' tákhowa-á wí phaa hânhay wânbo naphahpaqá'dipi' iwe ich'âani." 18 Shánki wiyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovây'hée'an, Jôesi Tádávi híwó'di tun ovây't'oe'odi.

19-20 Hedá John-di Herod wá' óetu'an i' kwee Herodias-ádi t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví t'í'úuvi kwee ûnmuu wânbo' ónké'. Báyéki wiyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá' John óepansóge, hedí ná'in in shánki p'ándiki' i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'ähki in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o' ihaydi Jesus wá' óep'ó'p'oe'an. Hedi iwebá Jesus ijúusu'o' ihaydi makówá nakhuudee, ²² hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa wí'k'o'wee waagibá natú'muudi nawândi Jesus-ví'di isóge, hedá wí tun makówádí napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígf'i-ân unmmu. Hânho u'đi ohíhchan."

Jesus-ví páadé kã'ää'in t'owa únmmu'in

²³ Jesus-á mađi powintä (30) paayo'i namuu páadé its'anháhkaniyé ihaydi. T'owa-á di'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay únmmu. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay únmmu, Matthat-á Levi-ví ay únmmu, Levi-á Melchi-ví ay únmmu, Melchi-á Jannai-ví ay únmmu, Jannai-á Joseph-ví ay únmmu, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay únmmu, Mattathias-á Amos-ví ay únmmu, Amos-á Nahum-bí ay únmmu, Nahum-dá Esli-ví ay únmmu, Esli-á Naggai-ví ay únmmu, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay únmmu, Maath-á Mattathias-ví ay únmmu, Mattathias-á Semein-bí ay únmmu, Semein-dá Josech-ví ay únmmu, Josech-á Joda-ví ay únmmu, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay únmmu, Joanan-dá Rhesa-ví ay únmmu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay únmmu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay únmmu, Shealtiel-á Neri-ví ay únmmu, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay únmmu, Melchi-á Addi-ví ay únmmu, Addi-á Cosam-bí ay únmmu, Cosam-dá Elmadam-bí ay únmmu, Elmadam-dá Er-ví ay únmmu, ²⁹ Er-á Joshua-ví ay únmmu, Joshua-á Eliezer-ví ay únmmu, Eliezer-á Jorim-bí ay únmmu, Jorim-dá Matthat-ví ay únmmu, Matthat-dá Levi-ví ay únmmu, ³⁰ Levi-á Simeon-bí ay únmmu, Simeon-dá Judah-ví ay únmmu, Judah-á Joseph-ví ay únmmu, Joseph-á Jonam-bí ay únmmu, Jonam-dá Eliakim-bí ay únmmu, ³¹ Eliakim-dá Melea-ví ay únmmu, Melea-á Menna-ví ay únmmu, Menna-á Mattatha-ví ay únmmu, Mattatha-á Nathan-bí ay únmmu, Nathan-dá David-ví ay únmmu, ³² David-á Jesse-ví ay únmmu, Jesse-á Obed-ví ay únmmu, Obed-á Boaz-ví ay únmmu, Boaz-á Salmon-bí ay únmmu, Salmon-dá Nahshon-bí ay únmmu, ³³ Nahshon-dá Amminadab-ví ay únmmu, Amminadab-á Ram-bí ay únmmu, Ram-dá Hezron-bí ay únmmu, Hezron-dá Perez-ví ay únmmu, Perez-á Judah-ví ay únmmu, ³⁴ Judah-á Jacob-ví ay únmmu, Jacob-á Isaac-ví ay únmmu, Isaac-á Abraham-bí ay únmmu, Abraham-dá Terah-ví ay únmmu, Terah-á Nahor-ví ay únmmu, ³⁵ Nahor-á Serug-ví ay únmmu, Serug-á Reu-ví ay únmmu, Reu-á Peleg-ví ay únmmu, Peleg-á Eber-ví ay únmmu, Eber-á Shelah-ví ay únmmu, ³⁶ Shelah-á Cainan-bí ay únmmu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay únmmu, Arphaxad-á Shem-bí ay únmmu, Shem-dá Noah-ví ay únmmu, Noah-á Lamech-ví ay únmmu, ³⁷ Lamech-á Methuselah-ví ay únmmu, Methuselah-á Enoch-ví ay únmmu, Enoch-á Jared-ví ay únmmu, Jared-á Mahalaleel-ví ay únmmu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay únmmu, ³⁸ Cainan-dá Enos-ví ay únmmu, Enos-á Seth-ví ay únmmu, Seth-dá Adam-bí ay únmmu, Adam-dá Jôesi Tádáví ay únmmu.

4

Penísendiđi Jesus óetayinde?

¹ Jesus i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi in Jordan p'o'k'ay naná' diwedi nawáymää, hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ahkónupiye óeho'. ² Iwe jónántä (40) thaa i' Penísendi ikháade' óet'aywóhkannamídi. I' jónántä thaa t'ähki háäbo wí'ik'oeپی, hedi t'ähki i' thaa naphade ihaydi hađđi óemáa. ³ Hedi Penísendiđi óetu'an, "Jôesi Tádáví ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di náajôeni napávapa'ídi." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádáví ta'nin diwe úntú'?

T'owa-á wiyá shánkí dín táy páváví? wedi hedânho in kodi wówátsi dâymá?ve-
ídí."

⁵ Hedáhá? i? Penísendídá owáy kw'áye piye naná? diwe Jesus óe piye, hedi t'áhkí nange náa oepáa k'aydí wémúudibo? ónkeyan, ⁶ hedi óetu'an, "Naadi t'áhkí tsonkhuu t'áhkí ná? nan deeje wímääni, inbí sa'wó?di háäwí wóegé. Ná?i-á t'áhkí naví mange dínkw'ódiho?, hedi to'wí naa oda?i dómääni. ⁷ Hedânho naví páadépiye bidége?disógedi dí'a?ginmäänídí, ná?i t'áhkí uví? úmúuní." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Joe, há?to gin dáy?amí. Jôesi Tádáví ta'nin diwá ginnân ûnta?muu:

Jôesi Tádá i? shánkí natsonji?i?bá namuudi bîn?a?ginmääni.

I-á unbí Jôesi únmuu, hediho i?dä?mân bîn?a?geeni."

⁹ Ihaydá Penísendídá Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho?, hedi i? méesate hay?i shánkí natu?wân deedi óe piye, hedi óetu'an, "Jôesi Tádáví ay unmuudá náwedi óke?t'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe gin nata?muudân:

Jôesi Tádá iví makówáwin t'óepa?aa?in itu?amí wóe?áyíngi?amídí.

¹¹ Hedá gin wá? nata?muu:

Indidânho inbí man diwe wóeyâá-í hedânho k'uu eedi wívi?ânchäänú-ípídí."

¹² Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há?to dáy?amí, gá iví ta?nín diwebá ûntú?dân,

Uví Jôesi i? shánkí natsonji?i? namuu?i wínâatayi?nípí nâamúunídí háa in natú?in i?amí?in háa joe."

¹³ T'ämäge háa Jesus óet'aywóhkannamídí Penísendi ikháä ihaydí Jesus-ví?wedi ijáa?an wiyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú?ay óe joegi?an

¹⁴ I? Yä?dáa?i P'oweaqahâadá Jesus báyéki pínán óemägi, hedi Galilee-piye iwáybun. T'ämäpiye i? bú? eeye t'áhkí t'owa Jesus-ví?gedi dit'oe, ¹⁵ hedi t'áhkí Hudíyoví méesate eeye i?di ováyhá?o?, hedi t'áhkí t'owadi kw'áayébo? óemáa.

¹⁶ Jesus oe Nazareth bú?ay napówá, nasóe iwe?i bú? namuu. I? kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate?ay ipiye namää, háädi wänbo t'áhkí i?o waagibá. Iwínú Jôesi Tádáví ta?nín diwedi in t'owa ovây tunnamídí, ¹⁷ hedi indi in ta?nín Jôesi Tádáví tukhe?bi Isaiah ita?nannin ón?an, hedi imahsanusuudi ná?i hí? nata?muu iwe ishaa:

¹⁸⁻¹⁹ Nanbí Sedó Jôesi Tádádí i? Yä?dáa?i P'oweaqahâa naa dînsan, hediho i-á naa-áadí nají?,

gá naa díde?mandân in sehkanáwó diwówáji?in t'owa iví híwó?di tun dovây t'óe?amídí.

I?di naa dîsan in pan dovây t'óe?amídí dovây mahpädikhây máa?in,

in tsí?t'aa?indá inbí keetandá dáywáy káyjídí,

in áagé diwhá?vennindá dovây wáy taygé-ídí,

hedá t'owa-á dovây tu?âamídá ihaydiho naná Nanbí Sedódí ovây keeyamídí hânho híwó?di namuu?in.

²⁰ Hedáhá? Jesus in ta?nín iwây mahsanu, hedi i? méesate iwewi khäge?di? ónwáy?andi isóge. T'áhkí ee méesdiwówáji?in t'owa iví híwó?di tun dovây t'óe?amídí.

I?di naa dîsan in pan dovây t'óe?amídí dovây mahpädikhây máa?in,

in tsí?t'aa?indá inbí keetandá dáywáy káyjídí,

in áagé diwhá?vennindá dovây wáy taygé-ídí,

hedá t'owa-á dovâytate dikw'ó'nindi Jesus hânho óedamúnde?.

²¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i hääwi Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe náa thaa ít'óeyankw'óndibo?."

²² T'âhkídibo dichanpóe híwó ihé?annin. T'âhki ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedi ditú?, "Hádídan ná'i hääwi ûnhanginná? Ti Joseph-ví aydá'mân wí'ûnmuup'an?" ²³ I'di ovâytu'an, "Madi undi ná'i tuni,

hedá t'owa-á dovâyt t'owa ditú'di ditú'â'ami, 'Woekandi, páadé bipi-hehkháa'ami.' Han ítúdáho unbí hí? ginnân úntunda'i: Un ít'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'annin, hediho náa-á náa naví ówíná wá? han waagibá naa dínkhây'á? dáy'ami'in. ²⁴ Hewânbo naadá ta'gendi wâytu'ami, wí Jôesi Tádávi tukhe'bi'-á ivi nange iweho wí'óesígi'ohpí. ²⁵⁻²⁶ Naadá wâytu'ami háa báyéki paayo phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elijah nawówáji? ihaydi. Pojedá pingé paayo wí'ikwa'nanpi, hediho t'âhki i' nange wáy báyéki dihaapóe. Hedi tobá Israel-win kwiyá? inbí sená? dín't'ahánnin báyéki diji wânbo?, há'in kwiyá'bi'wepiye Jôesi Tádávi Elijah ósaanívi'wedi oe Sidon bú'piyân óesan, wí bú' Zarephath gin dâytu'o? iwepiye, wí kwee ivi sen ûnchuu'i? óekháge'namídí. ²⁷ Hedá wá? Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elisha nawówáji? ihayháa, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedi wéná wânbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwá'idá'mân nawówa, hedi i-á Syria nangewi-ân namuu." ²⁸ In méesate ee dikw'ó'nin ná'i dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsikhagipi díwíwínúdí i? bú'dí já'wépiye Jesus óechänupiye. I' bú'-á okú wáhkí nak'óe, hedi oe okú kw'áyeypiye óepiye t'owá k'áygédí óeke't'áave-ídí. ³⁰ Hewânbo i-á inbí jáagé i'ge naphadedibo? iweđi namää.

Jesus-di wíyá'dâapi? p'oweahhâa wí senbí'wedi óekhepiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú'ay Capernaum gin dâytu'o? iwepiye namää, hedi i? Huđiyoví kaykhanwówá thaa dinná? dihaydi in t'owa ovâyhá'o?. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá?annindi ovâyháa'an, gá wí to'wí báyéki tsonkhuu imáa'i waagibá ihí'máadân. ³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na'ân wí yá'dâapi? p'oweahhâadi óemáa'i?, hedi ituwínú, "Ívi'wân u Jesus Nazareth-wí, ánpí dí'an. Ti un'ââ dí't'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in — u-á i? t'âhki yá'dâa'i? unmuu, i? Jôesi Tádávi wóesandi?." ³⁵ Jesus-di i? yá'dâapi? p'oweahhâa t'aydi óehé?andi óetu'an, "Hândá'dibo?, há'i senbí'wedi ópeeve." I' p'oweahhâadi i? sen in t'owaví páadépiye óekanu, hedi i senbí'wedi napee wí'óewa'ánpí'dibo?. ³⁶ T'âhki dikw'ó'nin ovâyháa'andi díwítumáa, "Jesus-ví hí'-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'óe in yá'dâapi'in p'oweahhâa to'wénbí'wedi ovâypeejoenídí, hediho dâya'gindo?." ³⁷ Hedi t'âmäpiye t'âhki in t'owa iwéngéwin ivi'gedi díwíhí'máa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháamägi

³⁸ Jesus in Huđiyo-ví méesate iweđi napee, hedi Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwäp'íde?, hedi Jesus igí'ónkhä'ge'daa'an. ³⁹ Hediho Jesus namäädi i? kweeví whohte hänge iwínú, hedi i? tsáwäp'íde i kweeví tú'dí napee-ídí ijôn. Wesebo i? tsáwäp'íde ûnhándí i? kwee ishää, hedi ovâyhúujôn.

⁴⁰ Nathantsudemän dihaydi i? kaykhanwówá thaa ho naphade, hedi to'wén wáy-á dihay'in dínkw'ó'nin Jesus-ví'piye dâyo?, tobá háawi inbí

hay dínmuu wänbo?, hedi iví mandí ovâyätagedi t'ähki ovâyhehkháamägi. ⁴¹ In yä'däapi'in p'oweahhâa báyéki t'owavi'wedi dínpee, hedi dipee'ädi dívítuwínú, "U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmmu." Hewänbo i'di t'aydi ovâyhée'andi wíyá wí'ovâyhi'mägipi, gá dínhanginnândân i-á nammu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi wa'di wínada'pí in t'owa dínhanginnánídí to'wí namuu'in.

Jesus in Hudíyo-ví méesate'ây eeje in t'owa Jôesi Tádáví tun ovây't'ôe'o?

⁴² Namuwäthay ihaydi Jesus ee bú'dí napee, hedi wähhäa töebo wínathaapi iwepiye namäa. In t'owadi óetuwäho?, hedi óeshaa ihaydá dívikhääde? inbí'wedi wí'ijää'amípídí. ⁴³ Hewänbo i'di ovâytu'an, "Naa dínkhây'ä? i' wé'ge'i bú'ây eejepeye omú-i'in, hedânho dovây't'ôe'amídí ná'i híwó'di tun háqídí Jôesi Tádádí in t'owa ovâysigíhónde? i'gedi. Hangi'ánkun naa dísan." ⁴⁴ Hediho Jôesi Tádáví tun i' Hudíyoví méesate'ây eeje in Hudíyoví nange i'ge t'ähki ovây't'óekanhon.

5

Jesus-di iví páadé'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Wí thaa Jesus i' p'oekwín Genessaret gin dâytu'o? iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívichänumäa shánki iví nú'piye dívihäadi-ídi hedânho shánki híwó Jôesi Tádáví hí' dit'oe-ídi. ² Wíje kophé owáy p'o' k'áygé wáy da'ändí imú?. In paawó'indá wíyá wáygé diji' inbí pa'akanu'i dâyu'oweedi-ídi. ³ Wí kophé-á Simon-bí' ûnmmu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an háy p'oe iwepiye ónhäadi-ídi, hedi iwáygé isógedi in t'owa ovâyhá'an.

⁴ Hedi ovâyhi'bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánki nawä'an diwepiye mänhadi, hedi unbí pa'akanu'i binwhájé hedânho bínpaawhahóenídí." ⁵ Simon-di óetu'an, "Háhkandi?, khun t'ähki hânho ívit'ôe'an, hedi wêe wänbo paa wí'âywhahké'pi. Hewänbo náa-á gin u' untúdiho i' pa'akanu'i dówhaajé-i." ⁶ Hedi han díví'an dihaydi báyéki paa dâywhahógi, hedi inbí pa'akanu'i dínsivekhâypoé. ⁷ Hediho dívímanwáda'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähki dínplídepóedí báyéki dínpaaku'undi ovây'ugekhây'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imú? ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, navi'wedi óhadi, naa-á t'aywóhkanidá? omuu." ⁹ Ha'wâa Peter natú gá óeháa'andân báyéki paa dâywhahógidí, hedi t'ähki in diho dívímanwáda'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhäge'namídí, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'ähki dínplídepóedí báyéki dínpaaku'undi ovây-ádi diji'in wá' ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádí hanbá dachanpóe. Ná'in wíje sená'dá Zebedee-ví áy damuu, hedi indádi Simon-dádí wé'ge dänpaawó'o?. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ipi. Náa-á paa mänhónde?, hewänbo náa iweđi páadépiyá t'owa-ân naagi' dínkhonkháymáa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o kingépiye dâywayhádiđi háäwí dínkw'ó'di t'ähki dâyjo'e'an, hedi Jesus óeyuho?.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ónhekhháa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ây iwe Jesus naji?, hedi wí sen iví tú? t'ähki naphéetaymuu'i Jesus-ví páadépiye idége'disógedi ip'ó't'ää, hedi óekhäge'daa'andi óetu'an, "Dínhanginná u-á úkodi'in ná'i phéetay dínjää'amídí, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóntäadi iví mandí i' sen óetagedi

óetu'an, "Oda²-ákun wíhehkháamäänídí. Unhehkháapúuwí." Wesebo i² senbí phéetay ûnhán. ¹⁴ Heđi Jesus-di kay²indi óetu'an, "To²wí wänbo háa úpóe²in wináat²óe'amípi. Moses-di wovâyjôn wí hääwi i² owha²vi²piye bínhúuwí²in Jôesi Táđá óemäänídí, heđânho in t'owa ovâyhangin²annamídí íwówa²in. Nää ópûn, ha²wáa ó'an." ¹⁵ Hewänbo nää-á shánká báyéki t'owa Jesus-ví²gedi dínhanginpóe, heđi báyéki t'owa t'ámäphá²gedi di²ääđi dívíwé²ge'an ónt²óeyaaníđi heđá i²di ovâyhehkháamäänídí. ¹⁶ Hewänbo i²đi ovâyjoe²andi oe ahkónupiye namää ijúusu²amíđi.

Jesus-di wí sen ûn²a²yäkankodipi² ónhehkháa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá²o², heđi wên Pharisees-áđi heđá wên Hudíyovi khuu dâyhá²o²indáđi ivi tsowa wáy dikw²ó. Nää²indá di²ää i² bú²ây eejedi oe Galilee nange Judea nangá nakw²ó²di², heđá Jerusalem bú²iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Táđáđi Jesus báyéki kay óemägi in t'owa hehkháa ovâyäänídí. ¹⁸ Ihayđibá wên senä² dipówá, indá wí sen ûn²a²yäkankodipi² wên whohpa²ay eedi nak²óedi óekán, heđi dívíkhää ívepiye óets²úude-íđi heđânho Jesus-ví páadépiye óek²úuwíđi. ¹⁹ Hewänbo oe íve in t'owa dibá²yendi háđiđi óets²úude²in wíđâyshaapi, heđiho oe wha²k²aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dâyháđiđi dâyhá²jéphohkíđi, heđi i² sen ivi whohpa²ay wóge² in t'owavi jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâywâyumáa²in Jesus-di ovây²mú² ihayđi i² sen óetu'an, "K'ema, uvi t'aywó²di-á ú²owó²jen."

²¹ In Hudíyovi khuu dâyhá²o²indáđi in Pharisees-áđi dívítumáa, "To-an ná²i namuu gân na²ände²? Jôesi Táđáđá²mân ûnkođi t'aywó²di i²owóje²íđi, wíyá to²wí wänbo-á joe. Heđiho ná²i sen gin ihí²máadi Jôesi Táđá óe²a²ginhánunde²."

²² Jesus ûnhanginná háa di²ánshaamuu²in, heđi ovâytsika²yan, "Heháađan gi²bi ánskaa bínmáa? ²³ Naa otúđá, 'Uvi t'aywó²di ú²owó²jen,' háa otúđá, 'Ówínúđá ójyé,' wé²i-an shánki wínabâapu²wanpi heđânho bínmúuníđi háa ta²gendi dínkođi²in háa joe? ²⁴ Nää hääwi dókhây²máa wáykeeyamíđi naa t'owa t'áhki²gí² o²aypuyä²i² dínk²óe²in nää oepáa k²ayđi t'aywó²di dovây²owóje²íđi wá²." Hedáhá² i² sen ûn²a²yäkankodipi²-á óetu'an, "Naadi wítumáa, ówínú, uvi whohpa²ay mänke²đi uvi²piye unmu²-í." ²⁵ Wesebo i² sen in t'owavi páadépiyebo² iwínú, heđi ivi pa²ay iwe ûnk²óe²i² iké²đi ivi²piye iweeho², Jôesi Táđá kw²áayébo² óemáadi namää. ²⁶ In t'owa hânho ovâyháa²an heđá dikhunwóeda²póe. Heđi indi wá² Jôesi Táđá kw²áayébo² óemáadi ditú, "Nää thaa äymú² wí hääwi hánhay wänbo äymú²pi²."

Jesus-di Levi óetu'an i-áđi namú-í²in

²⁷ Ná²i t'áhki napóe ihayđi Jesus i² bú²ay iwedi namääđi wí tax phahsandi Levi gin nakháwä²i² óemú²i² phahsan chá² dâywé²ge²o²i² tehwá²ay ee na²ándi. Jesus-di óetu'an, "Naa-áđi óká²ve." ²⁸ Levi iwínúđi hääwi t'áhki ûnk²wó²di ijoe²andi Jesus-áđi namää.

²⁹ Heđi Levi-di Jesus ivi k²aygipiye óeho²đi ónshánki²eedipaa. Wây-á báyéki tax phahsannindá heđá wây-á t'owa-á dikw²ó indáđi dívíhúujođi. ³⁰ In Pharisees-áđi heđá in Hudíyovi khuu dâyhá²o²indáđi wí²ovâyhi²anpi Jesus-á ná²in t'owa-áđi ihúujo²in, heđiho Jesus-ví khäge²nin ovâytsika²yan, "Heháađan ná²in tax phahsannindáđi heđá ná²in wé²gen t'óeyanpi²in dimuu²indáđi úvíhúujo²?" ³¹ Jesus-di ovây²tu'an, "In dihay²indá²mân wí woekandi dántáy, in dihaypi²indá joe. ³² Naa o²ää in to²wên t'aywóhkannin

dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'âamídí inbí t'aywó'di dâyjo'e'ámídí, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin dí'ânde'indá joe."

Jesus haqadã i'gedi ôetsika'yan

³³ Wên t'owadi Jesus ôetu'an, "John i' p'ó'p'oekandivi khäge'nin ihayda' divihaqadã'o hedã báyéki divijûusu'o?, in Pharisees-vi khäge'nin wá' hanbã divi'o?. Heháadan uvi khäge'nin húukandádí suwã-áqida' divi'o?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhótsaashánki'eediná' dihaydi ti ûnkodi i' soyingivi k'ema'in bínhaqadãkannamí'in wa'di i' soyingi indádí najidibo"? Hedãn joe. ³⁵ Hewânbo owây hããdi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihaydãnho divihaqadã'amí." *

Jesus-di ovâythayjo' in Hudíyovi hay'owáydi' i' khuu-á hedã ivi ts'aqabi khuu-á wíðãnwóndepi'in

³⁶ Jesus-di ná'i háhkangi' hí' wá' ovâytu'an: "To'wí wânbo wên to ts'aamin diwedi wí'isívéndepi wáy-á to naphohchá'nin diwe it'i'k'úuwídí. Han waagi i'andá, in to ts'aamin wí pho ûchaní, hedã in to ts'aamin diwedi'in t'ihku-á wá' há'to in to khannin deedi híwó nakeet'óení. ³⁷ Hedã wá' to'wí wânbo wí méena ts'aabi' k'úwã khowa múu kayjee eeje wí'ikuudepi. Gin waagi i'andá, i' méenadi i' múu óephuudi óepãave-í, hedã i' méena nacha'dee-í hedí i' múu-á óepedee'amí. ³⁸ Nakhây'ã? méena ts'aabi-á wí k'úwã khowa múu ts'aabi' eeje óekuu-í'in. ³⁹ Hedã t'owa-á páadé méena kayjee dâysuwãdá há'to méena ts'aabi-á disuwãda'í. Ditúuni, 'Nã'i méena kayjee-á shánki híwó'di namuu'."

6

Jesus-á kaykhanwówá thaa wá' natsonji'

¹ Wí thaa, Hudíyovi kaykhanwówá thaa naná'di', Jesus-ádi ivi khäge'nindádí wí táhtân nava i'ge dimân, hedí ivi khäge'nin dâyták'éthohon, hedã inbí mandí dâyhoo'andi i' táhtân dâyk'o?. ² Wên Pharisees-di ovâytu'an, "Kaykhanwówá thaa háa úvi'o waagã nakhãak'óe. Heháadan ha'wãa úvikanhon?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Undá bintunnanpi'an háa David hedã in senã' i-ádi diji'indádí hã'n'oe divi'annin diháshên dihaydi. ⁴ Jôesi Tádávi tewhá ee David nats'úndi i' pává ee nasaa'i' ihógi hedí ik'oe, hedã in senã' i-ádi diji'indá wá' ovâymägi, tobá i' pává Jôesi Tádági' ûnwijesaa wânbo?, hedího in owhá'da'mân dínk'óe dâyk'o'ídi." ⁵ Jesus ná'in wá' ovâytu'an: "Naa t'ãhki t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i dínk'óe otúunídí háa t'owa kaykhanwówá thaa dínkodi'in divi'amídí."

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ónehkhãa'an

⁶ Wíyã kaykhanwówá thaa naná' diwe Jesus wí Hudíyovi méesate'ay ee nats'úndi in t'owa ovâyhá'o?. Wí sen ivi ko'díngedí'in man ûnt'aamuu'i' iwe na'ãn. ⁷ Wên Hudíyovi khuu dâyhá'o'indá hedã wên Pharisees-á wá' dikw'ó. Indi áyíngidi óemúnde tigúba kaykhanwówá thaa wí to'wí hehkháa óemããni'in, hedí gin i'andáho' ónt'e'p'êede-í. ⁸ Hewânbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedí i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ówínúdi náã páadépiye óká've." ⁹ Hedáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Nã'in tsika wâytsikakhâymaa: Kaykhanwówá thaa wé'i-an gínk'óe ivi'amídí: Ti gínkhây'ã? wí to'wí ivi wówátsi áy'aywoeni'in háa áyháyi'in?" ¹⁰ Hedí ibeedí wí'ínbo

* **5:35** Jesus wí'bo ivi'gedi ihí'mãa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedí ivi khäge'nindá i' soyingivi k'ema'in waaginbã-á dimuu.

ovâymunde?, hedáhá? i? sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedi ikhóhtäädi ivi man únwówađi páadéđi únmuu waagibá únpoé. ¹¹ Hewänbo in dikw'ó'nin hânho dit'ayđi dívítumáa hânngú Jesus dâý'amí'in.

Jesus-di tä'di wije senä' ovâyde'man ivi khäge'nin dimiuníđi

¹² Ihayháđihki Jôesi Tádávi'piye ijúusu'an. ¹³ Nathay ihayđi ivi khäge'nin ivi'piye ituhkännan, hedi in diweđi tä'di wije ovâyde'mandi ná'inbá ovâytu'an, "Undá naví t'óekhuwa'in ímuu." Ginnân dikháwä: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhávámägi), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí'úu-á únmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wêe James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), hedá wíyá wêe Simon-dá (i-á "I? Zealot namú'de'i?" gin wá' óetu'o*), Judas-á (ivi táđá-á James gân únkhávä), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymaa'i-á namuu).

Jesus-di báýéki t'owa ovâyehkháamägi

¹⁷ Okú kw'áýeđi t'ähkíđibo diwá, hedi Jesus nanantayedíná? diwe iwínú. Báýéki in óeyuuhonnin i-áđi diji? hedá báýéki wáy-á t'owa-á wá', indá di'ää Jerusalem bú'dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedi, hedá i? máap'oé p'o? k'áýgéwin bú? Tyre-á Sidon-dá tsowađá wá? di'ää. ¹⁸ Ná'in t'owa-á di'ää Jesus ónt'óeyaaníđi hedá inbí hay ovâyjáa'amíđi. Hedá in yä'dáapi'in p'oewáqhâđi ovây't'óephadekando'in wá? di'ääđi dihehkháapóe. ¹⁹ T'ähki in t'owa dívíkhâđe? óetäägé-íđi, gá wí pínán únpee'i?đi dihaywówa'dân.

Jesus-di in t'owa ovâytu'an to'wên dimuu dâyhíhchanná've-l'indá hedá híwóhpi dínpuuwi'indá

²⁰ Jesus ibeéđi ivi khäge'nin imúndeđi ovâytu'an, "Un sehkanáwó íwówáji'in híhchan bínmá've-í, gá Jôesi Tádávi t'owa ímuudân. ²¹ Un náä bínhaphadende'in híhchan bínmá've-í, gá ishuhpuúwíđân. Un náä íséjei'in híhchan bínmá've-í, gá híhchandi úvíp'áhkaa-íđân. ²² Naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'i? omuudi t'owadi wovâyt'aydá hedá wovâyjoegimáadá hedá t'ámäge unbí'gedi dívíhí'máadá hedá t'aywóhkannin ímuu gin wovâytumáadá, híhchan bínmá've-í. ²³ Gin waagi únpoedá íhíhçaa-í hedá úvíhíhchanchäänú-í, gá in t'owadi han wovây'andibo Jôesi Tádáđi báýéki híwó'di háäwi oe makówa wovâymääníđân. Wí'ún'óede-ípi ná'in t'owavi hehääwin thehtáy pahpá'indi wá? in Jôesi Tádávi tukhe'min hanbá ovây'an.

²⁴ "Hewänbo un náä ikodit'owamuu'in t'óephade únpuuwi, gá undá unbí híwó'di thaa ho únphadédân. ²⁵ Un náä ishü'muu'in t'óephade únpuuwi, gá undá íhappúuwiđân. Un náä íp'áaji'in t'óephade únpuuwi, gá undá íbo'aapúuwiđân hedá íséeyeení. ²⁶ T'ähki t'owa unbí'gedi híwó dívíhí'máadá t'óephade únpuuwi. Háadı? Gá ná'in t'owavi hehääwin thehtáy pahpá'in híwó'báho dívíhée'andân in hójo'inbí'gedi ditú'in Jôesi Tádávi tukhe'min dimuu'in."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä? inbí hânmin ovâysígi-l'in

²⁷ "Hewänbo un naa dînt'óeyande'in naadi wâytumáa, unbí hânmin hínsígi-í, hedá in wovây't'ay'indá híwó'dá bín'amí. ²⁸ Jôesi Tádá bínđaa'amí wí háäwi híwó'di ovây'amí'in in to'wên híwóhpi? únpuuwi'in dida'in, hedá in to'wên unbí'gedi wovâyjánákíhée'o'ingí? ovâyjúusu'amí. ²⁹ Wí to'wíđi wéhángéđi

* **6:14-16** In Zealot t'owa-á Israel nangegi? dívíhánbo? in Rome'in ovâykhepeeyé-íđi

wovâyts'emaphávedí, oe wéhángédí wá' bînts'emaphavemääni. Wí to'wídí unbí k'ewé'in to wovâykê'di, unbí to wá' wovâykáyídí wíwínkhâa'amípi. ³⁰ Wí to'wídí wí hääwí wovâydaa'andi bînmääni, hedí wí to'wídí wí hääwí únmuu'i wovâykê'dá, wíyá wíwíndaa'amípi. ³¹ Hâa t'owadi un wovây'amí'in ida' waagibá, hanbá bîn'amí.

³² "In to'wên wovâysig'i'inda'mân bînsígídá, ti t'owa unbí'gedi ditúuni híwó úví'o'in? Hedân joe. In t'aywóhkannindi wânbo wá' ovâysigí to'wên in ovâysig'i'in. ³³ Hedí in to'wên híwó wovây'o'ngí'da'mân híwó bîn'odá, ti t'owa unbí'gedi ditúuni híwó úví'o'in? Hedân joe. T'aywóhkannin wânbo wá' híwó ovây'o' in to'wên híwó in ovây'o'in. ³⁴ Hedí in to'wên wovâywaywá'âa-i'inda'mân bînchä'piyémadá, ti híwó úví'o gin t'owa ditúuni? Hedân joe. T'aywóhkannin wânbo wá' wây-á t'aywóhkannin dâychä'piyémä', dínhanginnâdáho hâyú dívípiyémagi ihaybá ovâywaywá'âa-i'in. ³⁵ Ginnân úví'amí: Uví hânmin bînsigí-í, hedá híwó'dá bîn'amí. Bînpiyémääni hääwí, hedí i'gedi wí'úví'ánshaa'amípi háa wíyá bîn'hóeni háa joe. Gin waagi úví'andi, wíyá shánki híwó bîn'hóeni, hedí ta'gendi i' shánki kw'áye na'ándivi áy ímuu gin t'owa ovâykeeyamí. I'dá in to'wên dikú'daapoe'o'pí'in wânbo' in dit'aywó't'óe'in wânbo-á híwó ovây'o'. ³⁶ Únkhây'ä' t'owavi'piye íshkanäpúuwí'in, uví Tádá Jôesi uví'piye nasehkanäpoe'o waagibá."

Jesus-di ovâytu'an wây-á t'owa wí'ovây'aywó'dichänu'be-ipí

³⁷ "Ihayda' t'owa wíwint'aywó'dichänu'be-ípi, hedânho un wíwovây't'aywó'dichäñú-ípidí. Ihayda' wí'ítú'be-ípi to'wên dimuu'in ovây'tuhchäñú-i'in, hedânho wíwovây'tuhchäñú-ípi. Wây-á t'owa bîn'owóejé-í hedânho wovây'owóejé-í. ³⁸ In t'owa hääwí bînmääni, hedânho Jôesi Tádá un wá' wovây'määni. Unbí t'ún wovây'p'íde waagibá únpuuwí, hedáhá' in t'ún wovây't'ä't'ä'nandá wovâywádá'amí shánki báyéki únsadee-í, p'eedí ch'á'ki únsadee-í. Wây-á to'wêngí' bîntaajo waagibáho wovâytaayamí."

³⁹ Jesus-di ná'i háhkangi' hí' wá' ovâytu'an: "Wí tsí't'aa'i-á wúnkodípi wíyá tsí't'aa'i' óepahúuwí. Gin i'andá wí'gíndíbo kwí'ónú dake't'áanípi'an. ⁴⁰ Wí to'wí naháhpoe'o'i-á iví háhkandivi shánki wínaháhpí, hewânbo ho naháhpoe ihaydá iví háhkandi waagi'bá namúuni.

⁴¹ "Heháadan i' phétä wíyá to'wíwí tsée únto'ondi bînmúnde', hedí in phé unbí tsée únto'onnindá wíwín'áyíngi'ohpi? ⁴² Wí'únkodípi bîntu'áamídí, 'Ókã' k'ema, há'i phétä uví tsí'dí wínwhakáyíj', gá wên phé uví tsí' úto'ondi híwó wí'únkeet'óepídân. Undá paa úvíanúmaa'in waaginbá ímuu. Páadé há'in phé unbí tsí'dí bînwhahke' hedânho híwó únkeet'óeni wíyá to'wíwí tsí'dí há'in phétä bînwhakáyíj'."

I' bay napa'i wên bay tay iwe

⁴³ "Wên bay tay híwó'nin deedi híwóhpi' bay wínapa'pí, hedí wên bay tay híwóhpi'in namuu'in deedi bay híwó'di namuu'i wínapa'pí. ⁴⁴ Úhanginná háawin wên tay namuu'in i' hääwí napayedee iwedi. Figs-á phé'yávi náawámuu iwedi wí'óetháy'épi, hedá úuva-á wên tsigu iwedi wí'óetháy'épi. ⁴⁵ Hedí hanbá wí to'wí híwó'di namuu'i-á híwó i'o', gá iví pí'ná khó'jé báyéki híwó'di imáadân, hedí wí to'wí híwóhpi' namuu'i-á híwóhpi' i'o', iví pí'ná khó'jé-á híwóhpi' imáadí. T'áhkí t'owa háa inbí pí'ná khó'jé dáymaa waagibá dívihé'o'."

Wáy wên in Jesus-ví hí' dit'oe'in ná'i hí' dâysig'i'amí, wây-á wëndá joe

46 “Heháaḡan undi naa ihayḡaḡ dikháyǎḡde ‘Nanbí tsondi p’ó’ḡéḡḡ’ gin, hewánbo háa naadi wáytu’an waa wí’úví’ohpí? 47 To’wén navi’piye di’ǎḡḡi navi hí’ dit’oedi dín’a’ḡindodá naadi wáythayyámí háawin dimuu’in. 48 Indá wí sen wí tewhá ik’ú’í waaginbá dimuu, iví tepúgi’ báyékí iphoyǎḡ hedá k’uudá itepútógi. Hedi nap’ohsôe ihayḡi i’ p’oedi i’ tewhá óenan, hewánbo i’ sen híwó ik’ú’í’ḡi i’ tewhá wí’óe’ǎ’yǎ’nanpí. 49 Hewánbo in to’wén navi hí’ dit’oedi dín’a’ḡindopi’indá wí sen itewhák’ú’ḡi tepúpíḡibo waaginbá dimuu, hedi i’ p’o’k’ay nap’ohsôe ihayḡi i’ p’oedi iví tewhá hânho ónnándí wesebo t’ǎhkího ónp’onayú.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundaḡoví t’óe’í ónehkháa’an

1 Ná’i t’ǎhkí Jesus-di in t’owa ún’t’óeyanjí’in ováyhí’bowa ihayḡiho iwáyḡéḡi oe Capernaum bú’aypiye namáa. 2 Iwe wí sundaḡo p’ó’ḡéḡḡ’ nají, i-á wí t’óe’í ún’án hânho ida’í, hedi ná’i t’óe’í-á nahayḡi chuwa k’áyḡe nak’óe. 3 I’ sundaḡo p’ó’ḡéḡḡ’ Jesus-ví’ḡeḡi nat’oe ihayḡi wén Hudíyo tsonnin ováysan Jesus óedaa’ámíḡi na’ǎḡ-íḡi iví t’óe’í’ óehekhámááníḡi. 4 Jesus nají’ iwe dip’owá ihayḡi pín ta’ḡeḡi óekhǎḡe’ḡaa’an. Óetu’an, “Ná’i sundaḡo p’ó’ḡéḡḡ’-á ihay híwó’ḡi namuu ná’i i’ḡi’ mán’ámíḡi, 5 gá i’ḡá t’ǎhkí nanbí t’owa dínsgíḡán, hedá nanbí bú’wi méesate’ay dínkú’.”

6 Hediho Jesus indáḡi namáa. Owáy i’ sundaḡoví tewhá tsowa wáy dipowámán dihayhǎḡ i’ḡi iví’wedi wén k’ema’in ováysan Jesus óejay-íḡi, hedi indi Jesus óetu’an, “Nanbí Sedó, wíyá áyíngi wí’úy’ḡenípí, naa ihay híwó’ḡi wó’muupí navi k’aygi unts’ú’ḡnḡi, 7 hedá wá’ ochanpóe naa ihay híwó’ḡi wó’muupí’in uví’piye wánbo omú-íḡi. Navi t’óe’í dínhekháapúuwí gin untúḡi, nahekháapúuwí-ákun. 8 Ná’indá naa dínhanginná, gá naa wá’ hǎḡwí díḡondi dó’a’ḡindodán, hedi naadi wáy-á sundaḡo dováytsomáa, hedi dáy’a’ḡindo’. Wí sundaḡo ‘Ópún’ gin dótu’andi, i-á namáa’ǎ, hedi wíyá wé ‘Óká’ve’ gin dótu’andá, i-á na’ǎḡ’ǎ. Navi pant’óe’í ‘Ha’wáa ó’an’ gin dótu’andi, háa otú waa i’o’.” 9 Jesus óeháa’an ná’in nat’oedi, hedi ibeéḡi in t’owa únwóe’ǎ’in ováytu’an, “Ná’in wáytu’ámí, hánhay wánbo wí to’wí báyékí wáyú ná’i sen waagi imáa’i wíḡóshaapí, Israel iwe’in wánbo-á joe.” 10 Hedi i’ sundaḡo p’ó’ḡéḡḡ’ví tewhá iwepiye in iví k’aygi’in di’ǎḡ’in diwáyamáa, hedi i’ t’óe’í nawówaḡi óeshaa.

Jesus-di wí e’nú óewáywówápaa

11 Wí háyú thaa naphade ihayḡi Jesus wí bú’ay Nain gin dáytu’o’ iwepiye namáa. Iví khǎḡe’nindá hedá wáy-á báyékí t’owa-á i-áḡbá dimáa. 12 Ee bú’ tehpaá phóḡi tsowa dimán dihayhǎḡ wí e’nú nachuu’i’ óekhǎkhugihon. I’ e’nú nachuu’i-á wí kweeví wéedǎ’ ay ún’ándi’ únmuu, hedi i’ kweeví sedó wá’ ho únchuu. Báyékí i’ bú’in t’owa i’ jýá-áḡi diji’. 13 Nanbí Sedó Jesus-di i’ kwee óemú’ ihayḡi iví’piye nasehkanápóe, hedi óetu’an, “Wívisihtǎḡ-ípi.” 14 Hedi iháḡiḡi i’ peníheḡbay itǎḡe, hedi in dáyhonnin dívíwóyí’, hedi Jesus natú, “E’nú, óshaa.” 15 Hedi i’ nachuu’i’ idaygisóḡe’i ún’á’paa, hedi Jesus-di i’ jýá óetu’an, “Náa uví e’nú ú’án.” 16 T’ǎhkíḡiḡibo dikhunwóeda’póe, hedi Jóesi Tádá kw’áayébo’ óemáa. Ditú, “Wí Jóesi Tádáví tukhe’bi hay’i na’ǎḡ na’indáḡi nachaníḡi, Jóesi Tádá-á na’ǎḡ iví t’owa ikhǎḡe’namíḡi.” 17 In Hudíyoví nange

t'ähki hedá i' nange búu k'uwakí nakw'ó'di-á in t'owa háa Jesus i'annin dit'oe.

John i' p'ó'p'oekandi'di Jesus óetsika'yan to'wí namuu'in

18 John i p'ó'p'oekandiví khäge'nindi John óetu'an ná'i háäwí t'ähki napóe i'gedi. 19 Hedí John-di wíje iví khäge'nin ovántuhkánan, hedí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye ovánsan óetu'amídí, "Hän'oe ditú' wí to'wí Jóesi Tádádí dínsankhâymáa'in. Ti ụ-án i' unmuu, háa wíyá to'wí áynuuwá-í?" 20 Jesus naji' iwe dapówa ihaydi óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandi'di na'in dísan uví'piye wên háawên wítsika'yamídí," hedáhá' John-bí tsika óetsika'yan. 21 Dapówa ihayháädibá Jesus-di in t'owa t'ámáge dihay'in hehkháa ovây má', hedá yá'dáapí'in p'oweahháa-á in ovây máa'inbí'wedi ovâykehpiyende', hedá ditsi't'aamuu'indá inbí keetandá ovây má'. 22 Hedího Jesus-di ovántu'an, "Jaho báwáypún hedí John dántu'âamí háa dánmú' hedá dat'oe waagibá. In tsi't'aa'in inbí keetan dáywáyhónde', in ditsi'dee'ipi'indá ditsi'dee, in diphéetaymuu'indá diwówa', dí'ojet'aamuu'indá dit'oe'o, in dichuu'indá diwáywówapoe'o, hedá Jóesi Tádáví híwó'di tundá in sehkanáwó diwówáji'in ovây't'óe'o". 23 I' to'wí iví wáyü naví'piye' wí'únhádepí'-á híhchan imá've-í."

Jesus híwó ihé'e'o' John i' p'ó'p'oekandiv'gedi

24 In John-bí'wedi da'ää'in dawýmáa' ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádi diji'in ováysika'yan, "Ahkónupiye John ít'oe-ídí imáa' ihaydi, háä-an í'ân bínmúní'in? Ti wí to'wí wên poesú waagibá waqdi óephegemáa'í? 25 Hedí hangí' wí'imáapídí, háä-an handi bínmúnídí imáa'? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu'í? Ti wí'únhanginnáhpí'an iowápoe'o, hedá Jóesi Tádán sa'wó'gi díví'awende'indá hedá háäwí t'ähki dáy máa'indá tsonninbí tewhá he'endi eeje dithaa. 26 Hedí wí to'wí gi'bi' ípuwámáapídí háä-an handi ípuwámáa'? Ti wí Jóesi Tádáví tukhe'bi gáhân? Naadi wáytu'âamí John-dá wí Jóesi Tádáví tukhe'bi namuu-ákon, hewänbo shánki wänbo namuu. 27 John-nánkun namuu i' t'óekhuwa'í Jóesi Tádáví ta'nin diwe iví'gedi nata'muu'í? Jóesi Tádádí i' to'wí óesogekhâymáa'í' t'owa ovây'aywoenídí óehí'máadí óetu'an,

Ót'óeyan, naadi wí naví t'óekhuwa'í' uví páadé wínsankhâymáa. I'dân in p'óe wónkhây'amí unpówápídíbo'."

28 Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wáytumáa, to'wí wänbo náä oepáa k'aydi náä puwahay na'aypu'yá'í John-bí shánki kw'áye wínamuupi. Hewänbo náä phaapiyedi in to'wên Jóesi Tádáví tun t'owa ovây't'óe'o'indáho John-bí shánki kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupi'in waagin dimuu.

29 "Hedi in tax phahsannindádi hedá wáy-á báyéki t'owa-ádi John ónt'óeyan, hedí John-di ováyp'ó'p'oe'an. Gin díví'andá dáykeeyan dívíwáyunde'in Jóesi Tádá-á híwó i'o'in. 30 Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá wídhíjepí John-di ováyp'ó'p'oe'amídí, hediho gindídi dáykeeyan dáyjoegi'annin háa Jóesi Tádá nada' waa ingí' ovây'amí'in.

31 "Hännan otúquní ná'in náä diwówáji'in t'owaví'gedi? Háawin t'owan dimuu? Háä waagi'innan dimuu? 32 Gá áy'ää dimuu búu pinge dikw'ó'nin waagi'innán dimuu, wáy wéndi in wé'gen ováytuwúnúndéi, 'Wákhóhtsaakha'púwháá'andi wí'úvíjádéndepí, hedá wáypenikha'wandá wí'úvisiht'áädépi'. 33 Ginnân otunda': John i' p'ó'p'oekandi napówa ihaydi iháadá'an hedá wí'iméenasuwápi, hediho un ítú, 'Wí yá'dáapí' p'oweahháadi óemáa'. 34 Hewänbo naa t'ähki t'owagi' o'aypu'yá'í' wé'gen t'owa-ádi dáyhúujo

hedá dósuwände?, hedího ítú, 'Binmú'dí, i-á naha't'aa, hedá suwäto'i-ân namuu, hedá hä'in tax phahsannindáđi in wé'gen t'aywóhkannindáđi inbí k'ema dínmuu.' 35 Hebo tobá gin ítú' wänbo', in to'wên Jôesi Tádáđi hangintan ovâymáđi'indá ditú', 'Ta'gendi Jôesi Tádá báyéki ihangintanmáa'."

Wí kwee t'aywóhkandi namuu'i Jesus-ví ân deedi ika'p'oe'äyü

36 Wí Pharisee Simon gin nakháwä'i'di Jesus óehúutu'an, hedího i' Pharisee-ví tewhá iwepiye namäädi ihúúsoge. 37 Ee bú'ba wí kwee t'aywóhkandi namuu'i nathaa. Ná'i kwee-á Jesus i' Pharisee-ví'we ihúujo'in ûnhanginpóe ihaydi iwepiye namää. Wên ts'ä'in p'onbay'ay sa'wó nasundi ka'p'oe ûnku'unnin i-áđi iho'. 38 Jesus-ví ân nú' idége'disóge, hedí isíhtäáde'. Ivi tsí'p'oe Jesus-ví ân deedi únjemudi ivi whändi ónt'awe, hedí óe'ánp'ohtsä', hedí i' ka'p'oe sa'wó nasundidá ân deeda ón'ewedáhá' óe'äyü. 39 I' Pharisee Jesus óehúutu'andi' ná'i imû' ihaydi i'ánshaamáa, "Ná'i sen ta'gendi Jôesi Tádávi tukhe'bi namuudáho', ûnhanginnáaniwän ná'i kwee óetägende'ivi'gedi to'wí hedá háawi namuu'in, i-á t'aywóhkandi namuudi."

40 Jesus-di Simon óetu'an, "Naa u-áđi ohí'da'." Simon-di Jesus óetu'an, "Hedáho háhkandi?, háä-an naa ditú'amí'in unda'?" 41 Jesus-di ginnân óetu'an: "Wíje senä' wí chä' píyépä'i sen dachä'phaamuu. I' wêe p'ánán tágintä (500) kwák'u ts'ä'i naphaamuu, hedí i' wêe-á p'ánántä-á (50). 42 Hewänbo wíđänkodipí dänwá'áa-íđi, hedího wí'gíndi i' daphaamuu'i'di ovän'owójé. Wé'idan in wíje senä' diwedi shánki óesígi? Hân u-á un'ánde'?" 43 Simon-di Jesus óetu'an, "Gá i' shánki báyéki ón'owójé'i'dân shánki óesígi, gin naa o'ánde'." "Ta'ge untú" gin Jesus-di óetu'an. 44 Hedí Jesus íbéedí i' kwee óemünde', hedí Simon óetu'an, "Ti ná'i kwee náamunde'? Naa uvi k'aygi ots'úndi u'dá wí p'oe wänbo wíđimáđipí naa dáy'an'owéedi-íđi, hewänbo i'dá ivi tsí'p'oeđi dí'ánp'oe'an, hedá ivi whändá dí'p'oeđi. 45 U'dá wíđip'ohtsäđi uvi k'aygi dísigí'amíđi, hewänbo i'dá ots'ún waagibo dí'ánp'ohtsäđi wí'iwóyí'pí. 46 U'dá wíđip'ohká'ánpí dínkeeyamíđi uvi k'aygi díhéegí'annin, hewänbo i'dá há'i ka'p'oe sa'wó nasundi' navi ân deedi dí'äyü. 47 Hedího wítu'áamí, ná'i kwee-á ivi báyéki sígi ûnmuudi ikeje'ó báyéki t'aywó'di ûn'owó'jennin, hewänbo wí to'wí na'ándeđi hínchäáđá' ûn'owó'jennin, i-á hínchäáđá' sígi imáa." 48 Hedáhá' Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uvi t'aywó'di-á ú'owó'jen." 49 Wáy-á i-áđi dívíhúujo'in díví'ánshaamáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Natú' t'aywó'di i'owó'jénde wá'." 50 Hewänbo Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uvi wáyü úmuudiho wôn'owójé. Ánshaaginpidíbo' ópún."

8

Wên kwiyä'di Jesus óeyuñon

1 Iwedi wí háyü thaa iwe Jesus báyéki bú'ây eejepiye namää, hedí i' híwó'di tun oväyt'óekanhon háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâysíghóníđi. Ivi tá'di wíje (12) khäge'nin wá' i-áđíba díji'. 2-3 Wên kwiyä' wá' Jesus-áđi díji', indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Ná'in kwiyä' dihaywän hedá yä'däapi'in p'oweahhâđá óemáawän, hewänbo Jesus-di hehkháa ovâymáđi. Mary-á t'owadi óekháyá'de' "Magdala bú'wi kwee" gin, hedá Jesus-di tséđi díji'in yä'däapi'in p'oweahhâa ivi'wedi ónkhepiye. Joanna-ví sedó Chuza-á i' nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihäáwi'áyí'do'. Wáy-á báyéki kwiyä'

wá? Jesus-áđí iví khäge?nindáđí dimän, hedí i? hääwi ná?in kwiyä? dínkw'ó'dí Jesus-á iví khäge?nindá diyämu.

Jesus-di wên háhkangí'in ó'gédi ko'ji i'gedi in t'owa ovâytu'an

⁴ T'owa báyéki bú?ây eejedi Jesus-ví?piye dimää, hedí báyéki dit'owawé?gepóe ihaydi Jesus-di ná?in háhkangí'in ó'gédi ovâytu'an: ⁵ “Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóegé, hedí ee nava i'ge iko'jiwáde. Wáy wí ko'ji in p'óe?ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedí t'owa diphademändi i' ko'ji kw'áayé dív'áhsaa, hedí tsidé dívishunwávedí i' ko'ji dáyk'oe. ⁶ Wíyá ko'ji-á nak'uuná? deedá najemu, hedí natsijópúpóe wänbo wína?omúnáhpídí nat'aa. ⁷ Wíyá ko'ji-á wää'i phé'yävi jáa-á najemu, hedí i' phé'yävi nasóedi óe?ánhógi. ⁸ Hewänbo wíyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedí tägintä (100) ma?kw'anukí shánki napaa.” Gin Jesus-di ovâytu'an hedáhá? kay?indi natú, “To?wên naví hí? dit'oe?indá híwó dívít'óeyaaní?in dínkhây?ä?”

⁹ Jesus-ví khäge?nindi óetsika?yan hân ná?in ó'gédi natunda?in. ¹⁰ Hedí Jesus-di ovâytu'an, “Jóesi Tádáđi wovâymaği íka?póewíđi háđíđi i'đi náä t'owa ovâysíghónde? i'gedi, hewänbo in we?gendá dovâyhá?odi ó'gédiđá? dovâytu'máa, hedänho wíđika?póewípídí. Jóesi Tádávi ta'nin diwe ginnän inbí?gedi nata?muu:

Tobáháa dâymünde wänbo wíđinkeepoe?opí,
hedá dit'oe?o wänbo wíđika?póya?pi.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi ovâythayyan

¹¹ “Nä?i hí? i' ko'ji i'gedi ginnän natunda?: I' ko'ji-á Jóesi Tádávi tun waagi?bá namuu. ¹² Wáy wên t'owa i' nan nava pínu nap'óe?aymän ni?ge nakâymuu?i waaginbá dimuu. Jóesi Tádávi tun dit'oe, hewänbo Penísendi na?ääđi i' tun inbí pí'ná khó?jéđi ovâywhahónde?, hedího wíđívíwâyundepídí há?to ovây?aywoeni. ¹³ Wây-á t'owa-á i' nan nak'uuná?di waaginbá-á dimuu. Jóesi Tádávi tun dit'oeđi híhchandi dâysígi?o?, hewänbo wíđípúumuupi waagibá dimuu. Hây tähkíđá? dívívíwâyunde?, hewänbo ovâytayinde? ihaydá wíyá wíđívíwâyundepí. ¹⁴ Wây-á t'owa-á i' wää'i phé'yävi nasaa?i nan iwáyge wí ko'ji najemu?i waagi?bá-á dimuu. Jóesi Tádávi tun dit'oe, hewänbo báyéki hääwi náä oepáa k'aydiwíđi ovây?áyíngimä?, dikodit'owamúuní?indá dida?, hedá háa dihíhchanpúuwí i'gediđá? dív'ánshaa?o?. Hedänho hanbá dínpoe?o i' ko'ji óe?ánhógi?i waagibá, inbí?wedi hääbo winapayede?i?ipi waagibá napoe?o. ¹⁵ Hewänbo wây-á t'owa-á i' híwó'di nan iwáyge wí ko'ji najemu?i waagi?bá-á dimuu. Jóesi Tádávi tun dit'oeđi pín ta?gedi inbí pí'ná khó?jé dâyhónde?, hedá híwó'nin ánshaa?in dimuudi wíđâyjoe?opí, hedí dívívíwây?odíbo híwó'di hääwi dív'í?o?”

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

¹⁶ “To?wí wänbo wên phakó iko?ankíđi wí sä?wéđi wí?ikaajopí háa whohte pho? wí?ítóe?opí. Hewänbo wên phakóbay iwän ikée?i, hedänho to?wí íve nats'undi i' ko imúuníđi. ¹⁷ Hedí hanbá hääwi t'áhkí náä nakaamuu?i-áho owáy hääđibo nakeepúuwí, hedá hääwi náä naka?powamuupi?-áho owáy hääđibo nathaypúuwí naka?powapúuwíđi. ¹⁸ Hedänho áyíngidi naví hí? dín'tóeyanbe. To?wí it'óeyandedí naví hí? dínka?póya?di-á shánki wänbo óeka?powamääni. Hewänbo to?wí naka?póya?pi?-á, tobá naka?póya? gin na?ánde wänbo?, i hý?ää ho naka?pówá?i? ónkaayami? gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-ví jýyá-á t'úuwíndá únpozá

19 Jesus-ví jíyá-áđí iví tí'úuwindáđí ee Jesus na'án diwepiye dimää, hewänbo báyéki dit'owajidi wíđinkođipi iví tsowa dívihâđi-íđí. 20 To'wíđi Jesus óetu'an, "Uví jíyá-áđí uví tí'úuwindáđí oe já'wé diwin hedi wóemúni'in dida?" 21 Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "In to'wên Jôesi Tádávi tun dâyt'óeyandedi dâ'y'a'gindo'innânho navi jíyá-á navi tí'úuwindá dînmuu."

Jesus i' waa hânđá' i'an

22 Wí thaa Jesus-áđí iví khâge'nindáđí wí kophé iwe dívítógi, hedi Jesus-di ovâytu'an, "Jaho oe p'oekwí' p'ânäpiye gimú-í." Hediho iwepiye dimää. 23 Wa' p'oe iwéngé dimân dihayhâ Jesus najókhâ. Ihaydibá wí waa hânho kay'i' i' p'oekwíngé napówá, hedi hânho nap'oet'úkhúpoe'odi inbí kophé dínp'ohkuudee hedi ovây'ugekhây'an. 24 Jesus nak'óe iwepiye dimäädi óejóhsan, hedi óetu'an, "Nanbí tsondi?, díp'ot'akhanukhây'o?" Hedi Jesus ishaadi kay'indi i' waa-á i he'endi p'oet'úkhú-á ovânhe'e'an, hedi i' waa nawóy'í'dee, i' p'oe-á nahángípoe. 25 Ihaydá iví khâge'nin itu'an, "Heháadan wâyupí'in ímuu?" In khâge'nindá dikhunwóeda'dá ovâyháa'an, hedi dívípítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waa-á p'oe-á wänbo ijónđi óe'a'gindo'."

Jesus-di báyéki yá'dâapi'in p'oweahhâ wí senbí'wedi ovâykhepiye

26 Oe p'oekwí' p'ânä ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy hánä p'oekwí' p'ânädá Galilee-á naná. 27 Jesus owáy nange wáypíye i' kophé iwedi nawá' dihaydi, wí sen i' bú'wi namuu'i na'áá óejay-íđí. Ná'i sendá yá'dâapi'in p'oweahhâđi óemáa, hedá báyéki paayo aapíđibo' ijíyénde', hedi tewhá ee wínathaapi, hewänbo t'owápho eejân nathaa, dâypeníkhâ'kw'óe'ó iwe. 28-29 I' yá'dâapi' p'oweahhâđi i' sen háyänbo óekaygi'an i'amíđi háa i' yá'dâapi' p'oweahhâ nada' waagi, hedi tobáhâa t'owadi i' sen wí pan waagibá kadénađi óemanwhi'o hedá óekwâk'ukhúwhi'o wänbo', ihaydá' iwíhi'ts'á'di nama'p'ände', hedá i' yá'dâapi' p'oweahhâđi oe ahkónupiye óeshavekando'. Jesus-di i' yá'dâapi' p'oweahhâ óejôn i' senbí'wedi napee-íđí, hedi i' sendi Jesus óemú'di iví p'áadépiye ídege'disóge hedi ituwínú, "Heháadan u'di ánpí wíđi'ohpi Jesus, u Jôesi Tádá i' shánki kw'áye na'ándivi ay unmuu'í' Naadi kay'indi wída'máa, wíđít'óephadekannamípi." 30 Jesus-di óetsika'yan, "Hân unkháwá?" Hedi natú, "Gá 'Báyéki' gân." Gin natú gá báyéki yá'dâapi'in p'oweahhâđi óemáađân. 31 In yá'dâapi'in p'oweahhâđi Jesus kay'indi óedaa'an oe péyégepiye wí'ovâysaanípi. 32 Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyéki pehtsude dihúji'. In yá'dâapi'in p'oweahhâđi Jesus kay'indi óedaa'an ovâymäáníđi in pehtsudeví tú' eeje dívítóeníđi, hediho ovâymägi. 33 In yá'dâapi'in p'oweahhâ i' senbí'wedi dipeedi in pehtsudeví'ye dívítógi, hedi in báyéki pehtsude i' okú wáhkí oe áagépiye díví'ááwáve, hedi i' p'oekwí' diwe diwândi dívíp'ot'ahánú.

34 In pehtsude áyí'nin háa napóe'in dâymú'di dijân, hedi iwáy bú' hedá bú'đi já'wé-á i'gedi dâyt'óeho', 35 hediho in t'owa dimää dâymúuníđi. Oe Jesus na'án diwe dipówá ihaydá i' sen iví'wedi in yá'dâapi'in p'oweahhâ ovâykhepiye'i Jesus-ví ân nú' na'ándi dâyshaa. Náa-á na'aamuu hedá ívi hangintandá imáa. Óemú' ihaydi dikhunwóeda'póe. 36 Hedi in t'owa háa napóe'in dâymú'indi in wé'gen dipówá'in ovâytu'an háđíđi i' sen ónhekhâa'annin. 37 Hedi in Gerasene-win t'owa hedá in tsowa diithaa'indá dikhunwóeda'di Jesus óedaa'an inbí nangedi íjâat'á-íđí. Hediho i' kophé iwe itógi p'o' p'ânäpiye nawáymú-íđí. 38 I' sen in yá'dâapi'in p'oweahhâ iví'wedi

õnjâa'andi'di Jesus pín ta'gedi óedaa'an, "Naa u-áđi dipunmää." Hewänbo Jesus-di óepunjõndi óetu'an, ³⁹ "Uvi'piye ópün, t'ähki háa Jõesi Tádádí ugí' wõn'annin ovâyt'õe'amí." Hedího namäädi to'wên t'ähki ee bú' ovâytu'an háa Jesus-di igí' õn'annin.

Jesus-di wí kwee ün'ünp'oepee'i' õnehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápa

⁴⁰ Jesus oe p'oekwí' p'änädi nawáy'ää, hedí napówa ihaydi báyéki t'owa óetsíkha'máa'indi óesigíkê'. ⁴¹ Wí sen Jairus gin nakháwá'i na'ää, i-á in Hudíyovi méesate'aywi p'ó'déđi' namuu, hedí Jesus-vi páadépiye idége'disógedi pin ta'gedi Jesus óedaa'an ivi tewhá ipiye namu-ídi. ⁴² Ivi wée a'yú ün'ändi' ünchuwamáa'ä. I' a'yú-á mađi tá'di wije (12) paayo'i namuu.

Jesus i' tádá-áđi namäädi in t'owa ivi nú' dívít'ä't'ä'bóedímáa. ⁴³ Wí kwee wá' ünwoemän, i-á nap'óehaydi tá'di wije (12) paayo ivi ün'p'oe wí'ünwóyí'dee'ipi, hedí to'wí wänbo wí'ünkodipi' õnehkháa'amídi. ⁴⁴ Nä'i kwee-á Jesus-vi t'üupha'gedi na'äädi ivi k'éwé'in to' k'áygédi õntäge, hedí wesebo ivi ün'p'oe ünwóyí'dee. ⁴⁵ Jesus natsikapóe, "To'dan naa dítäge?" Hewänbo t'ähki dítü, "Naa-á joe." Hedá Peter-dá óetu'an, "Háhkandi', báyéki t'owa dijidi náa uvi nú'piye dívíkhađimá'dí wóet'ä't'ä'chänumáa." ⁴⁶ Hewänbo Jesus natü, "To'wíđáho dítäge-ákun. Naa dínhanginná hehkháa pinnán naví'wedí dínpee'in." ⁴⁷ I' kwee náa ünhanginná há'to ikaamá've-í'in, hedího nathathapóedí na'äädi Jesus-vi páadépiye idége'disóge, hedí in t'owaví páadépiyebo ithayyan háadı Jesus óetäge'in hedá háa wesebo-á nahewówa'indá. ⁴⁸ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uvi wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo' ópün."

⁴⁹ Wa'di ihí'máa ihaydibo wí to'wí i' méesatewi p'ó'déđi'vi tewhá iwedi napówa hedí natü, "Jairus, uvi ayúkáy ho úchuu. I' háhkandi' ánpí ó'an." ⁵⁰ Hewänbo Jesus ná'i nat'oeđi Jairus óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi. Biwänpiwäyü-i-á nawóewa-í'in hedího nawóewa-í-ákun." ⁵¹ I tewhá ee dipówa ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyvi tádá-áđi jiyá-áđi Jesus-di ovâytsudemägi, wiyá to'wí wänbo-á joe. ⁵² I' ayúkáy nachuudi t'ähkiđibo dívísíhtüwinúndedá dívípíkhúmahpúude', hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wí'úvísíhtä-ípi. Wínachumuupi, nawänpijókha'wák'õe-á." ⁵³ Indi õnwänpip'áhkaa, dínhanginnändi i' ayúkáy-á ho nachuu'in. ⁵⁴ Hewänbo Jesus-di ivi man õnyä'di kaygi óetu'an, "Óshaa ayúkáy." ⁵⁵ I ayúkáy nawáywówápóe, hedí wesebo ishää, hedí Jesus-di ovâytu'an, "Wí háäwi binmäá ik'o'ídi." ⁵⁶ I' tádá-á i' jiyá-á hânho ovänháa'an, hewänbo Jesus-di ovänkhäq'ú' to'wí wänbo wíđänhangin'ännamipi'in háa napóe'in.

9

Jesus ivi tá'di wije (12) khäge'nin isan ivi t'õe dív'ámídi

¹ Jesus ivi tá'di wije (12) khäge'nin iwé'ge'andi pinnán ovâymägi hedá ovâyk'ú' in yä'däapi'in p'oewahäa t'owaví'wedí ovâykhepeeyé-ídi, hedá inbi hay-á ovâyjáa'amídi. ² Hedáhá' ovâypunjon in t'owa ovâytu'amídi Jõesi Tádáví'piye dívímäänídi, hedá ovâyhekkháa'amídi. ³ Ovâytu'an, "Hääwi wänbo wívnínhuuwípi ímändi, wên uduphé wänbo joe, háa wí múu bínhääwíkuu-ígí', háa wí koegi', háa wí chä', háa wây-á wéhpée to wänbo wívnínhuuwípi. ⁴ Wí tewhá iwe woväysigí'an deebo úvívóyí'ní, wiyá wäyppiye ímäá pihay.

⁵ Hewänbo wáyge wíwovâysígi⁷anpí⁷we, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bínna⁷jeepêedi-í in t'owa dínhanginnáanídí híwó wídíví⁷anpí⁷in⁷ gin Jesus-di ovâytu⁷an. ⁶ Hedího iví khäge⁷nin iwedi dímmáadi í⁷ bú⁷ây í⁷ge t'ähki dívísi⁷hon. Jôesi Tádávi híwó⁷di tun in t'owa ovâyt⁷ôekanhon, hedá in dihaymuu⁷indá hehkhaá ovâypâhon.

I' tsondi Herod Jesus-ví⁷gedi nat⁷oe

⁷ Herod í⁷ Galilee nangewi tsondi namuu⁷i háa napuwamännin ûnhanginpóe, hedí wí⁷ûnhanginnáhpi háa ná⁷i háäwí í⁷gedi í⁷ánshaa⁷amí⁷in, gá wáy wên t'owa Jesus-ví⁷gedi ditú⁷dân í-á John í⁷ p'ó⁷p'oe⁷kandi namuu nawáywówápóe⁷i⁷, ⁸ hedá wáy-á ditú⁷ Elijah nawáykeepóe⁷in, hedá wá⁷ wáy-á ditú⁷ wéná wí in Jôesi Tádávi hân⁷oe⁷in tukhe⁷min nawáywówápóe⁷in. ⁹ Herod natú, “Naa otsonpóe John í⁷ p'ó⁷p'oe⁷kandi óek⁷é⁷ts⁷âa-í⁷in. To-angú ná⁷i sen namuu, iví⁷gedi ná⁷i háäwí ot⁷oe⁷o⁷i⁷?” Hedího ikháäde Jesus óemúuní⁷in.

Jesus-di in p'ánú maapaasôn (5,000) sená⁷dá in wé⁷gen t'owa-á ovâyhúujôn

¹⁰ Jesus-ví t'óekhuwa⁷in diwáypówá ihaydi Jesus óet⁷oe⁷an háa díví⁷annin t'ähki. Hedí oe Bethsaida bú⁷aypiye í-ádi ovâyho⁷ wí⁷bo dikwonídí. ¹¹ Hewänbo in t'owa dínhanginpóe wáypiyé namáá⁷in, hedího t'ähki díbo ûnwóemáa. I⁷dá t'ähki ovâysígi⁷an, hedí ovâyhée⁷an háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâysíghóenídí í⁷gedi, hedá in to⁷wên dínhehkhatáy⁷indá hehkhaá-á ovâymagí.

¹² Nakinmân dihaydi iví tã⁷di wíje (12) khäge⁷nin iví⁷piye ûn⁷äädi óetu⁷an, “Nã⁷in t'owa ovâypunjônbe í⁷ bú⁷aypiye hedá nava háä tsowa nanân deejepiyá, wáyge dívíwho⁷kw⁷óení⁷in dáynuuwá-ídí hedá dáykoegi⁷hóenídá, gá nááwá ahkonda⁷ nanândân.” ¹³ Hewänbo Jesus-di ovâytu⁷an, “Undânho bínhúujóeni.” Indi óetu⁷an, “Na⁷indá p'ánú pává⁷âyda⁷ hedá wíje pa⁷âyda⁷bá áymáa. T'ähki ná⁷in t'owagi⁷ wíginkeegi⁷saapi, áykoegi⁷kumáqída⁷mânho.” Gin ditú⁷ gá in sená⁷da⁷dibo p'ánú maapaasôn (5,000) ihay dijídân. ¹⁴ Jesus-di ovâytu⁷an, “Bintu⁷an in t'owa p'ánán tãgin (50's) dívíwé⁷ge⁷amí hedá háä nangá dívíkw⁷óení.” ¹⁵ Hedího iví khäge⁷nin háa ovâytu⁷an waagi díví⁷andi t'ähki in t'owa dívíkw⁷óení gin ovâytu⁷an. ¹⁶ Hedí Jesus í⁷ p'ánú pává-á hedá in wíje paa-á íhógi, hedí makówápiye íbéedi ikú⁷daa⁷andi í⁷ pává-á hedá in paa-á íháve. Hedáhá⁷ iví khäge⁷nin ovây⁷an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ¹⁷ T'ähki in t'owa dívíhúuyandi dívíshu⁷an, hedí in khäge⁷nin tã⁷di wíje (12) t'ún p'éeedi í⁷ naphade⁷i koegi⁷ dáywé⁷ge⁷an.

Peter natú to⁷wí Jesus ta⁷gendi namuu⁷in

¹⁸ Wí thaa Jesus wí⁷bo íjüuso⁷o⁷. Iví khäge⁷nin iwáy tsowa diji⁷, hedí ovâytsika⁷yan, “To-an naa omuu gân ná⁷in t'owa ditú⁷?” ¹⁹ Indi óetu⁷an, “Wên ditú⁷ John í⁷ p'ó⁷p'oe⁷kandi-ân unmuu. Wáy-á wéndá ditú⁷ Elijah-ân unmuu, hedá wa⁷di wáy wéndá ditú⁷ wí Jôesi Tádávi hân⁷oe⁷i tukhe⁷bi nawáywówápóe⁷i-ân unmuu.” ²⁰ Hedí ovâytsika⁷yan, “Hedí undá, to-á naa-á omuu gân í⁷ánde⁷?” Peter-di óetu⁷an, “Gá í⁷ to⁷wí Jôesi Tádádi óesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídí, í-ân unmuu.” ²¹ Hedí kay⁷indi ovâykhâk⁷ú⁷ wíyá to⁷wí wänbo wídâyhangin⁷annamípídí to⁷wí namuu⁷in, ²² hedá wá⁷ ovâytu⁷an, “Naa t'owa t'ähki⁷ o⁷aypuyá⁷i ta⁷gendi báyéki dont⁷ôephadekhâymaa. In Hudíyo tsonnin hedá in owha⁷ p'ó⁷dédi⁷indá hedá in Hudíyoví khuu dáyhá⁷o⁷indá naa díjoegikhâymaa. Díkhe⁷khâymaa, hewänbo iwedi poje thaa iwe owáywówápuwagi⁷o⁷.”

Háa t'owa dínkhá'ä? dív'ami'in Jesus öeyuuhüuw'in dida'di

²³ Hedáhá? t'ähki in t'owa ovâytu'an, "To'wên naa-ádi dikä'äada'indá wídkhá'ähpi háa diwänpida? waagi dív'ami'in, hewänbo häädí wänbo t'ähki inbí phé'win dâyhüuwí, hedá naa-á díyuuhüuwí. * ²⁴ To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoeni'in didin hedá in owhá? p'ó'dédá'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên naagi? inbí wówátsi dívimägi'in, indá inbí wówátsi dit'anpuuwí. ²⁵ Tobá wí to'wí hääwi t'ähki nää oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo?, ivi wówátsi ipede'e'andi tuhçänu iwän napówádá wé'innan wên híwó ná'i hääwídi óekháymáa? ²⁶ Naa t'ähki t'owagi? o'aypu'yá?i sa'wó'di kohthay wógegé owáy'ä?. Ná'in kohthay-á naví-ádi naví Tádávi-ádi in yä'däa'in makówáwin t'öepa'aa'inbí-ádi ginmuu. Hedi to'wên nää naa díwöeda'in hedá naví háhkan dínwöeda'indá, owáy naa owáy'äá ihaydi naadi wá? in dovâywöeda'i. ²⁷ Ta'gendi wâytumáa, naa tsondi omuu'in bínpuwäkhâymaa, hedi ná'in napúuwí wa'di wáy wên näwe iji'in íhánpídíbo?."

Jesus háa ünçaaq waa ün'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'ähki ná'i ovâytu'an diwedi, Peter-á James-á John-dá oe p'in kw'áyepeye i-ádi ovâyho? ijúusu'amídi. ²⁹ Hedi iwáyge ijúusu'o? ihaydi ivi ts'ay háa ünçaaq'in piháa ünkeepóe, hedi ivi aa t'ähki ts'ää ots'á'i? ünpoé. ³⁰⁻³¹ Tsikhagipi wíje sená? kohthay jáadi dakeepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedi Jesus-ádi dánhí'máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagi'o i'gedi, Jösesi Tádá i'ánshaamägi waagi. ³² Peter-ádi in wé'gendádá téegindi dijókhawäkw'ó, hewänbo dijósa'wo, hedi Jesus i' kohthay jáadi dâymü?, in wíje sená? i-ádi dawinníndá. ³³ In wíje sená? Jesus-víwedi dánjáakhâymaawän, hedi Peter-di öetu'an, "Háhkandi?, híwó namuu näwe giji'in. Jaho poje ókhunte'ây äykw'öeni, wêe ugi?, wíyá Moses-gí-á, hedá wíyá Elijah-gí-á." Hewänbo i'ánshaa'anpídíbo natuhpee.

³⁴ Gin natú ihaydibo wí okhúwá napówádi ovây'ókhunnan, hedi i' okhúwádi ovây'ánhógi di khunwöeda'póe. ³⁵ Hedi ná'i tun okhúwá jáadi napee: "Ná'i-án naví ay dínmuu, i-án dóde'man. I' bín't'öeyaaní." ³⁶ I' tun nahán dihaydi, Jesus wí'bo naji? ivi khäge'nindá. Ná'in napóe'in ivi khäge'nin inbí pí'nábo dâymáa, hedi ihaydi to'wí wänbo wídyat'öe'anpi háa i' thaa dâymü'in, tí'úugédânho dâyhingin'ánnan.

Jesus-di wí yä'däapi? p'oweaahâq wí enúkáyvíwedi ónkhehpiye

³⁷ Wíyá tháwän oe p'in kw'áyepeye diwáywá? dihaydi báyéki t'owa Jesus ün'ayjaymää, ³⁸ hedi in t'owa jáagedi wí sendi kaygi öetu'an, "Háhkandi?, kaygindi wída'máa un'äá-ídi naví e'nú dínmuunídi. I'da? dín'e'nú'án. ³⁹ Ginnän ná'i ünpoe'o: Wí yä'däapi? p'oweaahâqdi óekédedáhá? tsikhagipi öetuhkíwinkando?, hedi tú? t'ähká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee?i, hedi óechänundedi öeteetsáwä'o? tú? t'ähki. Hây táhki wänbo ná'i yä'däapi? p'oweaahâqdi wí'öejoe'ohpi. ⁴⁰ Naadi uvi khäge'nin kaygindi dovâydaa'an ná'i p'oweaahâq óekhehpeeyé-ídi, hewänbo wídkodipi." ⁴¹ Jesus natú, "Un nääwin t'owa-á wâyuppi'in ímuu hedá pi'wên p'öe i'ge ímán. Ti undádi häädí wänbo t'ähki dâyyäá'amí gáhân?" Hedáhá? i' tádá öetu'an, "Uvi enúkáy nääpiye mänmä?." ⁴² Wa? i' e'nú na'ä? ihaydi i' yä'däapi? p'oweaahâqdi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di i' p'oweaahâq óet'e'yan hedi i' e'nú óehkhámägi, hedi i' e'núví tádá öetu'an, "Náwe uvi e'nú ú'án." ⁴³ To'wên

* 9:23 Ná'in natunda?, dikhâymuuní dâyt'öepahädé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'öepahäe waagibá.

t'ähki nä'i Jöesi Tádávi pínán dâymû'di ovâyháa'andi ditû?, "T'ähki Jesus ikanhondi-á wäyupiwó'di namuu."

Wa'di kin dívihí'máadi Jesus ivi khäge'nin itu'an, ⁴⁴ "Nä'in wäyтуhкankhâymáa'in híwó bit'öeyan: Naa t'owa t'ähkigi? o'aypuyä'i? omuu'i wäy-á t'owavi mangepiye díkâni." ⁴⁵ Ivi khäge'nin wídinhanginnâhpi háa nä'i tun natunda'in. Inbíwedi wa'di in tun nakaamuu, hedânho wídika'pówápi. Hewänbo diwöeda? ínbitsika'yâamídi i'gedi.

To-an i' shánki hay'i namuu?

⁴⁶ Jesus-vi khäge'nin dívítuhkanmáa wénä wí in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi. ⁴⁷ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedího wí ay óeké'di ivi hängedi óewínú, ⁴⁸ hedí ovâyту'an, "To'wídi naa dída'di ná'i ay óesígikéndedi, naa wá' dísigíkénde waabá i'o?. Hedí to'wí naa dísigíkê'i'di i' to'wí naa dísandí wá' óesígikénde?. Wí to'wí un diwedi shánki híyää'i? ipipa'i-á ta'gendi hay'i namuu."

To'wí Jesus-vi'piye háa nachaapi'-á ivi'näpiye napoe'o

⁴⁹ John-di Jesus óetu'an, "Hähkandi?, toewí sen äymû? yä'dâapi'in p'oewahâa t'owavi'wedi ovâykhehpiyendedi uví kháwá natú'di, hewänbo äykhâ'amí'in gida?, na'in diwedi'i wínamuupídi." ⁵⁰ Hewänbo Jesus natú "To'wí gi'bi wíwínkhâa'amípi. To'wí unbí'piye háa nachaapi'-á unbí'näpiye'i'ba napoe'o."

Wên Samaria-'in t'owađi Jesus wí'óesígikê'pi

⁵¹ I' thaa tsowa napowa'ä? Jesus wiyá oe makówápiye napee-ídi, hedí kaygindi i'ánshaamägi oe Jerusalem-piye nawáymú-ídi. ⁵² Hedí wên senä' ivi páadé ovâysan wáyge nachangi'o'in dâykhâ'amídi. Wí Samaria-wi bú'ay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in t'owa wídida'pi óesígikâyji'in, gá oe Jerusalem-piye na'ahchândân. ⁵⁴ Wíje ivi khäge'nin James-ádi John-dádi damuu'in háa óe'an ní'gedi dat'oe, hedí óetu'an, "Nanbí Sedó, tí unda' wí phaa äntuhkännami makówáđi nawaanídí t'ähki ná'in t'owa ovâyphahâanú-ídi?" ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbí'piye íbedéi ovântu'an, "Ha'wâagi wídhâhé'e'amípi." ⁵⁶ Iwedi wiyá bú'aypiye dimää.

Nabâapu'wan ta'gendi Jesus óeyuhúuwíđi

⁵⁷ P'óegé dimän dihaydi wí sendi Jesus óetu'an, "Wáy unmäe eeje wänbo?, naa eejepiyebá ۇ-ádi omú-i." ⁵⁸ Jesus-di óetu'an, "In dé'ây nan deedi dínphohsaa dívíthaayé-ídi, hedá in tsídé-á dínyâhsaa, hewänbo naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'i? omuu'i wáyge dâykaykhanwówá'amígi? wídinnâhpi." ⁵⁹ Jesus-di wiyá sen óetu'an, "Naa díyqumá'í." Hebo i' sendi óetu'an, "U-ádi omääpídíbo díwáypunmäe naví tádá dínchuu píhay hedânho donkhâ'k'úuwídi." ⁶⁰ Jesus-di óetu'an, "In dichumuu'in waagin dimuu'indá inbí t'owa dínchuu'in ovâykhâ'kw'óeni. U-áho ópùn t'owa ovâyту'amídi Jöesi Tádávi'piye dívímääni'in." ⁶¹ Wiyá to'wídi óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda' ۇ-ádi omú-i'in. Hebo ۇ-ádi omääpídíbo dípunmäe naví k'aygi'in dovâysengitu'âamídi." ⁶² Jesus-di óetu'an, "Han bí'andáho wí'unchá'muupí Jöesi Tádági? bit'óe'amídi. Wí to'wí iwähâadedi ihayda? tí'úupiye íbedé'e'i waagi'ba unmuu."

10

Jesus-di tséíntä'di wíje (72) senä' ovâysan ivi t'óe dív'qamídi

1 Nā'i naphade ihaydi Nanbí Sedó Jesus-di wáy-á tséngintä'đi wíje (72) senä'dá ovâyde'man, hedá wi'jengin ovâysan ivi páade dimú-ídi, i' bú'ây eeje hedá ówinge eejá wáy namán deepiye t'ähki. 2 I'di ovâytu'an, "Báyékí t'owa diji' Jôesi Tádági' ovâywé'ge'amídi, t'owa dâyhääwé'ge'o' waabá, hebo t'ôe'indá háyú wänbo wídijihpi. In t'owa-á Jôesi Tádávi'in únmuu, hedího ivi'piye' úvjúusu'amí wáy-á t'ôe'in ovâysaanídi hedânho báyéki ná'in t'owa ónwé'ge'amídi. 3 Jaho bipún, náä wên k'úwá'ây ímuu waaginbá naadi wâysande' in to'wên khunjó waaginbá dimuu'in diji' iwepiye. 4 Wívinchá'húuwípi, wí múu bínhääwíkuu-ígí' wänbo-á joe, in í'antomuu'inda'dibo ímú-í. Wí'úvîhayjêe'amípi háä p'óegé t'owa bínjay'in thaa t'ähki bínhée'amídi. 5 Hedí wáy wí tewhá íts'ú' deewá, páade in t'owa bínsengitu'äämídi ginnân ítúuni, 'Jôesi Tádáho wovâykhäge'nami hedânho náä tewhá íthaa'in ánsahaingpídibo' íkwoni.' 6 Wí to'wí háa bintu'an waa isígí'i ná'ándáho', unbí sengitun i-ádi únjoekandee-í, hewänbo to'wí iwe ná'ándi' há'bi namuupídá, unbí hí' wí'únchá'púuwípi. 7 I' tewhá eebo úvîwóyí'ni hedá indádá úvîhúuyami, gá wí t'ôe'i-á ivi wá'áaho it'andân. Náäwá háäwá oe-á wiyá tewhá eeje wí'ímú-ípi wovây'âyíngi'amídi. 8 Hedí wí bú' iwe íts'úndi wovâysígí'andi, háäwí wovâysaa'i bínk'o'í. 9 In dihay'in i' bú' ee dikw'ónin bínhekhäämääni, hedí ovâytu'äämí, 'Nää-á Jôesi Tádági wovâytumáa ivi t'owa ímúunídi.' 10 Hebo wí bú' ee íts'úndi wovâysígí'anpídá, ee bú'wí p'óegé'í'ge ímú-í hedí ovâytu'äämí, 11 I' ná'jee unbí bú'wí nanbí anto eeje dintsíndi wänbo ívípêedi-í wâykeeyamídi híwó wí'úvî'ohpi'in ída'pídí Jôesi Tádávi t'owa ímúunídi.' 12 Naadi wâytumáa, owáy i' thaa Jôesi Tádági t'owa háa híwó háa híwóhpi dív'annin ovâytu'an dihaydi, gi'bi bú'win t'owa shánkí dâyt'ôephadekhâymaa in Sodom bú'win t'owavi'wedí."

Haa in bú'ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dínpuuwí'in

13 Hedí Jesus ná'in wá' natú, "In t'owa i' bú'ây Chorazin gin dâytú'o' iwe'in t'ôephade dínpuuwí. In t'owa i' bú'ây Bethsaida gin dâytú'o' iwe'indá wá' t'ôephade dínpuuwí. Pínnán t'ôe-áho inbí jáa ovây'an, hebo inbí t'aywó'di wídívíjää'anpi. Ná'i pínnán t'ôebá in bú' Tyre-ádi Sidon-dádi gin dâytú'o' eeje hân'oe ovây'ándáho', in Tyre-'indá in Sidon-'indá wídívîhayjêe'amípiwân k'oe'i aa díví'aawé-ídi, hedá núu ee-á dívíkw'óeniwân, dâykeeyamídi inbí t'aywó'di dâyjoe'annin. 14 Hedânho in Chorazin-wíndá in Bethsaida-wíndá shánkí dâyt'ôephadekhâymaa in Tyre-wíndá hedá Sidon-wíndá inbí'wedí owáy Jôesi Tádági t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi. 15 Mađi in t'owa Capernaum bú'aywin dí'ánde' oe makówápiye ovâytegekhâymaa'in, hewänbo indá oe péyéyépiyânho diwhavemän."

16 Hedáhá' ivi khäge'nin itu'an, "To'wên wovây't'ôeyande'indáho naa wá' dînt'ôeyande waagibá díví'o'. Hedí to'wên un wovâyjoegi'annindáho naa wá' díjoegi'o', hedí to'wëndi naa díjoegi'odá gindídi i' to'wí naa dísandí wá' óejoegi'o'."

In tséngintä'đi wíje (72) Jesus-ví t'ôe'in diwáy'ää

17 Tí'úugéđi in tséngintä'đi wíje (72) senä' híhchangídi diwáy'ää, hedí ditú, "Nanbí Sedó, in yá'dáapi'in p'oweaaháadi wänbo ná'in dí'a'gin, ivi kháwá wínkháyá'di." 18 Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wá' dómú' Sa-tan i' Penísendi oe makówádi tsikhagipi nake't'ándi, tsígówánú nawândi waabá. 19 Bít'ôeyan, naadi wâyk'ú' yá'dáapi'in p'oweaaháa bînt'aanídi, wí páäyú háa wí ts'e'k'áqví'đi úv'áhsaa waagibá, hedá shánkí kay-á

wâymägi in kay i? Penísendi unbí hânbi? únmuu imáa?ivi?wedi, hediho há?to hääwídi wânbo wovâywá?amí. ²⁰ Hewânbo tobá in yá?dáapi?in p'oewaaahâadi wovây?á?ginnandi íhíhchan wânbo?, únkháy?á? shánki íhíhchaa?í?in unbi kháwá? oe makówá únta?muudi."

²¹ Ihaydíba i? Yá?dáa?i P'oewaaahâadi báyéki íhíhchan Jesus óemägi, hedi Jesus natú, "Naví Tádá, u-á oe makówá-ádi hedá náa oepáa k'aydá shánki untsonji?i? unmuu. Hedi ná?i hääwí naví khäge?nin dáymú?i-á in báyéki dínhanginná?ninbí?wedá in dihá?inbí?wedá náakaayan hedânho wídâymuunípidí, hedi ná?in namuudi naadi wíku?daa?o?. Naví Tádá, gin bí?amídi wóehíhchanmägi." ²² Hedáhá? in t'owa ovâyty?an, "Naví Tádádi hääwí t'áhkí naví mange dínjoe?an. Tóebo ta?gendi wí?únhanginnáhpí to?wí omuu?in, naví Tádáda?mân únhanginná. Hedá tóebo-á wá? wí?únta?gendihanginnáhpí to?wí naví Tádá dínmuu?in, naa iví ay omuu?i?dá?mân dínhanginná. Hedá wáy wéndidáho óetaa-í, to?wí namuu?in naadi dovâykeeyandáho?."

²³ Hedi iví khäge?ninbí?piye ibéedi Jesus-di ovâyty?an indá? dit'oe-ídi, "Undá íhíhchan bínmá?ve-í ná?i hääwí napóe?i bínmúndedi. ²⁴ Wâyty?á?amí, báyéki in hân?oe?in tsonnindá in Jóesi Tádávi tukhe?mindá dida? dáymúuni?in i? hääwí náa bínmúnde?i?, hewânbo wídâymuú?ípí, hedá i? hääwí un ít'oe?o?indá dida? dit'oe-í?in, hewânbo wídit'oe?pi."

I' híwó?di Samaria-wi sen

²⁵ Wí sen in Hudíyovi kuu dáyhá?o?in diwedi?i namuu?i Jesus-ví?we napówa óetayi?nídí, hedi óetsika?yan, "Háhkandi?, hân dáy?amí in wówátsi nahánde?i?in donkáyídi?i?" ²⁶ Jesus-di óetsika?yan, "Hân natú?i? tsonnun Moses ita?nandi?i? Hää-án iwe náatunnan?" ²⁷ I? sendi Jesus óetu?an, "Gá ginnân: I? shánki natsonji?i? unbí Jóesi únmuu?i? undá únkháy?á? pín ta?gendi bínsígi-í?in, unbí pí?ná kó?jé-á, unbi háa iwá, unbi kay t'áhkídi, hedá unbi ánsaadá."

Hedá wá? natú,

"Háa un wí?bo úvípísi?i? waagibá, wé?gen t'owa wá? bínsíghíuwi."

²⁸ Jesus-di óetu?an, "Híwó bihée?an, hediho háa untú waa bí?áamí, hedânho wówátsi wóemáani?"

²⁹ Hewânbo in Hudíyovi háhkandi nada? ipikeeyamí?in híwó?di namuu waagibá, hediho Jesus óetsika?yan, "Wé?in t'owa dovâysígi-í?" ³⁰ Jesus-di ónthayyamídi ginnân óetu?an: "Wí sen oe Jerusalem bú? iwedi i? bú? Jericho iwepiye namân, hedi wên sánmindi óeyá?di iví aa óep?ádi hedi hânho óemahpúudi chu?i waagibá óejoe?an. ³¹ Hedi ihaydíba wí Hudíyo owhá-á ee p'óega namân, hedi i? sen óemú? iwe nak'óedi, hedi p'óe p'ánäpiye naphadedi iwedi namää. ³² Háy napóe íhaydá hanbá napóe. Wíyá wêe sendá na?áá, i-á i? méesate hay?iwi khäge?di namuu, hewânbo i? wá? p'óe p'ánäpiye naphadedi iwedi namää. ³³ Hedi wí sen oe Samaria nangewi namuu?i? oe p'óege namân, hedi i? sen nak'óe iwe nú? napówa, hedi óemú?di iví?piye nasehkanápóe. ³⁴ Hediho ee nak'óe iwepiye namáadi iví tsaá eeje olive ka?p'oe-ádi méena-ádi ón?ewedi aa?áydi ónwhi?an, hedáhá? iví búdu eedi óe?í?k'ú?di wí whohkwo tewhá iwepiye óeho?, hedi iwe óe?áyíngi?an. ³⁵ I? tháwándá wíje thaa t'óe?i chá? iví chá? múu iwedi íwhahógidi i? whohkwo tewháwi p'ó?dédi? ón?andi óetu?an, 'Ná?i sen náa?áyíngi?amí, hedi wíyá shánki úchá?muudáho? owáy owáy?áá ihaydi wíwá?aa-í.' " ³⁶ Hedi Jesus-di i? háhkandi óetsika?yan, "Hân un?án, wé?idan in poje iwedi i? sen in sánmindi óeyá?i? ta?gendi óeseegi?" ³⁷ I?

háhkandi?di Jesus óetu'an, "Gá i' nasehkanäpöe'i'dân." Jesus-di óetu'an, "Ja' ópûn, háa i'an waa ó'an."

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na'á'dâaji?

³⁸ Jesus-ádi iví khäge'nindádi iweđi dimäädi wí bú'ay iwe dipówa, hedi wí kwee Martha gin nakháwã'i'di ovâysigi'andi iví tewhá eepiye ovâyts'úde. ³⁹ Martha-á wí t'úu Mary gin nakháwã'i-á ún'ân, hedi i-á ee nange Jesus-ví ân nú' isóge iví háhkan ónt'óeyaanídi. ⁴⁰ Martha hânho najashapoe'o báyéki t'óe únjidi ovâyhúujóenídi, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, "Nanbí Sedó, ti áyngi wíwóemáhpí'an naví t'úudi wí'bo díjoe'andi i' koegí' dókháy'amídi? Natú'an dikhäge'nami'in." ⁴¹ Jesus-di óetu'an, "Sehkanä Martha, u-á háäwí t'ähki i'gedi báyéki áyngidi wóemáa, ⁴² hebo wí háäwíđa'mânho ta'gendi natáy, hedi Mary-áho i' ide'man. Hedi ná'i shánki híwó'di namuu'i' ide'mandi-á iví'wedi há'to óekwee-í."

11

Jesus-di iví khäge'nin jûusu i'gedi ovâyhá'o?

¹ Jesus-á wíyá wãhãä ijûusu'o?, hedi ibowa ihaydá wêe iví khäge'di?di óetu'an, "Nanbí Sedó, na'in wá' díjûusuhá'an, John iví khäge'nin ijûusuhá'an waabá." ² Jesus-di ovâytu'an, "Úvjûusu'andá gin waagi ítúuni: Tádá, uví kháwã wín'a'ginnamí. Úví tsonkhuu wóege ówhanbe na'in dítsonnamidí. ³ Thamuwaagi i' húugi' gintáy'i dímäa. ⁴ Nanbí t'aywó'di dín'owójé, in na'inbí'piye dívít'aywó'nannin áy'owójénde waagibá. Hedi wíginpúuwípi wãhphade dítay'i'nídi."

⁵ Hedáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Heyäagú khunpinudi wí k'emaví tewhá eepiye imäädi bintu'andi, 'K'ema, poje pává dípiyémäa. ⁶ Wíyá k'ema nängé naphademändi náa naví' napówa, hebo naa háäbo wíđinsaapi dókoejónídi.' ⁷ Heyäagú i'di oe ívedi wovâytu'andi, 'Ánpí dí'an, in phódi-áho naphéhto'on hedi naví áyyãä-ádi naa-ádi giwho'kw'o, hediho naa wíđínkodípi dáyshaaidí háäwí wimäänídi.' ⁸ Naadi wâytu'äämí, tobá háäwí wíwovâymäänípi wänbo unbí k'ema únwänpimuudibo?, ihaydá? binda'máadáho? ishaa-í, hedi háäwí úntáy'i wovâymäáni. ⁹ Hedi hanbá namuu úvjûusu'andi: Binda'má've-í háäwí, hediho bínhóení. Bintuwámá've-í háäwí, hediho bínshaa-í. Bínpópó'äämí, hediho in phódi-áho ungi' wovâyhuu-í. ¹⁰ To'wên ihaydá? dáyda'má'indáho dáyhóení, to'wên ihaydá? dáytuwámáa'indáho dáysha-í, hedi to'wên ihaydá? dáypópó'o'indáho in phódi ingí' ovâyhuu-í.

¹¹⁻¹² "Un tádá'in ímuu'in, unbí e'núdi wí paa wovâydaa'andi ik'o'ídi, ti wí pãäyü bínmäni? Hediháa wí wáa wovâydaa'andi ti wí ts'e'k'ãa bínmäni? Joe, há'to? ¹³ Tobá híwóhpi'in ímuu wänbo undá únhanginná hádídi híwó'di háäwí unbí áyyãä bínmäni'in. Hediho shánki wänbo i' Tádá oe makówa na'andi?di in to'wên óedaa'annin i' Yã'dãa'i P'oweaahãa ovâymäáni."

Ditú Penísendiđi Jesus óekhäge'máa'in

¹⁴ Jesus-di wí sen tunpi'ví'wedi wí yã'dãapi' p'oweaahãa ónkhehpiye. I' yã'dãapi' p'oweaahãa napee ihaydi i' sen únhi'kodi, hedi in t'owa ovâyháa'an. ¹⁵ Hewänbo wáy wëndáho ditú, "I' Penísendi Beelzebul gin nakháwã'i, i' yã'dãapi'in p'oweaahãa'vi p'ó'dédi' dínmuu'i'dân Jesus óekhäge'do ná'in yã'dãapi'in p'oweaahãa t'owaví'wedi ovâykhehpeeyé-ídi." ¹⁶ Hedá wáy-á wëndá dida? Jesus óetayi'ni'in, hediho óedaa'an wên pinnán taa

makówádí ovâykeeyamídí, hedânho dínhanginnáanídí háa Jôesi Tádádí óesandi' namuu'in háa joe. ¹⁷ Hewänbo háa díví'ánshaamáa'in Jesus-á ûnhanginná, hedího ovâytu'an, "Wí nangewin t'owa wí'bo dívípíhánbodáho'in inbí nangeho dâypíhá'dännamí. Hedí t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyádedéáho', i' k'aygá há'to nakáypúuwí. ¹⁸ Hedí hanbá Penísendi wí'bo ipiyádedéáho há'to háädi wänbo natsonyëni. Undi ditu'an Penísendidânho naa díkháge'máa, hedânho in yä'dâapi'in p'oewaahâa t'owavi'wedi dovâykhhepiyende'. ¹⁹ Hewänbo handídi dovâykhhepiyendedéáho', hádídan unbí t'owa'indi ovâykhhepiyende'? Unbí t'owaho ditúuni in ta'gen wí'úvíhé'e'opi'in. ²⁰ Hewänbo Jôesi Tádáví pínnándânho in yä'dâapi'in p'oewaahâa dovâykhhepiyende', hedí ná'indiho ûnhanginná Jôesi Tádádí naa dítsondísóge'in. ²¹ Wí sen kay'i t'ähki ivi k'uuphé háäwídi ivi tewhá i'âyíngi'odi, t'ähki i' háäwi ivi' únmuu'i' híwó ûnkw'ó. ²² Hewänbo wí to'wí ivi shánki kay'i namuu'i na'áädá i' sendádí iyâa-ídi, i' sen óet'aaní, hedí tobá i' sen kwák'u hán aa nato'on wänbo', hedá na'ánde' ná'i kwák'u aadi óekháge'namí'in, ná'i wêe sen shánki kay'i namuu'i'di i' senbí háäwi ónhóeni, hedí ivi k'ema'indádí dívíweeje-í. ²³ To'wí navi'näpiye namuupí'-á navi'piye háa nachaa, hedí to'wí in t'owa navi'piye ovâymayä'pi'-áho' ovâykhhepiyende waagibá i'o'.

²⁴ "Wí yä'dâapi' p'oewaahâa wí t'owavi'wedi napeedi oe ahkónupiye namändi wáy ithaayé-í iwe ituwámáa, hedí ishaapídáho wí'bo natú', 'Wáy dójoe'an diwepiyebá owáymú-í, i' to'wívi'piye navi tewhá waagi'ba dínmu'de'i'." ²⁵ Hedí nawáymáa ihaydá ná'i to'wíba óeshaade', wí tewhá na'aanándá napi'dindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá' wíyá napeedi tsé ihay wáy-á yä'dâapi'in p'oewaahâa ivi shánki yä'dâapi'in dimuu'in ovâyamá', hedí ná'i to'wívi'piyebá ovâyhon iwe dívíthaayé-ídi, hedího ná'i to'wí-á shánki p'ándíki'-á napoe'o páadedí namuu'ivi'wedi."

Háa ta'gendi gíhíhchanpúuwí'in

²⁷ Gin Jesus natú ihaydá wí kwee oe t'owa jáadá kaygá natú, "I' kwee wóe'ayyandi' hedá wóetsäá'andi-á híhchan imáa." ²⁸ Jesus natú, "Hebo shánki díhíhchan in to'wên Jôesi Tádáví hí' dâyt'óeyande'in hedá dâyt'a'gindo'indá."

In t'owa dida' Jesus wí pínnán t'ôe i'qmí'in

²⁹ In t'owa Jesus-vi'we shánki diwé'gepoe'o, hedí ovâytu'an, "Un náäwin t'owa-á yä'dâapi unbí wówátsi bínhon. Ihayda' wí pínnán taa bínmuunídi Ída'poe'o, hewänbo wêeda' pínnán bínmuuni, i-á Jonah ikeyandi' waagi'ba namuuni. ³⁰ Háa Jonah únpóe'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí óesannin, hedí hanbá náä naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i háa dínpuuwí'in namuudi in náäwin t'owa dínhanginnáani ta'gendi Jôesi Tádádí dísanin. ³¹ Hedânho owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'dédi' namú'de'i' i'ahtuyedi in náäwin t'owavi wäyupí wovâykeeyamí. Hân'oe i-á kayi' wähäwi nangedá na'ää háyú Solomon ûnhanginná'di' ónt'óeyaanídi, hewänbo tobá naa Solomon-bí shánki hay'i omuu wänbo hedá náwe undádí oji wänbo', undi naa wídtint'óeyandepí. ³² Hedá wá' owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú' Ninevah-win díví'ahtuyedi un náäwin t'owavi wäyupí

wovâykeyamí. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádávi tun ovâyit'ôe'ođi hä'ín Ninevah-win t'owa dit'oedi indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewänbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay'í omuu wänbo hedá näwe undádí oji wänbo', unbí t'aywó'di wíwínjoe'ohpí."

Jesus-di ovâyitu'an iví hí' ònjoegi'ođáho', wên ko wên t'ún pho' dâykée'í waag-ibá diví'o'

³³ "To'wí wänbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípi, háa wên t'ún napekichá'nin pho' wí'ikée'ípi, hewänbo wên phakóki eedän ikée'í hedänho to'wên dits'úya'nin i' ko dâymúunídí. ³⁴ T'owaví tsée-á wên phakó ingí' namuu, hedí híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'ähki ovâyko'. Hewänbo híwóhpi'in tsée dínmuudáho' t'ähki ovâyphahkhunjo' waagi'ábá dínpoe'o. ³⁵ Hedänho úví'áyíngi'amí unbí tséedí in ko óetsudemääni'in, khun ni'ge wí'yêenípídí. ³⁶ Wí to'wí ta'gendi ûnkonándá hedá wáyge wänbo wí'ûnphahkhunáhpídá, t'ähkiho ûnkohkeenáani, wên phakó ûnkohkay waagibá."

Jesus-di in Pharisees-ádi in Hudíyoví kuuu dâyhá'o'indádí ovâyitu'an t'òephade dínpuuwí'in

³⁷ Jesus ihí'bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehúutu'an, hedího i' Pharisee-ví tewhá eepiye dats'úndi Jesus ihúusóge. ³⁸ I' Pharisee óeháa'an Jesus óemú'di ihúusógedí wa'di iman'owidípídíbo' in Hudíyoví kuuu waagibá. ³⁹ Hedího Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Naa dînt'óeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá ímuu inbí húugi' k'édé-á sá'wé woegi'-á já'wédída' dâyo'owidinde'in. Undá ídá' híwó íkeet'óeni'in, hewänbo unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepí iwá hä't'aa'indá' hedá yä'dâapi'indá' ímuu. ⁴⁰ Un ánsaapi'in, Jôesi Tádá-á hääwí nakeet'óe'í' ipaa. Ti i'ábá hääwí nakeet'óepí' wa' wí'ipaapi'an? ⁴¹ Ünkhây'ä' hääwí unbí sá'wé únsaa'í' in sehkanáwó diwówáji'in bînmääni'in, handidíbo yä'dâa'in wówátsi bînhúuwí.

⁴² "T'òephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' su'ts'ígí'-á tsímáháa-á hedá wé'ge'í hääwí ha'wáagi'í' bînpaye iwedi tá taa únk'óndi Jôesi Tádá wêe bînmá', hewänbo t'owa-áho ta'ge wíwín'ohpí hedá Jôesi Tádá-á wíwínsígípi. Hääwí bînt'andedi ta'gendi únkhây'ä' tá taa únk'ón iwedi Jôesi Tádá wêe bînmääni'in, hewänbo wí'ûn'óede-ípi ná'í wé'ge'í híwó'di hääwí wá' úví'âamídí. ⁴³ T'òephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' méesate páadépiye úvíkw'óeni'in wovâyhi'an, hedá oe búu pingé wovâyhi'an t'owadi a'gindi wovâysengitu'âamí'in. ⁴⁴ T'òephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhä'kw'ódi eeje nataamuupi' waaginbá ímuudán, t'owa diví'áhsahondi wídínhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin." *

⁴⁵ Wí Hudíyoví kuuu ovâyhá'o'í'di óetu'an, "Háhkandi', in Pharisees-bí'gedí ha'wáa bihée'ođi na'inbí'gedí wá' jánáki bihée'o'." ⁴⁶ Jesus natú, "T'òephade un Hudíyoví kuuu bínhá'o'ín wá' únpúuwí. In t'owa kây'í hääwí diví'amí'in bîntu'o', hewänbo undá háy wänbo wíwínkhäge'dopí dâyo'amídí. ⁴⁷⁻⁴⁸ T'òephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádávi tukhe'min ovâykhä'kw'ódi eeje bínkodi'ođán, inbá unbí hehäáwin thehtáy pahpá'indi ovâyhánú. Hewänbo han bîn'andi nakeepoe'o únchanpóe'in háa unbí páadé ká'ää'in diví'annin híwó namuu'in, gá indá in Jôesi Tádávi tukhe'min ovâyhánú wänbo undá inbí penípho bînwánpikodi'ođán. ⁴⁹ Hedänho Jôesi

* **11:44** In Hudíyo wí penípho iwe diví'áhsaadá, dínkhäq'óe inbí méesate ee dits'úunf'in páadé divíkhây'anpídíbo' inbí kuuu dínmuu waa.

Tádá báyéki hangintan imáadí ginnân natú, 'Naví tukhe'mindá hedá naví t'òekhuwa'indá in t'owaví'piye donsaani, hedí in t'owadi wáy wên in dovâysannin jânáki ovây'ámí, wáy wëndá ovâyhâanú-í.' ⁵⁰ Hedího un t'owa náawin wovâyçhânukhâymaa in Jôesi Tádáví tukhe'min nää oepáa k'aydi nakhi'jen dihaydibo' ovâyhânúdí. ⁵¹ I' páadé óehay'i-á Abel namuu, hedí i' tí'úugé óehay'i-á Zechariah-á namuu, i-á i' méesate-á i' antáa já'wé nak'óe'i-á inbí pinudí óehay. Naadi wáytu'âami, undáho in t'âhki ovâyhânúdí ta'gendi wovâyguhçhânukhâymaa. ⁵² Un Hudíyoví kuu bínhá'o'in t'òephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bínkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídháhpuúwípídí. Undáho wí'iháhpóepí, hedí in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in dida'indáho wíwínmâhpi diháhpúuwídí."

⁵³ Jesus ná'i Pharisee-ví tewhá iwedí napee, hedí i' thaa iwedí páadépiye in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-ádi dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhâde' t'âmáge i'gedí óetsika'yamídí. ⁵⁴ Wên phay igí' nawhêe-ídí ónk'úya' waabá muu'in bínkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídháhpuúwípídí. Undáho wí'iháhpóepí, hedí in wé'gen t'owa diháhpúuwí'andi ditsíkha wên háawên híwóhpi'in natuhpee-ídí.

12

Jesus iví khâge'nin itu'an díví'âyíngi'ámí'in

¹⁻² Hiyadi báyéki maapaasôn (1,000's) t'owa diwé'geji', hedí hânho dibá'yendi dívídachânu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhée'an, hebo iví khâge'nin páadé itu'an, "Úví'âyíngi'ámí há'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípídí, indá paa dívíjânúmaa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpi' díví'o'i-áho dínsôe-i oewáasee ná'i oewáa iwe nato'ondi nasó' waagibá. Hedí hanbá t'âhki nää nakumuk'óe wânbo nakumukhuudee-í, hedá t'âhki nää nakaak'óe wânbo óepeeyé-í napu'wâänídí. ³ Hedího wên háawên phakhkun dee ítú'indáho', thaadi dit'oe-í, hedí wên háawên to'wíwí oje phóge bínsánhée'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi dívítuwéénú-í, t'âhki dit'oe-ídí."

Jôesi Tádáda'mân âykhunwóeda'i

⁴ "Naví k'ema'in, wáytu'âami, wíwínkhunwóeda'ípi in to'wên unbí tú' dâyhâanú-ídí dínkodí wânbo shánki wovây'ámídí wídnkodípi. ⁵ Naadi wáythayyámí to'wí namuu'in i' bínkhunwóeda'i'i: Jôesi Tádá-ânho bínkhunwóeda'i. I-á únkodí wovâyhâanú-ídí hedá wá' únk'óe péyégépiye wovâysaanídí. ⁶ P'anú ts'í' tsídé'ây wije thíg'ídidibo ovâyku'ch'áadepi'an. Hewânbo tobá wâhphade dichä'muupí wânbo Jôesi Tádáda' wêe wânbo in diwedí wí'óe'ódenpí. ⁷ Hewânbo undá Jôesi Tádági' báyéki tsídéví shánki íchâ'muu. I-á únhanginná háyú' phó unbí p'ó'dé únsaa'in wânbo', hedího wí'íkhunwóeda'ípi."

Jesus-ví'piye ívítwâyundedáho gínkhây'â' han gitúuní'in

⁸ "Naadi wáytu'âami, to'wên in t'owaví páadépiye naví'in dimuu'in ditú'in, naa t'âhki t'owagi' o'aypuyá'i wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'òepa'aa'inbí páadépiye otúuní innân naví'in dínmuu'in. ⁹ Hewânbo to'wên in t'owaví páadépiye ditú'in naví'in wídimuupí'in, naa wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'òepa'aa'inbí páadépiye otúuní naví'in wídnmuupí'in. ¹⁰ Nakodí t'âhki t'owa dín'owó'jaynídí háäwí híwóhpi dívíhée'annin naví'gedí, naa t'owa t'âhki'gi'

o'aypuyä'i? omuu'i?, hewänbo to'wên jänäki i? Yä'däa'i P'oewäqahävi'gedi divihée'annindáho há'to dín'owó'jayní.

11 "Owáy in méesate eeye'in p'ó'dédí'inbí'piye háa in nangewin tson-ninbí'piye wovâyuntjón'amídí wovâyho' ihaydi, wí'i'áyingi-ípi háa ítúnni'in úvi'aywoenídí, háa úvihée'amí'in wíwovây'áyingimäänípi, 12 gá ihaydáho i? Yä'däa'i P'oewäqahädi i? hí' wovâymaßänidân hedânho híwó úvihée'amídí" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i? kodit'owa sen ánsaa'p' namuu'ivi'gedi ovâytu'an

13 Wí sen in t'owavi jáa naji'i'di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, navi pá'dây dintu'an i? háäwi nanbí tádádi na'in dínjoe'andi naa-ádi iweeje-í." 14 Hebo Jesus-di i? sen óetu'an, "To'widí wänbo naa wídnk'ú'pi otúnnídí háa unbí háäwi dánweeje-í'in." 15 Hedáhá? Jesus-di t'ähki in t'owa ovâytu'an, "Häädí wänbo t'ähki úvi'áyingi'amí hedânho há't'aa'inda? wí'ímúunipídí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'imáapi báyéki háäwi únwänpikw'ondibo?"

16 Hedáhá? ná'in háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen únnavakw'ó, hedi báyéki únpaye dee. 17 Hedího ginnân na'ân: "Wähää navi háäwi dínpaai donkw'óení wídnnáhpí. Hân hín dáy'amí? 18 Ma' ginnân dáy'amí: Navi denkw'o'i tewhá donts'ávedi wíyá shánki he'endi donkw'óení, hedího ee navi táhtándá navi wé'ge'i háäwi-á dondenkw'óení. 19 Hedáhá? gindá opitúnní: 'Nää-áho báyéki híwó'di háäwi híwó hay paayogi' dindenkw'óho', nää-áho wíyá wídayt'óe'amípi. Húukandá suwä-áda dáy'amí, hedá navi wówátsi-á hihchandi donhúuwí. 20 Hewänbo Jösi Táadádi i? sen óetu'an, 'U? ánsaa'p', nää khunbo uvi wówátsi wínkekhâymaa. Ihaydáho to-an há'i háäwi ugí? mándenkw'ódi'i? ikhonkhâymaa?' " 21 Hedí Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Ha'wäagi'innânkun in t'owa dimuu báyéki háäwi dáydenkw'óe'ó'in hewänbo Jösi Táda-á natú? ta'gendi kodit'owa wídimuupi'in."

Jesus-di ovâytu'an háäwi i'gedi wídi'áyingi-ípi

22 Hedáhá? ivi khäge'nin itu'an, "Hedânkun wâytumáa, wâhphade wí'úvi'ánshaamá've-ípi i? koegi' úntáydi íwówáyêenídí, háa i? aa úntáydi unbí tú'gí? 23 Unbí wówátsi-á shánki únchä'muu koegi'dá'bí'wedi, hedá unbí tú'-á aada'bí shánki únchä'muu. 24 In odoví'gedi úvi'ánshaa'amí. Indá wídayko'jikopi, hedá wídayhäwé'ge'opí, hedá wähää dâyhääwídenkw'óení'i wänbo wídnnáhpí, hewänbo Jösi Táadáho ovâyhúujómá? Hedi undá shánki íchá'muu ná'in tsidévi'wedi. 25 Wéná wí wänbo há'to unbí wówátsi wíyá wée thaa wänbo bintäá-í iwänpi'áyingidibo? 26 Háäwi híyää'i ha'wäagi'i wänbo há'to úvi'amí, hedího háadan wíyá háäwi i'gedi úvi'áyingimá? 27 Úvi'ánshaa'amí há'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'óe waa. Wídivít'óe'opí wídaypá'p'ándépi wänbo?, Jösi Táda sa'wó'di aa waagi ovâymaa? Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo? i? póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. 28 Jösi Táa sa'wó'di aa waagi i? ahkónuwi phé'yävigí? ónpaa, tobá ná'i phé'yävi-á wée thaada? nasaa wänbo hedá wíyá tháwándáho t'owa dáypha'kw'óení dáyhäähá'amídí, hedího un wá? shánki híwó wänbo wovây'aawé-ípi'an. Undá únkhây'ä? ná'in úwíwäyü-í'in, hewänbo híyääda? wäyü bínmaa'in ímuu. 29 Ihaydá? wí'ítú'be-ípi, 'Hää-angú äyk'o'í, háä-angú äysuüwä-í? Wâhphade wí'úvi'ánshaamá've-ípi i'gedi. 30 T'ähki t'owa Jösi Táda óetaapi'indá hânho

díwíwānpikhāāde nā'i hāāwí dāyhóenídí, hebo unbí Tádá oe makówá na'āndi-á ho ūhanginná undá úntáy'in. ³¹ Undá shánkídí únkhāy'ā? Jōesi Tádáwí tsonkhuu i'piye úvíkhāā-í'in, hedi gin úv'í'andáho nā'i hāāwí úntáy'i bínhóení.

³² "Wí'íkhunwōeda'ípi tobá híyāādi wēn k'úwá waa iji wānbo'. Unbí Tádá makówáwi-áho nahíhchan oe makówápiye wovāyhūwídí. ³³ Hāāwí únkw'ó'di' bínku'ch'āani, hedi i' chā'dá in sehkanāwó diwówájí'indá bínmāni. Gin-dídáho wí chā'múu há'to únwhéepúuwí'i? waagibá bínmá've-í, hedāho i' hāāwí únchā'muu'i-á oe makówá úndenkwōdee-i. Iwá hāāwí unbí' ūmmuu'i há'to únháani, háa wēn sánmin wānbo há'to dāytāāgé-í, háa wēn khā'nin wānbo há'to dāyhā'ní. ³⁴ Wāhāā unbí hāāwí únchā'muu'i' únkw'ón diwebá unbí pí'ná khó'jé ida'í íkwoní'in."

Jesus ivi khāge'nin itū'an dikhāymúuni'in

³⁵⁻³⁶ "Wēn t'ōe'in waabá únkhāy'ā? ímúuni'in, inbí p'ó'dédí' wēn khóhtsaa shánki'eedi iwedi iweemá'ídí dāytsikha'máa'in. Indá dívít'ōe'amígí' dí'aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedāho napówá ihaydi oe phódi ipópó'andi wese ígí' dāyhūu-í. ³⁷ Nā'in t'ōe'in inbí p'ó'dédí' dínpówá ihaydi áyíngídi dikw'ó'nin ovāyshaadá híhchan dāymá've-í. Wāyту'āamí, i-á ipi'aawé-í ovāyhúukhāysaa-ídí, hedi ovāyту'āamí dívíkw'óení dívihúuyamídi, hedi hāāwí ovāysaa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánki hāāđanho nanān wānbo na'āā ihaydi, dikhāymuudi ovāyshaadáho híhchan dāymá've-í. ³⁹ Nā'in ta'gendi ūhanginnāani: Wí to'wí úntewhák'óe'i hāādi wí sānbi' i' tewhá eepiye na'ā'in ūhanginnāndáho', há'to óemāni in phódi ithāaní'in háa wháphódi ihāave-í'in nats'ūunídi. ⁴⁰ Hedi un wá' íkhāymúuni, gá naa t'owa t'āhki'gí' o'aypuyā'i' omuu'i wá' hāādi nanān wānbo' owáy'ādān, dítsikha'máapi ihaydi o'ā'."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti na'nda'mān nā'i hí' dítumáa, háa t'āhki in wé'gen t'owa wá' ovāytumáa?" ⁴² Jesus-di óetu'an, "Wí t'ōe'i hāāwí nawó'ná'di' híwó i'ó'i hedá híwó'di hangintan imáa'í-á waaginbá únkhāy'ā? ímúuni'in. Gi'bi t'ōe'i-ānho ivi p'ó'dédí'di óesōege-í i' tewhá ee in wé'gen t'ōe'inbí tsondi dínmúunídi, hedi inbí koegí' hāāwí ovāymāđān, dítsikha'máaānídí hāādi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Híhchan i' t'ōe'i imá've-í ivi p'ó'dédí'di gin i'odi óeshaadi ivi' iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta'gendi wāyту'āamí, i' tewhá p'ó'dédí'di gi'bi t'ōe'i óesōege-í t'āhki ivi hāāwí ón'āyinnmá've-ídí. ⁴⁵ Hebo i' t'ōe'i híwó i'amívi'wedí wí'bo natúđáho', 'Naví tsondi-á nahayjēepoe na'āā-ídí, hediho in wé'gen t'ōe'in kwiyā'dá senā'dá ovāymahpúovāymāđān, dítsikha'máauchānumáadá, hedi i-á húukangí'-á suwāgí'-ádíđā'ba-á namuudá, hedá nahāapoe'odá, ⁴⁶ gin i'andáho' ivi p'ó'dédí' únwāy'āā-í óetsikha'máapídi, hāādi i' t'ōe'i' ūhanginnáhpí ihaydi, hedi i' p'ó'dédí'-á natsonpúuwí i' t'ōe'i' hānho óetuhchāānū-í'in, hedá óesaani in wé'gen t'owa t'ōeyanpí'indá' dimuu'in dikw'ón diwepiye. ⁴⁷ Wí t'ōe'i-á háa ivi p'ó'dédí' ūnda' waa ūhanginnān wānbo hāābo wí'í'anpídi, i-áho báyéki whāđídi óetuhchāānū-í. ⁴⁸ Hewānbo wí t'ōe'i' híwóhpí i'andi gindídi únkhāy'ā' whāđídi ótuhchāānū-í'in, hewānbo háa ivi p'ó'dédí' ūnda'in ta'gendi wí'ūhanginnáhpídi, i-áho wāhphade wí'óetuhchāānū-ípi. To'wēn t'āhki báyéki ovāymāgí'indáho báyéki'ba dínkhāy'ā' dāywāymāni'in, hedi to'wēn inbí mange báyéki ovāykw'ódi'indáho báyéki'ba dínkhāy'ā' iwedi dív'í'amí'in."

Jesus natú i' namuudi t'owa dívívijekhāymáa

49 “Naa nää oepáa k'aydipiye o'ää wí phaa waabá namuu'i dómá'ídí, hedí hânho oda' ho nakoje'ní'in. 50 Naa dínkhây'ä? dont'ôephaadé-í'in, hedí naví pí'ná khó'jé hânho ochanpúuwí gin dínpoé píhay. 51 Hân í'ánde'? Ti t'owa dívíwóení naa nää oepáa k'aydipiye o'äädíbo'? Joe, t'owa-á dívíweeje-í. 52 Nää iwedáho gin waagi namúuni: Mađi p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedí diwijedeđi wêege'in dipúuwí, wijediho wé'ge, pojeđá wé'gá, hedí in wijediho in pojeví'piye háa dichaa-í, hedá in pojeđá in wijeví'piyá. 53 I' tádá-áho iví e'núví'piye háa nachaa-í hedí i' e'nú-áho iví tádáví'piyá. I' jíyá-áho iví a'yúví'piye háa nachaa-í, hedí i' a'yú-á iví jíyáví'piyá. I' jahkwíjo iví sâa'iví'piye háa nachaa-í, hedí i' sâa'í-á iví jahkwíjoví'piyá.”

Jesus-di ovâytu'an híwó'di hangintan dâymá've-í t'âhki háäwí i'gedí

54 Hedáhá' in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin ovâytu'an, “Wí okhúwá oe tsânpiyedi na'áđi bínmú'di, wese itú' ikwahkhâymaa'in, hedí híwó itú' gá han napúuwíđân. 55 Hedí oe aakonpha'gedí wovâywaanámá'di, itú' hânho itsáwâkhâymaa'in, hedí híwó itú', gá han napúuwíđân. 56 Undá paa dívíjánúmaa'in waaginbá ímuu. Nää oepáa k'aydá hedá makówá-á háa i' okhúwá-á waa-á nakeet'óe waa bínmúndedi únhanginná háa nanáani'in, hedí háađan handi wí'únkeepoe'opí háa natunda'in i' wé'ge'i háäwí nää ná'i thaa eeje Jôesi Tádá i'o'í'?”

Jôesi-áđi híwó'gí ó'an wa'di úkodiđibo'

57 “Hedí háađan unbo wí'úvípi'ánshaa'ohpí únhanginnáanıdí wé'í wí háäwí híwó'di namuu'in úví'amíđi? 58 Heyâagú wí to'wíđi háawên wovâyčanundedi hedá wovâyturnjó'diwehondá, wa' ímándibo' i-áđi úvíkodi'amí hedáho i'di wovâyma'p'ääđi-íđi hedá i' tsondiví páadépiye wíwovâyhúuwípi. Eepiye wovâyho'dáho mađi i' tsondidáho i' pan áyí'diví mangá wovâyjoe'amí hedá i'dáho wovâypanhúuwí. 59 Wâytu'âami, gin únpoedáho há'to wovâyma'p'ääđi-í háyú íphaamuu t'âhki úvíwá'âa píhay” gin Jesus-di ovâytu'an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'anpíđá dichuu-í

1 Ihayhääbá wên t'owa iwe diji'ındá Jesus-á óetu'an háa wên Galilee nangewin dínpoé'in. Ditú i' méesate hay'i ee Pilate'in ná'in Galilee-'in ovâyhanú wa' dây'anímáahánúndedibo Jôesi Tádá óemáanıdí. 2 Jesus-di ovâytsika'yan, “Hedí hân í'ánde'? Ti há'in Galilee-'in ha'wâa dínpoedíbo shánkí t'aywóhkannin dimuu in wé'gen Galilee-winbí'wedí? 3 Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpíđá íchuu-í. 4 Hedí in tã'di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhanú'in i' tewhá tú'wândi dínkanuđi, hândá inbí'gedí í'ánde'? Ti ındá shánkí híwóhpi díví'o'ındá dimuwan in wé'gen t'owa oe Jerusalem bú' dithaa'inbí'wedí? 5 Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpíđá íchuu-í.”

Jesus-di wên fig tay i'gedí ovâyhé'e'an háäwí ovâyhá'amíđi

6 Hedáhá' ná'in háhkanđi in ó'gedí ovâytu'an: “Wên fig tay wí senbí nava iwe únchá, hedí i' sen namáa ihääp'aynuuwá-íđi, hebo háäbo wí'ishaapi. 7 Hedího iví nava t'ôe'i itú'an, 'Ót'ôeyan, nää-áđiho poje paayoho o'ää donháap'aynuuwá-íđi ná'in tay iwe, hewânbo wa'di háäbo wídonshaapi. Náts'a', nawánpíđachá. 8 Hebo i' nava t'ôe'í'di óetu'an, 'Naví tsonđi',

wiyá wêe paayowän näasôemääni, hedi ee napüuji' i'ge dönahpaa-í hedá dósá'kw'ôeni. ⁹ Hediho nää wiyá paayo nahäp'aypóedáho?, híwó, hebo napaapídáho natsaadee-í."

Kaykhanwówa thaa Jesus-di wí kwee napháygípóedí ònehkháa'an

¹⁰ Wí kaykhanwówa thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o. ¹¹ Wí kwee wíyá'dáap'p'oweahháadi óemáa'i' iwe naji', hedi tá'di kháve (18) paayo óehay'an, hedi nadapháygípóedí wínata'gepoe'opí. ¹² Jesus-di i' kwee óemû'di óetü'an, "Kó'ôe, ná'i hay wóemáa'i wínjáa'amí." ¹³ Hedi i' kwee óetágedi wesebo nata'gepoe, hedi i'di Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa.

¹⁴ Hewänbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'dédi' nat'ayji', kaykhanwówa thaa Jesus-di i' kwee óehekhámágedi, hediho in t'owa ovâytu'an, "Sí t'ôe thaa naná jáadi waa, hedi iwedí wé'i wí thaa wänbo í'ää-í wovâyhekhámáänídi, i' kaykhanwówa thaa-á joe." ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvjánúmáa'in ímuu'in, ti kaykhanwówa thaa nanân wänbo to'wídi wänbo un diwedí unbí wásí háa búdu wíwínwhisuudepí'an hedânho phékhkaa iwedi napee-í bînp'óemäänídi? ¹⁶ Hedi náwe ná'i kwee Abraham-bí áy iwedi?'bá namuu'i naji', i-á i' Penísendi Satan-di tá'di kháve (18) paayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupí'an óema'p'äädi-ídi kaykhanwówa thaa nanân wänbo'?" ¹⁷ Hediho t'ähki in óetunsúmáa'in diwóeda'póe, hedá t'ähki in wé'gen t'owa-á dihíhchanpóe, t'ähki háäwí he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovâyhé'e'an mustard ko'ji i'gedi, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádávi háhkan ni'gedi ovâyhá'amídi

¹⁸ Jesus-di wiyá ovâyhé'e'andi ovâytu'an, "Hân wâytu'amí únhanginnánídi háawin Jôesi Tádávi háhkan únmuu waa. Hádidan wâythayyamí háä waagi namuu'in? Gá ginnân: ¹⁹ Wí hínchää'i mustard ko'ji wí sen iké'di iví nava iwe ikoe'i waagi'bá namuu. Natsijópúpóedí nasóedá wên tay napaa, hedi in tsíde éivishunwáve i' wa'jáy khóe eije dáyyáhpá'ídi."

²⁰ Hedá wiyá ovâytu'an, "Hân wâytu'ámí wâythayyamídi háä waagi Jôesi Tádávi háhkan únmuu'in? ²¹ Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khándádi iwóndi' waagi'bá namuu, hedi nasóedi hanwaapídíbo' i' oewáa t'ähki napee."

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phódi híyää saygi'in namuu

²² Jesus oe Jerusalem bú'piye namän, hedi i' bú'ây eeje ówinge eejá namändi t'owa ovâyháhkanhon. ²³ Hedi wí to'wídi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyäädi t'owadá' ovây'aywoeni?" ²⁴ Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, "In makówáwin phódi híyää saygi'índa' namuu, hediho hángo úvíkhää-í iwe íts'úunídi. Wâytu'ámí, báyéki un ítsüeda'í, hebo há'to únkoedi-í. ²⁵ Jôesi Tádá i' iwe'i' p'ó'dédi' namuu'i-áho in phódi it'êedi-í, hedi un ho íts'úhpi'índa' já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedi bînpópó'odi íts'úuní, 'Nanbí Sedó, ná'in phódi dínhuu hedânho gits'úunídi. Hewänbo i-á nat'úuní, 'To'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí.' ²⁶ Hedi undi bîntü'ámí, 'U-ádi ívihuqyan, hedi nanbí bú' iwe ü'di dihá'an.' ²⁷ Hewänbo i-á nat'úuní, 'Wâytu'anpí'an, to'wên ímuu'in naa wídnhanginnáhpí. Un yá'dáapí tsiyekannin ímuu'in, navi'wedí bíjáatää.' ²⁸ Hedi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'ähki in Jôesi Tádávi tukhe'mínda' oe makówa bînpüwákhâyamáa, hebo undá já'wébo-á wovâyjoe'amí. Ihaydiho it'aydi úvísíhtääkhâyamáadáhá' úvíwá'ts'eekhâyamáa. ²⁹ Iwe t'owa-áho p'inphá'gedá tsánphá'gedá aakonphá'gedá thanphá'gedá

diwé'gepóewí, hedi dínshánkí'eedinân waabá dínpuúwí. ³⁰ Hedi ihaydi wên to'wên nää tí'úugé'in waa dínchaa'indá p'ó'dédí'in dipúuwí, hedi wên to'wên p'ó'dédí'in dimuu gin di'ánde'indáho tí'úugé'indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isígí, hebo in Jerusalem-'indá óejoegi'an

³¹ Ihayhääbá wên Pharisees-á oe Jesus na'ân diwá dipówádí óetu'an, "Shánkí híwó náwedi unmú-í, gá Herod i' p'ó'dédí' namuu'i wóeháyí'in nada'dân." ³² Jesus-di ovâytu'an, "Ja' bintu'an há'i p'óséwhâa, wí háyú thaawân t'owa dovâyhehkháamá've-í, in yä'dâapi'in p'oweahâa-á dovâykhepiye'be-í, hedi ihaydânho naa naví t'óe donboewá-í. ³³ Hewânbo nää ná'i thaa eeje wa'di oe Jerusalem bú'piye omân. Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi óehaydá, nakhây'ä' oe Jerusalem diwedä'mânho únpuúwí'in.

³⁴ "Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jôesi Tádávi tukhe'min bîndahánunde', hedá in t'óepa'aa'in Jôesi Tádádí unbí'piye wovâysannindá bînk'usâyunde'. Háyananho oda' wáyba'aa'amí'in, wí dee iví dee'ây ik'u'aanú'hónde waabá, hewânbo undi wídímâhpi. ³⁵ Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu'âamí, há'to wíyá undi dímúuní owáy i' thaa napówá píhay naví'gedí ítu' ihaydi, 'Jôesi Tádádí híwó óe'âamí i' to'wí ónk'ú'i' na'â-ídí. "

14

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen iví tú' ûnteemuu'i' ónehkháa'an

¹ Wí kaykhanwówá thaa Jesus wí p'ó'dédí' Pharisee-ví tewhá eepiye namää ihúuyamídí, hedi in t'owa dikw'ó'nindi hânho áyíngidi óemunde'. ² Wí sen iví nú' na'ân, i-á iví tú' t'âhki hânho ûnteemuu. ³ Jesus-di in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá in Pharisees-á ovâytsika'yan, "Ti i' tsontundi na'in dímá' wí to'wí kaykhanwówá thaa nanân wânbo áyhehkháamâánídí háa joe?" ⁴ Hewânbo indá háabo wídítúhpi. Hedího Jesus-di i' sen óetâgedí óehhekháamâgi, hedi iwedí óesan. ⁵ Hedáhá' ovâytu'an, "Wená wí un wí e'nú háa wí wáasí ú'ándi' wí p'obú' iwe nake't'ándi, ti wesebo wímânwhakkáyípi'an tobá kaykhanwówá thaa nanân wânbo?" ⁶ Hebo háawin wên wânbo wídínhanginnâhpi óetu'amídí.

Jesus-di ovâytumáa wídívípitaygé-ípi

⁷ Hedi Jesus-di ovâymu' wáy wên ovâyhúutu'annin in shánkí kw'áye'inbí soge eeje dívíkw'óe'ódí, hedího ná'i tumakhe ovâytu'an: ⁸ "Wí to'wídí wí khóhtsaá shánkí'eedípiye wovâytu'andá, in kw'áye'in dimuu'inbí soge eejá wí'úvíkw'óení. Mađi wáy to'wên unbí shánkí kw'áye'in dimuu'in wá' ovâyhúutu'an, ⁹ hedího i' to'wí in wé'gendádí undádí un t'âhki ihúutu'andi'di wovâytu'âamí, 'Un bíhadi, ná'in wé'gen senä' náwe dívíkw'óení, hedi iwóeda'póedí úvíkw'óení wáy in shánkí áagé'in dívíkw'óe'ó eeje. ¹⁰ Hewânbo wovâyhúutu'andá gin úví'amí: In shánkí he'ennin dimuupí'inbí soge eeje úví'uni, 'Hä'indá hín kw'áye'innânkun dimuu.' ¹¹ To'wên t'âhki he'ennin dívípípa'indáho hí'innin ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípípa'indáho he'enniná ovâypa'í."

¹² Hedáhá' Jesus-di ná'i sen i' óehúutu'andi' óetu'an, "Wên shánkí'eedí mánpaadi tobá háädi nanân wânbo', wímânúutu'âamípi uví k'ema'indá', háa uví pá'dây'indá tí'úuwíndá indá', háa uví maatu'indá', háa uví ówínn dimuupí'inbí soge eeje úvíá'in kodít'owa dimuu'indá'. Indáho

wóewáyhúutu⁷âamí, heđi gindidiho wóewá⁷âa-í. ¹³ Hewänbo wên shánkí⁷eedi mänpaadá ovâyhúutu⁷âamí in sehkanäwó diwówáji⁷indá, in dikhóhaymuu⁷indá, in ditsi⁷dee⁷ipi⁷indá, heđá ditsi⁷t'aamuu⁷indá. ¹⁴ Gin bi⁷andáho báyéki unhíhchaaní. Indá há⁷to dínkoedí-í wóewáwá⁷âa-íđi, hewänbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta⁷ge dâyhonnin diwáywówápóe ihayđi Jöesi Táadáho wóewáwá⁷âa-í."

Jesus-di wên shánkí⁷eedi i⁷gedi ovâytumáadi háäwi ovâyhá⁷an

¹⁵ Wí to⁷wí i⁷ máasa ná⁷andi⁷ ná⁷i nat'oeđi Jesus óetu⁷an, "In to⁷wên oe makówa dikwoní⁷in hihchan dâymá⁷ve-í. Indá wí shánkí⁷eedi naná⁷ diwe dikw⁷ôn waabá dínpuúwí." ¹⁶ Hebo Jesus-di óetu⁷an, "Wí sen wí hay⁷i shánkí⁷eedi ipaa heđi báyéki t'owa ovâyhúutu⁷an. ¹⁷ Nahäawíkhâymuu ihayđi iví t'öe⁷i⁷ itü⁷an, 'In t'owa ovâytu⁷âamí, Bíkä⁷ve, háäwi t'ähki nakhâymuu.' ¹⁸ Heđi t'ähkiđibo wí⁷inbo di⁷owójeđá⁷póe. Wí wêe natü, 'Naa wí nava donts'ankumä heđiho omän donmúuníđi. Nâatu⁷âamí dín⁷owójeđe-íđi i⁷ shánkí⁷eedipiye wíđínpuhkodipíđi.' ¹⁹ Wíyá wêe-á natü, 'P'ánú pu⁷wa⁷in wéyu donts'ankumä heđi omän dovâyjâyé-íđi, heđiho nâatu⁷âamí dín⁷owójeđe-í i⁷ shánkí⁷eedipiye wíđínpuhkodipíđi.' ²⁰ Heđá wíyá wêe-á natü, 'Naa dáyts'ankó⁷yâ⁷, heđiho wíđínkodipí omú-íđi.' ²¹ I⁷ t'öe⁷i nawáymäädi iví p'ó⁷deđi⁷ itü⁷an háa ditü⁷in, heđi i⁷ p'ó⁷deđi⁷ nat'ayjaapóedí i⁷ t'öe⁷i⁷ óetu⁷an, 'Ówänäki⁷ i⁷ bú⁷wi p'óge eee i⁷ p'öe⁷ây eejá ópün, in sehkanäwó diwówáji⁷indá in dikhóhaymuu⁷indá ditsi⁷t'aamuu⁷indá heđá in ditsi⁷dee⁷ipi⁷indá ovâyamá⁷í.' ²² Heđiho i⁷ t'öe⁷i namää, heđi nawáy⁷ääđi óetu⁷an, 'Naví tsonđi⁷, háa untü waa naa dáy⁷an, hewänbo wa⁷wây-á t'owagí⁷ najáana.' ²³ Heđiho iví t'öe⁷i⁷ itü⁷an, 'Ópün oe p'óge he⁷endi-á hí⁷indi-á oe bú⁷ já⁷wé eee, heđi kay⁷indi in t'owa ovâytu⁷âamí naví tewhá eepiye di⁷â-í heđânho dit'owabá⁷yayníđi. ²⁴ Wítumáa, in páadéđi ovâyhúutu⁷annin diweđi tóebo naví shánkí⁷eedi koegi⁷ há⁷to ik'o⁷í.' "

Jesus-di ovâytu⁷an nabâapu⁷wan ta⁷gendi iví khäge⁷nin dipúuwíđi

²⁵ Heđi Jesus iweđi namäädi wây-á báyéki t'owadí óeyuuhó⁷, heđi ibeđi ovâytu⁷an, ²⁶ "Wí to⁷wí naví⁷piye ná⁷äädáho naví khäge⁷di dínmúuníđi, hewänbo naaho shánkí wíđisígipíđi iví táđá-á jíyá-á inbí⁷wedi, háa iví kwee-á áyyäá-á pá⁷dây⁷indá tí⁷úuwíndá inbí⁷wedi, heđá iví wówátsivi⁷wedi wänbo-á, há⁷to ta⁷gendi naví khäge⁷di napúuwí. ²⁷ Wí to⁷wí iví phé⁷win ihonpíđi heđá naa díyuhonpíđi, há⁷to naví khäge⁷di napúuwí. *

²⁸ "Wí to⁷wí wí tewhá hay⁷i ik'úuwí⁷in nada⁷dá, háyú chá⁷ úntáy⁷in páadé imaapa⁷í heđânho únhanginnáaníđi háa ihay chá⁷ ímáa⁷in iboewá-íđi háa joe. ²⁹ Heđi páadé imaapaapíđi mađi iví tepúđa⁷män iboewá-í, heđi i⁷ tewhá-á há⁷to únkoedí-í iboewá-íđi, heđi in to⁷wên gin únpoe⁷ođi dâymú⁷indáho ónp'áhká⁷ve-í, ³⁰ heđi ditúuní, 'Nä⁷i sendá wí tewhá its'anpáadékúya⁷, hewänbo há⁷to iboewá-í.' ³¹ Heđá wí nangewi p'ó⁷deđi⁷-á wétä maapaasón (20,000) sundado únkw'ó⁷di wíyá nangewi p'ó⁷deđi⁷ óeyäa-íđi namääđá, heđi ná⁷i-á tã maapaasónđá⁷bá (10,000) únkw'ó, wa⁷di dívíyâ⁷píđibo i⁷ tã maapaasónđá⁷ únkw'ó⁷di-áho páadé i⁷ánshaa⁷amí heđi ipitsika⁷yâamí háa nat'anpúuwí⁷in háa joe. ³² Heđi nat'anpúuwípíđáho wa⁷ in wé⁷gen kayi⁷ deedi di⁷äđibo⁷ iví t'öekhuwa⁷in isaaní i⁷ wêe p'ó⁷deđi⁷ óetsika⁷yamíđi háa dän⁷amí⁷in

* 14:27 Nä⁷in natunda⁷, dikhâymúuní dáy⁷t'öepaadé-íđi, Jesus in phé⁷win deedi it'öepađe waagibá.

hedânho dãnyââ-ípídí. ³³ Hedího un wá? hanbá híwó úví?ánshaa?ámí. Unbí hääwí íjoe'kanda?pídáho há?to naví khäge?nin ípúuwí."

Jesus natú iví khäge?nindá qayäá waaginbá dimuu

³⁴ "Aayäá-á híwó?di namuu, hewänbo na?áhhándáho há?to wíyá áhsäá?i napúuwí. ³⁵ Nää?i qayäá na?áhhándá wínachá?muupí. Híwó wínamuupí óewóenídí nandáqí háa nasát?ábóedí?ándi-áqí wänbo?, í-á dáywänpich?áade?. T'ähkí naví hí? dit?oe?in dínkhây?ä? híwó dín?óeyaani?in" gin Jesus-di ovâytu?an.

15

Jesus-di wí k'úwá napeedeji?iví?gedí ovâytu?an

¹ Báyéki tax phahsannindáqí hedá wé?gen t'owa t'óeyanpí?in gin ovâytumáa?indáqí dí?ää?ä Jesus-ví hí? ónt?óeyaaniqí. ² In Pharisees-áqí hedá in Hudíyoví khuu dáyhá?o?indáqí háa napoe?o?in wí?ovâyhi?anpí, hedího ditú, "Nää?i sendá há?in t'aywóhkannin ovâysíqí?o hedá indáqí ihújuo?."

³ Hedího Jesus-di in Pharisees nää?i háhkangí? hí? ovâytu?an: ⁴ "Wí sen tágintá? (100) k'úwá ipamáadi, wí wée únpeedei hân í?ámí? Gá in whágintá?di whänu (99) ee p'óhtsaa búge diji?in ovâyjoe?ankídí namú-ípí?an í? wée napeede?i? óenuuwá-íqí ishää píhay. ⁵ Hedi ishää ihayqí hânho nahíhchanpóedí iví k'uuwoe eedi ik'úuwí, ⁶ hedi iví?piye iho?di t'ähkí iví k'ema?indá iví ówíná?indá iví k'aygipiye itúhkánnamí, hedi ovâytu?ámí, 'Naa-áqí úvíhíhchannamí, gá nää-á naví k'úwá dínpeede?i donshaaqán.' ⁷ Hedáhá? Jesus natú, "Naadi wáytumáa, oe makówá wá? ginbá namuu. Oe makówá dívíhíhchando wée wänbo t'aywóhkandi namuu?i? iví t'aywó?di íjoe?an dihaydi, hewänbo whágintá?di whänu (99) t'owa dí?ánde?in inbí wówátsi ta?ge dáyhonninbí?gedá oe makówá wídívíhíhchandopí."

Wí kwee wí chä? wáy iho?iví?gedí Jesus-di ovâytu?an

⁸ "Hedi wí kwee tã ihay kwák'u ts'ä?i chä? únjidi wée wáy iho?di, iko?ámipí?an, hedá iví tewhá ee t'ámäpiye í?aa?ámí í? chä? inuuwá-íqí ishää píhay. ⁹ Hedi ishää ihayqí iví k'ema?indáqí hedá iví ówíná?indáqí iví k'aygipiye itúhkánnamí hedi ovâytu?ámí, 'Naa-áqí úvíhíhchannamí, nää-á naví kwák'u ts'ä?i donwáyho?i donshaa.' ¹⁰ Hedáhá? Jesus natú, "Naadi wáytumáa, hanbá oe makówá napoe?o. Wée wänbo t'aywóhkandi? iví t'aywó?di íjoe?andá Jóesi Tádávi makówáwin t'óepä?aq?in dívíhíhchando?."

Jesus-di wí e'nú napeedeji?iví?gedí ovâytu?an

¹¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu?an, "Wí sen wíje e'nún ún?án. ¹² Í? t'í?úgé?i? e'nú iví tádá itú?an, 'Táa, nää naa dímäá uví hääwí iwedi í? dín?ä?i?.' Hedího í? tádá í? hääwí únkw'ó?di? iví wíje e'nún ovänwíje. ¹³ Wíyá háyú thaa naphade ihayqí nää?i t'í?úgé?i? e'nú iví hääwí ikú?ch'áakídí iví tádávi k'aygídi napee í? chä? wóegé, hedi wí nange kayí? naná? diwepiye namää, hedi háa nawänpida? waagi iví wówátsi ihondi iví chä? t'ähkí iwänpíhánú. ¹⁴ Iví chä? t'ähkí ihánú ihayháäbá í? nange iwáygá hânho diháapóe, hedího hääwíqí iví wówátsi í?ámí?in wí?únkw'óhpí. ¹⁵ Hedího it'óenuuwá-íqí namää, hedi wí sendi óet'óemägídi ówáy iví nava iwáygépiye óesan iví pehtsude ovâyhújuóenídí. ¹⁶ Hânho nada? í? hääwí pehtsude dáyk'o?i wänbo ik'o?i?in nashu?múunídí, khúnkhowa hääwí namuu wänbo?, hebo to?wíqí wänbo koegí? wänbo wí?óemägípi. ¹⁷ Hedáhá? wí thaa iví hangintan iwáyké?di

gin i'ánshaa'an: Navi tádávi t'óe'in wänbo häyü dívishivi wówátsi i'amí'in wí'ü'amí'in koegí' dínkw'ó, hedá shánki wänbo-á dínkw'ó, hedí nääwá naa-á oháhchuwamää'á dá o'án. ¹⁸ Navi tádávi'piye omú-i hedí dótu'á'amí, Táa, naa dáy't'aywó'nan i' makówá na'ándivi'piye, hedá uvi'piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó'di wó'muupí uvi ay gin wiyá dítu'á'amídí, hewänbo uvi t'óe'i waagibá díma've-i.'

²⁰ "Hediho ivi tádávi'piye namää, hewänbo wa' kayi'di na'ädibo' ivi tádádi óemü', hedí i' tádá ivi e'núvi'piye nasehkanápóedí i' e'núvi'piye i'áá hedí óeba'aa'andá óesígip'ohtsää. ²¹ Hedi i' e'nú ivi tádá itü'an, 'Táa, naa dáy't'aywó'nan i' makówá na'ándivi'piye hedá uvi'piyá. Naa ihay híwó'di wó'muupí uvi ay gin wiyá dítu'á'amídí.' ²² Hewänbo i' tádá ivi t'óe'in itü'an, 'Biwänásadi wën sa'wó'nin k'éwé'in to binmá', hedí binto', hedá ivi mankhú eedá binmankhúto'an, hedá ivi ân deedá bin'anto'an. ²³ Hedá i' wáasi'ay äytü'o'i binmá' äyháyi'dí, hedí äyshánki'eedipa'i. ²⁴ Ná'i navi e'nú-á nachuu waagibá ünpoé, hewänbo náä nawáywópóe. Napedeé waagibá, hewänbo náä-á donwáyshaa.' Hediho dáyshánki'eedipaa.

²⁵ "Ná'i t'ähki napuwamän dihaydi i' páadé'i e'nú owáy nava iwáygé naji', hedí iwedí na'ädi owáy tewhá tsowa wáy napowa'á' ihaydi dáykha'wodá dáypuwhää'odá hedá dívijádéndedá nat'oe. ²⁶ Hediho wí t'óe'i óetühkännandi óetsika'yan, 'Hännan napoe'o?' ²⁷ I' t'óe'i'ódi óetu'an, 'Uvi t'ü-än iwáyweekán, hediho unbí tádá natsonpóe i' wáasi'ay äytü'o'i dáyháyji'in, gá ivi e'nú bahpíbo ünwaypówádän.' ²⁸ I' páadé'i e'nú ná'i nat'oe'di nat'ayjaapóe, hedí owáy tewhá ívepiye wínatsudehíjepí. Ivi tádá ünpeedi óedaa'an nats'úunídí. ²⁹ Hewänbo ivi tádá itü'an, 'Ot'óeyan tádá, naa báyéki paayo hánho ugí' dáy't'óemáa, háädi wänbo t'ähki háa untsonpóe waagi dáy'a'gindo', hewänbo wí k'úwá'ay sí'jaa'i wänbo wídímági'pi navi k'ema'indádí donshánki'eedipa'ídi. ³⁰ Hewänbo ná'i wée e'nú uvi' úmuu'i-á háäwi t'ähki náamági'i' ipede'e'an. Ivi chá'dá t'ähká ihánú á'yün t'aywóhkannin dimuu'indádí i'who'k'úwídi, hedí náä iweekándá i' wáasi'ay äytü'o'i-á i'gí'-á mânhay.' ³¹ I' tádádi óetu'an, 'Navi ay, ü háädi wänbo t'ähki naa-ádi un'án, hedí háäwi naa dínkw'ó'di-á uvi' wá' úmuu. ³² Hewänbo gínkháy'á' äyshánki'eepea'i'in hedá gihíhçaa-i'in. Ná'i uvi t'üu úmuu'i nachuu waagibá, hewänbo náä-á nawáywópóe, i-á napedeéjiwän, hewänbo náä-á äywáyshaa.' "

16

Jesus-di chá' i'gedi ovayhé'e'an

¹ Jesus-di ivi t'óe'in gin wa' ováytu'an, "Wí kodit'owa sen wí t'óe'i' ün'án, hedí i' sendi háäwi ünkw'ó'di t'ähki i' t'óe'i' óe'áyinjoe'an. Hedí wí to'wídi i' sen óetu'an, 'Hä'i t'óe'i' ú'ándidá uvi háäwi wónwänpipede'e'o'.'
² Hediho i' kodit'owa sen ivi t'óe'i' itühkännandi óetu'an, 'Háa bí'o'in naa dínhanginpóe. Náta'nan häyü chá' in t'owavi'wedí náahógi'in hedá häyü-á náahánú'indá. Náä iwedí navi háäwi dín'áyinmáa'i wiyá wú'muunípi.' ³ I' t'óe'i-á ginnän i'ánshaa'an: 'Navi tsondidá náä navi t'óe dínjääkankháymáa. Hándá naa dáy'amí? Naa ihay wó'kaypi nava t'óe dáy'amídí, hedá owóeda' ohääda'yéeni'dí. ⁴ Náä-á dínhanginná háa dáy'amí'in, hedänho owáy ná'i t'óe dó'o'i dínjää'an dihaydi há'in t'owa'di inbí k'aygi eeje dísígi'amídí.' ⁵ Hediho wí'in wí'ingín in t'owa ivi tsondi ünphaamuu'in ováytühkännan, hedí i' páadé'i napówá'i' óetsika'yan, 'Häyü-an navi tsondi ünphaamuu?' ⁶ I' sendi óetu'an,

'Gá tågintä (100) kwääbay olive ka'p'oe-ân.' I' t'ôe'i'di ôetu'an, 'Nää uví phahsan ta'nin. Ówänäki?, ósoge heđi ná'egó'an p'ánántä (50) kwääbay gin natúunídí.' 7 Wíyá wêe sen napówá'i-á ôetu'an, 'Heyâa u-á, háyú-á unphaamuu?' I' sen natú, 'Wêe maapaasôn (1,000) múu táhtân.' I' t'ôe'i'di i' sen ôetu'an, 'Nää uví phahsan ta'nin. Ná'egó'an khávén tågintä (800) gin natúunídí.' 8 I' t'ôe'ívi tsondi natú ná'i hójo'i t'ôe'í híwó'nin nap'ónbaymuu, gá híwó ipi'áyíngi'andân. Ta'gendi wáytumáa, in to'wên Jôesi Tádá dáytaapi'in ívíwo dihâ in wé'gen t'owa in waaginbá dimuu'indádí híwó dívíkanhúuwídí heđânho híwó dívípi'áyíngi'amídí, hebo Jôesi Tádáví ây ûnmuu'indá wáyjéđí ihay wídháhpi.

9 "Hediho unho naadi wáytumáa, tobá wáy wên t'owa híwóhpi'di dâychâ'hónde wänbo?, undá únkhây'ä? t'owa bínkhâ'ge'nandi unbí châ'dibo bínk'emahóeni'in, heđânho owáy i' châ' wíyá wínachâ'muupi ihaydá, wí wháagé nahándeipi iwe oe makówa wovâysíghóeni. 10 Wí to'wí chääda? ónjoe'andi híwó i'áyíngikanhondi-á háäwí heháyú'i wá? híwó i'áyíngikhâymaa, heđi wí to'wí chääda? ónjoe'andi isäbo'i-á háäwí shánkí heháyú'i wá? isä'mamí. 11 Hediho ná'i châ' nää oepáa k'aydiwi nawänpimuu'i híwó wíwín'áyíngi'andá, há'to i' háäwí ta'gendi nachâ'muu'i? unbí mange wovâjoe'amí. 12 Hedi híwó i' háäwí wíyá to'wíwí? únmuu'i bín'áyíngi'andá, há'to wovâyääni i' háäwí wovâppâkhâymaaawân.

13 "Wí t'ôe'i-á wí'únkodipi wíje tsonningí? híwó it'ôemá've-ídí. I' wêe ôet'ay-i heđá óejoegi'amí, i' wêe á óesigi-i heđá óe'a'geeni. Châ'gí'da? úvít'ôemáadáho? wí'únkodipi Jôesi Tádági'á wá? úvít'ôe'amídí."

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhá'an

14 In Pharisees ná'i hí' t'áhkí dit'oe'o, heđi indi Jesus t'ámäge ôetumáa, gá indá dichâ'ha't'aadân. 15 Hediho Jesus-di ovâytu'an, "Undá ida? t'owa di'áani'in unbí wówátsi ta'ge bínhonnin, hewänbo Jôesi Tádá-á ûnhanginná háa unbí pí'ná k'óh'jé bínmaa'in. Wáy wí háäwí in t'owa di'ánde shánkí híwó'di namuu, inbí ánshaa píháa dínmuuđi, hebo Jôesi Tádági'á ná'i háäwí-á wí'únchâ'muupi.

16 "John i' pí'p'oeokandi napówa píhay i' tsontun Moses ita'nandáđi heđá i' háäwí Jôesi Tádáví min dáyta'nandáđi únkw'ó wovâyhá'amídí. Hewänbo John napówa íwedí i' híwó'di tun makówa i'gedi t'owa ovây't'ôe'o?, heđi hânho báyéki t'owa i'piye dívíkhääde?. 17 Shánkí wínabâapu'wanpi makówa-á ná'i oepáa k'aydá naháanídí, in shánkí hínchää'in hí'ay Jôesi Tádáví ta'nin diwe nak'ôe'in naháaníwí'wedí. 18 Gá ginnân: Wí sen ívi kwee ijoe'andi wíyá kwee-áđí ikhó'yâ'dá it'aywó'do?, heđi wí sen wá? i' kwee óejoe'andi-áđí ikhó'yâ'dá it'aywó'do?."

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedí wí sehkanäwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

19 "Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende? aa báyéki nachâ'muu'i'di, heđá thamu waagá hânho híwó'dá ihúujo?. 20-21 Ívi tewháwin phóđi wáy wí sen sehkanäwó nawówáji'i naháape'k'óe, i-á Lazarus gin nakháwä. Nada? i' koeđi'tá i' kodit'owa senbí máasa íwedí najemu'i'di ihawówá'amí'in. Tú? t'áhkí naphéemuuđi in tséđi i' phée ónhâ't'aade?. 22 Ná'i sen sehkanäwó nawówáji'i-á nachuu heđi in makówáwin t'ôepa'aa'indi makówápiye óepiye, heđi Abraham-bí hângebá óesóge. I' kodit'owa sen wá? nachuu, heđi

óekhã'k'ú'. ²³ I' kodit'owa sendá oe péyégé na'ándí it'óephadende', hedí ibéedí kayi' diwe Abraham na'ándí óemú' hedá Lazarus-á wá' Abraham-bí hãngéba na'án. ²⁴ Hedí kaygi natú, 'Tádá Abraham, naví'piye ósehkanãpuwawe. Lazarus natú'an imankhúp'oh'tógikídí naví'piye na'ãã-í, hedí naví hãn dînp'oe'amí dîn'oet'êepúuwídí. Naa nãã phaa iwe hãnho dont'óephadende'.' ²⁵ Hewãnbo Abraham-di óetu'an, 'Naví ay, ti wí'ú'ánshaapí'an wa' unwówájí' ihaydi hãnho híwó'di hããwí úkw'ó'nin, hewãnbo Lazarus-á híwóhpí'-á ûnk'w'ó. Hewãnbo nãã-á nãwe híwó iphadende', hedí u-á mãnt'óephadende'. ²⁶ Hedá wá' wên he'yin kôndá hãã pinudí nak'óe, in to'wên nãwe dikw'ó'nin wídinkodipídí nããdi hãnäpiye diphaadé-ídi, tobá dida' wãnbo', hedá wá' wínakodipí hããdi nãnäpiye diphaadé-ídi.' ²⁷ I' kodit'owa sen natú, 'Hedá nãã kay'indi wida'mãa tádá Abraham, Lazarus nãsaani naví tádávi tewhá iwepiye. ²⁸ P'ánú ti'úuwín naa dînk'w'ó, hedí Lazarus-di ovãytú'ããmí naa dáy'an waagi wídíví'amípí, hedãnho nãwe naa dont'óephadende' iwebá wídípóewípídí.' ²⁹ Hewãnbo Abraham-di óetu'an, 'Moses ita'nannindádí in Jôesi Tádávi tukhe'min dãyta'nannindádí dînk'w'ó. Hãa hã'in dãyta'nãn waa uví ti'úuwín dînk'hãy'ã' dáy'a'ginnamí'in.' ³⁰ I' kodit'owa sen natú, 'Joe, Tádá Abraham, há'to han diví'amí. Hewãnbo wí to'wí dichu'kw'ó' diwedí inbí'piye namããdáho', indá dívíwãyu'di inbí t'aywó'di dáy'oe'amí.' ³¹ Abraham-di óetu'an, 'Moses-ãdi in Jôesi Tádávi tukhe'mindádí ovãyt'óeyanpídá, há'to to'wídí wãnbo ovãywãyukannamí, tobá chuwa iwedí nawáywówápóe wãnbo'.' "

17

Jesus-di t'aywóhkan ni'gedí ovãyhé'an

¹ Jesus iví khãge'nin itú'an, "Ta'gendi tobá hããdi nanãn wãnbo hããwidí wãnbo-á in t'owa t'aywó' diwe ovãytóe'ó, hewãnbo to'wí nã'i t'aywóhkan ovãykeejo'i' t'óephade ûnpuwa'í'o. ² Wí to'wí gin ovãykeejo'i-á shãnkí híwó ûnpúuwí wí k'uu khãã'i' iví k'áy eedí ònwhisógedi mãap'oe iwe óechããnú-ídi, wêe wãnbo nã'in hí'innin diwedí óet'aywóhá'amíví'wedí. ³ Úví'áyíngi'amí hãa úví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhãã'amí wíyá wí'it'aywó'nãmípídí. Hewãnbo iví t'aywó'digí' na'owójéda'póedá bîn'owóejé-í. ⁴ Tobáhãa uví'piye tségín wí thaa it'aywó'nãn wãnbo', tségín na'owójéda'ããdi mãn'owóejé-í."

Jesus-di wãyu i'gedí ovãyhé'an

⁵ Jesus-ví t'óekhuwa'indi óetu'an, "Díkhãge'nãn hedãnho wíyá shãnkí uví'piye íviwããyu-ídi." ⁶ Jesus-di ovãytú'an, "Unbí wãyu-á wí hãnho hínchãã'i tân'ayví hay'ída' ûnmúuní wãnbo', únkoedí-í nã'in tay hay'in nãwe nachã'nin bîntú'amídí, 'Púu iwedí ópúwhahke'di oe p'oe'kwíngé ókhãhto', hedí hãa ítú waa'gi i'amí."

Hãa wí pant'óe'i' ûnk'hãy'ã' waa i'amí'in

⁷ "Wí to'wí wí pant'óe'i' ûn'ándí iw'hããdedi hãa ònk'úwá'áyínmããdi, nava iwedí iweets'údedi, ti óetu'amí, 'Ósogedi wese óhúuyan' gin? Hedãn joe. ⁸ Ha'wãa óetu'amíví'wedí ginnãn óetu'ããmí: 'Dínhúukhãy'an, hedá uví aa ó'egó'andá dí'áyíngi'an naa dáyhúubowa pihay, ihaydãnho bits'anhúuyãmí u'.' ⁹ Hedí i' pant'óe'i' hãa óejôn waa i'an dihaydi, ti óekú'daa'o'? Hedãn joe, i-á pandã' namuu. ¹⁰ Ungí' wá' hanwaagibá namuu. I' hããwí wovãyíndi

bĩnbowa ihaydá ítũunĩ, ‘Wídíkú?daa?ãamípĩ. Haa gínkhây?ã? waagida?mãn ivĩtsiye?an.’ ”

Jesus-di tã ihay senã? diphéetaymu?in inbĩ phée dínmuu?i ovâyãa?an

11 Jesus oe Jerusalem-piye namãn, heđĩ Samaria-áđĩ Galilee-áđĩ inbĩ nantaa kíngé namãn. 12 Wí bú? tsowa napowamãn dihayđĩ tã senã? diphéetaymu?indi óemú?, heđĩ ivi?weđĩ kayĩ? diwebo dívíwóyĩ?, 13 heđĩ Jesus kaygi óetu?an, “Jesus, háhkandi?, na?inbĩ?piye ósekanãpuwave.” 14 Jesus-di ovâymu?đĩ ovâytu?an, “Ja? bípũn i? méesate ipiye in owha?đĩ wovâymuuníđĩ iwówa?in.” Heđĩho iweđĩ dimää, heđĩ wa? p’óegé dimãndibo diwówa. 15 Heđĩ in senã? diwówa?in diweđĩ wée iwáybun Jesus óekú?daa?amíđĩ nawówađĩ, heđĩ kaygi ihĩ?máađĩ Jõesi Táđá-á kw’áayébo? óemáa. 16 Jesus-vĩ ân nú? idége?disógedĩ ip’ó?t’ããđĩ óekú?daa?an. Nã?i sendá Samaria-wi namuu. 17 Jesus-di óetsika?yan, “Ti tã ihay wí?iwówapĩ?an? Wáyho in wé?gen whãnu? 18 Nã?i pi?wĩ nangewi senda?mãn ibun Jõesi Táđá óekú?daa?amíđĩ.” 19 Heđáhá? i? sen óetu?an, “Ówínúđĩ ópũn, uvĩ wáyũ umuudĩho unwówa.”

Jesus ivĩ khãge?nin itũ?an nawáy?ã?i?gedĩ

20 Wẽn Pharisees-di Jesus óetsika?yan, “Hããđan Jõesi Táađĩ t’owa ovâytonkhâymaa?” Jesus-di ovâytu?an, “I? hããwĩ bĩnmunde?i?đida? há?to únhanginpuwĩ Jõesi Táđáđĩ t’owa ovaytsonmãa?in. 21 Heđĩ to?wĩ wãnbo wí?únkhây?ãhpĩ natũunĩ?in oweđá? háa wiyá wáygedá? Jõesi Táđáđĩ t’owa ovâytonmãa?in, gá unbĩ jãa iwebo t’owa ovâytonmãađan.”

22 Ihayđáhá? ivĩ khãge?nin itũ?an, “Owáy wí thaa na?ná? dihayđĩ un hãnho ida?i? dimũunĩ?in naa, t’ãhkĩ t’owagi? o’aypuyã?i wí hây tãhkĩ wãnbo otsonjĩđĩ, hewãnbo ihayđĩ há?to únkoedĩ-ĩ. 23 T’owađĩ navĩ?gedĩ wovâytu?amĩ, ‘Hãwe hĩn naji?’ háa ‘Nãwe hĩn naji?’ Hewãnbo indáđĩ wí?imú-ĩpĩ. 24 Owáy navĩ thaa owáy?ãã-íđĩ dĩnpówa? ihayđĩ, tsígówãnú hãã makówa?nãweđá onãhay namuwãpoe?o waagibá naa opóewĩ. 25 Hewãnbo owáyppówápĩđibo páađé báyéki dont’óephadekhâymaa, heđá in t’owa nãã diwówãji?indá dıjoegikhâymaa.

26 “Heđĩ naa t’ãhkĩ t’owagi? o’aypuyã?i? omuu?i? owáy?ãã ihayđibá t’owa dívĩ?ãamĩ háa hãn?o?amĩ, ‘Hãwe hĩn naji?’ háa ‘Nãwe hĩn naji?’ Hewãnboe in t’owa dívĩ?o waagibá Noah nawówãji? ihayđĩ. 27 I? thaa Noah i? kophé hay?i ipaa-íđĩ ikhây?an diweđĩ i? wée thaa ibowađĩ itógi pĩhay, in t’owa hũukandáđĩ suwã-áđĩ dívíwãnpĩ?o heđá dívikhó?yãnde?. Ihayhããbá i? kwã?p’oe napówãđĩ t’ãhkĩ in wé?gen t’owa ovâypp’ot’ahãnú. 28 Heđĩ hanwaagibá napóe Lot nawówãji? ihayđĩ. T’owa dívíwãnpihũujo?, dãysuwãnde?, dãyhããwĩkumãnde? heđá dãyhããwĩkũ?ch’áađe?, dãyko?, heđá dãytewhãkw’óe?ó. 29 Hewãnbo i? thaa Lot i? bú? Sodom diweđĩ napee ihaydá wí ppha makówãđĩ najemu, heđá k’uu nakoje?di-á wá? kwan waagibá najemu, heđĩ t’ãhkĩ t’owa ovâyhãnú. 30 Ha?wãagibá dívĩkanhũuwĩ owáy i? thaa naa t’ãhkĩ t’owagi? o’aypuyã?i? omuu?i? owáykeepóe ihayđĩ.

31 “Thay thaa-á wí to?wĩ wha?k’ayđĩ najĩđĩ nawãndi wí?únkhây?ãhpĩ ivĩ tewhá ee nats’ũunĩ?in ivĩ hããwĩ ee únkw’ó?đĩ? ihóeníđĩ. Heđĩ wí to?wĩ nava iwe naji?i-á wí?únkhây?ãhpĩ ivĩ tewhá iwepiye ibuuníđĩ. 32 Wí?un’óede-ĩpĩ háa Lot-vĩ kwee únpoe?in Sodom bú?piye iwáybuuníđĩ íbée ihayđĩ. 33 Wí to?wĩ ivĩ wówãtsi i?gĩ?đã? nada?đĩ, ivĩ wówãtsibá iwãnpipeđee?amĩ. Hewãnbo wí to?wĩ ivĩ wówãtsi in wé?gengi? imãgi?i-á ivĩ wówãtsibá i?aywonde?. 34 Wáytu?amĩ, owáy i? thaa naa owáy?ãã-íđĩ napówa? ihaydá wíje senã? wí íve dajó?k’óe?in

diwedí Jôesi Tádádí wêe óekekghâmáa, i' wêe-á iwebo-á óejojokankghâmáa. ³⁵ Wíje kwiya' dãn'o't'a'in diwedí wêe óekekghâmáa, i' wêe-á iwebo-á óejojokankghâmáa. ³⁶ Wíje sená'dá nava iwá daji'in diwedí wêe óekekghâmáa, i' wêe-á iwebo-á óejojokankghâmáa" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷ Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, wáygan ná'i napuwagi'o?" Jesus-di ovâytu'an, "Wáygé i' pení nak'óe iwânho in oekawä dívíwé'gekhâmáa."

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhá'o

¹ Jesus-di wên háhkanġ'in ó'gedí ovaytu'an ovâyhá'amídí dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähki dívijûusu'äamí'in hedí wídívijûusuwóy'ínipí. ² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen tson diwe na'ändi' wí bú' iwe nathaa, hewänbo Jôesi Tádá wí'óe'a'ginmähpí, in t'owa wänbo-á wí'ovây'a'ginpí. ³ Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen únchuu'i nathaa, hedí ihayda' ná'i tsondiví'piye nakhäge'da'mää'ädi óetu'o', 'Dikhäge'nän hedänho i' to'wí naa dihää'wíkweede'i wídít'aanípídí. ⁴⁻⁵ Thamuwaagi i' tsondiví'wepiye nakhäge'da'mää'ä, hewänbo wí'önt'óeyandepí. T'óediwän i' sen natú, 'Tobáháa Jôesi Tádá dó'a'ginmähpí wänbo', hedá t'owa wá' dovây'a'ginpí wänbo', ná'i kwee dókhäge'námí, gá dókhäge'nanpídá ihayda' na'ää'ädi naa báyéki díkayhänú-ídän.' "

⁶ Ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ít'oe háa ná'i híwóhpí' tsondi natú'in. Tobá híwóhpí namuu wänbo i' kwee óekhäge'nän. ⁷ Hewänbo Jôesi Táadi shánki wänbo in to'wên únde'muu'in ovâykhäge'námipí'an, khuu-á thaa-á pín ta'gedí iví'piye dívijûusu'odi. Ti thaa t'ähki i'di ovâytsikhakannámí? Joe, há'to'. ⁸ Naadi wáytumáa, i'dá wesebo ovâykhäge'námí. Hewänbo owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i omuu'i náa oepáa k'aydipiye owáy'ää ihayda, ti t'owa dovâyshaa-i wa' naví'piye dívíwâyunde'in?"

Jesus-di wí Pharisee-ví'gedi hedá wí tax phahsandi'gedá ovâytu'an

⁹ Wên t'owa di'ände' inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin hedího wé'gen t'owavi shánki híwó'nin dimuu. Hedího Jesus-di ná'in háhkanġ'in ó'gedí ovâytu'an: ¹⁰ "Wíje sená' i' méesate hay'i ee dats'ú dänjûusu'amídí, wí wêe sen Pharisee namuu, hedá i' wêe-á tax phahsandi-á. ¹¹ I' Pharisee wí'bo nawindi ginnân ijûusu'an: 'Jôesi Táa, naadi wíkú'daa'o' naa t'aywóhkandi' wó'muupídí wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta'ge'indá wídínmuupí, hedá pi'wênbí kwiya'dáda dívíwihohkwomáa. Hedá wíkú'daa'o wá' há'i tax phahsandi' owe nawindi waagi'ba wänbo wó'muupí'in. ¹² Jáadi waa wáyġin dáyhäädä'o', hedá t'ähki tã hää'wí dont'an diwedá wêe-á wímä'". ¹³ Hewänbo i' tax phahsandi-á háy kayi' diwe wí'bo nawindi nawôeda' makówápiye ibée-ídí. Ipíkhkúmähpúude nataachanpóedí it'aywó'nandi, hedí natú, 'Jôesi Táa, naví'piye óshekanäpuwawe. Naa wí t'aywóhkandi'da'män omuu.' ¹⁴ Hedí wí'gín dänweehó'. Naadi wáytu'amí, Jôesi Tádádí ná'i tax phahsandi' t'aywó'di ón'owójé, i' Pharisee-ví-á joe. To'wên t'ähki he'ennin dívípipa'indáho hí'innindá'ba ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípipa'indáho he'ennindá ovâypa'í."

Jesus-di in äyää ovâysíghógi

15 Wên t'owa inbí hí'ínnin áyyää Jesus-ví'we dâykán i'di ovâytäägé-ídi. Iví khäge'nindi gin dâymû'di in t'owa-á ovâyt'e'yandi ovâytu'an ha'wâa wídiví'amípí. 16 Hebo Jesus-di in tádá'in jiyá'in ovâytu'an inbí áyyää iví nú'piye dâymá'í, hedi iví khäge'nin itü'an, "In áyyää naví'piye binkä'äämäa, wíwínkhâa'amípí. To'wên ná'in áyyää waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádávi'in ünmuu. 17 Ta'gendi wâytumáa, to'wí Jôesi Tádávi' wínapúuwípi wí hínchää'í' ay waagibá iwâyupídi."

Wí sen kodit'owa namuu'í Jesus-ví'piye na'ää

18 Wí kw'áyewi sen namuu'í'di Jesus óetsika'yan, "Híwó'di háhkandi', hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahánde'í'in donkáyjídí?" 19 Jesus-di óetsika'yan, "Tí úhanginná háa untü'nin naa híwó'di gin dítü'odí? Jôesida'mân híwó'di namuu, wiyá to'wí-á joe. 20 Jôesi Tádávi tsontun ho mántaa. I-á natü wiyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wí'úwíwhohkwomá've-ípi, wíwínt'owat'aháanú-ípi, wí'úwísä'mamípí, t'owawí'gedi wí'úwíhójo'amípí, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginnmá've-í." 21 I' sendi Jesus óetu'an, "Ná'í tsontun t'ähki dó'a'gin enúkáy omuudibo?" 22 Jesus ná'in nat'oe ihaydá i' sen óetu'an, "Wa'di wây-á háawên bí'amí'in útáy. Hâyú úkw'ó'di t'ähki mänkü'ch'áani, hedi i' chá' mánhógi'í' in t'owa sehkanáwó diwówáji'in ovâymäáni, hedânho kodit'owa namuu'í oe makówa. Hedi náaku'ch'áadá ovâymgídá naa-ádi ókã've." 23 Ná'in nat'oe ihaydí i' sen iví pí'ná khó'jé báyéki nataachanpóe, gá báyéki háäwí únkw'ondân, hedi wínakuchada'pí. 24 Jesus-di i' sen háa nachaa waagi óemúndedí natü, "Báyéki kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'í háa Jôesi Tádá natü waa i'amídi hedânho ón'aywoenídí. 25 Nabáapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídí, hewänbo shánki nabáapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'í háa Jôesi Tádá natü waa i'amídi hedânho ón'aywoenídí." 26 In to'wên ná'í hí' dit'oe'indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an únkodí ún'aywondee-ídi?" 27 Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Háa t'owa dínkodípi'indá Jôesi Tádá-áho únkodí."

28 Peter-di Jesus óetu'an, "Na'indá háäwí t'ähki gínkw'ó'di' áyjoe'an u-ádi gimú-ídi." 29 Jesus-di ovâytu'an, "Naa'di ta'gendi wâytumáa, háa Jôesi Tádá natü waa ón'a'ginnamídi wí to'wí iví tewhá ijoe'andi, háa iví kwee, háa iví tí'úuwíndá pá'dây'indá, iví jiyá-á tádá-á, háa iví áy-á ijoe'andá, 30 i-á ta'gendi báyéki shánki ma'kw'anuki ihóeni wa' náä oepáa k'aydi nají' ihaydi, hedá iví wówátsi náä oepáa k'aydi únbo'wan di'an, "Na'indá háäwí t'ähaydá in wówátsi nahánde'í'indá imá've-í."

Powíngí' Jesus iví khäge'nin itü'an nachuwagi'o'in

31 Jesus iví tä'di wije khäge'nin wéhanäpiye iho, hedi ovâytu'an, "Bít'óeyan, náä-á Jerusalem-piye gimän, hedi ewá naa t'ähki t'owagi' o'aypyä'í' omuu'í dínpuúwí háa in Jôesi Tádávi tukhe'mín naví'gedi dâyta'nan waa. 32 T'owadi in Hudíyo dimuupí'ínbí mange díkáani, hedá indá dínp'áhkaakhâymaa, hedá díjänäkíkhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. 33 Púwhí'dí díwhädíkhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewänbo iwedi i' powage'í' thaa iwe owâywówápúuwí." 34 Hewänbo Jesus-ví khäge'nin ná'í natü'í háäbo wídika'pówápi. Háa ovâytu'andi-á wídínthaypóepí, hedího háäwí i'gedi ihí'máa'in wídika'pówápi.

Jesus-di wí sen nats't'aamuu'í' iví keetan óemägi

³⁵ Jericho bú? tsowa Jesus napowamän dihayhää, wí sen tsí?taa?i namuu?i? owáy p'òe hángé wáy nahääda?än. ³⁶ I? sen in báyéki t'owa diphademännin nat'oe, hedí natsikapóe, "Hän napoe'o?" ³⁷ Indi óetu?an, "Jesus Nazareth-wi-än na'ä?" ³⁸ Hedí i? sen ituwínú, "Jesus, u David-ví äy iwedí?i? unmuu?i?, naví?piye ósehkanäpuwawe." ³⁹ In ton Jesus-ví páadé dimännindá i? sen óet'e'yandi óetu?an, "Händá?dibo?" Hewänbo i? sendá shánki kaygá ituwínú, "U David-ví äy iwedí?i? unmuu?i?, naví?piye ósehkanäpuwawe." ⁴⁰ Jesus iwóyí?, hedí ovâytu?an i? sen iví?piye óemá?i?in, hedí Jesus-ví?we napówá ihaydi Jesus-di óetsika?yan, ⁴¹ "Hännan wín?amí?innan unda?" I? sendi óetu?an, "Nanbí Sedó, naa oda? dínkeepúuwí?in." ⁴² Jesus-di óetu?an, "Uví keetan mänke? Uví wâyü úmuudân unwówa." ⁴³ Wesebo i? sen ünkeepóe, hedí Jesus-ádi namändi Jòesi Tádá kw'áayébo? óemáa. Hedí t'ähki in t'owa dâymû?in ditú? Jòesi Tádá-á hay?i namuu?in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví?piye na'ádâamää

¹ Jesus oe Jericho bú?piye namää, hedí i?ge naphademän dihaydi ² wí sen Zaccheus gin nakháwä?i? iwáygé na'än. I-á in tax phahsanninbí p'ó'dédí?-än namuu, hedá kodit'owa-á namuu. ³ Zaccheus-á ikhääde? Jesus óemúunídi ünhanginpúuwídi to?wí namuu?in, hewänbo hínchää?ida? Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji?, hedího wí?ünkeet'óepi. ⁴ Hedího in t'owavi páadé i'äädi wên sycamore tay ee nachá?nin kw'áye ituye, hedânho Jesus naphademändi óemúunídi. ⁵ Jesus in tay iwe napówádi kw'áye ibeedí Zaccheus óetu?an, "Zaccheus, ówänáki?i? ówhanbe, nää thaa uví k'aygi dáywóyí?khâymaa." ⁶ Zaccheus tay kw'áye?i? iwänáwáve, hedí hínchangídi Jesus iví k'aygi?piye óeho?. ⁷ In t'owa ná?in dâymû? ihaydá t'aydi ditú?, "Nä?i sendá wí t'aywóhkandiví tewhá iwepiye na'ádâamää." ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínúdi Nanbí Sedó Jesus óetu?an, "Nanbí Sedó, i? hääwi naa dínkw'ó? diwedí píngé hay dówijekháymaadáhá? in sehkanáwó diwówáji?in t'owa dovây?pákhâymaa, hedí wí to?wí dósá?mandi-á jónän ma?kw'anukí dópákhâymaa." ⁹ Jesus natú, "Nää thaa nää k'aygiwí? ón?aywon. Nä?i sendá wá? Abraham-bí äy iwedí?i?bá namuu. ¹⁰ Naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä?i? omuu?i? o'ää in dipedeji?in dovâynuuwä-ídi hedá dovây?aywoenídi."

Jesus-di ovâytu?an dínkhây?ä? i? hääwi ovâymagi?i?di híwó diví?ami?in

¹¹ Nää-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa di?ände wesebo natsondisogedee-i?in, hedího Jesus-di wây-á háhkangi?in ó'gedí ovâytu?an ovâythayyamídi han winápúuwípi?in. ¹² Ginnân ovâytu?an: "Wí sen kw'áye?i? namuu?i? ipikhây?owän wí nange kay?i? wähää iwepiye namú-ídi. Iwe i? tsondi shánki p'ó'dédí?di ná?i sen óetsondipákhâymaa hedânho iví nangepiyebá nawáymú-ídi natsonsogedee-ídi. ¹³ Hewänbo wa? i? wêe nangepiye namääpídi?i?o tá ihay iví t'òe?in itu?hánkannandi wí?inbo wí chá? ovây?an, hedí ovâytu?an, 'Nä?i chá?di wí hääwi bínkumá-í, hedáhá? i-á bínkü?ch'áani, hedânho wiyá shánki chá? dín'taanídi.' Hedáhá? namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa iví nange?indá ná?i sen óet'ay, hedí wên t'òekhuwa?in i? namää iwepiye dáysan, i? tsondi p'ó'dédí? óetu?amídi, 'Nä?i sendá wígidá?pi nanbí tsondi gínmúuní?in.'

¹⁵ "Hewänbo óetsondisóge, hedáhá? iví nangepiyebá nawáymää. Hedí iví t'òe?in itu?hánkannan, in ton ovâychá?annin, hedânho imúunídi háyü

ônchä? t'annin. ¹⁶ Wí napówádí óetu'an, 'Naví tsondí, naa tägin ma'kw'anukí chä? dót'an u'dí dín'an diwedí.' ¹⁷ I' t'óe'i óetu'an, 'Híwó bí'an, u-á híwó'dí t'óe'i unmuu. Naa dínhanginná u-á háa úkhây'ä? waa bí'an hínchää háäwídíbo?. Hedího náa-á tä bú? eeje ovâytsónmá?ve-ídí wísóege-í.' ¹⁸ Wiyá wêe t'óe'i nats'ú'dí-á natú, 'Naví tsondí, i' chä? naa dín'an diwedí p'ánú ma'kw'anukí chä? dót'an.' ¹⁹ I' tsondídí óetu'an, 'U-á p'ánú bú? eeje wí tsondí wísóege-í.' ²⁰ Ihaydá wiyá t'óe'i-á nats'ú, hedí natú, 'Naví tsondí, uvi chä? dín'andi-á wên aa iwe dót'ánnan. Námú'dí, náwe dómáa. ²¹ Wíkhunwóeda?, jänákí? unmuudi. U-á háäwí uvi? úmuupí? náahónde?, hedí wáy pí'wên t'owa dáykoé iwe náahääwé'ge'o?.' ²² I' tsondídí óetu'an, 'U-á wí t'óe'i háagi? wänbo unchä?muupí? unmuu. Náa-á háa naví?gedí untú waagi omúün, hedí wítuhchänukháymáa. Unchanpoe'o naa jänákí? sen omuu'in, hedán háäwí dínmuupí? dóhónde?. ²³ Háadan handí há'i chä? wínáaho?pí wáhää dívíchä?píyémá? iwepiye? Ha?wáa bí?andáho indá naví chä? dínpiyémmániwän, hedí iwedího wiyá shankí dín'taaníwän, hedího owáy?ää ihaydá shánkí báyéki dínchä?kwóníwän.' ²⁴ Hedáhá? i' tsondídí in iwáygé diwinnindá ovâytu'an, 'I' chä? bínkwee-í ná'i sen, hedí i' sen i' tägin ma'kw'anukí chä? it'andi bínmääni.' ²⁵ Hebo indí i' tsondí óetu'an, 'Nanbí tsondí, i-áho tä ihay chä? ho imáa.' ²⁶ I'dá ovâytu'an, 'Naadí wáytumáa, wí to'wí anbo to'wí báyéki imápi?-á, i' hínchää imáa'i wänbo óekwee-í. ²⁷ Hedí náa náwe binná? in t'owa naa dí'taydí inbí tsondí omúuni?in wídida?pí'in, hedí náa naví páadépiyebo bint'aháanú-í.' "

Jesus oe Jerusalem bú? nats'ú, hedí in t'owadí óesíg'an

²⁸ Jesus ihí?bowa ihaydí oe Jerusalem shánkí tswopaiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dáytu'o? iwe nú? wáy ná?in wíje bú?ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Iwáy tsowa wáy napowamán dihayháa wíje iví kháge?nin ovánsan dapáadémú-ídí. ³⁰ Ovántu'an, "Jaho bápún há'i bú?ay nanbí páadépiye nanán diwepiye, hedí dats'ú? dihaydá wí búdu?ay ts'áabi namuu'i nawhiwindí dänshaa-í, i-á wa? wáymuu wänbo to'wí wänbo wí'i'íhsógepi. Dänwhihsuudi náwe dänmá'i. ³¹ Hedí to'wí dí wovántsika?yandáho?, 'Háadan dänwhihsuude??", ginnán dántu?áamí: 'Gá Nanbí Sedó i' úntáydan.' ³² Hedího in wíje damäädí dänshaa háa Jesus-di ovántu'an waagibá. ³³ Hedí i' búdu?ay dänwhihsuude? ihaydí in t'owa inbí búdu?ay dínmuu?indí ovántsika?yan, "Heháadan dänwhihsuude??" ³⁴ Ovántu'an, "Gá Nanbí Sedó i' úntáydan."

³⁵ Hedí i' búdu?ay Jesus ónho?, hedáhá? inbí k'éwé?in to dänp'ádidá i' búdu k'éwé ónpa?k'ú?, hedí Jesus óetege i'íhsóege-ídí. ³⁶ Hedí iwáy p'óegé wáy óe'íhnon dihaydá in t'owa inbí k'éwé?in to dívápídhondá oe te?p'óegá ónpa?kwohon. ³⁷ Jerusalem tsowa napowamán dihaydí in p'óe owáy Olive Okú áagé wáypiye? nawánde? iwáygé báyéki in t'owa Jesus-ví?piye dívíwáyunde?in diji?, hedí híhchandi dívítuwínúndedí ditú? Jóesi Tádá-á hay'i namuu'in, i' báyéki pínnán t'óe ho dáymu'i namuudi. ³⁸ Jesus-ví?gedí kaygi ditú?, "U-á tsondí hay'i? unmuu." "Nanbí Sedó Jóesi Tádádí wóesan hedího híwó wóe'áamí." "Hää t'ähki sa'wó namuu oe makówa, hedá oe kw'áyebé díttúní Jóesi Tádá-á hay'i namuu'in." ³⁹ Hewänbo wên Pharisees in t'owa-ádi diji?indí Jesus óetu'an, "Háhkandi?, uvi kháge?nin ovâytu'an dituháaní'in." ⁴⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Naadí wáytumáa, há'in hánda?dibo dijidá, háa ditú? waa há'i k'uu iwe nakw'ó'dí wänbo hanbá dívítuwéénú-í."

Jesus Jerusalem imúndedí isíhtää

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú' shánkí tsowa namän dihaydi, i' bú' imú'dibo isíhtää, ⁴² hedi natú, "Jerusalem, nääho háy uví t'owa wá' dínhanginnândi híhchandi inbí wówátsi dínmúuni'in, hewänbo nää-á há'to dínhanginpúuwí. ⁴³ Wáy wí thaa naná' dihaydi in wóehänbo'indi uví tehpaá nuuge wónnanbóedíkwokháymáa, dívítuuyé-ídi oe búgepiye dits'úunídi, hedá wóebúge'andá t'ámápha'gedá wóehänkhây máa. ⁴⁴ Uví tewhá t'ähki wónnayúkhây máa, hedá in t'owa uví'we dithaa'indá ovâykhánukháymáa. Há'to wí k'uu wänbo natehpaá'ándi wónjoekankháymáa. Ná'i t'ähki úpúuwí gá Jôesi uví'we napówádän wón'aywoenídi, hebo wí'úhanginnáhpí na'ää'in."

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dâyhääwíku'ch'áade'in ovaykhepiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay'i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhääwíku'ch'áade'in iwedi ovâykhepiye. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Jôesi Tádávi ta'nin deewá ná'in háa natú'in nata'muu:

Navi tewhá-á júusugí'-ân namuu,

hewänbo undá i' bín'egó'an sänmin dívíwé'ge'amígí' namúunídi."

⁴⁷ Thamuwaa'gi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o'. In owhá' p'ó'dédi'indá, in Hudíyovi khuu dâyhá'o'indá, hedá wây-á Hudíyo p'ó'dédi'indá dâytuwámáa hádídi óeháyi'in. ⁴⁸ Hewänbo háa díví'amí'in wídayshaade'pi, in t'owa háa natú'in t'ähki hânho dívít'óeyandedí.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ónk'ú' iví t'óe i'amídi

¹ Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ovâyhá'o' hedá Jôesi Tádávi híwó'di tun ovây'tóe'o'. In owhá' p'ó'dédi'indá, in Hudíyovi khuu dâyhá'o'indá hedá wây-á Hudíyo tsonnindá ún'pówá, ² hedi óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídi? To'dan ná'in ta'gen wónk'ú'?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' wí háäwí wâytsika'yami un. ⁴ Dítu'âami, to'dan John ónk'ú' t'owa ovây'p'ó'p'oe'amídi, ti Jôesi Tádádi háa t'owadi?" ⁵ Hedi wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádi John ónk'ú' gin gitúdáho', Jesus-di ditsikagí'o, 'Hedi háadan handi wí'úwíwâyupí háa John natú'in?" ⁶ Hewänbo t'owaqída' ónk'ú' gin gitúdá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dik'usäyúyí-dí háyíjidi, gá John-dá Jôesi Tádávi tukhe'bi únmuu'in dívíwâyundedän." ⁷ Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhaginnáhpí to'wídi ónk'ú'in." ⁸ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amípi to'wídi naa dínk'ú'in dó'amídi ná'i háäwí dó'o'i'."

Jesus-di in yä'däapi'in úuva áaphää áyi'ninbí'gedi ovâytu'an

⁹ Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangi'in ó'gédi in t'owa ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhâhsaa, hedáhá' i' úuva nava-á wên senä' úuva áaphää áyi'nin dimuu'in ovâypiyé mági, hedáhá' wíyá pi'wí nangepiyá namää, hedi báyéki p'óe iwe iwóyi'. ¹⁰ I' úuva nap'e'yin dihaydi wí t'óe'i' óesan i' nava iwepiye hedânho in senä' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayámu'í' óemäänídi. Hewänbo indi i' t'óe'i' óewháqidíhá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹¹ Hedi i' sendá wíyá t'óe'i'-á óesan, hewänbo indi i' wá' óewhádi hedá jänáki-á óe'an, hedi i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹² Ihaydá i' powage'i' t'óe'i'-á óesan. I' wá' óewá'an, hedá nava iwedá óechänu. ¹³ Hediho i' sen i' nava únmuu'í' ginnân

i'ánshaa'an: 'Hân hîn dáy'amí? Gá ginnân: Nää-á naví e'nú donsigí'i donsaani. I-áho madânho óe'a'geeni.' ¹⁴ Hewänbo in dâynavapíyé'annindi i' senbí e'nú ún'áđi óemú' ihaydá wé'ge dívíhée'andi ditú, 'Ná'i-ánkun namuu ná'i háäwí t'áhki únjoepuwagi'o'i'. Jaho áyháji hedânho ná'i háäwí nayámu'i-á gínmúuniđi.' ¹⁵ Hediho i' nava iweđi óep'égidi óehay."

Hedi Jesus-di in t'owa ováytsika'yan, "Hân i' nava únmuu'i'đi in sená' dâynavapíyé'annin ovây'amí? ¹⁶ Gá namääđá i'đá ovâyháanu-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wéndá ovâypiyé'määni." In t'owa ná'i dit'oe ihaydá ditú, "Ha'wâa wínakhây'áhpí napúuwi'in." ¹⁷ Jesus-di tsíhtáye ovây múndedi ovâytu'an, "Hedi hân handi ná'i Jôesi Tádávi ta'nin diwe únta'muu'i natunda?":

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyojegi'andá

nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'đi napóe.

¹⁸ Há'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedi i'ánchânudi nakaanú-í'i waagi'ba namuu, hedi ná'i to'wí nakanudi iví tú' ikhoejée-í hedá ipóe'amí. Hedi i' k'uubá iví'đi únke't'ándáho óet'ää-í."

¹⁹ In Hudíyovi khuu dâyhá'o'indádi hedá in owha' p'ó'đedí'indádi dínhanginná Jesus ná'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hediho dida' wesebo Jesus óepankáji'in, hewänbo in t'owa dâykhunwóeda'máadi wí'óepanké'pi.

Tax wá'áa i'gedi Jesus óetsika'yan

²⁰ In Hudíyo tsonnindi áyngidi Jesus óemúndedi dida' óekáji'in híwó wí'ihí'máapíđi, hedânho in Rome-inbí tunjó óemangekániđi, ná'i tunjó-á shánki tsonkhuu imáadi. Hediho wên sená' kaadibo ovâywá'áa Jesus háäwí óetsika'yáamíđi. Ná'in sená'dá hójo'inda' dimuu, hewänbo híwó'nin dimuu waa dívíkhâymaa. ²¹ Hedi ná'in hójo'in sená'di Jesus óetu'an, "Háhkandi', na'indá gínhanginná ụ-á ta'gedá' bihée'o hedá ovâyhá'o?, ụ'dá t'áhki t'owa-á handa'ba ovâymaa, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi khuu i'gedá ovâyhá'o?. ²² Dítu'an, hánnan nanbí tsonnun gíntú?, ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar áy-tax-wá'áa-íđi háa joe?" ²³ Hewänbo Jesus-á wesebo únhanginná háa inbí hójo'i ánskaa dínmuu'in, hediho ovâytu'an, ²⁴ "Wí denarius chá' dínkeeyan. Tovi ts'ay hedá tovi kháwá-á eedi únk'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ²⁵ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho, háäwí Caesar-ví' únmuu'i Caesar-bá binmää, hedi wá' háäwí Jôesi Tádávi' únmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmää." ²⁶ Wíđínkodipí wên piháawin hí' óetuhkannamíđi in t'oa dit'oe-íđi, hedi iví hí'đi ovâyháa'andi wíyá háabo wí'óetu'anpi.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwi i'gedi

²⁷ Wên Sadducee t'owa Jesus-ví'piye dí'ää háäwí óetsika'yamíđi (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwáywówápúuwi'in.) Indi óetu'an, ²⁸ "Háhkandi', Moses ná'in tsonnun dín'ta'nan: Wí sen áypíđibo nachuudi iví kwee wa' únwówájiđá, i senbí tí'úu únkhây'á' i' kwee-áđi ikhó'yáa-i'in hedânho dän'áyk'w'óeniđi, i' pá'dâyvi kháwá' ónhúuwíđi. ²⁹ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'úuwín sená' diji'. I' shánki páadé'i' ikhó'yá', hebo áypíđibo nachuu. ³⁰ I' eedi'i-á wá' i' kwee-áđi ikhó'yá', hedá ná'i sen wá' áypíđibo-áho nachuu. ³¹ Ihaydáhá' i' powage'i-á wá' hanbá únpoe. Hedi handa' t'áhki in tséđi diji'in tí'úuwín dínpoe, t'áhki wí'ínbo i' kwee-áđi dívíkhó'yá'đi dichuu dây'áyk'w'ódipíđibo'. ³² T'á'gedá' i' kwee-á wá' nachuu. ³³ Ná'in tsé ihay tí'úuwínho i-áđi dikhóhtsaakw'ónwân,

hedihō nää na'in dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an únmuúni?"

³⁴ Jesus-di ováytu'an, "Kwiyá'dádí sená'dádí dívíkhó'yánde' wa' nää oepáa k'aydi diwówáji' ihaydibo'. ³⁵ Hewänbo to'wên Jôesi Tádá natú makówápiye dimännindá, in chuwa iwedí ováywáywówápkhâymaa hedihō há'to wíyá dichuu-i, hedânho ihaydi sená'dá kwiyá'dá wíyá wídívíkhóhótsaakhâymaapi, ³⁶ gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waaginbá dimúunídân. Hedí Jôesi Tádáví ây dimuu gá i'dá wíyá ováywáywówápkhâymaaádân. ³⁷⁻³⁸ Jôesi Tádádí t'âhkí t'owa iví'in únmuu'in ovâyúmunde diwówáji'in dimuu waagibá. Moses wänbo ná'in hiwó ithayyan i' wáâ'i phé'yávi nakoje' ní'gedi ita'nan dihaydi. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví'-á hedá Jacob-ví'-á, tobá ná'in ho dichuu wänbo'. Hedihō dichuu wänbo ta'gendi diwówáji' gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumuu'inbí'-á joe." ³⁹ Wên in Hudíyo-ví khuu dâyhá'o'indi óetu'an, "Háhkandi', híwó bihé'e'an." ⁴⁰ Hedí diwóeda' wíyá háäwí óetsika'yamídi.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí?

⁴¹ Hedí Jesus-di ováytsika'yan, "Heháadan t'owa dítú' i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedí'i'da' únmuu? ⁴²⁻⁴³ I' Psalms nata'muu iwe David-bo natú:

Naví tsondi hay'i Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an,

Naví ko'díngédí ósoge,

hedí uví hânmin dovây'taaní hedá uví mangá wínkáani.'

⁴⁴ Ná'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedí'i'da' únmuúni?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídímúunípi

⁴⁵ Wa'di t'âhkí in t'owađi Jesus ónt'ôeyande' ihaydi iví khäge'nin itu'an, ⁴⁶ "Ná'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedí bí'áyíngi'an. To whaadí'indi dito'ondi diji' dâykeeyamídi to'wên dimuu'in, hedá hânho-á ovâyhi'an t'owađi a'gindi ovâysengitu'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánki'eediná' dihaydá in tsonnínbí soge eedí dívíkw'ôeni'in dida'. ⁴⁷ Kwiyá' inbí sená' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'âhkí dívíjúusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípiđa'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shankí ovâyтуhchânukhâymaa'."

21

Wí kwee iví sen únchuu'i-á iví chä' t'âhkí imägi

¹ Jesus ipuwäbéede' i' hay'i méesate iwe in t'owa diji' i'ge, hedí in kodit'owa dimuu'in inbí chä' dâykuuđedi i' chä' phébay iwe ovâyúmunde'. ² Hedá wí kwee iví sen únchuu'i' sehkanáwó nawówáji'i wá' wíje chä' p'i'in itógidi óemú'. ³ Hedí natú, "Ta'gendi wáyту'âamí, ná'i kwee iví sen únchuu'i' sehkanáwó nawówáji'i-á shánki itógi t'âhkí in wé'gen dâykuu'inbí'wedí. ⁴ In wé'gendáho inbí chä' dínphade iwedí dívímägi, hewänbo ná'i kwee-á báyéki únkw'óhpi wänbo t'âhkí iví wówátsi i'amígi' imáa'i' itógi."

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

⁵ Wáy wên iví khäge² nin i⁷ méesate hay² i⁷gedi dívíhí⁷máa, hedí ditú⁷, “Sa⁷wó naná sa⁷wó⁷di k’uudi napa⁷andi⁷ namuudi hedá i⁷ hääwi ee nakw’ó⁷di⁷ in t’owadi Jôesi Tádá óemägi⁷i namuudá.” ⁶ Jesus-di ovâytu⁷an, “Nää-áho ná⁷i sa⁷wó⁷di hääwi bínmúnde⁷, hewänbo wáy wí thaa naná⁷ dihaydi ná⁷i méesate-á t’owa dâynayukhâymaa, hedí wêe wänbo wí k’uu hä⁷i tehpaawedi wínete⁷deegi⁷opi.”

Jesus-di ovâytu⁷an báyéki t’ôephade ná⁷ã⁷in

⁷ Indi óetsika⁷yan, “Hähkandi⁷, hánhay-an ná⁷i hääwi i⁷gedi dítu⁷andi⁷ napuwagi⁷o? Háawin taa-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnáanídí häädi nats’anpúuwí⁷in?” ⁸ Jesus-di ovâytu⁷an, “Bí⁷áyíngi⁷an to⁷wídi wänbo píháa wíwóvâywáyukannapídi. Báyéki t’owa naví kháwá i⁷gedi diká⁷ãgi⁷o, hedí wí⁷ínbo dítúuní innânho dimuu i⁷ to⁷wí Jôesi Tádádí óesóge⁷i t’owa ovây⁷aywoenídí. Hedá wá⁷ dítúuní i⁷ t’ã⁷ge thaa tsowa nanânho⁷. Hewänbo inbí⁷näpiyá wí⁷ímú-ípi. ⁹ Hedí t’owa-á inbí tsonnindádí háa wiyá nangewin t’owa-ádi dívíhánbo⁷ i⁷gedi ít’oedá, báyéki wí⁷úví⁷áyíngi⁷amípi. Nakhây⁷ã⁷ ná⁷i hääwi napúuwí⁷in, hewänbo owáy napóe ihaydá i⁷ t’ã⁷ge thaa wesebo wína⁷ãhpi.”

¹⁰ Hedáhá⁷ ovâytu⁷an, “T’owa wêe nangewin dívíhánkhâymaa wáy-á t’owa wiyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá⁷ dívíhánkhâymaa. ¹¹ Wáyjé t’ãhkí nanan⁷ã⁷yäpuwagi⁷o hedá báyéki dihaapuwagi⁷o, hedá báyéki t’owa-á ihaydída⁷bá dihaypóedá dichuwagi⁷o, hedá t’owa-á dâypuwákhâymaa wí taa he⁷endi oe makówá nakeepoe⁷odi báyéki ovâykhunwóeda⁷amí⁷i. ¹² Hewänbo gin napóepídíbo wovâypanhóeni, hedá unbí wâyü ünmuudibo jänáká wovây⁷amí, hedá in Hudíyoví méesatewin p’ó⁷dédí⁷inbí mangá wovâyjoe⁷amí wovâytsondiwekáanídí, hedá wovâypankw’óeni, hedá in nangewin p’ó⁷dédí⁷inbí⁷piye hedá wé⁷gen tsonninbí⁷piyá wovâyhúuwí. Ná⁷i t’ãhkí wovây⁷amí naví⁷in ímuudibo⁷. ¹³ Hewänbo ná⁷i hääwi únpuuwí⁷i namuudi únkoedí-í naví⁷gedi bín⁷óe⁷amídí. ¹⁴ Hedího wa⁷ napóepídíbo bí⁷ánshaamää wí⁷úví⁷jáyye-ípi⁷in háa ítúuní⁷in úví⁷pi⁷aywoenídí. ¹⁵ Naadi i⁷ hí⁷-á i⁷ hangintandá wây⁷määni, hedânho to⁷wên wänbo wovây⁷e⁷p’ídénde⁷in há⁷to dínkoedí-í dáykeeyamídí háa ítú waa ta⁷gen winamuupí⁷in, hedá wiyá hääwi wänbo wídây⁷má⁷ve-ípi dítúunídí. ¹⁶ Unbí hánminbí mangepiye unbí jíyá⁷indi tádá⁷indi wänbo wovâykáani, háa unbí tí⁷úuwíndá pá⁷dây⁷indá han wovây⁷amí, háa unbí maatu⁷indi háa unbí k’ema⁷indi wänbo⁷, hedí wáy wên un wovâyháanu-í. ¹⁷ Hedí báyéki t’owadáho wovây⁷t’aykhâymaa naví⁷in ímuudi. ¹⁸ Hewänbo Jôesi Tádádí wovây⁷áyíngimá⁷ve-í, wí háy tãhkí wänbo há⁷to i⁷di wovâyjoe⁷amí. ¹⁹ Úvít’ôephadeyã⁷ã⁷andáho⁷ in ta⁷gen wówátsi ít’anpuuwí.”

Jesus-di ovâytu⁷an Jerusalem bú⁷-á nandá⁷ dâyoekankhâymaa⁷in

²⁰ “Hewänbo báyéki sundaço Jerusalem bú⁷ já⁷wé búu k’úwákí diji⁷in bínmú⁷ ihaydi, únhanginnáani hanwaapídíbo⁷ i⁷ bú⁷ nandá⁷ dâyoekankhâymaa⁷in. ²¹ Hedí ihaydá in Judea nange dikw’ó⁷nin dínkhây⁷ã⁷ oe okú eepiye dijáani⁷in, hedá in to⁷wên oe Jerusalem bú⁷ iwe diji⁷indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji⁷indáho oe bú⁷piyá wídímú-ípi, ²² gá ihayháãbáho Jôesi Tádádí in t’owa Jerusalem-win ovây⁷tuhchänukhây⁷maadân, hedí t’ãhkí háa Jôesi Tádáví ta⁷nin diwe nata⁷muu⁷in i⁷ thaa i⁷gedí napúuwí. ²³ Owáy i⁷ thaa napówá ihaydá, sehkaná in kwiyã⁷ disáamu⁷in

hedá in dâyt'âytsãä'ó'indá, gá ingí-á nakâypuuwidân dijáaniídí. T'owa dâyt'ôephadegi'ó ná'i nange i'ge t'ähki, hedi Jôesi Tádádáho in t'owa ovâytuhchänugi'ó, indádi nat'aydi. ²⁴ Wáy wên tsijóphá'dí ovâyháanú-i, wáy-á wëndá ovâypanhógidá báyéki wíyá pi'wáy nan deepiyá ovâyhúuwí. In Hudíyo dimuupi'in t'owadá in t'owa Jerusalem-win ovâytsónmá've-í owáy inbí thaa gin dívi'amídí dínphade píhay."

I' to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'i na'ä'

²⁵ "Nä'i taa-áho oe makówá gin nakeet'ôeni: I' thandá p'ôe-á agóyó-á píháa nakeepúuwí, hedá náä oepáa k'aydá t'ähki nangewin t'owa-á háa dívi'amí'in hedá háa dívi'ánshaa'amí'in há'to dínhanginnáani, i' máap'oe hânho nasaatú'di hedá i' he'endi p'oet'úkhú namuudá. ²⁶ T'owa-á hânho dikhunwôeda'puwagi'odi dinagokhangí'ó, háa náä oepáa k'aydi t'ähki napuwagi'ó i'gedi dívi'ánshaamáadi. T'ähki oe makówá nasaa'i-á na'ä'yäpúuwí. ²⁷ Hedi ihaydi in t'owadi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dímúuni okhúwá jáa o'ädi, pínán kay wóegé hedá kohthay wóegá o'ä'. ²⁸ Owáy ná'i háäwi nats'anpuwamän dihaydá wíyá wí'úvíp'óhwháye'bé-ípi, kw'áyepiye úvíbé-í, gá tsowa wovây'aywoeniídí napuwamändân."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihé'an háäwi ovâyhá'amídí

²⁹ Hedáhá? Jesus-di ginnân ovâyty'an wíyá ovâythayyamídí: "I' fig tay i'gedi hedá wé'ge'i tay i'gedá bí'ánshaa'an. ³⁰ Nats'antsáwäpuwamän dihaydi unbo bînmündedi únhanginná nata'ánpowa'ä'inpí'an. ³¹ Hedi gindidiba owáy ná'i háäwi i'gedi naadi wáy't'ôe'an bînmú' ihaydá únhanginnáani ho púnú' naná naa owáy'ää-i'in otsondisogedee-ídi. ³² Ta'gendi wáytumáa, t'ähki in náäwin t'owa há'to diháani wa'di ná'i háäwi t'ähki páadé nats'anpoe'opídíbo'. ³³ Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'ähki nakhangí'ó, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Jesus-di ovâyty'an dívi'áyingi'amí'in

³⁴ Úvi'áyingi'amí háäwi i'gedi úvi'ánshaahondi'. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí'úví'ámípi, hedi wáhpshade wí'úví'ánshaamá've-ípi háa unbi wówátsigi' úvi'amí'in. Wáy i' thaa nat'ôephadepúuwí'i' únpoewí wa'di únhanginpoepídíbo'. ³⁵ Ihaydiba t'amäpiye in náä oepáa k'aydi dithaa'in wên phay iwe diwéegi'ó waagibá dínpuuwí. ³⁶ Hediho háädi wänbo t'ähki íkhâymuuni'in únkhây'ä', hedá úvíjúsúamá've-í hedânho ná'i háäwi t'ähki napuwagi'ó-i-á úvíyää'amí, hedá owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'ívi páadépiye íwin dihaydi híwó únpuuwí" gin Jesus-di ovâyty'an.

³⁷⁻³⁸ Ihayháábá thamuwaa hégéndí hé'dibo t'owa dipóya' ee hay'i méesate iwe Jesus-ví hí' ónt'ôeyaanídi. Thaadá i'di in t'owa iwe ovâyhá'ó, hedá nakin dihaydá i' bú' iwedí napee'i oe Olive Okú gin dâyt'ó' iwebo' iwónwóy'í'ndí khu'déedi.

22

Wên hí' dâyk'ú' Jesus óekáyjídí

¹ I shánki'eedi Passover gin dâyt'ó'i púnú' naná, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'i'. ² In owaha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyovi khuu dâyhá'ó'indá hádídi Jesus óehájji'in dâyt'wämáa, hewänbo kaadibo dívi'amí'in dida', gá in t'owa-á dâykunwôeda'dân.

³ Hedá Satan i? Penísendi-á Judas-ví pí'ná khó'jé-á únts'ú. Judas-á Iscariot gin wá? óetu'o?, hedi Jesus-ví tã'di wije khãge'nin diwedi'i'ba namuu. ⁴ Hedáhá? namää in owhá? p'ó'dédi'indá hedá in sundado i? hay'i méesate dáy'áyí'do'inbí tsonnindá inbí'piye. Nada? ovâyhée'amí'in hádídi Jesus óeku'p'áyní i'gedi, hedânho inbí mange óekáanídi. ⁵ Indá dihíhchanpóedi Judas óetu'an chá? óewá'áa-i'in, ⁶ hedi i-á nahíjediho ituwãmáa hádídi Jesus inbí mange óekáaní'in in t'owa dínhanginnáhpídi'bo.

Jesus-ádi iví khãge'nindádi dimän i? Passover shánki'eedi koegi? dáyk'o'ídi

⁷ In Hudíyovi shánki'eedi dínpówa i? oewáaseepí? páva dáyk'o'í?, hedi ihay thaa-á naná in k'úwá'ây-á dáyhánúnde?, Passover koegi? gin dáytu'o'í dáyk'o'ídi. ⁸ Hedi Jesus-di Peter-ádi John-dádi ovántu'an, "Jaho i? háäwi binkhây'an i? Passover koegi? áyk'o'ídi." ⁹ Indída óetsika'yan, "Wähää-an unda? gamú-i'in änkhây'amídi?" ¹⁰ I'di ovántu'an, "Gá ginnân: Oe Jerusalem bú'piye bápün, hedi iwe dats'úndi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovänjay-í. I-ádi'ba damú-í hedá i? tewhá ee nats'úndibá dats'úuní, ¹¹ hedi i? sen iví tewhá únmuu'i? dántu'âami, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yâamídi, Wé'i íve eewan naví khãge'nindádi ná'i Passover koegi? áyk'o'í?" ¹² Hedi i sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovänkeeyamí, háä t'ähki gintáy'i nakw'ó'di?. Ee-áho i? koegi-á dänkhây'amí." ¹³ Hediho damäädi háäwi t'ähki dänshaa Jesus natú waagibá, hediho i Passover koegi? dänkhây'an.

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

¹⁴ Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádi iví khãge'nindádi i? máasa iwe dívíhúukw'ódi, ¹⁵ hedi ovâytu'an, "Hânho ná'i Passover koegi? undádi okoeda?, wa? ochuupídi'bo." ¹⁶ Naadá wáytumáa, há'to Passover koegi? wíyá dók'o'í i ta'gendi Passover shánki'eedi napóe píhay, owáy otsondisogedeede ihaydi." ¹⁷ Ihaydáhá? in k'édé méena nasaa'in iké'di ikú'daa'andi ovâytu'an, "Ná'in binke'di wí binsúwá wí'íno?". ¹⁸ Naadi wáytumáa, náä-á wíyá wídóméenasúwá-ípi hebo Jôesi Tádádi dísondisóge ihaydáho wíyá méena waagibá dósuwákhâyámáa." ¹⁹ Hedáhá? wí páva-á iké'di Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá? ihávedá ovâymagi, hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví tú? dínmuu, hedi naví tú-á ungi? dáypákhâyámáa. Ná'i páva-á bink'o'í naví'gedi úvi'ánshaamá've-ídi." ²⁰ Hedi dívíkindihúubowádá in k'ede-á wíyá ovâyphade hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví ún'p'oe dínmuu. Ungi? naví ún'p'oe doncha'gi'o, hedi owáy gin dáy'andihó Jôesi Tádávi ts'aabi tun imági'i ho ún'púuwí. ²¹ Náä bít'óeyan, i? to'wí naa dikúhpekhâyámáa-i-á náä naví nú? na'än, hedi i? máasa eedi namank'óe. ²² Naa t'owa t'ähkigi? o'aypuyä'i? ochuwagi'o, Jôesi Tádá hân'oe natú waagi, hewänbo ná'i to'wí dikúhpekhâyámáa-i-á t'óephade ún'púuwí." ²³ Hedáhá? iví khãge'nin dívítsika'máa, "Wé'i-angú na'in diwedi ná'in natú'in ikhâyámáa?"

Jesus-ví khãge'nin dívítuhânbo wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi

²⁴ Ihaydáhá? in khãge'nin dívítuhkando? wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi. ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo dimuup'i'inbí tsonnindi ováytonmáa, hedá dida? t'owa ditúuní'in inbí'gedi, 'I'dá híwo na'in dí'o?.' ²⁶ Hewänbo há'mindá wí'ímúunípi. Ginnân únkhây'ä? ímúuní'in: I? shánki hay'i namuu-i-áho únkhây'ä? híyää'i-áho ipipa'i'in, hedi i? to'wí itsonmáa-i-áho khãge'dida? báho ipipa'í. ²⁷ Wé'i-an i? shánki hay'i namuu, ti i? máasa iwe nahúu'ändi? háa i? t'óe'i? ónkoegi'máyä'di? I? máasa nahúu'ändi-á i? shánki

hay'i namuupi'an. Hewänbo naa undádí wa' oji' ihaydibo wí t'óe'i waagi'ba omuu.

28 "Undá naa-ádi úvíwóyí' tobáháa dont'óephadende wänbo?, 29 hedího naadá wáyk'úuwí tsonnin imúunídí, naví Tádádí naa otsonyëenídí dínk'ú' waagibá. 30 Hedího owáy otsonji' ihaydi undáho naví máäsa iwe naa-ádi úvíhúuyámí, hedá tsonninbí púwédé eejá úvíkw'óení, hedí in Israel'in in tá'dí wéége'in t'owa ovâytu'âamí háa híwó háa híwóhpi díví'annin" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wíđítaapí'in."

31 Hedáhá? Jesus-di Simon Peter óetu'an, "Simon, ót'óeyan: I' Penísendi Satan nada'póe un t'âhki wovâyhóenídí hedânho wovâytoyí'nídí, hedí wí to'wí itáhëejo waagibá wovâykhâymáa. 32 Hewänbo naadi winjüusu'an, hedânho uví wäyü wí'úhâánípidí. Hedího' owáy naví'piye biwáybun dihaydi ná'in uví t'úuwín páadé'in úmuu'in ovâykhäge'namí hedânho inbí wäyü naví'piye shánki dínkaypúwídí." 33 Peter-di Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádi dípansóege-ídí hedá díháyjídá." 34 Jesus-di óetu'an, "Peter, ná'in wítu'âamí: Ná'i khun wa' wí dee sen ikinpidíbo' u-á powin untúuní naa wíđítaapí'in."

Jesus iví khäge'nin itu'an tsijó phá' dâykuumä-ídí

35 Ihaydi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Hänhay wäysan dihaydi naví hí' in t'owa ovây't'óe'amídí, chá'dá hedá wí múu unbí háäwí bínkuu-ígi'-á hedá wây-á anto-á wíwínho'pí. Ihaydi ti wí háäwí untáywän?" Hedí óetu'an, "Joe, háäbo joe." 36 Hedáhá' ovâytu'an, "Nää-á to'wí únchá'kw'ó'di-áho iví chá' ihúuwí, hedá wí múu-á ihäawíkuu-ígi' wá', hedí to'wí wén tsijó phá' únk'óepí'-á iví k'éwé'in to-á iku'p'âyni wén tsijó phá' ikuumä-ídí. 37 Naadi wâytumáa nakhây'ä' ná'i tun Jóesi Tádávi ta'nin diwe naví'gedí nata'muu'i napúuwí'in: T'owa ditúuní i-á wá' wí jänákikandi-ân namuu gin.

Häawí t'âhki naví'gedí nata'muu'i-áho napuwagi'o-ákuun." 38 Iví khäge'nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú'dí, náwe wíje tsijó phá'." I'dí ovâytu'an, "Hähay."

Jesus oe Olive Okú gin dâytu'o' iwe ijüusu'an

39 Ihaydáhá? Jesus i' bú'dí napee hedí oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye namää hedá iví khäge'nindá únwóemää. Iwáho háyän wänbo najiwän.

40 Iwe dipówa ihaydá ovâytu'an, "Úvíjüusu'amí hedânho wovâytoyinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípidí." 41 Hedí ovâyjoe'andi wí háy namää, wí k'uuu bínsäyü-i iwehaybá, hedí idége'disógedi ginnân ijüusu'an:

42 "Tádá, unda'dáho in t'óephade donkhâymáa'in naa dínjáa'amí. Hewänbo háa u-á unda' waa tobá napúuwí, naa oda' waagá joe." 43 Hedí wí makówáwi t'óepa'â'i-á iví'we únkwínudee hedí kay óemägi. 44 Hedí hânho it'óephadendedí shánki kay'indi ijüusu'an, hedí hânho naseep'ojaadedí i' seep'o-á wí ún'p'oetá he'endi waagibá nange úntände?.

45 Hedáhá' wáy ijüusu'o' iwedí iwínúdí iví khäge'nin dikw'ón diwepiye nawáymää. Indá hânho dik'áykhaáda dikaykhanmuu, hedího dijókhá. 46 Hedí ovâyjósandi ovâytu'an, "Heháadan íjókhá? Bíshaadi úvíjüusu'amí hedânho wovâytoyinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípidí."

Jesus óepankê'

47 Wa'dí ihí'máadi bo báyékí t'owa dipówa. Judas-di ovâypaadémá', i-á wée in tá'dí wíje khäge'nin diwedí'i'ba namuu, hedí Jesus nawin diwepiye

namää óep'óhtsää-ídí. ⁴⁸ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Judas, ti naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dip'óhtsää nä'in t'owavi mange díkáanídí?" ⁴⁹ Hää Jesus óekhämää'in ivi khäge'nin i-ádi diji'in dāymû', hedi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó phá'dí hä'in t'owa äyyäa-i?" ⁵⁰ Wí wêe ivi khäge'nin diwedi ivi tsijó phá'dí i' owha' p'ó'dédí'ví t'óe'i p'ó'dé óewhädí, hedi ivi ko'dingédiwin oje he'yinbo' ónt'q'ts'á'. ⁵¹ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wiyá ha'wáa wí'úvi'amípi," hedi i' senbí oje ónwáykídídi únwówa. ⁵² Ná'in di'ää'in Jesus óekáyjídí in owha' p'ó'dédí'indá hedá i' hay'i méesatewin sundaðoví tsonnindá hedá wây-á Hudíyoví tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan unbí tsijó phá' wóegé unbí phé wóegá í'ää naa díyää-ídí wí jänákikandi' omuu waagibá? ⁵³ Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undádi oji', hedi wídípanké'pí. Hewänbo náä-á ihaydiho' un únná ná'in úvi'amídí, hedá i' Penísendi-á ihaydiho' únná ivi kay ikeyyamídí, i-á wáy t'owa dínhunná' diwe natsonji'i-á namuu."

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapí'in

⁵⁴ Jesus óepankê'di i' owha' shánki p'ó'dédí'ví tewhá eepiye' óeho', hedi óets'úde. Wa' óehon dihaydi Peter-á tí'úgá kayi'diðibo-á nawóemän. ⁵⁵ I' tewhávi tehpaá búge wáy ho naphahte'en, hedi i'ge wên t'owa dívkw'ódi. Peter-á inbí jáa isóge. ⁵⁶ Iwe na'ándí phaadi óekonámá' hedi wí t'óe'i a'yúdí óedamúndedí natú, "Ná'i sennänkun Jesus-áðibá najiwän." ⁵⁷ Hewänbo Peter natú, "Joe, naadá wídótaapí." ⁵⁸ Hây napóe ihaydá wiyá to'widá Peter-á óemú'dá óetu'an, "In Jesus-vi'in diwedi unmuu-ákon." Hewänbo Peter-di óetu'an, "Joe, naa-á joe." ⁵⁹ Hedi ma' wí óda naphade ihaydá wiyá wêe-á kay'indi natú, "Ná'i sendá Galilee-wibá namuudi ta'gendi Jesus-áðibá najiwän." ⁶⁰ Hewänbo Peter-di óetu'an, "Naa wídínhanginnáhpí háäwi i'gedí bihi'máa'in." Wa'di ihí'máa ihaydibo wí dee sen ikin. ⁶¹ Ihaydíbá tewhá ívedí Nanbí Sedó Jesus íbéedí Peter óedamú', hedi Peter ún'ánpówá háa Jesus-di óetu'an waa: "Tha'di héjéndí wa' i' dee sen ikinpíðibo', powin untúuní naa wídítaapí'in" gin ho óetu'an. ⁶² Hedi Peter i' tehpaá já'wépiye napeedi hânho isihjáä.

In sundaðodi Jesus óejänäk't'an

⁶³ In sená' Jesus óe'áyínmáa'indi t'ämäge óetumáa hedá óemahpúude'. ⁶⁴ Hedá óetsíwhi'andi óetu'an, "U-á úhanginná háa napuwagi'o'in wa' napóepíðibo'. Dítu'an, to'dan wóemahpúu?" ⁶⁵ Hedá wiyá shánkílee-wibá namuudi ta'gendi Je t'ämäge háa óetumáa.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus ivi'gedí óetsika'máa

⁶⁶ Wa'déedí nanän dihaydi in Hudíyo tsonnindá in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dāyhá'o'indá dívívé'ge'an, indá in Hudíyoví tunjowa' dimuu, hedi Jesus in tunjowa' wháagépiye óeho', ⁶⁷ hedi óetsika'yan, "Ti ta'gendi u-án unmuu i' to'wí Jóesi Tádáví óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí? Dítu'an." I'di ovâytu'an, "Wâytu'an wänbo há'to dínwäyü-i', ⁶⁸ hedi naadá undá háäwi wâytsika'yandá há'to háäbo dí'tóe'amí. ⁶⁹ Hewänbo náä iwedi páadépiye naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i Jóesi Tádáví ko'dingédí óchangí'o, i-á t'ähki kay imáa'i namuu." ⁷⁰ Hedáhá' t'ähkídió óetsika'yan, "Ti untunda' u-án Jóesi Tádáví ay unmuu'in?" I'di ovâytu'an, "Háa unbo ítú waa." ⁷¹ Hedáhá' dívítu'an, "Wây-á to'wên wígíntáypí ivi'gedí dítu'âamídí. Ivi sópho iwediibo ná'i tun gip it'oe."

23

Jesus oe Pilate-ví'piye óeho?

¹ Hedi in tunjowa? t'áhkí dívíwínú, hedi indihó Jesus oe Pilate-ví'piye óeho? ² Hedi Pilate-ví'we óekándi ónt'aywó'dichänundedi ditú, "Ná'i sendá nanbí t'owa ovây't'e'ya'do', hedá i'di ovây'tu'an Caesar wí'óe-tax-wá'áa-ípi, hedá wá' natú i-á namuu i' to'wí Jôesi Táđáđi óesóge'i? t'owa ovây'aywoenídí, hedânho natunda? wí tsondi hay'ibá namuu'in." ³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa u'bo untú waa." ⁴ Pilate-di in owha? p'ó'déđi'in hedá in báyéki t'owa iwe diwin-nindá ovây'tu'an, "Ná'i sendá naadi wên t'aywó'nin wânbo wíđónshaapí." ⁵ Hewânbo indá kay'indi Pilate óetumáa, "I'dá iví háhkan únmuu'i'di nanbí t'owa ovây't'e'ya'do'. Oe Galilee nange iwe páadé gin its'an'an, iwedá Judea nange i'gá t'áhká, hedá náa-á náawá napówa hanbá i'amídí."

Jesus oe Herod-ví'piye óeho?

⁶ Pilate ná'in nat'oeđi ovâytsika'yan, "Ti ná'i sendá Galilee-wi namuu?" ⁷ Hedi "hoi" gin ditú ihayđi Pilate-di Jesus oe Herod-ví'piye óesan, gá Herod-dá oe Galilee p'ó'déđi' namuudân, hedi náa-á oe Jerusalem-dá na'an. ⁸ Herod nahínchanpóe Jesus óemú'di. Gáháđđibo napuwáda?, iví'gediho nat'oeđi, hediho nada? Jesus-di wên pínán ón'amídí imúun'i'in. ⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ In owha? p'ó'déđi'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá iwe diwindi kaygindi Jesus ónhíwóhpíchänunde?. ¹¹ Hedi Herod-dáđi in sundado-áđi t'amáge Jesus óe'o, hedáân, hedi jänáki-á i-áđá dimuu. Herod-dá ovây'tu'an wên sa'wó'nin k'éwé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá? Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihayđibo Herod-áđi Pilate-áđi hánmindá damuuwän, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'khâymaa, hewânbo Barabbas-á óema'p'áđi

¹³ Pilate-di in owha? p'ó'déđi'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'déđi'indáđi wây-á t'owa-áđi ovâywé'getu'an, ¹⁴ hedi ovây'tu'an, "Undá ná'i sen navi páadépiye dínmaa, hedi ditú'an t'owa ovây't'e'ya'do'in. Unbí páadépiyebo naadi iví'gedi dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchänunde wânbo wíđónshaapí. ¹⁵ Herod-di wânbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'ónshaapí, hediho nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá háawí híwóhpí wí'i'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewhääni'in hedáhá? dóma'p'áđi-í."

¹⁷ Paayo p'óe waa i' Passover shánki'eedi naná? dihayđi Pilate-di wêe pan óema'p'áđinde?, hedânho gin natú. ¹⁸ Hewânbo t'áhkí in t'owa dívítwínú, "Ná'i sen náhe", hedi Barabbas-á na'ingí? nâama'p'áđi-í." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú' iwe'in p'ó'déđi'indáđi ovâytsaakannandân, hedá i'dá ovây't'owat'ahanú.) ²⁰ Hewânbo Pilate nada? Jesus óema'p'áđi-í'in, hediho in t'owa wiyá ovâyhée'an. ²¹ Hebo indá ihayda? dívítwínúnde?, "Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u'?" ²² Pilate-di powingedi ovây'tu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yá'dáapi'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wânbo wíđónshaapí óeháyjídí. Hediho otsonpúuwí púwhí'dí óewhääni'in hedá dóma'p'áđi-í." ²³ Hewânbo kaygindi ihe'jidida? ditú? Pilate-dá Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in, hedi hânho dívítwínúndediho dit'anpóe. ²⁴ Pilate nahíje háa óedaa'an waa i'amídí, ²⁵ hediho Barabbas, i' sen in

tsonnin ovâyÿâ'i' hedá ovây't'owat'ahánú'i' namuu'i' óema'p'ádi, hewänbo natsonpóe Jesus óe'amí'in háa dida' waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho'

²⁶ Hedáhá' Jesus iwedí óeho'. Dimän dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu'i', Simon gin nakháwã'i', oe nava iwedí i' bú' eepiye na'ádi óejay, hedí in sundadodi in phé'win iví'di ón'í'k'ú'di Jesus-ví t'úugé óepu'nan. ²⁷ Báyéki t'owa wá' Jesus únwóemän, hedá wën kwiyã' dimännindá hânho ditaachanpóedá díví'píhkhúmáhpúude', hedá háa iphadende'in namuudi diséejí'. ²⁸ Jesus íbéedí ovâytu'an, "Un kwiyã' Jerusalem-win, naa omuudi wí'úvisihtãä-ípi, hewänbo ungí'-á unbí áyÿãägi'-á úvisihtãä-í. ²⁹ Wáy wí thaa naná' dihaydi t'owa ditúuní 'Híhchan dáyamá've-í in dínkodipí'in díví'áyyámídi, hedá in hánhay wänbo díví'ayyanpí'indá wí ay wänbo dáy'áytsãä'anpí'indá wá' híhchan dáyamá've-í." ³⁰ Ihaydáho in Jerusalem'in t'owa dida'í i' p'in inbí'di nakaanú-í'in hedá i' okúdá ovâykhã'kw'óení'indá. ³¹ Naa wën tay wówá'in waagi'ba omuu'i' híwóhpi dínpo'e. Hewänbo indá tay t'aa'í waaginbá dimuudi shánki p'ándíki dínpuwagi'o."

³² Hedá wáy-á wíje sená'dá Jesus-ádíbá ovänhon ovänháyídi. Ná'in sená'dá jänákíkaninnân damuu.

Jesus wën wíje sänminbí pinudi phé'win deedi óet'óhtägek'ú'

³³ Hedí wën okú iwe dipówá, "In p'óhkhúbay" gin dáytu'o', hedí Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú', hedá in wíje jänákíkanindá wá' hanbá ovän'an. Wêe Jesus-ví yã'mängedí óewínú hedá i' wêe-á iví ko'díngédá. ³⁴ Hedí Jesus natú, "Táda, ovây'owóejé-í, háa díví'o'in wídínhanginnáhpídi." In sundado-á díví'áywan iví aa dívíwéejé-ídi. ³⁵ In t'owa iví nú' iwe diwindi óemünde', hedá in Hudíyo p'ó'dédi'indá t'ámägá óetumáa. Ditú', "Pí'wëndá i'di ovây'aywon, hedí i-á i' to'wí Jóesi Tádadí t'owa ovây'aywoenídi óesóge'i' namuudá, wí'bo ipi'aywoení'in únkhây'ã'." ³⁶ Hedí in sundadodi wá' t'ámäge háa óe'o'. Iví'piye dimáadi wí méena ojohay'i-á ónpähtuye, ³⁷ hedí óetu'an, "In Hudíyoví tsondi hay'i unmuudá wí'bo ópi'aywon." ³⁸ Wën phéphá'ay iví phé'win kw'áye nat'í'k'óe eedí ginnân nata'muu: "Ná'i-á in Hudíyoví tsondi hay'i namuu."

³⁹ Wêe t'aywóhkandi' phé'win deedi nawhi'wondí'di óejänákítumáadi, óetu'an, "Untúhpi'an ù-än unmuu i' to'wí Jóesi Tádadí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi. Hedáho wí'bo ópi'aywon, hedá na'indá wá' dín'aywoení." ⁴⁰ Hebo i' wêe natú, "Ha'wâa wíwíhée'amípi. Ti Jóesi Táda oe makówá na'ándi' wínâa'a'ginpí'an? Ná'i sen óetuhchänunde waagibá ù wá' wóetuhchänunde", ⁴¹ hedí ù-ádi naa-ádi dituhchänunde'í híwó namuu, gá híwóhpi án'andi nanbí tuhchänu-á gän'äädân. Hebo ná'i sendá háabo híwóhpi' wí'í'anpí." ⁴² Hedáhá' Jesus óetu'an, "Jesus, owáy unp'ó'dédi'sogedeedi unwáy'ää ihaydi naa wídí'ódé'nípi." ⁴³ Jesus-di óetu'an, "Ná'in wítu'äämí, náa thaa-á owáy t'ähki sa'wó naná' diwe naa-ádi unchaní."

Jesus nachuu

⁴⁴ Taagepiye iwáypiye naná, hebo i' than namuwähán, hedí i'ge t'ähki nakhunpóe thí'eedí poje puwahay. ⁴⁵ Ihayhãäbá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhi'wonnindá pínu-á nasivedee. ⁴⁶ Hedáhá' Jesus kaygi natú, "Táda, naa uví mange dáyamá', naví p'oweahãä dínke'." Hedí gin natú ihaydiho t'ä'gedí ihãä'an. ⁴⁷ I' sundado p'ó'dédi' iwe nawindi

háa napóe'in imû'di Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, hedi natú, "Ta'gendi ná'i sendá ivi wówátsi ta'ge ihon." 48 In báyéki t'owa iwe dik'aapuwäwinnin háa napóe'in dâymû'di inbí'piye díviweeho', hedi inbí p'fkhkú dâymahpúude ditaachanpóedí. 49 Hebo wáy wên kwiyä' Galilee nange iwedí Jesus-ádi dí'ää'in, hedá wáy-á t'owa ivi k'ema'in ûnmuu'indá, kayi' diwebo diwin dâymúndedí.

Jesus óekhã'k'û'

50-51 Wi sen Joseph gin nakhãwã'i wá' iwebá naji', oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-ân namuu, Arimathea gin dâytü'o'i'. I-á ivi wówátsi ta'ge ihon, hedi natsikhaji' Jôesi Tádádi óesóege-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoeni'i'. I-á winachanpóepí híwó'nin namuu'in háa in Hudíyo tunjowa' dívi'ánshaamãgi'indá hedá dívi'annindá Jesus óeháyí gin ditü ihaydi. 52 Hediho Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-vi'piye namää óedaa'amídí i' pení óemäänídí óekhã'k'úuwídí. 53 Hedi óemãgidi in phé'win diwedí óewáve, hedá wên híwó'nin aa iwá óe'ánk'û', hedi wí khãkhugi' pho ee óek'û', i' t'owáwi k'uu iwe dâyts'á'i', iwá wa'di tóebo wí'óekhã'k'û'pí. 54 I' thaa-á in Hudíyo dívihãäwikhã'y'o' kaykhanwówa thaagi', hedi i' kaykhanwówa thaa-á ho napowa'ã'. 55 In kwiyä' Jesus-ádi oe Galilee nangedí dí'ää'indá Joseph-á ûnwóemää, hedi háa Jesus oe t'owápho ee óek'û' waa dâymû'. 56 Hedi inbí'piye diwáymää, hedi wí sa'wó nasundi woe-ádi ka'p'oe-ádi dâykhã'an i' pení óe'ääiyü-ídí. Hebo wiyá tháwän i' kaykhanwówa thaa nanândi wídívit'óe'anpí in Hudíyovi' khuu dínmuudi.

24

Jesus wówã'i napee

1 Wiyá tháwändá Dumíngu naná, hedi nathamupuwa'ã' ihaydi in kwiyä' i penípho iwepiye diwáymää i sa'wó nasundi woe dâykhã'andi wóegé. 2 Iwe i' k'uu i' t'owápho iwedí ho nahângemuudi dâymû', 3 hediho ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'ahándi wídâyshaapí. 4 Iwe diwãnpiwíndi wídínhanginnáhpí háa dívi'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsikhagipi wíje senä' waabá dãnchãa'in inbí nú' dakwínudee, hãnho ots'á'ida' da'a'wennin. 5 In kwiyä' hãnho dikhunwóeda'di díviwãnpip'ó't'áä, hedi in senä'di ovâyü'an, "Heháadan wí nawówãji'i' in pení ovâykhã'kw'óe'ó ee bintuwãmáa? 6 Jesus-á näwe winak'óepí, i-á nawáywówápóe-á. Ti wí'ún'ánshaapi'an háa wovâyü'tü'annin wa' oe Galilee naji' ihaydi? 7 Ginnãn natú: 'Naa t'ãhkí t'owagi' o'aypuyã'i-á in yã'dãapi'in t'owavi' mange díkáani. Hedá phé'win deedá díkhe'khãymáa, hewãnbo iwedí i' powage'i thaa iwe owáywówápuwagi'o.' "

8 Ihaydi in kwiyä' dín'ánpówa háa Jesus-di ovâyü'tü'annin, 9 hedi iwedí dimäädi in tã'di wêe Jesus-vi khãge'nindá hedá wáy-á ivi k'ema'indá háa napóe'in ovâyü'óe'an. 10 Ná'innãn dimuu in kwiyä': Mary Magdalenedá hedá Joanna-á, hedá wiyá Mary-á, James-vi jýá ûnmuu'i', hedá wáy-á kwiyä'dá wá' indádi diji'. 11 Hewãnbo Jesus-vi khãge'nin dí'ãn háa in kwiyä'di ovâyü'tü'an waa wáyüpi' hí'dã'mãn namuu'in, hediho háa ditü'in wídíviwáyüpi. 12 Hewãnbo Peter-á napeedi i' penípho iwepiye i'ää, hedi it'äädi itsikhídi, hedi wí aada' Jesus na'ánmú'de'i' imû', hedi ivi'piye nawáymäädi na'ãnde', "Hãn hín napóe'?"

In wije oe Emmaus bú'aypiye damänninbi'piye Jesus ipikeeyan

13 I' thaabá-á wije Jesus-ví k'ema'in wí bú'aypiye damän, iwá Emmaus gin dâytü'ó, i-á mađi tsé ihay miya-á Jerusalem-di naná. 14-15 In wije ná'i háa napóe i'gedi wí'bo dänhi'máa, heđi dantsika'máa “Háađangú ná'i t'ähki gin napóe?” Jesus-di ovänkáa, heđi indádíábá namáa. 16 Hewänbo indá wí'óetaapi, inbí tsée iwedi dänkaapóedí. 17 Heđi Jesus-di oväntsika'yan, “Hää i'gedan hânho jashawó' dänhi'máa damändi?” In wije dantsi'wóyí' heđi dabo'aats'aymuu, 18 heđi i' wêe Cleophas gin nakháwä'i'di óetu'an, “U'da'mân kavêe t'ähki in oe Jerusalem di'áđají'in diwedi wí'úhanginnáhpí háa ná'i phade thaa eeje napoe'o'in.” 19 Jesus-di oväntsika'yan, “Hân handi napoe'o?” Óetu'an, “Gá Jesus oe Nazareth-wi háa ûnpóe'innân. I-á Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu, heđi Jôesi Tádá-áđi heđá in t'owa-áđi dâymû' iví hí'-á iví tsiyekandá ûnkay'in. 20 Nanbí owha' p'ó'déđi'indá heđá wây-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekän heđânho indá óetuhçänuđi óeháyíđi, heđiho phé'win deedi óet'óhtägek'ú'. 21 Hewänbo na'indá gi'ân i-ân i' namuu na'in Israel'in dímahpädikhâymaa'i'. Heđi náä thaa-á i' poje thaa-áho naná han napóe iwedi. 22 Heđá wá' wên kwiyä' na'inbíwedi dimuu'indi dítü'an wên háawên na'in diháa'annin. Héđéndi hé'dibo ee Jesus óekhä'k'ú' iwáygé diji, 23 hewänbo wí'óeshaapí. Diwáy'äđi dítü wên makówáwin t'óepa'aa'in inbí'piye dakeepóedí oväytü'an Jesus-á nawówáji'in. 24 Wây wên na'indáđi diji'in i' penípho iwepiye dimáa, heđi háa in kwiyä' dítü waa dâymû', hewänbo Jesus-á wí'dâymû'pí' gin in wíjedi Jesus óetu'an.

25 Ihaydáhá' Jesus-di oväntü'an, “Undá ánshaapi'in damuu, heđá dawâyukâymuuđi t'ähki háa in Jôesi Tádávi tukhe'min dítü waa wí'dänwâyundeپی. 26 Dítühpí'an i' to'wí Jôesi Tádáđi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí ta'gendi ná'i háäwí it'óephadekhâymaa'in, heđáhá' ên na'in diháa'annin. Héđeshánki tsondi hay'i-á óepa'í.” 27 Heđi Jesus-di háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi natü'nin t'ähki ovánthayyan. Háa Moses natü'in páadé oväntü'an, iwedáhá' in Jôesi Tádávi tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá háa dítü'indá.

28 I' bú'ay dimän diwe tsowa dipowamän, heđi Jesus-á wa'di wíyá wáypiye namän waagibá i'an. 29 Hewänbo óepunmäáni'in wí'dada'pí, heđiho' óetu'an, “Na'indáđi ówóyí'. Hääđdanho napuwamän, nathaaphademänho?” Heđiho indáđi i' tewhá ee nats'úndi iwóyí'. 30 Indáđi nahú'än dihayđi i' pává iké'đi ikú'daa'an, heđá iháve, heđá ovänmägi. 31 Ihayđibá datsíwaađee waa dapóe, heđiho to'wí namuu'in dántaa, hewänbo wesebo wíyá wínakeepóepí. 32 Heđi dántumáa, “Oe p'óegé gimän dihayđi, Jôesi Tádávi hí' i'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gän'a'yäpóepí'an.”

33 Wesebo oe Jerusalem-piye dawáymáa, heđi Jesus-ví tá'di wêe khäge'nindáđi heđá wây-á wên diwé'gek'w'óndáđi dänshaa. 34 Ná'in diwé'gek'w'ó'nindi oväntü'an, “Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawáywówápóe, heđi Simon Peter-bí'piye nakeepóe.” 35 Ihaydáhá' in wíjedi oväytü'an háa napóe'in ee p'óegé damän dihayđi, heđá háđíđi Nanbí Sedó Jesus dántaa'indá i' pává iháve ihayđi.

Jesus iví khäge'ninbi'piye ipikeeyan

36 Wa'di dänhi'máa ihayđibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwínudee, heđi oväytü'an, “Ánshaaginpidíbo' íkwoní.” 37 Hânho oväypihäđi di'ân wí p'oweahäq-ân dínkeepóe'in. 38 Hewänbo Jesus-di oväytsika'yan, “Heháađan

ikhunwôeda? Háadan í'ánde' mađi naa ta'gendi wó'muupi'in? ³⁹ Navi mandá navi ánda dínmu'đí. Naa-ânkun omuu. Dítäägé-í, hedânho úhanginnáani wí p'oweaqhâa wó'muupi'in. Naa tûu-á phékhû-á omuu. Wí p'oweaqhâa-á ha'wâa'i wínamuupi." ⁴⁰ Hedi ha'wâa natú ihaydá ivi mandá ivi ánda ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihíhchan wânbo ovâyháa'an, hedá kây'indá dínpo'e'o dívíwââyú-íđí háa natú'in. I'đi ovâytsika'yan, "Ti koegi' hâäwi náä únsaa?" ⁴²⁻⁴³ Hediho wí paa natseemuu'i' óemägi, hedi inbí páadépiyebo ik'oe.

⁴⁴ Ihaydáhá' ovâytu'an, "Undádíbo wa' oji' ihayđi naadi wâytu'an hâäwi Jôesi Tádáví ta'nin diwe natú'di-áho nakhây'ä' napúuwí'in, t'ähki háa Moses ita'nandi-á, Jôesi Tádáví tukhe'min ditú'i-á, hedá i' Psalms gin dâytu'o' iwe nata'muu'i-á." ⁴⁵ Hedi ovâykhäge'nan híwó dika'póewíđí háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'in. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Nä'i tundáho nata'muu: I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'óephaadé-í nachuu pihay, hedi iwedá i' powage'i' thaa iwá nawáywówápúuwí, ⁴⁷ hedi i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win hedá iwedá wéngé t'ähki'in t'owa-á ovâytu'âami inbí t'aywó'di dâyjoe'amí hedânho ovây'owóje-íđí, gin nata'muu. ⁴⁸ Hedi undá ná'i hâäwi bínmu' i'gedi t'owa bint'óe'amí. ⁴⁹ Hedi náä i' Yä'dâa'i P'oweaqhâa unbí'piye wâysaaní, i-á navi Tádádí wovâytu'an wovâymäáni'in. Hewânbo náä Jerusalem-bo úwíwóy'í ní unbí kay oe makówáđí wovâymägi pihay."

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá' Jerusalem diwedi ovâypiyedi i' bú'ay Bethany gin dâytu'o' iwehay ovâyho', hedi ikhóhtegedi Jôesi Tádá óedaa'an híwó ovây'amíđí. ⁵¹ Wa' gin i'odibo' inbí'wedi iwijedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dívídege'dikw'óđi óe'a'ginmäániđí, hedáhá' oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwáymää. ⁵³ Oe méesate hay'i eebo ihaydá' dimää'ä hedá ditú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tuu gin nakháwá'í nawówátsipáyi', i-á Jesus-ân namuu

¹ Hân'oe ts'anpáádé nanân diwe i to'wí In Tuu gin nakháwá'í nayiho'. I-á Yôesi Tádá-ádí nayi', hedí i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáádé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayi'. ³ Hääwí t'áhkí ikhíyé, hedí i-á wí'ikhíyépidá hääbo wínakhí'yenpi. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napáyi', hedí ná'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagí' waagi'ba namuu. ⁵ Ná'í ko nakhúuná' dee nakeepo', hedí häädi wänbo t'áhkí nakeepo' tobáháa nakhúunân wänbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwá'í Yôesi Tádádí óesan ná'í ko i'gedi t'owa ovâytu'âamídi, hedânho John-bí hí' dit'oedi to'wên t'áhkí dívíwhâyü-ídi i to'wí i ko namuu'ivi'piye'. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupi, hewänbo i na'ää t'owa ovâytu'âamídi to'wí i ko namuu'in. ⁹ Ná'í to'wí In Tuu gin nakháwá'í i ta'gendi ko namuu, hedí náä oepáa k'aydipiye' na'äädi t'áhkí t'owa ovâykohtthayyo'.

¹⁰ Náä oepáa k'aydi i nayi', hebo tobáháa ná'í oepáa ho ikhíyé wänbo', in t'owa náädi diyí'indi wí'óetaapi. ¹¹ I hääwí ikhíyé'í iví' ünmuu, hedí ipiye' na'ää, hewänbo iví t'owa wänbo wí'óeséegí'anpi. ¹² Hewänbo wáy wéndidá óeséegí'andá iví'piye' dívíwhâyü, hedí ná'in t'áhkí idi ovây mági Yôesi Tádávi áy dipúwídi. ¹³ Hedí Yôesi Tádávi áy dipóe ihaydi wíyá dí'áppuyá waa dínpo'e, hewänbo t'owa dí'áppuyá náä oepáa k'aydi waagiba wídi'áppuyápi, hediháa i tádá-ádí i yíyá-ádí dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hediháa wí sen nawänpitúdíbo wänbo-á yoe. Yôesi Tádádan ná'in wówátsi ovây mági.

¹⁴ I to'wí In Tuu gin nakháwá'í wí t'owa napaa, hedí wí háy t'áhkí na'indádi nayi'. Báyéki háy'í namuu'in áymû', gá Yôesi Tádávi wí' ayda' ûn'andi' namuudân. I-á báyéki séegísehkaná imáa, hedí háa i natú waa t'áhkí ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ovây tumáa, "Naadi wâytu'an naví tí'úugéba wí to'wí napowagí'óe'in, hedí i-á naví shánki kw'áye namuu, gá naa o'áppuyápidíbo i-á häädi wänbo t'áhkí nawówáydân. Ná'í-ánkun i namuu iví'gedi wáyhi'máa'í'."

¹⁶ Báyéki séegísehkaná imáadi, ihayda' híwó'di hääwí iví'wedí gin'á'. ¹⁷ Yôesi Tádádi Moses óetu'an iví tsonu na'in dí máän'in, hewänbo Jesus Christ-ân óesan séegísehkaná-á hedá in ta'gen namuu'indá dínkeeyamídi. ¹⁸ To'wídi wänbo hánhay wänbo Yôesi Tádá wí'óemû'pi. Hewänbo háawi i namuu'in iví wí'da' ay ünmuu'í' iví nú' na'ándidân na'in dínkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oekandídi in t'owa ovâytu'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ú wáhäädi in Hudíyoví p'ó'dédi'indi wên owhá'á hedá wên méesate'in kháge'nindá ováysan John i p'ó'p'oekandí' óetsikáyi'nídi, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedí kinnân idi ovâytu'an: "Naa i to'wí Yôesi Tádádi óesóge'í' t'owa ovây'awoenídi wó'muupi." Kaaginpídiho thay'eedi kin ovâytu'an. ²¹ Hedí óetsikáyan, "Hedí to-an unmuu? Ti Elijah-ân namuu?" Idi ovâytu'an, "Naa-á i wó'muupi." Hedáhá' óetsikáyan, "Ti Yôesi Tádávi tukhe'bi' i áytsíkha'máa'i-ân unmuu?" ²² Hedí ovâytu'an, "Yoe." Hedáhá' óetu'an, "Dítu'an to-an unmuu, hedânho in to'wên na'in dí sannin áyt'óe'amídi háa

untúʼin. Uvíʼgedi díʼóeʼan.” ²³ John-di ovâyhéeʼan hedânho dínʼánpówá-ídí háa Yôesi Tádáví tukheʼbiʼ Isaiah hânʼoebo natúʼin, hedí náʼi-á Isaiah-ví híʼ únmuu:

Wí toʼwí oe ahkon deedi úntuhkwintúni,

‘In pʼóe bintaʼgeʼan i shánkí natsonyiʼigíʼ.

“Náʼi toʼwí han natúʼi waagiʼbá naa omuu” gin John-di ovâytuʼan.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyiʼnídí Pharisees dimuu, ²⁵ hedí indi óetuʼan, “I toʼwí Yôesi Tádádí óesógeʼiʼ tʼowa ovâyʼaywoenídí wíʼunmuupi, Elijah wânbo-á yoe, háa Yôesi Tádáví tukheʼbiʼ âytsíkhaʼmáaʼi wânbo-á yoe. Hedí háaḡan handi náʼin tʼowa ovâyʼpʼóʼpʼoeʼoʼ?” ²⁶⁻²⁷ John-di ovâytuʼan, “Naadá pʼoedidáʼ dovâyʼpʼóʼpʼoeʼoʼ, hewânbo unbí yâadi wáydi wí toʼwí bintaapiʼ nanyiʼ, hedí tobá naví tíʼúgé napówá wânboʼ, naa ihay híwóʼdi wóʼmuupi iví anto wânbo dônmaʼpʼádi-ídí.”

²⁸ Tʼáhkí náʼi owáy Bethany búuʼúʼay wăhăă napóe, oe Jordan pʼoʼ pʼánadi John nayidi in tʼowa ovâyʼpʼóʼpʼoeʼoʼ iwe.

Jesus-á wí kʼúwáʼay Yôesi Tádádí óesandiʼ waagiʼbá namuu

²⁹ Wiyá tháwân John-di Jesus óemúʼ ee nanyiʼ iwepiyeʼ naʼádi, hedí ivíʼgedi natú, “Binmúʼdí i naʼáʼiʼ. I-á Yôesi Tádádí óesan wí kʼúwáʼay waagiʼbá nachúu-ídí, tʼáhkí tʼowaviʼ tʼaywóʼdi ovâyʼyâaʼamídí. ³⁰ Náʼibá i namuu ivíʼgedi wâyhéeʼan. Naa otú, ‘Navi tíʼúgéba wí sen napówá-í, hedí i-á naví shánkí kwʼáye namuu, gá naa oʼaypuyápidíboʼ i-á háadi wânbo tʼáhkí nawówayidân.’ ³¹ Tobá toʼwí namúniʼin naa wíḡinhanginnáhpí wânboʼ, naa oʼáä-á pʼoedi wâyʼpʼóʼpʼoeʼamídí, hedânho un Israel-ʼin tʼowa i bintáa-ídí.”

³²⁻³³ John-di háa imúʼin ovâytuʼan. Natú, “Páadedí naa wíḡinhanginnáhpí toʼwí Jesus namuuʼin, hewânbo Yôesi Tádádí dísan pʼoedi wâyʼpʼóʼpʼoeʼamídí, hedá idá dítuʼan, ‘I Yäʼdâaʼi Pʼoewaḡhâḡ nawhândi náapuwăkhâymaa, hedí wí toʼwíwíʼdi isogekhâymaa. Hedí náʼi toʼwíwân i Yäʼdâaʼi Pʼoewaḡhâḡ tʼowa ovâyʼmâni wí pʼóʼpʼoekan waagibáʼ kin Yôesi Tádádí dítuʼan. Hedíhoʼ i Yäʼdâaʼi Pʼoewaḡhâḡ makówádí nawhândi wí kʼoʼwee waagibá dómúʼ-ákon, hedí Jesus-víʼdi isóge. ³⁴ Naa kin napóedi dómúʼ, hedânho naadi wâyʼtumáa Jesus-á Yôesi Tádáví ay únmuu.”

Jesus-ví páadéʼin khägeʼnin

³⁵⁻³⁶ Wiyá tháwân John-dádi hedá wíye iví khägeʼnindádi Jesus naphademáandi óemúʼ, hedí Jesus-víʼgedi John natú, “Binmúʼdí i Yôesi Tádádí óesandiʼ namuuʼiʼ. Wí kʼúwáʼay waagiʼbá nachúu-í.”

³⁷ John-bí wíye khägeʼnin háa John natúʼin datʼoe, hedí Jesus-ví tíʼúgé dawóemää. ³⁸ Jesus ibeédi únwóeʼádi ovânmuʼ, hedí ovântsikáyin, “Häă-an dadaʼ?” Óetsikáyin, “Rabbi, wăhăă-an unthaaʼ?” (Rabbi-á “hâhkandi” gin natúʼdaʼ.) ³⁹ Idi ovântuʼan, “Naa-ádi bákâʼve, hedânho wânkeeyamídí.” Hedíhoʼ i-ádi damäädi wáygé nathaaʼin dânmúʼ. Dipówá ihaydáho théʼeedi yóenu iwepiyeʼ naná, hedíhoʼ i-ádiḡo dânwóyʼiʼ.

⁴⁰ Andrew-á Simon Peter-ví tíʼúu únmuu, hedí i-á in wíye in John-bí híʼ datʼoedi Jesus-ádi damääʼin diwediʼibá namuu. ⁴¹ Wesebo Andrew iví páʼdây Simon itupwăhoʼ, hedí óeshaa ihaydi óetuʼan, “Naʼindi i Messiah âyshaa.” (In híʼ Messiah-á natúʼdaʼ “i toʼwí Yôesi Tádádí óesógeʼiʼ tʼowa ovâyʼaywoenídí” gin.) ⁴² Hedí Andrew-ḡi Simon Jesus-víʼpiyeʼ óehoʼ.

Jesus-di Simon óemû? ihaydi óetu'an, "U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo nää iwedi páadépiye? Cephas gin unkháwä-í. (Nä'in kháwä Cephas-á Peter-än namuu, hedí natu'da? "wí k'uu" gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-ádi ovântu'an i-ádi damú-f'in

⁴³ Wíyá tháwän Jesus í'ánshaamági oe Galilee nangepiye? namú-ídi, hedí Philip óemû?di óetu'an, "Naa-ádi óká've." ⁴⁴ Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu'ú'ay Andrew-ádi Peter-ádi dathá?de iwebá. ⁴⁵ Philip-di Nathanael óetu'wáho?, hedí óeshaa ihaydi óetu'an, "Í to'wí Yóesi Tádádi óesóge?i? t'owa ovây'aywoenídi áyshaa, i-á Jesus oe Nazareth-wi-än namuu, Joseph-ví ay. Iví'gedân Moses ita'nan iví ta'nin diwe, hedá in Yóesi Tádávi tukhe'min wá? iví'gedi dáyta'nan." ⁴⁶ Nathanael-di Philip óetu'an, "Naa wo'ânpi háäwi wänbo Nazareth-wi-á híwó?di namuu'in." Philip-di Nathanael óetu'an, "Óká've naa-ádi hedího wí'bo náapimúni."

⁴⁷ Jesus-di Nathanael iví'piye? na'ádi óemû?, hedí iví'gedi natú, "Häwebâa wí na'ä? in Israel-wi khuu ta'gendi ihondi?, i-á wínahóeyóhâpí." ⁴⁸ Nathanael-di óetsikáyin, "Hádídan naa dítaa?" Jesus-di óetu'an, "Í fig tay óhkuu nú? un'ân dihaydi naadi wímû?, Philip-di wóetukánnanpídíbo?." ⁴⁹ Nathanael-di óetu'an, "Háhkandi?, nábâa dínhanginná u-á Yóesi Tádávi ay-än unmuu'in, u-á in Israel t'owaví tsondi hay'i unmuu." ⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu'an, "Nää naví'piye? biwhâyunde? gá wítu'andân in fig tay nú? naadi wímû'in, hewänbo há'i wíts'antu'andiví shánkí he'endi háäwi náapuwákhâymaa." ⁵¹ Ta'gendi wítumáa, makówa nakhuudeedi bínpuwágít'óe, hedá naa t'owa t'áhkígi? o'aypuyá?iví'we in Yóesi Tádávi t'óepa'aa'in diwhandedá diwáypi'dá bínpuwákhâymaa."

2

Oe Cana búu'ú'ay dínkhóhtsaaná

¹ Wíye thaa naphade ihaydi owáy Galilee nange wáhhä dínkhóhtsaashánkí'diná, i búu'ú'ay Cana gin dáytu'o? iwe. Jesus-ví yíyá páadébo namäädiho? iwe na'än, ² hedá Jesus-á iví khäge'nindadá wá? ovâyhúutu'andího dímaä. ³ T'áhkí i méena dínhán dihaydi Jesus-ví yíyádi óetu'an, "Wíyá wídínméenasaapí." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa'di ihaydi wídínnáhpí naví t'óe don'amídi." ⁵ Iví yíyádi in húukháysa'in ovâytu'an, "Háa idi wovâytu'an waa úví'amí."

⁶ Iwe sí p'onbay k'uuđi napa'andi nasaa, t'owa dipówá'in díví'owídi-ídi in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. Ná'i p'onbay eeye wétä háa powintä galón dihay nasadi?. ⁷ Jesus-di in dáyhúukháysa'in ovâytu'an, "Ná'i p'onbay bínpu'ide," hedího p'eedí taye dáy'p'ide. ⁸ Hedáhá? ovâytu'an, "Häwedího wí binwhahó'gí, hedí unbí tsondiví'we binhúu." Hedího háa ovâytu'an waa díví'an. ⁹ I p'oe dáyho'i naméenapaa, hedí in húukháysa'inbí tsondi idää, hebo wí'únhanginnáhpí wáyge dáyhógi'in. In wé'ge'in dáyhúukháysande'indá'mân dínhanginná. Hedího? idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedí óetu'an, "Wây-á t'owa i shánkí híwó?di méena páadé dáykháysande?, hedí t'owa díví'ihay'an dihaydânho i shánkí nak'áagipi? dáykháysande?. Hewänbo u-á han wíví'anpi, u-á bitsikha'an i shánkí híwó?di tí'úuge ovâykháysá-ídi."

¹¹ Ná'in Jesus ee Cana búu'ú'ay Galilee nange wáhhä i'annin in páadé'in pinnán t'óe ovâykeeyannin namuu, hedí indího in t'owa ikeeyan i-än hay'i namuu'in, hedí iví khäge'nin shánkí wänbo iví'piye? dívíwhâyü.

12 T'ähkí ná'í naphade ihaydi Jesus-á iví yíyá-á iví tí'úuwíndá hedá iví khäge'nindádí Capernaum búu'ú'aypiye' dimää, hedí iweho wí häyú thaa dívíwóyí'.

Jesus-di in dâyhääwíku'ch'áade'in i méesate hay'í iwedi ovâykhēpiye

13 In Hudíyoví shánkí'dí púnú' naná, Passover gin dâytú'o'í', hedí Jesus oe Jerusalem-piye' namää. 14 I méesate hay'í tehpaá búge in t'owa dâyhääwénku'ch'áadedí ovâymu', wéyu-á k'úwá-á k'o'wee-á dâyku'ch'áade', hedá wá' in dâychä'egó'o'in inbí máäsa eeye dikw'ondi ovâymu'. 15 Wên púwhí' whihkannindi ipaa, hedí t'ähkí i méesate hay'í iwedi ovâykhēpiye inbí k'úwá-á inbí wéyu-á wóegé, hedí in dâychä'egó'o'indá inbí chä' t'ámäpiye' ovâych'áa hedí inbí máäsa ovâyyanú. 16 Hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'indá ovâytu'an, "Binyä'an ná'í hääwí náwedí. Ná'í méesate-á naví Tádáví wháagé'unná. Wí kuhte'i waagibá wíyá wíwínpáa-ípi." 17 Hedího' iví khäge'nin dín'ánpówá háa to'wí Yöesi Tádáví tã'nin diwe natú'in kin:

Hânho uví wháagédí dí'áyingimädi wí phaadi naa díphakhanukhâymaa waag-ibá ochanpo',

hedí dâymú' Jesus hanbá nachaã'in.

18 In Hudíyoví p'ó'déedí'in iwáygé diyí'indi Jesus óetsikáyin, "Háawin wên pínnán úkoedí dínkeeyamidí, hedânho gínhanginnáidí ụ úk'óe'in ná'in t'owa ovâykhēpiye-ídi?" 19 Jesus-di ovâytu'an, "Ná'í méesate bínnayudí poeye thaa iwebo naa wíyá dótegé-í." 20 Indi óetu'an, "Yónántã'dí sí (46) paayo ovâyho' ná'í méesate dâytegé-ídi, hedí hádídan poeye thaa iwebo wíyá náategé-í?"

21 Hewänbo Jesus-á iví túu'ú'í'gedân ovâyhi'máa, i méesate hay'í i'gedá yoe. 22 Hedího chuwa iwedi nawáywówápöe ihaydi, iví khäge'nin ná'in natú'in dín'ánpówá, hedí Yöesi Tádáví tã'nin diwe háa natã'muu'in hedá ná'í tũu Jesus ihée'andi-á dívíwhäyü.

Jesus ûnhanginná t'ähkí t'owa háawin dimuu'in

23 Wa'dí Jesus oe Jerusalem búu'ú nayí' ihaydi, in Hudíyoví shánkí'dí thaa Passover gin dâytú'o' naná' dihaydi, báyéki t'owa i pínnán ovâykeeyandi dâymú'dí iví'piye' dívíwhäyü. 24-25 Hewänbo Jesus wí'ípimägipi inbí mange. I-á wí'üntáypí wí to'wídí t'owaví'gedí óetu'áamídí, i-áho ûnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé dí'ánshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-ví'piye' namää

1-2 Wí sen Nicodemus gin nakháwã'í Jesus-ví'piye' khu'déedí namää. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedí'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, "Hähkandi', gínhanginná Yöesi Tádádí wóesan na'in díhá'amídí. Wí to'wí Yöesi Tádádí óekhäge'máa'ida'mân únkoedí ikeeyamidí i pínnán ụdi dínkeeyo waagibá."

3 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên wíyídi."

4 Nicodemus-di óetsikáyin, "Hádídan wí to'wí nasówébo'wandi' wíyá nawáy'aypuyã-í? Wí'únkoedípi iví yíyáví aymúu iwe nawáyts'únidí wíyá na'aypuyã-ídi."

⁵ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên p'oe iwedí hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedá di'âypu'yä'indá'mân dínkoedi makówápiye' dimú-ídí. ⁶ To'wên t'owavi'wedí di'âypu'yä'in t'owada'mân dimuu, hewänbndi wítumáa, in to'wên wíyo to'wên i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedí di'âypu'yä'indá i Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymáa. ⁷ Wíwóeháa'amípi naadi wítu'andi, wíyá i'âypu'yä-i'ín únkhây'ä'. ⁸ Oepiyá nääpiyá iwaq'o', hedí i waq it'o', hewänbo wí'únhanginnáhpí wáhâäp'ha'gedí na'ä'ín háa wáypíye' namännin. Hedí hanbá wí'íka'póya'pí hádídí wí to'wí i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedí na'âypu'yä'in."

⁹ Nicodemus-di óetsikáyin, "Ti nakoedi-i ná'i háäwí untú'di' napúwídi? Hándídan napúwí?"

¹⁰ Jesus-di óetu'an, "U-á wí Israel-'inbí háhkandi unmuu, hedí háadan ná'i háäwí i'gedí wí'unka'póya'pí? ¹¹ Ta'gendi wítumáa, ná'i dínhanginnân ni'gedí ívihée'o', hedá i háäwí áymú' i'gedá wáytú'o', hewänbo undá háa gitú'nin wídínséegi'opí. ¹² Ná'i oepáa k'aydiwi háäwí i'gedí naadi wáytú'an, hedí un wí'úvíwhäyunde'pí, hedího hádídan úvíwhäyú-i makówáwi háäwí i'gedí wáytú'andi? ¹³ Makówápiye' wíyá to'wí wänbo wínapéepí, i makówá iwedí nawhá'dída'mân, hedí naa-án i omuu, t'ähki t'owagi' o'âypu'yä'i'."

¹⁴ Moses owáy ahkónu wáy i pääyu kwák'udi napa'andi' wên phé eedi iwihí'k'ú'di itege waagibá, naa t'ähki t'owagi' o'âypu'yä'i' omuu'i' wá' phé eedi dítege-í. Kin nakhây'ä' napúwí'in ¹⁵ hedího to'wên t'ähki navi'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. ¹⁶ Yösi Tádádí t'ähki t'owa hángo ováyséegí iví wí ayda' ún'ándí' imági, hedího to'wên t'ähki iví ayví'piye' dívíwhäyú'in há'to dípedée-í hewänbo wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. ¹⁷ Yösi Tádá iví ay isan náa oepáa k'aydipiye' in t'owa ováy'aywoenídí, dínkhây'ä' ováytuchänú-i'ín ováytú'ä'amídá yoe.

¹⁸ To'wên t'ähki Yösi Tádáví ayví'piye' dívíwhäyunde'in há'to ováytú'amí ováytuchänú-i'ín, hewänbo Yösi Tádá ho natú in to'wên dívíwhäyupí'indá ováytuchänukhâymaa'in, gá iví wí' ayda' ún'ándí'piye' wídívíwhäyupídán. ¹⁹ Yösi Tádáví ay náa oepáa k'aydipiye' na'ä'á wí kohthay waagibá namunídí hedánho t'owa dínkeepúwídi, hewänbo t'owa yä'dâapi dívítsiyekanhondi khuy eeyebo diyéeni'in shánkí ováyhí'an i kohthay ipiye' dimú-ívi'wedí. Hedánho Yösi Tádádí ná'in t'owabá ováytuchänukhâymaa. ²⁰ To'wên t'ähki yä'dâapi dívítsiyekanhonnindá i kohthay dâyt'ay, hedího ipiye' wídímánpi, háa dívítsiyekanhonnin dínkeepúwí'in wídida'pídí. ²¹ Hewänbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimán, hedánho nakeepúwídi háäwí dívíkanhondi Yösi Tádádí ováyk'häge'dodí díví'amídí."

John i p'ó'p'oe'kandi Jesus-ví'gedí ihí'máa

²² Hedáhá' Jesus-á iví khäge'nindádí oe Judea nangepiye' dimáa, hedí iwáy wáhâä diyí' ihaydí wên t'owa ováyp'ó'p'oe'an. ²³⁻²⁴ In Hudíyo tsonnindi John i p'ó'p'oe'kandi wa' wí'óepansógepi, hedí idi wá' t'owa ováyp'ó'p'oe'o'. Kin i'o' oe Aenon diwe, i-á Salim tso'wa nana, iwe báyéki p'oe nayídi, hedí t'owa iví'piye' dimá' ováyp'ó'p'oe'amídí.

²⁵ Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-ádi p'ó'p'oe'kan ni'gedí dívítuhänbo'. ²⁶ Hedího John-bí'piye' dimáadi óetu'an, "Háhkandi', i to sen oe Jordan p'o' p'äná hánhay u-ádi nayí'i hedá iví'gedí in t'owa udi ováytú'andi', náa báyéki t'owa iví'piye' dimán idi ováyp'ó'p'oe'amídí."

²⁷ John-di ovâyṭuʼan, “Hääwi i toʼwí oe makówá naʼándidi dímgáʼidaʼmân áyhóndeʼ.” ²⁸ Häädankánbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesógeʼiʼ t'owa ovâyʼaywoenídí wóʼmuupí, hebo iví páadébo Yôesi Tádádí naa dísan, hedí undá háa otú waa íʼtoe. ²⁹ Häädi dínkhóhtsaanáʼ dihaydi i soyingi namuuʼiví k'ema iví núʼ nawin, hedí i soyingi íhíʼmáadi nat'oeđi náʼi k'ema báyéki nahíhchanpóe, hedí i sâaʼi i soyingivíʼ ho namuu. Nää-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhchaq, gá in t'owa Jesus-víʼpiyeʼbá dimándán ivíʼin ûnmúnídí. ³⁰ Nakhâyʼäʼ? Jesus-á shánki kw'áyepiyeʼ óetegé-íʼin, hedá naa-á hääbo omuupí waa opúwí.

³¹ “Jesus-á oe makówádí naʼää, hediho t'áhkiví shánki hayʼi namuu. Naa náa oepáa k'aydiwiʼ omuu, hediho wí náadiwi waagibá dáyheeʼoʼ náadiʼidaʼ omuudi, hewänbo i-á makówádí naʼäädi t'áhkiví shánki hayʼi namuu. ³² Hääwi imúʼ iʼgedí hedá nat'oe iʼgedá ihéeʼoʼ, hewänbo wên háyúhaydidaʼ t'owa háa natúʼnin ónséegíʼoʼ.” ³³ Hewänbo toʼwên iví híʼ dâyséegíʼodi handidi dáykeyyoʼ dívíwhâyundeʼin Yôesi Tádá taʼge ihéeʼoʼin. ³⁴ Yôesi Tádáví ay isandi-á Yôesi Tádáví híʼ ihéeʼoʼ, gá Yôesi Tádádá khägipí i Yäʼdâaʼi P'oewaahâ ho óemägidân. ³⁵ Yôesi Tádá iví ay iséegidí t'áhkí tsonkhuu óemägi hääwi t'áhkí iʼgedí natsonyêenídí. ³⁶ Toʼwên t'áhkí Yôesi Tádáví ayvíʼpiyeʼ dívíwhâyundeʼin wówátsi nahándepeʼin dâymáa, hewänbo toʼwên iví ay ónt'óyandepíʼindá náʼin wówátsi widâymáʼve-ípi, indá Yôesi Tádádí hânhay wänbo t'áhkí ovâyṭuchânuʼbé-í.”

4

Jesus-ádi wí Samaria-wi kwee-ádi dánhéʼan

¹⁻³ In Pharisees dínhanginpóe shánki báyéki t'owa Jesus-víʼpiyeʼ dívíwhâyundeʼin, hedá John i p'óʼp'oe kandiví shánki Jesus-di ovâypp'óʼp'oeʼoʼ. (Hewänbo Jesus-ví khägeʼnindidaʼ t'owa ovâypp'óʼp'oeʼoʼ, idá yoe.) Hedí náʼi hääwi iʼgedí in Pharisees dit'oeʼin Jesus ûnhanginpóe ihaydi, i-ádi iví khägeʼnindádí Judea nangedí dipee hedí oe Galilee nangepiyeʼ dimää. ⁴ Galilee-piyeʼ namân dihaydi oe Samaria nange iʼgedí únpuhpóʼ. ⁵⁻⁶ Taage púnúʼ nanáʼ dihaydi wí Samaria-wi búuʼúʼay Sychar gin dâytúʼoʼ iwe napówá. Sychar-á kayiʼ wínanáhpí wí nava iwedí hânʼoebo Jacob-di iví ay Joseph óemägiʼiʼ. Ee dâyp'oe whahóndeʼ iwe Jacob ishääʼi naná, hedí Jesus kayiʼ wáhäädi naʼäädiho nakaykhanmuudi ee hänge isóge ikaykhanwówáʼamídi.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oe whahónídí napówá, hedí Jesus-di óetuʼan, “Wí p'oe dímaa donsuwä-ídi.” ⁸ Jesus-ví khägeʼnin i búuʼúʼaypiyeʼ ho dikoe giʼkunmää, hediho i-á wíʼbo naʼän. ⁹ Hudíyo-ádi Samaria-ʼindádí wídívíwóndepí, hediho i kweedi óetuʼan, “U-á Hudíyo unmuu, hedí naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedí háadan udi dípʼoesuwägiʼdaʼmáa?” ¹⁰ Jesus-di óetuʼan, “Wíʼuhanginnáhpí hääwi Yôesi Tádá napäyiʼin, hedá wáʼ toʼwí naa i wíp'oe dáʼmáaʼiʼ omuuʼin wíʼuhanginnáhpí. Uhanginnándáhoʼ udá naa dípʼoesuwädaaʼamíwän, hedí naadá p'oe nawówátsipäyiʼi wímääniwän.” ¹¹ I kweedi óetuʼan, “Máʼmää, hääwi wänbo wínamáapi p'oe whakhongíʼin, hedí náwe dâyp'oe whahóndeʼ iwá nawäʼän. Hedí händiän náʼi p'oe nawówátsipäyiʼi náwhahóní? ¹² Naʼinbí hehääwi thehtáy pahpáa Jacob-di náa dâyp'oe whahóndeʼ iwe naʼin dínyoeʼan. I-ádi iví eʼnündádí hedá iví hääpan hääwéndádí i p'oe náwedí dâywhahógiʼi dáysuwändeʼ. Ti unʼándeʼ

u-á Jacob-ví shánkí hay'í unmuu'in gáhân?" ¹³ Jesus-di óetu'an, "To'wên t'ähki näwedi dâyp'oesuwände'in wiyá dip'oesá'aapúwí, ¹⁴ hewänbo ná'i p'oe naadi t'owa dovâymä'i'í-á dâysuwädá, há'to wiyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovâymä'i-á wí p'ohpee inbí p'í'ná waagibá napúwí, hedí iwediho in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyí." ¹⁵ I kweedi óetu'an, "Má'mää, ná'i p'oe i'gedi bihi'mää'i'í dimää, wiyá wí'op'oesá'aapúwípídi, hedânho ihayda' náwe wí'op'ohkhonná'be-ípídi."

¹⁶ Jesus-di óetu'an, "Ya' ópûn, uví sedó mánkéyí hedá nääpiye' nâamá'í." "Wídinsennänpí" gin i kweedi óetu'an. ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennänpí'in. ¹⁸ P'ánän khóhtsaq'í unmuu, hedí ná'i sen nää unthaa'í-áqí uví sedó ta'gendi wí'úmuupí."

¹⁹ I kweedi óetu'an, "Má'mää, nää naa dínkeeyan wí Yöesi Tádávi tukhe'bi' unmuu'in. ²⁰ Na'in Samaria-'in t'owa gimuu'inbí páadé ká'ää'índi Yöesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítú' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'á Yöesi Tádá óe'a'ginmääní'in." ²¹ Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhâyú-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yöesi Tádá óe'a'ginmääní ná'i p'in diweda'ba yoe háa oe Jerusalem diweda'ba yoe. ²² Un Samaria-'in ta'gendi wí'únhanginnáhpí to'wí bîn'a'ginmä'in, hewänbo na'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí áy'a'ginmä'in, gá Yöesi Tádádí na'in Hudíyo díde'mandân hedího i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymäá'í-á Hudíyo-ân namuu. ²³ Hedí nää iwedi páadépiye' in to'wên Yöesi Tádá dây'a'ginmä'índi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpákhâymä. Kí'mín t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmääní'in. ²⁴ Yöesi Tádá-á p'oweaháada' namuu, hedí in óe'a'ginmä'in dínkhây'á' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmääní'in."

²⁵ I kweedi óetu'an, "Naa dínhanginná i to'wí Yöesi Tádádí óesogekhâymäá'í t'owa ovây'aywoenídí na'á', Christ gin óetu'o'í'. Napówa ihaydi háäwí t'ähki dínthaykankhâymäá na'in." ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'mää'í-ân i omuu."

²⁷ Ihaydibá Jesus-ví khäge'nin diwáypówa, hedí hânho ovâyháa'an wí kwee-áqí ihí'maadí, hewänbo to'wídí wänbo i kwee wí'óetsikáyinpi, "Hää-an unda'?" hedí Jesus wänbo wá' wí'óetsikáyinpi, "Háadan i kwee-áqí bihi'mää'?"

²⁸⁻²⁹ Ihaydihó' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedí in t'owa ovâytu'an, "Bíkä've bínmúnídí wí sen t'ähki háa naa dáy'annin dítu'andi". Tigúbá i-á i to'wí namuu Yöesi Tádádí óesogekhâymäá'í' t'owa ovây'aywoenídí." ³⁰ Hedího' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayí' iwepiye' dimää.

³¹ Wa'di in t'owa búu'údi di'ädibá Jesus-ví khäge'nindi óetumáa, "Hähkandi', shánkí yänbedi nääbo bihúuyamí." ³² Idi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un i'gedi wí'únhanginnáhpí." ³³ Iví khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wídí ónkoegi'kán, gáhân?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa dísandí' nada' waagibo naa dáy'o', hedí in t'óe idi naa díkanyónnin dóbowakhâymäa. Ná'i háäwí dó'o'í' naví koegi' waagi'ba dínmuu.

³⁵⁻³⁶ Kin t'owa dítu'pí'an: Dâyko'yiko' iwedi dâyhääwíwé'ge'o pu'wahay yöenu p'oe naná. Hewänbo naadi wâytumáa, híwó'gí bínmu'údi in t'owa háä nava i'ge di'á'in. Há'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídí háäwí napaa'í waagibá, hedí undá háäwí wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi há'in t'owa-á bínwé'ge'amí Yöesi Tádávi'piye' bínhúuwídí. Hedí kin úv'í'an dihaydá Yöesi Tádádí wovâywá'áa-í, hedí in t'owa-á in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyí. Wây-á

wëndá ho Yôesi Tádávi hí' ovâyko'e inbí pí'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waag-ibá, heđi in wé'ge'indádí undádí úvíhíhchannamí hã'in t'owa bínwé'ge'an dihayđi. ³⁷ T'owa ditú'pí'an: Wí to'wí iko', wíyá to'wí-á ihãáwé'ge'o'. Heđi háa ditú' waa náa ta'gendi napúwí. ³⁸ Wáy úvít'ôe'anpí'yepiye' naadı wáysangít'ôe in t'owa Yôesi Tádágí' bínwé'ge'amídí. Unbí páadebo wáy-á to'wên dívít'ôe'an, heđi in t'ôe díví'annin namuudi undáho in t'owa bínwé'gekháymáa."

³⁹ Oe Sychar búu'ú báyéki t'owa Jesus-ví'piye' ho dívíwhäyü gá i kweedi ovâytu'andân, "Jesus-di háa dáy'annin t'ãhkí naa ditú'an." ⁴⁰ Hediho ná'in t'owa Jesus-ví'we dipówá ihayđi óedaa'an indádí nachã'nídí, heđiho wíye thaa iwe iwóyí'.

⁴¹ Tí'úugéđi wáy-á shánkí báyéki t'owa iwe'in Jesus-ví hí' dit'oeđi iví'piye' dívíwhäyü, ⁴² heđi ná'in t'owadı i kwee óetu'an, "Nábáha' iví'piye' ná'in ívíwhäyü, hewänbo ü untú'dída' bá yoe, ná'in wí'bo iví hí' git'oe, heđá gínhanginná ta'gendi ná'i-ân t'ãhkí t'owagi' i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay'iví e'nú ónehkháa'an

⁴³ In wíye thaa daphade ihayđi Jesus iwáygéđi iyáa'odi oe Galilee nangepiye' namáa. ⁴⁴ I-á wí'bo ho natú, "Wí Yôesi Tádávi tukí'we dipówá ihayđi óedaa'anhe'bi' iví nangebo wíđây'a'ginpí," ⁴⁵ hewänbo oe Galilee nange Jesus napówá ihayđi in Galilee-windi óeséegikê', gá oe Jerusalem dínshánkí'diná' dihayđi in wá' iwebá diyidân, heđi t'ãhkí i'andi' óemú'.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú'ay Cana gin dâytu'ó iwepiye' Jesus nawáymáa. Iwänkun naná händídí p'oeđi ho iménapaa. Ee Cana wí sen hay'i nayí', heđi iví e'nú oe Capernaum búu'ú'ay iwe ûnhayk'óe. ⁴⁷ Ná'i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nangedi na'ãđi Galilee nange napówá'in, heđiho Jesus na'ân diwepiye' namáadi óetsikáyin, "Tí navi'piye' unnú-í navi ay dínhekháamäänídí? I-á chuwa k'áygé nak'óe." ⁴⁸ Jesus-di óetu'an, "Un t'owa t'ámági' pínán t'ôe bínmündepídá há'to navi'piye' úvíwhäyü-í." ⁴⁹ I sendi Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa-áđi ókã'we navi ay hekháa dínmäänídí wíđínchúu-ípídí." ⁵⁰ Jesus-di óetu'an, "Uví'piye' ópûn, uví ay úwówaho'." I sen háa Jesus-di óetu'an waa iwähäyü, heđiho' iweđi namáa. ⁵¹ Wa'đi namän dihaydibo' iví t'ôe'indi óeyayđi óetu'an iví ay ûnwówa'in. ⁵² Idi ovâytsikáyin, "Häyü ihayđan naná ûnehkháapóe ihayđi?" Óetu'an, "Tsá'di thé'eedi wí' iwe i tsáwãp'íde ûnhán." ⁵³ I táđá ûn'ánpówá wí' ihayđibá naná'nin Jesus-di óetu'an dihayđi, "Uví ay úwówa," heđiho' i-áđi iví k'aygi'indádí Jesus-ví'piye' dívíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-đi namáadi oe Galilee wa' nayí' ihayđi, ná'inho in wáygingí'in pínán ovâykeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú'ay iwe óehkháamági

¹ Wíyá hãđi naná' diwe in Huđiyo dínshánkí'diná, heđi Jesus oe Jerusalem-piye' nawáymáa. ² Oe Jerusalem wí p'obú'ay nak'óe, i-á Hebrew tuđi "Bethesda" gin dâytu'ó. P'lo kíngé p'áanú pohtáa'ây nawhaadikw'ó, heđi iwe nú' wên phóđi nachá i búu'ú'in tehpaa iwe, "K'úwági'in Phóđi" gin dâytu'ó. ³⁻⁵ Ná'i pohtáa phoe'ó eeye báyéki t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsí't'aamuu, wáy wëndá pówhá'nin dimuu, heđá wáy-á wíđín'a'yãkankoeđipí. Iwe wí sen powintã'đi kháave paayo nahayí'

nak'óe. ⁶ Jesus-di ná'i sen iwe nak'óedí óemû?, hedi ûnhanginná báyéki paayo nahay'in, hediho' óetsikáyin, "Ti úhehkháapúwí'in unda?" ⁷ I nahay'idi Jesus óetu'an, "Má'máá, naa to'wí wänbo wídn'änpi dip'osóge-ídí nap'o'a'yäpo' ihaydi. Wa'di ots'únidí dáysó'dinde' ihaydibo', wiyá to'wí-á naví páadébo-á nats'úya'." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Ówínú, uví whohpa'ay mänke'di óyiyé." ⁹ Wesebo i sen nawowaði iwínú, hedi iví whohpa'ay iké'di natsiyedee.

I thaa ná'in napóe ihaydi Hudíyoví kaykhanwówa thaa-á naná. ¹⁰ In p'ó'dédí'in Hudíyoví i sen óetu'an, "Nää thaa kaykhanwówa thaa naná. Nakhâak'óe uví whohpa'ay wóegé unyëenidí." ¹¹ Idi ovâytu'an, "I sen dínhekháa'andidân dítu'an, 'Uví whohpa'ay mänke'di óyiyé.' " ¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, "To-an i sen namuu ha'wáa wóetu'andi'?" Hewänbo i sen nawówa'i' wí'ûnhanginnáhpí to'wí namuu'in, gá báyéki t'owa iwe diyidân, hedi Jesus-á óemû'pidíbo iwedi iyáa'an.

¹⁴ Hây napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay'i iwe óeyay, hedi óetu'an, "Ót'óyan, úhehkháapóe, hediho náä-á wiyá wíwít'aywó'w'nâamípi, háäwí shánki p'ändikí' wí'úpúwípidí." ¹⁵ I sen iwáygedí namäädi in Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâytu'an Jesus-dânho hehkháa óemági'in.

¹⁶ Hediho ná'indi Jesus óeyanákímáa, gá kí'bi háäwí ikanhondân kaykhanwówa thaa eeye wänbo'. ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Naví Tádá háädi wänbo t'ähki it'óemáa, hedi naa-á hanbá, hedânho ná'i háäwí dókanhon." ¹⁸ Ná'in natú ihaydi in Hudíyoví p'ó'dédí'in shánki wänbo dida' óedahéyi'in, i kaykhanwówa thaa i'a'ginhánundeída'ba yoe, hewänbo wá' natúdn Yóesi Tádá-á iví tádá ûnmuu, hedi kindidiho' háäwí i-ádi Yóesi Tádá-ádi handa' damuu waagibá i'o'.

Yóesi Tádádi Jesus tsonkhuu óemági

¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i Tádá i'o'in naa dómúnde', hedi inbá naa dáyo'o'. Naa i ay omuu'i wídnkoedípi háäwí wí'bo dáyo'amídí. Háäwí i Tádá i'o'i naa hanbá dáyo'o'. ²⁰ I Tádádi naa díseegi, hediho háäwí t'ähki i'o'i dínkeeyo', hedi idá háäwí shánki he'endi-á dó'amí'i'in naa dínkeekankhâymaa, hedânho un wovâyháa'amídí. ²¹ I Tádádi t'owa dichuu'in ovâywaywówapa', hedi handidibá naa i ay omuu'idi in to'wên naa oda'in wówátsi dovâymaáni. ²²⁻²³ I Tádá wänbo wínatúnípi t'owaví'gedi háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. Idi naa i ay omuu'i dínk'ú' han dó'amídí, hedânho t'ähki t'owaði naa dí'a'geenidí, i Tádá óe'a'gin waabá. To'wëndi naa i ay omuu'i' wídí'a'ginpidí i Tádá naa dísandí' wänbo-á wíday'a'ginpi.

²⁴ "Ta'gendi wâytumáa, to'wên naví hí' dín'tóyandedí hedá i naa dísandí'piye' díwíwhâyundedá wówátsi nahánde'pi'in dâymáa, hedi wí'ovâyttuchänú-ípi. Chu'in waagi'inbá náä wídimuupi, gá wówátsi dâyké'dân. ²⁵ Ta'gendi wâytumáa, náä iwedi páadépiye' in chu'in waagi'inbá dimuu'in naví tuu dit'óe-í, naa Yóesi Tádávi ay omuu'i', hedi in dívít'óyande'indá wówátsi dâykéyi. ²⁶ I Tádá in wówátsi napäyi', hedi handidibá naa i ay omuu'i dínk'ú' t'owa dovâywówátsimáänidí. ²⁷ Hedá idá naa dínk'ú' t'owa dovâykeekw'óenidí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, gá naa wá' t'owabá opóedân. ²⁸ Ná'in naví hí' wâytumáa'indi wíwovâyháa'amípi. Owáy wí thaa naná' diwe in penípho eeye dikw'ó'nin naví tuu dit'óe-í, ²⁹ hedi ee dikhä'kw'ó' deeyedi dipeegit'óe. In to'wên híwó' dívitsiy'e'annin chuwa iwedi ovâypiyegit'óe wówátsi dâykéyidí, hedi in to'wên yá'dáapi dívitsiy'e'annindá chuwa iwedi wá' ovâypiyekhâymaa inbí tuchänu dâykéyidí.

30 “Naa wí’bo háabo wíđínkoedípi dáy’ámídi, hewänbo naa t’owaví’gedi otú’ háawin dimuu’in Yöesi Táđádi ditú’an waabá, hedänho háa otú’ waa inbí’gedi ta’gen namuu, gá dáy’odän háa i Táđá naa disandi’ nada’ waagi, háa naa owänpida’ waagá yoe.”

Háđıđan gínhanginná to’wí Jesus namuu’in?

31 “Naa wí’bo naví’gedi dáyhí’máadı ma’dân un ítúnı navı hí’ ta’gen wıđınmuupı’in. 32 Hewänbo wıyá to’wı navı’gedı ihée’o’ı nayı’, hedi naa dınhanginná háa navı’gedı ihée’o’ın ta’gen namuu’in. 33 Undá John i p’ó’p’oekandıvı’piye’ t’owa bınsan óehée’ámıdı, hedi i-á in ta’gen navı’gedı natú. 34 Háa t’owa navı’gedı ditú’ waa naa-á wıđıntáypı, hewänbo John-bı hí’ ı’gedı wáyıtımáa hedänho háa natú’in úvıwháyú-ıdı hedá wováy’aywoenıdı. 35 John-dá wên phakó nakomuudı nakohkeepäyı’in waagıbá namú’de, hedi wı háy tãhkı ho ivı kohthaydı wováyhıhchannan. 36 Hewänbo wı háäwı shánkı hayı’ı namuu John-bı hí’wıvedı, hedi ná’ı háäwıdá wováykeeyo’ to’wı omuu’in. Kinnán namuu: Háa i Táđádi díyón waa dáykanhon, hedi ná’ı háäwı dáykanhondi’ bınmú’dı wováykeeyo’ i Táđadı naa disannın. 37 Hedá i Táđá dısandi’ wá’ navı’gedı ihée’an. Hewänbo undá hánhay wänbo ivı tıı wı’ıt’oepı, hedi háawi i namuu’in wıvınmú’pı, 38 hedi ivı hí’ unbı pı’ná khó’yé wıvınmáapı, gá navı’piye’ wı’úvıwháyıundepıđan, tobá ıdı dısan wänbo’. 39 Yöesi Táđadı ta’nın áyıngıdı bıntıı’o’, gá ı’ándedän iwe únhangınpúwı’in hádıdı wówátsı nahánde’pı’in bınkéyı’in, hedi ná’ın ta’nın diwebá navı’gedı natú’. 40 Hewänbo navı’piyá wı’ıká’ááda’pı ná’ın wówátsı bınkéyıdı.

41 “T’owa navı’gedı híwó’ dívıhée’ámı’in naa wó’wänpıt’oeda’pı. 42 Háawın un ımuu’in naa dınhanginná. Unbí pı’ná khó’yé Yöesi Táđá wıvınséegıpı. 43 Navı Táđadı dısandıbo o’ää hedi undı wıdıséegıké’pı. Hewänbo wıyá to’wı wı’bo nawänpı’äädá, i-á ma’ bınséegıkéyı. 44 Háa i wı’da’ Yöesi na’ándı’ unbı’gedı natú’nın áyıngı wıwováyımähpı, háa híwó’gı natú’ háa yoe, hewänbo in t’owa híwó’ unbı’gedı dívıhée’odá inbí tıı hıhchandı bınhónde’. Hedänho wı’únkoedıpi navı’piye’ úvıwháyú-ıdı. 45 Hewänbo wı’ı’áanıpı naadán unbı t’aywó’dı ı’gedı i Táđá dót’ehpıdekhâyımáa’in. ı’ánde’ ná’ı hí’ Moses ita’nandıdı wováy’aywonkhâyımáa’in, hewänbo ivı hí’đıbá unbı t’aywó’dı únkeepúwı, hediho ıđán wováy’t’ehpıdekhâyımáa. 46 Moses navı’gedı ita’nan, hediho ivı hí’ ta’gendi bınhwáyııdáo navı’piye’ wá’ úvıwháyú-ıwán. 47 Hewänbo háa ita’nannın wıvınhwáyıındepı, hedänho háđıđan navı hí’ dınwháyú-ı’?” kin Jesus-di ováyıtı’an.

6

Jesus-di in p’áqanı maapaasón sená’dá in wé’ge’in t’owa-á ovâyhúuyón

1 Wıyá háäđı Jesus oe Galılee p’oekwı’ p’ánäpiye’ namáa. (Ná’ı p’oekwındá Tıberıas wá’ gın dáyıtı’o’.) 2 Báyékı t’owadı ivı pınnán ováykeeyandı in dıhay’in ováyhekhámáadı dáymú’dı óeyııhon. 3-4 In Hudıyovı shánkı’dı Passover gın dáyıtı’o’ı púnú’ naná. Jesus-á ivı kháge’nındadı oe p’in kw’áyepıye’ dípee hedi iwe dívıkw’ódı. 5 Jesus ibeéđı báyékı t’owa ivı’piye’ dí’áđı ováyımú’, hediho Philip óetsıkáyın, “Wähää-an ihay koegi’ áyımá-ı t’ähkı ná’ın t’owa dáyk’óe-ıgı’?” 6 Jesus-á wı’bo únhanginná háa ikhâyımáa’in, hewänbo ná’ın Philip óetsıkáyın óetayı’rıdı hánnangúbá natúnı’in. 7 Philip-di óetı’an, “Wáygın tãgıntä (200) thaa t’óe dívı’andı wá’áa ihay wa’ wınayıpı ováykoegi’kumá-ıdı, tobá t’ähkıdıbo hí’ındá’ díyámu wänbo’.”

8-9 Wiyá khäge⁷di⁷ Andrew gin nakháwä⁷i⁷, i-á Simon Peter-ví tí⁷úu ûnmuu⁷idi Jesus óetu⁷an, “Náwe wí enúkáy nayi⁷, i-á p⁷áanú táhtá phó⁷i pává⁷áy hedá wíye paa-á imáa, hewänbo hä⁷i-á ihay wínayipi t⁷ähki ná⁷in t⁷owa ováyhúuyóenidí.” ¹⁰ Iwáygé báyéki natáasaa, hedího Jesus iví khäge⁷nin itu⁷an in t⁷owa nangebo⁷ ováykwoyóeni, hedí han díví⁷an. In senä⁷da⁷dibo p⁷áanú maapaasón (5,000) ihay diyí⁷. ¹¹ Jesus i pává ihógi⁷ Yóesi Tádá óékú⁷daa⁷an, hedí iví khäge⁷nin ováy⁷andi ováytu⁷an in t⁷owa iwáygé dikw⁷ó⁷nin wí⁷inbo⁷ ováymäänídi, hedí hanbá in paa-á ováymägi. Háyú in t⁷owa dida⁷ ihay dáy⁷’oe, ¹² hedí dívíshu⁷an dihaydi Jesus iví khäge⁷nin itu⁷an, “Binwé⁷ge⁷an há⁷i dínphade⁷i⁷, hedánho háäwí wänbo wínapedéé-ípídi.” ¹³ Hedího t⁷ähki dáywé⁷ge⁷an dihaydi, tá⁷di wíye t⁷ún dáy⁷’íde i naphade⁷i pává iwedi, in t⁷owa i p⁷áanú pává⁷áy dáy⁷’oe ihaydi.

¹⁴ In t⁷owa ná⁷in pínán ováykeeyannin dáy⁷mú⁷di ditú, “Ta⁷gendi ná⁷i-ân i Yóesi Tádávi tukhē⁷’bi⁷ namuu, iví⁷gedí nata⁷’muu náä oepaa k⁷aydi⁷piye⁷ na⁷ä⁷.” ¹⁵ Jesus ûhanginná dida⁷ óekaygikhâmáa⁷in inbí tsondi hay⁷i⁷ óesóge-ídí, hedího⁷ iwáygedí wiyá oe p⁷in kw⁷áyepiye⁷bá wí⁷bo namää.

Jesus p⁷’oe kw⁷’áyey nayi⁷

¹⁶ Kindi napuwamän dihaydi Jesus-ví khäge⁷nin oe p⁷’oekwíngépiye⁷ di-whá. ¹⁷ Wí kophênbay iwe dívítógi, p⁷’oekwí⁷ p⁷’ánäpiye⁷ oe Capernaumpiye⁷ diwáymu-ídí. Wa⁷ dimän dihaydibo⁷ nakhuupóe, hedí Jesus inbí⁷we wa⁷di wínapówápí. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwaq⁷an hedí hânho nap⁷’oet⁷úkhúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dáy⁷’osande⁷i phedí dáy⁷sayde⁷, hedí ma⁷di poeye háa yóenu míya dimáé ihaydi Jesus p⁷’oe kw⁷’áyey nayídi i kophênbay tso⁷’wapiye⁷ na⁷’á⁷di óemú⁷, hedí dikhuwóeda⁷’póe. ²⁰ Hebo idá ováytu⁷an, “Naa Jesus-ân omuu, wí⁷íkhuwóeda⁷’ípi.” ²¹ Hedího híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedí p⁷’o kí⁷ge dimänninnäpiye⁷ wesebo dipówá.

In t⁷owadi Jesus óetu⁷wámáa

²² In báyéki t⁷owa wa⁷di oe p⁷’o⁷ p⁷’ánäbo diyí⁷indi Jesus-ví khäge⁷nin ho ováy⁷mú⁷ i kophênbay iwe wí⁷bo dívítógi⁷ iwedi dimú-ídí, hedího dínhanginná Jesus indádí wínamáapí⁷in. Wí⁷da⁷ wí kophênbay iwe na⁷’ánwän, hedího dí⁷án Jesus-á wa⁷di iwebo na⁷’ánnin. ²³ Wiyá tháwändá wáy-á kophênbay hí⁷innin oe Tiberias búu⁷’údi dí⁷’áä, hedí iwáy Jesus i pávági⁷ ikú⁷daamägi⁷di in t⁷owa dáy⁷’oe iwe tso⁷’wa diwhí⁷kw⁷’ó. ²⁴ Hedí Jesus-á iví khäge⁷nindá iwe wídiyipi⁷in in t⁷owa dáy⁷mú⁷ ihaydi, in kophênbay eeye dívítógi⁷ki⁷di oe Capernaum búu⁷’ú⁷aypiye⁷ dimää óenuwá-ídí.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyí⁷i namuu⁷in

²⁵ In t⁷owadi Jesus oe p⁷’o⁷ p⁷’ánä óeshaadi óetsikáyin, “Háhkandi⁷, háädan unpówá náwe?” ²⁶ Jesus-di ováytu⁷an, “Ta⁷gendi wáy⁷tumáa, i pínán naadi wáykeeyandibo nakeepo⁷ naa Yóesi Tádávi⁷wedi ó⁷’áä⁷in, hewänbo hä⁷i bínmú⁷di naa ví khäge⁷nindá iwe wídiyiwíditúwámáapí, i pává bínk⁷’oedi íshu⁷póedíbo dí⁷túwámáa. ²⁷ I koegi⁷ wówátsi nahándepí⁷in napäyí⁷ipiye⁷ úvíkhä⁷-í, i koegi⁷ nahá⁷dánpo⁷’ipiye⁷da⁷bá yoe. Naa t⁷ähki t⁷owagi⁷’o⁷aypuyá⁷idi kí⁷’bí koegi⁷ wáy⁷määní, gá Yóesi Tádávi⁷ kee⁷eedi dínk⁷’ú⁷dán kin dáy⁷’amídi⁷ kin ováytu⁷an. ²⁸ Hedího óetsikáyin, “Hännan iví⁷’amí Yóesi Tádá áyhíhchanmäänídi?” ²⁹ Jesus-di ováytu⁷an, “Gá kinnân: Naa i Yóesi Tádávi⁷ dísandiví⁷piye⁷ úvíwháyú-í. Ná⁷’innân Yóesi Tádá nada⁷ úví⁷’amí⁷in.” ³⁰ Indi óetsikáyin, “Háawin pínánnan údi dínkeeyamí hedánho wíwháyú-ídi? Hännan

bikhâymáa? ³¹ Naʼinbí hehâäwin thehtáy pahpáʼin gínmuuʼin owáy ahkónu iwéngé diyíʼ ihaydi náʼi koegiʼ manna gin dáytuʼoʼi dáykʼoe. Yöesi Tádávi taʼnin diwe kinnân nataʼmuu:

Pává makówádí ovây mági dáykʼóe-ídi.

³² Ti hâäwi ihaybá úkoediʼ?” Jesus-di ovâytuʼan, “Taʼgendi wáytu máa, Moses-á hâʼi pává wíʼimági, naví Tádá-ân imági. Hedi háʼi pává-á kodíʼdi makówávi pává winamuupi, hewânbo náä-á naví Tádádá taʼgendi makówávi pává wovây máʼ. ³³ Hedi náʼi pává Yöesi Tádá napâyíʼi-á makówádí naʼääʼi namuu, hedi tʼâhkí tʼowa wówátsi ovây máʼ.”

³⁴ Indi óetuʼan, “Naʼinbí Sedó, hâädi wânbo tʼâhkí kíʼbi pává dímáʼve-í.”

³⁵ Jesus-di ovâytuʼan, “Naa-ân pává waagiʼbá omuu, tʼowa wówátsi napâyíʼiʼ. Toʼwí navíʼpiyeʼ naʼääʼi-á háʼto nahâhsení, hedi toʼwí navíʼpiyeʼ iwihâyúʼi-á háʼto napʼoesáʼaapúwi.

³⁶ “Hewânbo ho wáytuʼan waa, tobáháa dímúʼ wânboʼ, naa wídnwâyunde pí. ³⁷ Toʼwên naví Tádádí naa dímáʼin navíʼpiyeʼ diʼää-í, hedi toʼwí wânbo navíʼpiyeʼ naʼääʼi-á naadi háʼto dóyoegiʼamí. ³⁸ Naa oe makówádí owhá dáyʼamídí háa idi dísandíʼ nadaʼ waagi, háa naa odaʼ waagá yoe. ³⁹ I dísandíʼ nadaʼ in tʼowa naa dímágiʼin naadi dovâyʼáyngíʼamíʼin hedânho wíʼ wânbo in diwedi winapedé-ípi, hewânbo i tʼâʼgi thaa nanáʼ dihaydi naadi in tʼâhkí wíyá dovâywáywówápa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nadaʼ dáyʼamíʼin, gá nadaʼdân tʼâhkí in dínhanginnáʼnin naa iví ay omuuʼin, hedá navíʼpiyeʼ díwihâyundeʼin wówátsi nahândepíʼin dâymáʼve-íʼin. Hedi i tʼâʼgi thaa nanáʼ dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápa-íʼ kin Jesus-di ovâytuʼan.

⁴¹ In Hudíyoví pʼóʼdédiʼin ivíʼgedí dívítʼayhíʼmáa, gá natúđân, “Naa-á i pává makówádí owháʼdi-ân omuu.” ⁴² Kinnân ditúʼ: “Náʼi-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupiʼan. Iví tádá-á iví yíyá-á áytaa. Hedi háadán náä-á natúʼ makówádí nawhân gin?” ⁴³ Jesus-di ovâytuʼan, “Haʼwâagi wíʼúvítʼayhíʼmáʼve-ípi. ⁴⁴ Toʼwí wânbo wíʼúnkoedípi navíʼpiyeʼ naʼää-ídi, naví Tádá i dísandíʼ navíʼpiyeʼ óemaadidaʼmânhoʼ. Hedi in navíʼpiyeʼ diʼääʼindá dovâywáywówápa-í i tʼâʼgi thaa nanáʼ dihaydi. ⁴⁵ Wí Yöesi Tádávi tukheʼbiʼ hânʼoe kinnân itáʼnan:

Yöesi Tádádân tʼâhkí tʼowa ovâyháʼamí.

Hediho náä toʼwên naví Tádá óntʼóyannindi ivíʼwedi dihâhpóeʼin navíʼpiyeʼ diʼää-í. ⁴⁶ Naa wóʼtúʼpí toʼwídí i Tádá óemúʼin. Naadidaʼmân Yöesi Tádá dómúʼ, gá ee naʼân diwedi oʼääđân.

⁴⁷ “Taʼgendi wáytu máa, toʼwí wânbo navíʼpiyeʼ iwihâyundeʼi wówátsi nahândepíʼin imáa. ⁴⁸ Naa pává in tʼowa nawówátsipâyíʼi waagiʼbá omuu. ⁴⁹ Tobá unbí hehâäwin thehtáy pahpáʼin oe ahkónu wéngé diyíʼ ihaydi i koegiʼ manna kin dáytuʼoʼi di ovâykhóekhúumági wânboʼ, tíʼúgedí ditʼahán. ⁵⁰ Hewânbo náä naadá pává makówádí nawhân níʼgedí wáytu máa, hedi wí toʼwí náʼídi óekhóekhúumágiʼi háʼto nahâáni. ⁵¹ Naa-ân i pává makówádí naʼäädi wówátsi napâyíʼi waagiʼbá omuu. Toʼwên náʼi pávádi ovâykhóekhúumágiʼin hânhay wânbo tʼâhkí dáywówátsimáʼve-í. Náʼi pává navíʼtúʼú dínmuu tʼâhkí tʼowa dovâypágitʼóeʼi dáywówátsikéyídiʼ kin Jesus-di ovâytuʼan.

⁵² Ihaydiho in Hudíyoví pʼóʼdédiʼin dívítʼukannan. Wáy wên ditsikapóe, “Hândídan náʼi sendi ivíʼtúʼú dípágitʼóe díkhóekhúumáánídiʼ?” ⁵³ Jesus-di ovâytuʼan, “Taʼgendi wáytu máa, naa tʼâhkí tʼowagiʼ oʼaypuýáʼivíʼtúʼ únpoedi

wíwovâykhóekhúumägipídáho?, wówátsi wänbo wíwîn máapí. ⁵⁴ To^wwên t'ähki navi túu ùnp'oedi ovâykhóekhúumägi⁷indá wówátsi nahándepl'in dâymáa, hedá naadá i t'ä⁷gi thaa naná? dihaydi dovâywaywówápaá-í. ⁵⁵ Navi túu⁷ú ta⁷gendi koegi⁷ waagi⁷bá namuu, hedá navi ùnp'oe-á ta⁷gendi sùwägi⁷ waagi⁷bá-á. ⁵⁶ To^wwí navi túu ùnp'oedi óekhóekhúumägi⁷i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-áá. ⁵⁷ Navi Táádáí naa dísandí-á i háädí wänbo t'ähki nawówayi⁷ namuu, hedí i-á nawówayidi naa-á owówayi⁷. Handidíba to^wwí naadi dókhóekhúumägi⁷i navi⁷wedi íwówátsikéyi. ⁵⁸ Hediho naa-ân i pává makówááí na⁷äá⁷i omuu, i pává unbí heháäwin thehtáy pahpá⁷in dâyk'oe⁷i⁷ waagi⁷bá wí⁷omuupí. Há⁷i pává dâyk'oe wänbo tí⁷úugéí dit'ahán. Hewänbo to^wwên i pává naa omuu⁷i⁷ dâyk'oe⁷indá hánhay wänbo t'ähki dâywówátsimá⁷ve-í.”

⁵⁹ Jesus ná⁷in natú oe Capernaum búu⁷ú⁷ay, i Hudíyoví méesate⁷ay iwe in t'owa ovâyhá⁷o⁷ ihaydi.

Wáy wên t'owađi Jesus óeyoe'an

⁶⁰ Báyéki i-ádi dimä⁷nin dit'oedi ditú, “Nä⁷i hí⁷-á nakáymuu äyhóníđi. To-an iséegi⁷amí?” ⁶¹ Hewänbo to^wwíđi wänbo óetu⁷anpidí Jesus ùnhanginná ná⁷i ovâytu⁷an ni⁷gedi dívít'ayhí⁷máa⁷in, hedího⁷ ovâytsikáyin, “Ti ná⁷i naadi wâytu⁷andi⁷ wíwovâyhi⁷anpidí naa-ádi wíyá wí⁷ípunda⁷pí? ⁶² Hân í⁷äani undi naa t'ähki t'owagi⁷ o⁷aypuyä⁷i dímu⁷đi kw'áyepiye owáypeedi páadé o⁷án diwepiye⁷bá? ⁶³ I Yä⁷däa⁷i P'oweaqahâa nawówátsipäyí, t'owa-á wí⁷bo wíđínkoedipi. I hí⁷ naadi wâytmáa⁷i⁷ i Yä⁷däa⁷i P'oweaqahâavi⁷wedi na⁷ä⁷ hedí ná⁷i hí⁷-áho nawówátsipäyí. ⁶⁴ Hewänbo wáy wên un wí⁷úvíwhâyunde⁷pí.” Jesus-di ha⁷wáa ovâytu⁷an gá páadéđibo ho ùnhanginnân to^wwên iví⁷piye⁷ wíđíwíwhâyukhâyamáapí⁷in dimuu⁷in, hedá ùnhanginnân wá⁷ to^wwíđi óekuhpegít'oe⁷i namuu⁷in. ⁶⁵ Hedá wá⁷ ovâytu⁷an, “Kindíđánkun wâytu⁷an, to^wwí wänbo navi⁷piye⁷ wí⁷ünkä⁷ä⁷äkoedipi navi Táádáí óemägidí⁷mân.”

⁶⁶ Iví hí⁷ ùnmuđi báyéki in óeyuuhonnin i-ádi wíyá wíđípunda⁷pí, hedího óeyoe⁷an. ⁶⁷ Hedi Jesus iví tã⁷đi wíye khäge⁷nin itü⁷an, “Heyâa un, ti undi wá⁷ díyoe⁷amí⁷in ídá⁷?” ⁶⁸ Simon Peter-di óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, tovi⁷piyanho gimú-i? Úđída⁷mân dítmáa háđíđi ná⁷in wówátsi nahándepl'in äykéyi⁷in. ⁶⁹ Na⁷in ívívihâyumägiho hedá gínhanginnânho ü i shánki yä⁷däa⁷i unmuu⁷in, i Yösi Táádáí wóesandi?” ⁷⁰ Jesus-di ovâytu⁷an, “Naadi wí⁷bo un tã⁷đi wíye wáyde⁷manpí⁷an, hewänbo wí⁷ unbí⁷wedi Penísendi waagi⁷bá namuu.” ⁷¹ Simon Iscariot-ví ayví⁷gedi ihí⁷máa, i-á Judas gin nakháwä, hedí Penísendi waagi⁷bá namuu gin Jesus-di óetu⁷an gá tobá in tã⁷đi wíye khäge⁷ninbí⁷wedi namuu wänbo Jesus óekuhpekhâyamáadân.

7

Jesus-ádi iví tí⁷úuwindáđi

¹ Ná⁷i háäwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i⁷ge t'ähki nayí⁷. Judea nangepiye⁷ wínamääpí, in Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷in háđíđí⁷đá⁷mân dítmáa háđíđi óehéyi⁷in dâytüwámáadi. ² In Hudíyoví shánki⁷đi púnú⁷ naná, dáy⁷ókhkhu⁷te⁷äykw'óe⁷ó⁷ i shánki⁷đi gin dâytü⁷o⁷. ³ Hediho Jesus-ví tí⁷úuwindi óetu⁷an, “Náwedi ópün hedí oe Judea nangepiye⁷ unmu-í, hedânho in t'owa uví⁷piye⁷ dívívihâyunde⁷in iwe diyí⁷indi i pinnán t'óe bí⁷o⁷in wóemúníđi. ⁴ To^wwí in t'owađi kee⁷eedi óetaa-í⁷in nada⁷đi kaadibo háawên wí⁷i⁷opí. Hedânho kí⁷bi háäwí bikanhondi, úkhây⁷ä⁷ to^wwên t'ähkívi páadépiye⁷ bí⁷ä⁷amí⁷in.” ⁵ Ha⁷wáa óetu⁷an, gá tobá iví tí⁷úuwin dimuu wänbo⁷ iví⁷piye⁷

widíwihwäyundepidân. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naagi' ihaydi wa' widínnáhpí, hewänbo ungi'-á häädi wänbo t'ähki híwó' dihaydi únna. ⁷ In t'owa Yöesi Tádá dáytaapi'in dimuu'in há'to wovây'táy-í, hewänbo naa-ân dít'ay, gá dovây'tumáadân inbí yä'dáapi tsiyekan ni'gedi. ⁸ Unnân wáy dínshánk'í'diná' diwepiye' bípûn. Naa-á wa'di wó'mánpí híwó' dihaydi naagi' wínanáhpí'dí' kin ovâytu'an. ⁹ Heđiho' oe Galilee nange iwebo iwóyí'.

Jesus Jerusalem búu'úpiye' namää

¹⁰ Iví tí'úuwín oe dínshánk'í'diná' diwepiye' dimää ihaydi t'úugedí i wá' namää, hewänbo kaadibo-ân namää, keedibo-á yoe. ¹¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ee dínshánk'í'diná' diwe óetuwámáa, hedi dívítsika'máa, "Wáyo i to'?" ¹² In báyki t'owa iwe diyí'in báyki dívíkaahí'máa iví'gedi. Wên ditú', "Híwó'di sen namuu" gin. Wáy-á ditú', "Yoe, handá yoe. Idi báyki t'owa in ta'gen namuu iweđi ovâyýáa'o'." ¹³ Hewänbo t'ähki in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dáykhuwóeda'máadi kaadibo iví'gedi dívihí'máa.

¹⁴ I shánk'í'di píngé haydi napháde ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedi in t'owa ovâyhá'o'. ¹⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'andi ditú', "Hándidangú ná'i sen hânho ûnhanginná, to'wídi óehá'anpí wänbo'?" ¹⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naví háhkan navi'indá' widínnuupí, hewänbo i disandivi'in wá' únmuu. ¹⁷ In to'wên háa Yöesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí navi háhkan ni'gedi, háa Yöesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí navi háhkan ni'gedi, háa Yöesi Tádávi'wedi dín'ää'in hediháa navi ánshaa i'gedibo dáypihí'máa'in. ¹⁸ In to'wên inbí ánshaa dínmuu'í'dá' dívihée'o'indá dívípitegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ovâyсандi' kw'áye óetegé-í'in dida'indá in ta'gen dívihée'o', hedá inbí pí'ná khó'yé-á hōeyó wänbo widây máapi. ¹⁹ Moses-di Yöesi Tádávi tsontuú wovâyta'nanpí'an, hewänbo wéná wí wänbo un iví ta'kan wíwín'a'gindopí. Háadan naa dihéyí'in ida'?" ²⁰ To'wídi in t'owa yáadi óetu'an, "Háadan untú, to'wí nada' wóehéyí'in? U-á wí yä'dáapi' p'oweahháadi wóemáa, hedânho ha'wáa untú." ²¹ Jesus-di ovâytu'an, "Wên pínnán t'oe kaykhanwówá thaa iwe dáy'andibo un t'ähki wovâyháa'an, ²² hewänbo undá unbí e'nún áyýää in Hudíyoví k'ewé' taadi bintaa'o' inbí thaa dinná' dihaydi tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo', gá hân'oe Moses-di han wovâyýondán. (Moses-á i páadé'i wínamuupí ná'in khuu i'andi', hewänbo in shánkí hân'oe'indáho hanho díví'an.) ²³ Náa wí enúkáy ná'in k'ewé' taadi óetaa'o' kaykhanwówá thaa nanân wänbo', hedânho Moses-ví tsontuú wíwín'a'ginhanú-ípidí. Hedi háadan handi naa-ádi it'ay wí sen túu'ú t'ähkíbo dónhekháa'andi kaykhanwówá thaa nanân wänbo'?" ²⁴ Wí háäwí háa puwädi nakeet'óe'in bínwänpimú'dibo' wesebo wí'ítúnípi, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyíngidi bínnuwä'í-á háa namuu'in, hedânho únkoedí-í ítúnídí ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yöesi Tádádi óesogekhây máa'í t'owa ovây'aywoenídí?"

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnín óehéyí'in dida'i wínamuupí'an? ²⁶ Binmú'dí, há'in t'owa t'ähkívi páadépiye' ihí'máa, hedi to'wí wänbo háabo winatú'pí óewóyí'nídí. Tigú in tsonnín dívíwhwäyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yöesi Tádádi óesogekhây máa'í' t'owa ovây'aywoenídí. ²⁷ Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I to'wí Yöesi Tádádi óesogekhây máa'í' t'owa ovây'aywoenídí na'ää ihaydá, to'wí wänbo

wí'ûnhanginnánpí wăhăăwi namuu'in, hewânbo t'ăhkídibo gínhanginná wăhăăwi nă'i sen namuu'in."

²⁸ Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ovâytu'an, "Ítû' ûnhanginná to'wí omuu'in hedá wăhăăwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedibo wó'ăăpí. I to'wí naa dísandi' ta'gendi nawówayi', hedí undi wívintaapí, ²⁹ hewânbo naadá dótaa, gá iví'wedí o'ăădân, hedá idá dísan." ³⁰ Jesus-ví hí' ûnuudi óepankéyí'in dida', hewânbo óekéyi ihaydi wa' wí'ûnnáhpídí to'wídí wânbo wí'óeyâ'pí. ³¹ Hewânbo báyéki t'owa iwe diyí'in iví'piye' dívíwhäyü. Kin ditû': "I-ânkun i namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wíyá to'wí-á há'to na'ăă-i shánki báyéki pínán ikeeyamídí nă'i senbí'wedí."

Jesus óepankéyí'in dida'

³² In Pharisees dit'oe in t'owa nă'i hăăwí Jesus-ví'gedí dívíkaahí'máadi, hedího indádí hedá in owha' p'ó'dédí'indádí wên sundađo i méesate hay'i dâw'áyí'do'in ovâsan óepankéyídí. ³³ Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hây tâhkídă' undádí dâwóyí'ní, hedáhá' owáymân i dísandiví'wepiye'." ³⁴ Hedáhá' undá dínuwă-í, hewânbo há'to dîshaa-í. Wáy naa omân diwepiye' wí'ûnpuhkoedí-ípi." ³⁵ In Hudíyo tsonnin dívítu'an, "Wáypiyan nă'i sen namân? Natû' há'to âysháa-í gin. Ti namân gáhân wáy in Hudíyo diwađekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owavi yâa natháa-ídi, hă'in Hudíyo dimuupí'in ovâyhá'amídí?" ³⁶ Idi dítu'an, "Undi dínuwă-í hewânbo há'to dîshaa-í. Wáy ochangít'oe iwepiye' wí'ûnpuhkoedí-ípi. Hännangú iví hí' ûntu'da'?"

P'oe nawówátsipäyi' i'gedí Jesus-di ovâytumáa

³⁷ I t'ăgi shánki'dí thaa-á shánki hay'i thaa namuu, hedí Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi navi'piye' na'ăă-i isuwă-ídi. ³⁸ Yôesi Tádáví ta'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên navi'piye' dívíwhäyunde'inbí pí'nă khó'yé wí p'o'k'ay waagibá dâymáa, hedí i p'oe-á nawówátsipäyi'i namuu." ³⁹ I p'oe i'gedí ihée'andi-á i Yă'dâa'i P'oewâhâ-ân namuu, hedí to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'in i Yă'dâa'i P'oewâhâ-â dâykéyi. Hewânbo nă'i Yă'dâa'i P'oewâhâ-á wa'di wí'ovâymagipi, Jesus wa'di makówápiye' wínapépidí.

In t'owa wêege'in dipóe

⁴⁰ In t'owa nă'in ovaytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditû', "Ta'gendi nă'i-á Yôesi Tádáví tukhe'bi' âytsíkha'máa'i namuu." ⁴¹ Hewânbo wáy-á ditû', "I-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." Hedá wá' wây-á ditû', "Hewânbo i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i t'owa ovây'aywoenídí Galilee-wí winamúnipi. ⁴² Ti Yôesi Tádáví ta'nin diwe wínatûhpí'an, i to'wí idi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedí'ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na'aypuyăgít'oe, i búu'ú'ay David na'aypuyă iwebá." ⁴³ Hedího in t'owa Jesus-ví'gedí handa' wídíví'anshamaapídí wêege'in dipóe. ⁴⁴ Wáy wêndi óepankéyí'in dida', hewânbo to'wídí wânbo wí'óeyâ'pí.

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídívíwhäyundepí

⁴⁵ In méesate'in sundađo diwâymaa'in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Pharisees-á dikw'ó' diwepiye', hedí in sundađo ovâysikáyin, "Hedí háađan i sen wívînmaapí?" ⁴⁶ Indi in Pharisees ovâytu'an, "Hännhay wânbo wí to'wí wí'ihée'anpí hă'i sen ihée'o waagibá." ⁴⁷ In Pharisees-di

ovâytsikáyin, “Ti un wá? in ta?gen namuu iwedi idi wovâyÿâa’an? 48 Ti wí’únhanginnáhpí’an wí? wänbo na?in tsonnindá hedá na?in Pharisees-á iví’piye? wí’íwíwhâyunde’pí’in? 49 Yöesi Tádávi ná?in t’owa iví’piye? dívíwhâyunde’in ovâytuchânukhâymáa, indá i tsonttu Moses ita’nandi wídâytaapí.” 50 Wí sen in diwedi Nicodemus gin nakháwá?idi ovâyhée’an, i-á hânhaybo Jesus-ví’piye? namáá?i? namuu. 51 Kinnân ovâytu’an: “Wíginkoedipi gitúnídi háa wí to’wí híwó? háa híwó’pí i’annin páadé ivi ttu git’oepídíbo?, hedá háawên i?annindá gínhanginpóepídíbo?. Na?inbí tsonttu kí?min gínmuupí’an.” 52 Indi óetu’an, “Háadan igí? bikhäge?hée’o?? Ti u wá? Galilee iwe?ibá unmuu gâhân? Áyngídi Yöesi Tádávi ta?nin mánttu?ámí, hedân úhanginpúwí wí? wänbo wí Yöesi Tádávi tukhe?bi? Galilee-wí wínamuupí’in.”

I kwee wíyá kweeví sendádi it’aywó?nandi?

53 T’âhkídíbo inbí’piye? dívíweeho?.

8

1 Hewänbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu?o? iwepiye? namáa. 2 Wíyá tháwän hé?dibo? i? méesate hay?i eepiye? nawáymáa. Báyéki t’owa únpowádi indádi isóge hedí ovâyhá’an. 3 Hedí in Huđiyoví khuu dâyhá?o?indádi in Pharisees-ádi wí kwee Jesus na?án diwepiye? óeho?. Ná?i kwee-á wíyá kweeví sendádi dânt’aywó?dodi óeké?. In t’owavi páadépiye? óekwínu’an, 4 hedí indi Jesus óetu’an, “Hâhkandi?, ná?i kwee-á wíyá kweeví sendádi dânt’aywó?dodibo? óeké?. 5 I tsonttu Moses ita?nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kin i?o?i? âyk’usâyuhéyi’in gínkhây?ä?. Heyâa u, hân úchanpo??” 6 Ná?in Jesus óetu’an óetayi?nídi wên háawên híwó’pí’in natuhpée-ídi hedânho ónt’aywó?dichânú-ídi. Jesus it’âádi oe nange iví mankhúdi háäwi ita?nan. 7 Hewänbo ihayda? óetsikáyinde?, hedího? idaygi?andi ovâytu’an, “Wená wí unbíwedi wí’it’aywó?nanpí?di, idân i kwee páadé óek’usâyú-i.” 8-9 Hedí wíyá it’âádi oe nange iwâyta?nan. In sená? i kwee óets’úde?in ná?in dit’oedi wí?íngin t’âhki iwedi dipee, in shánki saydôe páadé, hedí Jesus-ádi i kwee-ádi wí’bo iwe dawindi oványoe’an. 10 Jesus wíyá idaygi?andi i kwee óetsikáyin, “Wáyho in ton? Ti wí? wänbo wínatúhpi’an wóetuchânú-í’in úkhây?ä??” 11 I kweedi óetu’an, “Má?máa, to’wí wänbo háabo wínatúhpi.” Jesus-di óetu’an, “Naa wänbo-á yoe. Hedího ópùn, náa iwedi páadépiye? wíyá wívit’aywó?namípi.”

Jesus natú wí kohthay waagi?bá namuu’in

12 Jesus wíyá ihée?andi in t’owa ovâytu’an, “Naa wí kohthay waagi?bá omuu t’owa t’âhki?i?. To’wí naa-ádi nayí?i há?to kharu? í?ge nayéeni, hewänbo i kohthay nawówâtsipâyí?i? imá?ve-í.” 13 In Pharisees-di óetu’an, “U-á wí’bo uví?gedí bipihí?máa, hedânho háa untú?nin to’wí wänbo wí’únhây?âhpi iwâyú-í’in.” 14 Jesus-di ovâytu’an, “Tobá wí’bo naví?gedí wâytu’an wänbo?, háa naadi wâytu’an waa ta?gen namuu, gá naa dínhanginnândân wâhâádi ó?âä?in hedá wâhâäpiye? omännindá. Hewänbo undá wâhâädi ó?âä?in háa wâhâäpiye? omännin wí’únhanginnáhpí. 15 Undi t’owa bínwânpimúndedíbo bint’aywó?dichânunde?. Naadá to’wí wänbo wídonchânundepí. 16 Hewänbo wí to’wí donchânudáho?, híwó? dáy?ámí, gá wí’bo wídây?opídân, hewänbo i dísandi-ádi naa-ádi handá? gatú?. 17 Unbí tsonttu ta?nin diwe wänbo kinnân nata?muu: Wí to’wí óetsondiwekán dihaydi wên wíyedi handá? iví?gedí datú?dáho?, únhây?ä? úwíwhâyú-í’in háa datú waa ta?gen namuu’in. 18 Naa

i wi' omuu naví'gedi dáypihée'o'i', hedá naví Tádá dísandí' wá' naví'gedi ihée'o'." 19 Indi óetsikáyin, "Wáyho' uví tádá?" Jesus-di ovâytu'an, "Undidá naa wídítaapí, naví Tádá wänbo-á wídíntaapí. Naa ditaadáho', naví Tádá wá' dítáa-íwän."

20 T'ähki ná'in Jesus natú i méesate hay'i ee ovâyhá'o ihaydi, i chá' nate'kw'ó'di ive nú' naná' diwe. Hedí to'wídi wänbo wí'óepanké'pí, ihaydi wa'di wí'ünpóepídi óékéyídi.

Jesus natú wáy namän dipiye' in t'owa wídínkoedí-ípi dímu-í'in

21 Jesus wíyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Naa náwedi omän, hedí undi dítuwákhâymaa, hewänbo unbí t'aywó'di wa'di bínmáadíbo' íchuwagít'óe. Wáy omän diwepiye'ba wí'únkoedí-ípi ímu-í'in." 22 Hedího in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítu'an, "I natú wáy i namän deepiye'ba wígínkoedí-ípi gímú-í'in. Háadan kin natú? Tí wí'bo ikhe'khâymaa gáhân?" 23 Idi ovâytu'an, "Undá náä áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá náä oepáa k'aydiwindá' ímuu, naa-á yoe. 24 Hedánkun naadi wâytu'an, unbí t'aywó'di bínmáadíbo' íchuwagít'óe, hedí to'wí naa omuu'in úvíwhäyundepídáho ta'gendi unbí t'aywó'di bínmáadíbo' íchuwagít'óe'in únpuwí. 25 Hedí óetsikáyin, "To-an unmuu?" Jesus-di ovâytu'an, "Naadi páadédíbo wâytumáa to'wí omuu'in. 26 Wíyá báyéki háäwí unbí'gedi otúní'i naa dómáa, hedá báyéki híwó'pí' úví'andi namuudi naa dínkoedí wâyte'p'íde-ídi. Hewänbo háa i dísandiví'wedi ot'oe'indá' t'ähki t'owa dovâytu'o', hedí i-á in ta'genda' ihée'o'."

27 Hewänbo ná'in Húdíyoví p'ó'dédí'in wídika'pówápi i óesandi-á Yóesi Tádá namuu'in. 28 Hedího Jesus-di ovâytu'an, "Owáy naa t'ähki t'owagí' o'aypuyá'i' undi dít'óhtägetege ihaydáho' únhanginnáni to'wí naa omuu'in, hedá únhanginpuwí naa wí'bo háawén wídáy'opí'in, hewänbo háa naví Tádádí díhá'andíq' dáyhée'o'. 29 I dísandí' naa-ádi nayi'. Wí'bo wídíyoe'anpí, gá naa-á háädi wänbo t'ähki i óehíhchando'íq' dáy'odän." 30 Hedí kin ovâyhi'máa ihaydi báyéki t'owa iví'piye' dívíwhäyü.

To'innan ta'gendi Abraham-bí äy dímuu?

31-32 Jesus-di ná'in Hudíyo iví'piye' dívít'sanwhäyü'in ovâytu'an, "Naví hí' háädi waa dín'a'ginhondáho', ta'gendi naví'wedi íhápúwí'in ímuu, hedá únhanginnáni háäwí in ta'gen namuu'in, hedí pan waagi'ínbá wíyá wí'ímúnípi." 33 Hedí óetu'an, "Na'indá Abraham-bí äy iwedi'innän gímuu. Na'indá hánhay wänbo to'wénbí pan wígimupí. Hedí háadan untú pan waagi'ínbá wíyá wígimúnípi gin?"

34 Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, to'wén t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá, t'aywó'dídi ovâymaa'di pant'óe'in waagi'ín dímuu. 35 Wí to'wí pant'óe'i namuu'i-á iví tsondiví k'aygi iwe háädi wänbo t'ähki wínacha'nípi, hewänbo i tsondiví ay únmuu'i-áho hánhay wänbo t'ähki k'aygiwi-än namuu. 36 Hedí naa Yóesi Tádáví ay omuu'ídi unbí t'aywó'di iwedi wáywhima'p'áddídáho', ihaydíbáa ta'gendi íwhima'p'áni. 37 Naa dínhanginná un Abraham-bí äy iwedi'in ímuu'in, hewänbo undá ída' díhéyi'in, gá naví hí' unbí pí'ná khó'yé wívinmáapídan. 38 Háa naví Tádádí dínkeeyannin naadi wâytu'an, hewänbo undá háa unbí tádáví'wedi ít'oe waagibá úvikanhon" kin Jesus-di ovâytu'an.

39 Hedího indi óetu'an, "Abraham-dá na'ínbí hán'oe'i' tádá gínmuu." Jesus-dá ovâytu'an, "Abraham-bí äy ta'gendi ímuudáho', háa Abraham í'an waabá úví'äqámíwän. 40 Hewänbo náä undíq' díhéyi'in ída', tobáháa in ta'gen naví

Tádávi⁷wedi ot'oe⁷inda⁷ wâytu⁷an wänbo⁷. Abraham-dá ha⁷wáa wí⁷i'anpí.
 41 Undá háa unbí tádá i'o waabá úví⁷o⁷." Hedi óetu⁷an, "Tádápi⁷in áy wígiimuupí. Wí⁷da⁷ wí tádá gín⁷án, i-á Yóesi Tádá namuu." 42 Jesus-di ovâytu⁷an, "Yóesi Tádá ta⁷gendi unbí tádá únmuudáho⁷, naa diséegi-íwän, gá iví⁷wedi o⁷ääädän, hedänho náä-á náwe oyi⁷. Naa opichanpóedibo wó⁷ääpi, idän naa dísan. 43 Háadan wí⁷íka⁷póya⁷pi háa wâytumáa⁷in? Gá naví hí⁷ wí⁷ít'óyanda⁷pidän. 44 Penísendi-án unbí tádá únmuu, hedi undá ikanda⁷ háa unbí tádá nada⁷waa. Páadédi waabo náä iwéhay Penísendi-á t'owa t'akhanu⁷i namuu, hedá in ta⁷gen namuu⁷in iví pí⁷ná wí⁷ihonpídi iwedí ihänge⁷o⁷. Häädi wên hôeyó natú ihaydá háawi namuu⁷in ipikeeyo⁷, gá wí hôeyó⁷i namuudän, hedá in dihôeyó⁷inbí tádá-á dínmuu. 45 Hewänbo naadá in ta⁷gen wâytu⁷o⁷, hedänho wí⁷dínwhâyundepí. 46 Wéná wí-an un ta⁷gendi ítúni naa dáy⁷aywó⁷nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta⁷genda⁷ wâytumáa, hediho háadan wí⁷dínwhâyundepí? 47 Wí to⁷wí Yóesi Tádávi⁷ únmuu⁷idá iví hí⁷ ónt'óyande⁷. Hewänbo undá Yóesi Tádávi⁷in ímuupí⁷dánkun wí⁷vint'óyandepí⁷ kin Jesus-di ovâytu⁷an.

Hän⁷oe Abraham-di Jesus óemü⁷

48 In Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷indi óetu⁷an, "In ta⁷gen gitúhpi⁷an, u-á Samaria-wi waagi⁷bá unmuu, na⁷inbí khuu wínáa⁷a⁷ginpídi, hedá wí yä⁷däapí⁷ p'owëaahâadi wóemáa." 49 Jesus-di ovâytu⁷an, "Naa wí yä⁷däapí⁷ p'owëaahâadi wí⁷dímáapi. Naa naví Tádávi⁷gedí híwó⁷da⁷ dáy⁷hée⁷o⁷, hewänbo undá naví⁷gedí híwó⁷pi úví⁷hí⁷máa. 50 Wí⁷bo wó⁷da⁷pi otúni⁷in naa hay⁷i omuu⁷in. Yóesi Tádá-änho namuu i nada⁷i kin natúni⁷in, i-áho natú⁷ háa undá in ta⁷gen bínmáa⁷in hediháa naa-á. 51 Naadi ta⁷gendi wâytumáa, wí to⁷wí naví hí⁷ dín⁷a⁷gindo⁷i-á chuwa iwe há⁷to napówá-í." 52 In Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷indi óetu⁷an, "Nábáha⁷ gínhanginná wí yä⁷däapí⁷ p'owëaahâadi wóemáa⁷in. Abraham nachuu, hedá t'ähki in Yóesi Tádávi⁷hän⁷oe⁷in tukhe⁷mindá wá⁷ dit'ahán. Hebo u-á untú⁷ wí to⁷wí uví hí⁷ i⁷a⁷gindo⁷i há⁷to hánhay wänbo chuwa iwe napówá-í. 53 Ti na⁷inbí hehääwi thehtáy pahpáa Abraham-bí shánki hay⁷i unmuu gáhan? I-á hedá Yóesi Tádávi⁷ tukhe⁷mindá dit'ahán. To-an u⁷ unmuu gân un⁷ánde⁷?" 54 Jesus-di ovâytu⁷an, "Naa wí⁷bo hay⁷i dáy⁷pipaadáho⁷ háagi⁷ wänbo wínachä⁷muupí. Hewänbo naví Tádádän naa hay⁷i dípaa, hedi ítú⁷ i-án unbí Yóesi únmuu. 55 Undí⁷dá hánhay wänbo wí⁷vintaapi, hewänbo naadá i dótaa. Wí⁷dótaapi gin otúdáho naa wí hôeyó⁷i⁷ omúni, un waagibá. Hewänbo naadá ta⁷gendi dótaa, hedi iví hí⁷ dön⁷a⁷gindo⁷. 56 Unbí thehtáy pahpáa Abraham nahíhçaa⁷ gá i thaa o⁷ää⁷i⁷ ipuwäkhây⁷máadan, hedi imú⁷ ihaydiho nahíhçanpóe." 57 In Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷indi óetu⁷an, "P'ánántä paayo⁷i wänbo wa⁷di wú⁷muupí. Händidan Abraham nâamü⁷?" 58 Jesus-di ovâytu⁷an, "Ta⁷gendi wâytumáa, wa⁷ Abraham na⁷aypuyä⁷pidíbo naa oyího⁷." 59 Hediho dáy⁷kuuwóehógi óek⁷usâyühéyí⁷di, hewänbo i meesate ívedí kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít'aa⁷i na⁷aypuyä⁷ívi keetan óemägi

1 Jesus oe p'óegé wáy namädi wí sen óemü⁷, i-á tsí⁷t'aa⁷íbo na⁷aypuyä.
 2 Jesus-ví khäge⁷nindi óetsikáyin, "Hähkandi⁷, ti ná⁷i sen wên t'aywó⁷nin i⁷andän, háa iví tádá⁷in dánt'aywó⁷nandi tsí⁷t'aa⁷i na⁷aypuyä?" 3 Jesus-di ovâytu⁷an, "Wên t'aywó⁷nin i⁷annin namuudi kin wí⁷ünpóepí, háa iví tádá⁷in

dänt'aywó?nandi wänbo-á yoe. Nä?indá ûnpóe hedânho Yôesi Tádádí wên háawên ôn'amídí, hedi kindídi nakeepúwídí Yôesi Tádá-á nakay'in. ⁴Thaadi t'owa divít'ôe'amígí? naná, khu'dédédá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa díсандíví t'ôe íví'amídí wa'dí gínkoedíðibo?, gá owáy wí thaa naná? diwe na'in wiyá há'to gínkoedí-í íví't'ôe'amídí. * ⁵Wa' nää oepáa k'aydi oyidibo naa wí kohthay t'áhki t'owagi? waagi?bá omuu." ⁶Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedi íví só?p'oeđí wí nap'o'ay ipaadi i sen natsí't'aamuu'i tsée eedí óe'áyu. ⁷Hedáhá? óetu'an, "Ya' ópùn oe p'obú'ay iwepiye?, Siloam kin dáytu?o'í?, hedi uví tsée män'owídí-í. (Ná'in kháwá Siloam-dá natu'da? "óesandi?" gin.) Hedího i sen namáadi i'owéää, hedi iwáybun dihaydiho? íví keetan imáa.

⁸In to'wên i senbí tso'wa dithaa'in hedá in to'wên ihääda'sógéndeđi óemú'in divítsika'máa, "Ti ná'i i to sen ihääda'sógénde'i wínamuupí'an?" ⁹Wên ditú, "I-ânkun namuu." Wáy-á wéndá ditú, "Yoe" gin, "i waagibá ûnwánpichaa." Hewänbo i sendá natú, "Naa-ânkun i omuu." ¹⁰Hedího óetsikáyin, "Hándídan handi uví keetan mánkê?" ¹¹Ídi ovâytu'an, "Wí sen Jesus gin nakháwá?i wí nap'o'ay ipaa, hedi naví tsée eedí dí'áyu, hedi ditú'an oe p'obú'ay Siloam gin dáytu?o' iwe dáy'owídí-í. Hedího? omáadi dáy'owéää, hedi naví keetan donkê?" ¹²Óetsikáyin, "Wáyho i?" "Gáwáy" gin ovâytu'an.

In Pharisees-di i sen natsí't'aamú'de'í' óehí'máa

¹³⁻¹⁴I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsí't'aamú'de'íví keetan óemági ihaydi Hudíyoví kaykhanwówa thaa naná. Hedího to'wéndi in Pharisees-ví'piye? i sen óeho? indi óehé'amídí. ¹⁵In Pharisees-di wá? óetsikáyin hádídan íví keetan ikê'in. Ídá ovâytu'an, "Wí sendi nää tsée eedí dínap'o'áyu, hedá dáy'owéää, hedi nää dínkeepóe." ¹⁶Wáy wên in Pharisees ditú, "I sen kin i'andi-á Yôesi Tádádí wí'ónk'úpí, gá ná'i kaykhanwówa thaa wí'í'ginpidân." Hewänbo wáy-á wéndá ditú, "Wí to'wí t'aywó?to'i namuu?i kí'bi pínnán há'to íkeeyami." Hedího wége'in dipóe.

¹⁷Hedi wiyá in Pharisees-di i sen natsí't'aamú'de'í' óetsikáyin, "Heyâa u, hân íví'gedí úchanpo? U-ân unmuu uví keetan mánkê'í?" I sendi ovâytu'an, "I-á Yôesi Tádáví tukhe?bi namuu." ¹⁸Hewänbo in Hudíyoví p'ó'dédí'in wídíwihâyupí ná'i sen ta'gendi natsí't'aamuuwân hebo nää ûnkeepóe, hedího? íví tádá'in ovântukánnan íví'gedí ovântsikáyi'nídí. ¹⁹Hedi ovântsikáyin, "Ti unbí ay ná'i dánmuu? Ti tsí't'aa'i na'aypuyá?in datúni? Hádídan handi nää ûnkeená?" ²⁰I senbí tádá'indi ovâytu'an, "Gänhanginnándákun na'inbí ay gánmuu'in hedá tsí't'aa'i na'aypuyá'indá. ²¹Hewänbo háadi nää ûnkeená'nin wígänhanginnáhpí, hedá wá? wígänhanginnáhpí to'wídí óekeetanmägi'in. Bintsikáyi?be i?. Senho namuu. Igi? wí'bo ipihé'e'amí." ²²I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'dédí'in dänkhuwóeda'máa, gá dáywéhpe'e'andân i méesate ee ovâytsudekháa'amídí to'wên ditú'nin Jesus-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'í? t'owa ovây'aywoenídí. ²³Handíânkunho datú, "Senho namuu, hedího bintsikáyi?be i?."

²⁴Hedího wáygingí? i sen natsí't'aamú'de'í' óets'údeđi óetu'an, "Yôesi Tádáví páadépiye? uví tuu bimááni in ta'gen untúnídí. Gínhanginná ná'i sen íví'gedí bihé'e'andi-ân t'aywó?to'i namuu'in." ²⁵Ídi ovâytu'an, "Naa

* **9:4** Kin natú ihaydi Jesus natu'da?, wáyýedá t'óegi? naná, wáyýedá wínginkoedípi íví't'ôe'amídí, hedi wa'dí naná i-á t'ôe'amídí, gá óehéyi ihaydi wa'dí wínanáhpídan.

wíđinhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo nä'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa hándíđi otsí't'aamú'de wänbo', nää-á dínkeená." 26 Hedího óetsikáyin, "Hännan wóe'an? Hándídan wóekeetanmägi?" 27 Hedí ovâytu'an, "Wâytu'anho', hewänbo wí'úvít'óyanpí. Háađan wiyá ít'oe-í'in ída'? Ti ída' gáhân un wá' idi wovâyhá'amí'in hedânho iví'piye' úvíwhâyú-íđi?" 28 Indi i sen háäwí nachä'muupí waagi óehée'andi óetu'an, "U-ân há'i sendi wóehá'o'i' unmuu. Na'índa Moses-ví hí'đi díchá'anninnân gimuu. 29 Yóesi Tádáđi Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo há'i sendá, wíđinhanginnáhpí to'wíđi óesannin." 30 I sendi ovâytu'an, "Whâyupíwó'nin namuu. Tobáháa naví keetan idi dímägi wänbo' un wí'únhanginnáhpí to'wíđi óesannin. 31 Gínhanginná Yóesi Tádáđi in t'aywó'to'in wí'ovâykhäge'dopi'in híwó' dív'amíđi, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'índa hedá to'wên háa natú waag dív'o'índa, innânho idi ovâykhäge'do'. 32 I nan oepáa nakhí'yen dihayđi waagibo nää pu'wahayđi to'wí wänbo wí'únkoedípi wí tsí't'aa'i na'aypuyä'ívi keetan óemääníđi. 33 Há'i sen Yóesi Tádáđi óesanpíđáho há'to únkoedí-í háawên wänbo í'amíđi." 34 Indi óetu'an, "U-á t'aywó'to'ída' un'aypuyä. Ti un'ánde gáhân u únkoedí'in na'in díchá'amíđi?" Hedí iwáygeđi óekhehpiyeđi óekhã'an i méesate ee wiyá nats'úníđi.

In to'wên tsí't'aa'in waagi'ínbá dimuu'inbí'gedi Jesus ihé'an

35 Jesus únhanginpóe i sen óekhehpiye'in, hedí óenuwäđi óeshaa, hedí óetsikáyin, "Ti i to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'ívi'piye' biwhâyunde?" 36 I sendi Jesus óetsikáyin, "Mää'mää, to-an nää i to'wí namuu, t'ähki t'owagi' na'aypuyä'í? Dítu'an to'wí namuu'in, hedânho naa dínkoedí-í iví'piye' dáywhâyú-íđi." 37 Jesus-di óetu'an, "Uđi nâamú'ho'. Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu." 38 I sendi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa uvi'piye' dáywhâyunde," hedí Jesus-ví páadépiye' idé'gendisóge.

39 Jesus natú, "Naa nää oepáa k'ayđipiye' o'ää hedânho nakeepúwíđi to'wên híwó' dívikanhonnin dimuu'in hedá to'wên híwó'pí dívikanhonnin dimuu'índa. Naa o'ää in to'wên wíđâymundepi'in dínhanginná'nin dínkeepúwíđi, hedá in to'wên dínkeet'óe gin di'ánde'índa ditsí't'aamuu waagiba dipúwí."

40 Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, "Ti un'ánde gáhân na'in wá' gitsí't'aamuu'in waagi'ínbá gimuu?" 41 Jesus-di ovâytu'an, "Ítsí't'aamuu gin únhanginnándáho', t'aywó'di wíwínmá've-ípi. Hewänbo nää ítú' únkeet'óe gin, hedího wa'đi unbí t'aywó'di wíwovâyýaa'anpi!"

10

I k'úwá áyí'di-áđi iví k'úwá-áđi inbí'gedi Jesus-di ovâytu'an

1 "Naadi ta'gendi wâytumáa, wí to'wí kw'áayéđi oe k'úwá phékhkaa búge nats'ú'di i phékhkaa phóđi i'gedi nats'úníví'wedí, i-á wí sänbida' namuu. 2 Hewänbo i to'wí khaa phóđi i'gedi nats'úya'đi-á i k'úwá áyí'di namuu. 3 I to'wí in khaa phóđi í'áyínmáa'íđi i k'úwá áyí'digi' ónhuude', hedí i k'úwá áyí'diđi in k'úwá ovâykhâyä'deđi iví tuu dit'oeđi in khaa phóđi i'gedá ovâypahpiyende". 4 T'ähki iví k'úwá i khaa búgeđi ovâypiye ihayđi inbí páadépiye' namá', hedí indá iví tuu óntaadi únwóemä'. 5 Indá wiyá to'wí dáytaapí'ví'di há'to diwóemu-í, hewänbo iví'wedí disháni, gá wiyá pí'wíwí tuu wí'óntaapíđân."

6 Kin Jesus-di k'úwáví'gedi in Pharisees ovâyhée'an háäwí ovâyhá'amíđi, hewänbo wíđika'póya'pí háa natú'da'in.

Jesus-á i híwóʼdi k'úwá áyíʼdi namuu

⁷ Heđiho wíyá ovâyhéeʼandi kinnân ovâythayyan: “Taʼgendi wâyţumáa, wên phékhkaa phóđi waagi omuu in k'úwáđiʼ. ⁸ Báyéki in navi páadé díʼááʼin sánmin waagiʼinbá dimuu, hewânbo in t'owa navi k'úwá waagiʼinbá dimuuʼindi wíʼovâyʼóyanpí. ⁹ Naa wên kkaa phóđi waagiʼinbá omuu, heđá in naviʼpiyeʼ dívíwhâyundeʼin wên k'úwá in phékhkaa búge ditsʼúʼnin waagiʼinbá-á dimuu. Heđi k'úwá dipiʼ inbí koegiʼ dáysháa-íđi heđá wíyá ditsʼúyaʼ waagibá, in naviʼpiyeʼ dívíwhâyundeʼin ovâyʼaywoeni heđá hááwí dítáyʼi-á dáymáʼve-í. ¹⁰ Wí sánbiʼ-á naʼáʼ in k'úwá ovâysánhóníđi heđá ovâyʼahánú-íđá, heđá ovâyháʼdännamíđá. Hewânbo naa-á oʼáá t'owa dovâywówátsimáanıđi, heđi náʼin wówátsi dovây máʼi-á shánki híwóʼnin namuu.

¹¹ “Naa-á híwóʼdi k'úwá áyíʼdi waagiʼbá omuu. Wí híwóʼdi k'úwá áyíʼdi-á nakhâymuu ivi wówátsi ivi k'úwáđiʼin imáanıđi. ¹²⁻¹³ Wí toʼwí ik'úwáʼáyíʼnamíđi óewaʼándeʼi-á i kodiʼdi k'úwá áyíʼdi wínamuupí, heđi in k'úwá-á iviʼindá wíʼunmuupí. Heđiho wí khuuyó naʼáđi imúndedi nashándeʼ, gá wáʼaadídaʼ itʼóeʼodân, heđiho in k'úwáđi taʼgendi wâhphade wíʼóeʼáyingimâhpi. Heđiho i khuuyó naʼáđi in k'úwá ovâykhugihónde heđá ovâywadeyíyendeʼ. ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwóʼdi k'úwá áyíʼdi waagiʼbá omuu. Navi Tádáđi naa dítaa, heđá naadá i-á dótaa, heđi hanbá in naviʼin dínmuuʼin dontaa, heđá indíđá naa-á dítaa, heđi in dimuudi navi wówátsi wânbo dáymáanı. ¹⁶ Wây-á t'owa náwewin dimuupíʼin diyíʼ, indá wáʼ navi k'úwá waagiʼinbá dimuu, heđi naa dínkhâyʼáʼ in wáʼ dovâywéʼgeʼamíʼin. Indá navi tųú dínʼóyaani, heđi in wéʼgeʼindáđi wíʼdâʼ dipúwí, heđá wíʼdâʼ wí áyíʼdi dínchâʼnı.

¹⁷ “Navi wówátsi dáymáanı heđá donwáykéyí. Handíđankun navi Tádáđi naa díseegi. ¹⁸ Toʼwíđi wânbo navi wówátsi wíđíkwee-ípi. Navi wówátsi-á wíʼbo dáypâkhây máa. Naa dínkʼóe navi wówátsi dáymáanıđi heđá donwáykéyíđá, gá navi Tádáđi diyóndân kin dáymáanıđi.”

¹⁹ Jesus kin natú ihayđi in Huđíyo inbí ánshaa iwe wêegeʼin dipóe. ²⁰ Báyéki kin ditú, “Wí yâʼdâapiʼ pʼoewaahâđi óemáa heđá bondoeʼi-á namuu. Heháađan bínʼóyandeʼ?” ²¹ Hewânbo wây-á wéndá ditú, “Wí toʼwí wí yâʼdâapiʼ pʼoewaahâđi óemáaʼi háʼto ihéeʼamí náʼi sen ihéeʼo waagi. Heđá wáʼ ti wí yâʼdâapiʼ pʼoewaahâđi únkoedi wí natsíʼtʼaamuuʼivi keetan óewáymáanıđi? Heđân yoe.”

In Huđíyodi Jesus óeyoegiʼan

²² Teʼnúđi nanáʼ dihayđi oe Jerusalem búuʼú dínshánkiʼdipóe, háa i méesate hayʼi hânʼoe dáýwáyege wae dínʼánshaa-íđi. ²³ Jesus náʼi méesate iwe nayíʼ, ee Solomon-bí pohtáa gin dáytųʼoʼ íʼge. ²⁴ In Huđíyoví pʼóʼdédiʼindi óebúukéʼđi óetuʼan, “Hááđi puʼwahay-an naʼin dítsíkhakankhây máa dítųʼáamíđi toʼwí unmuuʼin? I toʼwí Yóesi Tádáđi óesógeʼiʼ t'owa ovâyʼaywoeniđi unmuudáhoʼ, náábo thayʼeedi dítųʼan.” ²⁵ Jesus-di ovâyţųʼan, “Naadí wâyţųʼanhoʼ, hewânbo wíʼúvíwhâyundepí. Tíʼáhkí pínán tʼóe dókanhondi-á naa dáýʼoʼ gá navi Tádáđi dínkʼúʼđân, heđiho háa naa dáýʼoʼindibo wovâykeeyoʼ toʼwí omuuʼin. ²⁶ Hewânbo navi k'úwá waagiʼinbá wíʼímuupíđiho wíʼúvíwhâyundepí. ²⁷ In toʼwên navi k'úwá waagiʼinbá dimuuʼindi navi tųú dínʼóyandeʼ, heđi naadá in dovâytaa, heđi naa díyųumáʼ, ²⁸ heđi wówátsi nahándepíʼin dovây máʼ, heđi háʼto hánhay wânbo diháanı, heđá háʼto-á toʼwíđi wânbo navi mangedi

ovâyhóní. ²⁹ Navi Tádádí in dí mági, heđi i-á t'áhkíví shánkí hay'i-ân namuu, heđi to'wí wânbo wí'únkoedípí navi Tádáví mangedi ovâyhónídí. ³⁰ Naa-ádi navi Tádá-ádi wí'da' gamuu."

³¹ Wiyá in Hudíyoví p'ó'dédí'in dâyk'uuwóehógi óek'usâyuhéyídí. ³² Jesus-di ovâytu'an, "Báyékí híwó'dí háäwí bínmúnígi' naa dó'an, navi Tádádí dítu'an waagi. Heđi wé'in háäwên dáý'annin namuudan náa naa dík'usâyukhây máa?" ³³ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, "Na'indá wên háäwên híwó'nin bi'annin namuudi wíwík'usâyukhây máapi, hewânbo a'ginhâhpíwó'dí Yôesiví'gedi bihí'máadânho wík'usâyukhây máa. U-á t'owada'mân unmuu, hewânboânbo untú Yôesi unmuu gin." ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "In ta'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbá dimuu. Há'in t'owa Yôesidi hân'oe ivi tuu ovây mági'in han ovâytu'an, heđi ivi hí' hânhay wânbo t'áhkí ta'gen únmuu, ³⁶ heđi háadan handi náa itú' naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhânunde'in ivi ay omuu'in otúdí? Naa-ânkun navi Tádádí díde'man ivi t'ôe dôn'amídí, heđá náa oepáa k'aydipiya dísan. ³⁷ Naa navi Tádáví t'ôe dáý'opídáho', wídnwhâyú-ípí. ³⁸ Hewânbo naa ivi t'ôe dáý'o-âkun, heđiho in dáý'o'in namuudi únkhây'á' navi'piye úvwhâyú-i'in, tobáháa in otú'nin bínwhâyunde'pí wânbo'. Handidânho ta'gendi únhanginpúwí navi Tádá naa-ádi namuu'in heđá naa-á navi Tádá-áda' omuu'indá" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Ihaydi wiyá óepankéyí'in dida', hewânbo inbí'wedi namap'á.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'ânäpiye' nawáymáa, John-di páadédí in t'owa ovây'p'o'p'oe'an diwepiye'ba, heđi iwebo iwóyí'. ⁴¹ Báyékí t'owa ivi'piye' dí máa. Dítu, "John háäwí wânbo pínán wí'ikeeyanpí, hewânbo háäwí t'áhkí ná'i senbí'gedi natú'i ta'gen namuu." ⁴² Heđi iwáygé báyékí t'owa ivi'piye' dívwhâyú.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwá'i nahaypóe. I-ádi Mary-ádi heđá Martha-ádi díti'úuwinnuu, heđi Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ânkunho i ka'p'o sawó' nasuu'i Jesus-ví ân deedi óekâyukhây máa'i heđáhá' ivi phóda' óepidikhây máa'i namuu. ³ Mary-ádi Martha-ádi Jesus ónt'óesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i náaséegi' nahay." ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, "Tobáháa nahay wânbo nawówáyéeni, heđiho háa únpuwí'in namuudi in t'owa dáymú'dí Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, heđá naa ivi ay omuu'i wá' kw'áayébo dí má've-í."

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á heđá Lazarus-á ovâyséegi wânbo', ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'đi iwáygébo' itsíkha'andi wí'únpuwámääpí. ⁷ Ihaydáho' ivi kháge'nin itu'an, "Yaho' oe Judea-piye' giwáymú-í." ⁸ Ivi kháge'nindi óetu'an, "Hâhkandi', hânhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usâyuhéyí'in dida'pí'an. Heđi háadan eepiye' unwáypunda'?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi naná' dihaydi tá'đi wíye óda nakeenáhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyende'i wínakanunde'pí, gá i ko náa oepáa k'aydigi' namuu'idi nakeenândân heđiho wáy namán ní'ge imúnde'." ¹⁰ Hewânbo wí to'wí khúuđi iyíyende'i-á nakanunde wí'únkohthaynáhpíđi."

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Na'inbí k'ema Lazarus nayókhá, heđi naa omán dóyóhsaanídí." ¹² Ivi kháge'nindi óetu'an, "Hâhkandi', Lazarus

nayókhândáho handidi nahewówa-í." ¹³ Indá di?ánde Jesus natu?da?in Lazarus ta?gendi nayókháwák'óe?in, hewänbo ho nachuu?in natu?da?-á. ¹⁴ Hediho thay'eedi ovâytu?an, "Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedi ungi? shánkí híwó? namuu naa iwe wó?yipi?di i nachuu ihaydi, gá bînpwâkhây máadân háa dônkây máa?in, hedi handidi shánkí navi?piye? úvíwhâyumääni. Nää yaho? ivi?piye? gimú-í." ¹⁶ Thomas i kwáati gin dâykâyá?de?idi in wé?ge?in khâge?nin ovâytu?an, "Yaho gimú-í, hedi Jesus óehaydáho? i-á?diba gichúu-í."

Jesus natu?i-ân t'owa ovâywaywówápa?i hedá wówátsi nahándépi?in ovây má?i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu?ú?ay tso?wa napowa?ä? ihaydi óetu?an Lazarus óekhâ?k'ú? iwedi yöenu thaahonaphade?in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi? wínanáhpí, wíye míya ihayhâyú. ¹⁹ hedi Mary-á Martha-á inbí?we báyéki Hudíyo dipówá ovânsíwówá?amídi, inbí tí?úu dánmäädi.

²⁰ Jesus na?ä?in Martha ûnhanginpóe ihaydi na?ayyaypee, hewänbo Mary-á oe k'laygibo iwóyí?. ²¹ Martha-di óeyaydi óetu?an, "Na?inbí Sedó, navi tí?úu nahay ihaydi háy náwe unyidi há?to naháaníwän. ²² Hebo naa dínhanginná náäbo háäwi Yóesi Tádá náadaa?andi? idi wóemääni." ²³ Jesus-di óetu?an, "Uví tí?úu úwáywówápúwí." ²⁴ Martha-di óetu?an, "Naa dínhanginná i t'ä?gi thaa naná? diwe t'áhki t'owa ovâywaywówápaa ihaydi nawáywówápuwagít'óe?in." ²⁵ Jesus-di óetu?an, "Naa-ân i omuu t'owa dovâywaywówápa?í, naadi dovâywówátsimá?. To?wí navi?piye? iwähâyú?i iwówátsimá?ve-í tobá nachuu wänbo?." ²⁶ Hedi wí to?wí wa?di nawówayi?i navi?piye? iwähâyúdi há?to nachúu-í. Ti biwhâyunde ná?in?" ²⁷ Martha-di óetu?an, "Hedân háä. Na?inbí Sedó, naa dáywhâyunde? ü-ân unmuu i Yóesi Tádádí wóesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, Yóesi Tádávi ay-ân unmuu. Ívitsíkha?máawän náa oepáa k'aydipiye? un?ä-ídi."

Jesus isíhtä?

²⁸ Kin natu? ihaydiho Martha iweeho?, hedi ivi tí?úu Mary itu?an i?äähänge?amídi hedi óesántu?an, "I háhkandi ho napówá hedi ü-á?di nahí?da?." ²⁹ Mary ná?in nat'oe ihaydi wesebo? iwínú hedi ee Jesus nayi? iwepiye? namää. ³⁰ Jesus i búu?ú?ay iwe wa? wínapówápi, hewänbo wa?di Martha-di óeyay iwáygebo nayi?. ³¹ In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó?nin Mary óesíwówá?o?indi óemú? wese iwínúdi yá?wépiye? napeedi, hedi di?ân Lazarus nakhâ?k'óe iwepiye? namánnin isíhtä?-ídi, hediho únwóemää.

³² Mary oe Jesus nayi? iwe napówá, hedi óemú? ihaydi ivi páadépiye? idé?gendisógedi óetu?an, "Na?inbí Sedó, navi tí?úu nahay ihaydi háy náwe unyidi há?to naháaníwän." ³³ Mary-á in Hudíyo únwóe?ää?indá dívisíhtu?wínúndedi Jesus-di ovây mú? ihaydi, ivi pí?ná khó?yé hânho nataachanpóe hedi nathathapóe, ³⁴ hedi ovâytsikáyin, "Wáygan Lazarus óekhâ?k'ú??" Óetu?an, "Na?inbí Sedó, hêe na?indá?di ókâ?vedí nâamúnídi." ³⁵ Jesus isíhtä?. ³⁶ Hediho in Hudíyo ditú, "Bínmu?dí, ta?gendi Lazarus óeséegi." ³⁷ Hewänbo wáy wên ditú, "I to sen natsi?taamuu?ivi keetan óemägi. Ti wá? wí?únkoedipi?an Lazarus ónehkháa?amídi wa? nachuupí?dibo hedânho wínachúu-ípidí?"

Lazarus óewáywówápaa

³⁸ Jesus wíyá ivi pí?ná khó?yé hânho nataachanpóe, hedi wí t'ovápho nachá? diwe i pení nak'óe iwe napówá. Wí k'uu pháagi? nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ovâytu?an, "Hä?i k'uu wéhánäpiye? bínhänge?an." I nachuu?ivi

pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, nää-áho nasuhkay, nää-á yôenu thaa nahán diwedi únná." ⁴⁰ Jesus-di óetu'an, "Naadi wítu'anpí'an, biwhâyundedáho nâamúni Yôesi Tádá hânho nakay'in." ⁴¹ Heđi i k'uu wéhánäpiye? dâyhânge'an, heđi Jesus oe makówäpiye? ibéedí natú, "Tádá, naadi wíku'daa'o navi yûusu dînt'óyandi. ⁴² Heđá dînhanginná hääđi wänbo t'ähki dînt'óyande'in, hewänbo naa nã'i tuu otú nã'in t'owa nãwe diyí'in dî't'óe-ídi údi naa dîsannin díwíwhâyumãänídi." ⁴³ Ihaydáhá? kaygi natú, "Lazarus, ópive." ⁴⁴ Heđi i sen nachu?k'óe'i napee. Wa'di aa saygi'didi na'anmuu, ivi ánda mandá wänbo?, heđá ivi ts'ay-á wá? aadi ún'anmuu. Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Bin'ánsuu heđânho ivi'piye? namú-ídi."

In Hudíyovi p'ó'déđi'in dida? Jesus óehéyi'in

⁴⁵ Báyéki in Hudíyo Mary-vi'piye? di'áddáapóya'nin háa Jesus i'annin dâymú?, heđi ivi'piye? díwíwhâyü. ⁴⁶ Hewänbo wây-á in Pharisees-vi'piye? dimää ovâytu'ãamídi háa Jesus i'annin. ⁴⁷ Heđiho in owha? p'ó'déđi'indáđi heđá in Pharisees-ádi in Hudíyovi tuyowa? ovâywé'ge'an, heđi ovâytsikáyin, "Hännan ivi'amí? Nã'i sendá báyéki ipinnánt'óe'o?". ⁴⁸ Kin ikanhondi áymágidáho?, to'wên t'ähki ivi'piye? díwíwhâyü-í, heđá in Rome-win sundađo di'ãã-í heđi na'inbí méesate hay'i dînnayü-í heđá na'inbí t'owa-á dînwáde-í."

⁴⁹ Wí sen in diwedi ihay paayo na'owha? p'ó'déđi'án, i-á Caiaphas kin nakháwä, heđi idá ovâytu'an, "Undá hääwi wänbo wí'unhanginnáhpí. ⁵⁰ Ti wí'unhanginnáhpí'an shánki yänbedi híwó? namúni'in ungi? wí'dá? wí to'wí t'ähki na'inbí t'owagi? ivi wówátsi imãänídi, heđi handídi na'inbí t'owa t'ähki wí'ovâyhánú-ípi." ⁵¹ I-á ivi ánshaa iwedibo nã'i hí? wínatúhpí, hewänbo wí Yôesi Tádávi tukhe?bi namuu waagibá ihé?andânho háa napuwagit'óe'in natú, gá i paayo owha? p'ó'déđi? namuudân. Heđánkunho natú Jesus-á t'ähki in Israel t'owagi? nachuwagit'óe'in. ⁵² Hewänbo ingi'da? wínachuwagit'óepí, in to'wên Yôesi Tádávi áy únmuu'in wéngé t'ähki diwadekw'ó'ningi'-án wá? nachuwagit'óe, heđânho ovâywé'ge'amídi, heđá wí'da? dipúwi.

⁵³ U thaa iwedi páadépiye? in Hudíyovi p'ó'déđi'in díwíhí'máa háđídi óehéyi i'gedi. ⁵⁴ Heđiho Jesus wiyá kee'eedi wí'yiyéndepí, in Hudíyovi p'ó'déđi'indi wí'óemúnípiđi, hewänbo iwedi iyáatãđi oe ahkónu nú? naná? diwepiye? namää, wí búu'ú'ay Ephraim gin dâytu'o? iwepiye?, heđi iwáyge? ivi khäge'nindáđi iwóyi?.

⁵⁵ Ihayhääbá in Hudíyovi shánki'di púnú? naná, Passover gin dâytu'o'i?. Wa? i shánki'di thaa napówápidíbo báyéki t'owa Jerusalem búu'údi yá'wé dithaa? in iwepiye? dimää díwípkhây'amídi in Hudíyovi khuu dînmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetuwmáa, heđi iwáyge? méesate hay'i íve diyídi díwítumáa, "Tígúba i nashánki'di'ãã-í?" ⁵⁷ In owha? p'ó'déđi'indáđi heđá in Pharisees-ádi in t'owa ovâyýôn Jesus wáyge? nayi'in dînhanginpóedí ovây't'óe'amí, heđânho óepankéyiđi.

12

Wí kweedi Jesus-vi ân deedi wí ka'p'oe sa'wó? nasu'u?i? ón'ewe

¹ Wa'di sí thaa natáy nã'in Hudíyovi shánki'di Passover gin dâytu'o'i dînnánídi, heđi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye? nawáymää. Iwánkun Lazarus na'án, i-á i sen Jesus-di óewáywówápaa?ibá namuu. ² Iweho Jesus ónkindhúukhây'an. Martha-di ovâysääsande?, heđi Lazarus wá? in wé'ge'indáđi nahúu'án. ³ Heđi Mary wí ka'p'oe sa'wó? nasu'u?i? nard kin

dâytu'o'i? imaa. I ka'p'oe-á wí? taa nakháa hedá hânho nachä?muu. Hedáhá? Jesus-ví ân deedi ôn?ewe, hedá iví phódá Jesus-ví ân deedi óepídi. I ka'p'oe di ee ive i'ge t'ähki sa'wó? nasu'p'ide. ⁴⁻⁶ Hewänbo wí? iví khäge?ninbí?wedi natsikapóe, "Háadan ná?i ka'p'oe sa'wó? nasu'p'í? wí'iku'ch'áapí poewin tägintä (300) thaa t'ôe díví?andi wá?áadi, i chá? in sehkanäwó? diwówayi?in ovâyäänídi?" Ná?i sen kin natú?i-á nakháwä Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekhâymaa?i-ân namuu, hedi ná?in natú sänbí? namuudi, in sehkanäwó? diwówayi?indi óe?áyíngimädá yoe. Idá in khäge?ninbí chá? ovây?áyínmáa, hedi iwedibo? isánhónde?. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetu'an, "I kwee ánpí ná?an. Tobá há?i ka'p'oe imá?ve-í. I thaa díkhä?k'úwígí? namuu. ⁸ Häädi wänbo t'ähki in sehkanäwó? diwówayi?in t'owa undádi diyêeni bínhääwímäänídi, hewänbo näwe naa-á hânhay wänbo t'ähki há?to undádi ocha?ní."

In owha? p'ó'dédi?in dida? Lazarus óehéyi?in

⁹ Báyéki Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayi?in, hediho iwepiye? dimää Jesus nayidida?bá yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaa?i? óemúnídi wá?. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaa ihaydi báyéki Hudíyodi inbí p'ó'dédi?in ovâyyoekanhondi Jesus-ví?piyeda? dívíwhäyuhon, hediho in owha? p'ó'dédi?in dáywêhpêe'an Lazarus wá? óehéyídi.

Jesus wí búndu iwe na?i?ándi oe Jerusalem búu?ú nats'ú

¹² Wíyá tháwän in báyéki t'owa in Passover shánkí?dipiye? dipówá?in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye? na?ä?in, ¹³ hedi palm taykhóe dáyts'á?di ún?ayyaymää, hedi kinnän dívítuhkwinuhon: "Wiséegikénde?" "Na?inbí Sedó Yóesi Tádádi wóesan, hediho híwó? wóe?äämí." "U-á Israel-ví tsondi hay?i unmuu." ¹⁴⁻¹⁵ Jesus wí búndu?ay ho ónkê?di iwe na?i?án, hediho Yóesi Tádávi ta?nin diwe háa úntú? waagibá napóe. Kinnän nata?muu: Un t'owa Zion-win wíyá wí'ikhuwóeda?ípl.

Binmú?dí, unbí tsondi hay?i wí búndu?ay k'ewédi ún?ä?.*

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-ví khäge?nin ná?i hääwí napo?i? wídika?póya?pí, hewänbo tí?úgédi Jesus wíyá oe makówápiye? nawáypee ihaydänho ná?in iví?gedi nata?muu?in dín?ánpówá, hedá dínhanginná háa nata?muu waabá óe?annin.)

¹⁷ Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-ádi diyí? i thaa idi Lazarus óewáywówápaa di penípho iwedi napée-í kin óetu'an, hedi náä ná?in t'owa díbá in wé?ge?in t'owa ovâyümáa háa iwe i?annin. ¹⁸ Hediho ná?in wé?ge?in t'owa dínhanginpóe Jesus-á ná?in pínán t'ôe i?annin, hedánkunho ún?ayyaymää. ¹⁹ In Pharisees wí?ná táye dívíchänu?odi ditú?, "Ti wíwínmúndepi?an háa ída? waagi wí?únpuwamänpí?in. Binmú?dí, báyéki t'owa i-ádi?á? dimän."

Wên Greek t'owa Jesus-ádi dihí?da?

²⁰ Wên Greeks dimuu?in in wé?ge?in t'owa-ádi diyí?, in oe Jerusalem dínshánkí?díná? diwepiye? di?ä?in Yóesi Tádá óe?a?ginmäänídi. ²¹ Indá Philip-ví?piye? dimää (i-á Bethsaida búu?ú?ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu'an, "K'ema, Jesus-ádi gihí?da?" ²² Philip namää Andrew óetu?äämídi, hedáhá? Philip-á Andrew-ádi Jesus-ví?piye? damää óetu?äämídi háa ditú?in. ²³ Jesus natú, "Ihaydi púnú? nanânho nakeepúwídi hay?i omuu?in, naa t'ähki t'owagi? o'aypu?á?i". ²⁴ Hebo ta?gendi wâyümáa, wí táhtá ko?yi óekoedi

* **12:14-15** Zion-dá Jerusalem búu?ú namuu.

iví wówátsi imá? waagibá ûnpo? hedânho shánkí báyéki iwedí natáhpaa-ídi, hedi iví wówátsi imáhpídá iwedí háäbo wínapa?pi, iwebo wí?bo nawánpik'óe. † 25 To?wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí?da? dínmuu?indá inbí wówátsi dipedéé-í, hewänbo to?wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí?da? wídnmuupí?indá, inbí wówátsi hánhay wänbo t'ähki dáymá?ve-í. 26 To?wên naagi? dívít'óe?amí?in dida?di naa díyuumá?ve-í?in dínkhây?ä?, hediho? iwáygé naa oyi? iwe, navi t'óe?in iwáygéba diyêeni. To?wên naagi? dívít'óe?o?in navi Tádádí ovâytu?ä?amí híwó? dívítsiye?annin."

Jesus iví chuwa i?gedí ihée?an

27 "Náäho navi pí'ná khó?yé dínkháapóe. Ti navi Tádá dondaa?amí ná?in dínpuwagít'óe?in diwedí dín?aywoenídí? Hedân yoe, ná?in dínpuwagít'óe?in namuudánkun náä oepáa k'aydi piye? o?ää. 28 Hedânho ná?in wída?máa navi Tádá, ovâykeeyamí u-á hay?i unmuu?in" kin Jesus natú. Ihaydi ná?i tuu makówádí nat'oet'óe: "Han dáy?anho?, hedá wa? wíyá hanbá dáykhây máa."

29 In t'owa iwáygé diwinnin i tuu dit'oe, hedi wáy wên ditú, "Ikwahta?an" gin, hedá wáy-á ditú, "Wí makówáwi t'óepa?aa?idi óehée?an." 30 Jesus-di ovâytu?an, "Ná?i tuu-á naagi?da? wínamuupí, hewänbo ungi? wá? namuu. 31 Ihaydi púnú? naná Yóesi Tádádí in óetaapi?in ovâykeekw'óenídí híwó?pi dívít'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu?i-á óet'aanídá. 32 Hewänbo naa náä nangedí dít'óhtágek'úwídí dítege ihaydi naadi t'ähki t'owa dovâytukánnamí navi?piye? di?ää-ídi." 33 Ná?in natú ovâythayyamídí háawin chuwa únpuwagít'óe?in. 34 Ee t'owa yágedí to?wídí óetu?an, "Yóesi Tádávi tá?nin diwe nata?muu i to?wí idi óesogekhây máa?i? t'owa ovây?aywoenídí hánhay wänbo táhki nawówayêeni?in. Heháadan untú? i to t'ähki t'owagi? na?aypuyä?i? óetegé-í óet'óhtágek'úwídí? To-an namuu ná?i to?wí t'ähki t'owagi? na?aypuyä?i? Ti i-á namuu i to?wí Yóesi Tádádí óesogekhây máa?i t'owa ovây?aywoenídí?" 35 Jesus-di ovâytu?an, "Wí kohthay waagi?bá omuu, hewänbo undádi wí háy táhkída? ochangít'óe. Naa oyi? iwe nakeená, hediho wa?di náä undádi oyidibo? unbí wówátsi naa-ádi binhûu, hedânho nakhûná? ní?ge wí?íyêenípídi. To?wí khûu i?ge namándi-á wáy namán ní?ge wí?únhanginnáhpí. 36 Naa i kohthay omuu?iví?piye? bíwhâyú wa? undádi oyidibo?, hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa?in ípúwídí."

In Hudíyoví p'ó?dédi?in Jesus-ví?piye? wídíwíwhâyundepí

Ná?in Jesus natú ihaydiho? iwáygedí namáadi ikaayan wí?óeshaa-ípídi. 37 Hewänbo tobá báyéki pínnán inbí páadépiye? ikeeyan wänbo?, wa?di iví?piye? wídíwíwhâyundepí. 38 Hediho háa Yóesi Tádávi tukhe?bi? Isaiah itá?nan waagi napóe. I-á hân?oe natú,

Na?inbí Sedó, i hí? gitú?i? wídíwíwhâyupí.

Hedi unkay?in wídínhanginnáhpí.

39-40 Hediho wídínkeedípí dívíwhâyú-ídi, gá dínpóedân háa wíyá wáygé Isaiah itá?nan waa:

Yóesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo?pi waagibá dínpuwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyya?an,

hedânho wídika?pówa-ípídi,

hedi navi?piye? wídí?ä?pi dovây?owóyé-ídi.

† 12:24 Jesus náwe wí?bo iví?gedí ihí?máa. Natú?da?, i ko?yi iví wówátsi imá? háäwí iwedí napáa-ídi waagibá, i-á wá? únhây?ä? iví wówátsi imáän?in hedânho t'owa in wówátsi nahándepí?in dáykéyídi.

41 Isaiah nã'in itã'nan gá Jesus-á hay'i napuwagít'óe'in ho ûnkeepóedân, hedânkun iví'gedi ihée'an.

42 Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídíwihâyupí wânbo', báyéki in Hudíyo p'ó'dédi'in wânbo iví'piye' dívíwhâyumági, hewânbo kee'eedi wídítúhpi dívíwhâyú'in gá in Pharisees-di i méesate eepiye' ovâytsudekhã'ámídi dikhuwóeda'dân, 43 hedi nã'in Hudíyo p'ó'dédi'in shánki dida' t'owa hiwó' inbí'gedi dívíhée'ámí'in Yóesi Tádá híwó' inbí'gedi dívíhée'ámí'wédi.

Jesus-ví hí' ovâyty'annin dâyyoegi'an, hedânho ovâytyuchânukhâymaa

44 Hedi Jesus-di kaygi ovâyty'an, "To'wí naví'piye' iwhâyunde'i-á naví'piyeda' wí'iwhâyundepí, hewânbo i naa disandiví'piyân wá' iwhâyunde'." 45 Hedi to'wídi naa dímundegi i naa disandi' wá' óemunde'. 46 Naa nãa oepáa k'aydi piye' o'ää wí kohthay waagi'ba omúnidi, hedânho to'wên naví'piye' dívíwhâyunde'in khuu i'ge wídiyêenípídi. 47 Naa wó'tú'pí in to'wên naví hí' dit'oedi hewânbo wíday'a'gindopídi dínkhây'ã' ovâytyuchânú-í'in. Naa o'ää t'owa dovây'aywoenídi, dínkhây'ã' ovâytyuchânú-í'in otúnídá yoe. 48 I t'ã'gi thaa naná' diwe nã'i naví hí' ho dovâyty'andi' namuudânkun in to'wên naa díyoegi'annin hedá háa otú waa wídínséegi'anpí'in ovâytyuchânukhâymaa, 49 gá naa háa naví Tádádi disandídá naa díyon waagída' dáyhée'o', háa owânpida' waagá yoe. 50 Hedi dínhanginná i tsontuu naví Tádá imági'i wówátsi nahândepí'in napâyí'in. Hedânho háa naví Tádádi díty'anninda' naa otú' hedá ha'waa dáyhée'o'."

13

Jesus-di iví khãge'ninbí ân ovây'owídi

1 Wí' thaa wa' natáy i Passover shánki'di thaagi'. Jesus ûnhanginná i thaa napowa'ã'in nãa oepáa k'aydi iwedi iví Tádávi'piye' namú-ídi. Hããdi wânbo t'ãhki in iví'in ûnmuu'in ovâytséegi wa' nãádi nayi' ihaydi, hedi nãa ovâykeekankhâymaa hânho ovâytséegi'in.

2 Wé'ge dívikindhúuyo' ihaydi, Penísendidi Simon-bí ay Judas Iscariot i ánskaa ho óemági Jesus óeku'p'áynídi. 3 Jesus ûnhanginná iví Tádádi t'ãhki kay óemági'in, hedá ûnhanginná Yóesi Tádávi'wédi na'ää'in hedi iví'piye'ba nawáymännin, 4 hediho' ee nahú'ân diwedi iwínúdi iví k'éwé'in to ip'ãdi, hedi wên p'oepídi'in aadi iseba'aa'an. 5 Hedáhá' wên oewáãbay iwe ip'oesaadi iví khãge'nin i'ân'owídi'fon hedá in p'oepídi'in aa naseeba'áamuu'indídi ovây'ânpídi. 6 Peter-ví'we napówa' ihaydi Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, t'udi naa dí'ân'owídkhâymaa?" 7 Jesus-di óetu'an, "Nãa wí'ûnhanginnáhpí háadi kin dáy'o'in, hewânbo wáy wí thaa úhanginpúwí." 8 Peter-di óetu'an, "Há'to dí'ân'owídi-í'in wímääni." Jesus-di óetu'an, "Naadi wí'owídi'pídi' naví' wú'muupího'." 9 Simon Peter-di óetu'an, "Hedáho', Na'inbí Sedó, naví man dín'owídi hedá naví p'ónda', naví ânda'ba yoe." 10 Jesus-di óetu'an, "To'wí i'oe'iví túu't' t'ãhki khãapi' ûnmuu, iví ânda' ûn'owídtáy. Hedi undá khãapi'in ímuu, hewânbo un t'ãhkídi'bo-á yoe." 11 Jesus ûnhanginná to'wídi óekuhpegít'óe'i namuu'in, hedânho natú, "T'ãhkídi'bo khãapi'in wí'ímuupí" gin.*

* **13:11** Páagé ihaydi Jesus in hí' "khãã" kin natúdi inbí túu't' i'gedi ihí'máa, hewânbo t'úugé ihaydi Judas-ví t'aywó'di i'gedân ihée'an.

12 T'ähkí inbí ân ovây'owíðibowa ihaydi iví k'éwé'in to iwáytoگی, hedí indádí iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, "Tí únhanginná háadí kin wáy'annin? 13 Undi naa dítu'ó háhkandi-ádi p'ó'déđí-ádi, hedí híwó' kin ítú', ha'bi-ânkun omuudi. 14 Hedího' undá únkhây'ä' wí'ná táye bín'ân'owíđí-f'in, gá naa unbí háhkandi' hedá p'ó'déđí' omuu'idi wáy'ân'owíđíđân. 15 Ná'i háa dáy'annin naadi wáykeeyan hedânho háa naadi wáy'an waagibá un wá' wí'ná táye úvikanhúuwí. 16 Ta'gendi wáytumáa, wí't'óe'i-á ivi tsondivi shánkí hay'i wínamuupí, hedá wí't'óekhuwa'i-á i óeyôndivi shánkí hay'i wínamuupí. 17 Háa wáytu'an waa íka'póya'dáho', naví hí' bín'a'ginnamí hedího íhíhçaa-í.

18 "Hewänbo naa wó'tú'pí un t'ähkíđibo háa wáytu'an waa úvikhâymaa'in. Naa dínhanginná to'wên in dovâyde'mannin dimuu'in. Hewänbo ná'in háa Yóesi Tádávi ta'nin diwe natú' waa únkhây'ä' napúwí'in:

I to'wí naa-ádi ihúuyandi wänbo híwó'pí' naa díkhâymaa.

19 Nää wáytumáa háa napuwagít'óe'in wa' napóeđibo', hedânho napóe ihaydá úvít'hâyú-i naa i omuu hân'oedibo' oyi'i'. 20 Ta'gendi wáytumáa, to'wêndi wí naadi dósandi' óeséegi'odi, indi naa wá' díséegi'o waagibá díví'o', hedí to'wêndi naa díséegi'odá, i naa dísandí' wá' óeséegi'o waagibá díví'o'."

Jesus natú wí to'wíđí óekuhpekhâymaa'in

21 Jesus-di ná'in ovâytu'an dihaydiho' iví pí'ná únkháapóe, hedí thay'eedí ovâytu'an, "Ta'gendi wáytumáa, un diwedi wí'dí naa díkuhpekhâymaa." 22 Iví khäge'nin díwíwänpipuwä'o', to'wíwí'gedí ihí'máa'in wíđínhanginnáhpíđí. 23 I khäge'di Jesus-di óeséegi'i' iví nú'ba ná'än. 24 Hedího Simon Peter iman-nan ná'i khäge'díđí óemúníđí, hedí óetu'an, "Jesus nátsikáyin toví'gedan ihí'máa'in." 25 Hedího' i khäge'di Jesus-ví shánkí nú' iháđíđí óetsikáyin, "Na'ínbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhâymaa'i'?" 26 Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sää iwe dóp'oh'tóeni, hedí wí to'wí dópägít'óe. Iví'gedân dáyhí'máa." Hedí wí pává iké'dí ip'oh'tógíđi Judas óemägi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. 27 Judas i pává iké' ihaydi wesebo' i Penisendi iví pí'ná únts'ú, hedí Jesus-di óetu'an, "Hääwí háa bikhâymaa'i wesebo ná'an." 28 Hewänbo to'wí wänbo' in dihúukw'ó'nin diwedi wí'únhanginnáhpí háadí Jesus-di kin óetu'annin. 29 Judas-á i chä' múu imáa, hedího wên di'ân Jesus-di óetu'an háäwí i shánkí'dígí' dín'táy'i' ikumá-f'in, hedá wáy-á wéndá di'ân in sehkanäwó' díwówáy'i'in wí háäwí ovâymaa'ní gân óetu'an. 30 Hedího Judas i pává iké'dí wesebo napee. Ihaydiho nakhuquná.

Jesus iví khäge'nin wên ts'aqamin tsonttu imägi

31 Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanânho t'owa dínhanginpúwíđí naa t'ähkí t'owagi' o'aypuýä'i' hay'i' omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yóesi Tádá wá' hay'i namuu'in. 32 Hedího Yóesi Tádáđí hay'i naa dípaa-i iví haybá omúníđí, hedá ná'in ikhâymaa wesebo'. 33 Naví áyyäa, wí háyú thaada' undádí ochangít'óe, hedí náa in Hudíyoví p'ó'déđí'in dovâytu'an waagibá un wá' wáytumáa, undi dítuwäkhâymaa, hewänbo wáy omán diwepiye' wí'únkoedí-ípí náa ímu-f'in. 34 Naadi wên ts'aqamin tsonttu náa wáypäkhâymaa, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí. Naadi wáyséegi waagibá, hanbá wí'ná táye úvíséegíhúuwí. 35 Úvíséegíhondáho to'wên t'ähkí dínhanginnání naví khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúni naa wíđítaapí'in"

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, wépiyan unmän?” Jesus-di óetu’an, “Nää-á wí’úkoedipí wáy omän deepiye’ díyuuuhúuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omän diwepiye’bá unmú-í.” ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, háadan wídinkoedipí wíyuuuhúuwídí náä? Naa okhâymuu naví wówátsi ugí’ dáymäänídí.” ³⁸ Jesus-di óetu’an, “Ti naa omuudi unkhâymuu uví wówátsi bimäänídí? Ná’in ta’gendi wítu’âamí: Wí dee sen wa’ ikinpídíbo’ u-á poewin untüni wíditaapí’in.”

14

Yôesi Tádáví’piye’ gipunda’dá, iví ay Jesus-ví’piye’ páadé gimú-í’in gínkhây’q’

¹ Hedháá? Jesus t’ähki iví khäge’nin itü’an, “Ánshaa iwe wí’ikwo’nípi. Yôesi Tádáví’piye’ úvíwhâyuhúuwí hedá naví’piyá. ² Naví Tádáví k’aygi únná’ diwe báyéki ün’ívená. Ná’in ta’gen namuupídáho há’to wâytu’âamíwän ta’gen namuu’in. Hedího náä omän wí íve wí’inbo wâykhây’amídí. ³ Hedí wí íve wâykhây’amídí omäädá wiyá owáy’ää-í un wâyhúuwídí naa-ádi, hedânho wáy o’ân diwebá un wá’ ikwo’ní. ⁴ Un únhanginná wáypiye’ omännin, hedá in p’ôe naa omän deepiye’ wá’ únhanginná.” ⁵ Thomas-di óetu’an, “Na’inbí Sedó, wígínhanginnáhpí wáypiye’ unmännin wänbo’. Hedí hádídán in p’ôe unmän deepiye’ gínhanginná?” ⁶ Jesus-di óetu’an, “Naa-á in p’ôe omuu, hedá in ta’gendá, hedá in wówátsi-á. To’wí wänbo wúnkoedipí naví Tádáví’piye’ namú-ídi, naví’piye’ páadé na’âädída’mânho’. ⁷ To’wí naa omuu’in ta’gendi únhanginnándáho naví Tádá wá’ dîntáa-íwän. Náä iwediho bîntaa hedá bînmú’.”

⁸ Philip-di Jesus óetu’an, “Na’inbí Sedó, i Tádá na’in dínkeeyamí. Hähaydá’ gíntáy.” ⁹ Jesus-di óetu’an, “Philip, gáhánhay waabo’ undádi oyího’, hebo wá’dí wí’úhanginnáhpí to’wí omuu’in. To’wên naa dímu’indá i Tádá wá’ dáymú’. Hedí háadan dítmáa i Tádá wáykeeyamí gin? ¹⁰ Háadan wíwíwhâyundepí i Tádá-ádi omuu’in hedí i Tádá-á naa-áda omuu’indá? Ná’í hí’ wâytu’o’í naví’da’ wídínmuupi, hewänbo naa dáyhí’máa ihaydi naví Tádá naa-ádi namuu’í’ iví t’ôe í’o’? ¹¹ Ná’í naadi wáytmáa’i bínwhâyú: Naa-á i Tádá-ádi omuu, hedá i Tádá-á naa-áda namuu. Hewänbo naví hí’ dínwhâyundepídáho’, i hääwí dáyo’í namuudi bíwhâyú wé’ge gamuu’in. ¹² Ta’gendi wáytmáa, to’wên naví’piye’ díwíwhâyunde’indá, naa dáyan waabá in wá’ dívinkanhâymaa, hedá wa’dí shánki he’endi hääwí-á dívinkanhâymaa, gá naa naví Tádáví’piye’ omändân. ¹³ Úvíwhâyundedáho naa dínk’ôe’in wáy’amídí i ída’po’í’, naadi wáy’amí-áakun, hedí hääwí naa Yôesi Tádáví ay omuu’í dó’o’ídi t’owa dínhanginnáni i Tádá hay’i namuu’in. ¹⁴ Hääwí namúni wänbo ída’po’dí, naa dínk’ôe’in wáy’amídí úvíwhâyundedá, naa dó’amí-áakun.”

Jesus-di i Yä’däa’i P’oewaqhâa iví khäge’ninb’piye’ óesankhâymaa

¹⁵ “Undi díseegídáho’ i tsontüu wáymägi’i dín’a’ginnamí. ¹⁶ Hedí naadi naví Tádá dódaa’amí wiyá to’wí wovâykhäge’namí’i wovâysaanídí, hedí han i Tádá í’amí. Ná’í wovâykhäge’khâymaa’i-á häädi wänbo t’ähki undádi nayéeni, í-á i Yä’däa’i P’oewaqhâa namuu, hedí in ta’gen naháhkanyi’. ¹⁷ In to’wên Yôesi Tádá dáytaapí’indá ná’í Yä’däa’i P’oewaqhâa wí’óemúndepídí hedá wí’óetaapídí há’to daykéyí. Hewänbo undidân bîntaa, undádi nayídi, hedá unbí pí’ná khó’yé i bînmá’ve-í.

18 “Naadi wên tádápi’in yíyápi’in waagi’inbá wíwáyoekankhâymáapi, naa-á unbí’piye’ owáy’á? 19 Hây napóe ihaydi in t’owa Yóesi Tádá dáytaapi’indi naa wíya wídímúnpí, hewänbo undáho dímúni, hedá iwówayéeni gá naa owówayidân. 20 Hedi i thaa napówa ihaydá únhanginnáni naa naví Tádá-ádi omuu’in, hedá undáqi naa-ádi wé’ge gimuu’indá wá’ únhanginnáni.

21 “To’wên naví tsonuú dínhógi’in hedá dín’a’gindo’indá, indânho naa díseegi, hedi to’wên naa díseegi’indá naví Tádádi ovâyséegi, hedá naadi wá’ dovâyséegi, hedi dovâykhâge’namí shánki híwó’ dítaa-ídi” kin Jesus natú. 22 Wí khâge’di’ Judas gin nakháwá’i’, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, heháadan na’indá’ díkhâge’khâymáa shánki híwó’ wíttaa-ídi, hedi há’in t’owa Yóesi Tádá dáytaapi’indá yoe?” 23 Jesus-di óetu’an, “To’wên naa díseegi’indá naví hí’ dín’a’gindo’, hedi naví Tádáadáho ovâyséegímá’ve-í, hedi naví Tádá-ádi naa-ádi inbí pí’ná khó’yé ánthayé-í. 24 To’wên naa díseegipi’indá naví hí’ wídín’a’gindopi. Hedi i hí’ naadi wâytu’andi-á naví’dá’ wídínmuupi, naví Tádádi disandivi hí’-ân únmuu.

25 “Ná’i háäwí naadi wâytumáa wa’di náa undáqi oyidibo? 26 Hewänbo i to’wí wovâykhâge’namí’idá t’ähki úntáy’i wovâyhá’amí, hedá t’ähká naadi wâytu’andi-á wovây’ánshaakannámí. I-á i Yá’dáa’i P’oewáqhâq-ân namuu, hedi naví Tádádi i wovâysaaní gá han dódaa’andân.

27 “Naadi wâykhâge’namí hedânho ánshaa iwe wí’ikwó’nípídi. Naada’ dínkoedi han wáy’amí’in, in to’wên Yóesi Tádá dáytaapi’indá wídínkoedipi. Unbí pí’ná khó’yé wí’í’áyíngi-ípi hedá wí’íkuhwóeda’ípi. 28 Naví Tádávi’piye’ omän hedá unbí’piyá owáy’á? gin wâytu’andi it’oe. Naví Tádá-á naví shánki hay’i namuu hedi ta’gendi undi naa díseegidáho’ ínhchâq-í ivi’piye’ omändi. 29 Ná’i t’ähki náa wâytumáa wa’di napóepídi’bo’, hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí’ dínwhâyú-ídi. 30 Wíyá shánki naadi wíwâytu’amípi, gá i Penísendi na’ädân, i-á in Yóesi Tádá dáytaapi’inbí tsondi dínmuu. Idá naa wídítsonmáapi. 31 Hewänbo náa naví Tádádi naa diyôn waa dáykhâymáa, t’ähki t’owa dínhanginnánidi i-ân dóseegi’in.

“Bíwínú, yaho náwedí gimú-í.”

15

Jesus wên úuva áaphäá waagi’bá namuu

1 “Naa wên híwó’ nin úuva áaphäá waagi’bá omuu, hedi naví Tádá-á i áaphäá áyi’di waagi’bá-á namuu. 2 In t’owa naví’in dínmuu’in áaphäá wa’yáy khóe waagi’inbá dimuu. T’ähki wa’yáy khóe na’úuvapaapi’ naví Tádá its’ándedi iyáa’o, hedá i wa’yáy khóe na’úuvapaa iwedá i hí’indi híwó’pí’ namuu-í-á iyáa’o shánki báyéki híwó’ napáa-ídi. 3 Undá i híwó’pí’ ho únyáamuu i hí’ naadi wâytu’andi bín’tóyandi. 4 Háädi wänbo t’ähki naa-ádi ímúni’in únkhây’á?, hedi naa-á háädi wänbo t’ähká undádi omúni. Wên wa’yáy khóe wänbo wí’bo wínahääpa’pí, ná’in wa’yáy khóe in áaphäá eedi nachândida’mán nahääpa’, hedi hanbá un naa-ádi háädi wänbo t’ähki ímuupídáho’, há’to únkoedi-í híwó’di háäwí úvi’amídi.

5 “To’wên háädi wänbo t’ähki naa-ádi dimuu’in hedá naa-á indáqi omuudá, indá báyéki híwó’ dívi’amí. Naa-ádi ímuupídi háäwí wänbo há’to bín’amí. 6 In to’wên naa-ádi háädi wänbo dimuupi’indá wa’yáy khóe t’owa dáyts’á’i’ waagibá dínpuwí. Kí’bi wa’yáy khóe-á dáych’aa’i nat’a’, hedi dáywé’ge’andi dáyphamáade’. 7 Naa-ádi háädi wänbo t’ähki íkw’ónda naví hí’-á unbí pí’ná

khó'yé bínmáadá, únkoedi háäwí wänbo ídá'i Yôesi Tádá bindaa'amídi, hedí ídá wovây máäní, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnáni naví Tádá hay'i namuu'in, hedího' undá báyéki híwó' úv'í'âamí, hedí kindídiho ta'gendi naví khäge'nin ímúni.

⁹ "Naví Tádádí naa díseegi waagibá naadi wâyséegi. Naví séegi wóege háädi wänbo t'ähki ímúni. ¹⁰ Naa naví Tádávi tsonţuđ dön'a'gindodi ivi séegi wóege háädi wänbo t'ähki omuu. Hedá undá hanbá naví tsonţuđ dín'a'ginhondáho', naví séegi wóege háädi wänbo t'ähki ímúni. ¹¹ Ná'i t'ähki wâyţu'an hedânho' i híhchan dómáa waagibá un wá' unbí pí'ná khó'yé bínmá've-ídi, hedá t'ähki híhchanda' bínmá've-í. ¹² Ná'in tsonţuđ naadi wâyţumáa: Wí'ná táye úviséegihúwí naadi wâyséegi waagibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingí' dívimági'indá shánki hay'in séegi namúni'in dáymáa. ¹⁴ Hedí undá háäwí naadi wâyţon waagi bínkanhondáho naví k'ema'in ímuu. ¹⁵ Náa iwedí páadépiye' naví t'ôe'in ginda' naadi wíwâyţukankháymáapí, gá wí tsondi-á ivi t'ôe'in háa íkháymáa'in wí'ítu'opídán, hewänbo naví k'ema'innân gin wâyţu'âamí, gá háäwí naví Tádádí díţu'andi' naadi wâyhangin'ännandán.

¹⁶ Undí naa wídíde'manpí, naadá un wâyde'man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó' úv'í'amídi, hedí i híwó' úv'í'o'i-á nakáypúwí. Naví Tádádí naa dínk'ú' háäwí ídá'póe'i' wây'amídi, hedího úv'íwhâyundedáho' ídi wovây máäní. ¹⁷ Kinnân naadi wâyţsonmáa: Wí'ná táye úviséegihúwí."

In Yôesi Tádá dáytaapí'indi Jesus-vi khäge'nin ovây'táy-í

¹⁸ "In t'owa Yôesi Tádá dáytaapí'indi wovây'táydáho wí'ún'óde-ípi unbí páadébo naa dí'tay'in. ¹⁹ In Yôesi Tádá dáytaapí'in t'owa waagi'inbá ímuudáho', indi wovây séegi-í, inbí'in dínmuu'in dáyséegi waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupi. Naadi wâyde'man Yôesi Tádá bintáa-ídi, hedánkun indího wovây'tay. ²⁰ Wí'ún'óde-ípi háa wâyţu'annin: Wí t'ôe'i-á ivi tsondiví shánki hay'i wínamuupi. Hedího to'wên naa dí't'ôephadekannannindi un wá' wovây't'ôephadekannamí, hedí to'wên naví hí' dín'a'ginnannindi unbí' wá' wovây'a'ginnamí. ²¹ Naví'in ímuudíbo t'ähki ná'i híwó'pí' háäwí t'owađi wovây'amí. Háadi? Gá i naa dísandí' wídáytaapídán. ²² Naadi naví hí' dovâyţu'âamídi o'âápídáho ná'i t'aywó'di wídínmuupíwán. Hewänbo o'âá-ákun, hedânho náa wí' wänbo wí'únkoedípi natúnídi, 'Naa wídínhanginnáhpí dáyt'aywó'nannin.' ²³ To'wên naa dí'tay'indá naví Tádá wá'ho dínt'ay. ²⁴ Wa'di indádí oyi' ihaydi báyéki háäwí dá'y'an wíyá to'wí wänbo hánhay wänbo i'anpí'. Kí'bi t'ôe dá'y'anpídáho ná'i t'aywó'di wídínmuupíwán. Hewänbo háa naa dá'y'annin dáymú-ákun, hedí naa-áđi naví Tádá-áđi wí'gíndíbo dí'tay. ²⁵ Hedí kin dív'íandi naa háa inbí tã'kan naví'gedí nata'muu waa dínpóe, kinnân: Wên híwó'pí'in wídáy'anpí wänbo naa dí'tay.

²⁶ "Owáy naví Tádávi'we opówa ihaydi i to'wí wovâykhäge'khây máa'i-á naadi wâysangit'ôe. Ná'i naví Tádávi'wedí unbí'piye' naká'âagít'ôe'i-á i Yá'dáa'i P'oewáqhâa namuu. Hedí napówa ihaydi naví'gedí ihée'amí. ²⁷ Hedá undá wá' t'owa naví'gedí bínţu'âamí, gá páadé naví t'ôe donts'an'an díwedíbo' un naa-áđi íyíđán.

16

¹ "Ná'i háäwí naadi wâyţu'an hedânho unbí whâyü wí'únháanípídi. ² In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhâa'amí, hedá wá' shánki wänbo

únpuwí, wáy wí thaa naná? diwe wovâyta'ahánúdáho dí'âani Yôesi Tádági' dítvít'ôemáa'in. ³ Háadan kin dívíkhâymaa? Gá Yôesi naví Tádá dínmuu'i wídintaapídán, hedá naa wá' wänbo wíditaapí. ⁴ Ná'i napuwagít'ôe'i wâytumáa wa' napóepídíbo', hedânho napóe ihaydá naadi wâytu'an ní'gedí ún'ánpowagít'ôe. Naadi ná'i háäwí wíwâytu'anpí páadé naví t'ôe donts'an'an dihaydi, gá wa'di undádi oyidân."

Háa i Yä'däa'i P'oweaahäa ikhâymaa'in

⁵ "Nää tobá i naa disandiví'piye' omän wänbo', wéná wí wänbo undi wídítsika'máapí wä'hääpiye' omännin. ⁶ Ná'i háäwí wâytu'andidiho' unbí pí'ná kó'yé náä báyéki únkháapo'. ⁷ Hewänbo in ta'gen wâytumáa: Ungt' shánki yänbedi híwó' namuu naa omú-ídi, gá naa omääpídáho' i to'wí wovâykhäge'khâymaa'i wína'ää-ípidán, hewänbo omäädáho' i dósaaní unbí'piye'. ⁸ Hedí owáy napówá ihaydá t'owa ovâythayyamí piháa dí'ánshaamuudi wídika'póya'pí'in inbí t'aywó'di í'gedí, hedá i híwó'di namuu í'gedá, hedá Yôesi Tádádi t'owa ovâytechänukhâymaa í'gedá. ⁹ Idi ovâythayyamí dítvít'aywó'nannin, naví'piye' wídívíwhâyundepídi. ¹⁰ Naa híwó'di'omuu í'gedí ovâythayyamí, gá naa i híwó'di'omuu'i naví Tádáví'piye' omändän, hedí wíyá wídímúnípi. ¹¹ Yôesi Tádádi t'owa ovâytechänukhâymaa í'gedí ovâythayyamí, gá ho natú'dän ídi i Penísendi óetuchänukhâymaa, í-á in t'owa Yôesi Tádá dáytaapí'inbí tsondi dínmuu.

¹² "Naa wa'di báyéki wâytu'âami'in oda', hewänbo náä wí'únkoedípi ihay bínhónídi. ¹³ Hewänbo owáy i Yä'däa'i P'oweaahäa napówá ihaydi, í-á in ta'gen t'ähki naháhkanyí'i' namuu, ídi wovâykhäge'khâymaa in ta'gen namuu'in naví'gedí ta'gendi únhanginpúwídi, gá iví ánshaa únmuu'ida' wí'ihí'khâymaapídán, hewänbo háa Yôesi Tádádi óetu'an waagi natúni, hedá háa napuwagít'ôe'in wovâytu'âami. ¹⁴ Háa natúni'in naví'wedí ihóní hedí wovâytu'âami. Handídi wovâyhangin'ánnamí naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Naví Tádáví háhkan únmuu'i-á naví' wá' dínmuu. Hedânho naa otú, i Yä'däa'i P'oweaahäa háa wovâytu'âami'in naví'wedí ihóní."

Jesus-ví khäge'nin inbí pí'ná kó'yé dikháapúwí, hewänbo wíyá dihíhchanpúwí

¹⁶ "Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hedá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wíyá díwáymúni." ¹⁷ Wén iví khäge'nin wí'ná táye dítvítu'an, "Hännan hêe ná'in dítvú'annin natú'da"? Natú, 'Hanwaapídíbo wídímúnípi' gin, hedá 'Iwedá hanwaapídíbo-á wíyá naa díwáymúni' gân. Hedá wá' natú, 'Kin napúwí gá naví Tádáví'piye' omändän.' ¹⁸ Hedí hánnangú iví hí' hanwaapídíbo' úntu'da'? Háäwí í'gedí ihí'máa'in wígínhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus únhanginná dítikapúwí'in dida', hedího' ovâytsikáyin, "Ti úvítsika'máa háa otú'da'in wâytu'andi, 'Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wíyá díwáymúni'? ²⁰ Ta'gendi wâytumáa, undá íséeyëni hedá úvísíhtuwínú-í, hewänbo in t'owa Yôesi Tádá dáytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ik'áykháapóe wänbo ná'i-á únphadé-í hedí híhchan bínmá've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhâyí'i hânho nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanándi. Hewänbo iví ay ún'aypuyá ihaydá, iví hay í'gedí wíyá wí'ún'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedän iví ay ún'aypuyádi. ²² Hedí hanbá undá náä únpo'. Un ik'áykháapo' naa wáypíye' omändi, hewänbo owáy naa wíyá o'ää ihaydá unbí pí'ná kó'yé íhíhcháa-í, hedí to'wí wänbo wí'únkoedí-ípi unbí híhchan únmuu'in wovâykwée-ídi.

23 “Hedi ihaydi wi’untâynipi hääwi wänbo ditsikáyi’nídǐ. Ta’gendi wáyumáa, hääwi navi Tádá bindaa’andi’, navi’piye’ úviwhâyundedi, idi wovâyääni. 24 Nää pu’wahay wa’di hääwi wänbo wi’ida’póepi navi’piye’ úviwhâyunde wänbo’. Nää bindaa’an, hedânho bínhónǐ, hedá báyéki hihchan bínmá’ve-í.

25 Nää’i hääwi wáytu’andi wáyhá’amídi únthaykantáy, hewänbo owáy wí thaa naná’ diwe kindidi wíyá wíwâyhéé’amípi, thay’eedân navi Tádávi’gedi wáytu’äämi. 26 Hedi ihaydi shánki híwó’ bínthaaqi un íhääwída’púwǐ navi’piye’ úviwhâyundedi, hedi wíyá wínatâynipi naa navi Tádávi’piye’ wáyúusu’amídi, hewänbo idi wovâyseégi’í unnânho ivi’piye’ úviyúusu’amí. 27 Hedi idi wovâyseégi’gá undi naa díseégi’dân hedá úviwhâyundedá naa ivi’wedi o’ää’in. 28 Nää oepáa k’aydipiye’ navi Tádávi’wedân o’ää-ákun. Hedi nää-á nawedi navi Tádávi’piyebá owáymân.”

29 Ivi khäge’nindi óetu’an, “Nábáha’ thay’eedi bihi’máa, nää-á uvi hí’-á únthaykantáy’i’ wí’úmuupi. 30 Nää gínhanginpóe ʘ hääwi t’ähki úhanginná’nin, hedá hääwi to’wídi wóetsikáyi’ní’in nada’i’ ʘ úhanginnânho wa’ wóetsikáyi’pídibo’. Hedânho íviwhâyunde Yóesi Tádávi’wedi un’ää’in.” 31 Jesus-di ovâytu’an, “Nää-á ítú’ navi’piye’ úviwhâyunde’in, 32 hewänbo nää iwedi un t’ähki íwadedéé-í, hedi wí’inbo’ unbǐ p’óegé bínkéyi hedi naa wí’bo díyoe’amí. Hedânho navi Tádá naa-ádi nayidi ta’gendi wí’bo há’to oyéeni. 33 Naadi t’ähki ná’i wáytu’an hedânho naa-ádi ímuudi ánshaa iwe wí’ikwo’nípídi. In Yóesi Tádá dáytaap’ínbí yágé wa’ íyi’ ihaydibo bín’t’óephadekhâymaa, hewänbo kay’indi úviwínú-í, naa i yä’dáap’i nää oepáa k’aydiwi dót’an.”

17

Jesus ivi khäge’ning’i iyúusu’an

1 Jesus ivi khäge’nin ná’i t’ähki itú’an dihaydi makówápiye’ íbenedǐ kinnân iyúusu’an: “Tádá, ihaydiho dínná. Nää ovâykeeyan naa uvi ay omuu’i hay’i omuu’in, hedânho ʘ-á hay’i unmuu’in naadi dovâykeeyami. 2 Udi dísoge t’ähki t’owavi tsondi omúnídi, hedânho naadi t’ähki in ʘdi dímägi’in in wówátsi nahándeipi’in dovâyääni. 3 Uda’ i ta’gendi Yóesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i ʘdi dísandǐ t’owa dovây’aywoenídi, hedi in to’wên ʘ-ádi naa-ádi dítaa’indáho wówátsi nahándeipi’in dáymáa. 4 Wa’di nää oepáa k’aydi oyi’ ihaydi in t’owa dovâykeeyan ʘ-á hay’i unmuu’in, gá in t’óe ʘdi díkanyónnin t’ähki dóbowađán. 5 Tádá, naa hay’i omuu wa’di ʘ-ádi oyi’ ihaydibo’, wa’ hääwi wänbo nakhí’yenpi ihaydibo’. Nää uvi’piye’ owáymân, hedího ovâykeeyami naa hay’i omuu’in, háa omú’de waagibá.

6 “In to’wên nää oepáa k’aydi ʘdi naa dímägi’in dovâykeeyan háawi unmuu’in. Indá páadébo’ uvi’in úmuu, hedá ʘdi indá dímägi, hedi uvi hí’ wôn’a’ginnan. 7 Nää in dínhanginpóe hääwi t’ähki ʘdi dímägi’i ta’gendi uvi’wedi na’ää’in, 8 gá hääwi ʘdi naa dítu’andi’ naadi dovâytu’andân, hedi dáységi’an. In dínhanginná ta’gendi uvi’wedi o’ää’in, hedá díviwhâyunde’ ʘdi dísanin.

9 “Naadi ing’i dovâyúusu’o’. Nää t’ähki t’owagi’in wídáyúusu’opi, hewänbo in ʘdi dímägi’ing’i’inda’mân dáyyúusu’o’, indá uvi’in úmuudi. 10 T’ähki navi’in dínmuu’in uvi’in wá’ úmuu, hedi uvi’in úmuu’indá navi’inbá dínmuu. Hedi háa inbí wówátsi dáyhon waagidibo nakeepo’ naa

hay'i omuu'in. ¹¹ Nää uvi'piye' omän, hed'i nää oepaa k'aydi wó'yëenipi, hewänbo nä'indá näädiibo wa'di diyi'. Naví Tádá, Ƴ shánki yá'daa'i unmuu'i', uvi kay úmuu'idi áyngidibo' ovâyma've-í, i kay Ƴdi dímági'idibá, hedânho wí'da' waagibá dimúnídi, naa-ádi Ƴ-ádi wí'da' gamuu waagibá. ¹² Wa'di indádi oyi' ihaydi áyngidi híwó' dovâymaa uvi kay úmuu'idi, i kay dímági'idibá, hedá dovây'áyngimáadi wí'da'mân in diwedi napedee, i-á i ha'bi namuu napedeegit'óe'i', hedího háa uvi ta'nin diwe ivi'gedi nata'muu waa únpoé.

¹³ "Hedi nää uvi'piye' omän, hedi dáyyúusu'odi ná'i t'ähki otú' wa'di nää oepaa k'aydi oyidibo', hedânho inbí pí'ná khó'yé t'ähki híhchan dâymá've-í, naa dómáa waagibá. ¹⁴ Naadi uvi hí' dovâyma'gi, hedi in t'owa wóetaapi'indi ovây'tay, há'in t'owa waagi'in wídimuupídi, naa wänbo wá' in waagi wó'muupi waagibá. ¹⁵ Naadi wíwida'máapi nää oepaa k'aydi iwedi ovâyýaa'amídi, hewänbo wida'máa Ƴdi áyngidibo' ovâyma've-idän, hedânho i Penísendidi wí'ovâyhónipídi. ¹⁶ In wóetaapi'in waagi'inbá wídimuupi, naa wänbo wá'-á yoe. ¹⁷ In ta'gen ovâyhá'amí hedânho ta'gendi uvi'piye' dívímäänídi. Uvi hí'-á in ta'gen namuu. ¹⁸ Ƴdi naa nää oepaa k'aydipiye' dísan waagibá, naadi ná'in naví'in dínmuu'in wá' t'ámäpiye' nää oepaa k'aydi dovâysankháymáa. ¹⁹ In naví'in dínmuu'idi naa uvi'piye' dáymá' hedânho in wá' ta'gendi uvi'piye' dívímäänídi.

²⁰ "Naadi ná'ingí'inda' wídáyyúusu'opi, hewänbo wé'ge'in t'owagi' wá' dáyyúusu'o', in to'wên ná'inbí hí' dínmuu'idi naví'piye' dívíwhäyukháymáa'in, hedího wí'da' waagibá dipúwídi. ²¹ Naví Tádá, Ƴ-á naa-ádi unmuu, hedá naa-á Ƴ-ádi omuu, hedi hanbá innän wá' na'indádi dimúní'in naa oda'. Hedi kin naa dáyyúusu'o' hedânho t'ähki t'owa dívíwhäyú-ídi Ƴdi naa dísannin. ²² Naadi he'ennin dovâyýaa-í, Ƴdi naa hay'i dípaa waagibá, hedânho wí'da' dipúwídi, Ƴ-ádi naa-ádi wí'da' gamuu waagibá. ²³ Naa indádi omuu, hedi Ƴ-á naa-ádi unmuu, hedího ta'gendi wí'da' dipúwí, hedi handidi t'ähki t'owa dínhanginnáni Ƴdi naa dísannin, hedá dínhanginnáni wá' Ƴdi ná'in naa-ádi dimuu'in ovâyseegi'in, Ƴdi naa díseegi waagibá.

²⁴ "Naví Tádá, naa oda' in Ƴdi dímági'in naa-ádi dikwo'ní'in wáy naa ochangit'óe iwebá, hedânho Ƴdi naa hay'i dípaa'in dâymúnídi. Ƴdi naa hay'i dípaa gá ho wa'di ná'i nan oepaa náakhíyépídiibo naa díseegidän. ²⁵ Tádá, Ƴ ta'geda' bi'o'i' unmuu'i', tobá báyéki t'owadi wíwóetaapi wänbo', naadi wítaa, hedi ná'in naví'in dínmuu'in dínhanginná Ƴdi naa dísannin. ²⁶ Háawi unmuu'in naadi dovâyhangin'annan, hedá shánki híwó' dovâyhangin'ánkhâymaa, hedânho Ƴdi naa díseegi waagibá ha'bi séegibá inbí pí'ná khó'yé dâymá've-ídi, hedá naa-á indádá omúni'."

18

Jesus óepankê'

¹ Jesus iyúsubowa ihaydi ivi khäge'nindádi iwedi dimää, hedi owáy Kidron kó' p'änäpiye' dimää. Iwáyge wí nava'ay na-olive-taysaa'i nak'óe, hedi Jesus-ádi ivi khäge'nindádi i nava'ay iwe dits'ú. ² Judas i Jesus óeku'p'égi'i' únhanginná wáyge iwe naná'nin, háyän wänbo Jesus ivi khäge'nindádi iwepiye' namäädi. ³ Hedího Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hay'i dâý'áyi'do'indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedi

phakó-á kohséephé naphaamuu⁷i-á inbí k'uuphé-á dínmahkánmuu⁷i wóegé iwe dipówá. ⁴ Jesus ûnhanginná hääwí t'áhkí háa ûnpuwagít'óe⁷in, hedího í'áhtuyedí inbí páadépiye⁷ iwínú, hedí ovâytsikáyin, "To-an bintuwámáa?" ⁵ "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân" kin óetu⁷an. Idá ovâytu⁷an, "Naa-ân i omuu." Judas i óeku⁷p'égi⁷i iwebá indádí nayí⁷.

⁶ "Naa-ân i omuu" gin ovâytu⁷an dihaydi tí'úupiye⁷ dívihádidi dikanu. ⁷ Hedáhá⁷ wiyá ovâytsikáyin, "To-an bintuwámáa?" Indi óetu⁷an, "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân." ⁸ Jesus-di ovâytu⁷an, "Wâytu⁷anho naa-ân i omuu. Hedího naada⁷ dítuwámáada, ná'in wé'ge⁷in binpunmää." ⁹ Ha⁷wáagi ovâytu⁷an dihaydi háa hääđankánbo⁷ iyúusu⁷an waa napóe. Kinnânho iyúusu⁷an: "Wí⁷ wânbo in dímgí⁷in diwedí widínpedée-ípi." ¹⁰ Simon Peter wí tsiyó phá⁷imáa, hedí iwhahké⁷di i owhá p'ó⁷dédí⁷ví t'óe⁷i Malchus gin nakháwá⁷i⁷ óewhádidi iví ko⁷díngédí⁷in oeyay he⁷yinbo ónt'ó⁷ts'á⁷. ¹¹ Jesus-di Peter óetu⁷an, "Uví tsiyó phá⁷ há⁷i súde iwebá mánwáyo⁷. Ná'in t'óephade navi Táđádí naa dínsannindá dínkhây⁷ä⁷ donphadé-í⁷in."

Jesus oe Annas-ví⁷piye⁷ óeho⁷

¹² In sundađo-áđi inbí tsondi-áđi in hay⁷i méesatewin áyi⁷nindádí Jesus óepankê⁷di óekhówhi⁷an. ¹³ Iwedí oe Annas-ví⁷piye⁷ páadé óeho⁷. Ihay paayo-á Caiaphas na⁷owhá p'ó⁷dédí⁷ân, hedí Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. ¹⁴ Caiaphas-dá in Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷in hääđankánbo ovâytumakhe⁷ođi ovâytu⁷an, "Shánkí yänbedí híwó⁷ namúni wí⁷đá⁷ wí to⁷wí t'áhkí in t'owagi⁷ nachúu-ídl."

Peter natú idá Jesus óetaapí⁷in

¹⁵⁻¹⁶ Simon Peter-áđi wiyá khäge⁷di-áđi Jesus-ví tí⁷úugé damán. I owhá p'ó⁷dédí⁷di ná⁷i khäge⁷di⁷ óetaa, hedího i khäge⁷di⁷ ûnkoedi nats'únídi i tewhá tehpaá búge i owhá p'ó⁷dédí⁷ nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá⁷wébo-á phódi nú⁷ óeyoe⁷an, hedího i khäge⁷di nawápee ná⁷i a'yú iphódi⁷áyinmáa⁷i⁷ óehée⁷amídi, hedí Peter oe tehpaá búgepiye⁷ óets'úde. ¹⁷ I a'yúdi Peter óetu⁷an, "Há⁷i sen óepankê⁷iví khäge⁷díba unmuupi⁷an." Peter natú, "Naa-á yoe."

¹⁸ Nat'éediho in t'óe⁷indá in hay⁷i méesatewin sundađo-á phaa⁷uudí dáypha⁷t'égi, hedí phaa nú⁷ disúwáwin. Peter wá⁷ iwebá iwínú.

I owhá p'ó⁷dédí⁷di Jesus óetsika⁷máa iví háhkan ni⁷gedí

¹⁹ I tewhá íve i owhá p'ó⁷dédí⁷di Jesus óetsika⁷máa iví khäge⁷ninbjígedí hedá iví hí⁷ in t'owa ovâyhá⁷o⁷ í'gedá. ²⁰ Jesus-di óetu⁷an, "Naa t'owa t'áhkíví páadépiye⁷ dáyhee⁷owán, hedí häädi wânbo t'áhkí dovâyhá⁷owán inbí méesate hí⁷indi⁷ eeye hedá inbí méesate hay⁷i⁷ ee-á, wáyge t'áhkí in Hudíyo dívíwé⁷ge⁷o⁷ eeye. Hääwí wânbo kaadibo wó⁷túhpi. ²¹ Heháadan ná⁷i hääwí naa dítsika⁷máa? In to⁷wên dıntóyannin ovâytsikáyí⁷ní háa dovâytu⁷annin. Indá dínhanginná háa otú⁷in." ²² Jesus ná⁷in natú ihaydi, wí méesatewi sundađo iwe nú⁷ nawindiđi Jesus óets'emapháve, hedí óetu⁷an, "Ha⁷wáagá i owhá p'ó⁷dédí⁷ wínáahée⁷amípi." ²³ Jesus-di óetu⁷an, "Wên háawên híwó⁷pí⁷in naa otúdáho⁷, úkhây⁷ä⁷ ovâytu⁷áamí⁷in hääwí namuu⁷in. Hewânbo háa otú waa in ta⁷gen namuu-áku, hedánho wí⁷úk'óepí díts'emapháve-í⁷in."

²⁴ Hedáhá⁷ Annas natsompóe Jesus nakhówhimuudí i owhá p'ó⁷dédí⁷ Caiaphas-ví⁷piye⁷ óesaanídí.

Peter wiyá natú Jesus óetaapí⁷in

²⁵ Oe yá'wé Peter wa'di nasúwáwin, heđi in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti ɯ wá' há'i senbí khäge'dibá wí'unmuupí'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." ²⁶ Wí sen i owhá' p'ó'déđi'vi t'óe'ibá namuu'i' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'á'ívi maatu'i' ūnmuu, heđi idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-áđi oe na-olive-taysaa iwe wíwímũ'pí'an?" ²⁷ Peter wiyá natú "yoe" gin, heđi wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-vi'piye'óeho

²⁸ Wa'déđibo naná, heđi Jesus-á Caiphas-vi'wedi óeho' i Rome-wi tɯyŷónbí tewhá hay'i iwepiye'. In Huđiyo ná'i Rome-wi tɯyŷónbí tewhá ee wíđits'úhpí, gá inbí khuu dínmuuđi dínkhâak'óedân dits'úni'in, heđiho dits'úndáho' wíđín'âhpí ná'i Passover shánkí'di koegi' dâyk'óe-í'in. * ²⁹ Heđiho Pilate oe yá'wépiye' napee, heđi in t'owa ovâytsikáyin, "Háawin t'ehpiđe-an ná'i senbí'geđi dínmá'?" ³⁰ In Huđiyodi óetu'an, "Ná'i sen wên t'aywó'nin i'anpídá há'to uvi'piye' âymá'iwân." ³¹ Pilate-di ovâytɯ'an, "Un wí'bo binpihúu i', heđá bintuyó'nandi bin'an unbí tsonɯú úntú' waagibá." In Huđiyodá óetu'an, "Hewânbo un Rome-índá ná'in Huđiyo wíđink'úya'pí wí to'wí âyhéyí'in, yâ'dâapi i'andi âyshaa wânbo'." ³² Ná'in ditú' dihayđi Jesus-vi hí' háa nachuwagít'óe i'geđi ta'gen napee. †

³³ Pilate ivi tɯyŷón tewhá ee nawáyts'ú, heđi Jesus óetukánnandi óetsikáyin, "Ti ɯ-á in Huđiyovi tsondi hay'i-ân unmuu?" ³⁴ Jesus-di óetsikáyin, "Ti ɯ-ân wí'bo unhangin'ânda', háa in Huđiyodi navi'geđi wóetu'andibo dítsika'máa?" ³⁵ Pilate-di óetu'an, "Ti naa-ân Huđiyo omuu gin un'ânde gâhân." Uvi t'owadibo heđá in owhá' p'ó'déđi'indáđi navi mange wóekân. Háawin t'aywó'ninnan bi'an?" ³⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa tsondi hay'i' omuu, hewânbo in náa oepáa k'ayđiwin tsonnin waagá yoe. Hâ'bi tsondi omuuđáho' in to'wên dovâytsonmáa'in dívihânsaa-íwân naa in Huđiyovi mange wíđikáanípíđi. Hewânbo otú waa, nááđiwin tsonnin waagi wó'muupí." ³⁷ Pilate-di óetsikáyin, "Heđáho', ti ta'gendi wí tsondi hay'i-ân unmuu?" Jesus-di óetu'an, "U'bo untú waa, hâ'bi' omuu. Heđi náa oepáa k'ayđipiye' o'ââ heđá o'aypuyâ, in ta'gen namuu i'geđi dâyhée'amíđi. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dín't'óyande'." ³⁸ Pilate-di óetsikáyin, "Hândiđan to'wí unhanginnání hââwí in ta'gen namuu'in?"

Jesus óekhe'khâymáa, hewânbo Barabbas-á óema'p'âđi

Pilate ná'in natú ihayđi in Huđiyo ee diyi' iwepiye' nawáypeedi ovâytɯ'an, "Naadi wên t'aywó'nin ná'i sen i'annin wânbo wíđónshaapí. ³⁹ Hewânbo paayo p'óe waagi ná'i Passover shánkí'di naná' dihayđi undi dídaa' o' wí pan wáyma'p'âđi-íđi. Ti náa ná'i Huđiyovi tsondi hay'i dóma'p'âđi-í'in ída'?" ⁴⁰ Dívítuwinú, "Hâ'i-á yoe. Barabbas-ân gida' nâama'p'âđi-í'in." Barabbas-á sâmbi namuu.

19

¹ Heđiho Pilate natsponpé waa in sundađođi Jesus óepiye heđi púwhí'di óewhâhwhâ'nan. ² In sundađo wên wââkhân dây'ophíde'andi óep'óhtógi. Heđáhá' wên p'í tsáawâ'in k'ewé'wé'in to-á óetógi, tsondi hay'ívi aa waagi'inbá

* **18:28** I tɯyŷóndá Huđiyo wínamuupí, heđi in Huđiyo-á dínkhâak'óe ná'in Huđiyo dimuupí'inbí hââwí dâytâgé-íđi. † **18:32** Jesus ho natú wên phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handiđi in Rome-índi in yanâkikannin ovâyhânúnde', hewânbo in Huđiyodá ná'in yanâkikannin dimuu'in ovâyk'usâyunde' ovâyhânú-íđi.

namuu²in, ³ heđi wí²in wí²ingin in sundado ivi páadépiye² diphademändi óeyanäkítumáa, “Hännan un²än, ụ Hudíyoví tsondi hay²i² unmuu²i²,” heđá óets'emapháve. ⁴ Pilate wiyá oe yá²wépiye² napeedi in t'owa ovâytu²an, “Bít'óyan, naadi i dópiyegít'óe undi bínmúnídí, heđânho únhanginnánídí naadi wên t'aywó²nin i²annin wänbo wídônshaapí²in.” ⁵ Heđiho Jesus oe yá²wépiye² óepiye. In wáákkhân òn'ophidé²annin nap'òhto²on, heđá in p'í tsáawá²in k'éwé²in to-á nato²on. Heđi Pilate-di in t'owa ovâytu²an, “Binnú²dí, náwe i sen nawin.” ⁶ In owha² p'ó²déđí²indádí heđá in hay²i² méesate²in sundado-áđí óemú² ihaydi háyän wänbo dívítuwínú, “Wên phé²wan deedi nát'òhtágek²u².” Pilate-di ovâytu²an, “Unnân binhúu bint'òhtágek²úwídí. Naadá wên háawên t'aywó²nin i²annin wänbo wídônshaapí².” ⁷ In Hudíyodi Pilate óetu²an, “I-á natú Yóesi Tádávi ay namuu²in, heđi wên tsonttu gínk'óe²in natú², wí to²wí kin ihé²o²i-á nachúu-í²in ùnkháy²á.”

⁸ Pilate ná²i hí² nat'oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwóeda²póe, ⁹ heđiho² ivi tũyôn tewhá ívepiye² nawáyts'ú, heđi Jesus óetsikáyin, “Ta²gendi wáháawí-an unmuu²?” Hewänbo Jesus-di háabo wí²óetu²anpí. ¹⁰ Pilate-di oetsikáyin, “Ti wídihé²ámipí²an? Ti wí²úhanginnáhpí²an naadá²mân dínk'óe háa wíma²p'áđi-í²in heđiháa ụ dovâymäáni²in phé²wan deedi wóet'òhtágek²úwídí?” ¹¹ Jesus-di óetu²an, “Yóesi Tádáđí wíwónk'ú²pídáho há²to úku²níwân háa wänbo naa dí²ámídí. Heđiho i sen uví mange naa dikándi-áho uví shánkí it'aywó²nan.”

¹² Pilate ná²in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada² Jesus óema²p'áđi-í²in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, “Ná²i sen náama²p'áđidá, ụ i tsondi Caesar-ví²nápiye² wí²unmuupí. Wí to²wí wí tsondi hay²i² namuu gin natú²di-á Caesar-ví hámbi² namuu.” ¹³ Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá²wépiye² óepiye, heđi in t'owa ovâytyó²do² iwe Pilate ísóge. Iwáho dáytu²o nak²uupháagkw'ó² diwe gin, heđi Hebrew tũudáho “Gabbatha” gin dáytu²o².

¹⁴ Wa²di Passover shánkí²di yáadi naná. Ihay thaa-á dáyháawíkháy²o wiyá tháwängí², kaykhanwówá thaa nanáni²i². Náa taage iwáypiye² naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu²an, “Binnú²dí, náwe unbí tsondi hay²i² únwin.” ¹⁵ Dívítuwínú, “Náwedí náyáa²an, phé²wan deedi nát'òhtágek²u².” Pilate-di ovâytsikáyin, “Ti unbí tsondi hay²i² wáy²òhtágek²úwí?” In owha² p'ó²déđí²indi óetu²an, “I-á na²inbí tsondi hay²i² wíginmuupí. Na²indá wí²đá² tsondi hay²i² gin²än, i-á Caesar-än namuu.” ¹⁶ Heđiho Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe²an phé²wan deedi óet'òhtágek²úwídí.

Jesus phé²wan deedi óet'òhtágek²ú

¹⁷ Heđáhá² Jesus óeho²đi iwedi napee wên phé²wan igí²in ipi²íhondi, heđi in okú “P'òkhkhubay” gin dáytu²o² iwe dipówá, Hebrew tũudá ditú² “Golgotha” gin. ¹⁸ Iweho in sundadođi Jesus in phé²wan deedi óet'òhtágek²ú², heđá wá² wáy-á wíye sená²dá Jesus-ví wí²ná kíngéđí hanbá ovän²an, heđi Jesus-ví phé²wan pinuđi ònkíđi. ¹⁹ Pilate natsonpóe wên phéphá² eedi ná²i tũ dáyta²namí gin: “Ná²i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay²i²,” heđi kin dáyta²nandi in phéphá²-á ee phé²wá²kw'áye dáy²òhtágek²ú². ²⁰ Jesus phé²wan deedi óet'òhtágek²ú² iwe oe Jerusalem búu²ú tso²wá naná, heđiho báyéki Hudíyo iwe diyi², heđi in phéphá² ee háa nata²mmu²in dáytu²an. Hebrew tũudá, Latin tũudá, heđá Greek tũudá nata²mmu. ²¹ In Hudíyo owha² p'ó²déđí²indi Pilate óetu²an, “Wí²úkháy²áhpí náata²namí²in ná²i hí² Hudíyoví tsondi hay²i² gin, hewänbo kinnân náata²namí: Ná²i sennân natú, Naa in

Hudíyoví tsondi hay'i omuu.' " 22 Pilate-di ováytʉ'an, "Háa otsonpóe waa dáytaʉnamí'in wídó'egókháymáapi."

23 In yóenu sundadódi Jesus phé'wan deedi óet'óhtágek'ú' ihaydi ivi aa dívíwiye, hedí pi'dinbo wí'ingí dáyhógi. Hewänbo ivi k'éwé'in to he'yinbo namuudi wáyge wänbo wí'ünpánye'enpi. 24 Hedího ditú, "Hä'in k'éwé'in to-á wí'áysive-ípi, hewänbo ivi áywaní áymúnídi to-angú in nat'anpúwí'in." Hedí han díví'andi ná'in Yóesi Tádáví ta'nin diwe ho natá'muu'in napóe:

Navi aa dívíwiyedi pi'dinbo wí'ingí dáyhógi,

hedá navi k'éwé'in togí'in díví'áyan.

25 Jesus-ví phé'wan nú' ná'in yóenu kwiya' diwin: Jesus-ví yíyá-á, hedá Jesus-ví yíyávi tí'úu-á, hedá Clopas-ví kwiyo Mary-á, hedá Mary Magdalene-dá. 26 Jesus ivi yíyá iwe nawindi imú', hedá ivi kháge'di' iséegi'i wá' imú', hedího ivi yíyá itu'an, "Yíyá, náa iweidi há'i sen uví ay waagi'ba úmúní." 27 Hedáhá' ivi kháge'di' itu'an, "Ná'i-á uvi yíyá waagi'ba úmuu náa." Hedího i kháge'didi ivi wháagepiye' Mary óeho' óe'áyingi'amídi.

Jesus nachuu

28 Jesus-áho ünhanginná ná'i t'áhkí iphade'in hedânho háa Yóesi Tádáví ta'nin diwe ivi'gedi natá'muu waagibá napúwídi. Ihaydáhá' natú, "Naa op'oesá'aa." 29 Iwe nú' wén sá'áwé whoegi'in naméena'oyohay'isaa'in nachá, hedího wén háäwén nap'ohsaadee'in i méena iwe dáyphóhtógi, hedí wén poesú hyssop kin dáytu'o' eedi dáyti'k'ú'di Jesus-ví sóe iwepiye' óntegedi, 30 i méena ip'ohún. Ihaydáhá' natú, "Navi t'óe dínbo'wanho'," hedí ip'óhwhayedibo' ipichuwamági.

Jesus oe wa'määgé óeyún

31 I thaa in Hudíyo dáyhääwíkhây'o'i kaykhanwówá thaagi' naná, hedí ná'i kaykhanwówá thaa ná'á'i shánki hay'i thaa dínmuudi wídida'pi in chu'in ee phé'wan deedi ováyyo'e'amí'in. Hedího Pilate óedaa'an natsonpúwídi in dit'óhtágek'w'ó'nin ováypóthâani'in shánki a'yuugi dichúu-ídi, hedá phé'wan deeyedá ováywháve-í. 32 Hedího' in sundádo dimäägi in sená' Jesus-ádíba phé'wan deeyebá ovánt'óhtágek'ú'in wí'gíndíbo' ovánpótháa. 33 Hewänbo Jesus-ví'we dipowádi óemú' ho nachuu'in, hedího' ivi pó wí'óntháapi. 34 Wí sundádo ivi yún phédi Jesus wa'määgé óeyún, hedí p'oe-ádi úndádi wónki ünpee.

35 (Kin napóe'in naa ná'in dóta'do'i dómú', hedího i'gedího dóta'do', hedânho un wá' ná'i háäwi úvíwhâyú-ídi. Háa otú' waa ta'gen namuu, naa dínhanginná in ta'gen otú'in.)

36 Ha'wáa Jesus óe'an dihaydi ná'i Yóesi Tádáví ta'nin diwe natá'muu waa napóe:

Wéhpêe wänbo ivi phékhúu wí'ónthâanípi.

37 Hedá wá' wíyá wáyge Yóesi Tádáví ta'nin diwe kinnân natá'muu: In t'owadi i to'wí óeyúndi' óemúní.

Jesus óekhã'k'ú'

38 Wí sen Joseph gin nakháwã oe Arimathea bú'u'aywi namuu, hedí Jesus-ví'piye' iwihâyunde', hewänbo in Hudíyoví p'ó'dédi'in ováykhuwóda'di náähaydi wínada'pi t'owa dínhanginnáni'in iwihâyunde'in. Jesus nachuu ihaydi Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamäänídi, hedího Pilate-di óemágiđi óeho'. 39 Hedá Nicodemus wá' napowá wí woe sa'wó'

nasuʔi tägintä (100) taa nakháaʔi ikándi, náʔi woe-á myrrh-ádi aloe-ádi nawóemuu. (Nicodemus-á hánhay Jesus-viʔpiyeʔ khuʔdédédi namääʔi-ân namuu.) ⁴⁰ Joseph-ádi Nicodemus-ádi i peni óehoʔdi híwóʔdi aa tsʔáʔi iwe óeʔánnan i saʔwóʔ nasuʔi woe wóegé. Kindidân in Hudíyodi wí peni óekhâkhukhâymaaʔi óekhâyʔoʔ. ⁴¹ Jesus phéʔwan deedi óetʔóhtágekʔúʔ iwáy tsoʔwa wáy wí navaʔay nataysaaʔi nakʔóe, hedí iwe wí khâhkugiʔ tʔovápho tsʔaabi nachá, iwe toʔwí wânbo waʔdi wíʔóekhâʔkʔúʔpi. ⁴² Hediho tsoʔwabo nanândi, hedá ihay tháwándá in Hudíyovi kaykhanwówá thaa dinnândi dívikhâyʔamíʔin dínkhâyʔadi, Jesus iwe óekhâʔkʔúʔ.

20

Wáy Jesus óekhâʔkʔúʔ iwe wíʔóeshaapi

¹ Dumíngu nanaʔ dihay thaa Mary Magdalene i tʔovápho Jesus óekhâʔkʔúʔ iwepiyeʔ namää. Héʔdéndi héʔdibo waʔdi nakhunândibo namää. Napówádi i kʔuu pháagiʔ dáyʔídiʔi wéhánäpiyeʔ nahângewindi imúʔ. ² Hediho Mary iwedi iʔäädi Simon Peter-ádi i wíʔ khâgeʔdi Jesus-di óeséegiʔi-ádi ovânskaa, hedí ovântuʔan, “Naʔinbí Sedó Jesus i tʔovápho iwe óeyaaʔan, hedí wáyge óewáykʔúʔin wíginhanginnáhpí.”

³ Hediho Peter-ádi i wíʔ khâgeʔdi-ádi Jerusalem búuʔúdi dapeedi i tʔovápho iwepiye damää dänmúnídi háa iwe nakʔóeʔin háa yoe. ⁴ Wíʔgindíbo dänʔäähon, hewânbo i wíʔ khâgeʔdi shánki nasháadi Peter-vi páadé iʔäähondi páadébo napówá. ⁵ Itʔäʔ itsíhkéenídi, hedí i aa Jesus óeʔánnandiʔ oe íve nange nakwʔondi imúʔ, hewânboʔ ee tʔovápho ee wínatsʔúhpí. ⁶ Iví tʔúuge Simon Peter napówá, hedí i-á ee tʔovápho ívepiyeʔ natsʔúʔ, ⁷ hedá i wáʔi aa iwe nakwʔondi imúʔ, hedá in aa Jesus napʔóʔánmuuʔindá wáʔ imúʔ. Náʔindá naʔlhaʔandi oe wéhánäpiyeʔ wíʔbo nakʔóe, i wéʔgeʔi aa-áda winakʔóepí. ⁸ Hedihoʔ i wíʔ khâgeʔdi páadé napówáʔi wáʔ tʔovápho ee natsʔúʔ, hedí náʔi aa nakwʔondihoʔ imúʔdi Jesus nawáywówápóeʔin iwihäyü. ⁹ (Yóesi Tádávi taʔnin diwe natúʔ Jesus nawáywówápuwagíʔóeʔin, hewânbo Jesus-vi khâgeʔnin waʔdi náʔi háäwiʔiʔgedi wídikaʔpóyaʔpi.) ¹⁰ In wíye khâgeʔnindá inbíʔwepiyeʔ dänweehoʔ.

Jesus-á Mary Magdalene-viʔpiyeʔ ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe tʔovápho iwe napówádi yáʔwébo naséewin, hedí waʔdi naséeyidi itʔäädi i tʔovápho ívepiyeʔ itsíhkídi. ¹² Hedí wíye makówáwin tʔóepaʔaaʔin daʔaatsʔáʔimuuʔin Jesus nakʔóewân diwe daʔándi ovânmúʔ, i wíʔ iví pʔón ûnkʔóewân diwe naʔân, hedí i wíʔ-á iví ân ûnkʔóewân diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, “Háadan unséeyiʔ?” Ovântuʔan, “Gá naví tsondi dínpiyedân, hedí wáyge óekʔúʔin wíginhanginnáhpí.” ¹⁴ Kin natú ihaydíba íbée, hedí Jesus iwe nawindi óemúʔ, hewânbo taʔgendi Jesus namuuʔin wíʔúhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, “Háadan unséeyiʔ? To-an náatuwámáa?” Mary-á naʔân Jesus-á i nava áyíʔdi namuuʔin hedihoʔ óetuʔan, “Máʔmää, wáygepiyeʔ náahoʔdáhoʔ, dítuʔaami wáyge náakʔúʔin hedânhoʔ omúʔ-í dókéyídi.” ¹⁶ Ihaydi Jesus-di óekhâyʔá, “Mary.” Mary-á wíyá íbéedi Jesus-viʔdi itsaakídi hedí óetuʔan, “Rabboni.” (Rabboni-á Hebrew tuudi natuʔdaʔ “háhkandi” gin.) ¹⁷ Jesus-di óetuʔan, “Navíʔdi wíwitsaakéenípi, waʔdi i Tádáviʔpiyeʔ wóʔpeepidi. Hewânbo ópûn, in toʔwên naví tʔúuwíwín páadéʔin waagiʔinbá dínmuuʔin ovâytuʔan naví Tádáviʔpiyeʔ omân, i-á unbí Tádábáhoʔ únmuu, i-á naví Yóesi dínmuu hedá unbí Yóesibá únmuu.” ¹⁸ Hediho Mary Magdalene iwedi namäädi

in khäge[?]nin ovâytu[?]an, “Na[?]inbí Sedó Jesus dómû[?],” hedí ovâytu[?]ôe[?]an háa Jesus-di óetu[?]an waa.

Jesus ivi khäge[?]ninbí[?]piye[?] ipikeeyan

¹⁹ Wa[?]di Dumingu naná, hedí nakin dihaydi Jesus-ví khäge[?]nin wí tewhá íve diwé[?]gekw[?]ó. In Hudíyoví p'ó[?]dédí[?]in ovâykuwóeda[?]di t'ähki i phódi dínphéhti[?]din. Ihaydi Jesus inbí páadépiye[?] nakeepóedí ovâytu[?]an, “Ánsshaaginpidíbo[?] íkwó[?]ní.” ²⁰ Kin natú ihaydi ivi mandá hedá ivi wa[?]määgé-á háa únmuu[?]in ovâykeeyan hedânho óetaa-ídí. Ivi khäge[?]nin báyéki dihihchanpóe Na[?]inbí Sedó Jesus óemû[?]di. ²¹ Hedáhá[?] wíyá ovâyhée[?]andi ovâytu[?]an, “Ánsshaaginpidíbo[?] íkwó[?]ní. Naadi naví t'ôe dín[?]amidí wáysankhâymaa, naví Tádádi ivi t'ôe dón[?]amidí dísan waagibá.” ²² Kin natú ihaydi ivi háadi ovâysiphaydi, hedí ovâytu[?]an, “I Yä[?]däa[?]i P'oe[?]waahâa unbí pí[?]nä khó[?]yé únts[?]úni. ²³ To[?]wënbí t'aywó[?]di dín[?]owó[?]yennin ítúdáho[?], ho dín[?]owó[?]yen. Hewänbo wí[?]dín[?]owó[?]yenpí gin ítúdáho[?], wa[?] wí[?]dín[?]owó[?]yenpí.”

Jesus-di Thomas óehée[?]an

²⁴ Hewänbo wí[?] in tä[?]di wíye iwe[?]di in wé[?]ge[?]indádi wína[?]änpíwän Jesus dín[?]pówa ihaydi. Nä[?]i khäge[?]di-á Thomas gin nakháwä, hedí Kwâati wá[?] gin óetu[?]o[?]. ²⁵ Hedího[?] in wé[?]ge[?]in khäge[?]nindi Thomas óetumáa, “Na[?]indá Na[?]inbí Sedó Jesus áymû[?].” Hewänbo Thomas natú, “Naadá i kwäk'u ónkhähkídi iwe dómû[?]pídá, hedí namanphohchân deedi naví mankhúdi dótä[?]gepidá, hedá oe wa[?]määgé únphohchân diwe wá[?] naví mandí dótä[?]gepidá, há[?]to dáywhäyú-i nawówáyi[?]in.”

²⁶ Wí yâadi naphade ihaydi ivi khäge[?]nin tewhá íve wíyá dikw[?]ó, hedí Thomas-á indádi náa na[?]än. T'ähki i phódi naphéhti[?]din, hewänbo Jesus inbí páadépiye[?] nakwinudeedi ovâytu[?]an, “Ánsshaaginpidíbo[?] íkwó[?]ní.” ²⁷ Hedí Jesus-di Thomas óetu[?]an, “Náwe uví mankhúdi dítä[?]gé-í. Naví man dín[?]mú[?]dí. Ómankí[?] naví wa[?]määgé iwe. Whäyupí[?] wíyá wí[?]unmúnípi, hewänbo biwhäyú-i-á.” ²⁸ Thomas-di Jesus óetu[?]an, “U-än naví tsondi dín[?]muu, naví Yóesi-á.” ²⁹ Jesus-di óetu[?]an, “Ti nábáha[?] biwhäyú dímû[?]di? Hewänbo in dívíwhäyunde[?]indá shánki dihihchäq tobá dímû[?]pí wänbo[?].”

Háadi ná[?]in ta[?]nin óeta[?]nannin

³⁰ Jesus-ví khäge[?]nindi báyéki wíyá pínán t'ôe i[?]andi[?] óemû[?], hewänbo ná[?]in ta[?]nin deedá t'ähki i pínán t'ôe i[?]an ni[?]gedi wí[?]nata[?]muupí. ³¹ Hewänbo ná[?]i hí[?]-á nata[?]muu hedânho úvíwhäyú-ídí Jesus-áho namuu i to[?]wí Yóesi Tádádi óesóge[?]i[?] t'owa ovây[?]aywoenídí, hedá wá[?] úvíwhäyú-ídí Yóesi Tádávi ay-á namuu, hedânho han úvíwhäyundedi in wówátsi nahánde[?]pí[?]in imá[?]in bínmá[?]ve-í.

21

Jesus-á tsédi diyí[?]in khäge[?]ninbí[?]piye[?] ipikeeyan

¹ Wí häyú thaa naphade ihaydi, Jesus ivi khäge[?]ninbí[?]piye[?] wíyá ipi-keeyan oe Tiberias p'oe[?]kwíngé. Kinnân napóe: ² Nä[?]in[?]ho wé[?]ge diyí[?]: Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwâati gin óetu[?]o[?]), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu[?]ú[?]ay Cana gin dâytú[?]o iwe[?]i namuu), hedá Zebede-évi e[?]nündá, hedá wây-á wíye Jesus-ví khäge[?]nindádi. ³ Simon Peter-di in wé[?]ge[?]in ovâytu[?]an, “Naa opaap'okumän,” hedí óetu[?]an, “Na[?]in wá[?] u-ádi gimän.” Hedího dimäädi wí kophênbay iwe dívítógi, hewänbo khüq t'ähki

wídíséégípoépi. ⁴ Nathay?ä? ihaydi Jesus oe p'oekwi? k'áyge nawin, hewänbo ivi khäge?nindá wídínhanginnáhpí i namuu?in. ⁵ Hedi Jesus-di ováysikáyin, “K'ema?in, ti háäbo wí?íséégípoépi?an?” Óetu?an “yoe” gin. ⁶ Idi ováytu?an, “Unbí paap'oku?in há?i kophênbay ko?dínápiye? p'oe iwe bínchänú-í, hedi iwe bínhóni wên.” Hediho háa natú waa díví?an, hedi báyéki in ton paa dáywhahógidi wídínkoedipi in paap'oku?in dáytege-ídi.

⁷ I khäge?di Jesus-di óeséegi?idi Peter óetu?an, “I-á Na?inbí Sedó Jesus namuu.” Simon Peter ivi k'éwé?in to napá?din it'óe'amídi, hedi ná?in óetu?annin nat'oe ihaydi iwáyótógikídi ipip'ohke?t'áve oe p'o? k'áygepiye ikohsáy-ídi. ⁸ I kophênbay p'o? k'áygedí kayi? diwe wína?ánpí, ma? hádi poewintá (30) kwi?óhpa taa iwehaydida?, hediho? in wé?ge?in khäge?nindá i kophênbay iwedí eepiye dimää, in paap'oku?in napaapi?dendi dáytäähondi.

⁹ P'o? k'áyge dipowá ihaydi i kophênbay iwedí dipee, hedi wí phaa?uu phaa iwe dipaakho?kw'óndi dáymú?, hedá wí pává-á nakhákw'ó. ¹⁰ Jesus-di ováytu?an, “Binná? wên paa há?in bínwhahógi?in diwedí.” ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógidi in paap'oku?in oe p'o? k'áyge iwhaapiye. Tägintädáhá? p'ánántá?di poeye (153) paa gáhä?ánnin dito?on, hewänbo tobá báyéki dipaato?on wänbo? in paap'oku?indá wáydi wänbo wínasi?venpí. ¹² Jesus-di ováytu?an, “Bíkä?ve, bíhé?déndíhúyuan.” T'ähkídi?o diwóeda? óetsikáyi?nídi “To-an unmuu” gin, i-á Na?inbí Sedó Jesus namuu?in dínhanginná. ¹³ Hedi Jesus i húugi? nasaa iwepiye? namäädi i pává ihógi hedi ováymági, hedá i paa wá? ováymági.

¹⁴ (Nää poewingi? Jesus ivi khäge?ninbí?piye? ipikeeyan nawáywópóe iwedí.)

Jesus-di Peter óehé?an

¹⁵ Dívihuubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti udi naa díséegi ná?in wé?ge?indivi shánkí?” Peter-di óetu?an, “Hoi, Na?inbí Sedó, u-án úhanginná naadi wíséegi?in.” Jesus-di óetu?an, “In t'owa naví k'úwá?ây waagi?inbá dínmuu?in ováyhúuyóeni.” ¹⁶ Wáygingi? óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?” Peter-di óetu?an, “Hoi, Na?inbí Sedó, u-án úhanginná wíséegi?in.” Jesus-di óetu?an, “In t'owa naví k'úwá waagi?inbá dínmuu?in ováy?áyingi?amí.” ¹⁷ Poewingi?we Jesus-di Peter óehé?andi óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díséegi?” Peter naháachanpóe náa poewingi? Jesus-di óetsikáyindi, “Ti naa díséegi” gin, hediho? óetu?an, “Na?inbí Sedó, háäwí t'ähki úhanginná, naadi wíséegi?in úhanginná.” Jesus-di óetu?an, “In t'owa naví k'úwá waagi?inbá dínmuu?in ováyhúuyóeni. ¹⁸ Ta?gendi wítumáa, shánkí ts'aabi? unmuu ihaydi wí?bo bipi?awende? hedá biyiyénde? wéngé unda? i?ge t'ähki. Hewänbo owáy unседópaa ihaydá bikhóhtäähkâymaa hedi wiyá to?wídi wónwhi?amí hedá wóepahkekâymaa hedá wáy unpunda?pi?wepiye? wóehúuwí.” ¹⁹ Kin natúdiho Jesus-di ónthayk'ú? háawin chuwa únpuwagít'óe?in, hewänbo ná?in ivi chuwa únmuu?indá t'owa dínhanginnáni Yóesi Tádá hay?i namuu?in. Hedá Peter óetu?an, “Naa-ádi óká?ve.”

²⁰ Peter ibéedi i khäge?di Jesus-di óeséegi?i dánwóe?ádi óemú?. Háädankánbo? i khuu? dívinkidihúuyo? ihaydi ná?i-ánkun namuu i khäge?di Jesus-ví nú? na?ándí óetsikáyin, “Na?inbí Sedó, wé?i-an namuu i wóekuhpegít'óe?i?” ²¹ Hedi náa Peter-di i óemú?di Jesus óetsikáyin, “Heyáa ná?i sen, Na?inbí Sedó?” ²² Jesus-di Peter óetu?an, “Owáy naa owáy?ää píhay

i nawówayêñíʔin odaʔdáhoʔ, naví áyîngi-ân dînmuu, uvíʔ-á yoe. U-ân naa-ádí ókãʔve.” ²³ Hedi in Jesus-ví khägeʔnin ditûʔ náʔi khägeʔdi háʔto nachúu-íʔin. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khägeʔdi wínachuwağitʔóepíʔin, hewänbo nawänpitú-á, “Owáy naa owáyʔää pîhay i nawówayêñíʔin odaʔdáhoʔ, naví áyîngi-ân dînmuu, uvíʔ-á yoe.”

²⁴ Náʔi Jesus-ví khägeʔdi-ân namuu náʔi hääwí itaʔnandiʔ, hedi ibá natûʔ taʔgendi napóeʔin. Hedi naʔin gínhanginná háa i natûʔin in taʔgen namuuʔin.

²⁵ Jesus wíyá báyéki hääwí iʔan náʔin taʔnin diwe nataʔmuupíʔ, hedi hääwí tʔähkí iʔgedí nataʔmuudáhoʔ, oʔánde tʔähkí náä oepáa kʔaydi háʔto nayâanáníʔin i taʔdi dâytaʔnamíʔigíʔ.

páadé'in, hán'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaqhâqdi David óetu'an hâa Judas Iscariot ûnpuwagi'o'in, hedî David hâa óetu'an waa ita'nan. Hedî nã'in David ita'nannindá ûnkây'ä' napúuwí'in. Judas-dân in t'owa ovâykeyan wáygé Jesus naji'in, indi óepankáyídí. 17 Judas-á nanbí'wedí'i' bá namuu, gá óede'mandân na'in íví'o'inbá l'amídí' gin Peter-di ovâytu'an.

18 (Nã'i Judas-á in Hudíyo p'ó'déí'indi óewá'âa yä'dâapi háäwí i'amídí hedáhá' i' chá' ihógi'í'dí wí nava ónkumâ, hedî iwebá páadépiye nake't'ândi nange nawoe, hedî nasihpândi íví see t'âhkí ûnpee. 19 T'âhkí in t'owa Jerusalem dithaa'in dínhanginpóe nã'in ûnpóe'in, hedího inbí tundi i' nava dâytu'o' "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda' "nava na'ûnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedî gin wá' Peter natú, 20 "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedí gin nata'muu:

Iví wháagé ónjoe'amí,

hedí tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá nã'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídí íví t'ôe ón'amí.

21-22 "Hedânkun gínkhây'ä' wíyá sen âysôege-í'in t'owa ovâytu'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywópóe'in, na'índí âytumâa waagibá. Nakhây'ä' nã'i âyde'mamí'i-á namúuní'in wí to'wí na'índádíba namá'í' t'âhkí i' thaa wa'dí Jesus na'índádí naji' ihaydibo', John i' p'ó'p'oekandídi in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' ihaydí waabo Jesus oe makówápiye napee píhay" gin Peter-di ovâytu'an.

23 Hedího' in iwe dikw'ó'nindi wíje senã' ovãnde'man. I' wêe Joseph Barsabbas gin nakháwã, Justus gin wá' óetu'o', hedá i' wêe-á Matthias-ân namuu. 24-25 Hedí ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-á úhanginná t'owa t'âhkíví p'nã khó'jé hâa dí'ánshaamuu'in. Judas uví t'ôekhuwa'í' úmuuwân, hewãnbo íví t'ôe ijoe'andi in tuhchãnu ûn'ã'in ûnpóe. Nãa na'in dínkeyamí wé'i-an nã'in wíje iwedí âysôege-ídí Judas-ví t'ôe ón'amídí." 26 Hedí wíje k'u'ây eedí in senã'bí kháwã ovãnta'k'û', hedí wêe k'uu dâykê' Matthias-ví kháwã ûnk'óe'í'. Hedího Matthias-á wí Jesus-ví t'ôekhuwa'í-á napóedí in wé'gen t'ôekhuwa'índádíba iwón.

2

I' Yä'dâa'i P'oewaqhâq napówá

1 In Hudíyoví shánkí'eedi thaa dínpówá, Pentecost gin dâytu'o', hedí t'âhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem bú' díji'in i' tewhá ee díwé'gekwo. 2 Tsíkhagipí háäwí dit'oe wí wã hãnho kaygi waagibá makówádí nawãndi, hedí i' wã íve t'âhkí naji'. 3 Hedí báyéki pha'ây waagibá nakeet'óe'i dâymû', hãn'ây waagibá namuu'í', hedí nã'i nawadédeedi wí'ínbo ovâytagé. 4 Hedí i' Yä'dâa'i P'oewaqhâq pín ta'gedí dâymáadí ovâykhãge'nan báyéki wíyá pí'wí tundi dínhí'koedí-ídí.

5 Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedí dipówá'in, indá Jôesi Táda óe'a'ginmã'in dimuu. 6 Nã'in t'owa háäwí wí wã waagi'ba namuu'í' dit'oe ihaydi, báyéki i' tewhá eepiye dimãã. Wídínhanginnãhpi hãa napoe'o'in, gá t'âhkí inbí tundi wí'ínbo dipit'oeđân in Jesus-ví t'ôekhuwa'in dívíhí'máadí. 7 Hedího dit'oeđi hãnho ovâyháa'an, hedí ditú, "Nã'in t'owa dívíhí'máa'indá, ti t'âhkí Galilee nange'indã' wídímuupí'an?" 8 Hedí háãdan

handi nanbí nange⁷i hí⁷ dívihí⁷máadí git'oe'o? 9-11 Na⁷indá Parthia-windá gimuu, heđá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, heđá Libya-windá oe Cyrene bú⁷ tsowa, heđá wáy wên na⁷indá Rome bú⁷dá gi⁷ádáapówá. Wáy wên ná⁷in Hudiyo gimuu, heđá wáy wëndá Hudiyo gimuuپی wänbo ná⁷in Hudiyo⁷ khuu áyhon. Hewänbo tobá wáhääwin gimuu wänbo⁷, ná⁷in senä⁷ nanbí tundi dívihí⁷máadí git'oe'o, heđi dítumáa i⁷ báyéki he⁷endi Jôesi Tádá i⁷an ni⁷gedi.”

12 T'ähki in t'owa ovâyháa⁷andi wídínhanginnáhpí háa díví⁷ánshaa⁷amí⁷in, heđiho wí⁷ná táye dívítsika⁷máa, “Hännangú napoe⁷o náwe?”

13 Hewänbo wáy wëndi in Jesus-ví t'ôekhuwa⁷in ovâywänpip⁷ámáadí dítú, “Ná⁷indá báyéki diméenamuu.”

Peter-di in t'owa Jôesi Tádávi tun ovây⁷ôe⁷o

14 In tä⁷di wije (12) Jesus-ví t'ôekhuwa⁷in in t'owaví páadépiye dimää, heđi Peter-di kaygi ovâytu⁷an, “Un t'owa ná⁷in waagin Hudiyo⁷ábá ímuu⁷in, un kayi⁷ wáhäädi i⁷ää⁷in heđá náä Jerusalem íthaa⁷indá, ná⁷i háäwi wáy⁷tuhkankháymáa⁷in naa oda⁷ únhanginpúuwi⁷in, heđiho áyíngidi bitôeyanbe. 15 Un í⁷ánde ná⁷in gíháapoe⁷o, hewänbo wígipoe⁷opi, hédéndí whänu iwe nats'annändi. 16 Ná⁷i háäwi náä bínmunde⁷i-á Jôesi Tádávi tukhe⁷bi Joel hán⁷oe natú napuwagi⁷o⁷in. Ginnân ita⁷nan:

17 Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

t' t'ä⁷ge⁷i thaa púnú⁷ napuwamän dihaydi gin naa dáykháymáa:

Navi Yä⁷däa⁷i P'oewaahäa khäagipídíbo dovây⁷määni t'ähki nange⁷in t'owa.

Ihaydá unbí áy dívihée⁷amí navi tukhe⁷min waagibá,
in e⁷núnda háäwi dovâykeeyandi⁷ dâymúuni waagibá dínpuúwi,
heđá in saydôe-á inbí ää iwebo-á dovâyhée⁷amí.

18 Owáy i⁷ thaa napówá ihaydi

t'ähki in naagi⁷in dívít'ôemáa⁷in navi P'oewaahäa khäagipídíbo dovây⁷määni,

kwiya⁷dá senä⁷dá i⁷ dovây⁷määni,

heđânho in wá⁷ navi tukhe⁷min waagibá dívihée⁷amí.

19 Hedi makówá-á heđá náä oepáa k'aydá i⁷ge t'ähki wí taa wáykeeyamí wovâyhá⁷amí⁷i⁷:

Ûnp'oe háäwi waagi⁷bá bínpuwäkháymáa,
heđá phaa-á, heđá eeyä⁷ khunwi-á.

20 I⁷ than nakhunpúuwi,

heđá i⁷ p'oe-á p'i⁷-á napúuwi ùnp'oe waagibá.

Ná⁷i t'ähki napuwagi⁷o i⁷ shánkí hay⁷i thaa naa dóde⁷mandi⁷ napówápídíbo⁷.

21 Hebo to⁷wên t'ähki naa dikháyä⁷dedi dikhäge⁷daa⁷annin dovây⁷aywoeni⁷ gin Jôesi Tádávi hí⁷ ùnmuu Joel ita⁷nandi⁷.”

22 Heđi Peter wa⁷di ihí⁷máadí natú, “Un t'owa Israel-win, bit'ôeyan háa wáy⁷tuhkankháymáa⁷in. Jesus Nazareth-wi t'ámäge⁷i pínán t'ôe i⁷an. Jôesi Tádávi Jesus in kay óemägi ná⁷i háäwi i⁷amídi heđi handidi wovâykeeyan ta⁷gendi óesannin. Unbo únhanginná háa napóe⁷in, háäwi Jesus i⁷andi bínpimú⁷di. 23 Hän⁷oebo Jôesi Tádá i⁷ánshaamägi heđá únhanginná háa ikháymáa⁷in, heđiho Jesus-áho unbí mange wovâyjoe⁷an, heđi undá in to⁷wên

in tson̄tun dāy[?]a[?]ginpí[?]inbí mangá bínkán wên phé[?]win deedi óet[?]óhtäägé-ídi, hedánkun undi bínhay. ²⁴ Hewänbo ná[?]i t'óephade iphade[?]i[?] nachuu ihaydi Jōesi Tádádí ónjāa[?]an, hedá óewáywówápa, gá chuwa-á in kay wí[?]imáapídān i[?] óet[?]aanídi. ²⁵ Hān[?]oeho Jesus-ví[?]gedi David ita[?]nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dínhanginná ū-á hānhay wānbo t'āhkí naa-ádi unji[?]in, naví páadépiyá naví ko[?]dínāpiyá naa-ádi unji[?], hedānho kay[?]indi dāywínunde[?] ānsaaginpidíbo[?].

²⁶ Hedího naví pí[?]ná kó[?]jé ohíhchan, hedí naví híhchan ní[?]gedi dáyhée[?]amí.

Tobá naví tú[?] dínchuu wānbo[?], naa dínhanginná hedá dótsíkha[?]máa owáywówápuwí[?]in.

²⁷ Jōesi Tádá, naa uví yā[?]dāa[?]i t'óe[?]i omuudi ū[?]di há[?]to naví hāa dínjoe[?]amí in chu[?]indádi, owáy ochuu ihaydi há[?]to naví tú[?] dínsijemāáni.

²⁸ Ū[?]dá naa dínkeyan in p'óe i[?]ge dáy[?]ahtuyehūuwí[?]in wówátsi donkáyídi, hedá naa-ádi unjidi ū[?]di báyéki díhíhchanmāáni, gin David ita[?]nan Jesus-ví[?]gedi.”

²⁹ Hedí Peter wa[?]di ihí[?]máadi natú, “Tí[?]úuwín páadé[?]in, nāa thay[?]eedi wáy[?]tuhkankhāymāa nanbí hehāāwí thehtáy pahpāa David-ví[?]gedi háa ūnpóe[?]in. I-á nachuu hedá óekhá[?]k'ú[?], hedí wa[?]di gínhanginná wáy nakhā[?]k'óe iwe, nāwáy wáydi tsowa naná. ³⁰ David-á Jōesi Tádávi tukhe[?]bi namuu, hedí David ūnhanginná Jōesi Tádá iví tun ta[?]gendi imāgi[?]in iví thehtáy pahpá[?]āy iwedi wí wēe óntsondisogekhāymāa[?]in, David natsondi[?]ān waagibá. ³¹ Háa napuwagi[?]o[?]in David ho imú[?] waagibá napoe, hedí ūnhanginná i[?] to[?]wí Jōesi Tádádí óesogekhāymāa[?]i[?] t'owa ováy[?]aywoenídí nawáywówápuwagi[?]o[?]in, hedího David ná[?]i to[?]wí[?]gedi ihée[?]andi natú, in chu[?]indádi wí[?]óejoekankhāymāapí, iví tú[?] wānbo wí[?]únsijegí[?]opí. ³² I to[?]wí Jōesi Tádádí óewáywówápa[?]i-á Jesus-ān namuu, hedí na[?]in iví t'óekhuwa[?]in gimuu[?]indiho āymú[?]di gínhanginná nawáywówápoe[?]in. ³³ Jōesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko[?]díngédi óesóge. Jōesi Tádá iví tun imāgi i[?] Yā[?]dāa[?]i P'oweaqahā-á Jesus óemāānidi, hedí háa natú waa i[?]an. Hedího i[?] hāāwí nāa náwe í[?]toe[?]o[?]i[?] hedá bínmunde[?]i-á i[?] Yā[?]dāa[?]i P'oweaqahā-ān i[?]o[?]. ³⁴⁻³⁵ David-á iví[?]gedi wí[?]bo wí[?]ihí[?]māapí makówápiye napee-í[?]in, hewänbo Jesus-ví[?]gedān ihí[?]māa. Ginnān David natú:

Naví tsondi hay[?]i[?] óetu[?]an Nanbí Sedó Jōesi Tádádí,

Naví ko[?]díngédi ósoge,

hedí uví hānmindá dovāy[?]aaní hedá uví mangá wínmá[?]i[?].

³⁶ “Un Israel t'owa t'āhkí ūnkhāy[?]ā[?] ná[?]in ta[?]gendi ūnhanginnāni[?]in: Tobá Jōesi Tádá natú wānbo Jesus-ān namuu i[?] shānkí natsonji[?]i-á hedá i[?] to[?]wí t'owa ováy[?]aywoenídí óesóge[?]i-á, undá ida[?]póe wên phé[?]win deedi óet[?]óhtägek'úuwí[?]in” gin Peter-di ovāy[?]tu[?]an.

³⁷ In t'owa háa Peter-di ovāy[?]tu[?]an waa dit'oe ihaydi pí[?]ná kó[?]jé di-taachanpóe, hedí indi Peter-á hedá in wé[?]gen Jesus-ví t'óekhuwa[?]indá ovāytsika[?]yan, “Tí[?]úuwín páadé[?]in, hānna nāa gínkhāy[?]ā[?] iví[?]amí[?]in?”

³⁸ Peter-di ovāy[?]tu[?]an, “Un t'āhkí unbí t'aywó[?]di bínjoe[?]an hedá íp'ó[?]p'oe[?]puwí bínkeyamídi Jesus Christ-ví[?]piye uvíwāyunde[?]in, hedího unbí t'aywó[?]di wovāy[?]owóje[?]ídi, hedá Jōesi Tádádá ná[?]i wovāypāgi[?]o[?]i bínkáyí, i-á i[?] Yā[?]dāa[?]i P'oweaqahāa namuu, ³⁹ gá Jōesi Tádá iví tun imāgidān i[?] Yā[?]dāa[?]i P'oweaqahāa-á ovāypākhāymāa[?]in to[?]wēn t'āhkí iví[?]piye

ovâyṭuhkánkâymáa'in – undádí, unbí tí'úugé kã'ää'indádí, hedá wé'gen t'owa owáy kayí' ní'gedí dithaa'indádí."

40 Báyéki wiyá hã'bibá Peter-di kay'indi ovâyṭu'an, hedá háa díví'amí'in ovâyṭumakhe'andi ovâyṭu'an: "Úntáy wovây'aywoení'in hedânho wíwovâyṭuhchãânú-ípídí ná'in híwóhpi'in t'owa náwe dithaa'in ovâyṭuhchãanukhâymáa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwäyu'in háa dithaa waa

41 Ná'in t'owa Peter-ví hí' dâysígikê'in ovâyp'ó'p'oe'an, hedí i' thaa mađi poje maapaasôn (3,000) wây-á t'owa in wé'gen ho dívíwäyu'indádí dívíwón. 42 Hedí ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'òekhuwa'inbí háhkan t'ãhki dáy't'òeyandedá dâysíghónde', hedá in wé'gen dívíwäyu'indádí híhchandi dívíwé'ge'o', hedá wé'gá dívíhúujodá dívíjûusu'o'. 43 Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâykhãge'nân báyéki t'ãmãge'i pinnán t'òe dáy'amídí, hedího in t'owa ná'i hãäwí dáy'múndedí ovâyháa'an. 44 T'ãhki in Jesus-ví'piye dívíwäyu'in wêe k'aygi'inda' waagi'inbá dimuu, hedá hãäwí t'ãhki dínkw'ó'di-á dívíwijende'. 45 Hãädi inbí tewhá-á nava-á hedá wiyá hãäwí dínkw'ó'di-á dáyku'ch'áa ginhay-á, in dántáy'indádí i' chã' dáyhógi'i dívíwijende'. 46 Thamu waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', hedí wí thaa wí to'wíwí'we dívíhúujo', wiyá thaa-á wiyá to'wíwí'wá. Híhchandá khãagipídíbo-á wé'ge dívíhúujo'. 47 Ihaydã' ditú' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedí t'ãhki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dichaa.

Thamu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánki báyéki t'owa ovây'aywonde', hedânho shánki dit'owasôemän.

3

Wí sen úntsi'kodipí' ònhehkháa'an

1 Wí thaa Peter-ádí John-dádí i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thí'êedí poje iwe in t'owa dívíjûusu'o', hedí ihaydibá dapówá. 2 In méesate phóđi, "Sa'wó'nin Phóđi" gin dáyṭu'o' iwe wí sen na'án. Ná'i sendá iví wówátsi thaa t'ãhki na'aypuyã ihaydi waabo wúntsi'kodipí, hedí iví k'ema'indi in méesate phóđi eepiye thamuwaa óemáyã', in t'owa dit-sudemännin ovâychã'daa'amídí. 3 Peter-á John-dá i' méesate eepiye dat-sudemändí i' sendi ovãnmû', hedí ovãnchã'daa'an.

4 Indi ta'gebo óemúndedí Peter-di óetu'an, "Hín na'in dímú'dí." 5 I' sen inbí'piye ibéedí itsíkha'in hãäwí óemãänídí. 6 Hebo Peter-di óetu'an, "Chã' wãnbo wídómáapí, hewãnbo hãäwí dómáa'i'á wípãgi'o. Jesus Christ Nazareth-wíđi dínk'u' wíṭu'ããmídí, ówínúđí ójýé." 7 Hedí Peter-di i' senbí ko'đingéđí'in man ónyã'dí óekwínukhãge'nân. Wesebo iví ânđá ânãpendá únkaypóe. 8-9 Kw'áyepiye ichãnuđi iwínú, hedí wesebo natsi'dee, hedí in wije-ádí i' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá nãäpiyá nají' hedá ichãnumáa, hedí natú' Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in. In t'owa t'ãhki ee dijí'indi i' óemú', hedá háa natú'nindá dit'oe. 10 Hedí óemú'dí óetaa to' namuu'in – ná'i-ãnkun in sa'wó'nin méesate phóđi iwe ichã'da'sógénde'i namuu. Hedího nãa nawówađi hânho báyéki ovâyháa'an.

Háa Peter-di in t'owa i' méesate hay'i' ee ovâyṭu'an waa

11 I' sen Peter-ádí John-dádí inbí'di natsãachá owáy i' méesate pohtãa iwe diwin diwe. (Ná'i pohtãa-á "Solomon-bí pohtãa" gin dáyṭu'o'.)

In t'owa t'ähki hânho ovâyháa'andi in poje senä'bí'piye dívíwänäho.¹² Hää díví'o'in Peter imü' ihaydi ovâytu'an, "Un t'owa Israel-win, háadan wovâyháa'an nä'i sen nawówadi, hedí háadan na'in dídamünde"? Ti í'ände' nä'i sen ónehkháa'annin na'innân kay änmáadibo', hedíháa Jôesi Tádá änwänpí'a'gindibo'? Handá wínapóepí.¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in gínmuu'indi Jôesi Tádá óe'a'gínmági, hedí i-ânkun iví ay Jesus shánki kw'áye isóge. Nä'i Jesus-bá undi in tsonninbí mange bínkán, hedí Pilate-di óemahpádkhâyámáawän, hebo undá wí'íhíjepí.¹⁴ Jesus-á yä'dáa'idá' namuu hedá iví wówátsi ta'ge ihon, hewänbo undi binjoegi'andi Pilate bindaa'an wí to'wí t'owa t'akhanu'i namuu'i' óema'p'äädi-ídi, hedá Jesus i' nawówátsipáji'i namuu'i-á bínhay.¹⁵ Hewänbo Jôesi Tádádí i' óewáywówápaa, hedí na'indibo' i' wíyá nawówájidi äypimü'.¹⁶ Na'in Jesus-ví'piye änwâyunde', hedí i'dânkun nä'i sen näwe bínmünde'i hedá bíntaa'i' óekaymági. Jesus-di in wâyü dímägidi ná'i sen unbí páadépiye nahekhápóe.

¹⁷ "Hedího nää gin wâyutuhkankhâyámáa, tí'úuwin páadé'in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úv'annin háa Jesus bín'an waa wí'únhanginnáhpídi ta'gendi to'wí namuu'in.¹⁸ Hân'oebo Jôesi Tádá iví tukhe'min itü'an nä'i hääwí háa napuwagi'o'in, hedího indá dáyta'nan i' to'wí i'dí óesogekhâyámáa'i t'owa ovây'aywoenídí it'óephadekhâyámáa'in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe.¹⁹ Hedího nää unbí t'aywó'di binjoe'andi Jôesi Tádáví'piye bípimää, ihaydá i'dí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjáa'amí, hedánho shánki híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedódí wovây mááni,²⁰ hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywáysaaní, i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óede'mandi' t'owaví aywondi' óesóege-ídi.²¹ Hewänbo Jesus-á oe makówá wáhää nachangi'o owáy Jôesi Tádá hääwí t'ähki ts'aabi' iwáypa'ídi nakhâyumuupihay. Hân'oebo Jôesi Tádádí iví yä'dáa'in tukhe'minbí sóphogedi dítu'an gin ikhâyámáa'in.²² Hedího Moses-di nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ginnân ovâytu'an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'i'bo namuu'i' wovâysangi'o,

naa dísan waagibá,

Undá t'ähki i'dí wovâyutuhkankhâyámáa'i bín'a'ginnamí,

²³ hedí wí to'wí iví hí' ónt'óeyanpídi,

i-áho iví t'owa iwedi' óeweejé-í hedá óeháyí.

²⁴ "Samuel wá', hedá t'ähki in wé'gen Jôesi Tádáví tukhe'min Samuel-ví wówátsi thaa iwedi' páadépiye díwówáji'indá, indi dí't'óe'an háa nää nä'i thaa eeje napuwagi'o'in.²⁵ Hewänbo háa in Jôesi Tádáví tukhe'min dítu' waa ungi'-ânkun dítu', hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé ká'ää'indádí iwéhpêe'an waa, undádí wá' inbá iwéhpêe'an. Ginnân Abraham óetu'an:

Wí uví äy iwedi'i' namuu'i'dí

t'owa t'ähki nää oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovâyhíwó'namí.

²⁶ Hedího Jôesi Tádádí Jesus-á óede'man iví t'óe'i namúunídí, hedí unbí'piye páadé óesan wovâyhíwó'namídí unbí t'aywó'di únmuu iwedi' wovâyjáa'amídi."

4

1 Wa⁷di Peter-áđi John-dáđi in t'owa dānhí⁷máa ihayđi, wēn Hudíyo owha⁷-á Sadducee t'owa-á hedá i⁷ méesate áyí⁷di sundado p'ó⁷déđi⁷-áđi in dawin diwepiye dimáa. 2 Háa in wíjedí in t'owa ováyhá⁷o⁷in wí⁷ováyhí⁷anpi, gá Jesus nawáywówápóe i⁷gedi ováytumáadān, hedí ná⁷i natunda⁷ wé⁷gen t'owa ho dichuu⁷in wá⁷ diwáywówápuwagi⁷o. * 3 Hedího ovānpansóge, hedí kindi nanāndiho wíyá tháwān puwahayđi pan tewhá eebo⁷ ovānjoe⁷an. 4 Hewānbo báyéki t'owa inbí hí⁷ dit⁷oe⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwāyu, hedí náa t'āhki in t'owa dívíwāyu⁷in diwedíbo háđee ma⁷ p'ánú maapaasōn (5,000) ihay díji⁷ in sená⁷da⁷.

5 Wíyá tháwān in Hudíyo p'ó⁷déđi⁷indá in tsonnindá hedá in Hudíyovi kuu dāyhá⁷o⁷indá t'āhkiđibo ee Jerusalem dívíwé⁷ge⁷an. 6 Annas i⁷ owha⁷ p'ó⁷déđi⁷ namuu⁷i⁷ iwebá na⁷ān, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwá⁷i-á, Alexander-á, hedá wáy-á Annas-ví maatu t'owa⁷indá dikw'ó. 7 Peter-á John-dá ovānts'úde in t'owavi páadépiye ovānwéñú-ídi, hedí ovāntsika⁷yan, “To⁷dan in kay wovānmāgi ná⁷i sen hehkháa dānmāānđi? To⁷dan wovānk'ú⁷ han dān⁷amíđi?”

8 Hedí Peter pín ta⁷gedi i⁷ Yā⁷dāa⁷i P'owēqahāa imáadi ováytu⁷an, “Un Hudíyo p'ó⁷déđi⁷indáđi tsonnindáđi, 9 náa thaa undi dítsika⁷máa wēn háawin híwó⁷nin háa wí sen nahaywān ūnpóe i⁷gedi, hedá háđiđi ūnehkháapóe⁷indá. 10 Hedānho un t'owa t'āhki hedá t'āhki in wé⁷gen Israel⁷indá ūnhāy⁷ā⁷ ná⁷in ūnhanginpúuwí⁷in: Jesus Christ oe Nazareth-wídi na⁷in dīnk'ú⁷ ná⁷i sen unbí páadépiye nawindi⁷ ānehkháa⁷amíđi. Hedí Jesus-bá phé⁷win deedi bīnt'óhtāgek'ú⁷, hewānbo Jōesi Tádáđi óewáywówápa. 11 Jesus-ví⁷gedi ginnān nata⁷muu:

I-ānkun wí k'uu waagi⁷bá namuu

hedí undá tewhátehpaa⁷in waaginbá-á ímuu.

Hedí tobá bīnjoe⁷an wānbo⁷

i-á i⁷ k'uu shānkí natáy⁷i waagibá napóe tehpaá bé⁷đi.

12 I⁷da⁷mān ūnkodi t'owa ovāy⁷aywoeníđi. Náa oepáa k'ayđi t'āhki wíyá to⁷wí wānbo wí⁷ōnk'ú⁷pí dīn⁷aywoeníđi, ná⁷i Jesus gin nakháwá⁷ída⁷mān” gin Peter-di ováytu⁷an.

13 In Hudíyovi p'ó⁷déđi⁷in ováyháa⁷an Peter-áđi John-dáđi wōeda⁷gīnpíđibo dānhé⁷andi dit⁷oedi, dīnhanginnāndi ná⁷in wíjedá t'owa he⁷ennin háa ta⁷dihá⁷in wídamuupí⁷in. Hedí ihayđi dīn⁷ānpówá Jesus-áđi dānjíyēnde⁷in damuu⁷in. 14 Hedí i⁷ sen ōnehkháa⁷andi⁷ iwebá nawindi dāymū⁷điho wíyá háa wānbo wíđīnk'óepí ovāntu⁷āamíđi. 15 Hedího ovāntu⁷an in tunjowa⁷ diwé⁷gekw'ó⁷ diwedí já⁷wépiye dapee-í⁷in wí⁷bo dívíhée⁷amíđi. 16 Hedí wí⁷nā táye dívítsika⁷yan, “Hānna ná⁷in sená⁷ āy⁷amí? Báyéki in t'owa náa Jerusalem⁷in dīnhanginná ná⁷in pinnān t'óe hay⁷in dān⁷annin, hedího na⁷indá wīgīnkodípí gitūuníđi wíđān⁷anpi⁷in. 17 Náa ná⁷in wíje sená⁷ āytu⁷āamí Jesus-ví⁷gedi wí⁷ dānhé⁷andáho āyuhchānukhāymáa, hedānho wáy-á shānkí t'owa ná⁷i háāwí i⁷gedi wíđit⁷oe-ípíđi.”

18 Hedího wíyá ovāntsudejōndi ovāntu⁷an wíyá wānbo Jesus-ví⁷gedi wíđānhé⁷amípí hedá wíđānhá⁷amípí. 19 Hewānbo Peter-áđi John-dáđi ováytu⁷an, “Wé⁷innan ān⁷amí? Tí undi dítu⁷an waa háa Jōesi Tádáđi dítu⁷an waa ná⁷in ān⁷a⁷ginnamí? Undá ūnhāy⁷ā⁷ úví⁷ānshaa⁷amí⁷in wé⁷innan Jōesi Tádá natūuní⁷in shānkí híwó⁷nin namuu⁷in. 20 Hebo na⁷indá wīgānkodípí

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwāyu in chu⁷indá há⁷to diwáywówápuu⁷in.

hânda⁷dibo gachanídí. Gänkhây⁷ä⁷ t'owa äntu⁷ä⁷amí⁷in háa änmû⁷indá gat'oe⁷indá."

21-22 Hedáhá⁷ in Hudíyo p'ó⁷dédí⁷indi shánkí kay⁷indi ovântu⁷'an ovântuhchänukhây⁷máa⁷in, hewänbo ovänma⁷p'ä⁷di. Wên t'aywó⁷nin wänbo ovântuhchää⁷nü⁷-í⁷in wí⁷ovänshaapí, hedí ovântuhchänudáho in t'owa há⁷to ovâyhi⁷amí. In t'owa⁷di Jôesi Tádá kw'áayébo⁷ óemáa, iví pínáná nã⁷i sen ünhehkháapóedí. Í sendá jónántä (40) paayo⁷ívi shánkí⁷ namuu.

In Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷in dívíjüusu⁷o⁷ shánkí kay⁷in dimúmidí

23 Ovänma⁷p'ä⁷di ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema⁷inbí⁷piye damáa, hedí oväy⁷tu⁷'an háa in Hudíyo owhá⁷ p'ó⁷dédí⁷in hedá in tssonin ditú⁷in t'ähkí. 24 Inbí k'ema⁷in ná⁷in dit'oe ihaydi Jôesi Tádávi⁷piye t'ähkí⁷díbo ginnân dívíjüusu⁷an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-ân háäwí t'ähkí náakhíjé. Makówá-á, náa oepáa k'aydi í⁷gá, máap'oe-á, hedá háä t'ähkí iwe nasaa⁷i-á nakw'ó⁷di-á diji⁷i-á náakhíjé. 25-26 Hân⁷oebó⁷ í⁷ Yä⁷däa⁷i P'oweahhâ⁷di na⁷in dihée⁷'an nanbí hehääwí thehtáy pahpáa David-ví sóphogedí. I-á uvi t'oe⁷i úmuu, hedí ginnân ita⁷'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí⁷in dívít'ayjaa⁷o⁷?

Háadan in Hudíyo dimuu⁷in háäwí nachä⁷muupí í⁷gedí díví⁷ánshamáa⁷? In tssonin t'ähkí nangewin dívít'aywínú,

hedí dívíwé⁷ge⁷'an dívíhänsa⁷í⁷dí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi⁷piye

hedá í⁷ to⁷wí⁷piyá í⁷dí óesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoenídí.

27 Hedího ta⁷'gendi han napóe. Ná⁷i bú⁷ iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí⁷indá hedá in Hudíyo-ádi t'ähkí dívíwé⁷ge⁷'an uvi yä⁷däa⁷i t'oe⁷i Jesus óehänmamídí, i-á u⁷dí náasóge t'owa ovây⁷aywoenídí. 28 U-á báyéki hangintandá kay-á mänmáadi untú ná⁷i t'ähkí ünkhây⁷ä⁷ napúuwí⁷in, hedí t'ähkí háa untú waa napóe. 29 Nanbí Sedó Jôesi Táa, náa-á inbí hí⁷ háa ditú⁷'nin ót'óeyanbe. Ditú⁷ indi jänákí na⁷in díkhây⁷máa⁷in, hewänbo na⁷in uvi t'oe⁷in gimuu⁷di u⁷dá kay dímäáni uvi hí⁷ khunwóeda⁷ginpí⁷díbo wínhee⁷'amídí. 30 Wida⁷máa t'owa ovâykeeyamí⁷in in kay úk'oe⁷in ovâyhehkháa⁷'amídí, hedá ovâykeeyamí uvi yä⁷däa⁷i t'oe⁷i Jesus-ví kaydi t'ämäge⁷i pínán t'óe-á nakodí⁷in."

31 Dívíjüusubowa ihaydi ee diwé⁷gek⁷w'ó⁷ diwe t'ähkí na⁷a⁷yäpóe, pín ta⁷'gedí í⁷ Yä⁷däa⁷i P'oweahhâ⁷q dâymáa, hedí khunwóeda⁷ginpí⁷díbo Jôesi Tádávi tun t'owa ovây⁷t'oe⁷o⁷?

In Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷in inbí háäwí wí⁷nã táye dívíyämünde⁷

32 T'ähkí in Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷in handá⁷ di⁷ánshaapóe, hedá wêeda⁷ dimuu waa dichaa inbí pí⁷nã khó⁷jé. To⁷wí wänbo wínatúhpí, "Nã⁷i naa dómáa⁷i⁷ naví⁷dä⁷ dínmuu," hewänbo t'ähkí⁷díbo inbí háäwí t'ähkí dívíyämünde⁷. 33 Jôesi Tádádi in Jesus-ví t'óekhuwa⁷in báyéki ovâykaymägi in t'owa ovây⁷tu⁷'amídí Nanbí Sedó Jesus nawâywówápóe í⁷gedí, hedá Jôesi Tádá-á t'ähkí indáqá hânho híwó⁷di-á namuu. 34-35 Hedího tóebo háäwí wänbo wí⁷üntáy⁷pí. To⁷wí wänbo wí nava háa wí tewhá ünmuu⁷i⁷ iku⁷p'égídá, í⁷ chá⁷ ihó⁷í⁷-á in Jesus-ví t'óekhuwa⁷inbí⁷piye ihúja⁷ ovây⁷aa⁷nídí, hedá indá in shánkí díntáy⁷inbí⁷piye ovâywijende⁷.

36-37 Wí sen Joseph gin nakháwä⁷i ginbá í⁷'an. Wí nava iví⁷ ünmuu⁷i⁷ iku⁷p'égi, hedí í⁷ chá⁷ in Jesus-ví t'óekhuwa⁷inbí⁷piye iho⁷di ovây⁷'an. Ná⁷i sendá wí Levi-ví äy iwedí⁷i⁷bá namuu, oe Cyprus na⁷aypuyä⁷i⁷, hedí in

t'òekhuwa²indi òekháyã² “Barnabas” gin. (Nã²in kháwã-á Hudíyovi tundi natunda² “Wí to²wí t'owa ováykháge²do²i² kwee waa sen waa dí²ãanídí” gin.)

5

Ananias-ádi Sapphira-ádi háa dãnpóe²in

1 Wí sen Ananias gin nakháwã²i-á ivi kwee Sapphira-ádi inbí nava dãnkũ²p'égi, 2 hedi i² chá² dãnhógi iwedi wí háyú Ananias ikaakw'ódi ingí², hedi i² naphade²i chá² in Jesus-ví t'òekhuwa²inbí²piye iho² ováy²ãanídí. Ivi kwee ùnhanginná háa i²annin t'ãhkí. 3 Peter-di óetu²an, “Ananias, Satan i² Penísendi uví pí²nã khot²Jépiye náatsudemãgipí²an. I²dá wóetu²an i² Yã²dãa²i P'oweahãã²avi²piye bihójo²amí²in, hediho t'ãhkí i² chá² i² nava dãnkũ²p'égi iwedi²i² winãmaapí. 4 I² nava mánkũ²p'égipídíbo², ti uví² wí²úmuupí²an? Hedá mánkũ²p'égi ihaydá, ti háa unda² waagi i² chá²di bí²amí²in wí²úkođipí²an? Hebo ná²in yã²dãapí²in ánsaađi wóekê²đi Jôesi Tãđávi²piye bihójo²an, t'owavi²piyeda²bá joe.”

5 Ananias ná²in hí² nat²oe ihayđi nachuhkanu, hedi in t'owa háa napóe²in dínhanginpóe ihayđi báyéki dikhunwóeda²póe. 6 In e²nún iwe diji²in i² peni wên aa iwe dáy²ánk²ú², hedi iwedi óepiyedi òekhá²k'ú².

7 Mađi poje óda naphade ihayđi Ananias-ví kwee ùnpówá, hewãnbo wa²đi wí²ùnhanginnãhpí háa ivi sen ùnpóe²in. 8 Peter-di óetu²an, “Dítu²an, ti náhayda²mãn i² chá² wovãnwã²ãa i² nava dãnkũ²p'égi ihayđi?” I-á natú, “Hedi haã, háhayda²mãnkun.”

9 Peter-di óetsika²yan, “Háadan wí²gíndíbo dãnwéhpée²an Nanbí Sedóvi P'oweahãã dãntayi²nídí dãnskaa-ídí tigúba wovãntuhchããnú-í iví²piye dãnhójo²andi? Ót'òeyan, háã phóđi já²wé in uví sen óets'ankhá²k'ú²in dín²ãhsaatú², hedi indibá chu²i wóepiyegi²o.” 10 Wesebo i² kwee Peter-ví ân nú² nachuhkanu. In e²nún dits²úndi óechuhshaadá iwedi óepiye, hedi ivi senbí nú²bá òekhá²k'ú². 11 T'ãhkí in méesate²in t'owa hedá t'ãhká in wé²gen t'owa ná²in háa napóe²in dínhanginpóedí khunwóeda²đi ováyhógi.

Jesus-ví t'òekhuwa²in dívípínãnt'òe²o

12 In Jesus-ví t'òekhuwa²in báyéki t'ãmãge²i pínãn t'òe dáy²o² in t'owa dáy²múunídí. T'ãhkí in Jesus-ví²piye dívíwãyunde²in dívíwé²ge²o² i² méesate hay²iwi pohtãa iwe, “Solomon-bí pohtãa” gin dáy²u²o²i². 13 In wé²gen t'owa híw² dívíhée²an in Jesus-ví²in dimuu²inbí²gedi, tobá indáđi dívíwé²ge²amídí dikhunwóeda² wãnbo². 14 Hewãnbo shánkí wãnbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví²piye dívíwãyú, senã²dáđi kwiyã²dáđi, hedi in wé²gen ho dívíwãyú²indáđi dívíwón. 15 Háa napoe²o²in in t'owa dáy²mú²đi báyéki in dihay²in oe p'òegépiye ováyo², hedi inbí whohpã² eeje ahkhãy eeja ováyk'ódi, hedãnho mađan Peter naphađemãndi iví ókhundi wãnbo ovãynãaní, hedi handíđi wáy wên ováyhekhãã²amí. 16 Hedá in t'owadá i bú²ãy oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó² deejedá in dihay²in ovãymáyã², hedá in to²wên in yã²dãapí²in p'oweahãã²đi ovãyt'òephadekando²in wã² ovãymáyã², hedi t'ãhkí ováyhekhãã²an.

Jesus-ví t'òekhuwa²in ovãyt'òephadekando

17 Hedího² i² Hudíyo owha² p'ó²déđi² hedá in i-ádi diji²indá, Sadducee t'owa dimuu²in, hãnho dithúupóe. 18 Hedího in Jesus-ví t'òekhuwa²inbí²piye dikhenmãđi in yã²dãapí² tsiyekannin dipankw'ó² diwebá ovãypankw'ódi.

19 Hewänbo i' khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'òepa'aa'i' óesan i' pan tewhá phódi ihuu-ídi, hedi i' makówáwi t'òepa'aa'i'di ovâypiyedi ovâytu'an, 20 "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiye, hedi owe úvíwéñú-í, hedi in t'owa ná'in wówátsi ts'aqamin ni'gedi bint'òe'ami." Hediho háa ovâytu'an waa díví'an.

21 Nathay'ä' ihaydi i' méesate hay'i eepiye dits'ú, hedi in t'owa ovâyhâkhanon. Wa' han díví'odibo i' owaha' p'ó'dédi' hedá in i-ádi diji'indá inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâythkánan, hedi wên sundado oe pan tewhá eepiye dáysan in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâyamá'ídi. 22 Hewänbo i' pan tewhá iwe dipówa' ihaydi wí'ovâyshaapi, hediho dívíwáybundi inbí tsonnin ovây't'òe'an i'gedi. 23 Ovâytu'an, "Na'in áymû' i' pan tewhá phódi tégít'aa nati'dinnin, hedá in pan áy'i'nin ee phódi nú-á diwinnindá. Hebo in phódi áyhuudi gits'ú' dihaydi wéná wí wänbo in sená' wí'âyshaapi." 24 I' méesate áy'i'di p'ó'dédi' hedá in owaha' p'ó'dédi'indá ná'in dit'oe ihaydi wí'dínhanginnáhpí háa díví'ami'in. Wí'ná táye dívíwänpitsika'máa, "Hännangú dínpo'e? Hännan wíyá napuwagi'o?"

25 Ihaydi wí to'wí nats'úndi ovâytu'an, "Bít'òeyan, in sená' bínpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o'." 26 Hediho i' méesatewin sundaðoví p'ó'dédi' iví khäge'nin wóegé i' méesate hay'i' iwepiye dimáa, hedi in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâywaymaa, hewänbo wí'ovâywa'anpí, gá han díví'andá dikhunwóeda'dân in t'owadi ovâyk'uhsäyü-i'in.

27 Hedi in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye ná'in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'ví páadépiye ovâywinú, hedi i' owaha' p'ó'dédi'di ovây't'e'p'íde gin: 28 "Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'âamípi ná'i' Jesus gin nakháwä'í'v'i'gedi, hebo náä-á undá náä Jerusalem i'ge t'âhkí in t'owa shánkí wänbo bínhá'o', hedá wá' Jesus-ví chuwa únmuudi ná'in dínchäñú-i'in ída'."

29 Peter-ádi in wé'gen Jesus-ví t'òekhuwa'indádi óetu'an, "Shánkí gínkhây'ä' Jôesi Tádá háa ditu'an waa áy'a'ginnáamí'in t'owavi tun áy'a'ginnamí'wedí. 30 Undi Jesus phé'win deedi bint'óhtägedi bínha, hewänbo Jôesi Tádá, i' to'wí nanbí páadé kâ'ä'ä'indi óe'a'ginmä'i'dibá óewáywówapaa. 31 Jesus-ân Jôesi Tádá iví ko'díngédi óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídi, ná'in Israel t'owa ovâykhäge'namídi inbí t'aywó'di dáyjo'e'amídi hedânho ovây'owóje-ídi. 32 Na'in gínhanginná ná'i' t'âhkí napóe'in, hedânho i'gedi wâytumáa, hedá i' Yä'dáa' P'oweahhâadá hanbá wovâytumáa, ná'i' P'oweahhâa-á Jôesi Tádádí in to'wên óe'a'ginmä'i'in ovâymagi."

33 In Hudíyo p'ó'dédi'in ná'i' hí' dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovây't'aháñú-i'in dida'. 34 Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwä'í' iwínú in tunjowa' ovâyhé'e'amídi. I-á Hudíyoví khuu háhkandi namuu, hedi t'âhkí in t'owadi óe'a'gin. I'dá wên sená' ovâytu'an in Jesus-ví t'òekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-i'in, iwe wí háy t'âhkí dívítsíkha'amídi.

35 Hedi Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, "Naví t'owa Israel-win, híwó bí'ánshaa'an wa'di ná'in sená' háawên bín'anpídibo'. 36 Ti wí'ún'ánshaapi'an wí sen Theudas gin nakháwä'í' wí háyü paayo phade nóngé naji', hedi ná'i' Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i' omuu, hedi maði jónán tägintä (400) sená' i-ádi dívíwón. Hewänbo wên sundaðodi óehay, hedáhá' in óeyuúmaa'in t'ämäpiye diwijedee, hedi hääwí t'âhkí dáy'andi' háagi' wänbo

wídínchä?póepí. ³⁷ Hedáhá? wiyá háyú paayo naphade ihaydi, t'owa ováykhwáwhónde?i paayo naná? dihaydi, Judas i? Galilee-wi sen na?ää, hedi báyéki t'owa ováyhee?andi i-ádi dívíwón. Hedi háa Theudas únpóe waabá Judas wá? únpóe. I-á óhaydá t'áhkí in óeyumáa?in diwijedee.

³⁸ “Hedânho náa wáyumáa, háa ná?in sená? bîn?o?in úvíwóyí?ní. Ánpí bin?an. Háa dikanda?in hedá inbí t'óe-á inbí ánsaadá? dínpuudáho?, háa Theudas-á Judas-á dánpóe waagibá dínpuuwí, hediho há?to háa díví?o waa dínkáypúuwí. ³⁹ Hewânbo Jôesi Tádádânho inbí t'óe iwe ováykháge?máadáho?, ná?in sená?dá há?to bînt'aaní, hedá wá? mađi Jôesi Tádáví?piyedá? úvíwánpihánsa?í.”

⁴⁰ Hediho in Hudíyo p'ó?dédi?indi Gamaliel-ví tumakhe ónt'óeyan. In Jesus-ví t'óekhuwa?in ováywáytsudejôn, hedi ditsónpóe in sundađodi púwhí?dí ováywháäní?in, hedi Jesus-ví?gedi wiyá wídívíhee?ámípi gin ováytu?andiho ováyma?p'áđi. ⁴¹ Hediho tunjówháagédi dipee. Hânho dihíhchanpóe, gá Jôesi Tádá indádi báyéki nahíhchandi i?đi ováymágidân ná?in wóeda? iwehay ováykáanídí Jesus namuudi. ⁴² Hedi thamuwaagi i? méesate hay?i ee hedá tewhá i?ge t'áhká dívíjiyéndedá t'owa Jesus-ví?gedi ováy t'óekanhon, hedi ováyhá?o? Jesus-ân namuu i?to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i t'owa ováy?aywoenídí.

6

In tsédi diji?in méesate?in kháge?nin ováyde?man

¹ Ihayháábá shánki wânbo t'owa Jesus-ví?piye dívíwáyunde?, hedi in Israel nangedi já?wédi di?ää?in Hudíyo in kodi Israel-?inbí?piye? dit'ayyaapóe. Ditú? in kwiyá? inbí sená? dín't'ahánnin thamuwaagi ováykoegi?háawímá? dihaydi ná?in já?wédi di?ää?in kwiyá? shánki hí?índa? ováykoegi?má? in kodi Hudíyo kwiyá?ví?wedi. ² Hediho in tã?đi wije Jesus-ví t'óekhuwa?indi in wé?gen Jesus-ví?piye dívíwáyunde?in t'áhkí ováywé?ge?andi ováytu?an, “Na?indá gínwó?ná Jôesi Tádávi hí? áyt'óe?odi, hediho híwó wínamúunípi nanbí t'óe áyjoe?amídí áywánpikoegi?phaadé-íđi. ³ Hedânho tí?úuwin páadé?in, tsédi wên sená? unbí?wedi binde?man áykw'óenídí ná?i koegi? ováymáänídí. Ná?in sená? gi?min dimúuní?in dínkháy?á?: T'owa ditú? híwó?nin sená? dimuu?in, hedá i? Yá?dáa?i P'owéwáahâa pín ta?gedi dáymáa?indá híwó?đi hangintan dáymáa?indá dimúuní. ⁴ Hedi ná?in Jesus-ví t'óekhuwa?in gimuu?indáho ívjúusu?ámí hedá Jôesi Tádávi hí? áyhá?ámí, hedi ná?indáho nanbí t'óe-á gínmuuní.”

⁵ T'áhkí in méesate ee dikw'ó?nin háa in Jesus-ví t'óekhuwa?in ditú?in ováyhi?an, hediho Stephen óede?man, i-á báyéki wáyú imáa?i? namuu, hedá i? Yá?dáa?i P'owéwáahâa pín ta?gedi imáa?i-á. Ná?in wé?gen sená? wá? ováyde?man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wânbo in waagibá iwáyunde?i? namuu). ⁶ Hedi ná?in sená? ováyde?mannin in Jesus-ví t'óekhuwa?inbí?piye ováykan, hedi inbí?đi in t'óekhuwa?in dívímankw'óđiđi ingí? ovájúusu?an.

⁷ Shánki wânbo t'owa Jôesi Tádávi hí? dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-ví?piye dívíwáyunde?in disóemán. Báyéki in Hudíyo owhá? wânbo ná?i hí? dáy?a?gindi dívíwáyú.

Stephen óepanké?

⁸ Stephen báyéki Jôesi Tádávi sígísehkaná imáa, hedi Jôesi Tádádí kay óemági, hediho t'ámáge?i pínán t'óe he?endi i?o? in t'owa dáymúunídí. ⁹ Hewânbo

wên senä? Stephen-dáđí dívítuhkando?. Indá ná?i Hudíyoví méesatewin dimuu, “Ovâyma?p’ă?đi?in Pant’ôe?inbí Méesate” gin dâyt’o?, hedí Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo i? Yă?đaa?i P’oewaahâđi Stephen báyékí híwó?di hangintan óemăgi ihée?amídí, hedího in senä? wíđínkodípí óet’aanídí.

¹¹ Hedího indi wên senä? ovâywá?aa iví?gedí dívíhójo?amídí, hedí ná?in ditú, “Na?in git’oe a?ginpí waagi ihée?andi Moses-ví?gedí hedá Jôesi Tádáví?gedá.” ¹² Gindidího in t’owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá t’ăhkí ovâyt’e?ya?nan, hedího Stephen-bí?piye dikhenmăăđi óeyă?, hedí khóhkaydi in tunjowa?ví?piye óeho?. ¹³ Hedí wên senä? ovâyts’úde iví?gedí dívíhójo?amídí. Ginnân ditú: “Nă?i sendá hăđđi wänbo t’ăhkí híwóhpi ihée?o? ná?i Jôesi Tádáví méesate i?gedí hedá i? tsonnun Moses ita?nan ni?gedá.” ¹⁴ Hedí git’oe natúđi, ná?i sen Jesus oe Nazareth-wi ná?i méesate hay?i? in-ayukhâymăa?in hedá ná?i khuu Moses-di dímăgi?i-á t’ăhkí i?egókhâymăa?in.”

¹⁵ T’ăhkí in tunjowa?di tsíhtáye Stephen óemünde?, hedí iví ts’ay wí makówáwi t’ôepa?aa?iví?in waagibá ünkeepôe?in dâymú?.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhi?măa

¹ I? owaha? p’ó?dédí?đi Stephen óetsika?yan, “Ti ná?i ditú?di t’ăhkí ta?gen namuu?”

² Stephen-di ovâyt’u?an, “Mă?măă?indá tí?úuwín páadé?indá, naa dînt’ôeyan. Jôesi Tádá i? sa?wó?di kohthay eedí nathaa?i nanbí páadé?i thehtáy pahpăa Abraham-bí?piye ipikeeyan, wa?đi Abraham owáy Mesopotamia nange wăhăă nathaa ihayđibo?, oe Haran bú?piye wa? namăăpídíbo?, ³ hedí Jôesi Tádáđi óet’u?an,

‘Uví maatu t’owa mănjoe?amí hedá uví nangá,

hedí unnú-í ná?i nange wínkeekankhâymăa iwepiye.’

⁴ Hedího in Chaldean-bí nangedí napeđi oe Haran wăhăăpiye ithayegiho?. Iví tádá únchuu ihayđá Jôesi Tádáđi óet’u?an iwedá namú-í?in, hedí náă nange náă githaa iwe napówá. ⁵ Jôesi Tádáđi Abraham hăăwí wänbo ná?i nange iwe wí?óemăgípí iví? únmuunídí, wí nan i?ăhkêní?i wänbo joe. Hewänbo Jôesi Tádá iví tun imăgi wáy wí thaa ná?i nan óepăkhkâymăa?in iví? únmuunídí, hedá owáy nachuu ihayđá iví tí?úuge kă?ăă?indá inbí? dínpuwagí?o. Hedí ná?i t’ăhkí Jôesi Tádáđi Abraham óet’u?an wa?đi iví páadé?i ay únpuýăpídíbo?.

⁶ Óet’u?an wá? iví tí?úuge kă?ăă?in wiyá nange inbí? dínmuupí?we dívithayekhâymăa?in, hedí ee nange?in t’owadı jónăn tăgintă (400) ppaýo t’ăhkí ovâypankhonkhâymăadă ovâyt’ôephadekankhâymăa.

⁷ Hebo óet’u?an wá?, ‘Naadă in t’owa uví tí?úuge kă?ăă?in ovâypanhógi?in dovâytuhchănúkhâymăa, hedá hă?in t’owaví nangedí uví tí?úuge kă?ăă?in dipeegi?o, hedí ná?i nangepiye di?ăă-í, hedí năwe naa di?a?ginmăáni.’

⁸ Hedího Jôesi Tádá gin iwéhpe?andi Abraham óet’u?an wên k’ewe taadı óetaa?amí?in, Abraham ikeyamídí nahíje?in. Hedí Abraham wí e?nú únpuýă, i-á Isaac gin nakhăwă, hedí kháve thaa naphade ihayđi ná?in k’ewe taadıbá óetaa?an. Hedá Isaac wá? iví e?nú Jacob hanbá i?an, hedá Jacob-á iví tă?đi wíje (12) e?nún hanbá-á, indá nanbí hehăăwin thehtáy pahpă?in gínmuu.

⁹ “Nă?indá inbí tí?úu Joseph-ví?piye dithúupóedí óekų?p’égi, hedí wây-á senă? oe Egypt-piye dimännindi óekumăđi indáđi óeho?.” ¹⁰ Hewänbo Jôesi Tádá wá? i-áđi namăă, hedí t’ăhkí iví t’ôephade iwedí óejaa?an. Jôesi Tádáđi Joseph

óekhãge⁷nandiho i⁷ Egypt-wi tsondi p'ó'déqí⁷ Pharaoh gin óetu⁷o⁷i⁷di báyéki óehí, hedá óemú⁷ híwó⁷di hangintan imáa⁷in, hediho i⁷di Joseph óesóge in Egypt⁷inbí tunjó dínmuunídi hedá ivi háãwí t'ãhki òn⁷áyíngi⁷amídá.

11 “Ihayhãábá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t'ãhki dihaapóe, hediho báyéki t'owa dáy⁷t'òephadende⁷. Nanbí thehtáy pahpá⁷in wãbo wídáykoegi⁷shaadebí. 12 Hedi oe Egypt dínkoegi⁷bá'yennin Jacob ùnhanginpóe, hediho ivi e⁷nún nanbí thehtáy pahpá⁷in gínmuu⁷in iwepiye isan dáykoegi⁷kuumã-ídi. Ihaydá páadé iwepiye dits'anmää. 13 Hedi wiyá dimää ihaydi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbí tí⁷úu dínmuu⁷in, hedá Pharaoh-á ùnts'anhanginpóe to⁷wën Joseph-ví t'owa ùnmuu⁷in. 14 Hedi Joseph-di ivi maatu t'owa-á hedá ivi tádá Jacob-á ovây⁷t'òesan ivi⁷piye oe Egypt di⁷ãã-í⁷in. Indá tséngintã⁷di p'anú (75) ihay diji⁷. 15 Hediho gindi⁷di Jacob-ádi nanbí wé⁷gen thehtáy pahpá⁷indádi oe Egypt-piye dimää, hedi iwe dívithaye dichuu píhay. 16 Tíúugédi i⁷ pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dáyho⁷ hedi iwe wí t'owápho iwe wiyá dáywáykhã⁷kw'ódi. Báyéki paayo phade ná⁷i háãwí napóepídi⁷bo ná⁷i t'owápho-á Abraham wí chã⁷di ho ikumã Hamor-ví e⁷núnbí⁷wedi.

17 “Iwedi báyéki paayo naphade, hedi nanbí t'owa oe Egypt nange wãhãã báyéki di⁷áy⁷t'owasóe, hedi i⁷ thaa tsowa na⁷ã⁷ Jòesi Tádá i⁷amídi háa i⁷di Abraham óetu⁷an waa óekhãymää⁷in. 18 Hedi ihaydi wiyá tsondi p'ó'déqí⁷ ts'aabi⁷ Egypt nange nasogede, i-á háãwí wãbo Joseph-ví⁷gedi ùnhanginnãhpi⁷ namuu. 19 I-á wën háawën jãnãki⁷in nanbí t'owavi⁷piye i⁷an, i⁷dá nanbí thehtáy pahpá⁷in ovâykaygi⁷an inbí ay hí⁷innin já⁷wébo dáyjoe⁷amídi dínchuu-ídi.

20 “Ihaydíbá Moses na⁷aypuyã, hedi hãnho sa⁷wo⁷di-á na⁷aymuu. Ivi jíyá-ádi ivi tádá-ádi poje p'óe t'ãhki inbí k'aygibo óe⁷áyíngi⁷an. 21 Ihaydáhá⁷ oe já⁷wépiye óepiye óejoe⁷amídi, hebo Pharaoh-ví a⁷yú ùn⁷ããdi óeshaadi ivi⁷piye óeho⁷, hedi ivi⁷ ùnmuu waabá óesówé. 22 Moses-á ná⁷in Egypt-winbí háhkan t'ãhki nahãhpóe, hedi ivi hí⁷-á hedá t'ãhki i⁷annindá ùnkay.

23 “Moses-á jónãntã (40) paayo⁷i napuwamã ihaydi i⁷ánshaamãgi ivi t'owa in Israel⁷in napuwãmú-ídi. 24 Hedi namãã ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel⁷-i⁷ sen óewa⁷o⁷di óemú⁷, hediho Moses-di ná⁷i Israel⁷-i⁷ òn⁷aywoenídi namää, hedi háa i⁷ Egypt-wídi i⁷ Israel⁷-i⁷ óe⁷an waabá Moses-di i⁷ Egypt-wi óe⁷an óedahay píhay. 25 Moses na⁷ãnde⁷ ivi t'owa dínhanginnãni⁷in Jòesi Tádádi óesóge⁷in inbí t'òephade iwedi ovâyma⁷p'ããdi-ídi, hewãnbo indá wídínhanginnãhpi.

26 “Wiyá tháwãn nawáy⁷ãã ihaydi wije Israel⁷in dãnyãndedi ovãnmú⁷, hedi ovãnk'emakannamídi ikhãã. Ovãntu⁷an, ‘Bát⁷òeyanbe un senã⁷, undá tí⁷úuwin waaginbá damuu, hedi háadan wí⁷nã táye dãnwã⁷o⁷?’ 27 Hewãnbo i⁷ sendi i⁷ wêe sen óewa⁷o⁷i⁷di Moses óewãnpichãnu⁷di óetu⁷an, ‘To⁷dan wõnk'ú⁷ na⁷in dítsonmã⁷ve-ídi háa dítu⁷ãamídi híwóhpi ãn⁷o⁷in? 28 Ti naa wá⁷ díháyí⁷in undã⁷, tsã⁷di i⁷ Egypt-wi nãã⁷an waabã?’ 29 Moses ná⁷in nat'oe⁷di Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namããdi iwe wí já⁷wédi⁷i waagibã ithave. Iwáy wãhããho wije e⁷nún ùnpuyã.

30 “Wiyá jónãntã (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú⁷ ahkónu wáy naji⁷ ihaydi, wí makówáwi t'òepã⁷aa⁷i wën wãã⁷i phé⁷yãvi nakoje⁷nin jãage nawindi óemú⁷. 31 Moses ná⁷i imú⁷di óehãã⁷an, hedi shãnkí nú⁷piye ihãdi híwó imúunídi, hedi Nanbí Sedó Jòesi Táa ihée⁷andi nat'oe. Gin Moses óetu⁷an: 32 ‘Naa-á Jòesi Tádá omuu, uví thehtáy

pahpá'in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indi dí'a'ginmägi'i?.' Moses nakhunwôeda'póedi nathathapóe, hedí wíyá imúuni'in wínada'pí. ³³ Hebo Nanbí Sedó Jôesi Táadi óetu'an, 'Ó'antop'ädi, hä'i nan unwin diwe báyeki na'a'ginmuu, naví' dínmuudi. ³⁴ Ta'gendi naa dómú' háa in Egypt-windi naví t'owa ovây't'ôephadekando'in, hedá inbí haytuhkwíndá ot'oe, hediho dovâyma'p'ädi-ídi owá. Nää-á u-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymaa ovâykhäge'namídi.

³⁵ "Hediho Jôesi Táadí Moses óesan in Israel t'owaví tsondi dínmuunídi hedá ovâyma'p'ädi-ídi, tobá händídi indi óejeogi'andi óetu'an wänbo', 'To'dan wónk'ú' nanbí tsondi gínmuunídi hedá dítu'äamídá háa híwó háa híwóhpí íví'o'in?" Hedi Moses in Israel t'owaví'piye namää ihaydi i' makówáwi t'ôepa'aa'i' in wää'i phé'yävi nakoje'nin jáagé nawindi óhéé'andi'ba í-ádi namää óekhäge'namídi. ³⁶ Nää'i Moses-á t'ämäge ipinnant'ôe'an oe Egypt nange wähä, hedá i' p'i' määp'oe gin dáytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handídiho i'di in Israel t'owa Egypt nangedi ovâypiye. ³⁷ Nää'i Moses-dánkun in Israel t'owa ginnân ovâytu'an: 'Jôesi Táadí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysangi'o, naa dísan waagibá. ³⁸ Nää'i Moses-á in Israel-'indádi naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indádi naji', i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di wíyá óhéé'an dihaydi, hedí i' t'ôepa'aa'i'di óhéé'andi wí hí nahändep'i' ihógi na'in dítu'äamídi.

³⁹ "Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ônt'ôeyaaní'in, hediho óewänpijeogi'an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda'di dibo'aakw'ó. Hediho Aaron dáytu'an, ⁴⁰ 'Wí hääwí äy'a'ginmäänigi' hedá dínpaádéhúuwígi'-á dínpa'í. Nää'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnáhpí háa únpóe'in.'

⁴¹ Ihayhädi wí hääwí wí wáasi'ay waa únchaa'i dâypaa, í-á inbí jôesi dínmuu waa dâychaa, hedá dây'animáat'ahánú inbí a'gin dávímäänídi, hedí nää'i hääwí inbí mandibo dâypaa'i'di báyeki ovâyhíhchanmági.

⁴² "Hediho Jôesi Táadí ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówa disaa'indá dây'a'ginmäänídi. Hân'oebo wí Jôesi Táadávi tukhe'bi ita'nán háa Jôesi Táadá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo íji' ihaydi,

bín'animáat'ahánúndedi unbí a'gin bínmäänídi,

ta'gendi naagi' wí'úví'anpí.

⁴³ Naa dí'a'ginmääníví'wedí

wí híyää'i te'aa'ay pho' Moloch bínsóge bínhúuwídi,

hedá wí hääwí wí agóyó waabá únchaa'i' Rephan gin dáytu'o'i-á bínhon.

Nää'in wíjedi mandibo bínpaain bín'a'ginmägi.

Hedânho wên t'owa dovâysankhâymaa wovâyhúuwídi kayi' wähääpiye oe Babylon-ví shánkí onädi.

⁴⁴ "Jôesi Táadí Moses óhéé'an nanbí thehtáy pahpá'in ovâytu'amídi wí te'aa gáhâyú'i dâypa'i'in, hedí Moses ónkeeyan háa nakeet'oení waa. Nää'i te'aa gáhâyú'i-á íve i' k'uu pháagín dak'óe Jôesi Táadávi tsonnun eedi nata'muu'i', hedí i' te'aa dáykéé'i' oe ahkónu i'ge diji' ihaydi. ⁴⁵ Hedi nanbí thehtáy pahpá'indá i' te'aa gáhâyú'i-á inbí äy ovâyjoe'an, hedáhá' inbí äy-á i' te'aa dâymaa Joshua-di nää nange ovâyts'úde ihaydi. Ihaydíba in t'owa nää'i nan diwewin dimú'de'in Jôesi Táadí ovâykhepiye. Hedi nää'i te'aa dínk'óe inbí tsondi hay'i David-ví thaa puwahay. ⁴⁶ David-dá Jôesi Táadá óehíhchannan,

hedji gin ijūusu'an: 'Nanbí Sedó Jōesi Táa, u Jacob-di hǎn'oe wóe'a'ginmǎi', wí wháagé ugí' wínk'úuwí'in naa dí máä. ⁴⁷ Hebo David-ví ay Solomon-dǎn Jōesi Tádági' óntewhák'ú', David-dá joe.

⁴⁸ "Hewǎnbo Jōesi Tádá i' shǎnki kw'áyewi namuu'i' i' tewhá t'owa inbí mandí dáykw'ódi eejedǎ' bá wínathaapi, i-á t'ámäpiye nathaa. Hǎn'oe wí iví tukhe'bi' gin ita'nan:

⁴⁹ Jōesi Tǎa natú,

'Makówǎ t'ǎhki navi soge'i waagi' bá dínmuu,

hedǎ náä oepǎa k'aydá wí ǎn kaykhanwówákandi waagibá-á naagi' namuu.

Wí wháagé dítoenídí wǎnbo wí'únkodípi bínk'úuwídí,

hedǎ wáygé dáykaykhanwówǎ' amí'in wídíntáypi.

⁵⁰ Ti navi mandibo háä t'ǎhki wídókhjépi'an?' gin Jōesi Tǎa natú.

⁵¹ "Un t'owa p'óhkáy' indǎ' ímuu, hedji wáyupi' in ímuudi Jōesi Tádáví hí' pí'nǎ khó'jé wí'únts'úya'pi hedǎ wí't'oe'opí. I' Yǎ'dǎa'i P'oewaahǎa háädi wǎnbo t'ǎhki bínjoegimǎa. Háa unbí hehǎäwin thehtáy pahpá'in díví'an waagibá úvíkanhon. ⁵² Indǎ Jōesi Tádáví tukhe'min t'ǎhki ováyt'óephadekannanpi'an. Ováyt'ahǎnú in t'óepǎ'aa'in hǎn'oe dí t'ú'wín ná'i to'wí iví wówǎtsi ta'ge ihondi namuu'i' nakǎ'ǎägi'o'in. Hedí i' napówa ihaydá undidǎ tunjówháagé bínmangekǎn, hedji handidí undibo bínhay. ⁵³ Tobá Jōesi Tádádí in makówǎwin t'óepǎ'aa'in ováysan wǎnbo iví tsontun wováymǎänídí, ná'i tsontundǎ wíwín'a'ginnanpi."

Stephen óek'usǎyu

⁵⁴ Wa'dí Stephen-di ováyhi'máadi in Hudíyo p'ó'dédí'in hǎnho dí't'ayyaapóedí óndawǎ'ts'inde'. ⁵⁵ Hewǎnbo Stephen-dá i' Yǎ'dǎa'i P'oewaahǎa pín ta'geđi imáadi oe kw'áyepiye ibéé, hedí oe makówǎ Jōesi Tádáví sa'wó'dí kohthay ónmú', hedǎ Jesus-á Jōesi Tádáví ko'díngedí nawindi óemú'. ⁵⁶ Hedí Stephen natú, "Bínmu'dí, makówǎ nakuuudeđi dómunde', hedǎ i' t'owa t'ǎhki'gi' na'aypuyǎ'i-á Jōesi Tádáví ko'díngedǎ nawin."

⁵⁷ In iwe diwinnin díví'ojemankw'óđidi dívítuwínú, hedǎ t'ǎhki'díbo wé'ge iví'piye dikhenmǎa. ⁵⁸ Hedí khóhkaydi oe bú' já'wépiye óeho', hedí in ónt'e'p'íde'in inbí k'éwé'i to dívíp'ǎđidi wí e'nú Saul gin nakhǎwǎ'iví nú' dáyjoe'an i'ǎyíngi'amídí, hedǎhá' Stephen óek'usǎyu óeháyjídí. ⁵⁹ Wa'dí óek'usǎyunde' ihaydibo ijūusu'an gin: "Nanbí Sedó Jesus, navi háä dí nke'."

⁶⁰ Hedí idége'disógedí gin kaygi natú, "Nanbí Sedó Jōesi Tǎa, in t'aywó'nin ná'in t'owa díví'o'in wí'ováychǎänú-ípi." Gin natúđiho' iví wówǎtsi ibowa ijó'k'ú' waagibá.

8

Saul-di in méesate'in t'owa ováyt'óephadekando'

1-2 Stephen óehaydi Saul-dá óehi'an. Hebo wáy-á senǎ' Jōesi Tádá óe'a'gindo'indidǎ báyéki dívísíhtǎädi Stephen óekhá'k'ú'. I' thaa iwedi páadépiye t'ǎhki in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in oe Jerusalem dikw'ó'nin báyéki ováyt'óephadekando', hedí in t'ǎhki dijǎndi t'ámäpiye diwadedee oe Judea nange Samaria nangǎ i'ge t'ǎhki. In Jesus-ví t'óekhuwa'indǎ' Jerusalem-bo dívíwóy'.

³ Saul-di in méesate'in t'owa báyéki ováyjǎnǎki'o'. Tewhá ee t'ǎhki ijíyéndedí kwiyǎ'dǎ senǎ'dǎ inbí'jedibo ováywhaapiyende', hedǎ ováypankw'óe'ó.

Oe Samaria nange Jōesi Tádávi híwó?di tun ovâyit'ôe'o?

⁴ Hediho in t'ämäpiye dishavepee?in wéngé t'ähki dívijiyéndedi Jōesi Tádávi hí? ont'òekanhon. ⁵ Philip wí Samaria-wi bú?piye namáadi Jesus-ví'gedi ovâyit'ôe'o'. Ovâyitumáa Jesus-á namuu i? to'wí Jōesi Tádávi óesóge?i? t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Báyéki t'owa dívíwé?ge?an hedá háa Philip-di ovâyitumáa?in áyíngidi dívít'òeyande?, i? pínán t'òe i?andi dáyümü?di. ⁷ Báyéki yá?dāapi?in p'oweahhāa dívítúwínúndedi in t'owa ovâyimáa?in diwedi dipee, hedá báyéki in dín'a?yākankodipi?indá dipóhay?indá ovâyehkhāa?an. ⁸ Hedânho in bú?win hânho dihíhchanpóe.

⁹⁻¹¹ Ee bú? wí sen Simon gin nakháwä?i wí?bo natú? i-á hay?i namuu?in, hedi ichuget'òe?odi báyéki paayo in Samaria nange?in t'owa ovâyihāa?o'. Hediho gin i?odi t'ähki t'owa he?ennin dimuu?indá he?ennin dimuup?indá ont'òeyande?, hedi ditú?, “Nä?i sendá i? namuu Jōesi Tádávi óepinnánkaymāgi?i?” ¹² Hebo Philip-á i? híwó?di tun Jōesi Tádávi khuu i?gedi ovâyit'ôe'o? hedá ovâyitumáa Jesus-án namuu i? to'wí Jōesi Tádávi óesóge?i? t'owa ovây'aywoenídí, hedi in t'owa dívíwäyüdi ovâyip'ó?p'oe?an, kwiyä?dá sená?dá. ¹³ Simon wänbo wá? iwäyü, hedi óep'ó?p'oe?an dihaydi Philip-ádi wé?ge dänjýénde?, hedi hânho óehāa?o? t'ämäge?i pínán t'òe Philip i?o?i? imú?di.

¹⁴ Oe Jerusalem in Jesus-ví t'òekhuwa?in dit'oe in Samaria-?in t'owa Jōesi Tádávi tun ónké?in, hediho Peter-á John-dá inbí?piye ovānsan. ¹⁵⁻¹⁶ Nä?in wíje dapówa ihaydi in dívits'anwäyü?ingí? ovâyijūsu?an i? Yä?dāa?i P'oweahhāa dáykáyjídí, gá i? Yä?dāa?i P'oweahhāa wa?di inbí?piye wídn'äqípídän. Ovâywānpip'ó?p'oe?an Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwäyüdi. ¹⁷ Hedáhá? inbí?di wí?ingin dänmank'ú?di i? Yä?dāa?i P'oweahhāa dáyké?.

¹⁸ Hedi ná?in Jesus-ví t'òekhuwa?in in t'owaví?di dänmank'ú?di i? Yä?dāa?i P'oweahhāa dáyké?in Simon imú?di ovānchā?māáni?in nada?, ¹⁹ hedi ovāntu?an, “Naa wá? dínk'u? hedânho t'ähki naa inbí?di dáyamank'ú?in i? Yä?dāa?i P'oweahhāa dáykáyjídí.”

²⁰ Hebo Peter-di óetu?an, “Uví chā? wógeébo péyégépiye unmu-í, gá un?ándedän i? hääwí Jōesi Tádá imā?i chā?di náakuumá-í?in. ²¹ Jōesi Tádávi wóemünde pí'ná khó?jé ta?ge wí?unmuupi?in hediho ná?in t'òe há?to úkoedí-í bí'amídí. ²² Nää-á ná?i yä?dāapikan unkanda?i nájoe?an, hedi pín ta?gedi Nanbí Sedó Jōesi Tádávi?piye bijūsu?amí hádéebá nakodídi ná?i gin un?ánshamuu?i? wón?owóejé-í. ²³ Naa-á dínhanginná hânho unthúut'òe?in, hedá uví t'aywó?didi wóewhimáa waagibá úpoe.”

²⁴ Simon-di ovāntu?an, “Nanbí Sedó Jōesi Tádávi?piye dínjūsu?amí hedânho ná?i dítu?andi naa wídn'púuwípídí.”

²⁵ Hedi Peter-ádi John-dádi hääwí Jesus-ví'gedi dänhanginná?di? in t'owa ovâyitumáa dihaydi, hedá Nanbí Sedó Jōesi Tádávi tun ovâyit'ôe?an dihaydi, Jerusalem-piye dawáymää. Dänweehon dihaydi báyéki Samaria nangewi bú?ây i?gedi daphade, hedi Jōesi Tádávi híwó?di tun ovâyit'òekanhon.

Philip-ádi i? Ethiopia nangewi tsondi-ádi

²⁶ Ihayhäädíiba wí makówáwi t'òepa?aa?i?di Philip óetu?an, “Ókhây?andi ná?in aakonpiye?in p'òe i?ge unmu-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namän.” (Iwe wí ahkónu naná.) ²⁷ Hediho ikhây?andi namää. P'ógeé iwéngé namän dihaydi wí sen óemú?. Ná?i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó?dédí? kweeví chā? t'ähki ón'áyínmáa?i namuu, i? kwee-á Candace

gin nakháwă. Nă?i sen oe Jerusalem-dá najiwän Jôesi Tádá óe?a?ginmäänídí,
 28 heđi năä ivi?piye iweehon dihayđi ivi te phoge na?ándi in ta?nin Jôesi
 Tádávi tukhe?bi Isaiah ita?nannin itundo?. 29 I? Yă?đâa?i P'oweqahhâđi Philip
 óetu?an, “Ja? unmu-í hă?i te nâakâanıdí.”

30 Heđiho Philip iwănakıđıdı óekâa, heđi i? sen itundodı nat'oe, heđi
 óetsika?yan, “Ti unka?póya? hă?i nâatundo?i?” 31 Óetu?an Philip, “Hândıdan
 oka?póewı wı to?wıdı wıđınthayohpıdı? Han unchanpóedı ti năä te phoge
 bitöeni naa-âđı bisöege-ıdı?”

32 Jôesi Tádávi ta?nin diwe itundo?i ginnân natû?:

Wı k'úwá óekhe?gı?o?i dâyhúja? waagıbá óeho?,

heđi wı k'úwá?ay óephó?k'owandedı sıgınpıdıbo hânda?dibo nawănpık'óe
 waagıbá,

i?bá wă? háabo wınatûhpı.

33 Óewöeda?iwekán, heđá híwó?dá wı?öntunjó?nanpı.

To?wı wänbo háabo wı?ünkodıpı natúunıdı ivi tı?úuge kă?ă?ınbı?gedı
 gá ivi wówatsı năä oepáa k'aydı ûnbowadedân.

34 Heđi i? Ethiopia-wı tsonđıdı Philip óetsika?yan, “Tovı?gedan Isaiah
 ihı?máa? Ti wı?bo ivi?gedı háa wıyá to?wıvı?gedı ita?nan? Ti u?dı dıtı?amı?”

35 Heđiho Philip-di ónthayyan nă?i hí? Isaiah ita?nandi-á Jesus-vı?gedân na-
 muu?ın, heđáhă? i? híwó?dı tun Jesus-vı?gedı shánkă ónthayyan.

36 İwáy p'óegé wáy damândı nap'o?k'óe iwe dapówá, heđi i? tsonđıdı Philip
 óetu?an, “Hın námú?dı, hăwe nap'o?k'óe. Ti wınakodıpı?an dıp'ó?p'oe?amıdı?”

37 Philip-di óetu?an, “Hıwó namuu-ákun unp'ó?p'oe?púuwıdı, pın ta?gedı
 bıwâyundedi.” Heđi óetu?an Philip “Naa dáywâyunde-ákun Jesus Christ-á
 Jôesi Tádávi ay namuu?ın.”

38 Heđiho?i? tsonđıdı i? sen isanhondi? óetu?an i? te iwóyı?nı gin, heđi Philip-
 áđı i? tsonđı-áđı ee nap'o?k'óe iwe dawá, heđi Philip-di óep'ó?p'oe?an. 39 P'oe
 iwedı dapee ihaydı Nanbí Sedó Jôesi Táavı P'oweqahhâđı tsikhagıpı Philip
 iwedı óeho?, heđi i? tsonđıdı wıyá wı?óemû?pı, hebo ivi?piye namân dihaydı
 báyékı nahıhchanpóe.

40 Philip-á oe Azotus bú? óekán, heđi iwedıho? i? bú?âyı?ge t'ăhkı Jôesi Tádávi
 híwó?dı tun ovây?t'óekanhon oe Caesarea bú? napówá pıhay.

9

Jesus-vı?piye Saul ipımăgi

1 İhayhăábá Saul ívıwo jănákı in Nanbí Sedó Jesus-vı?piye
 dívıwâyunde?ınbı?gedı ihı?máa. Natû? i?dı ovây?t'akhanukhâyımáa?ın.

2 Heđiho in Hudıyovı owha? p'ó?dédı?vı?piye namăä wı ta?dı óedaa?amıdı. Nă?i
 ta?dı ihondiho in ta?ge óemăgi i? Hudıyovı méesate oe Damascus bú? eejepıye
 namú-ıdı, heđiho wên t'owa, háa kwıyă? háa senă? dimuu?ın Jesus-vı p'óe?ı?ge
 dimännın ovâyshaadá, oe Jerusalem-pıye ovâypanmă?ı ovâypankw'öenıdı.

3 In p'óegé Damascus-pıye namân dihaydı, tswa napowamândı, tsikhagıpı
 wı ko makówáđı nawá, heđi óe?ánkê?. 4 Heđi nange nakanu, heđi wı
 to?wıdı óehée?andi nat'oe. Óetsika?yan, “Saul, Saul, háadan u?dı naa
 dıt'óephadekando?” 5 Saul natsıkapóe, “Nanbí Sedó, to-an unmuu?” Heđi
 óetu?an, “Naa Jesus-ân omuu, u?dı naa dıt'óephadekando?ı”. 6 Ówınú, heđi i?
 bú?piye unmu-ı. İwânho wóetu?amı háa bı?amı?ın.”

7 In senä? i-ádi dimännin diwänpikwĩnudeedi háabo wíditundeepí. Diwänpit'oe hewänbo hääbo wíðäymü'pí. 8 Saul iwíwínú, hewänbo itsiwaa ihaydá hääbo wí'únkeet'óepí, heðiho Damascus-piye óepaho?. 9 Poje thaa ivi keetan wí'imáapí hedá wá? húukan wänbo sũwä wänbo wí't'ohpí.

10 Nää?i bú? Damascus iwáho wí sen Jesus-ví?piye iwäyunde?i? Ananias gin nakháwä?i nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháyä?deđi waagibá únt'oe'poe, heđi Ananias natú, "Nanbí Sedó, hää-an unda?"

11 Heđi Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmu-í. Ivi tewhá-á nää bú?win p'óe iwe na?än, Ta?ge?in P'óe gin dâytü'o?. Eedi wí sen Saul gin nakháwä?iví?gedi untsikapúuwí, Tarsus bú?wi-ân i? namuu. 12 Nääbo ijúusu'o?, heđi i? tewhá ee na?än diwe untsudemändi wóemunde waagibá nääho únts'anpuwamän, hedá wá? wóemunde? uvi mandá nâatägedá ivi keetan wíyá ikáyjídí."

13 Hewänbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owađi nää?i senbí?gedi dít'oe'an. Dítü uvi t'owa Jerusalem-windá i?đi hânho ovâyjänäki'an. 14 Hedá in Huđiyoví owha? p'ó'ódeđi?indi ónk'ú? nâwe wá? in t'owa t'ähki wóekháyä?de?in dívijúusu'ođi ovâypankw'óenídí."

15 Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Ópün, naadän wí'bo dóde?man navi t'oe dín'amídí. I'dá in Israel t'owa-á hedá in wé?gen t'owa wá? inbí tsonnín wóegé ovây't'oe'amí to?wí omuu?in naa. 16 Naađän wí'bo dônthayyamí báyéki it'óephadekhâymáa?in navi t'oe dín'amídí."

17 Heđiho Ananias i? tewhá óetu'an deepiye namää, heđi nats'ú. Heđi ivi mandí Saul óetägedi óetu'an, "Tí'úu páadé?i Saul, hä?in p'óegé nää Damascus bú?piye un?ä? ihayđi Nanbí Sedó Jesus uvi?piye ipikeeyan. Heđi i?đibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, hedá i? Yä?dâa?i P'oe'wähâa pín ta?gedi mänmä've-íđi." 18 Wesebo wí hääwí paa okhowa waagi?bá namuu?i? Saul-ví tsée iweđi únjâapóe, heđi wíyá únkeepóedí iwíwínú. 19 Ihayđiho óep'ó?p'oe'an, heđi ihúuyandi ivi kay iwáyké?.

Oe Damascus Saul-di Jesus-ví?gedi ovây't'oe'o?

Saul wí háyú thaa oe Damascus-bo iwóyí? in t'owa Jesus-ví?piye dívíwäyunde?indáđi. 20 Heđi wesebo i? Huđiyoví meesate eeeje namää, heđi ovâythayjo? Jesus-á Jôesi Táavi ay-ân únmuu?in. 21 In t'owa ivi hí? dít'oe?in t'ähki ovâyháa?andi dívípítumáa, "Ti ná?i-ân wínamuupí'an i? to?wídí oe Jerusalem ovâyhánunde?i? t'ähki in Jesus óekháyä?de?in dívijúusu'ođi? Ti nääpiye wína?ääpí'an ha?min t'owa ovâywänpipanhóenídí, in Huđiyoví owha? p'ó'ódeđi?inbí?piye ovâyhúuwídí?"

22 Hebo Saul-ví hí?-á shánki wänbo únkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho ta?gendi namuu i? to?wí Jôesi Táđáđi óesóge?i? t'owa ovây'aywoenídí, heđiho in Damascus-in Huđiyoví hääbo wíðäyshaapí óetu'âamídí.

23 Báyéki thaa naphade ihayđi in Huđiyoví dívíwé?ge'an háawin wên ánshaa dâyk'úuwídí háđíđi Saul óeháyjídí waagi. 24 Khu-á thaa-á i? bú? tehpaá phóđi iwe óetsíkha?máa óeháyjídí. Hewänbo Saul ûnhanginpóe háa óekhâymaa?in, 25 heđi wí khun wên ivi hí? iwe dívíwäyunde?indi i? bú?wi tehpaá iwepiye óeho?, heđi naphohchá? diwe wên t'únbay hay?in diweđi óewäve.

Saul oe Jerusalem bú? naji?

26 Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, heđi in wé?gen Jesus-ví?piye dívíwäyunde?indáđi iwóení?in nada?. Hewänbo t'ähkiđibo i?

dâykhunwôeda[?], wídi[?]ânpídí ta[?]gendi Jesus-ví[?]piye iwâyunde[?]in. ²⁷ Hewânbo Barnabas-di in Jesus-ví t'ôekhuwa[?]inbí[?]piye óeho[?] indi óetaa-ídí, hedí ovâytu[?]an háa Saul ûnpóe[?]in in p'óegé oe Damascus-piye namândi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemû[?] waagi hedá Jesus-dá óéhée[?]an waagá ovâytu[?]an. Ovâytu[?]an wá[?] háa Saul khunwôeda[?]ginpídíbo[?] in t'owa oe Damascus Jesus-ví[?]gedí ovây[?]t'óe[?]annin. ²⁸ Hedího in Jesus-ví t'ôekhuwa[?]indi Saul óesigikê[?], hedí i-á oe Jerusalem i[?]ge t'âhki indádí naji[?]. Iwe wá[?] khunwôeda[?]ginpídíbo[?] in t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví[?]gedí ovây[?]t'óe[?]an. ²⁹ Wên t'owa iwe diji[?], Hudíyobá dimuu hebo Israel nange já[?]wédi di[?]ââ. Indádí wá[?] ihí[?]máadáhá[?] ituhkannan, hedí dit[?]aypóedí hádídí óeháyí[?]in dâytuwâmáa. ³⁰ Hewânbo in tí[?]úuwin páadé[?]in háa óekháymáa[?]in dínhanginpóe ihaydí, oe Caesarea bú[?]piye óeshaveho[?], hedá iwedáhá[?] wíyá bú[?]Tarsus-piye óesan.

³¹ Ná[?]i naphade ihayhá[?] in méesate[?]in t'owa dívíwé[?]ge[?]o[?]in i[?] nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to[?]wídi wânbo wí[?]ovâyjänáki[?]ohpi, hedí shánki dikaypóe. Hedí Nanbí Sedó Jôesi Táa báyéki dâya[?]ginmá[?] hedá i[?] Yâ[?]dâa[?]i P'oewaqhâqâdi ovâykhâge[?]máa, hedânkun shánki wânbo dit[?]owasóe.

Peter ipínnánt'óe[?]o[?] in bú[?] Lydda-á Joppa-á eejé

³² Ihaydíbá Peter t'âmápiye namândi Jôesi Táqávi t'owa oe Lydda bú[?] dikw'ó[?]nin napuwâpówá. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwá[?]i[?] óejay. Ná[?]i sendá wí[?]ûn[?]á[?]yâkankodípídí kháve pâyayo wí[?]ûnkodípi ishaa-ídí. ³⁴ Peter-di óetu[?]an, “Aeneas, náa-á Jesus Christ-di wóehekhâamági. Óshaa, mänpa[?]shâa.” Hedí wesebo han i[?]an. ³⁵ In t'owa Lydda bú[?] dithaa[?]in t'âhki hedá o[?]ge oe Sharon nange dithaa[?]indá háa ûnpóe[?]in dâymû[?], hedí báyéki in diwedí Nanbí Sedó Jesus-ví[?]piye dívíwâyunde[?]in dipóe.

³⁶ Ihaydíbá wí kwee Tabitha gin nakháwá[?]i[?], Jesus-ví[?]piye iwâyunde[?]i[?], ee Joppa bú[?] nathaa. (Íví kháwá-á Greek tundi “Dorcás” ûnmuu, hedí ná[?]in hí[?] Dorcás-á “Pââ” gin natunda[?].) Ná[?]i kweedá háâdi wânbo t'âhki t'owa híwó ovây[?]o[?], hedá in sehkanáwó diwówáji[?]indá ovâykhâge[?]máa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, hedí i[?] pení óe[?]owídi inbí khuu dínmuu waagibá, hedí oe wha[?]k'ay íve óek'û[?]. ³⁸ Lydda iwedí Joppa-á kayi[?] wínanáhpí, hedí ee Joppa in Jesus-ví[?]piye dívíwâyunde[?]in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji[?]in, hedí wíje sená[?] íví[?]piye ovânsan óetu[?]âamídí, “Tí wesebo na[?]indádí wí[?]un[?]ââ-í[?]an, hedí a[?]yuu[?]gi giwáymú-í.”

³⁹ Hedího Peter wesebo ikhây[?]andi indádí namáa. I[?] tewhá ee dipówá ihaydí oe wha[?]k'ay ívepiye óepiye. T'âhki in kwiyá[?] dikw'ó[?]nin inbí sená[?] dín[?]t'ahánnin Peter-ví nú[?] diwíndi diséejí, hedí ónkeejo[?] i[?] báyéki to-á k'éwé[?]i aa-á Dorcás ipaa[?]i[?] wa[?] nawówáji[?] ihaydíbo[?]. ⁴⁰ Peter-di t'âhki ovâypeejôndi idége[?]disóge íjûusu[?]amídí, hedí íbéedí i[?] pení óemúndedí natú, “Tabitha, óshaa.” I[?] kwee itsíwaadi Peter óemû[?]dí ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyá[?]dí óekwinukhâge[?]nandá in kwiyá[?]dádí in wé[?]gen Jôesiví t'owa-ádí ovây[?]tuhkannan dits'û[?]unídí, hedí i[?] kwee wíyá nawówápóe[?]in ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe[?]in hedí báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví[?]piye dívíwâyú.

⁴³ Peter ee Joppa ná[?]i sen Simon gin nakháwá[?]íví[?]webo híwó hay thaa iwóyí[?]. Simon-dá púje távikandi[?]-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetuhkannan íví[?]piye na[?]ââ-í[?]in

1 Oe Caesarea bú' wí sen Cornelius gin nakháwá'i nathaa. I-á tägintä (10) sundađoví tsondi namuu, heđi iví sundađo-á "Italy-win" gin ováytu'ó'in diwedi'in dimuu. 2 I-áđi iví k'aygi'indáđi háđđi wänbo Jôesi Tádá óe'a'ginmä' tobá Hudíyo dimuupí wänbo', heđi in sehkanäwó diwówáji'in Hudíyo t'owa háyyu-anho ovâyçhã'mã' ovâykhãge'namíđi, heđá háđđi waa Jôesi Tádávi'piye ijúusu'ó'.

3 Wí thaa thí'èedi poje iwáypiye nanândi, wí makówáwi t'òepã'aa'i' Cornelius ûnpówáđi kee'eedi óemû' waagibá ûnpóe, heđi óekháýã'.

4 Cornelius hânho óepihãã, heđi i' makówáwi t'òepã'aa'i' óedamúndedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háađan un'ãã?"

Heđi i' t'òepã'aa'i'đi óetu'an, "Jôesi Tádá uvi júusu nat'oe, heđá wóemû' in sehkanäwó diwówáji'in t'owa ovâyçhã'mãgi'in heđiho háa bi'annin wí'ûn'òede-ípi. 5 Nãã-á wên senã' Joppa bú'piye u'đi ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakháwã'i' óenuuwã-í nãwepiye óemã'íđi, i' sendá Peter gin wã' nakháwã'. 6 I-á iwóyinde' wí púje tävikandi' Simon ginbá nakháwã'ivi tewhá ee, nã'i tewhá-á määp'oe nú' nak'oe." 7 I' makówáwi t'òepã'aa'i'đi Cornelius óehí'bowa ihayđi ijãã'an, heđi Cornelius-di wíje iví tewhá'in t'òe'indá heđá wí sundađo-á ovâytuhkánnan, nã'i sundadođá háđđi waa Cornelius óekháge'do heđá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. 8 Háa i' makówáwi t'òepã'aa'i'đi óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, heđáhã' Joppa-piye ovâysan.

9 Wíyá tháwän taagepiye wa'đi in senã' p'óegé dimãndi, i' bú' tsowa dipowamän dihayđibo', Peter oe wha'k'aypiye napee ijúusu'amíđi. 10-11 Nahãshépóedí ihúuyami'in nada', hebo wa' dáyhããháã'odibo na'ããk'óe waagibá ûnpóe, heđi makówá nakhuuđee'in ûnkeepóe, heđi wí háãwí nangepiye nawhãve'ãđi imû', i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, heđi jónu wéegé eeje nawhimuu. 12 In aa iwe t'ãmãge'in animãa háãwên dikw'ón, háãpandá p'oeakanu-á pããyu-á heđá tsídé-á. 13 Heđi to'widí óehí'mãađi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhanú há'in heđá ovâyk'óe."

14 Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hãnhay wänbo wíđók'oeپی háãwí nanbí khuu gínmuuđi gínkhãk'óe'i', gi'bi háãwí khãã'i gin áytumãã'i'."

15 Heđá wíyá i' hí' nat'oe ginnân: "Wí'úkhãy'ãhpi untúuni'in nakhãk'óe'in háãwí Jôesi Tádá natú'i híwó'đi namuu'in." 16 Powin gin napóe, heđi ihayđi in aa pháagi'in wesebo makówãpiye óetege.

17 Peter i'ánshaamáa háã-angú i' háãwí ûnkeepóe'i' namuu'in, heđi ihayđibá in senã' Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk'óe'in dáyshaa, heđi oe tehpaá phóđi dipówá. 18 Heđi dituhkwínpóedí ditsikapóe, "Ti nãwe Simon Peter iwóyí'?"

19 Wa'đi Peter i' háãwí ûnkeepóe i'gedi i'ánshaamáadí i' Yã'dãã'i P'oewaqhããđi óetu'an, "Ót'òeyanbe, poje senã'di wóetu'wãmãa. Nãã-áho ówhanbe, heđi ánshaaginpidíbo' indáđi ópùn. 20 Naadãn dovâytu'an nããpiye di'ãã-í'in." 21 Heđi Peter in senã' diji' iwepiye nawân heđi ovâytu'an, "Naa-ân i' omuu undi dituwãmãã'i'. Háađan í'ãã?"

22 In senã'đi óetu'an, "Cornelius-dáho na'in dísan, i-á sundađoví tsondi namuu. I-á iví wówatsi ta'ge ihon, Jôesi Tádá óe'a'gin, heđi iví'gedi in Hudíyo t'ãhki híwó dívíhée'ó'. Wí makówáwi t'òepã'aa'i'đi óetu'an u wóetu'ãmíđi iví tewhá eepiye unmú-íđi, heđânho wí hí' uvi'wedi nat'oe-íđi." 23 Heđiho Peter-di ovâytu'an dits'úuni gin, iwebo dívíwho'kw'óenídí i' khun.

Heḍi i' tháwándá hé'ḍibo Peter ishaadi ipikhây'an, heḍi indádí namää, heḍá wên Joppa-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá wá' dimää. ²⁴ Wíyá tháwándá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví'we natsíkha'án, iví áy-á maatu'indá k'ema'indá ovâywé'ge'annin wóegé. ²⁵ In Peter-'in t'áhkí i' tewhá ee dipówá ihayḍi Cornelius-di óesengit'an, heḍi Peter-ví páadépiye idége'ḍisóge óe'a'geenídí. ²⁶ Hebo Peter-di óekwɪnukhâge'nan, heḍi óetu'an, "Ówínú, ɪ' waagibá naa wí t'owaḍa'mân omuu."

²⁷ Heḍi dánhí'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gekw'ó'nin ovâymu', ²⁸ heḍi ovâytu'an, "Ti wí'únhanginnáhpí'an wí Hudíyo únkhâak'óe'in iví khuu únmuudi pí'wên t'owa-ádi iwóení'in heḍá inbí'piye na'áḍâamú-i'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in dihá'an: Naa wídínkhây'áhpí otúuní'in wây-á t'owa híwó'nin wídimuupí'in háa naa dínkhâak'óe'in indádí dáywóenídí. ²⁹ Hedânkun náwepiye o'ää-ídi dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpí. Heḍi náa-á dítu'âamí háadi u'di dítuḥkânnannin."

³⁰ Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa phaḍe poje iwe thí'êedi, náa waabá naná, heḍi naví tewhá ee dáyjúusu'odi o'án, heḍi tsíkhagipí wí sen ots'á'i aa nato'ondi dínkeepóe, heḍi naví hânge nakwínudee. ³¹ I'di naa dítu'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uvi júusu nat'oe, heḍá i' háäwi u'di in sehkanáwó diwówáji'in ovâymägi?' imú', heḍi háa bí'o'in há'to ún'óede-í. ³² Náa-á wí to'wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu'âamídi uvi'piye na'ää-ídi, i-á Peter gin wó'túhpí. Wí púje távikandi'ví'we na'án, i-á Simon ginbá nakháwá, heḍi mâap'oe nú' nathaa.' ³³ Heḍiho wesebo wên sená' dovâysan wóetuḥkânnamídi, heḍi u-á wesebo un'äädi híwó bí'an. Náa-á náwe t'áhkí gikw'ó, heḍá Jôesi Tádá-á wá' náwe na'indádíba na'án. Náa gikw'ó ivít'óeyaani dí háäwi t'áhkí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wóetu'an waa na'in dí't'óe'ámídi."

Peter-di in Cornelius-'in Jôesi Tádávi hí' ovây't'óe'o'

³⁴ Heḍi ginnân Peter natú: "Náa naa dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádi t'owa t'áhkí handá' ovâymaa'in. ³⁵ T'áhkí to'wên i' dâw'a'ginnin heḍá híwó díví'o'indá i'di ovâysigíhonde', tobá wâhääwin dimuu wânbo'. ³⁶ I'di iví tun in Israel t'owa ovâymägi, heḍi ovâytu'an dínkodi i-ádi dívíwóenídí Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'áhkígí' shánki natsonji'i-ân namuu. ³⁷ Un únhanginná háa t'úugéqí napóe'in oe Galilee nange heḍá háyú Judea nange naná' t'áhká, John i' p'ó'p'oeokandi'di in t'owa dip'ó'p'oe'púuwi'in ovâytu'an dihayḍi. ³⁸ Únhanginná Jôesi Tádádi iví Yä'dâa'i P'oe'waaḥâá ónsannin Jesus Nazareth-wi', heḍânho Jesus-áho óesóge'in ikeyamídi heḍá in pínnánda óemäänídi, heḍi Jôesi Tádá i-ádi najidi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namää wânbo', heḍá háyú i' Penísendi ovây't'óepḥaḍekannannin hekháa ovâymägi.

³⁹ "Hääwi Jesus-ví'gedi gínhanginná'di na'indi t'owa áyt'óe'o', háa i'an waa ee Jerusalem bú' heḍá i' wé'ge'i bú'ây in Hudíyoví nange t'áhká naná'di'. I-á óet'óhtâge'k'ú'di óehay. ⁴⁰ I-ânkun i' namuu Jôesi Tádádi óewâywówápaai', heḍi dínkeeyan i' powage'i' thaa nachuu iwedi wíyá nawówápóe'in. ⁴¹ T'áhkí t'owaḍá wí'óemú'pí, hebo na'in iví'gedi ívíhée'ámídi páadébo díde'mannindânho i' áymú'. Wíyá nawówápóe ihayḍi i-ádi ívíhúuyan. ⁴² Heḍi i'di na'in díjôn Jôesi Tádávi tun in t'owa áy'tunphaadé-ídi, heḍá áy'tu'âamídi ta'gendi i-ânkun namuu Jôesi Tádádi óesóge'i' t'áhkí t'owa ovâykeekw'óenídí háa híwó háa híwóhpí díví'annin, wí'gingi in ho díchuu'indá

in wa' diwówáji?indá. ⁴³T'ähki Jôesi Tádávi tukhe?mindi dítu'an, t'ähki to'wên Jesus-vi'piye dívíwäyunde'inbí t'aywó'di dín'owó'jen. Jesus-ânkun ònk'ú' gin dín'amídi."

In Hudíyo dimuupí'in i' Yä'dâa'i P'oewaaqahâq dâykê'

⁴⁴Wa'di Peter-di gin ovâyütumáadi i' Yä'dâa'i P'oewaaqahâq nawá t'ähki in ivi hí' ònt'òeyande'inbí'wepiye. ⁴⁵Hedi in Hudíyo Jesus-vi'piye dívíwäyunde'in Peter-ádi di'ää'in hânho ovâyháa'an, i' Yä'dâa'i P'oewaaqahâq in Hudíyo dimuupí'in wá' báyekíbo ovâymägi. ⁴⁶Dínhanginpóe ovâymägi'in inbí hí' ho dít'oeđi, gá pi'wi tundi dívíhée'odân, hedá Jôesi Tádá íwiwo hay'i namuu gin dítu'dá.

⁴⁷Hedi Peter-di in i-ádi di'ää'in ovâytu'an, "Nä'in t'owa-á i' Yä'dâa'i P'oewaaqahâq dâykê', na'in i' äykê' waabá. Hedânkun tóebo wi'ünk'òepi ovâykhâ'amídi p'oeđi ovây'p'ó'p'oe'amí'in, hewä." ⁴⁸Hediho in Cornelius'in ovâytu'an dínkhây'ä' dip'ó'p'oe'púuwi'in, dâykëyamídi Jesus Christ-vi'in dimuu'in. Hedáhá' indí óedaa'an wi hâyú thaa indádi iwóy'nídi.

11

Peter-di ovâyütumáa in Jerusalem-'in méesate'in haa napóe'in

¹In Jesus-vi t'òekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-vi'piye dívíwäyunde'in oe Judea t'ähki dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' Jôesi Tádávi hí' iwe dívíwäy'u'in. ²⁻³Hebo wáy wên t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'ähki t'owa Jesus-vi'piye dívíwäyunde'in dínkhây'ä' in Hudíyovi khuu wá' dâyhúuwi'in. Hediho Peter Jerusalem-piye namáa ihaydi indí óetu'an, "Hääwi gínkhâk'óe'i bí'an. Heháadan in Hudíyovi k'ewe taa dâymáapi'in t'owavi'we unji?, hedá indádá bihúuyan?" ⁴Hedi Peter-di ovâythayyan t'ähki haa páadé iwedibo napóe'in.

⁵Ginnân natú: "Oe Joppa bú' o'ân dihaydi naa dáyiúusu'o', hedi o'ääk'óe waagibá dínpoedi wí hääwi dínkeepóe. Wên aa pháagin waaginbá namuu'in makówádi nawândi dínkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá naví nú' dínpówa. ⁶Hedi híwó in aa phoge dómú', hedi t'ámäge'in hääpandá p'oeakanu-á páäyü-á tsidé-á dovâyümü'. ⁷Hedi to'wídi díhi'máadi ot'oe. Ginnân dítu'an: 'Peter, ówínúdi ovâyhanú há'in hedá ovâyk'óe.'

⁸"Hebo naa-á otú, 'Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wänbo naví sóphoge wídtótógipi wí hääwi nanbí khuu gínmuudi gínkhâk'óe'i?, gi'bi hääwi khâq'i gin äytumáa'i?'

⁹"Hebo oe makówádi wíyá i' hí' ot'oe, gin: 'Wí'úkhây'ähpi untúuni'in nakhâk'óe'in hääwi Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in.' ¹⁰Powin gin napóe, hedá hää t'ähki makówápiye óewáytege.

¹¹"Ihaydibáho poje senä' Caesarea bú' iwedi ovâsannin i' tewhá ee o'ân diwe dipówa. ¹²Hedi i' Yä'dâa'i P'oewaaqahâq dítu'an, 'Ánshaaginpidíbo' indádi ópún.' Wên sí tí'úuwin páadé'indá wá' naa-ádi dimáa, hedi i' sen dítuhkännandivi tewhá ee gits'ú. ¹³I'dân na'in dítu'an wí makówáwi t'òepa'qa'i' iví tewhá íve nawindi óemú', hedi i' t'òepa'qa'i'di ginnân óetu'an: 'Wên senä' oe Joppa-piye ovâyân ná'i Simon näwe óemá'ídi, i-á Peter gin wá' nakháwá. ¹⁴I'dibá wovây't'òekankhâyamá hádídi u-á hedá hâyú uvi k'aygi'indá wovây'aywoeni'in.'

¹⁵"Cornelius-di naa díhi'bowa ihaydáhá' naadá dovâyhée'an. Wa'di báyéki otúhpídi i' Yä'dâa'i P'oewaaqahâq inbí'wepiye nawân, páadé na'in

gínpóe waagibá. ¹⁶ Hedi dín'ánpówá i' to hí' Nanbí Sedó Jesus háädi wänbo natú'dí, gin: 'John-di t'owa p'oeidíá' ováyp'ó'p'oe'an, hebo undá i' Yä'dáa'i P'oweahhá-á bínkáyji wí p'ó'p'oe'kan waagibá.' ¹⁷ Jôesi Tádádí i' Yä'dáa'i P'oweahhá ovâyägi, hedá hanbá na'in dimägi, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye ívíwäyü ihaydi. Hediho háä-an naa omuu, ti naa dínk'óe Jôesi Tádá dówóy'índí. Naa-á joe."

¹⁸ Hediho in t'owa háa Peter-di ovâyü'tu'annin dit'oe ihaydi wíyá wídítühpí híwóhpí i'annin. Ditú, "Jôesi Tádá hânho hay'i namuu. I'dí in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovâykhäge'nan inbí t'aywó'di dáyjoe'amídí, wówátsi nahándepl'in dáyamá've-ídí."

Oe Antioch bú' Jôesi Tádávi tun dáywäyunde'

¹⁹ Stephen óehay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjänákí'o' hediho t'ámäpiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wây-ä oe Cyprus nangepiyá, hedá wây-á oe Antioch bú'piyá. Eeje indi in Hudíyo t'owada'mânho Jesus-ví'gedí ovâyü'tu'an, in Hudíyo dimuupí'in t'owa-á joe. ²⁰ Hewänbo wáy wên in dijá'nin sená'dáho oe Antioch bú'piyebá dimää'indá in Hudíyo dimuupí'in wá' Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí ovây't'óe'o'. Ná'in sená'dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ná'in sená' ívíwo ovâykaymägídi híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyüdi íví'piyá dívímägi.

²² Oe Jerusalem in méesate'in t'owa háa oe Antioch napóe'in dínhanginpóe, hediho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó'di sen namuu, hedi pín ta'gedí i' Yä'dáa'i P'oweahhá-á imáa, hedi ívíwo Jesus-ví'piye iwäyü. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imú' hânho híwó'di Jôesi Tádádí ovây'o'in, hediho nahihchanpóe, hedi ovây'tumakhe'an pín ta'gedí Nanbí Sedó Jesus-á'dí dimúunídí. Báyéki t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíts'anwäyü.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá' Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú' naná' diwepiye namää Saul óenuwá-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óeaa. Iwänho indá hedá in wé'gen méesate'in t'owa-á wí paayo t'ähki dívíwé'ge'o', hedi in wíjedi báyéki t'owa ovâyhá'an. Ee Antioch in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in páadé ovâyts'ankháyá' "Christian" gin.

²⁷ Ihaydíbá wên Jôesi Tádávi tukhe'min Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimää. ²⁸ Wí wêe in diwedi Agabus gin nakháwá'í' iwínú, hedi in méesate'in t'owa ovâyü'tu'an, "I' Yä'dáa'i P'oweahháädi naa dínhangin'ánnan dihaapuwagi'o'in wáhää t'ähki." Háa Agabus natú waa ta'gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Hediho in Antioch-win Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in t'ähki dáywéhpêe'an háyü dínkodí ihay inbí chá' dáywé'ge'amí'in, in tí'úuwin páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaanídí. ³⁰ Hediho han díví'andi Barnabas-á'dí Saul-á'dí i' chá' ovän'an, hedi indá in Jerusalem méesate'in tsonninbí'wepiye dänho'.

12

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in wíyá ovây't'óephádekannan

¹ Ihayháa han napóe'o iwáydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänákí'amídí natsonpóe. ² Hedá wá' natsonpóe James wí tsijó phá'dí óeháyjídí, i-á John-bí pá'dây ünmuu. ³ Herod ünhanginpóe háa i'annindi in Hudíyo ovâyhíhchannannin, hediho Peter wá' óepankáyjídí natsonpóe. Gin i'an ná'i Hudíyoví shánkí'eedí dínna' dihaydi, "Oewáaseepí' pává koe

shánkí'eedi" gin dâyt'u'o?. ⁴ Peter óeyâ'di óepansóge, hedi tä'di sí (16) sundadodi óe'âyînmaa, jó'nängin díví'egó'o?. Iwedânho i? Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâyt'u'o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâymaa'wân in t'owaví páadépiye óntunjó'namídi. ⁵ Hebo wa'di Peter napannân dihaydi, in méesate'índi ihayda? ónjúusu'o? Jôesi Tádádí óekháge'namídi.

Peter i? pan tewhá iwedi óema'p'âunwhihisuu.

⁶ Khu'déedi naná, hedi wíyá tháwân hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâymaa'wân. Perer-á nakadénawhimuu wíje sundadoví jáage, hedi handídi najó'k'óe. In wáy-á wíje sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'âyînwin. ⁷ Tsíkhagipi wí makówáwi t'óepa'aa'i? iwe nakwínudee, hedi pan tewhá íve nakohkeepóe. I? makówási t'óepa'a'ídi Peter k'uuwoe eedi óewádá'andi óekhehshaa, hedi óetu'an, "Ówânáki?, óshaa." Hedi i? kadéna khóe eeje nawhimuu'i? únwhihisuu. ⁸ Hedi Peter óetu'an, "Uví siba'áa-ádi uví anto-ádi óto?." Hediho Peter han i'an. Hedáhá? óetu'an, "Nää-á uví k'éwé'in to-á wá' óto?, hedi naví tí'úugé unwóe'ää-í."

⁹ Hediho Peter pan tewhá iwedi i-ádi napee, hebo wí'úhanginnáhpí háa i? makówáwi t'óepa'aa'i i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádéewáy iví ánskaa iwe waagi ná'i háäwí imúnde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'âyînwin diwe daphade, hedá wíyá wêe-á, hedáhá? in kwák'u phódi iwe dapówá, i? bú? p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Hedi dapee, hedi wéhpêe p'óe daphade, ihaydáhá? i? makówáwi t'óepa'aa'i wáypiye napóedí Peter wí'bo óeje'o'an.

¹¹ Nää-á Peter úhanginpóe ná'i háäwí ta'gendi únpo'e'in, ääda? wínamuupí, hedi ginnân i'ánskaa'an: "Nábâa dínhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví t'óepa'aa'i isan naa Herod-ví mangedi hedá in Hudíyo t'owaví'wedá dín'aywoenídi, hedânho háawên jänák'i'in dikanda'in wídi'amípídi."

¹² Ihaydáhá? John Mark-ví jýyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyú-anho t'owa dívíjúusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówá ihaydi in já'wé'in tehpaá phódi iwe ipópó'an, hedi wí tewhá t'óe'i a'yú, Rhoda gin nakháwá'i namää imúunídi to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'oe'di i? a'yú wese úhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahíhchanpóedí in phódi ihuu-iví'wedi oe ívepiye í'ääts'úde in t'owa ovây't'óe'amídi, "Peter oe já'wé tehpaá phódi iwe nawin." ¹⁵ Indí óetu'an, "U-án unbondoemuu." Hebo i? a'yú-á ihe'jidída? natú?, "Háa wáyt'u'an waa ta'gennánkun namuu." Indí óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'óepa'aa'i namuu, Peter óe'âyînmaa'i?."

¹⁶ Wa'di dívíhí'máadíbo Peter-á ihe'jidída? ipópó'o?, hedi in phódi dáyhuu ihaydi to'wí namuu'in dáymu'di ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháanídi, hedi ovây't'óe'an háa Nanbí Sedó Jôesi Taa iví makówáwi t'óepa'aa'i? isan waa i? pan tewhá iwedi óepeeyé-ídi. Hedáhá? ovâytu'an, "James-á hedá in wé'gen tí'úuwín páadé'índá bint'óe'an háa dínpo'e'in." Hedi iwedi wíyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho dín'tú?. ¹⁹ "Wáyho Peter?" gin dívítsika'máa. Herod natsonpóe dáynuuwá-ídi, hebo wí'óeshaapí. Hediho Herod-di in áyí'nin ovâytsika'yan háa napóe'in, hedi in wídínhanginnáhpídi natsonpóe ovâyháanú-ídi.

Ihaydáhá? Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea bú'piye namää, hedi wí háyú thaa iwe iwóyí?.

I? tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wíje bú'win Herod-ví nange iwedí inbí húugi? dín'ää'ä, hedânho dívíwé'ge'an dívihée'amídí, hedáhá? wên sená? iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'dédí? t'óe'i-ádi dívík'ema'an, i-á Blastus gin nakháwä, hedí i'óetu'an Herod óedaa'amídí wíyá indádí wínat'ay-ípídí.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, hedáhá? i' tsondi púwégé eedí isóge, hedí thaa t'áhkí in t'owa ovâyhée'an. ²² Ihí'máa ihaydí in t'owa ginnân dívítu'wínúnde?, "Jôesidân díhí'máa waagibá nat'oet'óe, wí sendida'bá joe." ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Tádáví wí makówáwi t'óepa'aa'i' óesan Herod óehay'amídí, hedí pubádí iví see ónk'oeđiho nachuu. Han únpóe idi in t'owa wí'ovâytu'anpídí Jôesi Tádává'mân hay'i namuu'in.

²⁴ Hewânbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun shánkí wânbo dit'oe'o, hedá báyéki ónsíghónde?.

²⁵ Ihayháábá Barnabas-á Saul-ádi inbí t'óe oe Jerusalem dânbowa, i' chá? in méesate'in tsonnin ovâyágídi, hedí iwedí oe Antioch-piye dawáymáa. John wá? indádí dânhó?, i-á Mark gin wá? nakháwä.

13

Barnabas-á Saul-á ovânde'mandá ovânsan Jôesi Tádáví hí? t'owa ovây't'óe'amídí

¹ Oe Antioch bú? iwe in wé'gen méesate'indádí wên Jôesi Tádáví tukhe'mindá hedá wên iví hí? ovâyhá'o'indá diji?. Ginnân dikháwä: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á "Phéndi Sen" gin óetu'o?), Lucius-á (i-á Cyrene nange'i namuu), Manaen-dá (i-ádi hedá i' tsondi Herod-ádi wé'ge dasôe). ² Wí thaa diwé'gekw'ó Nanbí Sedó Jôesi Tádá óe'a'ginmäänídi hedá dívíhäädá'amídá, hedí i' Yä'dää'i P'oe'waa'hâädi ovâytu'an, "Naadi Barnabas-á Saul-ádi dovânde'man wí t'óe háäwí dín'amídí. Nää-á undá in wíjebá bînsóege-í han dän'amídí." ³ Hedího wíyá dívíhäädá'an, hedí in wíjev'i'dí dívímankw'óđidi ovânjúusu'an, hedí ovânsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji'

⁴⁻⁵ Hedího Barnabas-á Saul-ádi damáa, i' Yä'dää'i P'oe'waa'hâädi ovântu'an waa. John Mark wá? indádí naji? ovânkhäge'namídí. Oe Seleucia bú'piye dimáa, iwedáhá? kophé iwedí wí p'ojäädi Cyprus gin dâytu'o' iwepiye dimáa. Hedí Salamis bú?-á dipówá, hedí iwe Jôesi Tádáví tun in Hudíyoví méesate eejé ovây't'óe'o?.

⁶ In poje sená? ná'i p'ojäädi i'ge t'áhkí diji?, ihaydáhá? oe Paphos bú? dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemû?, Bar-Jesus gin nakháwä'i? (Greek tundi "Elymas" gin nakháwä). I-á pínnándi namuu hedí natû? i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi-ân namuu, hewânbo ihójomáa. ⁷ Ná'i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema únmuu. Sergius Paulus-á hânho há'i sen namuu, hedí Jôesi Tádáví hí? nat'óeyanda'đi Barnabas-á Saul-á ovântu'khánnan. ⁸ Hebo ná'i pínnándi nada? ovânkhâa'amídí, hedânho i' tsondi? óetumáa, "Wíwíwääyü-ípi háa wóetumáa'in." ⁹ Hedí Saul (náa Paul gin wá? óekháyá'de?) i' Yä'dää'i P'oe'waa'hâä pín ta'gedí imáa, hedí tsítáye Elymas óedamúnde?, ¹⁰ hedí óetu'an, "Ü-á Penísendiví ay-ân kavéé unmuu, ü-á wí hójo'ída? unmuu, háäwí bí'o'i-á yä'dääpí'da? namuu, háäwí híwó'di namuu'i-á nâat'ay, ü-á Jôesi Tádáví ta'ge'in p'óe mánmäägi'amí'in unda?." ¹¹ Nää-á ót'óeyanbe, Nanbí Sedó

Jôesi Tádádá wóetuhchänukhâymaa, hedâho untsi⁷t'aapúuwí, hedá ívíwo hay thaa í⁷ than wänbo wí hÿyää wänbo wínâamúunípi."

Paul ihí⁷bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhaadeedi t'âhki ûnkhunpóe, hedí oepiyá náäpiyá najídi wí to⁷wí óetuwámáa óepaamá⁷ve-ídi. ¹² Haa Elymas ûnpóe⁷in í⁷ tsondidi óemû⁷ ihaydi Jôesi Tádáví tun iwäyü. Í⁷ hääwí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví⁷gedi nahâhpóe⁷i⁷di óeháa⁷an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú⁷ Pisidia nange naná⁷ diwe daji⁷

¹³ Paul-ádi íví k'ema⁷indádi Paphos-di kophé iwedí dimää, hedí oe Pamphylia nange iwe Perga bú⁷ dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovänjoe⁷an hedáhá⁷ í-á Jerusalem-piye nawâymaa. ¹⁴ Perga iwedí in wije damää, hedáhá⁷ Antioch bú⁷ oe Pisidia nange dapówá. Hedí kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate⁷ay ee dats'ü Jôesi dän⁷a⁷ginmäänídi. ¹⁵ Wí to⁷wí wí hâyü háa Moses ita⁷nan diwedí itunnan, hedá wiyá to⁷wí-á hâyü-á in Jôesi Tádáví hân⁷oe⁷in tukhe⁷min dâyta⁷nan diwedá itunnan. Dântunkanbowa ihaydi in méesate p'ó⁷dédí⁷indi to⁷wí óetü⁷an Barnabas-á Saul-ádi ovântü⁷amídi, "Tí⁷úuwín páádé⁷in, tí wên tumakhe wänbo ná⁷in t'owa ovây⁷määni? Dada⁷dáho náä ovâyhée⁷amí." ¹⁶ Hedího Paul iwínúdi imannan dívít'óeyaanídi, hedí ginnân ovây⁷tü⁷an:

"Un Israel t'owa, hedá un wé⁷gen t'owa Jôesi bîn⁷a⁷ginmä⁷indá, bít'óeyanbe. ¹⁷ Na⁷in Israel t'owa Jôesi Tádáví⁷piye ívíwâyunde⁷, hedí hân⁷oebó⁷ í⁷dân nanbí thehtáy pahpá⁷in dínde⁷man, hedá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovâykhäge⁷nan díví⁷ây⁷t'owasóewé-ídi, tobá iwewin wídimuupí wänbo⁷, hedáhá⁷ íví ihaydi há⁷i nange iwedí ovây⁷piye. ¹⁸ Hedí jónántä paayo ahkon ní⁷ge diji⁷ káydí ovây⁷ýyngi⁷an. ¹⁹ Hedí Jôesi Tádáví ovâykhäge⁷nan tsé ihay háäge⁷in t'owa ná⁷i nange Canaan gin dâytü⁷an diwe ovâyhâanú-ídi, hedáhá⁷ í⁷di in Israel t'owa Canaan ovây⁷wije. ²⁰ Jónän tägintädáhá⁷ p'ánántä (450) paayo óeho⁷ ná⁷i t'âhki napúuwídi.

"Iwedáho Jôesi Tádáví ovây⁷sonninkw'óe⁷ó, íví tukhe⁷bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Hedí in t'owa⁷di Samuel óedaa⁷an wí kw'áye⁷i tsondi ovây⁷sóege-ídi, í⁷ wé⁷ge⁷i nange⁷in t'owa dín⁷ân waagibá, hedího Jôesi Tádáví Saul ovây⁷mági, í-á Kish-ví ay únmuu, hedí in Benjamin-bí äy iwedí⁷i⁷báho namuu. Saul-á jónántä (40) paayo inbí kw'áye⁷i tsondi dínmuu. ²² Ihaydiho híwóhpí í⁷andi Jôesi Tádáví óejää⁷an, hedí David óesóge inbí kw'áye⁷i tsondi dínmuunídi, í-á Jesse-ví ay únmuu. Jôesi Tádá natü, 'Naa dínhanginná David-ví ánshaa-á naví⁷ waagibá únmuu⁷in, hedá í-á hääwí t'âhki háa naa otü waa ikanhúuwí. ²³ Jôesi Tádá íví tun imági David-ví thehtáy pahpá⁷ây iwedí wí na⁷á⁷in ná⁷in Israel-win t'owa ovây⁷aywoenídi, hedí í-áho náä napówá, í-á Jesus-âho namuu.

²⁴ "Hewänbo wa⁷di Jesus íví t'óe its'an⁷anpídíbo⁷, John í⁷ p'ó⁷p'oekandi⁷di in Israel-win t'owa t'âhki ovây⁷tümáa, 'Unbí t'aywó⁷di binjoe⁷an, ihaydâho wây⁷p'ó⁷p'oe⁷amí.' ²⁵ Hedí John íví t'óe ibowakhây⁷o⁷ ihaydi, ihayda⁷ ovây⁷tümáa, 'Ti naa-ân í⁷ bîntsíkha⁷máa⁷i⁷ omuu gin í⁷ánde⁷? Naa-á joe. Bít'óeyanbe, naví shánki tí⁷úugá wiyá to⁷wí napowagi⁷o, í-á naví shánki itsonmáa⁷i⁷ namuu. Naa ihay híwó⁷di wó⁷muupí íví anto wänbo dônp'ää⁷di-ídi, ginnâho John natü.

²⁶ "Tí⁷úuwín páádé⁷in, un Abraham-bí äy iwedí⁷in ímuu⁷indá hedá un wé⁷gen t'owa Jôesi Tádá bîn⁷a⁷ginmä⁷indá, undádi na⁷indádi Jôesi Tádáví dítü⁷an hádídi in t'owa ovây⁷aywonde⁷in. ²⁷ Hewänbo in t'owa Jerusalem dithaa⁷in hedá inbí tsonnindá ta⁷gendi wí⁷dínhanginnáhpí to⁷ Jesus namuu⁷in,

hedá i' hí? Jôesi Tádávi tukhe'min Jesus-ví'gedi dáyta'nandi wídika'póya'pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówá thaa waa ná'i hí? dáyundo wänbo', híwó wídika'póya'pí. Hedânho ditú Jesus óhéyíj'i in únkhây'á', hedího háa in Jôesi Tádávi hân'oe'in tukhe'min dáyta'nan waa ta'gendi napóe. ²⁸⁻²⁹ Hääwi t'ähki Jesus óe'andi Jôesi Tádávi ta'nin diwe ho nata'muu. Ná'in t'owadi Pilate óedaa'an natsompúuwídi Jesus óhéyíj'í, tobá wên t'aywó'nin wí'ónshaapí wänbo'. Hedí han óe'andá nachuudá in phé'win diwedí óewáve, hedá wí t'owápho ee óek'ú'.

³⁰⁻³¹ “Hewänbo Jôesi Tádávi óewáywówápaa. Hâyän wänbo wên t'owavi'piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to'wên óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwehay wa' nachuupídíbo'. Hedí ná'in t'owadá wé'gen t'owa ovâytumáa nawáywówápóe'in dáymu'.

³²⁻³³ “Hedí náä-á na'indá wá' ná'i' híwó'di tun wáy't'óe'o': Jôesi Tádá nanbí hehääwi thehtáy pahpá'in iví tun imägi Jesus óewáywówápakhâymaa'in, hedí háa ovâytu'an waa na'in inbí äy iwedi'in gimuu'ingi' i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jôesi Tádávi Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

³⁴ Wíyá wáyge Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhâymaa'in,

hedí un wá' hanbá wáykâymaa.

Hedí ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'únseejé-ípi gá óewáywówápakhâymaadân, hedí há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wáy-á wéhpée Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yá'dää'i ayví tú' wí'náasijepäkhâymaapi.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedi wí'ihí'máapi. Iví thaa wa' nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádávi óetu'an waa iví t'owagi' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedí iví páadé ká'ää'in ovâykhä'kw'ódi iwebá óekhá'k'ú', hedího iví tú'ho únsije. ³⁷ Hewänbo Jesus-ví tú'-á wí'únsijepí, i-á i' Jôesi Tádávi óewáywówápaa'i namuu.

³⁸⁻³⁹ “Tí'úuwin páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in náä wáytuhkankhâymaa'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owóejé-í. Tobá i' tsontun Moses ita'nandi bín'a'ginnamídi úvíkhääde wänbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjáa'amí, hewänbo Jesus-ví'piye úvíwâyundédáho wovâyjáa'amí-ákun. ⁴⁰ Náä undá bí'âyíngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádávi hí' iví tukhe'min dáyta'nannin wí'únpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wídínchä'muupi'in bit'óeyan.

Unbí thaa eeje wí hääwi wáyupíwó'di namuu'i hânho hay'i namuudi naa dáykhâymaa,

hedí wí'úvíwâyukhâymaapi tobá wí to'wídi wovâythayjo wänbo'.

Hedího wovâyháa'amí, hewänbo wí'úvíwääyú-ípi, hedânho ichuuwí'.

⁴² Paul ihí'bowa, hedí i-ádi Barnabas-ádi i' Hudíyovi méesate iwedi dapeemän dihaydi in t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'i hääwi dit'oe i'gedíba shánkí ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedí dínwé'gek'ewe' dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádi Barnabas-ádi dimää, hedí in wíjedi ovâytumakhe'an Jôesi Tádávi sígísehkanä iwe díwíwâyuhúuwídi. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wáy-á wéndá Hudíyo dimuupi wänbo in Hudíyovi khuubá dáyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'ähki waa in bú'win t'owa díwíwé'ge'an ná'i Jôesi Tádávi tun Paul-ádi Barnabas-ádi dánt'óe'odi dit'oe-ídi. ⁴⁵ In Hudíyovi p'ó'dédi'indi ná'in báyéki t'owa in wíjeví'piye dimändi ovâymu' ihaydi, ivíwo dithúupóe, hedí ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen

wí'ûnmuupí, hedá iví'gedá híwóhpí dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádi Barnabas-ádi khunwóeda'ginpidíbo' ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'á? Jôesi Tádávi hí' un Hudíyo páade wâyt'ôe'amí'in, hedího han ân'an. Hebo bínjoegi'andi úvíkeejo' undá in wówátsi nahándeptí'in bínkáyjí'in wí'ímuupí'in, hedânho náá na'índi wâyjoekankhâymaa, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piye gamän, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' ta'nin diwe na'in ginnân ditú'andän: Naadi u' wide'man wí ko waagi'ba unmúunídí,

in Hudíyo dimuupí'inbí'piye unmu-ídí,

in t'owa t'ähkí náá oepáa k'aydi hádídí ovây'aywoeni'in ovâytu'áamídí."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'i hí' dit'oedi hânho dihíhchanpóe, hedí ditú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' híwó'di ûnmuu." Hedí t'ähkí in to'wên Jôesi Tádávi ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahándeptí'in dâykáyjídí iví'piye dívíwâyü.

⁴⁹ Hedí shánkí wänbo t'owa i' nange t'ähkí dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun dit'oemän. ⁵⁰ Hewänbo in Hudíyodi in bú'win kwiyä' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nan, hedá in senä' kw'áye'in dimuu'in wá', hedího ná'índá Paul-á Barnabas-á ovänjänäkí'an hedá inbí nan diwedí ovänkkehpiye. ⁵¹ Hedího inbí anto iwedí dänna'jeepídí in t'owa ovâykeeyamídí kodí wídí'v'ánpi'in, hedáhá' ná'i wêe bú' Iconium eepiye damää. ⁵² Hedí in Antioch bú' dithaa'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in hânho dihíhchanpóe, hedá pín ta'gedá i' Yä'dâa'i P'oweaqahâa-á dâymáa.

14

Paul-ádi Barnabas-ádi Jôesi Tádávi tun oe Iconium bú' ovây't'ôe'o'

¹ Haa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dänpóe waabá oe Iconium wá' dänpóe. I' Hudíyovi méesate'ay ee dats'ú, hedí hânho híwó ovâyhée'andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu'índá Hudíyo dimuupí'índá Jesus-ví'piye dívíwâyü. ² Hewänbo wên Hudíyo inbí hí' dívíwâyundeptí'índá wây-á Hudíyo dimuupí'in ovây't'e'ya'nan, hedího ná'in Hudíyo dimuupí'in in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí'piye haa dichaa. ³ Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dänwóyí', hedí khunwóeda'ginpidíbo Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí dänhí'máa. Hedí i'dá ovänkaymági pinnán t'ôe dän'amídí, hedânho in t'owa ovâykeeyamídí i' hí' iví sígísehkanä ûnmuu i'gedá ta'gen namuu'in. ⁴ Hebo in t'owa i' bú'windá dit'oedi handa' wídí'ánshaamuupí. Wéndá in Hudíyo-ádi dipóe, wéndá in wíje Jesus-ví' t'ôekhuwa'índáá.

⁵ Hedího wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupí'índádí in bú'win p'ó'dédí'in wóegé díví'ánshaamági ovänwa'amídí hedá ovänk'usäyü-ídá. ⁶⁻⁷ Hebo haa ovänkhâymaa'in Paul-á Barnabas-á dänhanginpóe, hedího oe Lycaonia nangepiye dajän, hedí wíje bú' Lystra-á Derbe-á iwe hedá i'ge t'ähkí Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovây't'ôekanhon.

Paul oe Lystra bú' óek'usäyü

⁸ Ná'i bú' Lystra iwe wí sen natsi'dee'ipí' na'än. Na'aypuýädíbo ha'bi namuu, hedího wáymü wänbo wí'ijíyépi. ⁹ Paul ihí'máadí ná'i sendá nat'ôeyannän. Paul-á ta'gebo óemú'dí ûnhanginná i' sen in wâyü ûnhekhápúuwídí imáa'in, ¹⁰ hedího kaygi óetu'an, "Óta'gewínú." Hedí i' sen ichänuwínúdí natsi'dee.

¹¹ In báyéki t'owa iwe diji'in haa Paul i'annin dâymû'dí di'ánde wên wíje inbí jôesi damuu'in, hedího kaygi ditú inbí tundi, "Wên jôesi damuu'in

makówáđí nanbí'wepiye dawân heđi na'in t'owa waaginbá dapaa." ¹² Ditú Barnabas-á Zeus-ân namuu, heđi Paul-á Hermes gân óekháyă', gá Paul shánki ihí'máadân. * ¹³ Wí méesate hay'i oe bú'đí já'wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dáy'a'ginmá'. I' méesatewi owha' wên tõeđo-á heđá póvi ophidé'i-á i' bú' tehpaá phóđi iwepiye imaa, heđi i-áđi in t'owa-áđi in tõeđo dáy't'aháqanú-i'in dida' ovân'a'ginmääníđi.

¹⁴ Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívíkhâyamáa'in dänhanginpóe ihayđi inbí k'éwé'in to dänwhé'e'an ovâykeeyamíđi háa díví'o waa wí'ovänhi'anpí'in, heđá in t'owaví jáa dän'ääts'úđeđi dántuwínú, ¹⁵ "Háadán gin úví'o"? Na'indá t'owada' gamuu un waaginbá. Na'indá ga'ää Jõesi Tádáví híwó'di tun wáy't'óe'amíđi, heđânho ná'i háäwí nachä'muupí' úví'o'i bínjoe'amíđi, heđá i' nawówáji'i Jõesiví'piye úvíwääyú-íđá. I-ân makówá-á nandá máap'oe-á heđá háäwí t'ähki eeje nakw'ó'di-á ikhíjé. ¹⁶ Heđi tobá hân'oebo náa puwahay wáyjé t'ähki'in t'owa háa díví'amí'in dida' waa Jõesi Tádáđi ovâykanmägi wänbo', ¹⁷ thay'eđi ovâykeeyan háawi i' namuu'in hânho híwó ovây'andi. I'dân in kwan makówáđi wovâyjemu, i'dibá háäwí i' nan diweđi napaa'i wovâypaye. I'dân koegi' wovâymä' heđá wíyá háäwí unbí pí'ná wovâyhíhchannamígi'á." gin Paul-di ovâytu'an. ¹⁸ Hebo tobá t'ähki ná'i ovâytumáa wänbo', báyéki t'óe dänpóe in t'owa ovâywóyi'níđi in tõeđo wíđáy't'aháqanú-ípíđi in ovân'a'ginmääníđi.

¹⁹ Ihayđibá wên Hudíyo Antioch bú'win heđá Iconium bú'windá dipówá, heđi Paul-á Barnabas-á ovántunsúumáađi in Lystra-win t'owa háa ná'in dipówá'in ditú waagida' dívíwäyü. Heđiho Paul óek'usäyü heđi óehay gin dichanpóeđi ee bú'đí já'wépiye óewhaapiye. ²⁰ Hewänbo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Paul-ví'wepiye di'ää, heđi wa'đi iví'ge dibúuwín dihayđi iwínú, heđá wíyá i' bú' iwebá nawáyts'ú. Wíyá tháwändá i-áđi Barnabas-áđi oe Derbe bú'piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymää

²¹ Oe Derbe bú' Jõesi Tádáví híwó'di tun ovây't'óe'an, heđi báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyü. Ihayđiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye heđá Pisidia nangewi bú' Antioch-piyá dawáymää. ²² Ná'i bú' eeje in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'nán shánki kay'indi dívíwääyú-íđi, heđá dántumakhe'an ta'gendi dívíwäyühúuwí'in. Ovâytu'an, "T'ähki na'in äyt'óephaadé-i'in gínpuuwí oe makówá gipówápíđibo'." ²³ Heđi t'ähki i' méesate eeje tsonnin ovâykw'óđi, heđáhá' dänjúusu'andá dänhaqáđá'andá t'ähki in dívíwäyü'in ovâytu'an, "Nanbí Sedó Jõesi Tádáđi wovâypháhuwí."

²⁴ Náa-á Pisidia nange i'ge daphademää, heđá Pamphylia nange iwá dapówá. ²⁵ Iwe in Perga bú'win t'owa Jõesi Tádáví tun ovây't'óe'an, heđá iweđá wíyá wêe bú' Attalia-piye damää. ²⁶ Iweđáhá' kophé iweđá i' wêe Antioch bú' iwepiye dawáymää. Iweđânho hân páadéđi wáypiye damää heđi damääpíđibo in méesate iwe'in t'owadi ovänjúusu'an Jõesi Tádáví sígísehkanáđi ovän'áyngi'amíđi, iví t'óe dän'amíđi. Heđi náa-á inbí t'óe-á dänbowađi dawáy'ää.

²⁷ Oe Antioch dapówá ihayđi t'ähki in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, heđi ovâytu'an háa Jõesi Tádáđi ovänkhäge'nannin i' t'óe dän'andi t'ähki,

* **14:12** In Lycaonia-win t'owa-á in wé'gen Greek t'owa waaginbá dimuudí báyéki jõesi dínkw'ó. I' shánki p'ó'déđi-á "Zeus" gin óekháyände', heđá wí t'óekhuwa'i-á "Hermes" gân nakhätwä.

hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá? Jôesi Tádádí ovâymági'in dívíwääyú-ídí. ²⁸ Báyékí thaa oe Antioch in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indádí dänwóyí'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

¹ Wên sená' oe Antioch dipówá Judea nange iweđi, heđi indi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâyhá'o'. Gin ovâytú'an: "In Hudíyo waaginbá ík'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há'to' oe makówápiye ímú-í." ² Paul-á Barnabas-á ívíwo wí'ovânhi'anpí háa in sená' dipówá'in ditú'nin, heđi indádí báyékí dívítuhkannan. Heđiho Paul-á Barnabas-á hedá wáy-á wên Antioch-win sená'dá ovâyde'man Jerusalem-piye dimú-ídí, iwe ovâyhée'amídí in Jesus-ví't'òekhuwa'indá in méesate'in tsonnindádí ná'i hääwí napóe í'gedi.

³ Heđiho ná'in sená' Antioch iweđi ovâysandi ná'in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á í'ge diphade. Eeje in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in ovâytú'an hääwí t'ähkí háa in Hudíyo dimuupí'in dínpóe'in, inbi khuu dáyjoe'andi Jesus-ví'piye dívímági. Heđi ná'i hí' dit'oeđi hânho dihíhchanpóe.

⁴ Jerusalem bú' in sená' dipówá ihayđi, in méesate'in t'owa-áđi in Jesus-ví't'òekhuwa'indádí hedá in méesate iwe'in tsonnindádí in ovâysíghógi. Ihayđiho Paul-áđi Barnabas-áđi ovâytú'an t'ähkí í' hääwí Jôesi Tádádí ovâykhäge'nandi díví'amídí í'gedi.

⁵ Hebo wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá Pharisee t'owa-ân dimuu, heđi dívíwínúđi ginnân ditú, "In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dínkhây'ä' in Hudíyoví k'ewe taadi ovâytaa'amí'in, hedá wá' nakhây'ä' ovâytú'âamí'in t'ähkí í' tsonnun Moses ita'nandi' dáy'a'ginnamí." ⁶ Heđiho indádí in Jesus-ví't'òekhuwa'indádí in méesate iwe'in tsonnindádí dívíwé'ge'an ná'i hääwí í'gedi dívíhée'amídí.

⁷ Híwó hayho dívíhée'an, ihayđiho Peter iwínúđi ovâytú'an, "Tí'úuwín páadé'in, únhanginná háyú hay paayo phade Jôesi Tádádí naa díde'mannin in Hudíyo dimuupí'in dovâyhée'amídí íví híwó'di tun dit'oe-ídí hedá í'piye dívíwääyú-ídí. ⁸ Jôesi Tádá t'owa t'ähkíví ánshaa únhanginná, heđi na'in dínkeeyan í'dá in Hudíyo dimuupí'in wá' ovâysíghógi'in í' Yä'daa'i P'oweaqaháa ovâymágidi. Na'in dímagi waabá in ovâymági. ⁹ Hedá ikeeyan t'ähkí indádí na'indádí handa' dímaa'in, gá indi íví hí' ónwâyudí í'dá inbí t'aywó'di inbí pí'náđi ovâyjâa'andân. ¹⁰ Heháadanho náa un ída? Jôesi Tádá bint'ayjaa'amí'in? Undá ítsonpoe'vo in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwâyú'in wên hääwên kây'in díví'amí'in, hewânbo háa bintsonmáa'indá na'in wígínkodípí íví'amídí, nanbí thehtáy pahpá'in wá' wânbo wíđínkodípí. Wí hääwí kháa'i inbí t'ú'k'eegi bín'í'k'úya' waagibá úví'o'. Ha'wáa wí'úví'amípí. ¹¹ Na'indá ívíwâyunde Nanbí Sedó Jesus-ví sígísehkaná únmuuđibo dín'aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' handíđibá ovây'aywoeni."

¹² Ihaydáhá? Barnabas-áđi Paul-áđi ovâyhée'an. In t'owa t'ähkí díwé'gek'w'ó'nin hánda' dikwoddee ovânt'òeyandedi in wíjeđi ovâytumáađi háa Jôesi Tádádí ovânkhäge'nannin t'ámäge'i pínnán t'òe dän'amídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa-áđi daji' ihayđi. ¹³ Dänhi'bowa, ihaydáhá? James-dá ginnân íhée'an: "Tí'úuwín páadé'in, náa-á naa-áhá' dín't'òeyan. ¹⁴ Simon Peter-di

na'in ditu'an Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupi'in t'owa wá' ovây'áyíngimáa'in, heđi handiđi dínkeeyan wên in diweđi ovâyhógi'in ivi'in únmuuníđi. ¹⁵ In Jôesi Tádávi tukhe'min hân'oebo hanbá ditú, heđi háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú'in ginnân dáyta'nan:

¹⁶⁻¹⁸ I' tsondi David-ví áy iweđi'inbí tsonkhuu dínhandí wí tewhá nakanu'í waagi'inbá dipoe,

hewânbo wáy wí thaa naa owáy'á' heđá inbí tsonkhuu dovâywáymáani.

Háa dimú'de waagibá dovâywáykwohkhâymaa.

Naa han dáykhâymaa heđânho t'áhkí in wé'gen t'owa dida'íđi dítaa-í'in, háyú in Hudíyo dimuupi'in dovâyhógi'in naví'in dínmuuníđi.

Ginbo Nanbí Sedó Jôesi natú, i'đá hân'oe ná'i háäwí t'owa ovâyhangin'ánnan."

¹⁹ Heđá James gin wá' natú, "Ná'i hí' Jôesi Tádá natú'i namuđi, ginnân naa dínchanpoe'o: Wígínkhây'áhpí in Hudíyo dimuupi'in Jôesivi'piye dívíts'anwáyu'in áytu'áami'in háawin káy'in dáy'amíđi.

²⁰ Han ivi'amívi'wedi, áyta'namí ginnân áytu'áamíđi: Wíđáyk'o'ípi i' koegi' nakoekhâak'oe'í gá in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymágiđan, * heđá wíyá to'wívi' kwee-áđi háa sendáđi wíđíviwho'kw'ôenípi, heđá in animáa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' ún'p'oe napeepi'-á wíđáyk'o'ípi, heđá i' ún'p'oe wânbo-á wíđáyk'o'ípi. † ²¹ Gin naa otú' gá ná'i háäwí'gedi Moses ita'nandán, heđi kaykhanwówá thaa waagi Hudíyovi méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná'in Moses ita'nannin t'owa dáyundo, heđá ivi hí'-á t'áhkí bú' naná' deeje ónt'oe'o'."

In Hudíyo dimuupi'in Jesus-vi'piye dívíwáyuunde'in wên ta'nin ovâysan

²² Heđiho in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá heđá t'áhkí in wé'gen méesate'indá ginnân ditú, "Wên sená' na'inbí'wedibá dimuu'in áyde'mamí, heđi Antioch-piye áysaaní Paul-á Barnabas-á indáđi." Heđiho Silas-á Judas-á ovánké', ná'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwá. In méesate'in t'owadi ná'in sená' báyéki ován'a'gin. ²³ Heđi wên ta'nin indáđi dáyho' ginnân nata'muu'in:

"Un Hudíyo ímuupi'in hebo nanbí tí'úuwín páadé'in ímuu'in, un oe Antioch bú' heđá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa'in, na'in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá heđá in méesate'in tsonnindá unbí tí'úuwín páadé'in gimuu'indi wáysengitumáa. ²⁴ Na'in gínhanginpóe wên t'owa náweđi dimáá'indi píháwi háäwí wováytu'annin, heđiho inbí hí' dínmuuđi wí'únhanginnáhpí háa úvi'amí'in, heđá t'áhkí únbeede. Hebo na'indá há'in t'owa wí'áytu'anpí ha'wáa díví'amí'in. ²⁵⁻²⁶ Heđânho ívíwé'ge'an heđi áywéhpêe'andi gitú híwó namúuni'in Paul-á Barnabas-á unbí'piye wáysaaníđi. Indá sená' áysígi'in damuu, heđá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí' dänmäniđi. Heđá wá' gitú híwó namúuni'in wáy-á wên sená' áyde'mamíđi indáđi damú-íđi, ²⁷ heđiho Judas-á Silas-á áysan. Háa ná'in ta'nin diwe áyta'nan waa indibo hanbá wováytuhkankhâymaa.

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupi'in t'owa-á dáyháäwikhjíe inbí jôesi dínmuuníđi, heđi koegi'-áđi wíyá háäwí-áđi ná'i jôesivi'piye dáyhúja' dáy'a'ginmäniđi, heđáhá' i' koegi'bá dáyku'ch'áade' in t'owa dáyko'íđi. In Hudíyo dicanpoe'o ná'i koegi' dáyko'oeđá, in wé'gen t'owavi' jôesi dáy'a'ginmä' waagibá dív'amí. † **15:20** In Hudíyo dínkhâak'oe ná'i pívi na'ún'p'oepeepi' dáyko'íđi, heđiho in Jesus-ví t'ôekhuwa'in wíđida'pí in Hudíyo dimuu'in gí'bi pívi dáyko'í'fin in Hudíyo dimuu'in wí'ovâyháachannamíđi.

28-29 I' Yā'dāa'i P'oewaahāa natū hīwó wīnamuupi'in wí hāāwí káy'i wāyту'āamídí úv'āmídí hedá na'in wá' hanbá gichāa. Hebo ná'i hí'áho únkhá'ā' bīn'a'ginnamí'in: Wíwīnk'o'ípí i' koegí' in wé'gen t'owa inbí jōesi dāymāgi'í', hedá wíwīn'ūnp'oek'o'ípí, hedá in animāa ovāyk'éwhihān'ú'ínbī píví i' ūnp'oe napeepí' wíwīnk'o'ípí, hedá wíyá to'wíwí kwee'ādí hāa sendádí wí'úv'íw'ho'kw'ōenípí. Ná'i hāāwí wí'úv'í'ānpídí hīwó ūnpúwí. Sndgídh'o'."

³⁰ Hediho Judas-á Silas-á Barnabas-á hada Paul-á Antioch-piye ovāysan. Dipówá ihaydi in méesate'in t'owa t'āhki ovāywe'ge'an hedí in ta'nin ovāymāgi. ³¹ In t'owa dāyunnan dihaydi hānho dihíhchanpóe in hīwó'nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádi Silas-ádi Jōesi Tádávi tukhe'min damuudi in Jesus-ví'piye dívíwāyunde'in báyéki ovāyhée'andi ovāyту'an kwee waa sen waa di'āanídí, hedí inbí hí'dí ovāykhāge'nān shānkí kay'indi dívíwāyū-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay háyú thaa iwe da'ān, ihaydāhá' datú Jerusalem-piye dawáymú-í'in, iwedibáho páadé ovānpunjōn. In Jesus-ví'piye dívíwāyunde'in Antioch-'in dimuu'indi ovāntу'an, "Jōesi Tádávi wovān'āyīngihūuwí hāā p'óegé damāndi," hedí damāā.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádi oe Antioch-bo dānwóyí'. Eewān indá hedá báyéki wāy-á dikw'ó'nindádí Nanbí Sedó Jōesi Tádávi hí' in t'owa ovāyt'ōe'o'.

Paul-ádi Barnabas-ádi dānwije

³⁶ Wí háyú thaa naphade ihaydi Paul-di Barnabas óetу'an, "Jaho gawáymú-í t'āhki bú' eje, hāā Nanbí Sedó Jōesi Tádávi tun āntunphade eje, hedá hā' in méesate'in t'ūuwīn páadé'in ānmūnī, gānhangīnpūuwídí tígú hīwó'gí dimān." ³⁷ Barnabas-á nada' John Mark indádí bá dānhūuwí'in. ³⁸ Hebo Paul-á wīnahíjepí. Ihe'jidída' natú' Mark-á indádí wí dānhūuwí'pí, gá oe Pamphylia nange diji' ihaydi ovānjoe'andān, hedí iwe Mark wíyá wīnada'pí indádí in t'ōe i'āmí'in. ³⁹ Hedí ív'wo dāntuhkannāndi dānwije. Barnabas-di Mark óeké' i-ádi damú-ídí, hedí kophé iwedí oe Cyprus-piye damāā. Hewānbo Paul-dá Silas-á óede'man. ⁴⁰ In Jesus-ví'piye dívíwāyunde'in dívíjūusu'an Jōesi Tádávi ovānsígí'āyīnhūuwí'in, hedí damāā. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i'ge damāā, hedí in méesate'in t'owa ovāykhāge'nān shānkí kay'indi dívíwāyū-ídí.

16

Paul-ádi Silas-ádi Timothy namāa ovānkhāge'namídí

¹ Cilicia nange iwedí Paul-á Silas-á ná'i bú' Derbe-piye damāā, hedá wíyá bú' Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwā'í' nathaa, i-á Jesus-ví'piye iwāyunde'í namuu. Ivi jíyá Hudíyo-ān ūnmuu, hedí i' wá' Jesus-ví'piye iwāyū, hebo iví tādá-á Greek-ān ūnmuu. ² In Jesus-ví'piye dívíwāyunde'in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa'in ditú' Timothy-á hīwó'di sen namuu'in. ³ Paul nada' Timothy-di ovānyūhūuwí'in, hewānbo páadé óeho' i' Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'āmídí, gá ee dimān ní'ge báyéki Hudíyo dithaadān, hedí indá t'āhki dīnhanginná Timothy-ví tādá Greek ūnmuu'in. ⁴ Iwáy bú' iwéngé dimān dihaydi in méesate'in t'owa ovāyhangin'ānān hāa in Jesus-ví t'ōekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá oe Jerusalem ditú'in, hedá ovāyту'an ná'i hí' dāy'a'ginnamí'in. ⁵ Hedí in méesate'in t'owa shānkí kay'indi dívíwāyū, hedá shānkí wānbo t'owa-á dívíwāyūhon.

Hāa Paul oe Troas imū'in

⁶ Oe Asia i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi Jôesi Tádávi hí' i'gedi wí'ovâyhí'mägipi, hedího in nange Phrygia-á Galatia-á i'ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihaydi ná'i nange Bythinia ditsudedá', hewânbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhâ'an. ⁸ Hedího Mysia nange i'ge wá' daphade, hedí Troas bú' iwá dapówá.

⁹ I' khun Paul wí hääwi ûnkeepóedí imú' waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay'indi óeda'máa, "Nää Macedonia-piye óká've na'in díkhäge'namidí." ¹⁰ Hedí Paul ná'i ûnkeepóe i'gedi dítu'an dihaydi wesebo na'in ívíkhây'an Macedonia-piye gimú-ídi, gínhanginnândi ta'gendi Jôesi Tádá nada' iví híwó'di tun in t'owa iwe'in âyt'óe'amí'in. *

Oe Philippi bú' Lydia-á Jesus-ví'piye iwäyü

¹¹ Troas-di kophé iwedí gimäädi i' p'ojâadi Samothrace-piye gipówá, hedá wíyá tháwándá iwedáhá' ná'i bú' Neapolis-piyá gimää. ¹² Iwe i' kophé iwedí giwá, hedí nangedíbo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay'i bú' namuu Macedonia nange iwe, hedí báyéki Rome'in t'owa iwe dithaa. Hâyü thaa iwebo ívíwóyí'.

¹³ I' kaykhanwówá thaa-á i' bú' tehpaá phódi já'wépiye gipee, ihaydáhá' p'o'k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedán in Hudiyo t'owa iwepiye dimää'á dívíüusu'amídi. Iwá wên kwiyá' diwé'gekwo', hedí nange ívíkw'ódi di áyhé'an. ¹⁴ Wí kwee in diwedí nakháwá Lydia gin. I-á Thyatira bú'wi-ân namuu, hedí i' aa p'í tsáawá'í' ívíwo nachá'muu'i kuhcha'i namuu. I'dá Jôesi Tádá óe'a'ginmä', hedí Paul-ví hí' ónt'óeyandedí Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge'nán háa natú'in isígikáyídi. ¹⁵ Lydia-á hedá iví k'aygi'indá dívíwäyüdi ovây'p'ó'p'oe'an. Ihaydiho i'di na'in dítu'an, "Nää-á únhanginpóe naa ta'gendi Nanbí Sedóvi'piye dáywäyunde'in. Hedáho naví tewhá eepiye biká've, hedí iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi dítumáadiho gimää.

Paul-á Silas-á ovânpansóge

¹⁶ Wí thaa ee dívíüusu'o' ipiye gimän dihaydi, wí a'yúdi díjay. Ná'i a'yú-á wên t'owadi óekumá, hedí wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa. Ná'i p'oewaahâadi háä t'ähki hí' óetu'o' natúunidí háa t'owa dínpuwagi'o'in. Iví tsonnin háyü-anho dâychá'hónde' i' i'o'í'di. ¹⁷ Hedí Paul-á na'indá i' a'yú gínwóeji'di ituwínúnde' ginnân: "Ná'in sená'dá Jôesigi' dívít'óemáa, i-á i' shánki kw'áyewi namuu. Indá wovâytu'qamí hádi di wovây'aywoeni'in." ¹⁸ Hâyü thaa ginho i'o' Paul nat'ayjaapóe píhay, hedího ibéedí i' yä'dâapi' p'oewaahâa óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'ú' wíjôenidi, há'i a'yúvi'wedí óepeve." Hedí i' p'oewaahâa wesebo ûnpee.

¹⁹ I' a'yúvi tsonnin dínhanginá i' a'yúdi wíyá wí'ovâychá't'ankhâyamápi'in, hedího indi Paul-á Silas-á oványâ'di ovânkhóhkay'an i' bú'win p'ó'dédi'in dikw'ó' diwepiye i' bú' pingé, ²⁰ hedá ovâytu'an, "Ná'in Hudiyo sená'dá nanbí bú' iwe in t'owa ovây't'e'ya'do". ²¹ Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá'o', hedí na'in gínkhâq'óe ná'in khuu áykáyí'in háa áy'a'ginnami'in, na'indá Rome t'owa gimuudi."

²² Hedího in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á oványâ', hedí in bú'win tsonnindi inbí aa ovânwhé'e'an, hedí ditsónpóe ovânwhâäni'in. ²³ Báyéki ovânwhâdi ihaydáhá' ovânpansóge, hedí i' pan tewhá áyi'di óetu'an

* 16:10 Luke náä indádi naji', i' to ná'i hääwi ita'nandi'.

híwó ovân'áyíngi'amí'in. ²⁴ Gin óetu'an dihaydi i'dá pan tewhá pingé ovânsóge, hedí ovânpó't'âäk'ú'.

²⁵ Khun pinuđi hãđđi Paul-á Silas-á dãnjúusu'o' hedá dãnka'wo' Jôesi Tádá óekú'daa'amíđi. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovânt'óeyande'.

²⁶ Ihaydi tsíkhagipí i' nan hânho na'a'yápóe, hedí i' pan tewhá tepú wânbo na'a'yápóe. Wesebo i' pan tewhá phóđi nakuuđee, hedí i' kadéna in pan ovâywhi'kw'óđi'í dínwhisuudee. ²⁷ I' pan tewhá áyí'di najósa'wo hedí i' pan tewhá phóđi nakhu'undi imú', hedího na'ân t'âhki in pan dishavepee'in, hedího iví tsijó phá' iwahaké' hedí ipikhe'khâymaáwân. ²⁸ Hebo Paul ituwínú, "Wí'bo wíwíwá'amípí. Na'indá t'âhki wa'đi náábo gikw'ón."

²⁹ I' pan tewhá áyí'diđi wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dínmá'," hedí ónmaadi i' pan tewhá ee iwânáts'úde. Hânho nathathapoe'o nakhunwóeda'đi, hedí wesebo Paul-áđi Silas-áđi inbí páadépiye idége'disóge. ³⁰ Hedí iwínúđi oe já'wépiye ovânpiye hedí ovântu'an, "Naví sedó'in, hânna dáy'amí naa dín'aywoeníđi?" ³¹ Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwáyú, ụ-áđi uví k'aygi'indáđi, handidânho wovây'aywoení."

³² Hedí Paul-áđi Silas-áđi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' i' pan áyí'di-á hedá t'âhki iví k'aygi'indá ovâytu'an. ³³ Hedí wese i' khun i' pan áyí'diđi ovânho' ovân'owéedi-íđi ee datsa'an deeje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé'gen iví k'aygi'indá ovây'p'ó'p'oe'an. ³⁴ Hedáhá' Paul-á Silas-áđi iví tewhá eepiye ovânpiye hedá ovânhúujón. I-á iví k'aygi'indá t'âhki ivíwo dihihchanpóe, náá-áho Jôesi Tádávi'piye dívíwáyúđi.

³⁵ Wíyá tháwân hédéndi in bú'win tsonnindi wên áyí'nin sená' ovâysan i' pan áyí'di óetu'áamíđi Paul-á Silas-á ovânma'p'áđi-í'in. ³⁶ I' pan áyí'diđi Paul óetu'an, "In bú'win tsonnindi naa dítu'an wânma'p'áđi-í'in. Náá-áho damú-í. Jôesi Táadáho wovân'áyíngihúuwí." ³⁷ Hebo Paul-dá in áyí'nin sená' dipówá'in ovâytu'an, "Tobá wí t'aywó'di wíđínshaapí wânbo', hedá tobá oe Rome gánkháwáta'k'óe wânbo', in bú'win tsonnin ditsonpóe na'in dívíhãñi'in in t'owa t'âhki dímúuní iwe, hedáhá' dípansóge. Hedá náá-á kaadibo wáypiye dísaani'in dida'. Hebo há'to han dí'amí. Já' ovâytu'an náwe wí'bo di'ã-í hedí indân dípeemãni."

³⁸ Hedího in áyí'nin sená'di in bú'win tsonnin ovây't'óe'an háa Paul natú'in. In wíje Rome'in damuu'in in tsonnin dínhanginpóe ihayđi hânho dikhunwóeda'póe, ³⁹ hedího i' pan tewhá eepiye dimáá hedí kay'indi ovântu'an, "Dín'owójé undi." Hedáhá' iwedi ovânpiye hedí ovândaa'an i' bú'đi dapee-í'in. ⁴⁰ Hedího pan tewhá eedi dapeedi Lydia-ví'piye damáa. Iwe in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in ovâykweweaaenwaatu'andi ee bú'đi dapee.

17

Oe Thessalonica bú' Paul-á iví k'ema'indá ovây't'óephadəkannan

¹ Paul-á Silas-á ná'in wíje bú' Amphipolis-á Apollonia-á i'ge daphade, ihaydáhá' Thessalonica bú' dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesate'ay dínk'óe.

² Hedí Paul i' Hudíyoví méesate eepiye namáa, ihayda' i'o waabá wãhãã namáa wânbo'. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaa eeje Jôesi Tádávi ta'nin ovây'tundo', hedí i-áđi indáđi dívíhée'an itunnan ni'gedi. ³ Háa Jôesi Tádávi ta'nin natunda'in ovâythayyan, hedá ovâykeeyan ná'in ta'nin ta'gendí natú'nin i' to'wí Jôesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi

it'ôephadekhâyamáadáhá? nachuwagi'o, hebo wiyá nawáywówápuwagi'o. Hedá ovâytu'an wá?, "Ná?i Jesus, ivi'gedi naadi wâytumáa'i?, i-ân i' namuu Jôesi Tádádí ôesóge'i? t'owa ovây'aywoenidí." ⁴ Wên Hudíyo iwe diji'indá hedá báyéki Hudíyo dimuupi'in Jôesi Tádá dâya'a'ginmá'indá, hedá báyéki p'ó'dédi'in kwiyá? wá?, indá dívíwäyü ta'gen namuu'in haa Paul natü'nin, hedí Paul-ádi Silas-ádi dívíwón.

⁵ Hewänbo in wé'gen Hudíyo-á dithúupóe báyéki t'owa dívíwäyüdi, hedího wên sená? dichá?muupi'in háädi waa ee bú? pinge dívíkwinumáa?in ovâyhógidáhá? báyéki wây-á t'owa ovâywé'ge'an, hedí ovâyte'ya'nandi ee bú? t'ähki dínwänpitü. Ihaydáhá? in Hudíyo-ádi in sená'dádí wí sen Jason gin nakháwá?ivi tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-vi'piye iwâyunde?in namuu, hedí in phódi óntháani'in dívíkháäde?. Paul-á Silas-á ovântuwámáa oe já?wé ovânpeeyé-ídi in t'owavi páadépiye. ⁶ Hebo in wíe wí'ovänshaapi, hedího in sená?di ovâypiye Jason-dá hedá in wé'gen Jesus-vi'piye dívíwäyunde?indádi. Khóhkaydi in bú? tsonninbi'piye ovâyho?, hedí dívítuwínundedi ditü?, "Ná?in sená?di wáhää dimää wänbo t'owa ovâyte'ya?do?, hedí náa-á nääwá dipówá. ⁷ Hedí ná?i Jason-dá ovâysíghógi. T'ähki ná?in t'owa i' tsondi Caesar-vi tsonntun dâya'a'ginhánunde?. Ditü? wí to'wí Jesus gin nakháwá?i? i' kodí tsondi namuu." ⁸ Hedího in t'owa t'ähki hedá in bú?win tsonnindá dit'oe ihaydi dit'ayyaapóe. ⁹ Ihaydiho in tsonnindi Jason-dá in i-ádi diji'indádi ovâychá?wá?áakannan ovâyma?p'ähädi-ídi.

Oe Berea bú? báyéki t'owa Jesus-vi'piye dívíwäyü

¹⁰ Wesebo i? khun in Jesus-vi'piye dívíwäyunde?indi Paul-á Barnabas-á wiyá bú?piye ovänsan, Berea gin dâytü'o'i?. Iwe dapówá ihaydi i? Hudíyovi méesate'ay eepiye damää. ¹¹ In t'owa iwe?indá in Thessalonica-winbí shánki dikhâymuu ovânt'ôeyaanidí. Haa datü?in dit'ôeyanda?, hedí thamuwaaagi Jôesi Tádávi ta'nin dâytundo? dínhanginpúuwídi tigüba haa ovâytu'an waa ta'gen namuu'in. ¹² Báyéki t'owa inbí hí? ovänwäyü, in diwedí wên p'ó'dédi'in Greek sená?dá kwiyá?dá diji?.

¹³ Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádávi hí? oe Berea wá? ovâyte'oe'o?, hedího iwepiye dimäädi báyéki t'owa hânho ovâyte'ya?nan. ¹⁴ Wesebo in Jesus-vi'piye dívíwäyunde?indi Paul oe mâap'oe k'lygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dänwóyí?. ¹⁵ Wên t'owa-ádi Paul namää, hedí indi Athens bú?piye óeho?. Iwe i'di ovâytu'an oe Berea-piye diwáymú-i'in, Silas-á Timothy-ádi ovântü'äämídi háädi dánkodi ihaydi ivi'piye da?ää-i'in. Hedího han díví'an.

Paul-di in Athens-?in t'owa ovâyhéean

¹⁶ Wa?di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens oväntsíkha?máadiibo kodí winachanpóepi imündedi báyéki háäwi dínkw'ó'di? in t'owa dâykhjédi inbí jôesi dínmuu waa dâychaa'i?. ¹⁷ Hedího in Hudíyovi méesate'ay ee báyéki ovâyhéean Hudíyo-á Hudíyo dimuupi'indá, to'wên Jôesi Tádá dâya'a'ginmá'in. Hedá wá? thamuwaa-á bú? pinge dâyhääwíku'ch'áade? iwe in to'wên diphademännindá ovâyhéean'o?.

¹⁸ Hedá wéndá sená? wá? iwe diji?, indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuu'in dívíhá?o?. * Ná?in sená? Paul-ádi dívítuhkandodi wên

* **17:18** In Epicureans dívíwäyunde? i? shánki híwó'di háäwi in t'owagi? namuu diháchaanídi náä oepáa k'aydi. In Stoics-á diháchkanji? ta'gendi giháchaanídi wíginchá?ähpi háäwi wänbo gida'i-in hedíháa wáydi wänbo wíghaytaachaanípi.

ditsikapóe, “Hännan nä'i hähsó'yó natunji?” Hedá wëndá ditú, “Hádéewáy pi'wên t'owavi jôesivi'gedi ihí'máa.” Gin ditú' gá Paul-di Jesus-vi'gedi ovây't'ôe'odân, hedí ovây'tumáa nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá.

¹⁹ Hedího in tunjowa'vi'piye óeho', ee okú eedi Areopagus gin dáy'tu'o'i', hedí óetu'an, “Na'indá gihangin'ánda? ná'i ts'aabi' háäwí i'gedi u'di t'owa ovây'há'o'i'. Ti na'in dit'ôe'amí i'gedi? ²⁰ Báyéki háäwí náwe bihée'andi wémú wänbo wígit'oe'pi, hedánho háa natunda'in gínhanginnáani'in gida'.” ²¹ (In Athens-windá'dí hedá in já'wé'in t'owa iwe dithaa'indá'dí háä'dí wänbo t'ähki háäwí wänbo ts'aabi' namuu i'gedidá' dívihí'máa hedá dit'oe'o. Hedánkun han óetu'an Paul.)

²² Hedího Paul in tunjowa'vi páadépiye iwínú hedí ovây'tu'an, “Un Athens'in t'owa, naadi wáymúnde' un báyéki únháäwíkw'ó'nin bín'a'ginmä'in. ²³ Unbí bú' i'ge ojidi wáyje unbí jôesi bín'a'ginmä'i dómú', hedá wá' wí antáa-á dómú', iwe bínháäwíkw'óe'ó i' bín'a'ginmä'igi', hedí eedi gin nata'muu: Wí jôesigi' ná'i antáa áypaa, tobá i' áytaapi wänbo'. Ná'i ma'di bín'a'ginmä' tobá bintaapi wänbo', hedího náä-á ivi'gedá naadá wáy't'ôekankháymáa. ²⁴ “I-á Jôesi Tádá namuu, i-á ná'i nan oepáa-á hedá i' háäwí t'ähki iwe nakw'ó'di-á ikhíjé, hedí i-á oe makówá-á náä nangá shánki natsonji'. Hedánkun i' méesate t'owa dáykw'ódi eejeda'mân wínathaapi. ²⁵ Hedího t'owavi'wedi kháge' wänbo wí'üntáypí, gá háäwí wänbo t'owa dáy'pa'i wí'üntáypídán. I'dánkun t'owa t'ähki inbí wówátsi-á inbí háa-á hedá háäwí dintáy'i t'ähká ovây'má'. ²⁶ Jôesi Tádá'dí wée sen ikhíjé, hedí iwediho t'ähki nange'in t'owa dipuyá náä oepáa k'aydi t'ähki dívithaayé-ídi. Hewänbo in dipuyäpidíbo' Jôesi Tádá i'ánshaa'an háä'dí hedá wéngé dívithaayé-í'in. ²⁷ Jôesi Tádá'dí in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwá-ídi, hedí hádéeba' óeshaa-í óetu'wámáadi. Hewänbo ta'gendi na'in t'owavi'wedi kayi' wínajihpi, wévi'wedi wänbo-á joe. ²⁸ Jôesi Tádá namuudánkun na'in giwówáji', hedá ívi'a'yänmáa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wänbo ditú, 'Na'in wänbo ivi áy gimuu.' ²⁹ Hedího Jôesi Tádá'vi áy gimuudi wí'gínkhây'áhpí gi'áani'in i-á wí háäwí waagi'ba' namuu'in t'owa i'gedi diwänpi'ánshaapóedi inbí mandibo dáy'paa'i' óedodi háa kwák'u ts'á'i'di háa k'uudi. ³⁰ Jôesivi'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihaydi, i'di wí'ovây'tu'anpi ihaydiho naná ovây'tuhcháänú-í'in, hewänbo náä t'owa t'ähki wéngé t'ähki diji'in ovây'tumáa inbí t'aywó'di dáyjoe'amídi wí'ovây'tuhcháänú-ípidí, ³¹ gá ówáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovây'ta'gekeekw'óeni t'ähki t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin, hedí wí senho óesóge gin ovây'tu'amídi, hedí ná'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dínkeeyan óesóge'in” gin Paul-di ovây'tu'an.

³² Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'áajidi t'ámáge Paul óetumáa, hewänbo wáy-á wëndá ditú, “Ówáy wíyá háä'dí ná'i bihée'andi' wíyá git'oe-í'in gida'.” ³³ Hedí Paul iwediho namáa. ³⁴ Wên sená' ivi hí' ónwáy'yu'di i-á'dí dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakhá'wá, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'í'ba' namuu. Wí kwee wá' iwá'yu, Damaris gin nakhá'wá'i'. Hedá wáy wáy-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwá'yu.

18

Paul-di Jôesi Tádá'vi híwó'di tun oe Corinth bú' ovây't'ôe'an

- ¹ Ná'i naphade ihaydi Paul Athens-di namáa, hedí Corinth bú' napówá.
- ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakhá'wá'i' óets'antaa, i-á oe Pontus

nange na'aypuyä. Ivi kwijó Priscilla-ádí Italy nange wãhãädi dats'anpówá, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'dédí' Claudius-di t'ãhki in Hudíyo oe Rome-di ovâykehpiyedân. ³ Paul-á ná'in wije'inbí'piye namää hedí indádí iwóyí'. I-ádí indádí te'aapa'in dimuudi wé'ge dívít'óe'an. ⁴ Kaykhanwówá thaa ejeje Hudíyoví méesate'ay eepiye Paul namää'ä, hedí kay'indi ovâyhée'o?. Ikhãäde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupí'indá ivi hí' ónsí'ámídí.

⁵ Silas-ádí Timothy-ádí Macedonia-di dapowá ihaydiho Paul wiyá wí'ite'aapaapi, hebo thaa t'ãhki Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovây't'óe'o?, hedí thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o? Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Hewänbo wí'ónsígí'anpídí ivi'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpi'dá'ivi'gedí dívíhée'an. Hedího ivi aa iwedi ina'jeepídí ovâykeyamídí ovâyjoekankhãmáa'in. Ovâytu'an, "Jôesi Tádáví'wedi ípedeedá, unbí'innân únmuu, naa wí'dínchãänú-ípí. Náa iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupí'innân ná'i hí' dovây't'óekankhãmáa."

⁷ Hedího ovâyjoe'andi wí sen Justus gin nakháwã'ivi'piye namää. Justus-á i Hudíyoví méesate'ay nú' nathaa, hedí Jôesi Tádá báyéki óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'dédí' nakháwã Crispus gin. I-ádí ivi k'aygi'indádí t'ãhki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyu, hedá báyéki wáy-á ná'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádáví tun dit'oedi dívíwäyudáhá' ovây'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemü' waagibá ûnpóe, hedí Paul óetu'an, "Wí'unkhunwóedá'ípí ovây't'óe'ãamídí naví'gedí, wíwíwóyí'nípí. ¹⁰ Naadi wí'áyíngimáa, hedího wí to'wídí wóeyã'dá há'to wóewã'ámí, gá náã bú' báyéki t'owa naví'in dînpúuwí'in dithaadân." ¹¹ Hedího Paul wí paayodá píngé ee bú' iwóyí' Jôesi Tádáví hí' ovâyhá'odi.

¹² Oe Achaia nange wãhãä Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhãädibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedí oe tunjó wháagépiye óeho'dí Gallio óetu'an, ¹³ "Nã'i sendá t'owa ovâyhá'o? Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmäänídí, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khãmáawän hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytu'an, "Nã'i sen wên háawin t'aywó'nin hediháa wên háawin wãhphade yã'dãapi'in namuu'in i'andáho?, ihaydãho híwó namúuní naa dáytsíkha'ámí unbí t'ehpide tun ivi'piye wây't'óeyaanídí. ¹⁵ Hewänbo náã úvívãnpituhãbo wáy wí tun namuu i'gedí, wáy wí kháwã namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnãho ûnpikhã'ä' ná'i hãäwí bînkodí'ámí'in. Naa wó'da'pi otúuní'in gi'bi hãäwí háa híwó'dí háa híwóhpi' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykehpiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi ná'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyã', i-á Sosthenes gin nakháwã, hedí Gallio-ví páadépiyebo óewhá', hewänbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'áyíngimãgipí.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymaa

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wiyá háyú thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjoe'andi i-ádí Priscilla-ádí hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádí oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeyamídí i'annin háa Jôesi Tádáví'piye ivi tun imãgi waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimãn. ¹⁹ Hebo iwe dipówápidíbo' oe

* **18:18** Wáyjédi in Hudíyo senã' inbí tun dívímã' Jôesigi' dívít'óe'ámídí, hedí inbí phó dáysóemã' inbí t'óe dáybowa pihay.

Ephesus bú'piye dimää, heđi Aquila-áđi Priscilla-áđi ee bú'bo dänwóyí'. Paul-dá ovänjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, heđi iwe in Hudíyo-áđi báyéki ihée'an. ²⁰ Wëndi óedaa'an báyéki thaa indáđi iwóyí'níđi, hewänbo Paul wí nahíjepí. ²¹ Ovâysengitu'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúđáho naa wíyá unbí'piye ováy'ää-í." Heđi iweđi kophé iweđi namää.

²² Oe Caesarea bú' napówá, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovâysengitu'äämíđi. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wâhää báyéki thaa na'ân, heđi iweđi oe Galatia nange i'ge t'âhkí heđá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'namíđi shánki kay'indi dívíwäyü-íđi.

Apollos-di Jôesi Tádávi híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovây't'oe'an

²⁴ Ihayháädibá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyä'i' Apollos gin nakháwä'i' oe Ephesus-bá napówá. Nã'i sendá nahí'magan, heđá Jôesi Tádávi ta'nindá híwó'dá óntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedi únhanginná, heđiho pín ta'gedi wây-á t'owa i'gedi ovâyhi'máa, heđá áyíngidá Jesus-ví'gedi ovâyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oe'kandivi háhkan ni'gedida' únhanginnân wänbo'. ²⁶ Khunwóeda'ginpíđibo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovâyhée'an. Priscilla-áđi Aquila-áđi dat'oe ihayđi inbí'piye óeho', heđi Jôesi Tádávi khuu shánki thay'eedi ónthayyan.

²⁷ Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', heđi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-íđi, heđiho indi in Achaia-win Jesus-ví'nbá únmuu'in ovâyta'nan Apollos óesigikáyí'in. Apollos-á oe Achaia napówá ihayđi báyéki ovâykhäge'nan in to'wên Jôesi Tádávi sígísehkaná únmuuđi Jesus-ví'piye dívíwäyü'in. ²⁸ Iví tun únkay, heđi in t'owa t'âhkívi páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwäyunde'in, heđi Jôesi Tádávi ta'nin ovây'tundodi ovâythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyhée'an

¹ Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy naji' ihayđi, Paul i' nange i'gedi na'ääđi Ephesus bú' napówá, heđi wên t'owa John i' p'ó'p'oe'kandivi hí' ónwäyü'in ovâymu'. ² Paul-di ovâytsika'yan, "Tí ná'i Yä'dáa'i' p'oe'waa'hâa bínkê' úvíwäyü ihayđi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnáhpí wí Yä'dáa'i' P'oe'waa'hâa wänbo naji'in." ³ Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handi wovây'p'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oe'kandivi háhkan áy'wäyudân." ⁴ Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovây'p'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dáyjoe'andân, heđi ovây'tumáa, 'Naví tí'úugé wí napowagi'o'ivi'piye úvíwäyü-í. Heđi há'i-á Jesus-ân namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihayđi ovây'p'ó'p'oe'an dáykeeyamíđi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyü'in. ⁶ Heđi Paul iví'di imank'ú'di i' Yä'dáa'i' P'oe'waa'hâa dínwân, heđi wíyá pi'wí tundi dívíhí'máa, heđá Jôesi Tádávi tukhe'min waabá dívíhée'an. ⁷ Mađi tá'di wíje senä' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'âhkí Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää'ä, heđi khunwóeda'ginpíđibo' in t'owa ovâyhi'máa. Ovâythayjo' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi, heđi ikháäde' iví hí' ónsigí'amíđi. ⁹ Hebo wáy wên dívíp'óhkây'andi wíđívíwäyupí, heđá Jesus-ví p'óe i'gedá híwóhpí-á in iwe dikw'ó'nin ovâyhée'an. Hedânho Paul-di ná'in

ovâyjoe²andi in Jesus-vi²piye dívíwâyunde²in i-ádi ovâyho², hedí wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwä²i²di t'owa ovâyhá²o² iwe. Iwá Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádávi hí² ovâythayjo². ¹⁰ Wíje paayo t'ähki Paul gin i²an, hedí handidi in t'owa Asia iwéngé dithaa²in Na²inbí Sedó Jesus-vi²gedi dit'oe, Hudíyo dimuu²indádi Hudíyo dimuupi²indádi.

Sceva-ví e'nún dida' in yä'dâapi²in p'oweaqahâa ovaykhepeeyé-í²in

¹¹⁻¹² Jôesi Tádádi Paul óekháge²nan pínán t'ôe i²amídi, gi²bi háäwi in t'owa wémúu wänbo dâymú²pí², hedího aa²ây háäwi dedantâa háäwi itäge²i² in dihaykw'ó²ninbí²piye ovâyho², hedí dihekháapóe, hedá yä'dâapi²in p'oweaqahâa-á in t'owa ovâymaa²in dínpée.

¹³ Ihayháábá wên Hudíyo wá² wéngé t'ähki dívíjáyénde ná²in yä'dâapi²in p'oweaqahâa t'owavi²wedi ovâykhepeeyé-ídi. Náa-á indá dívíkhääde hanbá díví²amídi Jesus-ví kháwä² ónkháyä²dedi. Ginnân ovâytumáa in p'oweaqahâa: “Ná²i Jesus-ví kháwä² dónkháyä²de², ivi²gedi Paul-di in t'owa ovây²t'ôe²o², hedího naadi wítsonmáa náäbo ópeeve ná²i t'owavi²wedi.” ¹⁴ Wí Hudíyo owhá² p'ó²dédi² Sceva gin nakháwä²i² tse ihay e'nún gin díví²o²in únkw'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, i² yä'dâapi² p'oweaqahâadi ovâytu²an, “Jesus dótaa, hedá to²wí Paul namuu²indá dínhanginná. Hebo undá – to²innan ímuu²?” ¹⁶ Hedí i² sen i² yä'dâapi² p'oweaqahâadi óemáa²i²di ovâytsaçhänudi hânho ovâymahpúu ovây²t'an píhay, hedí aawhée buugi²nin diwähkanmuu²in i² tewhá iwedi dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú² dithaa²in Hudíyo-á Hudíyo dimuupi²indá dínhanginpóe háa dínpóe²in, hedího dikhunwôeda²póe, hedí ditú² Nanbí Sedó Jesus hânho hay²i namuu²in. ¹⁸ Hedí báyéki in Jesus-vi²piye dívíwâyú²in Paul-vi²we dipówá, hedí dívít'aywó²dihäätsi²andá dáykeekw'ódi háa dívítsiyekanhonnin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanhá²indá inbí chuge háhkan ta²di dáykán, hedí dáyphahánú in t'owa t'ähki dâymúunídi. I² ta²di háyú nachä²muu²in dáymaapaa ihaydi p'ánántä maapaasón (50,000) kwák'u ts'ä²i chá² napóe. ²⁰ Handidiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí² dit'oe²o hedá i²piyá dívíwâyunde².

Háa Paul nakanda' waa

²¹ Ná²i háäwi napóe²i naphade ihaydi, Paul i²ánshaamági namú-ídi oe Macedonia nangepiya hedá Achaia nangepiya hedáhá² oe Jerusalem bú²piyá. Natú, “Owáy eepiye omáa ihaydáhá² dínkhây²ä² oe Rome-piye wá² omú-í²in.” ²² Oe Macedonia-piye wíje ivi khäge²nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánki háy tähki oe Asia nangebo iwóyí².

Demetrius-di in t'owa ovây²e²ya²nan hedânho híwóhpi díví²amídi

²³ Ihayháadi oe Ephesus báyéki t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'ôe i²ge dimänninbí²wepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwä²i² iwe na²án, i-á kwák'u ts'ä²i²di ihääwípa²i namuu, hedí méesate hí²indi ipa², ná²i méesate-á i² kwee Diana dâya²ginmá² iwe²i méesate hay²i waagibá na-keet'óe²i². Demetrius-á hedá in wé²gen i-ádi dívít'óemáa²indá híwó hay chá² dínts'úya² inbí t'ôe iwedi. ²⁵ Hedího Demetrius-di ivi t'ôe²in hedá wáy-á wéndá há²bi t'ôebá díví²o²indá ovâywé²ge²an, hedí ovâytu²an, “K'ema²in, únhanginná báyéki chá² nanbí t'ôe iwedi gínts'úya²nin. ²⁶ Unbo bímú² hedá it'oe háa ná²i sen Paul ikanhonnin. I² natú² in jôesi t'owa dáypa²in dâya²ginmäänídi ta²gennin jôesi wídimuupi, hedí wí²gingí náa Ephesus-á

hedá ná'i Asia nange t'ähká t'owa ivi hí' ovâywäyukannan, hedá ivi hí' ünmuudi báyéki t'owa Diana-ví'wedi dívijáa'an. ²⁷ Hádée nanbí t'óe i'gedi t'owa híwóhpi díví'ánshaa'ámí'in napúuwí. Hedá iwedá mađi wá' napúuwí t'owa dí'âani'in i' hay'i kwee Diana i' to'wí na'indi áy'a'ginmä'ivi méesate wí'unchá'muupi'in. Hedá tobáháa t'ähki t'owa náä Asia-windádi hedá in wé'gen háwengé t'ähki dithaa'indádi náä óe'a'ginmä' wänbo', mađi náä iwedi páadépiye dí'âani hay'i wínamuupí'in."

²⁸ In t'owa háa Demetrius natú'in dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedí dívítuwínunde gin, "Diana náä Ephesus-wi namuu'i báyéki hay'i namuu."
²⁹ Hedí shánki báyéki t'owa diwé'gepóe, hedí dívít'ehtuwínunde', hedí wên wije sená' oványá'di ovánkhóhkay'an oe bú' pingé t'owa dívíwé'ge'o' iwepiye. In sená'dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwä, indá Macedonia nangewin damuu, hedí Paul-ádi wéngé t'ähki dänjýende'. ³⁰ Paul in t'owa dikw'ó' diwepiye natsudedá' ováyhée'ámídi, hewänbo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óekhâa'an. ³¹ Hedá wên Asia-win p'ó'dédí'in sená' Paul-ví k'ema'in ünmuu'indi Paul ónt'óesan óetu'âamídi in t'owaví páadépiye wí'ikeehúuwípi'in.

³² In t'owa t'ähki wé'ge shánki dínthukwíntú'. Wênho wên háawên dívítuwínunde', hedá wäy-á shánki piháa wänbo-á. Wên háyúhaydída' t'owa dínhanginná háadi diwé'gepóe'in. ³³ Hedí in Hudíyođi wí sen Alexander gin nakháwä'í' oe páadépiye óewínúdi óetu'an háa natúní'in. Hediho Alexander imannan in t'owa dívít'óeyaanídi. Nada' in t'owa ovâytu'âamí'in in Hudíyo wí'ováyhíwóhpiháänú-ípídi ná'i napuwamän ni'gedi. ³⁴ Hebo Alexander-á Hudíyo namuu'in in t'owa dínhanginpóe ihaydi t'ähkiđibo mađi wije óeda t'ähki shánki kaygi wänbo dívítuwínunde', "Ná'i Ephesus-winbí Diana hânho hay'i namuu" gin.

³⁵ T'óediwän i' bú'wi ta'kandiđi hânda' ovâykannan in t'owa, hedí ovâytu'an, "Un Ephesus-win ímuu'in, t'ähki t'owa wéngé t'ähki dikw'ó'nin dínhanginnáhp'an na'in Ephesus bú'win t'owa ná'i hay'i Diana-ví méesate ünmuu'í' áy'áyingimáa'in, hedá i' k'uu Diana waagibá únchaa'í' oe makówádi únke't'á'di-á wá' áy'a'gindo'. ³⁶ Tóebo wúnkodípi natúnídi ná'i háäwí ta'gen wínamuupí'in. Hedânho ánpí ikwo'ní, hedí wíyá háawên wí'úví'amípi híwó úví'ánshaapíđibo'. ³⁷ Undi ná'in wije sená' náäpiye bínmaa tobá háäwí wänbo méesate iwedi wíđánsä'manpi wänbo, hedíháa nanbí Diana áy'a'ginmä'iví'gedi háawin t'aywó'nin wídatúhpi wänbo'. ³⁸ Hediho Demetrius-ádi in i-ádi dívít'óemáa'indádi wí to'wí ónt'e'p'êde-í'in didá'dá, dínkhây'á' óetsondiwekáan'in. In tsonnin dívíwé'gekw'óe'ó t'owa ovâyjunjó'namídi, hedí in t'owaví t'ehpide tun ovây't'óeyande'. ³⁹ Hebo wíyá háäwí i'gedi íhêeda'dá, hedân úntsíkhakanpoe'o in bú'win p'ó'dédí'indi in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an píhay. ⁴⁰ Ná'i gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin ditúníđán in náwewin t'owa unbí p'ó'dédí'indádiđibo úvípíhännmáa'in. Háa náä thaa napóe waa wínakhây'áhpí napúuwí'in, hedí tóebo wí'únkodípi ovâytu'âamídi háadi in t'owa úví't'aywé'ge'andi."

⁴¹ Hedí han natú ihaydi ovâytu'an t'ähkiđibo' inbí'piye dimú-í'in.

20

Paul-á ivi k'ema'indádi oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

¹ T'ähkí hânda' napóe ihaydi Paul-di in Jesus-vi'piye dívíwâyunde'in ovâywé'ge'an, hedi ovâytu'an kwee waa sen waa di'á'be-ídi. Hedáhá' ovâysengitu'andi ovâyjoe'an oe Macedonia nangepiye namú-ídi. ² Ee Macedonia iwéngé t'ähkí ijíyéndedi in dívíwâyunde'in iwe dikw'ó'nin wá' hanbá ovâyhée'an, hedáhá' oe Greece-piyá namää. ³ Iwáy wáhää poje p'óe na'án. Ihaydáhá' ikhây'an oe Syria nangepiye kophé iweđi namú-ídi, hewânbo únhanginpóe in Hudíyo óehâyji'gedi dívihí'máadi, hediho ivi ánskaa i'egó'andi oe Macedonia nange i'ge nawáymää.

⁴ Ná'in sená' i-ádi dimää: Sopater oe Berea bú'wi', i-á Pyrrhus-vi e'nú únmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú'win damuu'indá; Gaius oe Derbe bú'wi-á; Tychicus-ádi Trophimus-ádi oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná'in sená' oe Troas bú'piye dipáadémää, hedi Paul-ádi naa-ádi oe Philippi bú'bo ánwóy'i, in Hudíyovi shánkí'eedi dínphade pihay, ná'i shánkí'eedi dâytü'o? "Owáaseepi' Pává Dâyk'o'i Thaa" gin. * Ihaydá iweđá kophé iweđi gamää, hedi p'ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé'gendi na'in dítsikha'máa iwe, hedi wi jáadi iwe gikw'ó.

Oe Troas i' e'nú Eutychus nachuudi óewáywówápa

⁷ Dumíngu iwe ívíwé'ge'an i' méesa buwá áyk'o'ídi, hedi Paul-di díní'máa. Khunpinu puwahaydi ihée'an gá wiyá tháwán iweđi ijáakankhây máadân. ⁸ T'ähkídíbo oe wha'k'ay íve giwé'gekwo', hedi báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e'nú Eutychus gin nakháwá'i nawháphódikhuuchá' deedi na'án, hedi hânho najóeda'puwamán Paul thaa t'ähkí ihí'máadi. Téegindi najókhândi, na'án diweđi oe já'wépiye najóke't'á, hedi óedaygi' an dihaydi chu'i óeshaa. ¹⁰ Paul wha'k'aydi nawá, hedi idége'disógedi i' e'nú óeba'aaké', hedi ovâytu'an, "Íwiwo'gi wí'ítaachanpúuwipi. Ná'i-á náa nawówámuu." ¹¹ Hediho wiyá oe wha'k'aypiye napee, hedi indádi ipáváhávedí ihúuyan, hedá shánkí ovâyhée'an nathay pihay. Ihaydá ovâyjoe'an. ¹² I' e'nú ivi'piye indi wówá'i óeho', hedi báyéki dihíhchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítü'an kophé iweđi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' áytsikha'amídi, hebo i-á nangedibo namú-í hedi iwe i' wá' i' kophé itokháymáa. Hediho han ívi'an, hedáhá' Assos iweđá Mitylene bú'piyá gimää. ¹⁵ Iweđá wa'di kophé iweđi Chios-piye gimää, i-á p'ojáadi namuu, hedá wiyá tháwándá wiyá p'ojáadi Samos-á gipówá. Oe Trogyllium bú' ívíwóy'i, hedá wiyá tháwándá oe Miletus bú' gipówá. ¹⁶ Paul i'ánshaamági oe Ephesus wí'iwóy'i'nípidi, báyéki thaa oe Asia nange i'ge wínyáēnípídi. I-á nawó'on oe Jerusalem napóewídi híwó' dihaydibo', in Hudíyovi shánkí'eedi thaa Pentecost gin dâytü'o dínnáhpídi, hádeeho únkodídi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédi'in ovâytumakhe'an

¹⁷ Wa'di Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'óesan, in méesate'in tsonnin ovâytu'amídi ivi'piye di'áá-ídi. ¹⁸ In dipówá ihaydi ovâytu'an, "Un t'ähkí únhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opówá ihaydi waabo náa puwahay. ¹⁹ Naa Nanbí Sedó Jesus-gi' dâyt'óe'andi wídaypitengedepi. Háyan wânbo dáysíhtää in t'owavi'gedi o'áyíngipóedi. Báyéki t'óephade dínpówá in Hudíyodi dí'annin namuudi. ²⁰ Un únhanginná naa wídaywóy'i'pi'in háawí wânbo úntáy'i wâytu'odi wáykháge'namídi, hedá

* **20:5-6** Luke wiyá Paul-ádi naji'.

iwé'gekw'ó? deejá unbí wháagé i'gá wâyhá'o?. ²¹ Kay'indi naadi wâytü'an wí'gin Hudíyo-á Hudíyo ímuupi'indá unbí t'aywó'di bínjoe'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvibée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvíwäyü-í.

²² "Nää-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yä'däa'i P'oewaahâadi dítü'andi. Naa wídnhanginnâhpí háa owáy wâhää dínpuwagi'o'in, hewänbo nä'indáho dínhanginná: ²³ Nää bú' i'ge ots'ú eeje t'ähki, i' Yä'däa'i P'oewaahâadi dínthayann ta'gendi dipansogekhâymaa'in hedá dont'öephadekhâymaa'indá. ²⁴ Hewänbo háa dínpöe wänbo hääbo wídnmuupi, tobáháa díháyji háa owówápee-í wänbo?. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'öe Nanbí Sedó Jesus-di dítü'an dó'amí'in. Hedí ná'in t'öe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádáví sígísehkaná i'gedi pín ta'gedi in t'owa dovâyt'öe'amí.

²⁵ "Undádí naa oji? Jôesi Tádáví khuu i'gedi wâyt'öe'odi. Hewänbo nää dínhanginná wéedi wänbo un diwedi há'to wíyá dímuuni'in. ²⁶ Hedânho nää-á naadi ta'gendi wâytü'äämí ná'in: Wí to'wí Jôesi Tádáví'wedi napedeedáho?, töebo wí'ünkodipí naa dínchäänú-ídi, ²⁷ gá wó'khunwóeda'pídân wâytü'äämídi háäwí t'ähki Jôesi Tádá ikhâymaa'in. ²⁸ Wí'bo bípi'âyíngi'an, hedá t'ähki há'in t'owa Jôesi Tádáví'in únmuu'indá bín'âyíngi'an, wí k'úwá äyí'di' iví k'úwá i'âyí'do waagibá. I' Yä'däa'i P'oewaahâadi un wovâytsonninkw'ódi, wên k'úwá äyí'nin waaginbá ímuunídi. In t'owa Jôesi Tádáví méesate eeje'in dimuu'in iví'in únmuu, ingí' iví ay imägidi iví ún'p'oe ich'äänídi. ²⁹ Naa dínhanginná owáy naadi wâyjoe'an dihaydáho?, wây-á wên t'owa unbí'ye dipowagi'o, wên t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyhäänú-ídi dí'ää'ä waagibá, ³⁰ hedí wáy wên unbí jáa diji'indi wänbo in Jesus-ví'piye dívîwâyü'in ovâyhójo'amí, indádí dâypuhkannamídi. ³¹ Hedânho bí'âyíngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'öede-ípi naadi poje paayo t'ähki khuu-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsí'p'oe donch'áa.

³² "Nää wâytümaa, Jôesi Tádáví wovây'âyíngi'amí hedá wovâysígísehkaná'o'in wovâyhangin'annamí. I' ünkoði wovâykhäge'namídi kay'in ípaa-ídi hedânho shánki iví'piye úvíwäyü-ídi, hedá wá' ünkoði i' ká'ää únmuu'í wovâydenkw'ódi'í wovâymaa'ní'in. Hedá to'wên t'ähki i'di ovâyde'mannin wá' ná'i híwó'di háäwíwá diyämu-í. ³³ Wíyá to'wíwí chä'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Naví mandí dâyt'öe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-ádi diji'in dîntáy'i wá' ingí' dovâyhógi. Un t'ähki ná'in únhanginná. ³⁵ Naa háädi wänbo t'ähki ha'wáa dáy'an wâykeeyamídi háa únkhây'ä'in úví'amí'in. Hânho úvíkhää-í to'wên dîntáy'in bínkhäge'namídi. Wí'ún'öede-ípi ná'i tun Nanbí Sedó Jesus-ân wí'bo natü'in: "To'wí imä'i-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'iví'wedí."

³⁶ Paul ihí'bowa ihaydi idége'dísóge hedí t'ähki in wé'gendádí dívîjüusu'an.

³⁷ T'ähkídiho hânho dívísíhtäädi Paul öeba'aakê' hedí hânho öesígísegitü'an.

³⁸ Dik'âykháapöe i'di ovâytu'andi, "Undí wíyá há'to dímuuni' gin. Hedáhá' t'ähkídiho na'indádí i' kophé iwepiye dimää dísegitü'äämídi.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa äyjoe'an dihaydi i' p'ojäädi Cos gin dâytü'o? iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwän oe p'ojäädi Rhodes gin dâytü'o? iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia

nangepiye namāndi naʼān, hedi ívítógidi iwedí gimää. ³ Cyprus p'ojāadi nanbí yáʼmāngédí nak'óe, hedi íʼ giphademāndi āymúʼ? Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedi Tyre búʼ gipowá. Wí hé iwepiye dāyhondiʼ dāydaykhāymāa. ⁴ Waʼ gin dívíʼodi wēn Jesus-víʼpiye dívíwāyundeʼin āynuwā, hedi āyshaadi wí jāadi indádí ívívóyíʼ? Indi Paul óetuʼan Jerusalem-piye wínamú-ípi gin, gá íʼ Yáʼdāaʼi P'oweaahādi ovāytuʼandān hāa ūnpuwagiʼoʼin. ⁵ Naʼin kophépiye wíyá gimú-ídi napóe ihaydi, t'āhki in senāʼ inbí kwiyaʼ hedá inbí áyyāā wóegé oe búʼ jáʼwépiye dípahoʼ, hedi māapʼoe kíngéwi okháʼ deedi ívídégeʼdikw'ódidi ívívóyíʼan. ⁶ Ívísengituhkanbowa ihaydi naʼin gimānnin íʼ kophé iwe ívítógi, hedi in Tyre-windá dívíwehoʼ.

⁷ Tyre iwedí gimää hedi oe Ptolmais búʼ gipowá. In Jesus-víʼpiye dívíwāyundeʼin iwe dithaaʼin āysengitʼan, hedi wí thaa indádí ívívóyíʼ? ⁸ Wíyá tháwān iwedí gipee, hedi oe Caesarea búʼ gipowá. Wí sen Philip gin nakháwāʼíviʼpiye gimää, í-á Jōesi Tádávi híwóʼdi tun ovāyt'óeʼoʼi namuu, hedi í-ádi ívívóyíʼ? Í-á wēe namuu in tsédí dijiʼin senāʼ diwedí, in oe Jerusalem ovāydeʼmannin in Jesus-víʼ t'óekhuwaʼin ovāykhāgeʼnamídí. ⁹ Philip-á jónu aʼyūn khóhtsaapíʼin ūnkw'ó, indá Jōesi Tádávi tukheʼminnān ūnmuu. ¹⁰ Hāyú thaa iwe gikw'ón dihaydi wí sen Agabus gin nakháwāʼíʼ oe Judea nangedí napowá. Í-á wáʼ Jōesi Tádávi tukheʼbibá namuu. ¹¹ Íʼ sen nanbíʼpiye naʼāā, hedi Paul-ví baʼāa ōnkēʼdi wíʼbo ívi āndádí ívi mandádí ipiwíʼan, hedi natú, “Íʼ Yáʼdāaʼi P'oweaahāa natú, ginbá in Jerusalem-win Hudíyodi óewhikhankhāymāa toʼwí náʼin baʼāa íviʼin ūnmuuʼiʼ, hedá in Hudíyo dimuupiʼinbí mange óekánkhāymāa.”

¹² Náʼin gitʼoe ihaydi in wéʼgen t'owa-ádi kayʼindi Paul áytumāa oe Jerusalem-piye wínamú-ípi gin. ¹³ Hebo Paul natú, “Hānna ūv'íʼoʼ? Hādan íséejiʼ? Hādan dik'áykháaʼoʼ? Naa okhāymuu t'owadi díwhiʼamídidaʼbá joe, okhāymuu wáʼ oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gíʼ ochuu-ídi.” ¹⁴ Wíginkodipí áyhíjekkannamídí, hedího giwānpitú, “Hāa Nanbí Sedó Jōesi Tádá natú waa napúuwí,” hedi wíyá wíʼáytʼanpí.

¹⁵ Wíyá háyú thaa naphade ihaydi nanbí háāwí áykhāyʼan hedi Jerusalem-piye gimää. ¹⁶ Wēn Caesarea-win Jesus-víʼpiye dívíwāyundeʼin naʼindádí dimāa. Oe Jerusalem gipowádi Mnason-bí tewhá eepiye díhoʼ iwe gikwonídí. Náʼi sendá Cyprus-wi namuu, hedi wí in páadéʼin Jesus-víʼpiye dívíwāyundeʼinbíʼwedíʼiʼbá namuu.

Paul-di James-á in méesateʼin tsonnindá ovāytuʼan hāa ūnpóeʼin

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-víʼpiye dívíwāyundeʼindi híhchandi dísigíhógi. ¹⁸ Wíyá tháwān Paul-ádi naʼindádí James-víʼpiye gipuwāmāa. T'āhki in méesateʼin tsonnin wáʼ iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ovāysengitʼan, hedáháʼ t'āhki hāa napóe waabá ovāytʼan, hāa Jōesi Tádádi in Hudíyo dimuupiʼin ovāyʼan waa in t'óe Paul íʼannin namuudi. ²⁰ Ovāyt'óeʼandi ditʼoe ihaydi Jōesi Tádá kw'áayébo dāymāa.

Hedáháʼ Paul-á óetuʼan, “Tíʼū páadéʼíʼ, ūhanginná báyéki maapaasōn in Hudíyo wáʼ Jesus-víʼpiye dívíwāyūmagíʼin, hedi indá íʼ tsontun Moses itaʼnan deepiye hāno dívikayʼoʼ? ²¹ Náʼin Hudíyo uvíʼgedí ginnān ovāytʼan: Uʼdi t'āhki Hudíyo in Hudíyo dimuupiʼinbí nange eeje dithaaʼin ovāyháʼoʼ Moses-ví híʼ dāyʼaʼginnamípiʼin, hedá inbí áyyāā in Hudíyovi k'ewe taadi wíʼovāytaaʼamípiʼin, hedá in Hudíyovi k'huu-á wídāyʼáyingiʼamípiʼindá. ²² Náʼin Hudíyo dimuuʼin Jesus-víʼpiye dívíwāyūʼin taʼgendi dínhanginpúuwí

u nãwe unpówá'in. Hediho ívitsika'yan háa gínkhây'ã? ívî'ãmî'in. ²³ Gá ginnân: U-á nã'in wítuhkankhâymaa'in ó'an. Nanbí jáa jónu senã' diji', inbí tun Jôesi Tádá dâymãgi'in háa igî' dívíkhâymaa'in. ²⁴ Indádí ópùn, hedi háa ditú waa dívíbowa'in dâykëeyan dihaydi, u-á háa díví'o waa hanbá bi'ãmî, hedá ingî' ovâywá'ãa-í t'ãhki ovâyk'owewá-ídi. * Gin bi'andáho t'ãhki t'owa dínhanginnáani nã'i Moses-ví tsontun mân'a'gindo'in, hediho hããwí uvî'gedi ditú'di-á ta'gen winamuupî'in. ²⁵ Hewänbo in Hudiyo dimuupî'in Jesus-vî'piye dívíwâyunde'in na'indi áyta'nän áytu'ãamídi nã'in na'in áywêhpêe'annin: Wídâyk'o'ípi í' koeigî' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymãgi'i', † hedá wídây'ûnp'oek'o'ípi, hedá in animáa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi í' ûnp'oe napeepî' wá' wídâyk'o'ípi, hedá wiyá to'wívi kwee-ádi háa sendádi wídívíwho'kw'ôenípî'.

²⁶ Hediho Paul-di in jónu senã' i-ádi ovâyho', hedi wiyá tháwän indádí háa dínkhây'ã? waa díví'an inbí kuhu dâya'a'ginnamídi, hedi í' méesate hay'i ee dits'ú in owaha' ovâytu'ãamídi háyú thaa ovâyhúuwí'in nã'i t'ãhki dâyoewá-ídi. Ihaydânho dâyk'úwákhanugi'o wí'ingî' Jôesi Tádá óemãnídi.

Paul í' méesate hay'i iwe óepankê?

²⁷ Hedi í' jáadi naphademän dihaydi wên Hudiyo Asia-windi Paul ee méesate hay'i iwe óemú', hedi indi in t'owa iwáygé diji'in Paul-vî'piye ovây't'ayjaa'andáhá' óeyã'. ²⁸ Ginnân dívítuwínunde': "Un t'owa Israel-win, díkhãge'nän. Nã'i-än namuu í' sen wéngé t'ãhki t'owa ovây'tumáa'i nanbí kuhu gínmuu'i hedá nanbí t'owa-á hedá nã'i méesate hay'i-á háagi' wänbo wígnchá'wuupî'in, hedá wá' nã'i Hudiyo dimuupî'in wänbo nã'i méesate ee í'di ovâyts'úde, hedânho nã'i tewhá Jôesi Tádáví' ûnmuu'i' ón'a'ginhánú'." ²⁹ Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemú'dän Paul-ádi oe bú' í'ge dajidi, hediho di'än Paul-di í' méesate ee óets'úde'in.

³⁰ In t'owa ee bú' í'ge t'ãhki dit'ayjaapóe, hedi wáy Paul nawin diwepiye dívíwänãho'di óeyã'di í' méesate eedi já'wépiye khóhkaydi óeho', hedi in phódi dâyt'ídi. ³¹ Paul óeháyji'in dida', hediho to'wí í' Rome-win sundadóvi p'ó'dédi' tsondiví'piye namää óet'óe'mídi in Jerusalem-win t'owa t'ãhki báyéki dit'ayjaapóe'in. ³² Wesebo í'di wên sundado inbí tsonnin wóegé ovâywé'ge'an, hedi indá owáy in t'owa diji' iwepiye díví'ããho'. Iví sundado wóegé dipówádi in t'owadi ovâymu' ihaydi wesebo Paul óewhãdidi dívíwóyi'. ³³ Í' sundadóvi p'ó'dédi' Paul-vî'piye namäädi iví khóe ónyã', hedi in sundado ovâytu'an kadenádi óewhi'ãmî gin, hedá in t'owa ovâytsika'yan, "To-an nã'i sen namuu? Hännan í'an?" ³⁴ Wên t'owa wí hããwí dívítuwínunde', wáy-á wéndá hããwí piháa-á, hedânho hânho dínthukwintú'di wí'úknodipi ûnhanginpúuwí'in ta'gendi háa napóe'in. Hediho in sundado ovâytu'an, "Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bints'úude-í" gin. ³⁵ In sundadodi iwáy she'áy iwepiye óeho', hedi iwedáhá' óetegeké'di kw'áyepiye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa'odän, ³⁶ hedi Paul ûnwóemändi dívítuwínunde' "Ja' áyháyji" gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudiyo ovâyhé'e'an

³⁷ In sundadodi Paul inbí'piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi í' sundado p'ó'dédi' óetu'an, "Ti wên háawên wítu'ãamí?" Í'di Paul

* **21:24** Wa' in senã' ovâyk'owapídiho dínkhây'ã? wên animáa dâykuumã-i'in dâyhãnú-ídi Jôesi Tádá óemãnídi. † **21:25** Námú'di 15:20.

oetu'an, "Naa wíđinhanginnáhpíwän Greek tundi bihéé'o'in. ³⁸ Hedího u-á wí'unmuupí i' to Egypt-wi', wën t'owa i' nangewin tsonnindađi ovâyhánkannandi', hedáhá' i'di in jónu maapaasón (4,000) sená' oe ahkónupiye ovâyho', t'owa t'akhanu'in gin ovâytu'o'in." ³⁹ "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, há'i-á wí bú' hay'i' oe Cilicia nange iwe'i namuu, hedí iwe othá'de. Ti ná'in t'owa naa díhí'määni?" ⁴⁰ Hedího in t'owa ovâyhée'amíđi óemáđiđi Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, hedí imannan dívít'óeyaaníđi. Dituhán dihayđi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

¹ "Má'mää'indá tí'úuwín páadé'indá, bit'óeyan. Naadi wáytuḥkankhâymaa naa háawên wänbo híwóhpi'in wíđý'anpí'in." ² Hebrew tundi ovâyhi'máadi dit'oe ihayđi shánkí wänbo hánda' dínpoé.

³ Hedáhá' ovâytu'an, "Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú' Cilicia nange iwe o'aypuyä, hewänbo náä Jerusalem osöe. Gamaliel naví háhkandi dínmuu, hedí i'di áyngiđi nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu naa díhá'an. Háa Jöesi Táđá nada' waagi naa pín ta'gedi oda' dáy'amí'in, náä thaa un íkanda' waagibá, ⁴ hedânho naa osöedi o'ân híwó namúuní'in há'in Jesus-ví p'óegé di'áhsaa'in báyéki t'óephade iwe dovâykáaniđi ovây'tahágnú-íđi, hedí naa otsonpóedi kwiýä'dá sená'dá ovâywhi'ankíđáhá' ovâypankw'óđi. ⁵ I' owha' p'ó'déđi'-ádi hedá in tunjowa'-ádi dínkodi wovâytu'âamíđi naadi in ta'gen wáytu'máa'in. Indá wí ta'di naa dímägi nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú' dovâyääniđi, hedí naa omää in t'owa Jesus-ví piye dívíwâyunde'in owáy wáhää dikw'ó'nin dovâypanhóeniđi hedá náä Jerusalem-piye dovâywáymá'íđi ovâytuḥcháñnú-íđi."

Paul-di ovâytu'an háđiđi Jesus-ví piye iwäyü'in

⁶ "Naa p'óegé omändi oe Damascus bú' opowamän dihayđi taage púnú'di naná. Tsíkhagipí wí ko makówáđi nawá hedí dí'ánkê'. ⁷ Nangepiye okanu, hedí wí to'wíđi naa díhí'máadi ot'oe. Ginnân natú: 'Saul, Saul, háadan u'di naa dí'tóephadekando?' ⁸ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'dá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'di dí'tóephadekando'i-ân omuu.' ⁹ In to'wën naa-áđi diji'in i' ko dáyümü', hebo i' to'wíđi díhí'máa'iví tun wíđika'pówápí. ¹⁰ Naa otú, 'Nanbí Sedó, hánnan dáy'amí?' I'di dítu'an, 'Ówínúđi oe Damascus-piye ópün, hedí iwe wóetu'amí háa úkhây'ä'bi'amí'in.' ¹¹ I' ko hángo nakayđi naa ots't'aapóe, hedího in naa-áđi diji'indi naa dípahtsáakê', hedí handiđi oe Damascus opówá.

¹² "Wí sen Ananias gin nakháwä'i' iwe nathaa. Ná'i sendá ta'gendi Jöesi Táđá óe'a'gin, hedá in Hudíyoví khuu-á t'ähki ihon, hedí t'ähki in Hudíyo Damascus dithaa'in dítú' híwó'di sen namuu'in. ¹³ Naví piye na'ääđi naví nú' iwínú, hedí dítu'an, 'Tí'úu páadé'i Saul, uvi keetan mänke?'. Wesebo naví keetan donkê'di i' dómú'. ¹⁴ I'di naa ginnân dítu'an: 'Jöesi Táđá nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'i'dân wóede'man háa nakanda'in úhanginnáaniđi, hedá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i náamúuníđá, hedá i' tun wóetuḥkankhâymaa'i' ut'oe-íđá. ¹⁵ Ta'gendân u' i'gí' bihéé'amí, hedí u'di t'owa t'ähki háäwí náamú'i hedá unt'oe'i-á ovâytu'âamí. ¹⁶ Hedího náä wíyá shánkí wíwítsíkha'amípí. Ópün, unp'ó'p'oejúwí, hedá Jesus nádaa'an uvi t'aywó'di wónjáa'amíđi, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ovâythayyan Jôesi Tádádí óetu'annin in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye namú-í'in

17 "Jerusalem-piye owáymää ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'ääji' waaba dínpoe. 18 I' ää iwe Nanbí Sedó Jesus dómû', hedí dítu'an, 'Oe Jerusalem háäwi navi'gedi ovâyтуhкankhâymaa'i há'to wónsigi'ami, hedího ówänäki', iwedi ópeeve.' 19 Hedí naa otú, 'Hewänbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnân naa wéngé t'ähki i' Hudíyovi méesate eeje dáyjíyéndewän in uvi'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóenídí hedá dovâywhäänídá. 20 Hedí Stephen i' uvi'gedi ovây't'óe'andivi ún'p'oe ónch'áa ihaydi, naa wá' ok'aawin ee nú'. In to'wéndi óhéyi'ninbí k'éwé'i aa dovây'áyinmáa, hedí híwó díví'o' gin naa o'án.' 21 Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópün, naadi kayi' wáhääpiye wísankhâymaa, in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye.' "

22 In t'owadi Paul ónt'óeyande', hewänbo nä'i hí' in Hudíyo dimuupí'inbí'gedi natú ihaydi dívít'ehtuwínú, "Binhe', wínachä'muupi nawówayéeni'dí." 23 Wídítuhánde pídí shánki dívítuwínúnde', hedí inbí k'éwé'i aa dáythathá'o' hedá kw'áyepiye dáynahchänunde dáykeeyamídi dit'ay'in. 24 I' Rome sundado p'ó'dédi'di in sundado ovâyту'an Paul inbí'piye óets'úude-í'in óewhähwhä'namidí hedänho ûnhanginpúuwídi háadi in t'owa Paul-ví'piye dívít'ehtuwínúnde'. 25 Hedího óewhiwínú púwhí'di óewhäänídi, hebo Paul-di óetu'an in tágintá (100) sundadovi tsondi iwe tsowa nawíndi', "Ti i' tsontun natú' úk'óe'in naa díwhäänídi? Naa-á oe Rome dínkháwäta'k'óe, hedí wa'di wíwínkeek'ú'pí háa naa híwóhpi dáy'annin háa joe."

26 Nä'in nat'oe ihaydi in sundadovi shánki p'ó'dédi'ví'piye namää hedí óetu'an, "Ti úhanginná háa bitsiyekhây'o'in? Nä'i sendá oe Rome úkháwäta'k'óe." 27 I' sundadovi shánki p'ó'dédi' Paul-ví'piye namäädi óetu'an, "Dítu'an, ti oe Rome úkháwäta'k'óe?" "Hedän hoi" gin Paul natú. 28 Óetu'an Paul, "Naa oe Rome dínkháwäta'k'úwídi báyéki chä' dáywa'áa." Paul-di óetu'an, "Navi tádá'in Rome-win t'owa damuúdiho naa wá' Rome-wibá omuu." 29 Wesebo in to'wén Paul óetsikakhâymaa'in iví'wedi dívíj'áatäá. I' sundado tsondi p'ó'dédi' wänbo nakhunwóeda'póe ûnhanginpóedi Paul-á Rome-wi t'owabá namuu'in, gá i' báho natsonpóedän kadénadi Paul óewhi'ami'in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa' ovâyhí'máa

30 I' sundado tsondi p'ó'dédi' nahangin'ánda' ta'gendi háawin híwóhpi'in in Hudíyodi Paul ónchänunde'in, hedího wiyá tháwän óewhihsuu hedí in Hudíyo owha' p'ó'dédi'in hedá in wé'gen Hudíyo p'ó'dédi'indá dívíwé'ge'ami'in ovâyту'an. Ihaydiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewéénú-ídi.

23

1 Paul-di in tunjowa' ta'ge ovâymundedi ovâyту'an, "Tí'úuwín páadé'in, Jôesi Tádávi páadépiye nä'in naadi wâyту'äämi: Navi pi'ná khó'jé dínhanginná navi wówátsi thaa t'ähki híwó'nin wówátsi donhonnin." 2 Nä'in nat'oe'di Ananias i' owha' p'ó'dédi' namuu'i'di in Paul-ví nú' diwinnin ovâyту'an sóe eedi óemaphâave-í'in. 3 Paul-di óetu'an, "U-án Jôesi Tádádí wóemaphavekhâymaa. Wí paa ijánúmaa'i waagi'ba unmuu. Úkhây'ä' úhanginpúuwí'in háa wén t'aywó'nin dáy'annin háa joe, nä'i tsontun namuu'i natú' waagi, hewänbo u wí'bo há'i tsontunbá wínáa'a'gínpí, nä'in t'owa dísomaphâave-í'in ovâyту'andi." 4 In iwe diwinnindi Paul óetu'an, "Háadan Jôesi Tádávi owha'

p'ó'déđí? uví hí'dí mân'a'ginhánunde?" 5 Paul-di ovâytu'an, "Tí'úuwin páadé'in, naa wíđinhanginnáhpí owhá? p'ó'déđí? namuu'in. Dínhanginnándáho há'to han otúuniwán, gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe ginnân nata'muudân: Wígíkhây'áhpí wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedí gitúuní'ín."

6 Hedi Paul-di ovâymu? wáy wên in iwe diji? in Sadducee t'owa dimuu'in hedá wéndá Pharisee t'owa-á. Hediho kaygi in tunjowa? ovâytu'an, "Tí'úuwin páadé'in, naa Pharisee t'owa-ân omuu, naví tádá Pharisee-bá dínmuu. Náwe dísondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywâyundédân." 7 Han ovâytu'an dihaydi in Pharisees-ádi in Sadducees-ádi dívítuhkannan, hedi diwijedeedi wêege? in dipóe. 8 Gin díví'an gá in Sadducee t'owa wídívíwâyundepídán in dichuu'in wíyá diwáywówápúuwí'in, hedá p'oweahhá-á makówáwin t'ôepa'aa'indá diji? in wídívíwâyundepí; hewánbo in Pharisee t'owa-á dívíwâyunde diji-áku. 9 In t'owa t'áhkí shánki kaygi dívítuwínunde?, hedi wên Hudíyoví khuu dáyhá'o'in, Pharisee t'owabá dimuu'in, dívíwínúdí kay'indi ditú, "Ná'i sendá wên háawin t'aywó'nin i'annin wánbo wí'âyshaadepí. Mađi hádeewáy wí p'oweahháadi háa wí makówáwi t'ôepa'aa'í'di ta'gendi óhéé'an."

10 Hânho dívítuhkandodí dívítsaakhây'o?, hediho i? sundado tsondi p'ó'déđí? nakhunwóeda'póe. Na'ánde Paul hânho óewa'amí'in, hediho in sundado ovâyjôn, "Ja? bípûn, Paul bínkê'di há? in Hudíyoví? wedí bínjáa'amí, hedi unbí'piyebo bints'ude."

11 I? khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwínudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi. U? oe Jerusalem naví'gedí ho bihéé'an, hedá oe Rome hanbá bikhâymaa."

Paul óeháyi? in dida?

12-13 Wíyá tháwán hédéndí wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhéé'amídí wên ánshaa dáyk'úuwídí. Ditú, "Ívíhaadákhâymaa, hedi wí'ívíhúukankhâymaa'api Paul áyhay píhay. Han íví'andíá, tobá Jôesi Tádáđí dívítuhcháänú-í. Ná'in gin ditú'in jónántä'diví (40) shánki diji?." 14 Hedi dimää in owhá? p'ó'déđí?indá hedá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, hedi háa dáywéhpêe'annin ovâytu'an. Háa dikanda? i'gedí ovâythayyan dihaydiho ovâytu'an, 15 "Nää undáđí hedá in tunjowa'dáđá i? sundadoví tsondi p'ó'déđí? bint'óesân. Bintu'an Paul náa unbí'piye óemá'í'in. Bintu'an shánki ihangin'ánda? háa Paul i'annin. Na'indáho gikhâymuuní áyháyi'dí náa tsowa napówápí'dibo?"

16 Hebo Paul-ví máämä'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyi'dí, hediho in sundadoví'piye nats'úndi i'gedí Paul óetu'an. 17 Paul-di wí tágintä (100) sundadoví tsondi óetu'kannandi óetu'an, "Ná'i e'nú i? sundado tsondi p'ó'déđí'ví'piye náhu. I? e'núdí wên háawên óetu'amí'in nada?." 18 Hediho i? e'nú i? sundadoví tsondi p'ó'déđí'ví'piye óeho?, hedi óetu'an, "Paul i? to gínpannándí'di naa dívítuhkannandi ditú'an ná'i e'nú uví'piye dómá'í gin, wên háawên wóetu'áamí'in nada'di."

19 I? sundadoví tsondi p'ó'déđí'di i? e'nú oe hângepiye óepahtsaaké? wí'bo dayéenídí, hedi óetsika'yan, "Hää-an naa díví'oe'amí'in unda?" 20 I? e'núdí óetu'an, "In Hudíyo dáywéhpêe'an wóedaa'amídí tha'di Paul tunjówháagépiye óehúuwídí, háa i'annin shánki dihangin'ánda? waagibá. 21 Hebo wíwóewáyukannamípi. Jónántä'diví (40) shánki senä? dívíkhakw'o óeháyi'dí. Jôesi Tádáví páadépiye dívítunmági wídívíhúuyamí'ín in

widâyp'oesuqwă-îpî'in Paul óehay píhay. Nää dikhâymuu heđi ditsíkha Ƴ' untúunídí i' nâasaaní'in." ²² Óetu'an i' e'nú, "To'wí wänbo wínâatu'âámípi ná'i dít'óe'andí'." Heđi iwáygedí óesan.

Paul i' tunjó Felix-ví'piye óeho?

²³ Heđi i' sundađoví tsondi p'ó'đéđí'di wây-á wije senä' ovântuhkännan, indá tägintä (100) sundađo dântsonmáa'in damuu, heđi ovântu'an, "Wije tägintä (200) sundađo nangedi'indá, heđá tségintä (70) kwăäjêe k'ewéđí'in sundađo-á, heđá wây-á wije tägintä (200) júnphé wóegé'in sundađo-á ovâytu'an dívikhây'amí'in, nää khun whānu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-íđí. ²⁴ Heđá wije wên kwăäjêe Paul i'íhsođe-ígi' bínpuťesoge, heđi oe Felix i' tunjóví'wepiye bin'áyinhūu." ²⁵ Heđi wên ta'nin ita'nandi gin natú:

²⁶ "Naví tunjó Felix hânho wí'a'gindi', naa Claudius Lysias-di wisengitu'an. ²⁷ Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakháwă'í' óeyă'đi óekhe'khâymāawān, hewānbo naa dínhanginpóe i-á oe Rome ūnkhwāta'k'oe'in, heđiho in sundađo-áđí omää inbí mangedi dójāa'amíđí. ²⁸ Háawin híwóhpi'in ónchāunde'in naa ohangin'ānda', heđiho inbí tunjówhāagépiye naadi dóho'. ²⁹ Naa dínhanginpóe in híwóhpi'in ónt'e'p'íđénde'indá wên háawin kây'in wänbo óepansóege-íđí háa óeháyjídí wínamuupí'in. In Hudíyo wên háawên inbí khuu i'gedíđá' díwíwānpihí'māa. ³⁰ Ihayđáhá' to'wídí naa dít'óe'an dāywéhpê'annin ná'i sen óekhegi'o'in, heđiho wesebo uvi'piye i' dósan, heđi in to'wên in híwóhpi'in ónt'e'p'íđénde'in dovâytu'an uvi'piyān dimú-í'in wóetu'âámíđí háađí iví'piye dít'ay'in" gin ita'nan.

³¹ Heđiho in sundađo háa ovâyjōn waagi dívi'an. Khú'đéedí oe Antipatris bú'piye Paul óeho'. ³² Wíyá tháwān in sundađo kwăäjêe k'ewéđí'indíđá' Paul óehon, heđi in wé'gen sundađo inbí'wepiye díwíweeho'. ³³ Oe Caesarea bú' in Paul-'in dipówá ihayđi i' tunjó in ta'nin ón'an heđi Paul iwebo óeioe'an. ³⁴ In ta'nin i' tunjó itunkanbowa ihayđi Paul óetsika'yan, "Wé'í nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. ³⁵ I' tunjó ná'in nat'oeđi Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wōnt'e'p'íđénde'in dipówá ihayđānho naadi wintunjó'nami'. Ihayđá in áyi'nin ovâyjōn Paul híwó óe'áyíngi'amí'in i' tewhá hay'í Herod ik'ŭ' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ónt'e'p'íđénde?

¹ P'ánú thaa naphade ihayđi, Ananias i' owha' p'ó'đéđí' namuu'i-á heđá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwă'í' hânho nahí'hă'í' namuu'í' indáđí dāykān, heđi i' tunjóví'piye dimāā i' tunjó óetu'âámíđí háa Paul i'annin. ²⁻³ Paul óets'úde, heđi Tertullus-di i' tunjó óehée'an Paul ónt'e'p'íede-íđí. Ginnān natú:

"Nanbí tunjó Felix, Ƴ' báyéki wí'a'gindi', báyéki gikú'daapóe t'ăhki na'ingí' wéngé t'ăhki bí'andí namuudi. Ƴ' unmuudānkunho hānpíđlbo báyéki paayo githaa, heđá uvi hangintandi báyéki híwóhpi' nanbí nan diwedi dínjāa'an. ⁴ Nää naa wó'da'pí hânho wíjāap'íde'amí'in, heđiho unsehkanāt'óedí wí hây tăhkiwān dīnt'óeyaaní, han unchanpóedí. ⁵ Ginnān hīn napóe: Na'indí ná'í sen ovây't'owat'e'ya'dođi áymū'. Ná'in Hudíyo wéngé t'ăhki ovâypiťsaakando', heđá i-á p'ó'đéđí' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí hāhkan deepiye díwíwāyunde'ingí'. ⁶⁻⁸ Nanbí méesate hay'í wänbo i'a'ginhānú, heđānkun āypankē'. Gida'wān āytunjó'nami'in āynuuwă-íđí háa

ta'gendi nanbí khuu i'a'ginnanpídí háa joe. Hebo Lysias i' sundaḡoví tsondi p'ó'dédí' napówá, heḡi kay'indi nanbí man diweḡi óejaá'an, heḡáhá' ovâyjôn in to'wên ónt'e'p'íde'in uví páadépiye di'áä-ídi. U'di wí'bo híwó ná'i sen náatsika'yandáho úhanginpúuwí t'áhkí ná'i iví'geḡi wit'e'p'ídeḡde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytu'an.

⁹T'áhkí ná'i Tertullus Paul-ví'geḡi natú'di' in Hudíyo hanbá ditú, heḡá ditú i' t'ehpide tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'geḡi ihí'máaḡi i' tunjó Felix óetu'an híwóhpí wí'i'anp'i in

¹⁰I' tunjó imannan Paul óehí'máanídí, heḡiho ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dínhanginná báyéki paayo ná'in t'owagi'in tunjówháagé un'ánnin, heḡânho báyéki ohíhchan dáyhée'amídí wí'bo dá'yaywoenídí. ¹¹Maḡi tá'ḡi wíje (12) thaa phaḡe ihayḡi naa Jerusalem-piye omáa Jôesi Tádá dó'a'ginmáanídí. ¹²T'óepídíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wi-áḡi wíḡáyḡhánbopí, heḡá wíḡovây't'owat'e'ya'nanpí i' Hudíyo méesate hay'i' iwe, háa inbí méesate hí'indi eeje wánbo joe, heḡiháa i' bú' i'ge wánbo joe. ¹³Indá wíḡínkeekankodípí ná'i naví'geḡi dín't'e'p'ídeḡde'i ta'gen namuu'in.

¹⁴"Hebo ná'innân naa otúuní: In p'óegé iwe naa dá'yáhtuyende'indá ná'in t'owa ditú' pí'wên p'óegé namuu'in, hewánbo i'ge dá'yáhtuyendedi Jôesi Tádáḡi' dáyt'óemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmá'. T'áhkí ná'i khuu Moses ita'nandi' heḡá in Jôesi Tádávi tukhe'min dáyta'nandi-á naa dá'ywâyunde'. ¹⁵Háa ná'in t'owa divíwâyunde'in napuwagi'o'ínbá naa wá' dá'ywâyunde', heḡi ginnân namuu: Jôesi Tádáḡi' t'áhkí in dichuu'in ovâywówápakháymáa, híwó'nindá híwóhpí'indá. ¹⁶Heḡi gin dá'ywâyundedi, háḡḡi wánbo t'áhkí dá'ykháḡde Jôesi Tádávi páadépiye heḡá t'owavi páadépiyá híwó dá'ytsiye'amídí, heḡânho naví pí'ná khó'jé dínhanginnáanídí híwó dá'kanhonnin.

¹⁷"Báyéki paayo Jerusalem bú' iwe wó'ánpíwân, heḡáhá' dá'ywâybun wí chá' in naví t'owa dikáäkw'ó'nin dovây máanídí, heḡá wí naví háäwí dínmúuní'i-á Jôesi Tádá-á dómáanídá. ¹⁸I' méesate hay'i ee gin dá'y'o' ihayḡi in t'owadi naa dímu'. Naa dá'ykhây'anho' Jôesi Tádá dó'a'ginmáanídí, nanbí khuu ginmuu waabá. Báyéki t'owa iwe wíḡijihpí, heḡi t'áhkí hánda' naná. ¹⁹Wên Asia-win Hudíyo wá' iwe diji'. Indáho dínkhây'á' wóetu'áamí'in háawin wên t'aywó'nin naa dá'y'annin, naví'geḡi wóet'e'p'éeḡe-i' in dida'ḡi. ²⁰Hewánbo náa náwe wíḡijihpídí, tobá ná'in diji'indân wóetu'áamí háawin t'aywó'nin dá'y'annin dínhanginpóe'in in Hudíyoví tunjówháagépiye díkan dihayḡi. ²¹Ná'in wéhpéḡa'mân dá'y'an iwe owin dihayḡi: Dáyḡwínúḡi dovâyḡu'an, 'Naa dísondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dá'ywâyundedân'" gin Paul-di óetu'an.

²²Felix Jesus-ví p'óe'i'geḡi híwó úhanginná, heḡiho in iwe diji'in ovâyḡu'an, "Náa-á wíyá wí'ívhíe'amípí. Owáy Lysias i' sundaḡoví tsondi p'ó'dédí' napówá ihayḡânho naadi wâyḡu'áamí háa unbí hí'i'geḡi o'ánde'in." ²³Heḡiho wí sundaḡoví tsondi gin óetu'an, "Ná'i sen ná'á'yíngi'an, hewánbo napannân waagidá joe. Iví k'ema'in i' ovâyḡuwámáaní, i' háäwí úntáy'i' ónkáanídí."

Felix-áḡi Drusilla-áḡi Paul ónt'óeyan

²⁴Wí háyú thaa naphaḡe ihayḡi Felix nawáy'ää iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ân namuu. Paul óets'úḡeḡi dánt'óeyansóge, heḡi Paul-di ovánthayk'ú' háḡidí to'wí Christ Jesus-ví'piye iwáäyú-i'in. ²⁵I'ḡi

ovānhí?máa hádídí inbí wówátsi ta?ge dānhūuwi i?gedi, hedá háa dawānpida? waa dānkanhūuwi?in wíđānkhāy?āhpi i?gedá, hedá i? thaa Jōesidi t'owa ovāykeekw'ōeni háa híwó háa híwóhpi divi?an ni?gedá. Han ihí?máadi Felix nakhunwōeda?póedi óetu?an, “Nāwedi ópeeve wíyá wítuhkānna pihay, háādi naa dīnpóe ihaydi.” ²⁶ Hebo Felix natsikha Paul-di óechā?māānidi, hedāho óewá?āadá óema?p'āādi-í, hediho ihayda? óetuhkāndo? i-ādi ihée?amidi.

²⁷ Wije paayo daphade ihaydi Felix óetunjōāa?an hedi Porcius Festus natunjōsogede. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoe?an, in Hudíyo-ādi nak'emamūni?in nada?di.

25

Paul nada? Caesar-di óntsonnamí?in

¹ Festus i? tunjō ts'aabi namuu?i? oe Caesarea bú? napówa, hedi poje thaa naphade ihayda iweda? oe Jerusalem bú?piyá namāa. ²⁻³ Oe Jerusalem napówa ihaydi in owaha? p'ó?dédí?indádi hedá in wé?gen Hudíyo senā? he?ennindádi Paul wíyá ónt'e?p'ide, hedi kay?indi Festus dida?póe wēn háāwēn ovāy?amidi. Dida? Paul oe Jerusalem-piye óemá?í?in, gá dīnwēhpēmuudān divikhakw'ōeni?in óeháyjidi wa? p'óegé namāndibo?. ⁴⁻⁵ Felix-di ovāytū?an, “Paul-á oe Caesarea napannān. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymān. Hedáho wēn unbí senā? he?ennin bīntū?āamí naa-ādi dimú-í, hedi wēn híwóhpi?in Paul i?andáho?, indi óetunjō?diwekāani.”

⁶ Festus mađi wíyá kháve háa tā thaa iwebo iwóyí?, hedáhá? Caesarea-piye nawáymāa. Wíyá tháwān ovāytsonnamídi isóge, hedi in sundađo ovāytū?an Paul dikenmú-í?in. ⁷ Paul óekán, hedi nats'ú? dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di di?āā?in iví nú? iwéngé diwindi ónt'e?p'íđéndeđi ditū? báyéki káy?i háāwi híwóhpi? i?andi, hewānbo wíđínkodipi ta?gendi dāythayyamídi ná?i ditū?di ta?gen namuu?in. ⁸ Paul wí?bo i?aywoenídi ihée?andi gin natú: “Naadi in Hudíyoví khuu wíđovāy?a?ginhānúpí, hedá ná?i Hudíyoví méesate hay?i ee a?ginkhānugi? wó?ts'úhpi, hedá wēn háawin t'aywó?nin wānbo in Rome-?inbi tsondi Caesar-ví?piye wíđáy?anpi.”

⁹ Hebo Festus in Hudíyo ovāyhíwó?namí?in nada?, hediho Paul óetsika?yan, “Ti oe Jerusalem-piye unpunda? iwe naví páadépiye wíntsonnamídi ná?i wōnt'e?p'íđénde? i?gedi?”

¹⁰ Paul-di óetu?an, “Joe, nāwebānkun dīntsonnamí?in oda?. Nāa uví páadépiye owindi i? tsondi Caesar-ví páadépiye owin dīntsonnamídi waagibá namuu. Hedá wá? ū-á wí?bo híwó úhanginná wēn háawēn t'aywó?nin wānbo in Hudíyoví?piye wíđáy?anpi?in. ¹¹ Wáy wēn háawēn t'aywó?nin dáy?andáho?, hedi ná?in t'aywó?nin namuudi ochuu-í?in dīnkhāy?āđáho?, há?to otūpni wíđiháyjipi?in. Hebo náa háāwi ná?in t'owađi dīnt'e?p'íđénde?i ta?gen namuupidá, to?wí wānbo wí?únk'óepi inbí mangepiye díkāni?in. Hediho oe Rome diwe Caesar-ví tunjōwháagé iwe dīntunjō?namí?in oda?” gin Paul-di óetu?an.

¹² Festus-di in óetumakhemáa?in ovāyhée?an, ihaydáhá? Paul-ví?piyá ibeédi óetu?an, “Caesar-ví tunjōwháagé iwe wōntunjō?namí?in unda?điho iví?piye wísaani.”

Paul-di Agrippa-ādi Bernice-ādi ovānhée?an

13 Hăyú thaá naphade ihaydi i' tsondi Agrippa ivi kwee Bernice-ádi oe Caesarea dapówá Festus óesengitú'amídí. 14 Wí háyú thaá da'an dihaydi Festus-di Paul-ví'gedi Agrippa óet'óe'an. Ginnân óetu'an:

“Năá pan diwe wí sen na'an Felix i' tunjó phade'i'đi óejoj'andi'. 15 Naa oe Jerusalem oji' ihaydi in Hudíyo owha' p'ó'déđi'indi hedá in tsonnindá há'iví'gedi dít'e'p'íde, hedí in dida' otúuní'in há'i'í'ehpide tun ta'gen nammú'in. 16 Hewänbo dovâytu'an, 'In Rome-windi hânhay wänbo wí to'wí wí'óekánde'pí in to'wên ónt'e'p'í'dénde'inbí mange. Páadé nakhây'á' in to'wên ónt'e'p'í'dénde'inbí páadépiye iwéenu-í'in, hedân wí'bo i'aywoenídí ihée'amí ná'i háäwí ónt'e'p'í'dénde' i'gedi.”

17 “Hedího năwe diwé'gepóe ihaydi wídáytsíkha'anpí. Wíyá tháwänho dovâytsionnamídí dáysóge, hedí in sundado dovâytu'an i' sen óets'úude-í'in. 18 Iví'gedi dít'e'p'í'ede-ídí dívíwínú ihaydi, naa o'an wên háawin kây'in i'annin dítúhkanháymáa'in, hebo han wídí'v'ánpí. 19 Ná'i sen Paul gin nakháwá'í-ádi dívíwänpítúhkanđo' inbí wâyü dínmuu i'gedi hedá wí sen Jesus gin nakháwá'í'v'gedá, i-á nachuu wänbo Paul natú nawówáji' gin. 20 Naa wídínhanginnáhpí háđídí dóshaa-í'in ná'i háäwí háawin nammú'in, hedího dótsika'yan, ‘Ti oe Jerusalem-piye unpunda’, iwe ná'i háäwí wôn't'e'p'í'dénde' i'gedi wíntunjó'namídí?’ 21 Hebo Paul nada'póe năá pan diwebo nachaní'in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di óntunjó'namídí. Hedího in sundado dovâytu'an óe'áyí'namí'in Caesar-ví'piye dósan pihay” gin Festus-di Agrippa óetu'an. 22 Hedí Agrippa natú, “Naa wá' ná'i sen háa natú'nin ot'oe-í'in oda’.” Festus-di óetu'an, “Tha'dibo unt'oe-í-áhay.”

23 Wíyá tháwän Agrippa-ádi Bernice-ádi ná'i íve hay'i dats'ú, wên sundado tsonnin he'ennin wóegé hedá wây-á bú'win tsonnin wóegá. Sa'wó da'aamuu, hedá háäwí t'áhkí hânho sa'wó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'úude-í'in. 24 Hedí Festus-di ovâytu'an, “Tsondi Agrippa hedá un t'owa năwe jji'in t'áhkí, binnú'dí ná'i sen. Iví'gedi t'áhkí in Hudíyodi oe Jerusalem-windáđí hedá năwe diji'indáđí naa díhée'an. Dívítúwínúndedi naa dítu'an ná'i sen óeháyji'in únhây'á'. 25 Naadi wên háawin wänbo wídónshaapí óeháyjídí. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di óntunjó'namí'in, hedího naa dáy'ánshaamági Caesar-ví'piye dósaaní'in. 26 Hebo háäwí wänbo wídínhanginnáhpí ná'i senbí'gedi naví tsondi p'ó'déđi' Caesar dón'ta'namí'in. Hedánho un t'áhkí'v' páadépiye dómaa bínhée'amídí, hedí shánkídí uví páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedí bintsikabowa ihaydi shánkí dínhanginpúuwí háäwí i'gedi Caesar dón'ta'namí'in. 27 Han dáy'an, gá dínchanpóedân bondoe'i namúuní'in wí pan dósaanídí páadé wídovâythayanpídí háä i'gedi ónt'e'p'í'dénde'in.”

26

Paul wí'bo i'aywoenídí ihí'máadi Agrippa óetu'an híwóhpí wí'v'ánpí'in

1 Agrippa-di Paul óetu'an, “Naadi wínk'úya' uví'gedi bipihée'amídí.” Hedí Paul imannandi ihée'an wí'bo i'aywoenídí. Gin natú:

2 “Tsondi Agrippa, năá naadi wítúhkanháymáa naví'gedi hedá ná'i háäwí ná'in Hudíyodi naa dít'e'p'í'dénde' i'gedá, hedí naa ohíhchan u-án i' unmuu'in uví páadépiye owindi. 3 Hedí shánkídí ohíhchan u-á ta'gendi ná'i Hudíyoví kuu dínmuu i'gedi úhanginnândi, hedá úhanginná wáygéhää handa' wídí'v'ánshaa'opí'in. Hedího pín ta'gedi wída'máa dít't'óeyaaní'in.

4 “T’ähkí in Hudíyo dínhanginná háa naví wówátsi donphade’in o’e’núji’ ihaydi waagibo’, wí’gín oe naví nangá hedá oe Jerusalem bú’ iwá. 5 Hedi in dida’dáho wóetu’áamí ná’in: Báyéki p̄ayo dínhanginná naa páadédíbo Pharisee omuu’in, hedi ná’in Pharisee t’owa-á nanbí kuu shánkí kay’in dáyhúja’ ná’in wé’gen Hudíyo t’owaví’wedi. 6 Náa naa dítunjó’diwekán gá dáywáyundédán Jōesi Tádá í’ámí’in iví tun nanbí thehtáy pahpá’in ovâyámgi’in. 7 T’ähkí in t’ádi wije Israel-ví e’núnbí áy iwedi’in wá’ ná’in in Jōesi Tádá natú’in ikhâymaa’inbá dívíwáyunde’, hediho kuu-á thaa-á í’ óe’a’ginmä’. Hedi náa, naví tsondi unmuu’í’, naa wá’ hanbá dáywáyundédibo’ in Hudíyodi naa dít’e’p’ídénde’. 8 Heháadan un Hudíyo wí’únkodipí úvívääyú-ídí Jōesi Tádádí in dichuu’in ovâywáywówápa’in?”

9 “Naa-án o’ánwán báyéki dínjānākikanpoe’o’in ná’i Jesus oe Nazareth-ví gin nakhāwā’iví’piye. 10 Hediho oe Jerusalem han dáy’an. In owha’ p’ó’dédí’indi naa dínk’ú’ báyéki t’owa Jesus-ví’in únmuu’in dovâypankw’ōení’in, hedá ovây’t’akhanukhâymaa ihaydi naví tun wá’ eepiyebá dáy mági. 11 Háyānbo naa omāa in Hudíyoví méesate eejepiye otsonpúuwídi ovâywhāhwhā’namídi, hedá dáykhāā dovâykaygi’amídi dítú’únídi Jesus-ví’piye wídívíwáyundepí’in. Naa hānho inbí’piye ot’ayyaapóedí Hudíyo namuupí’wí bú’ í’ge dáykenjáyénde dovâyhóenídi.”

Paul-di Agrippa óetu’an háa únpo’e’in hediho Jesus-ví’piye iwáyunde’in

12 “Hediho han dáy’amídi naa oe Damascus bú’piye omānwán. In owha’ p’ó’dédí’indi wén ta’nín ho dín’an dóhúuwídi dínk’úuwídi in Jesus-ví’piye dívíwáyunde’in dovâypanhóenídi. 13 Naví tsondi unmuu’í’, taagedi oe p’óegé omān dihaydi wí ko oe makówádí nawāndi dómú’, í’ thanbí shánkí nakohkay’i namuu, hedi ná’i kodi na’in gimānnin t’ähkí dí’ánhógi. 14 T’ähkídiibo nange gikanu. Ihaydi wí to’wídi Hebrew tundi dihée’andi ot’oe. Dítú’an, ‘Saul, Saul, háadan naa dít’ōephadekando?’ U wí’bo biwānpiwá’o’, wí búdu in phék’e’indi óesanhonnin í’a’ts’ádíndedi ipiwá’o’ waagibá’. 15 Naa otsikapóe, ‘Nanbí Sedó, tes-an muu?’ Í’dí dítú’an, ‘Jesus-án omuu, ú’di dít’ōephadekando’i’. 16 Náa ówínú. Naa uví’piye dáykeyan gá wíde’māndán naví t’ōe dín’amídi, hedi ú’di t’owa ovây’t’ōekankhâymaa náa thaa dímu’in, hewānbo ná’ida’bá joe, owáy wiyá uví’piye dáykeyandi háāwí wítuhkangí’o’i wá’ ovây’t’ōekankhâymaa. 17 Naadi wisankhâymaa wí’gín in Hudíyo dimuu’inbí’piye hedá in Hudíyo dimuupí’inbí’piyá, hedi inbí’wedi naadi wín’aywoeni. 18 Dínkhunná waagibá dikw’ó, hewānbo ú’di ovâykhāge’khâymaa dínkeepúuwídi hedá Jōesi Tádáví ko í’ge dívíhúuwídi. Hedá Satan í’ Penísendivi mangedi ovájja’andi Jōesi Tádáví mange ovâykwohkhâymaa. Hediho naví’piye dívíwáyundedi inbí t’aywó’di ovây’owóejé-í, hedá in wé’gen naví’piye dívíwáyundedi naví’in dínmuu’indádí dívíwóení’ gin Jesus-di dítú’an.”

Paul-di Agrippa óetu’an iví t’ōe í’gedi

19 “Hediho tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítú’an waa makówádí dínkeepóedí dihée’andi naa dáy’a’ginnan. 20 Páadé in Damascus bú’wín dovâyhée’an, iwedi in Jerusalem-índa, hedá oe Judea nange í’ge’in t’ähká, hedá in Hudíyo dimuupí’in wānbo-á. Dovâytu’an inbí t’aywó’di dáyjoe’andi Jōesi Tádáví’piye dívíhāđi-í, hedá híwó dívítisiye’amí dáykeyamídi ta’gendi inbí t’aywó’di dáyjoe’annin. 21 Gin dáy’odího wén Hudíyodi í’ méesate hay’i khor’jé díyá’ hedi diháyji’in dívíkhāđe’. 22 Hewānbo Jōesi Tádádí háđi wānbo t’ähkí naa díkhāge’do’, hediho náa náwe owindi in ta’gen namuu’in

t'ähki t'owa dovâyttumáa, tobáháa he'ennin dimuu háa he'ennin dimuupi wänbo? Hääwi t'ähki ná'in t'owa dovâyttumáa'i-á, Moses-ádi in Jöesi Táđávi tukhe'mindádi ditú'in napuwagi'o'inbá namuu, heđi wíyá hääwi wänbo wó'tú'pí. ²³ Indá ditú i' to'wí Jöesi Táđávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'óephadekhâymaa'in nachuu pihay, heđi i-á i' páadé'i namúuní chuwa iweđi nawáywówápúuwíđi, heđânho i'đi wí'gín Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá Jöesi Táđávi p'óégé ovâykeekankhâymaa."

²⁴ Wa'đi Paul ná'i hääwi ithaykw'óe'ó ihayđi Festus tsikhagipi ituwínú, "Paul, u-á bondoe'i-ân unmuu. Báyéki bihá'an, heđánkun unbondoepuwamán."

²⁵ Hebo Paul-di óetu'an, "A'gindi Festus, naa bondoe'i wó'muupi. Naa híwó donhangintanmáadi in ta'gen namuu'inda' dáyhí'máa. ²⁶ I' tsondi Agrippa náwe na'andi' ûnhanginná ná'i hääwi t'ähki i'gedi. Heđánkun ivi páadépiye dáyhí'máadi hääwi wänbo wíđókaayohpi. Naa híwó dínhanginná t'ähki ná'i hääwi napóe i'gedi Agrippa-á nat'oe'in, gá kaađi wínapóepíđán. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwâyunde' háa in Jöesi Táđávi tukhe'min ditú'in? Dínhanginnán biwâyunde'in" gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu'an, "Ti un'ân gáhân u'đi wesebo wí Christian dípa'f'in?" ²⁹ Paul-di óetu'an, "Hádeebá wesebo háa wíyá shánki díhúuwí. Hebo naa Jöesi Táđávi'piye dáyjúusu'o' u-ádi heđá t'ähki ná'in náa thaa dit'óeyankw'ó'nindádi naa waagibá ípúuwí'in. Hewänbo naa wó'da'pí kadénađi íwhimúuní'in, naa owhimuu waagibá."

³⁰⁻³¹ Paul ihí'bowa ihayđi i' tsondi Agrippa heđá i' tunjó Festus-á, Bernice-á, heđá in wé'gen iwe dikw'ó'nindá díwíwínú, heđi oe já'wépiye dipeedí dívíhee'an. Ditú, "Ná'i sendá háawin wên wänbo wí'ánpi óeháyjídí háa napanchanídí wänbo?" ³² Heđi Agrippa-di Festus óetu'an, "Ná'i sen dóma'p'áadi-i'in dínkodíwän, hewänbo náa wíđínkodípí, gá Caesar-di óntunjó'nami'in nada'p'óedán."

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-íđi

¹ Heđiho in tsonnin dí'ánshaapóe na'in kophé iweđi oe Italy-piye dísaanídí, * heđiho Paul heđá wáy-á pandádi ovâyjoe'an wí tãgintã (100) sundađo ovâytonmáa'ivi mange. Ná'i sendá Julius gin nakháwã, heđi in sundađo i' Rome-wi tsondi p'ó'déđi'v'i'in gin ovâykháyã'de'in diweđi'i-ân namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwã'i wá' na'indádi naji, i-á Macedonia nangewi bú' Thessalonica iweđi'i namuu. Heđi wí kophé Adramyttium bú' iweđi'i' ívítógi. Ná'i kophé-á nakhâymuu i' bú'ây eeje oe Asia nange p'o kíngé i'gepiye namú-íđi.

³ Wíyá tháwän oe Sidon bú' iwe ívívóyi'. Julius-di Paul híwó óe'andi ivi k'ema'in óepuwämägi, indi hääwi ûntáy'i' óemäänídí. ⁴ Iweđá i' kophé iweđi gimää, hewänbo i' waadı tí'úupiye díchänuhúja, heđiho oe Cyprus p'ojáadi shánki nawaakaypi i'gedi gimää. ⁵ Oe p'o' p'ánapiye giphade, heđi Cilicia nange heđá Pamphylia nangá p'o kíngé i'ge gimää, heđáhá' oe Lycia nange wí bú' Myra gin dáytu'o' iwe gipówá. ⁶ Iwe i' sundađovi tsondi wíyá pí'wí kophé Alexandria-wi namuu'i' ishaa. Ná'i kophé-á Italy-piye namán, heđiho ditú'an iwe ívítóen'in.

* **27:1** Luke wíyá Paul-ádi naji?.

7 I' waa hânho nakaydi jóngida' wí háyú thaa gipundee, hedá báyéka ívit'óe'andi Cnidus bú' tsowa gipówa. I' waa kay'i namuudi ee gimân diwepiye wíyá wíginpuhkodipi, hediho Crete k'áygé i'gedi giphade, Salmone gin dâytú'o' iwe, hedá nawaakaypi'we i'gedá gimân. 8 Jóngida' p'o kíngé i'ge gipundee, hedi wí bú' Lasea gin dâytú'o' i tsowa gipówa. Náwe naná' diwá dâytú'o' "Híwó naná i' kophé dívíwóyí'nígí'" gin.

9 Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihaydi nate'núpuwamândi híwó wínamuupi wíyá shánkí gimú-ídi, hedânho Paul-di ginnân ovâytumakhe'an: 10 "K'ema'in, naa ochanpoe'o wíyá shánkí náwedi gimáädá âyt'óephadekhâymaa. Ná'i kophé-á hé wóegébo gipedée-i, hedá wây wên wá' dívíp'ot'aháanú-í." 11 Hebo i' sundadovi tsondi Paul-ví hí' ónt'óeyaaní'wedi i' sen i' kophé ívi' únmuu'i hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovânt'óeyan. 12 Ná'i kophé nawhi'ân diwe wâhphade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídi, hediho t'âhki waa díví'ânsaamâgi i' kophé iwedi wíyá bú'ay Phoenix gin dâytú'o' i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídi, iwe dâyte'núphaadé-ídi. Oe Phoenix dâykophéwhikw'óe'ó, hedi aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'inpiye thanpiye jáadá óewaa'ahkhânde'.

Hânho iwaa'andá ikwá'nan

13 Hediho aakonpha'gedi híyää iwaa'an dihaydi di'ân háa ditú waagi díví'amí'in, hediho iwedi gimáädi ná'i Crete p'ojáadi tsowa p'o kíngé i'gedi gimân. 14 Hebo háy napóe ihaydi wí waa hânho kay'i ná'i Crete nange i'ge iwaa'an, i' waa-á p'inpiye thanpiye jáadi i' waa gin dâytú'o'. 15 I' waa hânho nakaydi i' kophé óenándi wíyá páadépiye wí'únpuhkodipi, hediho i' kophé dâybée, hedi wáy i' waa' dihon diwepiyeda' gimää. 16 Wí p'ojáadi'ay Cauda gin dâytú'o' i tsowa giphade, i' waa wâhphade wínakaypi iwe, hedi báyéki ívit'óe'an i' kophé'ay áywhimáa'i ná'i kophé gáháyú'i' iwe kw'áye áytagé-ídi. 17 I' kophé'ay dâywhísóge ihaydá i' kophé gáháyú'i' whihkannin kay'índi dâywhibuugi'an wínatha'dee-ípidi. Hedá i' te'aa i' waa' di' kophé óechânunde'i-á dâywáve, gá dikhunwóeda'dân oe Syrtis gin dâytú'o' iwe dikhâhkwodee-i'in, i' p'oe iwe wâhphade wínowá'ânpídi. Hediho iwedi dívânpi'omáa.

18 Wíyá tháwân wá' i' waa hânho nakay, hediho in kophé'in sená' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychânu, i' kophé wâhphade wínakhá-ípidi. 19 Hedá wíyá tháwándá inbo i' kophé'i háäwí wá' p'oe iwe dâychânu. 20 Báyéki thaa agóyó wânbo than wânbo wí'âyümü'pi, hedi i' waa nahánpídi kay'i iwaa'o'. Hediho gi'ân há'to wówá'in gipee-i'in.

21 Báyéki thaa wí'ívhúuyanpi. Hedi Paul inbí páadépiye nawindi ovâytu'an, "K'ema'in, shánkí híwó namúuníwân naví tun dînt'óeyaanídi Crete diwedi wígipee-ípi'in otú waa. Háy úvit'óeyandáho há'to ná'i kây iwe gipóewíwân hedá i' háäwí há'to gipedée-iwân. 22 Hebo náä wí'úv'í'âyngimáänípi. Tobáháa ná'i kophé natha'dee wânbo há'to to'wí wânbo óep'oháyí. 23 Naa Jôesi Tádávi' omuu, hedá ívi t'óe-á dôn'o', hedi khú'di wêe ívi makówáwi t'óepá'aa'i dînpówa, 24 i-á naví nú' nawindi ginnân ditú'an: 'Paul, wí'únkhunwóeda'ípi. Ú' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwinugi'o, hedi ú' unmuudi ná'in u-ádi dîji'in há'to wêe wânbo nachuu-í.' 25 Hedânho k'ema'in, wí'íkhunwóeda'ípi. Naa dâywâyunde ná'in Jôesi Tádá natú'inbo napuwagi'o'in. 26 Hewânbo wí p'ojáadi eedi gikhâhkwodee-í."

²⁷ Wíje jáadi daphade, hedi wa'di i' waađi i' maa'oe Adriatic gin dâytu'o' i'ge díchānuhon. Khun pinudi hãđi naná' dihayđi in kophé'in sená' ditú nan tsowa nú' gipowamännin. ²⁸ Dâywã'antaayan, hedi wétã'di jónu (24) kwi'ohpa taa nawã'an gin dâyshaa. Wiyá shánkí hây dimããdá wiyá dâywã'antaayan dihaydá tã'di kháve (18) kwi'ohpa taa-á nawã'an. ²⁹ Dikhunwóeda' i' kophé k'luu eedi óechānukhãmáa'in, hediho i' kophé tí'uphã'gedi jónu kháa'i kwák'u maayãã'i dâywaje whihkannin eeje, hedá diwówayēenídí nathay pihay dívíjūusu'an.

³⁰ Nã'in kophé'in t'óe'in i' kophé iwedí diwhaveda' dijáanídí, hediho i' kophé'ay p'oe iwe dâywáve. Hedáhá' i' kophé gáhãyú'i páadépiyedi wiyá maayãã'i dâywajekhãmáa waagibá díví'o'. ³¹ Hebo Paul-di in sundađo hedá inbí tsondi-á ovãytu'an, "Nã'in kophé'in t'óe'in nã'i kophé iwe dívíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í." ³² Hediho in sundađo i kophé'ay nawhí'ändiví whihkannin dâyts'ã', hedi i kophé'ay nama'p'ã.

³³ Nathaypuwamän dihayđi Paul-di ovãytu'an dívíhúuyamí gin. Ovãytu'an, "Wíje jáadi t'ãhki hânho úv'ánshaamãadi húukanpí'inbo íji?". ³⁴ Hediho nãa naadi kay'indi wãytumáa, háawin wên híwóhpi'in wänbo wí'unpuwagi'opí, hedânho bíhúuyan, wí koegi' úntáy íchuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihayđi wí pává iké'di Jōesi Tãa ikú'daa'an, hedi wí ihávedi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemú'di shánkí híwó díchānóedí in wá' dívíhúuyan. ³⁷ Wégín tãgintãdáhá' tségintã'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'ãhki dívíshu'an dihayđi, i' táhtān p'oe iwe dâychānu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihayđi, in kophé'in t'óe'in i' nan dâymú'i' wídãytaapí. Hewänbo na'okhänná hedá nap'oehángíná' diwe dâymú', hediho díví'ánshaamãgi dínkodídáho i' kophé dâypuhkannamídí iwepiye, hedânho i' okhān deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwák'u maayãã'i nawhí'wa'jendiví whihkannin dâyts'ã', hedi i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedi ihayđibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywhihsuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' waađi i' kophé ee na'okhänná' diwepiye óechānuts'úude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'nãphã'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhānbóedí'än, hedi iwe i' kophé páadépiye ichānuđi nakhãhsogedeedi wínajãapóepí. Ihaydá i' kophé tí'upiyé'i' i' p'oe oepiyá nãäpiyá kaygindi na'a'yãpoe'odi óewhēekanhon.

⁴² In sundađo díví'ánshaamãa in pan ovãyhãanú-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewänbo Paul-ví wówãsi òn'aywoení'in i' sundađoví tsondi nada'di to'wí wänbo wí'ovãykhé'mãgipí. In to'wên dikohsayhá'in ovãyjon p'oe iwe dívíjaymú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá ovãytu'an i' phéphá' háa i' kophéwí phéhwhéé óep'omãa'i'đi dívítsahsaa-i'in. Handidãnho t'ãhkiđíbo nan diwe wówá'in gipówá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'ãhkiđíbo nan deedi wówá'in gipówá ihayđi, nã'i p'ojãadi Malta gin dâytu'o' in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dístgi'an. Ikwã'dođi nat'êe, hediho dâyphá't'égi, hedi ditú'an i' phaa nú'piye íviahãđi-ídí ívísúwá'amídí. ³ Paul iphé'âywé'ge'an iphá'kw'óenídí, hedi iphá'kw'óe'ó ihayđi wí pãäyū

phaadi óesúwánáandi phé jáadi napee, hedi Paul-ví man deedi ikhuugee-whi'k'ú'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' pǎäyü Paul-ví man deedi nawhi'k'óe'in óemü', hedi dívítü'an, "Nǎ'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wǎnbo', nanbí jôesi 'Ovâyt'owatuhchǎnunde'i' gin gínkháwǎ'i'di háto óewówápeemǎáni." ⁵ Hewǎnbo Paul ivi man iwǎđáa'andi i' pǎäyü i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'únpóepi. ⁶ In t'owa di'ánde' i' pǎäyüdi óekhuugee ee úntee-í'in, háa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewǎnbo thaa t'ǎhki dívítsikha'andi Paul háabo wí'únpóepi, hediho inbí ánshaa dǎy'egó'andi dívítü'an, "Ta'gendi nǎ'i sendá Jôesi waagi'ba namuu."

⁷ I' sen nǎ'i p'ojáadi ee natsonnáandi Publius gin nakháwǎ. Ívisúwá'o' iwe tsowa únnavakw'ó, hedi sigídi na'in dihógidi ivi tewhá únná' diwe poje thaa díwóyí'mági heđá híwó'dá di'áyingi'an. ⁸ Publius-ví táđá whohte eedi únhayk'óe. Natsáwǎp'íde' heđá nasihaydi óe'áde'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nash'ú, hedi ivi mandí óetǎgedi ónjúusu'andi hehkháa óemági. ⁹ Nǎ'in napóe ihaydi báyéki in w'égen nangenwin dihay'in Paul-ví'piye di'ǎǎ, hedi in wá' hehkháa ováymági. ¹⁰ Indi báyéki dihǎǎwímági na'in, hedi poje p'óe naphade ihaydi iweđi gimǎn dihaydi i' gíntáy'i' t'ǎhki dímagi.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojáadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívítogi. I' kophé-á Castor-áđi Pollux-áđi gin dǎyü'o'. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú' gipówá, hedi poje thaa iwe ívíwóyí'. Iweđi p'ó kíngé i'gedǎ' gimǎǎ, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwǎn aakonphǎ'gedi iwaǎ'an, hediho wíyá thǎwǎnda Puteoli bú' gipówá. ¹⁴⁻¹⁵ Iwe wén Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in áyshaa, hedi indi kay'indi dítü'an indáđi wé jǎadi ívíwóyí'ni'in. Iweđi wíyá gimǎndi oe Rome-piye wáy-á tí'úuwín páadé'in Rome-wín dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hediho gín'ayjay'ǎǎ. Dǎyhǎǎwíkw'kw'óe'ó iwe Appius gin dǎyü'o' iwehay wáy wén di'ǎǎ, wáy-á wéndá wǎhphade kayi' wídi'ǎhpídi oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dǎyü'o' iwe díjay. Paul-di ováymü' ihaydi Jôesi Táđá óekú'daa'an, heđá ivi pí'nǎ khor'é-á shánki nakaypóe. Han áyphade, ihaydáhá' wí háyü thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannǎn diwe in Hudíyo ováyhí'máa

¹⁶ Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo óethayemági, hewǎnbo wí sundadođi óe'áyingimǎa.

¹⁷ Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'déđi'in oe Rome dithaa'in ivi'we ováywé'getü'an. Dípówá ihaydi ováytü'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'gínkhanu naa wíđáy'anpí wǎnbo', heđá nanbí t'owavi'piye wén yǎ'dǎapi'in wǎnbo wíđáy'anpí, in Jerusalem-wín p'ó'déđi'indi dípanké', hedi nǎ'in Rome-wínbí mangle díkán. ¹⁸ In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwǎ, hewǎnbo indá dínhanginpóe háawin diháyji'in wǎnbo wíđáy'anpídi, hediho díma'p'ǎǎdi-í'in dida'wǎn. ¹⁹ Hewǎnbo in Hudíyo wíđida'pí in Rome-windi díma'p'ǎǎdi-í'in, hediho shánki híwó dínpóe otúunídi Caesar-ví tunjówháagé iwe díntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wén t'ehpide tun wíđómáapi wǎnbo naví t'owa in Hudíyo dimuu'in dováy't'e'p'éede-ídi. ²⁰ Heđǎnkun naadi wáytuhkǎnnan nǎ'i háǎwi i'gedi wáyhé'amídi. I' to'wí in Israel-wín t'owadi óetsikha'máa'ivi'piyebá naa dáywáyundedǎnho nǎ'i kadénađi owhimuu."

* **28:11** Nǎ'i kophé páadépiye wíje p'ónbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owavi jôesi dínnuu, Castor-áđi Pollux-áđi gin dakháwǎ.

²¹ Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wânbo uví'gedi natû'nin oe Judea-di wí'âyké'pí, háa wí Hudíyo tí'úu páadé'i owedí na'ää'i wânbo wên híwóhpi'in nat'oe'in uví'gedi winatúhpi. ²² Hebo na'in gínhanginná to'wên t'ähkí híwóhpi dívíhí'máa'in ná'in ts'aqamin hähkan ni'gedí. Hedânho gida' u'di dítu'qamí'in háawi uví wäyü úmuu'in."

²³ Hedího in Hudíyo wí thaa dáyde'man wíyá dí'ää-ígi', hedí i' thaa napówá ihaydi báyéki dí'ää. Hédéndí hé'díbo iwedí nakin diwehay báyéki háäwí Paul-di ovâyhéé'an. Háa Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâysíghóení'in nada' waa ovâythayyan, hedí Moses-ví tun ni'gedí hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ni'gedá ovây't'oe'andi ikhääde Jesus-ví'piye ovâywäyukannamídi. ²⁴ Paul-ví hí' dáysígi'andi dívíwäyü wáy wên, wáy wëndá joe. ²⁵ Hedí in Hudíyo handá' wídín'ánshaamuupídi iwedí dívíjää'an, hewänbo wa' dipeepídi bo Paul-di ná'i t'ä'ge hí' ovâytu'an: "I' Yä'dää'i P'oewäähädi hân'oe Isaiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'inbí'piye namú-ídi ná'i Jôesi Tádáví hí' ovâytu'qamídi:

²⁶ Ihaydä' it'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,
ihaydä' bînmú'be-í, hewänbo há'to únkeepúuwí.

²⁷ Íp'óhkäyumuudi wí'íka'póya'pí.

Úví'ojemankw'ódidáhá' úvítíkhämu.

Gin úví'anpídá unbí tséedí bînmúuní

hedá unbí ojedá it'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá navi'piye í'ää-í yä'dää'in wäy'pá'ídi, gin Jôesi Tádá natú.

Ná'i hí' natú'i-á ta'gen namuu. ²⁸ Hedânho nää ná'in únkhây'ä' únhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dimuupí'in ovâysan ovây'aywoenídi. Innânkun dívít'öeyaani." ²⁹ Paul íhí'bowa ihaydi in Hudíyo dívítuhänbodi dipee.

³⁰ Paul wíje paayo iwe na'än, hedí iwá'áa i' tewhá ee nachanídi. To'wên únpuwäpówá'in t'ähkí ovâysíghógi. ³¹ I'di Jôesi Tádáví khuu j'gedí ovây't'oe'an, hedá Jesus Christ i' shánkí natsonji'iví'gedá ovâyhá'an. Khunwóeda'ginpídi bo ihée'an, hedí to'wídi wânbo wí'óekhâ'anpí.

In Ta'nin Paul-di In Rome Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i?, Jesus Christ-gi' dáy't'ôe'o'ídi ná'in ta'nin wáysande' un Rome búu'ú iwe íthaa'in. Yôesi Tádádí naa díde'man hedá dísaanígi' dísoge iví híwó'di tuu t'owa dovây't'ôe'amídi. ² Hân'oebo Yôesi natú ná'i híwó'di tuu ná'in dímmáani'in, hedí iví tukhe'min iví ta'nin diwe i dáyta'nan. ³⁻⁴ Iví ay Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'iví'gedi dáyta'nan. Na'aypuyá ihaydi nat'owasenpaa, hedí iví thehtáy pahpaa David i hân'oe'i tsondi namuu'iví tí'úuge ká'ää'inbí'wedího ná'aypuyá. Hedí Jesus nachuudi nawáywówápóe ihaydi i Yá'dáa'i P'oewaahâadi dínkeeyan ta'gendi Yôesi Tádávi ay wá' únmuu'in. ⁵ Háa Jesus i'an waa namuudi Yôesi Tádá navi'piye' híwó'di namuu, hedího in Hudíyo dimuupi'in t'owa wéngé t'ähki díthaa'inbí'piyeho naa dísan dovâykhäge'namidí iví tuu ipiye' dívíwhâyú-ídi hedá ón'a'ginnamidá. Kin dáy'o' hedânho t'owadi óetegé-ídi. ⁶ Hedá un wá' Yôesi Tádádí wovâytukánnan Jesus Christ-vi'in ímúnídi.

⁷ Hedího un t'ähki oe Rome íkw'ó'nin wáysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyseegi hedá wovâyde'man iví t'owa ímúnídi. Idá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dídi séegísehkaná wovâymmáani hedá wovâykhäge'nami áns Haaginpidíbo' íkw'ónídi.

Paul oe Rome-piye' napunda'

⁸ Hedí náa-á háadi Jesus Christ dóhé'e'an gínhay-á Yôesi navi Tádá dókú'daa'o' un t'ähki ímuudi, gá wéngé t'ähki t'owa dívíhí'máadân unbí whâyú i'gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho únhanginná ná'i naa otú'di ta'gen namuu'in. Igi' pin ta'ge haydi dáy't'óemáa t'owa dovâytu'odi i híwó'di tuu iví ay Jesus-vi'gedi, hedí háadi wánbo t'ähki wáyyúusu'o'. Yôesi dóda'máa i-á natúdáho hanwaapídibo unbí'piye' dípunmmáani, ¹¹ gá hânho o'ádáapunda'dân. Naa oda' háawi i Yá'dáa'i P'oewaahâadi naa díhá'andi wáypahé-í'in, hedânho unbí whâyú shánkiho únkay-ídi. ¹² Kinnân otu'da': Undádi naa-ádi wé'ge ívíkhäge'nami kwee waa sen waa gi'áani'dí, handa' ívíwhâyundedi.

¹³ Tí'úuwín páadé'in, oda' únhanginnáni'in háyan wánbo dáy'ánshamáa omú-ídi unbí'piye', hewánbo háadi waa háawídi dí'ahkhánde'. Hânho oda' báyéki'dí unbí búu'úwín Jesus-vi'piye' dovâywhâyú'amí'in, in wé'ge'in Hudíyo dimuupi'in t'owa dovâywhâyú'an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa t'ähki t'owa háawi ophaamuu waagibá ochaa, tobá háawin dímuní wánbo', in Greek tuudi dívíhée'o'indá in pí'wí tuudi dívíhée'o'indá, in hânho díhá'indá in díháhpí'indá, gá Yôesídi naa dísogedân iví híwó'di tuu t'ähki t'owa dovây't'ôe'amídi. Hedânho shánki oda' un oe Rome diwe íkw'ó'nin wá' wáy't'ôe'amí'in.

Yôesi Tádávi híwó'di tuu-á únkay

¹⁶ Yôesi Tádávi híwó'di tuudi naa wídíwóda'máhpí. Ná'i tuu-án nakay, hedí i'gedi Yôesídi t'ähki t'owa in ipiye' dívíwhâyunde'in ovây'aywonde', páadé in Hudíyo dimuu'indá, hedá in Hudíyo dimuupi'indá wá'. ¹⁷ Ná'i híwó'di tuudi díhá'andi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâycháamáa'in t'aywó'di

dây máapí waagi. Hewänbo inbí whäyü dínmuu'ídiđá' kin i'o', hääwí híwó'đi dírí'o'i namuudá yoe, iví ta'nin diwe ùnta'muu waagi:

Wí to'wí Yôesiví'piye' ta'gendi iwähäyundedáho', iví whäyü ùnmuudibo Yôesidi óchäamáa t'aywó'đi imáapí waagi,
heđi wówátsi óemääni.

Yôesi Tádáđi wên t'owa ovâyutuchänukhây máa

18 Yôesi Tádá oe makówa ná'ándidi dínkeeyo' ovâyutuchänukhây máa'in in to'wên óe'a'ginpí'indá hedá in yä'dáapí' dírí'o'indá, háa dírí'o'in namuudi nat'aydi. Heđi híwó'pí dírí'odibo Yôesiví ta'gen ùnmuu'in ónkaayo hedânho wé'ge'in t'owa wíđáytaa-ípíđi. 19 Dínkoedi híwó' dínhanginnáđi Yôesiví'gedi, gá idi ovâyhangin'ännandán. 20 Yôesi Tádá pinnán kay imáa hânhay wänbo nahándepí'in, heđi idá' Yôesi namuu hânhay nanân wänbo'. Tobá tséedí Yôesi äymündepí wänbo', ná'i nan oepáa ikhíyé ihaydi waabo' thay'eedí ná'i hääwí gínhanginná iví'gedi i hääwí ipaa'ídi. Hedänkun t'owa wíđínkoedípí ditúníđi wíđínhanginnáhpí'in.

21 Hewänbo tobá Yôesiví'gedi t'owa dínhanginnân wänbo', óe'a'ginnamíví'wedí hedíháa óekú'daa'amíví'wedí dínkhây'ä' waagi, inbí ánshaa wíđínchä'muupí hedá inbí hangintandá dâymáapíđi khüü i'gebo diyí'. 22 Báyéki dihá kin dí'ándé', hewänbo hanginta'hpí'indá' dimuu. 23 Tobá Yôesi-á t'ähkívi kw'áye namuu wänbo', hedá iví wówátsi-á hânhay wänbo wí'únhándepí, ná'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginnáhpi; heđi tobá Yôesi nachu'pí wänbo hedá t'owa-á dit'ahánde wänbo', báyéki hääwí t'owa waabá dínchaa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúníđi, hedá báyéki wíyá hääwí-á dâypaa, tsíde-á p'oekanu-á hääpandá pääyü-á waagá dínchaa'i, heđi ná'i hääwí dâypaa'i wá' dâya'ginmá'.

24 Hedího Yôesidi ovâyoye'o' dírí'amíđi ná'i yä'dáapí' inbí pí'ná khó'yéđi dikanda'i', heđi wóeda'ginpíđi yä'dáapí' hääwí wí'ná táyedí inbí túu'úđi dírítsiye'o'. 25 Wíyá wíđívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedi, heđi i hôeyó namuu'idá' díríwhäyunde'. I hääwí Yôesi ikhíyé'ída' dâya'ginmá' hedá ipiye' díríyúusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á ná'i hääwí ikhíyé'i namuu. Idá'mán hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ä' hääđi wänbo t'ähki ditúní'in. Hamân.

26 Heđi in t'owa ná'i yä'dáapíkan dírí'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wóeda'wó'gí hääwí hânho dikanda'i wíyá dírí'äämíđi. In kwíyá' wänbo háa inbí wówátsi thaa dínmúní waagi wíđithaapi, hedá wây-á kwíyá'dáđi inbí túu'úđi dírí't'aywó'kanmáa. 27 Heđi in sená' wá' han waagíba díríkanhon. Inbí kweeyôe-áđi dírívitháye'bé-ívi'wedí dínkhây'ä' waagi, shánkíđi dida' wây-á sená'dáđi inbí túu'úđi dírí't'aywó'kanmá've-í'in. Heđi ná'in sená' wóeda'wó'gí wí'ná táyedí dírítsiye'ođi i tuchänu dín'ä'i ovâyamá', heđi inbí t'aywó'đi dínmuudi inbí túu'ú dâypede'e'o'.

28 Dichanpo' wínachä'muupí'in Yôesiví'gedi ta'ge dírí'ánshaa'äämíđi, hedího Yôesidi ovâyoye'o' inbí yä'dáapí' ánshaa-áđi, i hääwí dínkankhây'ähpi' dírí'amíđi. 29 Yä'dáapí'-áđi híwó'pí'-áđiđá' inbí pí'ná khó'yé dín'to'on; hânho dihá't'aa; wây-á to'wéndádá háa'wänbo-á dimuu; hânho dítúhút'óe; hääđi wänbo t'ähki dit'owat'akhanuda'; hânho dírí't'aymáa; hääđi wänbo t'ähki dírívihôeyómáa; wây-á t'owaví'gedi yanáki dírí'ánshaa'äämá hedá díríví'h'máa; 30 t'owa dâytúusúu'o'; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'ämägi' dâytúmáa; díríyêngi; dírípíhuude'; wíyá shánkí t'aywó'đi ts'aabi i'gedi dírí'ánshaa'äämá dírí'amíđi;

inbí tádá-á yíyá-á wídâyít'óyande pí; ³¹ inbí áńshaa-á wídínchâ'umuupí; háa dívítuú'an waa wídíví'opí; inbí maatu'indá wídâyseégípí; wáy-á to'wênbí'piye' wídí'iyapo'pí. ³² Yôesi natsonpôe in to'wên ha'wâa díví'o'indá dínkhây'â' dihâanı'in, hewânbo ná'í dínhanginnân wânbo handâ' dívíkanhon, hedá hâ'íđâ'ba yoe, ovâyhí'an wáy-á to'wên hanbá díví'amídí.

2

Na'indá wígínk'óepí gitúnídí t'owaví'gedí háa dín'ã'in

¹ Hedího wí to'wídí wáy-á t'owa ovâytuúsúu'odi natú' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to únkoeđí-í natúní'in wí'bo wí't'aywó'nanpí'in, tobá to'wí namúní wânbo'. In wé'ge'inbí'gedí kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikeekw'óe'ó, gá in waagibá it'aywó'dodân. ² Hedí gínhanginná Yôesi híwó' í'o'in in t'owa kin díví'o'in ovâytechänudi, gá i-á ûnhanginnândân ta'gendi háawin dimuu'in. ³ Ná'í to'wídí wáy-á to'wên ovâytuúsúu'odi hewânbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di na'ánde Yôesidi há'to óetuchänú-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yôesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wânbo hedá hânho nabo'atâ wânbo-á, ma'di ná'í to'wí na'ánde hãäbo wínamuupí'in. Ti wí'ûnhanginnáhpí'an Yôesi i-áđí híwó'di namuu'in, gá Yôesi nada'đân ná'í to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí'đâ' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'apnídí, iví tuchänu shánkí pín'aywó'nin ûnmúní owáy Yôesidi t'owa ovâytechänu ihayđí, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'ayđí. Ihayđá Yôesi in t'owa ovâyta'gekeekw'óení háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. ⁶ Wëndá híwó' iví'o', hedá wëndá híwó'pí iví'o', hedí Yôesidi na'in wí'inbo dímääni hãäwí gín'ã'í'. ⁷ Wáy wên t'owa-á hãäđi wânbo t'ähkí híwó' dívíkanhon, hedí dida' Yôesidi ovâytege-í'in hedá híwó' ovâyamá've-í'in, hedá dida' hánhay wânbo t'ähkí diwówayënení'in. Ná'in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahánde pí'in ovâyääni. ⁸ Wáy-á t'owa-á dihãäkhãđá ingí'đâ' hãäwí t'ähkí dikanda', hedí Yôesiví ta'gen ûnmuu'in wí'ón'a'ginpí, hewânbo shánkídí in yã'đâapí'in namuu'in dívíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yôesidi ovâytechänukhãmáa, indáđí nat'ayđí. ⁹ To'wên t'ähkí dívíyã'đâapítsiye'annindá wí'inbo báyéki t'óephãđe dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewânbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Hewânbo in t'owa híwó' díví'annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâyamá've-í, hedá hihchan áńshaa-á ovâyääni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewânbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá, ¹¹ gá Yôesidá t'ähkí t'owa handâ' ovâyamáđân.

Yôesi Tádáđá'mân ûnk'óe natúnídí t'owaví'gedí háa dín'ã'in

¹² In Hudíyo dimuupí'in wídâytaapí i tsonttu Moses ita'nandí, hewânbo dívít'aywó'dodibo' ovâytechänú-í tobá i tsonttu dâymáapi wânbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'í tsonttu-á dáytaa wânbo', dívít'aywó'dodibo i tsonttuđá inbí t'aywó'di dínmuu'í ovâykeekw'óení. ¹³ In to'wên Yôesiví tsonttu dáy'a'ginnannindáho Yôesidi ovâychãmáa t'aywó'di wídâyamápi waagi, in to'wên diwänpít'o'indá'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsonttu dâymáapi wânbo', háa ná'í tsonttu natú' waagi wí'bo díví'odá, kindíđi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupí'indá, ¹⁵ hedího háa díví'o'in namuudi nakeepo' i tsonttu Moses ita'nandibá inbí áńshaa iwebo dâymáa'in, hedí inbí pí'nã khó'yé wá' di-taachanpo' háa híwó' díví'o'in háa yoe. ¹⁶ Hedího i thaa napówa-í Yôesi Tádáđí t'ähkí t'owa ovâykeekw'óeníđí háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, tobá kaadı

dívi'an wänbo?. Heđi Christ Jesus-áho i namuu óesóge'i kin ovaytu'amídí. Kindá ihayđá' t'owa dovâytu'o', Yôesiví híwó'di tuu dovây't'ôe'ođi.

In Hudíyo-áđi Yôesiví tsonttu ûnmuu'i-áđi

17 Ma'di wí to'wí wí'bo iví'gedi ihí'máadı natú' wí kodí'di Hudíyo namuu'in, heđi na'ánde Moses-ví tsonttu itaadibo' ón'aywoeni'in, heđi iyêngihée'ođi natú' Yôesi óe'a'ginmä'in. 18 I-á ûnhanginná háa Yôesi nada'in i'amí'in, heđá ûnhanginná wá' wé'i wí yá'dáa'i namuu'in wé'i wí yá'dáapí' namuu'indá gá Yôesiví tsonttu iweđi naháhpóedán, 19 heđiho na'ánde' ovâypahúuwí'in in to'wên tsi't'aa'in waagi'inbá dimuu'in, Yôesiví'gedi wídínhanginnáhpíđi, heđá in to'wên phakhkuu' ee dikw'ó'ningí'-á wí konthay waagibá namuu gin na'ánde'. 20 Heđá wá' nada'in to'wên Yôesiví'gedi háäbo wídínhanginnáhpí'in ovâyháäwíthayyámí'in, heđá in to'wên áyyäa waagi'inbá dimuu'in ovâyhá'amí, gá ná'i tsonttu imáa'in diweđi ûnhanginnándán t'ähki in ta'gen namuu'in. 21 Iđi pí'wên t'owa ovâyhá'o', heđi háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Iđi ovâytumakhe'o wídívísá'mamípíđi, heđi háadan i isä'bo'? 22 Wây-á t'owa ovâytu'o wíyá to'wívi sedó-áđi háa kwiyó-áđi wídíwíwhokwomá've-ípi gin, heđi háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natú' it'ay'in i háäwi t'owa dáykhiyé'i inbi yôesi dínmuu waa dáychaa'i', heđi háadan i-á ná'i háäwíbá isä'bo' i tewhá wáyýe nakw'ó' deeye? 23 Iphuudeđi natú' Yôesiví tsonttu itaa'in, heđi háadan ná'i tsonttu i'a'gindopíđi Yôesi wôeda' iwe óesógénde'? 24 Háa Yôesiví tã'nin diwe natã'muu waa napo', kinnân natú'di:

Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi ná'in Hudíyo dimuupí'in Yôesiví'gedi yanákí dívhée'o'.

In Hudíyoví k'ewé' taadibo há'to in ovây'aywoeni

25 Wí Hudíyo Yôesiví tsonttu i'a'gindodáho', in Hudíyoví k'ewé' taa imáa'indá ûnchá'muu; hewänbo ná'i tsonttu i'a'gindopíđá, tobá nataamuu wänbo' iví taa wí'únchá'muupí. 26 Heđi wí Hudíyo namuupí Yôesiví tsonttu i'a'gindopí tobá in Hudíyoví k'ewé' taa imáapí wänbo', Yôesidí óečaa nataamuu waagibá. 27 Wí to'wí iví túu'ú ûnk'ewé'taamuupíđi hewänbo i tsonttu i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'óe'ó híwó' wí'úví'opíđi, gá i tsonttu wíwín'a'gindopíđán, tobá ná'i tsonttu-á úntã'muu wänbo heđá tobá ík'ewé'taamuu wänbo'.

28-29 To'wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi'aypuýäđibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Heđi wí to'wí in ta'gennin k'ewé' taa wí'imáapí wên k'ewé' taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo'. Hewänbo nakhây'ä' wí to'wí iví pí'ná khó'yé-áho kodí'di Hudíyo namúni'in heđánho ta'gendi há'bi namúníđi, heđá in ta'gennin k'ewé' taa-á pí'ná khó'yé'ábá imá've-í'indá ûnkhây'ä'. Heđi kin waagi únpo' i tsonttu iwänpi'a'gindodíđá'bá yoe, hewänbo i Yá'dáa'i P'oweahäđi óetaa'an waagibá nakhây'ä'. Wí to'wí há'biví'gedi Yôesi-ân híwó' ihée'o', t'owada'bá yoe.

3

1 Ma'di to'wí na'áani, "Häa-an in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapí'? Heđi háagi'innan nachä'muu há'in Hudíyoví k'ewé' taa?" 2 Gá báyéki'gí'innân. Páadé iweho Yôesidí in Hudíyo iví tsonttu ovâymägi dâ'yáyingí'amídí. 3 Heđi tobá wáy wên in háa dínkhây'ä' waagi wídíví'opí

wänbo?, ti Yöesi wá? ün?óde-í i?ámídí háa ituu?an waagi? ⁴ Yoe, há?to ün?óde-í. Gínkhây?ä? gitúni?in Yöesi-á wí?ihöeyó?opi?in tobá t'ähki t'owa dihöeyó wänbo?. Yöesiví tã?nin diwe iví?gedí ûntú? waa: Ihée?andá t'owa dínhanginnáni ta?ge ihí?máa?in.

Hedi t'owadi ònt'e?p'ídeéde wänbo dínhanginpúwí hánhay wänbo híwó?pi wí?i?opi?in.

⁵ Hewänbo ma?di wí to?wí t'owada? namuudíbo kin na?ánde?: “Naa dáyhíwó?pi?andá, Yöesi-á shánki híwó?dá i?o?in nakeepo?; hedánkun híwó? wínamuupi Yöesidi dí tuchänú-í?in.” ⁶ Hewänbo wí gínkhây?ähpí kin waagi ívihée?ami?in. Yöesi wí?bo híwó?i?opídá, händidan i-á ünkoedí-í ta?ge natúni?in in t'owa dívít'aywó?nannin? ⁷⁻⁸ Heđi ma?di to?wí kinnân natúni: “Naa dáyhöeyó?andáho?, iwedí nakeepo? Yöesi-á shánki hay?i namuu?in, gá i-á wínahöeyópidân. Heđiho kin napo?di Yöesi wí?ünk'óepí dí tã?ámídí t'aywó?to?i omuu?in.” Hewänbo to?wí kin ihée?andiví hí? ûntú?da? gínkhây?ä? ívít'aywó?náamí?in, hedânho na?inbí t'aywó?di iwedí háäwí híwó?di napúwí. Wên t'owa yanáki naví?gedí dívíhöeyóhí?máadi dí tã? kin waagi naa ohákhanyi?in. Há?min t'owa-áho i tuchänu dín?ä?i? dáyhóni-áhe?.

T'ähkiđíbo dívít'aywó?nan

⁹ Nää otsikapúwí, ti na?in Huđiyo shánki híwó?nin gimuu in wé?ge?in t'owaví?wedí? Heđân yoe. Naadi ho wáykeekw'ódi t'ähkiđíbo t'aywó?to?indá? gimuu?in, na?in Huđiyo-á heđá in Huđiyo dimuupi?indá. ¹⁰ Yöesiví tã?nin diwe kinnân ûntã?muu:

To?wí wänbo iví wówátsi ta?ge wí?ihonpi, wí? wänbo yoe.

¹¹ To?wí wänbo wínaka?póya?pi háa in yã?dãa?in namuu?in, to?wí wänbo wínada?pi Yöesi óetaa-í?in.

¹² T'ähkiđíbo Yöesiví?wedí dívíhänge?an, inbí wówátsi-á háäbo wídínchã?muupi, wí? wänbo wína?änpi híwó?i?o?i?.

¹³ Wí penípho óehuudi nasuu waagibá inbí hí?-á tay?i dínmuu, hōeyóda? inbí hán diwe dínkw'ó, háa dí tã? waa whänpúuví só?p'oe waagi?bá dínmuu,

¹⁴ heđi inbí sóphogedí t'aywó?di hí?-á heđá hí? nawhãhkant'óe?i-á báyékiho dínpi?.

¹⁵ Háädi wänbo t'ähki díkhâymuu dâyt'owat'ahánú-ídi,

¹⁶ wãhãä dimää wänbo háäwí dâypedeé?o?, heđá t'owa-á ovâydaháachando?.

¹⁷ Háa inbí wówátsi tsãaginpíđíbo dâyhúuwí?in wídínkoedíhanginnáhpí,

¹⁸ heđi Yöesi-á háy wänbo-á wídây?a?ginpi.

Yöesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó?di wídây máapi waa inbí whâyü dínmuudíbo?, háa díví?o?in namuudá yoe

¹⁹ Gínhanginná t'ähki Yöesiví tsontuu natú?di-á in to?wên dâya?ginnamídi dívísó?deé?ingí?in namuu?in, hedânho wídítúnipídi wídívít'aywó?nanpi?in, heđiho t'ähki t'owa dínhanginnáni Yöesiví?piye? dívít'aywó?nannin.

²⁰ Yöesi há?to natúni wí to?wí t'aywó?di imáapi? waagi namuu iví tsontuu òn?a?ginnamídi iwánpisó?díndeđíbo?, gá ná?i tsontuudá in t'owa ovâykeekw'óe?ódân dívít'aywó?do?in. ²¹⁻²² Heđiho nää-áho ná?in nathaypóe háa t'ähki Yöesiví tã?nin diwe ûntú? waa: Yöesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó?di wídây máapi waagibá inbí whâyü Jesus Christ-ví?piye? dínmuudi,

i tsonttuu dây'a'ginnamídi dívísó'díndedída'ba yoe. Ná'i tpu-á t'ähki t'owagi namuu, t'ähki t'owa ha'minda' gimuudi, ²³ gá t'ähkidibo ivit'aywó'nandân, hedihó to'wí wänbo yä'dâa'ida' winamuupi Yöesi t'ähki yä'dâa'i namuu waagibá. ²⁴ Gín'tanmuupi wänbo Christ Jesus ivi ûnp'oedi iwá'aa na'inbí t'aywó'di iweði díma'p'ädi-ídi, hedí ná'i namuudiho Yöesi Tádádi ivi séegisehkaná ünmuudi díchaamáa t'aywó'di wí'áymáapi waagibá. ²⁵⁻²⁶ Hânwänbo Yöesi Tádá i'ánshaamági Jesus öesaanídí, ivi ûnp'oe ich'áanídí, hedânho ivi'piye' ívîwhâyundedáho na'inbí t'aywó'di dînyâa'amí. Hânhay waabo t'owa dívít'aywó'nán wänbo Yöesi Tádá nabo'atádi itsikha'andi wesebo wí'ovâyutchanupí dín'ä waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapi kin i'an wänbo, gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovâyâyakankhâyamáadân. Hedihó ná-á híwó'da' i'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívîwhâyunde'in ovâychaamáadi t'aywó'di wíðâyamáapi waagibá.

²⁷ Hedihó Yöesi Tádádi ha'wâa na'ingí' i'andi, ti gínk'öe ívîyêngihée'amídi? Hedân yoe. Háadi? Gá Yöesi Tádádi díchaamáadân t'aywó'di wí'áymáapi waagi háäwí híwó'di ívî'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívîwänpiwhâyundedân. ²⁸ Hedânho gínhanginná Yöesi Tádádi t'owa ovâychaamáa t'aywó'di wíðâyamáapi waagi inbí whâyü dínmuudibo', i tsonttuu dây'a'ginnamídi dívíkhäädededí'ba yoe.

²⁹ Hedí ti gi'áani Yöesi-á in Hudíyoví'da' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí'á yoe? Hedân yoe. Yöesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, ³⁰ gá wí'da' wí Yöesi na'ándân, hedí idáho ovâychaamáa in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye' dívîwhâyunde'in t'aywó'di wíðâyamáapi waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. ³¹ Hedânho na'inbí whâyü gínmuudibo ti ná'i tsonttuu-á äyüoegi'o'? Hedân yoe. Ná-á shánki gínkoedi äy'a'ginnamídi háa natü' waa.

4

Abraham-bí whâyü háawin ünmuu'in

¹ Náa wâyhí'khâyamáa Abraham-bí'gedí háa ûnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpâa gínmuu. ² Yöesi natúdáho idá Abraham-dá öechaamáa'in t'aywó'di imáapi waagi híwó' i'odibo', hedânho Abraham ûnkoedi-íwän ivi híwó'di tsiyekan ní'gedí iyêngihée'amídi. Hewänbo Yöesi wínatúhpí Abraham-dá ûnkoedi iyêngihée'amí'in. ³ Yöesiví ta'nin diwe kinnân natá'muupí'an:

Abraham Yöesiví'piye' íwhâyüðánkun Yöesidi öechaamáa t'aywó'di wí'imáapi waagi.

⁴ Kin waagi namuupí'an: To'wí it'öe'andi-á öewá'ände', hedí ivi wá'aa ûnt'anmuu háyü it'öe'an waagidi, wí'öewänpidámähpl. ⁵ Hewänbo to'wí wänbo híwó'di háäwí i'andi nawänpimuudibo há'to ûnkoedi-í natúnídi t'aywó'di wí'imáapi waagi'ba namuu. Yöesida'mân ûnk'öe wí to'wí öechaamá've-ídi t'aywó'di wí'imáapi waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo', hedí kin öechaamáa ivi whâyü ünmuudibo', híwó' i'amídi iwänpikhäädededí yoe. ⁶ Hedánkun David hân'oe natü in to'wên Yöesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wíðâyamáapi waagi díhíhçaa-í, hewänbo híwó' díví'amídi dívíkhääde'in namuudá yoe. ⁷ Kinnân itá'nán:

In to'wên inbí yä'dáapi tsiyekan ovây'owóyé'indádi
in to'wên inbí t'aywó'di ovâyâyá'annindádi díhíhçaa.

8 I to'wí Yôesidi wíyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahihçaa'.

9 Heđi to'gí'-an ná'i hihchan namúni? Ti in Hudíyogí'da'? Yoe, in Hudíyo dimuup'ingí' wá' namuup'an. Gínhanginnáhpí'an Yôesi natú'in idi Abraham óeçhaamá t'aywó'di wí'imáapi waagi ivi whäyü ûnmuudi. 10 Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewé' taađi ho nataamuu ihayđän kin Yôesi ivi'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'andíđibo-än. 11 Tí'úugédän Yôesi natú Abraham in taa ikéyi'in nathaypúwidi Yôesidi ho óeçhaamá'in t'aywó'di wí'imáapi waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i'an Abraham-bí whäyü ûnmuudiđibo wa' in taa imáapiđibo'. Heđänkun Abraham-dá t'ähki in to'wên ta'gendi Yôesivi'piye' díviwhäyunde'inbí táđá waagi'ba dínmúni, tobá ná'in Hudíyovi k'ewé' taa dâymáapi wänbo', heđi in wá' Yôesidi ovâyçhaamá t'aywó'di wídâymáapi waagi. 12 Heđá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí táđá waagi'ba dínmuu, hewänbo in t'ähkí'á yoe. Abraham-bí äy waagi'in ta'gendi dímúniđi, indá dántáy ivi ahtaa eeye dívi'ahtuyé-íđi, i waagibá whäyü dâymá've-íđi, in taada'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadän wa' in taa iké'píđibo'.

13 Yôesidi ivi tuu Abraham óemägi idi Abraham-dáđi ivi äy iwedi'indáđi ovâymäni'in hääwi t'ähki náä oepáa k'ayđiwi', hewänbo kin natú gá Abraham óeçhaamáadän t'aywó'di wí'imáapi waagi ivi whäyü ûnmuudi, i tsontuu i'a'ginnamíđi ikhäđdedíđá yoe. 14 Yôesidi i hääwi ipähâyamá'i' in to'wên i tsontuu dâ'y'a'ginnamíđi dívi'só'dinde'in ovâymäniđáho', in whäyü ivi'piye' wínatâynípi, heđi i tuu Yôesi imägi'i-á hääbo wí'ûnmúnípi. 15 Hewänbo wí to'wí i tsontuu i'a'gínhanúđá Yôesidi óetuchänunde'. Tsontuu wänbo nayipíđá há'to nakoeđi-í wí to'wí i'a'gínhanú-íđi, hewänbo nayi-ákun ná'i tsontuu.

16 Heđänkun hääwi híwó'di ivi'andíđibo Yôesi ivi tuu imägi t'ähki in Abraham-bí äy iwedi'in dimuu'in dínkoedi ivi séegísehkaná dâykéyi'in inbí whäyü dínmuudi. Heđi kin Yôesidi ovây'äämi in to'wên i tsontuu dâymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähki in to'wên díviwhäyunde'in Abraham iwähäyü waagibá. Abraham-dá táđá waagi'ba gínmuu t'ähki na'in ta'gendi Yôesivi'piye' íviwhäyunde'ingí'. 17 Yôesivi ta'nin diwe ûnkw'ó háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí táđá waagi wísóge báyéki t'owagi' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yôesivi'piye' iwähäyunde', heđiho Yôesidi i-á ho óeçaa há'in t'owavi táđá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu'in wänbo ovâywówapaa-íđi, heđá tobáháa hääwi wa' wínapóepi wänbo', napúwí gin Yôesi natúđáho', napúwí-ákun.

Háa Abraham Yôesivi'piye' iwähäyü waa na'in wá' gínkhây'ü' íviwhäyü-t'in

18 Heđiho tobá whäyüpiwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá iwähäyü báyéki t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí táđá dínpuwagít'óe'in, gá Yôesidi óetu'andän báyéki tí'úuge kã'ää'in ûnkwó'gít'óe'in, heđi han ûnpóe. 19 Ivi túu'ú i'gedi i'ánshaamáadi, há'to i'âykw'óeni waa nachaa, ma'di tägintä (100) paayo'i ho namuudi, heđá ivi kwiyo Sarah-á wähpahade kwiyo náä ûnmuudiho', há'to nasáhpúwi i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo ivi whäyü wa'di ûnkay. 20 Yôesivi tuu óemägi'in ónwhäyü, heđi ivi whäyü únháänívi'wedi shánki ûnkaypóe, heđiho Yôesi-áho kw'áayébo' óemáa. 21 Ivi pí'ná khó'yého' ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in hääwi t'ähki natú'i' i'amíđi. 22 Heđänkun Yôesi natú idi Abraham óeçhaamá t'aywó'di wí'imáapi waagi ivi whäyü ûnmuudi. 23 Hewänbo ná'i hí' Abraham-bí'gedi Yôesi

natú?i? Abraham-gí?dà? wínatà?muupí, ²⁴ hewänbo na?ingí?-ân wá? natà?muu, gá Yôesi-á natúðän na?in wá? díçaa t'aywó?di wí?ây máapí waagi iví?piye? ívíwhâyundedí, idá Jesus na?inbí tsondi shánkí hay?i gínmuu?i? óewáywówápa. ²⁵ Yôesi Tádádí Jesus óemági na?inbí t'aywó?di gínmuudi nachúu-ídí, hedá óewáywówápaa nakeepúwídí díçaa máa?in t'aywó?di wí?ây máapí waagi. Jesus-ví?piye? ívíwhâyundedáho Yôesi Tádádí díçaa máa t'aywó?di wí?ây máapí waagi.

5

¹ Hedího náa Na?inbí Sedó Jesus Christ-di na?indádí Yôesi Tádá-ádí díwón, gá Yôesi Tádádá díçaa máađän t'aywó?di wí?ây máapí waagi na?inbí whâyü gínmuudi. ² Hedí na?inbí whâyü gínmuudíba Jesus-di Yôesi Tádáví?piye? díkan, iví séegisehkaná áytáa-ídí, hedí häädi wänbo t'ähkí ná?i séegisehkaná-á áymá?ve-í. Hedí hânho ívíhíhchando?, gá gínhanginnändän wáy wí thaa-á Yôesiví sa?wó?di kohthay iwe i-ádí gikwó?gít'óe?in. ³ Hewänbo hähaydí?dà?bá wígíhíhchanpí. Gíhíhchan wá? áyt'óephadende wänbo?, gá tobáháa gínpóe wänbo ná?i t'óephade namuu?ídi gíhápó?đän ívíyää?amídí. ⁴ Hedá ívíyää?andá shánkí gikweesenpa?, hedí gikweesenpaa iwedáho shánkí gínhanginná ho napúwí?in háa Yôesi natú waa dípágít'óe?in. ⁵ Hedí kin ívíwhâyundedá há?to gichanpúwí híwó?pí?piye? ívíwhâyunde?in, gá i Yä?dää?i P'oe waa hää Yôesidí dí mági?i na?inbí pí'ná khó?yé áymáađän, hedí idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na?in dí séegi?in. ⁶ Wa?di wí?bo ívípíkhäge?namídí yä?dää?in gímúnídí gínkoedípíđibo?, híwó? naná? dihayđän Christ nachuu na?in gimuudi, in Yôesi áy?a?gínpí?in gimuu wänbo?. ⁷ Nabâapu?wan óeshaa-ídí wí to?wí nahíye-í?i wíyá to?wígí? nachúu-ídí, tobáháa i wíyá to?wí i tsonttu i?a?gindo wänbo?. Ma?đän wí to?wí nahíye-í wíyá to?wí íví wówátsi ta?ge ihondi namuu?ígi? nachúu-ídí. ⁸ Hewänbo wa?di na?inbí wówátsi thaa t'aywó?diwe gikwó? dihayđibo Christ na?ingí? nachuu. Kindíđän Yôesi Tádádí dínkeeyan na?in hânho dí séegi?in.

⁹ Hedánkun ta?gendi gínhanginná Jesus-di dín?aywoení?in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídí, gá na?ingí? ho nachuudi íví ùnp'oe ich'áađän, hedânho Yôesi Tádádí díçaa máa?ve-ídí t'aywó?di wí?ây máapí waagi. ¹⁰ Yôesi Tádáví hánmin gimú?dewän, hewänbo náa-á i-ádí ívíwón íví ay na?ingí? nachuudi. Hedího náa? Yôesi Tádá-ádí ívíwóndí gínhanginná ta?gendi dín?aywoení?in gá íví ay wíyá ùnwówápóeđän. ¹¹ Hewänbo hähaydà?bá wínamuupí, náa-á gíhíhchan wá? gá Jesus Christ, i shánkí natsonyi?i namuu?i hedá i Yôesi Tádá-ádí díwón-di-á, íđiho dínkeeyan háawi Yôesi Tádá namuu?in.

Háa Adam í?annin namuudi in chuwa na?in dínkán, hewänbo háa Christ í?annin namuudá wówátsi áymáa

¹² Wí wí? to?wí Adam gin nakháwä?i? it'aywó?nan, hedí i-á it'aywó?nandi t'ähkí t'owa t'aywó?di gíyámu. Adam-dá it'aywó?nandi nachuu, hedí na?in wá? ívít'aywó?nandibo t'ähkíđibo git'aháanı. ¹³ Wí tsonttu wänbo nayípíđáho Yôesi há?to natúni t'owa wíđáytsonțu? a?gín máapí?in hedího wínatúní pí dívít'aywó?nannin. Hewänbo náa oepáa k'aydi in t'owa-á dívít'aywó?doho wa?di Moses i tsonttu ita?nanpíđibo?. ¹⁴ Ná?in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwéhay chuwa-á t'ähkí t'owa dínpówáđän, tobá inbí t'aywó?di dínmuu?i Adam-bí t'aywó?di waagi wídínmuupí wänbo?. ¹⁵ Háa Adam ùnpóe?indi díhá?o Jesus-ví?gedí, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa? náa

oepáa k'aydi wínapówápi. Hewänbo háa Adam i'annindá hedá háa Jesus i'annindá handá? wídnmuupí. Hääwí Yôesidi khâagipí dímá'i-á Adam-bí t'aywó'diví shánki nakay. Wí? wí sen Adam namuu'i Yôesivi p'ôegedí ihänge?andibo t'ähki t'owa dit'ahán. Hewänbo Yôesivi séegísehkaná-á hedá hääwí dímá'i-á shánki gáhâyü'i ünmuu Adam-bí t'aywó'di ünmuu'ivi'wedí, hedí t'ähki t'owa dínkoedi ná'i Yôesi imá'i dâyhónidí, wí? wí sen Jesus Christ namuu'ivi séegísehkaná ünmuudi. ¹⁶ Hedí háa napóe'in i Yôesi Tádádí dímá? iwedi hedá háa napóe'in Adam-bí t'aywó'di iwedá handá? wídnmuupí. Ná'in wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchänu-á na'ää-i, hewänbo tobá báyéki wây-á t'owa báyéki t'aywó' diví'o wänbo?, Yôesidi wí híwó'di hääwí wá'âapídibo na'in dímá? waagibá idi díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamápi waagi. ¹⁷ Hedänkun wí wí? sen it'aywó'nandibo chuwaði na'in t'ähki díhógi. Hewänbo háa ná'i wiyá wí? sen Jesus Christ namuu'í? i'annindá shánki hay'in namuu. Idá hânho báyéki séegísehkaná-á dímá?, hedí kinnân dítumáa: Tobá gínt'anmuupí wänbo?, i-á natú? idi díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamápi waagi, hedí wówátsi nahándeþi'in âymá've-i, hedá iwe tsonnin waagi'inbá githáa-i.

¹⁸ Hedího ha'wâagi napóe. Wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudiho tuchänu napówa t'ähki t'owagi?, hedá han waagibá wí wí? ta'gedá? hääwí Jesus i'annin namuudi nakoedi t'ähki t'owa ovâytu'amidí t'aywó'di dâymáapi'in waagi'in dimuu, hedá wówátsi nahándeþi'indá ovâymääní. ¹⁹ Wí wí? to'wí Adam namuu'í háa Yôesi Tádádí óetu'an waa wí'í'a'gínpídího t'ähki t'owa dit'aywó'to'inpaa. Hanbá i wiyá wí? to'wí Jesus namuu'í? i'a'ginnandibo t'ähki t'owa dínkoed dipúwí'in in Yôesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wídâyamápi waagi. ²⁰ Yôesi iví tsontuú imági t'owa ovâythayyamidí háyü hânho divít'aywó'nannin. Hewänbo i t'aywó'di gínkeepóe ihaydá Yôesivi séegísehkaná-á shánki wänbo-á ünkeepóe. ²¹ Hedího i t'aywó'di kay'í namuudibo t'owa ovây'tandânho chuwaðo dínk'óe, hewänbo Yôesi Tádávi séegísehkaná-á t'aywó'diví shánki únkay, hedího na'in díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamápi waagi hedânho wówátsi nahándeþi'in âykeyídí, háa Jesus Christ na'inbá tsondi hay'í gínmuu'í na'ingí? i'annin namuudi.

6

Háa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówayêgeni

¹ Báyéki t'aywó'di dín'owóyéndeðího Yôesivi séegísehkaná shánki ünkeepó?. Hedího hân gínkhây'ä? iví'amí'in? Ti in ta'gen gínk'óe ivít'aywó'kanhúuwídí wiyá shánki iví séegísehkaná ünkeepúwidíbo'? ² Hedân yoe. T'owa chu'in dimuu'indá wídívít'aywó'dopí, hedího t'owa chu'in waagi'inbá gínkhây'ä? gimúní'in hedânho t'aywó'di eeye wí'ívíhúuwípídí. ³ Na'in díp'ó'p'oe'an âykeeyamidí Christ Jesus-ádí wí'da? gimuu'in. Ti wí'únhanginnáhpí'an díp'ó'p'oe'an dihaydi i-ádí gichuu waagibá âykeeyan. ⁴ Hedänkun díp'ó'p'oe'an dihaydi, i-ádí gichuudáhá? díkhä'kw'ódi waagibá napóe, hedânho Yôesi Tádávi pínnán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na'indá wá? wówátsi ts'âqamin âymá've-i.

⁵ I-ádí gichuu waagibá gípóe, hedího kindidi i-ádí wí'da? waagibá gípóe. Hedänkun i nawáywówápóe waagibá na'in wá? díwáywówápaa-i. ⁶ Gínhanginná ná'in: T'aywó'to'in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádí phé'wan deedi gichuu waagibá gínpóe hedânho háa gimú'de waagi'in wiyá wígmúnípídí,

hedá iwedá i t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-í, ⁷ gá to wên dichuu'indá t'aywó' diwedi dima'pändân. ⁸ Nã'in ívíwhäyunde?: Christ-ádi gichuudá i-ädibá giwówayëni, ⁹ hedí ginhanginná Christ nawáywówápóedí hãnhay wãbo wiyá wínachúu-ípi. Chuwađi há'to wiyá óet'aani. ¹⁰ Christ nachuudího t'aywó'didi há'to wiyá óekéyí, hedí nãá wiyá nawáywówápóedá hãnhay wãbo t'ähki nawówayëni i Tádá óehihchanmãäní. ¹¹ Hedí un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ä' í'ãani'in hedãno wí'úvit'aywó'kanhúuwípidí. Nãá-á Jesus Christ-ádi ímuudi unbí wówátsi bîn'amí Yóesi Tádá bínhihchannamídi.

¹² Hedãnkun wí'úvímãänípi i t'aywó'didi wovây't'aanídí, hedí unbí túu'ú iwe háa íwãnpichaa waagi wí'úvíkanhúuwípi, nã'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. ¹³ Wáy wí wãbo' unbí túu'údi t'aywó'kan wãbo yã'dãapíkan wãbo wívínkanmãänípi. Shánkídí kinnân úv'amí: Unbí wówátsi-á Yóesi Tádá bínmãáni gá idân chuwa iwedi wovâywhahógídi wówátsi ts'aamin wovâymgíidân, hedá unbí túu'ú t'ähkídá híwó'didã? Yóesi Tádági? bîn'amí. ¹⁴ Nãá iwedi t'aywó'didi wiyá wíwovây't'ankhâyamápi gá wí'úvívãnpisó'díndepídân híwó'nin ípúwídí i tsontuu bîn'a'gindodibo', hewãbo Yóesiví séegísehkanãdân wovâykhãge'do híwó' úvíkanhúuwídí.

Gínkhây'ä' híwó'di ívíkanhúuwí'in

¹⁵ Hedího kin napo'di hãnnan nãá ív'amí? Tí gínk'óe i tsontuu äy'a'ginhánú-ídi hedí kin ívít'aywó'nãami? Hedãno yoe. ¹⁶ Únpíhãnginnãhpi'an wí to wíwí'piye' úvímãgídá igí'dã' úvit'óe'amídi hedá idã' bîn'a'ginnamídá, hedãno nã'i to wíwí' pant'óe'in waagi'inbá ímuu. Hedího hanbá úvívãnpit'aywó'kanhondá kindídi t'aywó'diví panho ímuu, hedá íchúu-í. Hewãbo Yóesiví'piye' úvímãgídá bîn'a'ginnamídí, ívít' pant'óe'in waagi'in ímuu, hedí idá wovâyçãamãa t'aywó'di wívínmãapi waagi. ¹⁷ Naadi Yóesi dókú'daa'o', gá tobá úvít'aywó'dodi nã'i t'aywó'diví pant'óe'in waagi'in ímú'de wãbo', nãá-á pín ta'ge haydi in ta'gen háhkan wovâymgí'in bîn'a'gindodã. ¹⁸ Nãá-áho t'aywó'di iwedi íma'p'ä', hedí unbí wówátsi thaa úvímãgi híwó'didã' úv'ãamídi. ¹⁹ Yã'dãakan ní'gedá t'óedi íka'póya', hedãno nã'in pant'óe'inbígedi naadi wáyhí'mãa wáythayyamídi shánkí íka'pówá-ídi. Wáymuu-áho úvít'aywó'dodi wên pant'óe'in waagi'inbá ímuuwãn, hedího unbí túu'ú t'ähkídí úvít'aywó'dowãn, hedá hãädi wãbo t'ähki híwó'pí' úv'owãn. Hewãbo nãá-á Yóesiví'piye' úvípímãni ívít' pant'óe'in waagi'in ímúnídí, unbí wówátsi ta'ge bínhúuwídí, hedãno yã'dãa'indã' ímúnídí háa Yóesi nada' waagi.

²⁰ T'aywó'diví pant'óe'in ímuu ihaydi wí'ída'píwãn unbí wówátsi ta'ge bínhúuwídí. ²¹ I t'aywó'di hãäwí úv'andídi nãá wovâywódeda'mã', hedí hãndídan nã'i t'aywó'didi wovâykhãge'nan? Wéngedí wãbo yoe. I t'aywó'di úv'í' namuudi chuwa iwe ípowagít'óewãn. ²² Hewãbo t'aywó'di iwedi íma'p'ãndi nãá-á Yóesiví pant'óe'in waagi'in ímuu, hedí idi wovâykhãge'do' yã'dãa'in ípúwídí. Hedí Yóesiví'piye' úvímãgídiho wówátsi nahãndepí'in bínkéyí. ²³ T'aywó'digí' ívít'óe'andá chuwa-ãn na'inbí wá'ãa-á gínmúní. Hewãbo Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i-ví'in gimuudá, in wówátsi nahãndepí'in Yóesi Tádádi díma'.

1 Tí'úuwín páadé'in, tsonttu i'gedi únhanginná'nin ímuu, hediho wáyhi'khâymaa kinnân: Únhanginnáhpí'an únkây'ä' ná'i tsonttu bín'a'ginnamí'in háyú wówátsi úntä'an diwe pu'wahayda'. 2 Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsa'a'andi-á únkây'ä' ivi sedó-áqída' natháa-í'in háyú wówátsi thaa ivi sedó úntä'an diwehay. Hewänbo ivi sedó únchuu ihaydáho ivi sedó-áqí wíyá wínowhi'ánpí. Hannânho natú' in khóhtsa' tsonttu. 3 Hedi wíyá pí'wí sendáí ithayedá wa'đi ivi sedó únwówayídibo', ivi sedóví'piye' it'aywó'do'. Hewänbo ivi sedó únchuuđáho in khóhtsa' tsonttu iwedí nawhima'p'á, hediho wíyá pí'wí sendáí ikhó'yá'đáho t'aywó'to'í wínamúnípi.

4 Un wá' kin waagibá únpo', naví tí'úuwín páadé'in. Christ-ví tú'ú únchuu ihaydá un wá' íchuu waagibá únpoé hedi kindidi ná'i tsonttu Moses ita'nan diwedí wováywiye. * Hediho náa-á únkoedi wíyá to'wíwí' ímúní'in, i to'wí nawáywópóe'i-án i namuu. Hediho náa-á ivi' gimuudi gínkoedi híwó'di háäwí Yóesi Tádági' ív'í'áamí'in. 5 Háa giwánpida' waagi ív'í'aywó'dodi na'inbí wówátsi áyhonwánho', hedi ihaydá wíyá shánki ív'í'aywó'nami'in gida'po' ná'i tsonttu git'o'di, hedi chuwa iwe gipóya'wán ná'i t'aywó'didi na'inbí tú'ú dínsonmáadibo'. 6 Hewänbo náa-á i tsonttu iwedí gima'p'á. Náa-á Christ-áqí gichuu waagibá gínpo'di i tsonttu wídítsonmáapí. Náa-á wíyá ts'a'abi giháhpóe Yóesi áy'a'ginnmáandí i Yá'dáa'í P'oweaháađi díhá'o waagi, háa ív'í'owán waagá yoe i tsonttu nata'muu'í' áy'a'ginnamí' ív'ísó'dinde ihaydi.

Wáyéđi shánki i tsonttu gínhanginnáandi shánká ív'í'aywó'do'

7 Hedi ti gitúni ná'i tsonttu-á t'aywó'di namuu gin? Heđán yoe. I tsonttuđida'mánho dínkeeyan háäwí ta'gendi t'aywó'di namuu'in. Gá kinnân: I tsonttu-á natú', Háäwí wíyá to'wí únkw'ó'di' wí'ída'ípi. Han natúnípidá há'to naa dínhanginnáníwán wíyá to'wíwí háäwí odada'di dáy't'aywó'do'in. 8 Hewänbo há'in tsonttu i'gedi oháhpóe ihaydá shánki dáy't'aywó'nami'índa oda'póe, hediho wíyá i háäwí naví' namuupí' shánki owánpida'. Hewänbo i tsonttu nak'óepída' há'to ta'gendi dínhanginnáníwán dáy't'aywó'nannin. 9-10 Naa o'án owówámuu'in wa' Yóesivi tsonttu oka'pówápi ihaydibo'. Hewänbo ná'in tsonttu natú'in wídínkhây'áhpí wíyá to'wíwí háäwí oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáy't'aywó'nami'índa oda', hedi ochuu waagibá dínhanginpóe. Hediho tobá na'in wówátsi áykéyíđi Yóesíđi ivi tsonttu dímagi wánbo', naa-á in chuwađa' dínkán. 11 I tsonttu i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'díđa in ta'gen ná'i tsonttu i'gedi namuu'in dínkaayan, hedi ná'i t'aywó'díđibá díhay waagibá dínpoé.

12 I tsonttu Moses ita'nandi-á Yóesivi'wedí na'ää, hedi t'áhkí i hí' iwe nata'muu'í' yá'dáa'i-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. 13 Ti ná'i híwó'di tsonttuđi wí'bo in chuwa dínkán? Heđán yoe. Naví t'aywó'díđán in chuwa dínkán. Hewänbo tobá ná'i tsonttu-á híwó'di namuu wánbo', naa dáy't'aywó'nandánho i tsonttu natú' chuwa iwe díkáani'in. Hediho

* 7:4 Ná'í hí' wínatu'da'pí wíginkhây'áhpí i tsonttu áy'a'ginnamí'in, hewänbo natu'da'-á, wíngintáypí i áy'a'ginnamí'in heđánho Yóesíđi dícháamá've-íđi t'aywó'di wí'áymáapí waagi, gá Jesus-ví'piye' ív'íwháyundéđá han dícháamáadán.

dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsontuqđân dínthayyan t'aywó'di-á hânho yă'đâapí' namuu'in.

Hăăwíđi na'inbí pí'nă khó'yé dîhânbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yôesiví P'oweaqahâđđi nă'i tsontuđ dímăgi'in. Hewânbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywânpi'o'i omuu, gá t'aywó'di pant'ôe'i waagibá omuudân. ¹⁵ Naa wíđínhanginnáhpi háadı kin waagi dáy'o'in. Tobá híwó' okanda' wânbo', híwó' wíđáy'opí, hewânbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihayđá' dáy'o'. ¹⁶ Heđi híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wânbo dáy'odá, iweđi na-keepo' naa ochanpo'in i tsontu-á híwó'di-ânkun namuu'in. ¹⁷ Heđiho năa-á naa-á wí'bo i wó'muupi ha'wâagi dáy'o'i', hewânbo i t'aywó'di navi pí'nă dínkw'ôndidân kin waagi dıkando'. ¹⁸ T'owa-ân omuudi hăăbo híwó'di navi pí'nă khó'yé wíđínkw'ôhpi. Nă'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wânbo wíđínkoedípídân. ¹⁹ Wiyá otúni: I híwó'di okanda'i-á wíđáy'opí, hewânbo i híwó'pí'-áho dáy'o', oda'pí wânbo'. ²⁰ Heđi i okanda'pí'-á dáy'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupi ha'wâagi dáy'o'i', hewânbo i t'aywó'di navi pí'nă dínkw'ôndidân kin waagi dıkando'.

²¹ Heđânkun kin waagi hăăđđi wânbo t'âhki dínpo' naa: Híwó' okanda' wânbo', shánki wíđínbâapu'wanpí dáy't'aywó'namíđi. ²² Navi pí'nă khó'yé-á ochanpo' Yôesiví tsontu-á híwó'didá' namuu'in. ²³ Hewânbo dínhanginná hăăđđi wânbo t'âhki navi túu'ú t'âhki iwe wiyá pí'wí hăăwí nayi', i-á navi híwó'di ánshaa-áđi ihânbo waagibá, heđi navi túu'ú iweđi owânpi't'aywó'dikanda'di wí pant'ôe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Heđi kidiđiho navi pí'nă khó'yé-á ta'gendi Yôesig'đá' ot'ôeda'. Hewânbo naa t'owađá' omuudi dáy't'aywó'do'. Áhkhí'yowân, to'dan dikhăge'namí naa, heđânho nă'i túu'úđi chuwa iwe wíđíkâanípíđi? Naadı Yôesi Tádá dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánki natsonyi'i namuu'idáho dikhăge'dodân.

8

I Yă'đâa'i P'oweaqahâđđi na'in dikhă'ge'máa na'inbí wówátsi yă'đâa'i âyhúuwíđi

¹ Heđiho năa-á in to'wên Christ Jesus-áđi dimuu'indá Yôesi Tádáđi wí'ovâyutchanú-ípi, ² gá Christ Jesus-áđi wí'đá' waagibá gimuuđi i Yă'đâa'i P'oweaqahâđđi i wówátsi napăyi'i' ûnkoedidân díma'p'âđđi-íđi t'aywó'diweđi heđá chuwa iweđá. ³ Na'indá t'owađá' gimuuđi wígakypí, heđiho Yôesiví tsontuđ ihay wí'ây'a'gindopí heđânho t'aywó'diweđi dín'aywoeníđi. Hewânbo Yôesi Tádá-ânho ûnkoedí dín'aywoeníđi. Kin i'amíđi ivi ay dînsan wí t'owa napáa-íđi, na'in kaypi'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, heđi tobá t'aywó'di wí'ânpi wânbo na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachuu. Handiđiho nă'i t'aywó'di-á ôet'an, heđânho t'aywó'diđi na'in wiyá wíđit'aanípíđi. ⁴ Heđi kin i'an heđânho Yôesiví tsontuđ natú waa na'inbí wówátsi ta'ge âyhúuwí. Heđi năa-á háa giwânpidá' waagidá' wí'ívikanhonpí, hewânbo háa i Yă'đâa'i P'oweaqahâđđi natú ív'ami waagân.

⁵ In to'wên háa diwânpidá' waagi dívi'o'indá hăăđđi wânbo t'âhki dívi'ánshaa'o hăăwí dikanda' í'gedidá', hewânbo in to'wên háa i Yă'đâa'i P'oweaqahâđđi nada' waagi dívi'o'indá hăăđđi wânbo t'âhki dívi'ánshaa'o' i hăăwí i Yă'đâa'i P'oweaqahâđđi nada'póe'i'. ⁶ Heđi háa giwânpidá' waagi ív'ami'in ní'gedidá' ív'ánshaamááđá chuwa iwe gipówá-í, hewânbo háa i Yă'đâa'i P'oweaqahâđđi dítu'an waagi í'gedi ív'ánshaamááđá ta'gennin

wówátsi-á hihchan ánskaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedânkun wí to'wí háa nawânpida' waagi i'amí'inda' i'ánshaa'odi Yôesivi hânbi' waagi'ba namuu, gá Yôesivi tsonttu wí'i'a'gindopidân, hedí wí'únkoedipi'ôn'a'ginnamídi. ⁸ Hedí ki'min t'owađá há'to Yôesi óehihchannamí.

⁹ Hewânbo Yôesivi P'oweahhâa ta'gendi unbi pí'nâ khó'yé únthaadá háa i nattú' waagi úvikanhúuwí, háa íwânpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí ivi pí'nâ khó'yé i Yâ'dâa'i P'oweahhâa Christ-di ónsandi' imáapida' Christ-ví' wínamuupí. ¹⁰ Hewânbo tobá unbi t'aywó'di únmuudi unbi túu'ú únchúwí wânbo', Christ unbi pí'nâ khó'yébo bînmáadá i Yâ'dâa'i P'oweahhâadi wówátsi nahândepí'in wovâyma', gá Yôesi Tádádí wovâyçhamáadân t'aywó'di wíwînmáapí waagibá. ¹¹ Yôesi Tádádí Jesus óewáywówápa, hedí ivi Yâ'dâa'i P'oweahhâa unbi pí'nâ khó'yé únthaadá, i Tádádíba undá wíyá wovâywówápa-í, Christ Jesus óewáywówápa waagibá. Tobá unbi túu'ú únchuu wânbo', Yôesivi P'oweahhâa unbi pí'nâ khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymaáni.

¹² Hedího tí'úuwîn páadé'in, náa-á hääwí gíphaamuu waagibá hääwí híwó'di gínkhây'ä' ív'íamí'in, háa giwânpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa íwânpida' waagida' unbi wówátsi bînhonda' íchuu-í. Hewânbo i Yâ'dâa'i P'oweahhâa úwímágidáho wovâykhäge'namídi i t'aywó'di unbi túu'údi úv'í' bînyâ'amídi, kindidáho in ta'gennin wówátsi bînkéyí.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesivi P'oweahhâadi ovâypahonnindá Yôesivi äy dimuu. ¹⁵ Yôesivi P'oweahhâa bînké' ihaydá pant'ôe'in dikhuwóeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédi íçaa waagibá. Hewânbo i Yâ'dâa'i P'oweahhâadi wovâyseegihógi Yôesi Tádávi äy ímúnídi, hedânho Yôesivi'piye' úv'yúusu'o' ihaydá wí'inbo bînkâyä'ni "Naví Tádá" gin. ¹⁶ I Yâ'dâa'i P'oweahhâadânho na'inbi pí'nâ khó'yé dihingin'ândo' Yôesi Tádávi äy gimuu gin. ¹⁷ Hedí ivi äyho gimuudi i hääwí ivi äygi' iwiyekw'ódi'i' äyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'i hääwí äyhóní. Christ-ví'in gimuudibo äyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hedího i-ádíba Yôesi Tádádí he'ennin dípa-í.

Tobá náa t'ôephade iwe gikw'ón wânbo', wáy wí thaa-á hää t'ähki híwó' gínpúwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di hääwí Yôesidi dínkhâymaa i'gedi dáy'ánshamaadi, naa ochanpo' náa oepaa k'aydiwi t'ôephade-á hääbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Hää t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsíkha Yôesi Tádá ikeekw'óenídi na'in ta'gendi ivi äy gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Taa i'ánshamaagi hääwí t'ähki nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Ná'i hääwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'óepí, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewânbo wá' natú ná'i hääwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípídi. Kindídi owáy Yôesi Tádávi äy chuwa iwedi dima'p'ândi hää t'ähki sa'wó' ingí' dínpóedi, ná'i hääwí nakhí'yendi-á wá' hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytú' waagibá, ná'i hääwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napo', wa'di wíyá ts'aabi wínakhí'yenpídi. ²³ Hedí kin waagi wí'únpo'pí ná'i hääwí nakhí'yendida'. Na'in wânbo gínhaytú' waagibá gínpó, gíwó'onpo'di gítsíkhakw'óndi Yôesi Tádá ikeeyamídi na'in ivi äy gípúwídi díseegihógi'in, hedá na'inbi túu'ú ts'aabi dínpáa-ídi wá' gítsíkhakw'ó. Hedí dínkeeyamídi han dínkhâymaa'in, idi i Yâ'dâa'i P'oweahhâa na'in dímaagi. ²⁴ Yôesidi dín'aywon dihaydi waabo ná'i napúwídi ívítíkhahon. Wí to'wí wí hääwí itsíkha'máa'i ho iké'dáho', hedáho

waʔdi wɪnatsikhapɪ. Haaɗan wɪ toʔwɪ wɪyá itsíkhaʔamɪ wɪ hääwɪ ho ikéʔdiʔ
 25 Hewänbo hääwɪ äykéʔpɪʔ waʔdi äytsíkhaʔmáaɗáhoʔ, nakhâyʔäʔ giboʔatäʔiʔin
 tobá wóʔondi äytsíkhaʔmáa wänboʔ.

I Yäʔdâaʔi P'oewaqahâadi dikhägeʔmáa

26 Hedá wáʔ kay gɪntáydiʔ i Yäʔdâaʔi P'oewaqahâadá dikhägeʔdoʔ. Kaypɪʔin
 gimuudi wáyedí wigiýúusuháhpɪ, hedɪ i híʔ wɪʔäyshaadepidí ginwänphaytúʔ.
 Hewänbo kin gɪnpoʔdi, naʔinbí haytɔu iwediiboʔ i Yäʔdâaʔi P'oewaqahâadá
 naʔingɪʔ Yöesi Tádá óhééʔoʔ. 27 Yöesi Tádá-á ûnhanginná hääwɪ naʔinbí pɪʔná
 khóʔyé gɪnkw'óʔdiʔ, hedɪho ûnhanginná háa i Yäʔdâaʔi P'oewaqahâa natúʔdaʔin,
 gá Yöesi Tádá nadaʔ waagi i Yäʔdâaʔi P'oewaqahâa-á Yöesi Tádávɪ t'owagiʔ
 iyúusuʔoɗän.

Yöesidi naʔin díseegidho hääwidí wänbo háʔto díwiyé-í iviʔwedi

28 Nääʔi wáʔ gɪnhanginná: Tobáháa napoʔ wänboʔ, nääʔi hääwɪ napoʔidiho
 Yöesi-á híwóʔ ikháymáa in toʔwën i óseéegɪʔingɪʔ, innänkun iviʔin ûnmúnidí
 ovâyɥukánnan, iʔänshaamági waagi. 29 Hânʔoebo ûnhanginná toʔwën dimúnɪʔin
 in iviʔin ûnpuwagɪʔóeʔin, hedɪ iwéhpêeʔan indá ivi ay Jesus ûnmuuʔi waagibá
 dipúwɪʔin. Kindidiho Jesus wɪ páʔdây waagibá namúnɪ hedá naʔindá
 báyéki tɪʔúuwɪn waagiʔinbá-á. 30 In toʔwën haʔmin dipúwɪʔin Yöesi Tádá
 iwéhpêeʔan dimuuʔindá idi ovâyɥukánnan iviʔin ûnmúnidí, hedɪ iviʔin
 ûnmúnidí ovâyɥukánnandá natúʔ t'aywóʔdi wídâyamáapɪʔin waagiʔin dimuu,
 hedɪ náʔin t'aywóʔdi wídâyamáapɪʔin waagiʔin dimuuʔin ovâyɥúʔannindá
 heʔennin ovâyppáa-í, háa Jesus namuu waagibá.

31 Hedánkun, nääʔi hääwɪ t'ähki iʔgedɪ gɪnhanginnândi, nää-á taʔgendi náʔin
 gɪnkoedɪ gitúnidí: Yöesi Tádá-á naʔinbí nãpiyeʔ namuudiho toʔwidí wänbo
 háʔto díʔaanɪ. 32 Yöesi Tádá-á wɪnakhâapóepidí ivi ay Jesus imági naʔin
 t'owa t'ähkígɪʔ nachúu-ídi. Hedɪ kin iʔandánkun, nakhâapídí t'ähki wéʔgeʔi
 híwóʔdi hääwɪ wáʔ taʔgendi dímäänɪ. 33 Yöesi Tádá-ân namuu i natúʔdiʔ in
 toʔwën ovâydeʔmannindá t'aywóʔdi wídâyamáapɪʔin waagiʔin dimuu, hedänho
 toʔwɪ wänbo wɪʔünkoedipɪ taʔgendi dínt'aywóʔdichänú-íʔin. 34 Hedɪho toʔwɪ
 wänbo wɪʔünk'óepɪ natúnidí naʔinbí t'aywóʔdi gɪnmuudi gɪnkháyʔäʔ díɥuchänú-
 íʔin, gá Christ naʔin gimuudi nachuudän, hedá wɪyá shánká hääwɪ-á iʔan,
 í-á nawáywówapóe-á, hedɪ nää-á Yöesi Tádávɪ koʔdínadá naʔän, hedɪ iwedi
 naʔingɪʔ dínyúusuʔodiho Yöesi Tádá dɪndaʔmáa.

35 Christ-di díseegidí toʔwidí wänbo háʔto díwiyé-í iviʔwedi, tobá
 äyʔ'óephadende wänboʔ, háa sehkanäwóʔ naʔinbí thaa gɪnmuu wänboʔ, háa
 naʔinbí whâyü gɪnmuudi t'owadi díyanäkiʔo wänboʔ, háa koegɪʔ-á aweɟɪʔ-á
 gɪntáy wänboʔ, háa díwhäʔamɪʔindá díʔahánú-íʔindá t'owa didaʔ wänboʔ.
 36 Kin gɪnpoʔ háa Yöesivɪ tãʔnɪn diwe nataʔmuu waagi:

Naʔinbí Sedó Yöesi, uvɪʔin gimuudibo naʔindá häädi wänbo t'ähki
 díʔ'akhänukháyʔoʔ.

Wën k'úwá ovâyʔ'ahánú-íʔin gimuu waagi t'owadi dímäa.

37 Hewänbo tobáháa nääʔi t'ähki gɪnpoʔ wänboʔ, wéngedí wänbo wídít'aanípɪ,
 hewänbo naʔindáho git'ampoʔ, gá Christ i díseegɪʔi namuudän, hedɪ
 dikhägeʔdoʔ. 38-39 Naa dáykoediwhâyunde hääwidí wänbo háʔto díwiyé-í Yöesi
 Tádávɪ séegi iwedi, náʔi séegi-á Jesus Christ naʔinbí tsondi hayɪʔ gɪnmuuʔidí
 dímägi. Tobá giwówayidí háa gichuu wänboʔ, háʔto iwedi giwiyedé-í.
 Makówáwin t'óepaʔaaʔindi wänbo háʔto iwedi díwiyé-í, háa p'oewaqahâavɪ
 tsonnindi hediháa wáy wɪyá toʔwɪ tsonkhuu imáaʔidí. Tobáháa napóe wänbo

nää háa páadépiye' gimän diwe, háa háäwí oepáa kw'áye hediháa nansoge núuge na'ándidi, háa wáy wíyá háäwí nakhi'yendidi há'to ivi séegi iwedi díwiyé-í.

9

Háa Yöesi Tádádí in Israel t'owagi' ovây'an waa

1 Naa háa otugít'óe'indá ta'gen namuu, naa wídayhóeyómáapí, gá Christ-ví' omuudân, hedá i Yä'dáa'i P'oewaháadá navi pí'ná khó'yé donmáadi díhangan'ándo ta'ge dáyhí'máa'in. ²⁻³ Naa hânho ok'áykháa, hedá navi pí'ná khó'yé háäpi wänbo t'ähki otaachanpo' dáy'ánshamáadi navi t'owaví'gedí, indá náa oepáa k'aydi navi maatu'in dimuu. Híhchangidi Christ-ví'wedá owiyedé-í, kin naa dínpo'e'indi ovâykhäge'namídáho'. ⁴ Indá Israel-ví áy iwedi'inbá dimuu, hedí Yöesi Tádádí ovâyhógi ivi sówé'ây waagi'inbá dimúnidi, hedá idá ivi sa'wó'di kohthay ivi'wedí ún'á'i' ovâykeeyan. Háa iwéhpêe'annin in Israel-'inbá ovâytu'an, hedá ivi tsonţu-á ovây mági. Ovâyýe háa óe'a'ginmäänidi, hedá háa ovâykhây máa'in ovâytu'an. ⁵ In hân'oe'in se'daa-á ná'in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínmuu, hedí Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedí'íbá namuu. I-á Yöesi namuu, i-á t'ähki itsonmáa, hedí t'owa dínkhây'á' hánhay wänbo t'ähki óetége'bé-í'in. Hamân.

Háa Yöesi Tádá in Israel-'in t'owa ovâytu'an waaho i'an

6 Hewänbo naa ok'áykháa gá tobá ná'i t'ähki dáymáa wänbo', Yöesi-ádi wídimuupídân. Naa wó'tú'pí Yöesi Tádá-á wí'i'a'ginpí'in ivi tuu imági'in, hewänbo kinnân napo': Báyéki in Israel-ví áy iwedi'indá kodí'nin Israel-'in wídimuupi, * ⁷ hedá wa' t'ähki in Hudíyo iwedi'indá Abraham-bí kodí'nin áy iwedi'in wídimuupí ivi túu ún'oe diwänpimuudibo', hewänbo kinnân Yöesi Tádádí óetu'an Abraham:

Uví ay Isaac úmuu'ivi áy iwedi'indá'mânho ta'gendi uví tí'úuge ká'ää'in kin ovâytu'áamí.

⁸ Ná'i hí' kinnân natú'da': T'ähki Abraham-bí túu ún'oe-á Yöesi Tádávi áy wídimuupi, hewänbo in to'wên háa Yöesi Tádá ivi tuu imági waa dí'áypuyá'in, inbí'gedidá'mân gitúni ta'gendi Abraham-bí áy iwedi'in dimuu. ⁹ Kinnânho Yöesi Tádádí ivi tuu Abraham óemági háa ónkháymáa'in:

Wí paayo náa iwedi uví'piye' owáy'ää-í, hedí ihaydá uví kwiyó Sarah wí enúkáy ho i'aypuyákhây máa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yöesi wíyá shánki natú. Rebecca-dí wên kwáati ovân'ayyan, hedí in áyyää-á wí'dá' tádá dánmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpáa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewänbo wa'di in áyyää da'aypuyápidibo', wa'di háawên dán'anpidibo', háa híwó'di háa híwó'pí', Yöesidi Rebecca kinnân óetu'an: I páadé'i-á i tí'úuge'igi' it'óe'amí.

Hedí Yöesi-á kin i'an nahanginpúwídi i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'i', háawên díví'annin namuudidá'ba yoe, hewänbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bodân. ¹³ Yöesi Tádá-á ivi ta'nin diwe kinnân natú':

Jacob-á dóde'man, hewänbo ivi pá'dáy Esau-á dóyoe'gi'an.

Wíginkhây'áhpí gitúni'in Yöesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'o'di

* ^{9:6} Wí to'wí kodí'di Israel-'i namúnidi únkhây'á' ta'gendi Yöesivi'piye' iwähýü-í'in.

14-15 Hedân ti gitúní Yôesi Tádá-á ta'ge wí'í'opí wí to'wí óede'ḅodi hedá wíyá to'wí óeyoegi'odá? Hedân yoe. I-áho ûnkoedi kin i'ámídi, hedího Moses óetu'an,

To'wíwí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wíwí'piye' osehkanäkanda'i-áho dósehkanä'amí.

16 Hedânkun Yôesivi iya ûnmuuḅibo wí to'wí ide'ḅo?, ná'í to'wí óede'mamí'in nawânpida'ḅibo-á yoe, háa iso'ḅíndedíbo-á yoe. 17 Yôesi Tádávi ta'nin diwá ûnta'muu háa idi i Egypt'wí tsondi hay'í óetu'an waa, kinnân:

Naaḅi wînk'û' untsonchâ'nídi

hedânho háa wíkhâymaa'in namuudi naví kay dínmuu'in donkeeyamídi,

hedá náa oepáa k'aydi t'âhki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnâni.

18 Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wênbi'piye' na'iyapo', hedá wây-á wëndá t'óyanpi'in dimúni gin ovâykannan.

19 Ma'ḅi wí to'wídi dítsikáyi'ní naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovây't'e'p'idénde"? Tóebo wí'ûnkoedipi Yôesi óekhâ'amídi i'ámídi háa nada' waagi." 20 Hewânbo naada' i kin natú'di kinnân dótu'amí: "To-an unmuu Yôesi náatuwhânnamídi, t'owa'ayḅa' unmuudi? Ti wí nat'údi ûnk'óe i nat'úpa'í' óetu'â'amídi, 'Wí'úkhây'âhpi háa omuu waagi naa dípa-i'in"? Hedân yoe. 21 I nat'úpa'í-á ûnk'óepi'an i pí'indi háâwí nada'í' ipáa-ídi. Ná'í pí'in diwedíbo' ûnkoedi wên nat'ú sa'wó'gí'inda' ipáa-ídi, hedá wây-á háäháakangí'indá."

22 Hedânho Yôesi Tádá wá' ûnk'óe kinnân i'ámídi: Tobáháa nada' wânbo ikeeyamí'in hânho nat'ay'in t'owavi t'aywó'di dínmuudi, hedá iví kay ûnmuu'in âytáa-í'in nada' wânbo-á, owáy oedi i-á nabo'atáḅi itsíkha'o' ovây'tuchânú-ídi in to'wên inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi, inbáho' ovâyhanú-í'in dínkhây'â'. 23 Hedá wá' nada' in to'wên iví iya ônhógi'in ovâyhangin'ânnamí'in háa hay'í i namuu'in, inbá páadédíbo' ovâyde'man báyéki híwó'di háâwí dâyhónídi. 24 Hedí na'innân gimuu in Yôesi Tádáḅi dítukânnannin iví iya âyhónídi. Wáy wëndá Hudíyo gimuu, hewânbo wây-á wígi muupí. 25 Kinnân Yôesi Tádá natú, hedí Hosea-á hân'oe ita'nan:

In to'wên naví t'owa dínmuupí'indáho

naaḅi dovâytu'amí naví t'owa gin.

In to'wên naaḅi wíḅovâyséegípíwân,

indá náa-á in to'wên dovâyséegi gin dovâytu'amí.

26 Hedí wáy Yôesidi wáymuu ovâytu'an diwe, "Undá naví t'owa wí'ímuupí" gin, iwebáho náa-á ovâytu'â'amí "Yôesi i nawówáyí'iví ây" gin.

27 Hedá hân'oe Isaiah-á in Israel t'owavi'gedi kaygi'di natú:

Tobáháa in Israel-win t'owa hânho báyéki diyí wânbo', háyú okhá i mâap'oe k'áygé i'ge nakw'ó' dihaybá, wên háyúḅíḅa' ovây'aywoeni,

28 gá Na'inbí Sedó Yôesi-á wínahayyêepúwípídi iví tuchânu ibowá-ídi náa oepáa k'aydi, háa natú waagi.

29 Isaiah wá' natú kinnân napúwí gin:

Na'inbí Sedó i háâwí t'âhki itsonmáa'í namuu'ídi wên tí'úugé kâ'âá'in dínyoe'anpíḅá,

gihâaníwân in t'owa Sodom búu'úwindáḅi Gomorrah-windáḅi t'âhki dihán waagibá.

³⁰ Hediho háa ots'antú waa kinnân natú'da?: In t'owa Hudíyo dimuupí'in dívíwhâyundeđi dipóe in to'wên Yôesi Tádádí ovâyçhaamá'in t'aywó'di wídyamáapí waagi, tobáháa hádíđi kí'min dipúwí'in dâytuwámáapí wânbo? ³¹ Hewânbo in Israel-índá dâynu wände hádíđi t'aywó'di wídyamáapí'in waagi'in dipúwí'in, hewânbo wídyashaadeđi. ³²⁻³³ Hedi háadan wídyashaadeđi? Gá dívíwânpiwhâyú-ívi'wedí dívíkhããdedân híwó' díví'amídí hedânho Yôesíđi ovâyçhaamá've-íđi t'aywó'di wídyamáapí waagi. Wí k'uú Yôesi Tádáví ta'nin diwe í'gedí nata'muu'í? iwe dip'ídedí dikanu waagibá dínpoé. Kinnân natú'?

Bít'óyan, oe Zion búu'ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi'ba namuu, t'owa iwe dip'ídedí dikanunde?, hewânbo to'wên iví'piye' dívíwhâyunde'índá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhâyunde'in. †

10

¹ Tí'úuwin páadé'in, pín ta'ge hayđi Yôesi Tádá dóda'máa naví t'owa in Israel-í' in dimuu'in ovây'aywoeníđi. ² Ta'gendi wâytumáa, indá hânho dida' Yôesi óehíhchanmãáni'in, hewânbo piháa dívísó'đinde díví'amídí. ³ Ho wíđínhanginnáhpí háa Yôesi í'o'in hedânho íđi t'owa ovâyçhaamá've-íđi t'aywó'di wídyamáapí waagi, hediho indá dâytuwámáa hádíđi há'min wí'bo dívípipáa-íđi, hediho háa Yôesíđi kin ovây'amí'in wídyáhondeđi. ⁴ Nãho t'áhkí in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'índá wíyá ho wíđintáypí dívísó'dêe-íđi i tsonttuú dâ'y'a'ginnamídí hedânho dipúwíđi in to'wên Yôesi Tádádí ovâyçhaamá'in t'aywó'di wídyamáapí waagi.

⁵ In t'owa dívísó'đinde'in Yôesiví tsonttuú dâ'y'a'ginnamídí hedânho Yôesíđi ovâyçhaamá've-íđi t'aywó'di wídyamáapí waagi, inbí'gedí Moses kinnân ita'nan:

Wí to'wí t'áhkí Yôesiví tsonttuú i'a'gindo'i-á wówátsi imá've-í.

⁶ Hewânbo kinnân nata'muu in to'wênbí'gedí inbí whâyú dínmuuđi Yôesíđi ovâyçhaa'in t'aywó'di wídyamáapí waagi:

Wí'ítúnípi, "To'wí únkhây'ã' makówápiye' napée-í'in."

(Nã'índá natú'da?, Christ óedaa'amídí makówáđi nawhãve'ãã-íđi.) Hedá wá nata'muu:

⁷ Wí'ítúnípi, "To'wí únkhây'ã' in chu'in dik'ó' diwepiye' nawhãní'in."

(Nã'índá natú'da?, in chuwa'inbí'wedí Christ óetegé-íđi óewówápa-íđi.)

⁸ Hewânbo kinnân nata'muu:

Yôesiví tuu-á undádího nayí?

unbí sóedí ítúní hedi unbí pí'nã khó'yé-á bínmáa.

Hedi ná'i tuu whâyú í'gedí namuu'í-á t'owa áyt'óe'o'. ⁹ Hedânkun t'owavi páadépiye' ítúđi Jesus-á i shánkí natsonyi'í namuu'in, hedá Yôesi Tádádí wíyá óewáywówápa'índá unbí pí'nã khó'yé-á úvíwhâyundeđi, wovây'aywoení, ¹⁰ gá na'inbí pí'nã khó'yé Jesus-ví'piye' ívíwhâyundeđa Yôesi Tádádí díçhaamá t'aywó'di wí'âyamáapí waagi, hedi iví'piye' ívíwhâyunde'in gitúdá, dín'aywoení. ¹¹ Yôesiví ta'nin diwá úntú?

In to'wên iví'piye' dívíwhâyunde'índá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhâyunde'in.

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedi iví'piye' wíđívíwhâyundeđi dikanunde waagibá dínpoé.

12 T'ähki t'owagi? handa? napo?, in Hudíyogi?indá, in Hudíyo dimuupi?ingi?indá wá?, gá t'ähki t'owagi? wí'da? wí shánki natsonyi?i na?ándân, hedí idá báyéki híwó?di ovâyma? in to?wên iví?piye? dívíúusu?annin ovâykhäge?namídi. 13 Yôesivi ta?nin diwá ûntû? waagi: To?wên i shánki natsonyi?ivi?piye? dívíúusu?andi di?aywonda?póedí idá ovây?aywoeni-ákun.

14 Hewânbo hádídan iví?piye? kin dívíúusu?amí iví?piye? wídívihâyundepídi, hedá hádídan dívíwhâyú-í iví?gedí wídínhanginnáhpídi, hedá hádídan dínhanginpúwí to?wídí iví tuu wí?ovây't'ôe?anpídi, 15 hedá hádídan wí to?wídí ovây't'ôe?amí Yôesidi wí?ôesanpídi? Kinnân Yôesivi ta?nin diwe nata?muu:

In to?wên wí híwó?di tuu dâymáyä?inbí ahtaa-á sa?wó? dínkeet'ôe.

16 Hewânbo Isaiah natú waagibá, t'ähki in Hudíyo Yôesivi híwó?di tuu wídâyséegi?anpí. Kinnân ita?nan:

Na?inbí Sedó Yôesi, wên háyúhaydída? t'owa i háäwí naví?wedi dit'oe?i? dívíwhâyú.

17 Hedânkun Yôesivi?piye? ívíwhâyú-ídi, gíntáy iví tuu git'ôe-ídi, hedá ná?i tuu-á git'o? wí to?wídí Christ-ví?gedí dí't'ôe?odi.

18 Héyâa in Israel-?in, ti Yôesivi tuu wídít'oe?an? Dit'oe-ákun, Yôesivi ta?nin diwe ûntû? waa:

Yôesivi tuu-á nää oepáa k'aydi t'ähki ûntumää,

hedího t'owa t'ähki wáyé t'ähki dikw'ó?nin ná?i tuu dínpówá.

19 Hedânkun in Israel-?in dínhanginnándákun háa Yôesi ikháymáa?in. Kin Moses páadé ita?nan háa Yôesidi ovâytu?an waa:

Wây-á pí?wên t'owa dimuu?in naadi dovây?aywondibo wâythúukannamí,

Háa há?in t'owa hangintan dâymáapi?ingi? dovâykhây máa?in namuudi wây't'e?ya?namí.

20 Hedá Isaiah-á shánki kay?indá ihí?máadi ná?i Yôesivi hí? ûntú:

In to?wên naa wídítuwämäapi?indi naa díshaa.

Inbí?piye? dáykeeyan, naví?gedí ditsikayipí wânbo?.

21 Hewânbo in Israel t'owaví?gedí Yôesi kinnân ihí?máa:

Häädi wânbo t'ähki okhóewaa?ân ná?in t'owa dovâyséegi?amídi,

tobá wídí?a?ginmáapi wânbo?

hedá naví tuu dínyoegi?o wânbo-á.

11

Yôesidi in Israel-?in ovâyséegísehkanä?andiho wáy wên in ovâyde?man

1 Hedího ti gi?âani Yôesi Tádá iví Israel-?in t'owa iyoegi?annin? Hedân yoe. Naa wá? Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí áy iwedí?ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedí?bá omuu. 2 Hedího Yôesi-á iví t'owa wí?iyoegi?anpí, indá hân?oebo ûnhanginná iví?in ûnmúní?in. Ta?gendi un ûnhanginnáhpí?an háa iví ta?nin diwe Elijah-ví?gedí ûntû?nin. Elijah-?di in Israel-?inbí?gedí Yôesi ôhí?máadi kinnân ovây't'e?p'íde:

3 Na?inbí Sedó, t'ähki in wé?ge?in uví tukhe?min wônt'ahánú,

hedá t'ähki uví antâa-á wônnayú.

Naada?mân ote?dee, hedí t'owa hádídi naa díhéyí?in dituwäyí?.

4 Hedí kinnân Yôesidi ôetu?anpí?an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senä' dovây'áyingimáa hedi wa'di naví'näpiyebo dimuu,

indá Baal-ví páadépiye' wídívidé'gendikw'ódipi óe'a'ginmäänídi. *

⁵ Nää wa'di hanbo napo'. Yöesi-á naséegisehkanát'óedí wa'di wên háyü haydi Israel-'in Yöesidi ovâyde'mannin dikw'ôn. ⁶ Hewänbo iví séegisehkaná ûnwänpimuudibo Yöesidi ovâyde'man, hääwi híwó'di díví'andídida'ba yoe. Hedi hääwi híwó'di indá díví'andídibo idi ovâyde'mandáho', há'to iví séegisehkaná ûnmuu'ídida' ovâyde'mamíwän.

⁷ Hediho kinnän napóe: T'ähki in Israel-win t'owa wídínhanginpóepi hádídi dipúwí'in in to'wên Yöesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wídâymaapi waagi, hewänbo in to'wên Yöesi Tádádí ovâyde'mannindáho dínhanginpóe, hedi in wé'ge'indá t'óyanpí'indá' dipóe. ⁸ Yöesi Tádáví tã'nin diwá ná'in wé'ge'in t'owaví'gedi kinnän nata'muu:

Yöesidi inbí hangintan ovâypedee'an,

hedi tsée nakeet'óepí'-á, oeyay nat'o'pí'-á ovâymägi,

hedi nää thaa pu'wahay kinbo dínpo'.

⁹ David wá' hán'oe inbí'gedibá natú,

Báyéki hääwi dínkw'ó'dibo dí'ánde híwó' dínpo'in, hewänbo Yöesi dóda'máa ná'i hääwi dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhêe'in waagibá dínpuwídi, háa hääwi iwe dip'ídegi waagibá dínpuwí iwe dikanú-ídi, hedá iwebo inbí tuchänu dín'ä'i-á dâyhóní.

¹⁰ Ditsikhämugi't'óe waagibá dínpuwí hedânho wídínkeet'óenípídi,

hedá häädi wänbo t'ähká inbí túu'ú-á dínbé'gayni dínhékhkäädi waagibá.

¹¹ Hediho hännan natu'da' ná'i otú'í'? Tí natu'da' ná'in Israel-'in t'owa dikanu'in wíyá há'to dikwinudéé-í waagibá dínpo'e? Hedân yoe. In Israel t'owaví t'aywó'di dínmuudiho Yöesidi in Israel-'in dimuupi'in t'owa-áho ovây'aywon, hedi iwedího' in Israel-'in t'owa wá' hânho didá'í hanbá dínpuwí'in. ¹² In Israel-'in t'owa pedee iwe dipówádí Yöesiví'wedí dívíhänge'an, hebo iwedí t'ähki in wé'ge'in t'owa Israel-'in dimuupi'in Yöesiví tuu dâyhógi, hedi handidân dikodit'owapaa waagi'inbá dipóe. Hediho owáy in Israel-win dívíwhâyunde'in shánki báyéki dipóe ihaydá, in wé'ge'in t'owa-á wá' wíyá shánká híwó' dínpuwí.

In t'owa Hudíyo dimuupi'in ovây'aywoeni

¹³ Un Hudíyo ímuupi'in, nää-á undá wâyhí'khâymaa: Yöesi Tádádí naa unbí'piye' dísan, hediho naa ochanpo' naví t'óe-á báyéki dín'a'ginmuu'in.

¹⁴ Hääwên naadi wáy'o'in namuudi, ma'di in to'wên naa waagibá Israel-'in dimuu'in wá' hânho didá'í i tuu un wâymä'i dâyhónídi, hedi kindídi wáy wên in wá' ovây'aywoeni. ¹⁵ Yöesi Tádádí in Hudíyo ovâyyoegi'an dihaydi idi in wé'ge'in t'owa t'ámäpiye' nää oepáa k'aydi dithaa'in ovâyk'emahógi. Hedánkun owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegi'an dihaydá, shánki wänbo híwó' namuní, ihaydá indá chu'ín diwáywówápóe'in waagi'inbá dimuní.

¹⁶ I páadé'í pává dâyhwhakê'í Yöesi óemágidá, i wé'ge'í pává wá' iví'da' ûnmuu. Hedá i taypuu Yöesi óemágidá, i wa'yáy khóe wá' iví'ba ûnmuu. † ¹⁷ In Hudíyo wên olive tay óekähkídi'in waagi'inbá dimuu, hewänbo wáy wên in

* **11:4** Baal-á wí hääwi wí sen waagibá ûnçhaá'í namuu, i-á in wé'ge'in t'owa dâyhíyé inbí yöesi dínmunídi. † **11:16** I páadé'í pává-á in taypuu-á in Hudíyoví páadé kã'ää'in t'owa Yöesidi ovâyde'mannin waagi'ba namuu, hedi in wé'ge'í pává-á wa'yáy khóe-á in shánki t'í'ugé kã'ää'in Hudíyo waagi'ba-á namuu.

diwedi wa'yáy khóe dâyts'â'i waagi'inbá dimuu, hedí un Hudíyo ímuupí'indá wên olive tay nawânpisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá-á ímuu, ná'i wa'yáy dâyts'â'i-á i wé'ge'i wa'yáy-ádí dâywânpit'ihśaa, hedího i taypúu iwediwi tayp'oedi i wa'yáy khóe dâyt'ihśaa'i híwó' nasôemân waagibá, nâá-á hanbá hááwí in Hudíyo iwedi na'ää'ídi híwó' undá wá' únpó'.¹⁸ Hedího nâá-á wí'í'âanípí i wé'ge'i wa'yáyví shánkí híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyèngihée'amípí, undá wa'yáy khóe waagi'indá' ímuudi, hedího ná'i tayp'oe wíwînâhpí i taypúu nawówámúnídí, i taypúudân un unbí wówátsi khóekhúu-á wovây má'.

¹⁹ Hewânbo ma'dí wí Hudíyo namuupí'-á kin natúní, "I wé'ge'i wa'yáy khóe-á óets'â' hedânho na'in dít'ihśaa-ídi." ²⁰ Ná'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'â' gá Christ-ví'piye' wídívíwhâyupídân, hedí undá unbí whâyú únmuudi wovây't'ihśaa. Hewânbo úvíyèngihí'má've-ívi'wedi únkhây'â' hânho úví'âyíngi'amín. ²¹ Yôesídi in Hudíyo ovây'tuchânu, tobá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wânbo', hedího háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovây'tuchânú-í.

²² Hedího iwedi nakeepo' Yôesi-á t'owaví'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewânbo wáy wênbí'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedi dívíhânge'annindá ovây'tuchânunde', hewânbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedí ná'i híwó'di wovây'o'i bínséegikéndedá kin waagibá wa'dí ikanhúuwí. Hewânbo bínséegihópipídá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'âa-í. ²³ Hedí in Hudíyo ovâyts'â'in díví'egó'andáhá' wíyá dívíwhâyudá, Yôesi Tádádí ovâywáy't'ihśaa-í, gá í-á únkoeqídân han í'amídí. ²⁴ Hedânkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedí iwedi wovâyts'â'dí wáy-á olive tay óekoe'in deedi wovây't'ihśaa, tobá páadédí iwedi'in ímuupí wânbo'. Hedího shánkí wínabâpu'wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovâywáy't'ihśaa-ídi, gá indá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'âhki t'owaví'piye' nasehkanäpo'

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ní'gedí íka'pówá-í'in, hedânho únhanginnândi wí'úvícháa'âamípí. Náwehaydí ná'in ta'gen wa'dí wínaka'powamuupí, hedí kinnân in namuu: Tâhki in Israel-wín t'owa há'to háá'dí wânbo t'âhki yoegikannin dimúní, hewânbo báyéki in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' dívíwhâyú iwéhayda'mân há'mín dimúní. ²⁶ Hedí owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' dí'ää' ihaydânho t'âhki in Israel-'in wá' ovây'aywoení. Yôesi Tádáví tã'nin diwe ûntã'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakã'äägít'óe,

hedí in Israel-'inbí yã'dâapíkan ovâyya'amí.

²⁷ Hedí owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihaydáho

háa ingí' dovây'amídí dówéhpêe'an waa napúwí.

²⁸ Yôesiví híwó'dí tuu in Hudíyo dâyyoegi'andi nâá-á Yôesiví hânmin dipóe. Hewânbo háa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovâykhäge'nan Yôesi bíntáa-ídi. Hewânbo Yôesídi ná'in Hudíyo t'owa ovâyseegi gá iví hehááwín thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân. ²⁹ Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, hedí i hááwí híwó'dí ovâymägi'i wí'ovâykwedeepí. ³⁰ Wáy müu un Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Tádá wíwín'a'ginmáapí, hewânbo nâá in Hudíyodi óe'a'gindopídího' unbí'piye' na'iyapo'. ³¹ Hanwaagibá in Hudíyodi nâá Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewânbo

unbí⁷piye⁷ na⁷iyapo⁷di inbí⁷piye⁷ wá⁷ na⁷iyapúwí. ³² Yôesi-á natú t'âhki t'owadi wí⁷ôe⁷a⁷gindopídí inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷ídiho pan waagi⁷inbá dipaa, hedí kindidí t'âhki t'owa handa⁷ ovâymaa⁷dí t'âhkíví⁷piye⁷ na⁷iyapúwí.

Gínkhây⁷á⁷ Yôesi Tádá áytegé⁷-í⁷n

³³ Yôesi-á hânho hay⁷i namuu. Iví hangintandá há⁷i-á hânho báyéki únmuudi há⁷to áytaayamí, hedí há⁷to gínhanginnání háa⁷dí háa hândidí i⁷o⁷ háa ikanhon-nin. ³⁴⁻³⁵ Iví ta⁷nin diwe únta⁷muu waa:

To⁷wí wänbo wí⁷únhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na⁷ánshaamuu⁷in,
to⁷wí wänbo wí⁷únkoe⁷dipí óetumakhemá⁷ánidí.

To⁷wí wänbo wí⁷únkoe⁷dipí natúnidí, “Naadi há⁷áwí Yôesi dómági,
hedânho i-á únkhây⁷á⁷ díwáywá⁷áa-í⁷in.”

³⁶ Yôesi-áho há⁷áwí t'âhki ikhiyé. Há⁷á t'âhki wa⁷di namän Yôesiví mange imáadi, hedá há⁷á t'âhka iví⁷-á únmuu. Hedího hânhay wänbo t'âhki kw'áayébo⁷ áymá⁷ve-í. Hamän.

12

Yôesiví⁷piye⁷ pín ta⁷ge haydi ívímääni

¹ Tí⁷úuwin páadé⁷in, Yôesidi iví séegísehkaná wovâykeekw'ódi, hedího ná⁷in namuudi kaygi⁷di kinnân wâytumáa: T'owadi in animáa dâyt'ahánú⁷in Yôesi óemá⁷, hedí han waagibá unho unbí túu⁷ú ívímääni, hewänbo wówá⁷innân, hedá wá⁷ yá⁷dáa⁷inda⁷ ímúni hedânho bínhíhchanmää⁷ánidí. Kindidân unbí pí⁷ná khó⁷yé Yôesi bín⁷a⁷ginmääni. ² Háa in t'owa Yôesi dâytaapí⁷in díví⁷o waagibá wí⁷úvíkanhúuwípi, hewänbo binnää Yôesidi ánshaa ts'áabi wovây⁷mää⁷ánidí, hedí handidího unbí wówátsi wovây⁷egó⁷amídi. Kindidânho únhanginpúwí háa Yôesi nada⁷in úví⁷amí⁷indá híwó⁷ninda⁷ namuu⁷in, hedá óehíhchando⁷indá, hedá t'âhki ta⁷genniná.

³ Hedí Yôesidi naa dínk'ú⁷ un wí⁷inbo ná⁷in wâytumakhe⁷amídi: Wí⁷í⁷áani⁷pí he⁷ennin ímuu⁷in ha⁷min ímuupídí, hewänbo ta⁷gendi unbí⁷gedí úví⁷ánshaa⁷amí, hedânho únhanginnánidí háa únkoedi úví⁷amídi i whâyü Yôesidi wovây⁷mági⁷idi. ⁴⁻⁵ Na⁷inbí túu⁷ú-á háyúdíbo gínpa⁷an, hewänbo ná⁷i há⁷áwí-á handa⁷ wí⁷it'ôe⁷opí. Hanwaagi⁷inbá na⁷in gimuu. Tobáháa báyékidí giyi wänbo wí⁷da⁷ waagibá gimuu, gá Christ-á⁷dí wí⁷da⁷ gimuudân, hedá giwhí⁷kw'ó wéhpêe túu⁷ú gimúnidí waagibá. ⁶ Yôesidi pí⁷dinbo magan dí⁷mági, hewänbo t'âhki ha⁷bida⁷ wígínmuupí. Wí to⁷wí únkoedidí wí Yôesiví tukhe⁷bi waagibá ihée⁷amídi, i-á únkhây⁷á⁷ kin i⁷amí⁷in háyü iví whâyü únmuu ihay iwedi. ⁷ To⁷wí méesatewi khäge⁷di⁷ namúni⁷in únkoedi⁷i-á únkhây⁷á⁷ híwó i⁷amí⁷in. To⁷wí Yôesiví tuu ovâyhá⁷amí⁷i namuu⁷i-á únkhây⁷á⁷ híwó⁷ ovâyhá⁷amí⁷in. ⁸ To⁷wí natumakhehá⁷i-á únkhây⁷á⁷ iví tumakhe imääni⁷in. To⁷wí iví há⁷áwí únkw'ó⁷di diwiyendedí wé⁷ge⁷indá⁷dí, i-á pín ta⁷ge haydi ovây⁷määni. To⁷wí óetsondisóge⁷i namuu⁷i-á únkhây⁷á⁷ hânho it'ôe⁷amí⁷in. To⁷wí in sehkanáwó⁷ diwówáyí⁷in ovâykhäge⁷do⁷i-á únkhây⁷á⁷ hihchangidí kin i⁷amí⁷in.

⁹ Un únkhây⁷á⁷ ta⁷gendi bín⁷t'owaséegíhúuwí⁷in, wänpidida⁷bá yoe. I há⁷áwí t'aywó⁷di namuu⁷i-á bín⁷yoe⁷amí hedá há⁷áwí yá⁷dáa⁷i namuu eedá téegi t'aagá úvítasasáa-í. ¹⁰ Wí⁷ná táye úvíséegíhúuwí t'í⁷úuwin páadé⁷in dínkhây⁷á⁷ waagi, hedá úví⁷a⁷ginmá⁷ve-í há⁷á⁷dí wänbo t'âhki. ¹¹ Wí⁷í⁷bâa-ípí, hewänbo pín ta⁷ge haydi Na⁷inbí Sedó Yôesigi⁷ úvít'ôe⁷amí. ¹² Yôesiví híwó⁷di há⁷áwí wovây⁷págit'ôe⁷i bintsíkha⁷máadi⁷bo⁷ íhíhchaa⁷-í. Bín⁷t'ôephadende

wänbo bíyää'an. Hääđi wänbo t'ähki úvíúusu'âamí. ¹³ Yôesiví t'owa hääwi dıntáy'indáđi i hääwi únkw'ó'di bínwiyé-í, hedá unbí k'aygipiyá bínséegí'amí.

¹⁴ Yôesi bîndaa'amí idi híwó'da' ovây'âamíđi in to'wên wovây't'ôephadekando'in. Híwó' gin otú, híwó'pí-á yoe. ¹⁵ Wí to'wí nahínchaa'i-áđíba íhínchaa-í. Wí to'wí naséeyíđá i-áđíba úvísíntää-í. ¹⁶ T'ähkíđi handa' úvímá've-í. Wí'úvíyengi'anshaamá've-ípi, hewänbo in wähpahade kw'áye'in dimuupí'indáđi úvíwóní. Wí'f'âanípí hää t'ähki íhá'in.

¹⁷ Wí to'wíđi yanáki wovây'odá yanákíđíba wíwínwá'âa-ípi. I hääwi t'owa t'ähki dínhanginná'di híwó'di namuu'indá bín'âamí. ¹⁸ Unnânho únk'óe úvíkhää-íđi hedânho nakoedíđáho t'ähki t'owa-áđi tsáaginpíđíbo unbí wówátsi bínhúuwí. ¹⁹ Un wâyséegí'in, ná'in wâytu'amí. In t'owa un wovâywha'o'in wíwínwha'amípí, hewänbo Yôesiví'we binyoe'an ná'i tuchänu, gá Yôesiví ta'nin diwe kinnân únta'muudân:

"Naa-ân dínk'óe t'owa dovâyutuchänú-íđi,
naa-ân dínk'óe dovâymääníđi hääwi dín'ä'i?",
kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

²⁰ Kin wá' nata'muu:

Uví hánbi naháhséendi nákoegí'mää,
hedí nap'oesá'aadá náp'oemää.

Kin úví'odá i-á hânho nawôeda'póedí iví wôeda'di ôephahánúnde waagíba nachanpúwí.

²¹ Wíwínmäänípí hääwi yä'dâapí' namuu'íđi wovây't'aaníđi, hewänbo híwó' úví'odíbo yä'dâapí' hääwi namuu'i' bint'aani.

13

Gínkhây'ä' in tsonnin äy'a'geen'in

¹ Na'in t'ähki gínkhây'ä' in to'wên dítsonmáa'inbí khómapho' ívíkw'ôení'in, gá Yôesi natúđiho gíntsonninkw'ôndân, hedího Yôesidânho inbí tsonkhuu ovâymä'. ² Hedânkun to'wíđi in to'wên dáytsónkhuumáa'in ovây'a'gindopíđi, hääwi Yôesi ik'ú'i' wänbo wí'i'a'ginpí, hedí wí to'wí kin i'o'i-áho ôetuchänú-í. ³ In to'wên híwó' díví'o'indá in tsonnin wíđâykhuwôeda'ípi, hewänbo in yanáki díví'o'indáho dikhuwôeda'í. Hedího i to'wí natsonnándi' wíwínkhuwôeda'ípi'in ída'dáho', híwó'da' úvíkanhúuwí, hedí unbí'gedí híwó'da' ihée'amí. ⁴ I-á Yôesiví t'ôe'i waagi'ba namuu, i-á unbí híwó'gí'da' i'o'. Hewänbo úvíyä'dâapí'odá, íkhuwôeda'í, ná'i tsondi-á wên ta'gen únk'óedí wovâyutuchänú-íđi, gá Yôesiví t'ôe'i waagi'ba namuudího tuchänu imáyä'dân in to'wên dívíyä'dâapí'o'ingí'. ⁵ Hedího un únkhây'ä' in tsonnin dimuu'in bín'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwôeda'đíđá'ba yoe. Shánkíđi bín'a'ginnamí gá unbí pí'ná khó'yé un únhanginnândân ná'indá in ta'ge'in namuu'in.

⁶ Hedího i tax chá' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úvíwá'ände', gá indá inbí t'ôe dáy'odíbo Yôesigí' waagíba dívít'ôemáadân. ⁷ Hedího in t'ähki bínmääní hääwi dín'ä'i'. Hääwi in tsonnindi wovâyphahsande'i t'ähki úvíwá'âa-í, hedá in to'wên in tsonkhuu dáy'máa'indá hânho-á bínpi'a'geení.

T'owa äyséegíhúuwí hedá híwó'dá ív'ami

⁸ Únkhây'ä' unbí séegí wí'ná táye hääđi wänbo t'ähki íphaamún'in, hewänbo wíyá hääwi wänbo-á yoe. Wí to'wíđi t'owa ovâyséegíhondáho', kindíđi t'ähki Yôesiví tsonttu' ón'a'gindo'. ⁹ I tsonttu' kinnân namuu:

Wíyá to'wíwí sedó-ádi háa kwíyó-ádi wí'úvíwhòhkwomá've-ípi,
wíwínt'owat'ahánú-ípi,
wí'úvísä'mâamípi,

thúudí wíyá to'wíwí háäwí wí'ída'ípi,

hedá wíyá há'bi tsontuú wá' nakw'ó. Hewänbo t'ähki ná'i tsontuú wé'ge wên
wéhpéeda' tsontuú waagi'ba namuu, kinnân:

Háa un wí'bo úvípíséegi waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bínséegihúuwí.

¹⁰ Wí to'wí t'owa t'ähki iséegi'i-á há'to wíyá to'wí yanáki óe'amí. Hediho
ta'gendi bint'owaséegidá, kindidi t'ähki i tsontuú bín'a'gindo'.

¹¹ Ná'i wáytü'andi-á úv'í'âami, gá úhanginnândân háädi naná'nin. Nää-
á shánki tso'wa naná Jesus nawáypówa-ídi dín'aywoenídi páadé ivi'piye'
ívits'anwhäyü ihaydivi'wedi, hediho nää-á ihaydiho nanân iyósa'wó-ídi
waagibá namuu. ¹² Nää-á wa' nawáypówápidibo gínkhüüná waagibá
gínpuwamän, hewänbo i khüü naphademän hedi nathay'ä'kin waagibá napo',
hediho i t'aywó'di in t'owa nakhuüná' dihaydi divi'o'i' äyoe'amí, hedi
sundado inbí kwák'u hân aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúni, nathayná'
diwe ívíyíé-ídi. ¹³ Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí
wówátsi äyhúuwí. Wáy dínshánki'dipo'di divi't'aywó'do' eeye wí'ívímá've-
ípi, wígísuwátsit'óenípi, tsé waagi'inbá wígyéëenípi, wí'ívít'aymá've-ípi, hedá
wí'ívithúumá've-ípi. ¹⁴ Hewänbo wí kwák'u hân aadi wovây'âyíngi'o waag-
ibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wovây'âyíngi'amí, hedi i t'aywó'di
kaygi'di íkanda' i'gedi wí'úv'í'ánshaamá've-ípi.

14

Wí'nä táye wí'ívítuúsúumá've-ípi

¹ Wí to'wí ivi whäyü kay'in wí'ünmuupi wänbo bínséegíke', hewänbo háäwí
híwó' naka'póya'pi i'gedidá' i-ádi úvítuhänmâamidá yoe. ² Gá kinnân: Ma'di
wí to'wí iwähäyunde' háäwí koegi' namuu wänbo ik'oedi wí't'aywó'dopí'in,
hewänbo wíyá to'wí ivi whäyü kaypi'in ünmuu'i-á wí'ípívik'ohpi. * ³ I to'wí
koegi' t'ähki ik'o'i-á wí'ünkhây'ähpi na'âani'in i to'wí ipívik'ohpi'ví hânho
shánki híwó'di namuu'in, hedi i to'wí ipívik'ohpi' wá' wínatúnípi ipívik'o'i-
á yä'dâapi i'o'in, gá Yóesidi i wá' óeséegimáadân. ⁴ U-á wí'úk'óepi wíyá to'wíwí
t'óe'i mántuúsú'amídi. I t'óe'ivi tsondida'mân únk'óe óetu'amídi háa híwó'
háa híwó'pi' i'o'in. Hedi ta'gendi Na'inbí Sedóvi t'óe'í híwó' i'amí, gá Na'inbí
Sedó únkoedidân óekhäge'námídi.

⁵ Hedá wá' ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánki na'a'ginmuu wé'ge'i
thaavi'wedi, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'ähki thaa há'bi thaada'
naná'nin. Gínkhây'ä' wí'inbo ivípi'ánshaamááni'in ná'in ní'gedi. ⁶ I to'wí
wí thaa wíyá thaavi shánki i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídan i'o'.
Hedi i to'wí t'ámägi' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídi kin i'o',
gá i koegi' óemägidi Yóesi óekü'daa'odân, hedi i to'wí wí háäwí ik'ohpi'-á
Na'inbí Sedó óe'a'geenídi kin i'o', i wá' nakü'daapóedí kinbá i'o'. ⁷⁻⁸ Tobá
giwówáyidi háa gichuu wänbo', wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'íví'opí, gá
giwówáyidá Na'inbí Sedógi'-ân giwówáyí', hedi gichuudá Na'inbí Sedógi'ba
gichu'. Hediho tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóvi'inda'
gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá nawáywówápóe hedänho t'owa t'ähkígi' i shánki
p'ó'déqi' namúnídi, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówáyí'ingí'-ádi.

* **14:2** Ná'i pívi i'gedi ihí'máa'i-á t'owa inbí yóesi dáymägi.

¹⁰ Hed̄iho wíʔ wänbo wíʔúnkʼóepí unbí tíʔúuwín páádéʔin bîntúúsúuʔámíʔin, hed̄i wíʔúnkʼóepí íchanpúwíʔin undá inbí shánkí híwóʔnin ímuuʔin. Wáy wí thaa wänbo naʔin tʼáhkí Yôesiví páádépiyeʔ gikwînuδέe-í, hed̄i ihaydí i-ânho natúní taʔgendi háawin gimuuʔin. ¹¹ Kinnân Yôesiví taʔnin diwe nataʔmuu:

“Taʔgendi naa owówáyí?” kin natú Naʔinbí Sedó,

“hed̄i taʔgendibá tʼáhkí tʼowa naví páádépiyeʔ dívídeʔgendikwokhâymáa, hed̄á tʼáhkídíbo-á ditugítʼóe naa-ânkun taʔgendi Yôesi omuuʔin.”

¹² Hed̄i náʔí híʔ natúʔdaʔ naʔin tʼáhkí gínkhâyʔáʔ Yôesi âytúʔámíʔin háa ívíʔannin hed̄á háadí ívíʔannindá.

¹³ Hed̄ânkun wiyá ívítúúsúuʔâamívíʔwedí, ívíʔánshaamááni háäwí wänbo wíʔívíʔamípíʔin naʔinbí tíʔúu páádéʔíʔ óetʼaywóʔkannamíʔíʔ. ¹⁴ Naʔinbí Sedó Jesus-ádi omuudiho naa díntaʔgendihanginná háäbo wíʔbo wígínkhâakʼóepíʔin, hewänbo wí toʔwí wí háäwí igíʔ únkhâakʼóeʔin nachanpóedáhoʔ, hed̄ân taʔgendi háʔí háäwí-áho únkhâakʼóe-ákun. ¹⁵ Gá kinnân: Háäwí bînkʼoeʔi namuudi unbí tíʔúu páádéʔí bînháachanmáadíhoʔ, háa úvíʔoʔindáho nakeepuwagítʼóe taʔgendi wívînséegihonpíʔin. I háäwí bînkʼoʔídân wiyá toʔwíwí wówátsi wívînpedeeʔamípí, igíʔ Christ nachuudi.

¹⁶ Tobáháa híwóʔgí úvíʔo kin íchanpoʔ wänboʔ, háäwí úvíʔoʔí yanákí namuu gin tʼowa ditúdáhoʔ, wiyá wíʔúvíʔâamípí. ¹⁷ Yôesigíʔ naʔinbí wówátsi áyhondáho háäwí koegíʔ-á suwâgíʔ-á namuu íʔgedídaʔ wíʔívíʔánshaamáapí, hewänbo náʔíʔ íʔgedân: I Yâʔdâaʔí Pʼoewaḡhâadi naʔin díkhâgeʔmáa in taʔgeʔin pʼóegé íʔge gimú-ídí, hed̄á tsâaginpídíbo-á naʔinbí wówátsi-á áyhon, hed̄á híhchandá âymáa. ¹⁸ Toʔwí kíʔbí namuuʔí Christ-gíʔ itʼóeʔoʔídá Yôesi óehíhchanmäʔ hed̄i tʼowa-á wáʔ ditúní híwóʔíʔoʔin.

¹⁹ Hed̄ânkun náa-á ívísóʔde-e-í ívíʔamídí i háäwí díkhâgeʔdoʔi naʔinbí wówátsi wéʔge saʔwóʔgí áyhúuwídí, náʔí háäwidíba díkhâgeʔnamí wíʔná táye naʔinbí whâyü ívkayʔamídí. ²⁰ Háäwí íwânpikoedaʔdíbo wívînpedeeʔamípí háa Yôesi wí toʔwígíʔ íʔannin. Háäwí koegíʔ wänbo wínakhâakʼóepí óekʼoe-ídí, hewänbo híwóʔ wínamuupí wí háäwí toʔwí ikʼóe-ídí, han íʔodá wiyá toʔwí-á in taʔgeʔin pʼóegedí óehângeʔodí. ²¹ Shánkí híwóʔ namúní wívînpívíkʼoe-ípí háa wívînméenasuwâ-ípí háa wiyá háäwí unbí tíʔúu páádéʔíʔ in taʔgeʔin pʼóegé iwedí óehângeʔoʔí wíʔúvíʔamípí.

²² Tobáháa háa náʔí háäwí íʔgedí wí toʔwí nachâḡ wänboʔ, i-ádi Yôesi-ádídáʔ dânkhâyʔáʔ dânhanginnámíʔin. Wí toʔwí híwóʔ íʔo gin únchanpoʔdí, hed̄á tíʔúgedá híwóʔpí íʔannin wínachanpóepídí, i-á nahíhchâḡ. ²³ Hewänbo wí toʔwí wí háäwí ikʼoedáhoʔ, hewänbo wíʔúnkoedihanginnâhpí híwóʔ namuuʔin ikʼóe-ídí, Yôesi-á natúní híwóʔpí íʔannin, gá náʔí toʔwí-á taʔgendi wíʔúnhanginnâhpídân háa híwóʔ íʔannin háa yoe, hed̄i wí háäwí ívíʔodá hewänbo taʔgendi wígichanpoʔpí híwóʔ namuuʔin kin ívíʔamídí, háʔindá tʼaywóʔnin namuu naʔingíʔ.

15

Wéʔgeʔin tʼowa bînhíhchanmäáni, undaʔbá yoe

¹ Naʔinbí whâyü kayʔin gínmuudá gínkhâyʔáʔ in toʔwên inbí whâyü kayʔin dínmuupíʔin áykhâgeʔnáamíʔin, wí toʔwídí wiyá toʔwíwí hé óntegende waag-íba, hed̄i háa giwânpidaʔ waagídaʔ wíʔívíʔâamípí. ² Gínkhâyʔáʔ naʔinbí tíʔúuwín páádéʔinbíʔgedí ívíʔánshaaʔâamíʔin hed̄á ingíʔ híwóʔdá ívíʔamí hed̄ânho inbí whâyü díнкеʔennídí, ³ gá Christ wänbo-á wíʔbo ívíʔgedídaʔ

wí'í'ánshaa'anpídán. Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muupi'an haa Christ-di oetu'annin Yôesi Tádá:

I yanáki hí' uví'gedi dívihée'andi-á
navi'webá dînpówá.

⁴ Hedi ná'i hääwí Yôesi Tádávi ta'nin diwe hân'oe dáyta'nandi-á nata'muu hedânho na'in díhá'amídí áytsíkha'amídí i hääwí híwó'di Yôesidi ná'ingí' dínkhâymaa'í', gá i hääwí iwe nata'muu'idá na'in díkweewaassenwaatumáadán hedá díkhäge'do' ívíyää'amídí.

⁵⁻⁶ Yôesidânho díkweewaassenwaatumáa, hedi tobá haa gínpo' wânbo díkhäge'do' ívíyää'amídí, hedi idá wovâykhäge'nami wá' wí'da' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídí. Kindidiho úví'âami haa Christ i'an waagibá, hedânho t'âhkídíbo wé'ge Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá únmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá' Yôesi Tádávi tuu dit'óe-í

⁷ Wí'ná táye bíséegihó'gí. Christ-di un wovâyséegihógi waagibá, un wá' wí'ná táye úviséegihúwi, hedânho t'owa Yôesi Tádá dáytege-ídí.

⁸ Wí'ún'óde-ípí ná'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyoví'we napówá, t'owa ovâykeekw'óenídí Yôesi Tádá-á ta'gendi i'o'in haa na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa íkhâymaa'in. ⁹ hedá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yôesi Tádá kw'áayébo' áymá've-ídí. Kinnân Yôesiví ta'nin diwe únta'muu:

In Hudíyo dimuupí'indádí oyidí naadi wítegé-í,
hedá iwebá dókha'wo'di uví kháwá wínkhâyá'ní.

¹⁰ Wíyá wáygá kinnân nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'in Yôesiví t'owa-ádi bíhíhchanpuwave.

¹¹ Hedá wíyá wáygá wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,
un t'owa t'âmápiye' ówíngé'indi báyéki bintégé.

¹² Isaiah wá' kinnân ita'nan:

Wí Jesse-ví áy iwedi'í na'aypuyá'i-á
in Hudíyo dimuupí'ingí' óntsondisogekhâymaa,
hedi i-ân namuu i dáytsíkha'máa'í' híwó' ingí' ovây'amídí.

¹³ Yôesi Tádáda na'in díhangin'ándó' híwó'di dínkhâymaa'in, hediho' iví'piye' úvíwhâyundedi idíbá báyéki wovâyhíhchanmääní hedá wovâykhäge'nami ánshaa iwe wí'ikwo'nípídí, hedânho i Yä'daa'i P'owəḡahâadi kay wovâymaa'ni hääwí Yôesi Tádádi na'in dínkhâymaa'í' häädi wânbo t'âhki ítsikhakwo'nídí.

Paul-di ovâythayyo' háadi ná'i hääwí'í'gedi idi ovâyta'do'

¹⁴ Navi tí'úuwin páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhâyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yôesiví khuu í'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'ná táye úvítumakhe'amídí. ¹⁵⁻¹⁶ Hewânbo wáy wí hääwí'í'gedi wó'yoegipídí wáyta'nan hedânho ún'ánpówá-ídí. Kin waagi wáyta'nan gá Yôesi Tádá navi'piye' híwó'dí namuudi wên t'óe dímagidán dáy'amídí, hediho náa Christ Jesus-gí' dáy't'óemáa un t'owa Hudíyo ímuupí'in wâykhäge'namidí. Wí owha' hääwí Yôesi Tádávi'piye' ihúyá' waagibá, naadá Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dimuupí'in dovây't'óe'o' hedânho indá Yôesi Tádávi'piye' dovâyhúuwídí, hedi idá ovâyséegihónde gá i Yä'daa'i P'owəḡahâadi ovâykhäge'nandán iví'in dímunídí.

17 Hediho Christ Jesus-ádi wé'ge gamuudi naa dínkoedi navi t'ôe Yôesigi' i'gedi híwó' dáyhée'amidí. 18-19 Hewänbo hääwi Christ-di díkhäge'nan dáy'amí i'gedida'mânho wôeda'ginpidíbo dáyhée'amí. Haa otú waagidá haa dáy'an waagidá, hedá i t'ámägi' pinnán t'ôe i Yä'däa'i P'oewahäadi díkhäge'nandi dó'amidí namuudá, in Hudiyo dimuupi'in t'owadi Yôesi óe'a'gindo'. Hediho Jerusalem búu'ú iweði oe Illyricum nangepiye' t'ámäpiye' omändi ná'i híwó'di tuu Christ-vi'gedi dovây't'óekanhon. 20 Häädi wänbo t'ähki wáy Christ-vi'gedi wídit'oeppi eeyeda' naa dáysó'dinde ná'i Yôesivi híwó'di tuu t'owa dovây't'óe'amidí. Wáy wíyá to'wí navi páadébo ipúpaa iwebá naa wó'da'pi wí hääwi dópaa-i'in, 21 hewänbo haa Yôesi Tádávi tá'nin diwe úntá'muu waa oda' napúwi'in, kinnân: To'wên wa'di to'wídi wänbo Yôesivi'gedi ovây't'óe'anpi'indá dínthaypúwí, in to'wên wa'di ivi'gedi dit'oeppi'indá dika'pówi.

Paul oe Rome-piye' napunda'

22 Hediho kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'di wídkoedipi unbi'piye' omú-ídi. 23-24 Hewänbo nää-á navi t'ôe t'ähki nängé donbowa, hedí báyéki paayo wáymúni'in oda'di nää-á ma'di unbi'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophademändibo' oda' wáymúni'in, hedá wí háyú yáadi undádi o'ádäachá'ni hedí ihaydi naa oda' undi díkhäge'nami'in eepiye' omú-ídi. 25 Hewänbo nää-á oe Jerusalem-piye' omän wí hääwi in Yôesivi t'owa iwe'in dovâyhúuwídi, 26 gá in Macedonia-ádi Greece-ádiwin méesate'in t'owa wí chä' dáywé'ge'amidí dívi'ánshaamägidân, in to'wên Yôesivi t'owa sehkanäwó' diwówayi'in oe Jerusalem dimuu'in ovâymäänidí. 27 In Macedonia-windá in Greece-'indádi wí'bo ditú híwó' namúni kin dívi'amidí, hewänbo ta'gendi hääwi in Jerusalem-'in dínphaamuu'i' ovâywaywá'ánde waagibá dívi'o', gá in Hudiyo dimuu'indi páadé in Hudiyo dimuupi'in ovâyämúdân i híwó'di hääwi Yôesi Tádávi inbi'häagi' ovâymägi'i, hedí nää-á in Hudiyo dimuupi'indá dínkhäy'ä' ovâyämú-i'in i hääwi in Hudiyo dimuu'in dínáy'i híwó' ovâykhóekhúumäänidí. 28 Ná'i t'ôe dínbowadee ihaydi i chä' in Jerusalem-'inbi'mange dovâykándi, iweði oe Spain-piye' omän, hedí ihaydá dáywóyi'ni wáymúnidí. 29 Naa dínhanginná owáy unbi'we opówá ihaydá báyéki híwó'di hääwi Christ-vi'weði wáyyoe'amí.

30 Tí'úuw in páadé'in, unbi'whäy Na'inbi Sedó Jesus Christ-vi'piye' únmuudi hedá in séegi i Yä'däa'i P'oewahäadi na'in dímägi'in namuudá, kaygi'di naadi wáydá'máa Yôesi Tádávi'piye' pin ta'ge haydi dínyúusu'amidí, naa wí'bo wáyyúusu'o waagibá. 31 Úviyúusu'amí hedânho in Judea nangewin t'owa Yôesi óe'a'gindopi'indi bahpibo naa díphademäáni, hedá Yôesi Tádávi t'owa oe Jerusalem-windá in khäge' dovâyhonnin híhchandi dáyséegi'amí. 32 Hediho Yôesi Tádá natúdáho unbi'we híhchandibo opówá-í, hedá undádi o'än dihaydi dínkoedi-í dáykaykhanwówá'amidí. 33 Yôesi Tádávi na'in díkhäge'do' ánshaaginpidíbo gikwó'nidí, ibá un t'ähki-ádi nachá'ni. Hamân.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ovây sengitumáa

1 Naa oda' na'inbi tí'úu páadé'i Phoebe bintáa-i'in, I-á i Cenchrea búu'úwi méesate'i khäge'di namuu. 2 I-á Na'inbi Sedóvi' únmuudi binséegi'an,

Yôesiví t'owa dínkhây'ä? waagibá, hedá hääwí i ûntáydá, hä?i únkw'ó? di-wedi bînyâmú-í, gá idá báyéki t'owa ovâykhäge'nandân, hedá naa wá? díkhäge'nan.

³ Priscilla-ádi Aquila-ádi naví sengituu-á dovânsan, indá naa-ádi Christ Jesus-gí? ívit'ôe'an. ⁴ Indá dakhâyumu inbí wówátsi dânmäänídi naa bahpíbo opúwídi. Hedího dovânkú'daa'o?, hewânbo naadída'ba yoe, t'âhki in Hudíyo dímuupí'in méesate'índi wá? ovânkú'daa'o?. ⁵ Hedá in t'owa inbí tewhá ee dívíwé'ge'o? in Yôesi óe'a'ginmäänídi, in wá? bînsengitú'âamí.

Hedá ná'in wé'ge'in t'owa wá? dînsengitú'âamí: Epanetus, naadi dóséegi'i?, i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye? iwhâyü'i namuu, ⁶ hedá Mary-á, hânho ungi? it'ôe'o'i namuu, ⁷ hedá Andronicus-ádi Junius-ádi naví t'owa dînmuu'indá. Naa-ádi indádi wé'ge gipankw'ônwân, hedí Yôesiví t'ôekhuwa'índi híwó? ovântaa. Indá naví páadébo Christ-ví'piye? dânhâyü.

⁸ Hedá Ampliatius-á wá? dînsengitú'âamí, i-á dóséegi hedí i wá? Na'inbí Sedóví'piye? iwhâyunde?, ⁹ hedá Urbanus-á, i-á na'indádi Christ-gí? it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegi, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo? i-á ta'gendi Christ-ví? ûnmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi'in diwedi Na'inbí Sedóví'piye? dívíwhâyunde'indá.

¹² Hedá wá? dînsengitú'âamí Tryphena-ádi Tryphosa-ádi, indá Na'inbí Sedógi? hânho dânt'ôe'o?, hedá Persis-á, i-á dóséegi, hedá i wá? Na'inbí Sedógi? hânho it'ôe'an. ¹³ Rufus-á wá? dînsengitú'âamí, i-á Yôesidi óedê'mandi? namuu, hedá iví yíyá-á, naví yíyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dînsengitú'âamí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'úuwín páadé'in indádi diyí'indá. ¹⁵ Hedá wá? dînsengitú'âamí Philologus-ádi Julia-ádi, hedá Nereus-ádi hedá i kwee iví tí'úu ûnmuu'i-ádi, hedá Olympas-á, hedá t'âhki in wé'ge'in Yôesiví t'owa indádi diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úviséegisengitú'âamí. T'âhki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'âmäpiye? dikw'ó?nindi wovâysengitú'o?.

Paul-di ovâyütümáa dívípi'âyíngi'amí'in

¹⁷ Tí'úuwín páadé'in kaygi'di wâyumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedi wovâyhänge'amí'in dida'inbí'gedi úv'âyíngi'amí, indáho hääwí ihâhpóe'iví'wedi wíyá piháawi wovâyhá'o?. Inbí'wedi úv'yíyá'amí. ¹⁸ Kí'mín t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí? wídivít'ôe'opí, hewânbo ingí'da? háa dida? waagi dívíwânpi'o?. T'owavi'gedi dívíhí'máadi inbí hí? sa'wó? dînt'oet'ôe, hewânbo kindídi in to'wên ihay ka'powa dâymáapi'in ovâyhóeyó'o?. ¹⁹ T'âhki t'owa dînhanginná undi Yôesi bîn'a'gindo'in, hedího naa ohíhchaa han úv'odi. Hewânbo naa oda? in hangintan bînmá've-í'in hedânho únhanginnánídi wé'i wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá? in ímúnípidí. ²⁰ Yôesi Tádádí na'in díkhäge?do? ánsaaginpidíbo gikwo'nídi, hedí idibáho háy napóe ihaydi Penísendiví kay ónhánú-í hedânho undi bînt'áanídi. Christ-ví séegišekaná-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádi Yôesigi? it'ôe'o'ídi wovâysengitú'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dînmuu'indi wá? wovâysengitú'an.

²² (Naa Tertius omuu'í? dóta?do háa Paul natú'in, hedá naadi wá? Na'inbí Sedóví? omuudi wâysengitümáa.)

²³ Gaius-di wá? wovâysengitú'an. Naa iví k'aygi o'ân, iwebá t'âhki in Jesus-ví'piye? dívíwhâyunde'in ná'i búu'úwín dimuu'in dívíwé'ge'o?. Hedá

Erastus-á náʔi búuʔúwi cháʔ iʔáyíʔdoʔidi wáʔ wovâysengitʔan, hedá naʔinbí tíʔúu páagéʔi Quartus-di wáʔ.

²⁴Naʔinbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmáʔve-í t'âhkídíboʔ. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gí' ant'ôemáa. Ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'déqí'indáqí in khäge'nindáqí háä Philippi búu'ú íthaa'in, hedá t'ähká un wé'ge'in Yôesi Tádávi t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

² Yôesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wovây máäní hedá wovâykhäge'nami ánsaaginpidíbo' íkwó'nídí.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ó'nin ovâyúusu'o'

³ Háädi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi navi Yôesi donkú'daa'o' un ímuudi, ⁴ hedí háäqí wänbo un t'ähkígí' dáyúusu'an ginhay-á híhchandi kin dáy'o', ⁵ gá i páadé'i thaa úvíwhäyü iwediibo náä pu'wahaydi na'in díkhäge'nandân i híwó'di tujú Jesus-ví'gedi t'owa áyt'ôe'amídí. Páadé úvít'sanwhäyü ihaydi Yôesi Tádá unbí pí'ná khó'yé wí háäwí híwó'di i'an, ⁶ hedí naa ta'gendi dínhanginná Yôesi Tádábá namuu ná'i ikhây máa'i' náä iwedi páadépiye', hedí owáy i thaa Christ Jesus nawáypówá ihaydá ná'i híwó' wovây'o'i-á únbowadéé-i.

⁷ Hedí híwó' namuu kin ocháa-íqí unbí'piye', háädi wänbo t'ähkí navi pí'ná khó'yé híhchandi unbí'gedi dáy'ánshaamáadi. Yôesi Tádá navi'piye' híwó' nachaadi wí t'ôe dímägi dön'amídí, hedí undidá naa díkhäge'máa ná'i t'ôe dáy'amídí. Ná'in khäge' undí dímä' tobá opannän wänbo háa há'in tsonninbí páadépiye' owin wänbo Yôesi Tádávi híwó'di tujú dön'áyínmá've-íqí hedá dováythayyamídí ta'gen namuu'in. ⁸ Yôesi Tádá únhanginná in ta'gen naa otú'nin, unbí'piye' báyéki otaachanpo'. Háa Christ Jesus ivi pí'ná khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ocháa.

⁹ Hedího ná'in namuudi naadi wâyúusu'o' kin únpúwídí: Shánki wänbo unbí séegí únsôe-í, hedí iwedá wiyá shánki híwó'di hangintandá ka'powá-á wovây máäní. ¹⁰ Kindidânho únhanginnání wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedânho i híwó'pí' namuu iwedi úvíyá'amí, hedího owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi yá'dáa'inda' ímúni hedá to'wídí wänbo-á há'to wovây't'e'p'íde-í. ¹¹ Jesus Christ-dânho wovâykhäge'nami báyéki híwó'di háäwí úví'â'amídí, hedânho t'owaqí Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá ditúní hay'i namuu'in.

Paul napannän wänbo Yôesivi tujú t'owa ovây't'ôe'o'

¹² Tí'úuwin páadé'in, naa oda' ná'in únhanginnání'in: Háa naa dínpóe waagidi shánki báyéki t'owa i híwó'di tujú Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹³ hedího t'ähkí in áyí'nin sundado ná'i tsondiví tewhá iwe'in dimuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa náwe dithaa'indá dínhanginpóe naa Christ-gí' dáywänpit'ôemáadi'bo' opannännin. ¹⁴ Hedá naa opannännin dínhanginnândího t'ähkí waa in tí'úuwin páadé'in náä Rome dithaa'inbí whäyü Na'inbí Sedó Yôesivi'piye' shánki dínkaymân, hedá náä inbí khuwôeda' dínhandedí Yôesi Tádávi tujú in t'owa shánki ovây't'ôe'o'.

¹⁵⁻¹⁷ Wáy wên inbí ánsaa híwó'di dínmuudiho Christ-ví'gedá t'owa ovây't'ôe'o', hedí indá naa díséegídí kin díví'o', dínhanginnândí Yôesi Tádáqí

naa dí sóge² in i híwó² di tų Jesu-ví²gedi dó²áyíngi²ámídí. Hewänbo wáy-á wëndá naa díwänpithúumáadi hedá dituhánt²óedá in t'owa Christ-ví²gedi ováy²t'óe²o, hedího pín ta²ge haydi wídiví²opí, indá ingí²da²mán diví²o. Dí²ánde naa wa² náá pan dee ó²ándí shánkí wänbo t'óephade iwe dí²tóeni²in.

18 Hewänbo háa indi dí²o wänbo wí²dí²áyíngimähpi. Háa híwó² háa híwó²pi diví²ánshaamáa wänbo², Christ-ví²gedi in t'owa ováy²t'óe²odá híwó²di namuu, hedího shánkí wänbo naa díhíhchando².

19 Hedí wa²di híhchandibo² omúní. Un t'áhkídíbo naa dínyúusu²odi, hedá i Yá²dáa²i P'oewaaháa Jesu Christ-di dí²má²ídi naa díkháge²dodá, handídi dínhanginná t'áhkí híwó² naa dínpuwagít²óe²in. 20 Hânho wên háäwên oda², hedí dáywähäyunde ná²in oda²in dínpuwagít²óe²in, hedí ná²innân in namuu: Há²tó háäwí²dí díwóeda²mään²i² dá²y²ámí. Náá pu²wahay khuwóeda²gínpí²díbo²oyí, hedí náá há²bibo omún²in oda², hedânho háa navi wówátsi donhon waagídi t'owa dí²túní²dí Christ hay²i namuu²in, tobáháa owówáyí² háa díhay wänbo². 21 Kinnân naagí² namuu: Christ-ân navi wówátsi waagí²bá dínmuu, hedí ochuudáho shánkí wänbo i-á²dí ochá²ní. 22 Hewänbo wa²di náá oepáa k'aydíbo navi wówátsi díntá²ándáho², shánkí wänbo híwó²di háäwí navi t'óe iwedí dínpée-í, hedího naa wí²dínhanginnáhpi wé²i wí dó²dé²mamí²in, háa owówáyéeni²in háa ochúu-í²in. 23 Naa wé²ge²in ánskaa-á donmáa. Náá oepáa k'aydí²in wówátsi dóyoe²ámí²in oda² Christ-á²dí ochá²ní²dí, gá han dínpóedáho shánkí híwó² naagí² namúní²dân. 24 Hewänbo ungi²-áho shánkí natáy wa²di náá²dí dáywóyí²ní²dí. 25 Naa dínhanginná ná²in wáy²tumáa²in ta²gen namuu²in, hedího wá² dínhanginná náá²díbo dáywóyí²ní²in undá²dí owówáyéeni²dí, hedânho unbí wähäyú únmuu²i shánkí únkay-í²dí hedá iwedá shánká íhíhchaa-í, 26 hedá owáy unbí²we wíyá opówá ihaydá Christ-di shánkí báyéki wóvähíhchanmääní naa omuudi.

27 Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó²nin wówátsi bínhúuwí, i híwó²di tų Christ-ví²gedi natú² waabá íthaa-í²dí. Kín únkhây²á² úví²ámí²in hedânho tobá unbí²piye² opuwámáa wänbo háa omääpi wänbo², naa dínhanginná²í kay²indi íwinnin, hedá unbí ánskaa-á unbí taachandá wa²di wé²eda² únmuu²indá, hedá i híwó²di tų Jesu-ví²gedi t'owa dívíwhäyú-í²dí un wé²ge úvisó²dínde²indá. 28 To²wên unbí²piye² híwó² díchaa²pi²in háy wänbo wí²vínkhuwóeda²ípi. Íkhuwóeda²pi²in wówámúndedi bínkeekw²óeni indá dípedeemuu²in, hewänbo undá Yóesi Tádádánho wóváy²woeni²in. 29 Yóesi Tádádí wóváy²má² Christ namuudi bint²óephadé-í²dí, iví²piye² úvíwhäyú-í²dí²da²bá yoe. 30 Undídá naa ho dí²mú² háa wí Yóesi Tádáví sunda²o waagí²bá dáyhänbo²in, hedá náá-á únhanginpóe wa²di hanbo dá²y²o²in. Hedá un wá² náá hanbá bínphadende².

2

Háa Christ í'an waabá na'in wá' gínkhây'á' íví'ámí'in

1 Christ-á²dí gimuu²di gínkoedi wí²ná táye ívíkweeaaasenwaatu²á²ámí²dí. Ídi dí²séegí²dí gínkoedi wí²ná táye ívíbo²aawówá²ámí²dí. I Yá²dáa²i P'oewaaháadi díwóndedi gínkoedi wí²dá² gimuu waabá gícháa-í²dí. Ná²inbí pí²ná khot²yé gí²taachanpo²di gínkoedi wí²ná táye ívísehkanähúuwí²dí.

2 Hedího únkhây²á² wéhpéda² í²ánshaamún²in hedá wí²ná táye-á úví²séegí²húuwí²in hedá t'áhkí unbí háa-á unbí taachandá handá² ún²múní²indá. Handídiho shánkí wänbo naa díhíhchanmääní. 3 Wên háawên wänbo ungi²da², háa úví²pitégé-í²dí²da² wí²úví²á²ámí²pi, hewänbo áagé úví²pík²wóeni

hedá in wé'ge'in t'owa-á unbí shánkí híwó'nin dimuu waagibá íchanpúwí. ⁴ Wáy-á wé'ge'in t'owaví wówátsi bín'áyíngimá've-í, unbí'dá'bá yoe. ⁵ Háa Christ Jesus í'ánshaa'an waabá un wá' únkháy'á' hanbá úví'ánshaa'amí'in. ⁶ Tobá háa Yôesi Tádá namuu waagi'ba Christ wá' háãdi wänbo t'ähki ha'bibá namuu wänbo, wínachanpóepí únkháy'á'in wa'di ha'bibó namúni'in, ⁷ hedího napida'di iví háãwi t'ähki iyoe'an wí pant'oe'i waagibá napáa-ídi. Wí t'owa waagibá na'aypuyá hedá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi iho'. ⁸ Hedáhá' Yôesi Tádá óe'a'ginnandi iví wówátsi imágidi wên phé'wan deedi nachuu.

⁹ Hedí han i'andi Yôesi Tádádí shánkí kw'áye óesóge, hedá natú i-á to'wên t'ähkiví shánkí hay'i namuu'in, ¹⁰ hedího t'ähki'dibo divídé'gendikw'oení Jesus óe'a'ginmäänídi, t'ähki oe makówa dikw'ó'nindá, náa oepáa k'aydi i'ge diyi'indá, hedá nan soge núgé dikw'ó'nindá, ¹¹ hedá t'ähki'dibo-á ditúni Jesus Christ i shánkí p'ó'dédi' namuu'in, hedí kindidi nakeepúwí Yôesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'á' úvisó'dêe-í'in Yôesig' githáa-ídi

¹² K'ema'in, undádí oyi' ihaydi háãdi wänbo t'ähki naví hí' dînt'óyande', hedího náa-á wá' tobá undádí wó'yipi wänbo shánkí dînt'óyaaní. Yôesi Tádádí wovây'aywon, hedího ihayda' úvisó'dí'be-í háãwi únkháy'á'í' úvikanhúuwídi, hedânho t'owa bínkeeyamídi in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yôesi Tádá-ân unbí pí'ná khó'yé ún'ándí iwébá it'óemáa, hedá idáho wovâykháge'máa hedânho ida'ídi háa i natsónpóe wáa úvikanhúuwí'in, hedá wá' wovâykháge'do' kin úví'ãamídi.

¹⁴ Tut'ayginpidíbo tũwhánpidíbo háãwi t'ähki bín'amí. ¹⁵ Handidi t'owadi wíwovâytuúsú'amípi, hedí unbí pí'ná khó'yé-á yá'dáa'indá' ímúni, hedânho úvipikeekw'oení Yôesi Tádáví áy ta'gendi ímuu'in, hedá yá'dáa'indá unbí wówátsi-á bínhúuwí tobá in híwó'pí'in t'owaví yáa íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'óege namuupi i'geda' dimän. Oe makówa in agóyódi dínko'o' waagibá nakhây'á' náa oepáa k'aydibo un wá' wí ko waagi'nbá ímúni'in, ¹⁶ i tuu nawówátsipáyí'i' in t'owa ováyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi naa dínkoedí-í híhchandi otúnídi híwó' dáy'annin, hedá wí áã'i' ikháãde waagibá naa wá' ochanpúwí hânho dáykháã'in, hedího háãwi dáy'andi' wídnpedeepí. ¹⁷ T'owadi animáa dáy't'ahánú'in Yôesi Tádá óemá' waagibá, undá iví'piye' úvíwhâyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úvimági hedá igí' úvít'óemáa. Ma'di naví ún'p'oe donch'áani hedânho unbí t'oe Yôesig'í' únbwáde-ídi, hebo tobá han dínpóe wänbo naa ohíhchampo', hedá un wá' kí'min híhchan bínmá've-í'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhchaa' waagibá un wá' únkháy'á' íhíhchaa'-í'in, hedího unbí híhchan oyámu-í.

Timothy-ví'gedi Epaphroditus-ví'gedá Paul ita'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúdáho hanwaapídiho Timothy unbí'piye' dósaani hedânho háa ikw'ó'nin dínhanginpúwídi hedí kindidi naa obo'aawówapúwí. ²⁰ Wiyá to'wí wänbo i waagi naa-ádi wína'ánpí. Idá'mán na'áyíngidi ta'gendi unbí'gedi i'ánshaa'o'. ²¹ T'ähki in wé'ge'in inbí wówátsi i'gedida' díví'ánshamáa, Christ Jesus-ví t'oe i'gedá yoe. ²² Unbo únpihanginná Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachá'po'in. Wí ay iví tádá ikháge'do waagibá, idá naa báyéki dikháge'nan i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi ánt'oe'amídi. ²³ Hedího owáy háa naa dínpuwagít'oe'in dínhanginpóe ihaydi, wesebo unbí'piye' i dósaani, ²⁴ hedí naví pí'ná khó'yé ochaa' Na'inbí Sedó Yôesidi hanwaapídiho naa wá' unbí'piye'ba dípuhpágit'oe'in.

25 Hewänbo naa ochanpo? nakhây?ä?in Epaphroditus unbî?piye? wesebo dówáysaanídí. Dínkhäge?táy ihaydi undá navî?piye? i dînsan, hedí naagi? wí tí?úu waagi?bá namuu, naa-áda wé?gá änt?oe?an, hedá wiye sundado wé?ge änhänbodi waagi?inbá gamuu. 26 Nää hânho un napuwäda?, hedá nat?oe un únhanginpóe?in i-á nahay?in, hedí hä?indá óe?áyíngimägi hedího unbî?piye? dówáysaaní. 27 Ta?gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygého na?änwän. Hewänbo Yösi Tádá ün?iyapóedi óehekhámägi. Hedí han i?andi navî?piye? wá? na?iyapóe, hedânho wíyá shánki wänbo wó?k'áykháapúwípídí. 28 Hedího wíyá shánki wó?tsikhada?pi unbî?piye? dówáysaanídí, hedânho i bînmúnídí hedá íhíhchanpúwídí, hedí handídi naa-á ánshaa iwe wó?chá?nípí. 29 I-á Na?inbí Sedó Jesus-vî? namuudi híwó? híhchandi bînséegikéyí. I-ádí hedá to?wên i waagi?bá dimuu?indádí bîn?a?ginnamí, 30 gá Christ-vî? t'óe ón?odi chuwa k'áygéhay napowádän, hedá hääwí naagi? i?andi i-á nakhâymuu iví wówátsi imäänídí. Ná?i hääwí undá wí?únkoedípi dîn?amídí naví?wedí kayí? diwe íkw'óndi.

3

Háa in ta?ge?in wówátsi ívíhúuwí?in.

1 Tí?úuwín páadé?in, nää ná?i wâytu?âamí: Na?inbí Sedó Jesus-vî?in ímuudiho? úvíhíhchanmá?ve-í. Tobá ná?i hääwí í?gedí wâyta?nan wänbo?, kaykhan wídnpo?pí inho wâyta?nanninbá nää wíyá wâyta?namídí, hedí ná?i hí? wâyta?do?idá wovây?aywoení.

2 Úví?áyíngi?âamí hä?in hōeyó?in háhkannin dimuu?inbí?wedí, indá yä?dāapí?da? díví?o?, indá in Hudíyoví k'ewé? taadi ováytaa?an wänbo ná?in taa-á wên tsaá nachä?muupí?indá?mân inbí túu?ú dínmuu. 3 Na?innän in ta?gen k'ewé? taa waagi?inbá áymaa?in gimuu, gá Yöesivi P'oewahâqđi na?in díkhäge?dodän Yösi Tádá äy?a?ginmäänídí, hedá na?indá híhchandi gitú? Christ Jesus-vî?in gimuu?in, hedá wí?ívíwhâyundepí hääwí wí?bo íví?o?ídibo na?in dîn?owóyé-í?in.

4 Ma?di wí to?wí nachanpo? híwó?di hääwí i?odíbo? ón?owóyé-í?in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í iví shánki ochanpúwí?in i hääwí naa dáy?andibo dîn?owóyé-í?in. 5 Naa-á kháave thaa ihay?i omuudi in Hudíyoví k'ewé? taadi dítaa?an; naví tádá-á yíyá-á Israel-?in dínmuu; wí Benjamin-bí äy iwedi?i-ân omuu, hedânho wí kodí?di Hebrew omuu, hedí Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'ähki dōnhon; 6 hedí pín ta?ge haydi naví whâyü khuu donhondi in Jesus-vî?piye? dívíwhâyunde?in t'owa t'óephade iwe dovâykw'ódi. I tsonttu Moses ita?nandi? t'ähki dó?a?gindodi to?wí wänbo wí?únkoedípi dînt'e?p'íde-ídí.

7 Ná?i hääwí namuudi naa dáyyengi?owän, hewänbo nää Christ dóséegídí ná?i hääwí nachä?muupí waabá dínchanpo?. 8 Hedí ná?i hääwí?bá yoe, hääwí t'ähkân nachä?muupí waagibá dínchanpo?, gá nää-á Christ Jesus naví p'ó?dédí? dínmuu?i dontaadän, hedí i-á shánki híwó?di namuu hääwí t'ähkíwí?wedí. Hedí nää Jesus dótaa?di ná?i wé?ge?i hääwí dínpedee waagibá dóchaq, hedí ná?i hääwí-á phé?yávi whée óecha?gít'óe?ída? waagi?bá namuu gin otuní hedânho Christ shánki híwó? dótaa-ídí. 9 Naa oda? Christ-ádí wí?da? gamúní?in hedânho Yösi Tádá?dí díchäämá?ve-ídí t'aywó?di wídomáapí waagi. Hewänbo há?to kin díchää-í i tsonttu Moses ita?nandi? dó?a?ginnamídí dáykhäqdedíbo?, hewänbo Christ-vî?piye? dáywhâyundedän, gá Yösi Tádá natú?dän in to?wên Christ-vî?piye? dívíwhâyunde?innän ídí

ovâyçhaamáa t'aywó?di wíðây máapí waagi. ¹⁰ Naa oda? ta?gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa?in napáyi?, heđi naa oda? ná?in kaybá dí mááni?in dó má?ve-ídi. Heđá i-á it'óephade waagibá naa wá? hanbá dont'óephade-í'indá oda?, heđá háa i namuu waagibá nachuu ihayđi, naa wá? hanbá omúni?indá oda?, ¹¹ heđânho tobáháa napóe wânbo? owáy naa ochuu ihayđi owáywówápúwí.

Páađépiyedq? ívikhã-í

¹² Naa wó?tú?pi Christ ho dótaa?in háa dínkhây?ã? waa, heđi naa wó?tú?pi ho opóe?in háa dínkhây?ã? omúni waagi, hewânbo ha?bi opúwíđi ihayda? dáykhãäde? i dín táy?i donhóníđi, gá hangí?-ân Christ Jesus-díđá ho naa diké?đân. ¹³ Tí?úuwín páađe?in, wí?ochanpo?pi t'áhkí há?i dín táy?i ho donhógi?in, hewânbo ná?indá? dáy?o?: Háa ho dín póe?indá dáy?annindá i?gedi wíðáy?ánshaa?opí, hewânbo shánkíđi háa dáykhây máa i?gedân dáy?ánshaakanhon. ¹⁴ Wí ää?i? páađebo napówa-íđi ikhãäde waabá naa wá? dáykhãäde heđânho háäwí Yóesi Táđáđi dí mááni?in ot'anpúwíđi. Heđi kinnân íđi dínkhây máa: Christ Jesus naagi? i?annin namuudí Yóesi Táđáđi makówápiye? dí tükánkhây máa.

¹⁵ T'áhkíđibo hangintan dáy máađi ta?gendi dikweesenpaa?indá dínkhây?ã? dívi?ánshaamáani?in ná?i otú?i híwó?di namuu?in. Heđi wí to?wí háy piháa i?ánshaamáada, Yóesi Táđáđi ná?in wânbo ónthayk'úwí. ¹⁶ Heđiho in náhayđi giháhpóe?inbá ívikanhondi, hanbá na?inbí wówátsi áyhúuwí. ¹⁷ Tí?úuwín páađe?in, háa naa naví wówátsi donhon waabá un wá? t'áhkí hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to?wên yã?dãa?in wówátsi dáyhonnin háa wáykeeyan waagibá híwó? bínmúni, heđi háa dívi?o waa un wá? hanbá úvi?ámí. ¹⁸ Háyan wânbo wáytu?an heđi náa-á sée?indíđa wiyá wáytumáa, báyéki t'owa háa inbí wówátsi dáyhon diweđi nakeepo? dáyyoegímáa?in háa Christ-di na?ingí? dín?an waa phé?wan deedi nachuu ihayđi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho díman. Yóesi dáy?a?gín mááni ví?weđi húukandá sūwá-á i?gedi shánki dívi?ánshaa?o?. Háäwí wóeda?wó?di dívi?o? i?gedá díviyêngihée?o?. Indá i háäwí náa oepáa k'aydiwi i?gedíđá? dívi?ánshaa máa. ²⁰ Hewânbo na?indáho makówa i?gedá ívi?ánshaa?o?, gá iwá na?inbí úwáná waagibá gínnândân, heđiho pín ta?ge hayđi áytsikha?máa na?inbí aywondi gínmuu?i? iweđi gínwáy?ä-íđi, i-á Na?inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ heđi i-áho in kay imáađi na?inbí túu?ú kaypi? gínmuu?i gínchuwagít'óe wânbo dín?egókhây máađáhá? ts'aabi dínpakhây máa, háa ívi? únmuu waagibá nawówápóe waabo?. I-áho háäwí t'áhkí i?gedi natsonyiđi únkoedi kin i?ámíđi.

4

¹ Heđiho naví tí?úuwín páađe?in, Na?inbí Sedó Yóesivi?piye? kay?indi úvíwhâyuhúuwí. Naada un báyéki wáyséegíđi wáy múní?in oda?. Undíđá naa díhíhchando?, heđi háäwí dáy?andi ot'anpóe?i waagi?inbá ímuu gin wáyçaa.

² Euodia-áđi Syntyche-áđi kaygi?di dovántumáa dánwóení heđi wí? dānpáa-í, indáho Na?inbí Sedó Jesus-ví?in wí?gín damuudí. ³ Heđá u ta?gendi naa-áđi bit'óe?o?i? unmuudí, wída?máa ná?in kwiýá? ovánkháge?namíđi wí? dapúwíđi, indá dānt'óe?o? i híwó?di tūu Jesus-ví?gedi t'owa dānt'óe?amíđi. Heđá Clement-dáđi wáy-á wé?ge?indáđi hanbá dívi?óe?o?, inbí kháwá-áho in ta?nin diwe dín tá?muu, iwe natú? to?wên dímuu in wówátsi nahándept?in dáy máa?in.

4 Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi háädi wänbo t'ähki úvihhchanmá've-í, hedá wiyá hanbá wäytü'âami, úvihhchanmá've-í.

5 T'ähki t'owa-ádi híwó'da' ímuni, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídi bo na'ádi. 6 Báyéki ánskaa iwe wí'íkwó'nípi, hewänbo háäwi t'ähki i'gedi úvíyúusu'âami-á, hedá Yóesi Tádá-á háäwi untáy'i bindaa'amí, hedi kin úví'odi binkú'daa'âami wá'. 7 Yóesi Tádáki díkhäge'do' ánsaaaginpídi bo gikwó'nídi, tobá na'in t'owada' gimuudi wíginhanginnáhi wänbo háa kin dín'o'in. Hedi kin wovây'odi t'ähki unbí pí'ná khó'yé bínmáa'i-á unbí hangintandá wovây'áyinmá've-í, Christ Jesus wé'ge ímuudi.

8 Tí'úuwín páadé'in, ná'i-á naví t'ä'gidi hí' unbí'piye dínmuu: Háädi wänbo t'ähki ná'i háäwi i'gedi úví'ánshaa'âami: háäwi ta'gen namuu'indá na'a'ginmuu'i-á, in ta'ge'in pí'ogé i'ge wovâyhondi-á, i yä'dâa'i namuu'i-á, naséegímuu'i-á, t'owa t'ähki ovâyhi'andi-á, i shánki híwó'di namuu'i-á, hedá i'gedi t'owa híwó' dívihé'e'o'i-á. 9 Naví hí' í't'oe hedá naví tsiye kan dínmú', hediho t'ähki naví'wedi íháhpóe'i-ádi i háhkan naví'wedi bínhógi'i-ádi ihaydá' úvíkanhúuwí, hedi kin úví'odá Yóesi Tádá undádi nayëni, idá díkhäge'do' ánsaaaginpídi bo gikwó'nídi.

10 Tobá híwó' hay thaa naphade wänbo náä undi wiyá naa dí'ánshamáa díkhäge'namídi, hedi handidán Na'inbí Sedóki báyéki híhchan naa dímägi. Naa dínhanginná ta'gendi naví'gedi ho úví'ánshaa'o'in, hebo náä pu'wahaydi wí'únkoedípi háa íchaa'in dínkeeyamídi. 11 Naa dínháawítáy'in wó'tú'pi. Oháhpóe ohíhchaa-ídi tobá háyú dínkw'ón wänbo'. 12 Naa dínhanginná naví wówátsi donhúuwí'in wí sehkanáwó' nawówáy'i' waagibá háa wí kodit'owa namuu'i waagibá. Naa oháhpóe hádídi ohíhchanpúwí'in, tobá híwó' dáyhúuyo háa oháhsên wänbo', tobá báyéki dínkw'ón háa háäwi dántáy wänbo'. 13 Christ-di in kay dímäqího ná'i háäwi t'ähki dínkoedi dá'y'amí'in.

14 Hewänbo tobá háäwi t'ähki dántáy'i dómáa waabá ochaa wänbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu díkhäge'nandi wa' náwe dont'óephadendedíbo'. 15 Un Philippians, unbo ná'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedí opáadépee ihaydi i híwó'di tujé Jesus-ví'gedi t'owa dovây't'óe'amídi, undída'mán háäwi naa díyámú, wáy-á méesate iwe'indída yoe, undída'mán dínchä'san. 16 Oe Thessalonica búu'ú wänbo o'ándi dínkhäge'táy ihaydi undi wáymúwí shánki háäwi dínsan. 17 Wí't'âanípi náä wáyda'máa'in wiyá háäwi dímäändí, hewänbo oda' unnánho báyéki híwó'di bínhóni'in Yóesivi'wedi, wí to'wí iví t'óe iwedí báyéki wá'áa ihónde waagibá. 18 Náä-á háäwi dántáy'i-á hedá shánki wänbo dántáy'ivi'wedi dómáa. Ná'i báyéki háäwi-á dómáa gá Epaphroditus-di háäwi undi dínsandi' dínkándán. T'owadi háäwi sa'wó' nasuu'i-ádi hedá animáa dáyhánú'indádi Yóesi Tádá ónhon óemáänídi, hedi i-á iséegíhógídi nahíhchanpo'. Hedi hanbá ná'i háäwi undi naa dínsandída wá' Yóesi Tádá óehíhchando'. 19 Hediho Christ Jesus-ví'in ímuudi naví Yóesidího háäwi un untáy'i wováymáani iví báyéki híwó'di háäwi únkw'ó' diwedí. 20 Hánhay wänbo t'ähki na'inbí Yóesi kw'áayébo' áymá've-í, i-á na'inbí Tádá gínmuu. Hamân.

Paul-di ovâysengitü'an

21-22 Yóesi Tádávi t'owa t'ähki ovâysengitü'âami, indá Christ Jesus-ví'in dimuudi. In tí'úuwín páadé'in naa-ádi diyí'indá hedá t'ähki in wé'ge'in Yóesi Tádávi t'owa náä dikw'ó'nindá wovâysengitü'an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó'nindi shánki wänbo'.

²³ Naʼinbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí píʼnä khóʼyé bînmáʼve-í.

In PáadÉ?IN Tą?nin Paul-di In Thessalonica Búu?úwi Méesate?in T'owa ovâyta?nannin

¹ Na?in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu?indi un méesate?in t'owa oe Thessalonica búu?ú íthaa?in wâyta?do?, undá Yôesi na?inbí Tádávi?in hedá Na?inbí Sedó Jesus Christ-ví?indá ímuu. Yôesiví séegísehkaná bînmá?ve-í, hedí idí wovâykhâge?namí ánsahaaginpidíbo? íkwô?nídî.

Háa Yôesiví t'owa oe Thessalonica búu?ú dithaa?in dívíwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Hâädi waa ívíúusu?o? ihaydi Yôesi Tádá âykú?daa?o? un ímuudi, ³ hedí Yôesi na?inbí Tádávi?piye? ívîhâdîndedi ívíúusu?amídî hâädi wânbo t'âhki íví?ánshaa?o? háa úví?o?in Jesus-ví?piye? úvíwhâyundedi, hedá háa báyéki úvít'ôemáa?indá Jesus bînséegídî, hedá háa úvíyâä?o?indá Na?inbí Sedó Jesus Christ nawáy?ää-ídi úvísikha?máadi.

⁴ Tí?úuwín páadé?in, un Yôesi Tádádi wovâyséegí?in, gínhanginná idí wovâyde?mannin ívî?in ímúnídî. ⁵ Yôesi Tádávi híwó?di tųų na?indi wâymagí?i tųųda? wínamuupí, hewânbo hâäwí kay?i namuu, hedí wây't'ôe?odi i Yâ?dâa?i P'oweaqhâa? na?indádî nayi?, hedí gínhanginná ná?i tųų-á ta?gen namuu?in. Undá únhanginná háawin wówátsi âyhonnin undádî giyi? ihaydi, hedí t'âhki íví?andi-á ungi?da? namuu. ⁶ Hedí ihaydi úvísó?dêe na?in waagi?inbá hedá Na?inbí Sedó Jesus waagi?bá-á ímúnídî, hedí tobáháa báyéki t'ôephade únpówa wânbo?, i Yâ?dâa?i P'oweaqhâa?di híhchan wovâymagí na?inbí tųų dínhógi ihaydi.

⁷ Hedího t'âhki in wé?ge?in Jesus-ví?piye? dívíwhâyunde?in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó?nin undá bînkeeyan háawin wówátsi in dínkhây?â? dâyhúuwí?in. ⁸ I tųų Na?inbí Sedó Jesus-ví?gedi thay?eedi unbí?wedí napeedi oe Macedonia-piye? hedá Greece-piyá nawadedee, hewânbo iwepiyeda?bá yoe, wéngé t'âhki t'owa ho dit'oe háa Yôesiví?piye? úvíwhâyunde?in, hedího wínatáypí wíyá háawên unbí whâyü i?gedi âytü?âamídî. ⁹ Hâ?in t'owabo unbí?gedi ditü? háa undi na?in díséegí?annin, hedá háa hâäwí bínkhiyédi unbí yôesi waa bínchaa?i bînyoe?annin Yôesiví?piye? úvíwhâyü-ídi, hedá háa nâa-á i kodî?di Yôesi bîn?a?ginmá?in, i-á i ta?gendi nawówáyí?i namuu, ¹⁰ hedá wá? dit'oe háa nâa íví ay únmuu?i bîntsikha?máa makówádî nawáy?ää-ídi, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádi óewâywówapaa?i?, hedí idíhá dín?aywonkhâumáa óewây ihay thaa Yôesi Tádádi t'owa ovây tuchânu iwe, inbí t'aywó?di dínmuudi nat'aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu?ú Yôesigí? it'ôe?an waa

¹ Tí?úuwín páadé?in, únhanginná unbí?we giyi? ihaydi háa íví?an waa wínapedeepí. ² Undá únhanginná unbí?we gipówápídíbo báyéki dít'ôephadékanannin hedá báyéki híwó?pí? na?in dîhéé?annindá oe Philippí búu?ú. Hewânbo tobáháa báyéki t'owadi dí?ahkhâa?amí?in dida? wânbo na?inbí Yôesidi khuwôeda? dînyáa?an íví híwó?di tųų wây tųų?âamídî. ³ Na?indi wâywhâyü?amídî ívísó?dînde? ihaydi, in ta?gen namuu iwedi wí?ívíhânge?anpí, hedá na?inbí ánskaa-á yâ?dâapí? wíginmuupí, hedí hâäwí wânbo unbí?wedí

wí'âykaayanpí. ⁴ Yôesi Tádádí na'in dítayi', hedá dímu' ihay híwó' nin gimuu'in iví híwó'di tuu áyt'ôe'amídí. Hediho ívíní'máaqí wí'ívísó'dindepí t'owa áywánpihichannamídí, hewänbo Yôesi Tádá-ân áyhíhchannamídân. I-áho háäwí t'ähki na'inbí pí'ná khó'yé áymáa'i' imúnde'. ⁵ Un úhanginná sa'wó'gí unbí'gedí wí'íwíwánpihée'anpí, hedá wá' wí'ívíhóeyó'anpí undi háäwí dímäänídí. Yôesi Tádá úhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ⁶ Hedá undáqí giyi' ihaydá wí'ívísó'dindepí t'owa na'inbí'gedí híwó' dívíhée'amídí, un wänbo-á háa wáy-á to'wên wänbo-á yoe, tobáháa Christ-ví t'ôekhuwa'in gimuu'dí gínk'ôe wänbo he'ennin dípa-ídí.

⁷ Hewänbo na'in undáqí giyi' ihaydi, wí yiyá iví áyyäá itsäá'odi ovây'áyinmáa waagibá wáysehkaná'an. ⁸ Na'indi báyéki wáyda', hedi na'inbí séegi unbí'piye' gínmuudánkun gikhâymuu Yôesi Tádáví híwó'di tuu wáymäänídíqá'ba yoe, hewänbo na'inbí wówátsi wá'. ⁹ Tí'úuwín páadé'in, ti wí'ún'ánshaapí'an, undáqí gikw'ó' dihaydi báyéki ívít'ôe'an. Yôesi Tádáví híwó'di tuu wáytuuphadende' ihaydíbá khuu-á thaa-á ívít'ôe'an wá' áychä't'aanídí, hedânho un wí'bo wí'úntáynípi háäwí gíntáy'i dímäänídí.

¹⁰ Un Christ-ví'piye' úvívihâyunde'indáqí na'in gikw'ó' dihaydi, háa na'inbí wówátsi áyhon waagi yä'dáa'indá ta'ge'indá gínmuu, hedá to'wí wänbo-á wí'únkoedípí wên háawên wänbo na'inbí'piye' dínt'e'p'íde-ídí. Un úhanginná hedá Yôesi Tádá wá' úhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ¹¹⁻¹² Hedá wá' un úhanginná wí'ínbo wáyhée'annin, hedi na'indi wáytumakhe'an wí tádá iví áyyäá ihée'o waagibá, hedá wáykweewaasenwaatu'an, hedá kaygi'dídá wáyhée'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídí hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídí. Idânho wówáytukánnan iví'piye' í'ää-ídí makówápiye' ímu-ídí hedá iwá he'ennin ípúwídí.

¹³ Hedi wíyá háäwí namuu'di wá' Yôesi Tádá háädi wänbo t'ähki áykú'daa'o'. Ná'i tuu wáytumáa'i' un ít'oedi hedá bínséegi'andá Yôesiví'wedi na'ää'in úvívihâyü, t'owaví'wedíqá'ba yoe. Hedi ta'gendi Yôesiví tuu-ân únmuu, hedi ná'i tuubá un ipiye' úvívihâyunde'inbí pí'ná khó'yé it'ôemáa.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá óe'a'gínmá'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívívihâyunde'in dínpóe waagibá un hanbá únpoé. Unbí ówíng'e'in t'owadíbo wováy't'ôephadekannan in Hudíyodi inbí t'owa oe Judea ováy't'ôephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodánkun hán'oe Yôesi Tádáví tukh'e'min ováy'hánú, hedá indíba Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá na'indá wá' díkhehpiye. Indídá Yôesi Tádá háy wänbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wên t'ähki dáyyoegi'o'. ¹⁶ Dívísó'dée dí'ahkhâa-ídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa háqídí ovây'aywoeni'in wí'áyt'ôe'áamípídí, hedi handíqí ná'in Hudíyoví t'aywó'di dínsöemán, hediho Yôesi Tádá inbí'piye' nat'aydi náa inbí tuchänu ho dínpówá.

Paul hânho nada' in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovây'múni'in

¹⁷⁻¹⁸ Tí'úuwín páadé'in, unbí'wedi wí háy tähki giwiyedee, hewänbo tobá undáqí wí'gikw'óhpi wänbo wa'qí na'inbí pí'ná khó'yé unbí'gedí wáy'ánshaamáa, hediho hânho wíyá wáy'múni'in gida', hedi unbí'piye' gimú-ídí ívísó'dínde'. Naa Paul háyänbo dáysó'dée wáy'múni'dí, hewänbo í Penísendi dí'ahkhánde'. ¹⁹ Owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáy'äädi iví páadépiye' giwin dihaydi, gitsíkha unnân iwebá wáy'múni'dí, hedá un ímuudá gihíhchangít'ôe, hedá unbí'gedá ívívèngihée'amí, wí háäwí git'anpóe'i' ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudánkun na'in hânho híwó' gichanpó' hedá ívívíhchando'.

3

1-3 Na'in hânho gihangin'ânda' hâa un únpó'in, hedî báyékí gitaachanpóedí wígitsikhakanda'pí gínhanginpúwí'in, hedânho gí'ân shánkí híwó' namúni kinnân íví'amí'in: Naa oe Athens o'ân dihaydí iwebo dáywóyí', hedí iwedí na'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' âysan, í-á na'indadí it'óe'o' t'owa ovây't'óe'amídí Yôesi Tádáví híwó'dí tũu Christ-ví'gedí. Hedího unbí'piye' í wâysan wovâykweweawaasenaatu'âamídí hedá wovâykhâge'namídí shánkí kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhâyú-ídí, hedânho í t'óephade únpóe'i' namuudí wí'úvíyâa'amípídí unbí whâyú iwedí. Unbo únpihanginná Yôesi Tádádí ná'i t'óephade dínpuuwí'in imá'. 4 Wa'dí undadí giyi' ihaydibo wa' napóepídíbo' ihaydá' wâytu'o' âyt'óephadegít'óe'in, hedí únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-dí Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dímännin

5 Hedânkun báyékí otaachanpóedí wídíntsíkhakoedípí Timothy unbí'piye' dósaaínídí. Naa hânho ohangin'ânda' unbí whâyú í'gedí hâa kay'in únmuu'in hâa yoe. Áyngi iwe o'ânwân gá o'ândân hádíwáy í Penísendídi wovây't'annin, hedí wovây't'andá háäwí t'âhkí ungi' íví'andi pedee'in gínpuwí. 6 Hewânbo náä-á Timothy na'inbí'we nawáypówá, hedí wí híwó'dí tũu úvíkanhon ní'gedí dínkán. Idi dítu'an unbí whâyú wa'dí únkay'in hedá séegi-á bínmaa'in, hedá háädi wânbo t'âhkí na'inbí'gedí híwó'dá' úví'ánshaamâa'in, hedá ta'gendá ídá'in wíyá díwáy múni'in, na'indi wáy múni'in gida' waagibá. 7 Hedânho tí'úuwín páadé'in, wa'dí híwó'bo úvíwhâyunde'in gínhanginpóe ihaydí báyékí gíhíhchanpóe, tobáhâa báyékí kây'í t'óephade iwe gikw'ón wânbo'. 8 Náä gínhanginná unbí whâyú Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hedího hânho sa'wó' na'inbí wówátsi áyhon. 9 Na'indi Yôesiví'piye' wâyúusu'o'dí hânho gíhíhchanpo', hedího un ímuudí tobáhâa háyú Yôesi Tádá áykú'daa'o wânbo', ihay kú'daa wânbo wa' wí'ây'ohpí. 10 Khuú-á thaa-á pín ta'ge haydí Yôesi Tádáví'piye' ívíyúusu'o' idi dípunmäänídi unbí'piye', hedânho wíyá wâyhá'amídí, hedí handídi wíyá háäwí úntáy'í' íhâhpúwí shánkí híwó' úvíwhâyú-ídí.

11 Yôesi na'inbí Tádá hedá Jesus na'inbí tsondi hay'í-á áyda'mâa unbí'piye' díhúuwídí. 12 Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-dí wovâykhâge'namídí hedânho shánkí wânbo wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bínséegíhúuwí. 13 Handidânho Na'inbí Sedó Jesus-dí unbí pí'ná khó'yé shánkí wovâykanmääni, hedího owáy í nawáypówá ihaydí t'âhkí in wé'ge'in t'owa íví'in únmuu'in wóegé, undá yá'dâa'inbo Yôesi Tádáví páadépiye' úvíwínú-í, hedá wên háawin wên wânbo wovây't'e'p'íde-í'in wíwínmá've-ípí unbí pí'ná khó'yé.

4

Gínkhây'ä' híwó' na'inbí wówátsi áyhúuwí'in Yôesi áyhíhchannamídí

1 Tí'úuwín páadé'in, náä ná'í wâytu'âamí: Hâa unbí wówátsi bínhúuwí'in Yôesi Tádá bínhíhchannamídí wâyhá'anho', hewânbo Na'inbí Sedó Jesus-dí dínk'ú' wáydaa'amídí hedá wáytumakhe'amídí shánkí wânbo úvísó'dêe-í'in kin úví'âamídí. 2 Í tsontũu wâytu'andi' un únhanginnânho', hedí ná'í tsontũu-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedân na'ää.

3 Kinnân Yôesi Tádá nada' úvíkanhúuwí'in: Yä'dâa'indá' unbí wówátsi bínhúuwí, hedího to'wí unbí sedó hâa kwiyó wí'únmuupí-á'dí

wí'úvíwhqhkwmá've-ípi. ⁴⁻⁵ Yôesi Tádá nada' un úhanginnáni'in haa unbí túu'ú bîntonmá've-í'in, hedânho yá'dâa'in ímúni hedá t'owadá wovây'a'geeni, hedi unbí túu'údi haa íwânpichaa waagida' wí'úví'âamípi, hedânho in wé'ge'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'in dívikanhon waagi wí'úví'âamípi. ⁶ To'wí wânbo wí'únkhây'âhpi wiyá to'wí Jesus-ví'piye' íwhâyunde'i híwq'pí'óemá've-í'in haa ívi kwee haa sen óekwee-í'in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wâytu'an, Na'inbí Sedó Yôesidi in to'wên han díví'o'indá ovâyutuchânukhâyamá. ⁷ Yôesi Tádádí na'in dítukánnan ívi'in gimúnídi hedânho yá'dâa'indá' gipúwídi, tsé waagi'inbá giyêenidá yoe. ⁸ Hediho to'wên ná'i híwq'di háhkan dâyyoegimáadáho wí hí' t'owavi'da' wí'ovâyyoegi'opi, hewânbo Yôesi Tádávi hí'-ân ónyoegi'o'. Yôesi Tádádânho ívi P'oewahâa' dímági, hedi ná'i P'oewahâa'-á yá'dâa'i namuu.

⁹ Wínatáypi naadi wâyta'nami'in haa únkhây'â' in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in bînséegihúuwí'in. Yôesi Tádádí ho wovâyhá'an kin úvíkanhúuwí'in. ¹⁰ Hedi ta'gendi undi t'âhki in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in háâ Macedonia nange dikw'q'nin bînséegi, hewânbo kaygi'di wâytumáa wiyá shánki wânbo bînséegihúuwí.

¹¹ Úvísó'dí'be-í unbí wówátsi hanginpi híwq' bînhúuwídi, hedá ún'âyíngiwq'náhpí i'ge wí'úvítomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'igí' úvit'óe'âami bînpichâ't'aanídi, haa na'indi wâytu'an waagibá. ¹² Kin úvíkanhondi t'owavi khâge' wí'úntâynípi, hedá haa unbí wówátsi bînhon waagidi t'owa Yôesiví'piye' dívíwhâyundepi'in dimuu'indá wovây'a'ginhúuwí.

Haa napuwagít'óe'in Jesus nawáy'ââ ihaydi

¹³ Tí'úuwín páadé'in, gida' un úhanginnáni'in haa in to'wên inbí wówátsi dâybowa'in dînpuwagít'óe'in. Wáy wên t'owa-á i'gedi wídinhanginnáhpí, hedânkun to'wí nachuu ihaydi dik'âykháapo'. Naa wó'da'pí íchanpúwí'in haa in dichaa waagibá. ¹⁴ Ívíwhâyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywówapóe'indá, hedânkun kin wa' ívíwhâyunde?: To'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in inbí wówátsi dâybowa wânbo?, Yôesi Tádádí ovâywáywówapaa-í Jesus-ádi dikwo'nídi owáy nawáy'ââ ihaydi.

¹⁵ Ná'in wâytukankhâyamá'in Na'inbí Sedó Jesus-ví hí' únmuu: I nawáy'ââ ihaydi in to'wên inbí wówátsi dâybowa'inbí páadébo na'in wa'di giwówáyí'in ívi'piye' wígináhpí. ¹⁶ Kinnân napúwí: T'owa dit'óe-í wên tsontu' kaygi nakeetq'nin waagi'inbá, hedá i p'ó'dédí' makówáwi t'óepa'aa'ívi tuu waagibá-á, hedá Yôesi Tádávi tenphe waagibá-á. Ihaydáhá? Na'inbí Sedó Jesus-á makówádá nawhání. Ihaydíbá in to'wên dihánnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyü'indá diwáywówapúwí, ¹⁷ hedáhá? na'in wa'di giwówáyí'indá wé'ge in dihánnindádí oe okhúwá nakw'q' diwepiye' dípiyegít'óe, hedi iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hediho i-ádi hánhay wânbo t'âhki gikwo'ní. ¹⁸ Hediho únkhây'â' ná'i háâwí i'gedi wí'ná táye úvíhí'má've-í'in hedânho wí'ík'âykháa-ípidí.

5

Gínkhây'â' gikhâyímúni'in Jesus nawáy'ââ-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, háâdi haa wé'i thaa Jesus nawáy'â' i'gedi wâytá'nami'in wínatáypi. ² Unbo ta'gendi únpihanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'â'in, hewânbo wínahanginnáhpí háâdi i thaa nanání'in. Wí sâmbi

tsíkhagipí khú?dédí na?ää waagibá, Jesus wá? tsíkhagipí napowagít'óe. ³ T'owa ditú?be-í, "Hääwí t'ähki áyíngipídíbo híwó? gínmän, hediho há?to hääwí wänbo híwó?pí? gínpúwí." Hewänbo wa?di ha?wää dívíhí?máadíbo t'òephade dínpuwí, hedí há?to iwedi bahpíbo dipée-í. Tsíkhagipí ná?i dínpuwagít'óe, wí kwee nats'an?eyehaypo? waagibá.

⁴ Hewänbo tí?úuwín páadé?in, undá wén t'owa khüü ee dithaa?in waagi?in wí?ímuupí, undá híwó? ünkeet'óe, hediho Jesus nawáy?ä?i thaadi áyíngipídíbo wíwovâyhónípi, wí sänbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa hääwí t'ähki thaadida? úví?o?in hedá nakohthayná? ní?ge ímännin waagi?inbá ímuu, in t'owa hääwí t'ähki khüüdi nakohkeet'óepí ee díví?o?in waagi?inbá wígímuupí. ⁶ Hedânho wígínkhây?ähpi t'owa yó?in dimuu?in waagi?inbá gímúni?in, hewänbo giyósa?wo waagi gikwo?ní, hedá na?inbí tsiyekandá híwó?dá áy?áyíngihúuwí. ⁷ Khü?dédádín t'owa yókhâyá? hedá dívísuwâyíyende?. ⁸ Hewänbo na?in thaadi?in gímuu, hediho na?inbí tsiyekan gínkhây?ä? áy?áyíngí?äämí?in. Yöesivípiye? ívíwhâyü-í hedá t'owa-á áyséegíhúuwí, hedí kin íví?odá wén sundado dikhâywinnin waagi?inbá gímúni, inbí pihkhú iwe?i kwák'u aa dívípitógídi inbí túu?ú dáy?áyíngí?amídi. Hedá pín ta?gedi gitsikha-í Yöesídi dín?aywoenídí, hedí handída? in sundado inbí kwák'u p'óhkhándá inbí p'ón dáy?áyíngí?o?in waagi?inbá gímúni. ⁹ Na?inbí Sedó Jesus na?ingí?í?annin namuudi Yöesi Tádádí didé?man dín?aywoenídí, t'aydi dífuchänü-ídá yoe. ¹⁰ Jesus na?ingí? nachuu, hedí owáy nawáy?ää ihaydi tobáháa na?inbí wówátsi áybowa wänbo háa wa? gíwówáyí wänbo? hánhay wänbo t'ähki i-ádi gikwo?ní. ¹¹ Hediho wí?ná táye úvíkay?äämí hedá úvíkweewaasenwaatu?äämí, háa náá úvíkanhon waagibá.

Báyéki hääwí i?gedi ovâyutumakhe?an

¹² Tí?úuwín páadé?in, ná?in na?indi wáyda?máa: Bín?a?ginnamí in to?wén unbí?ge diyí?in Na?inbí Sedó Yöesídi ovâykw'ódi?in wovâypháúuwídi hedá wovâyhá?amídi. Indá kin dáy?amídi báyéki dívít'óemáa. ¹³ Hediho ná?i hääwí wovây?o?i namuudi báyéki bín?a?gínhúuwí hedá bínséegíhúuwí. Hedí t'ähki?dibo tsaaginpidíbo wé?ge íthaa-í.

¹⁴ Tí?úuwín páadé?in, ná?in tumakhe wá? wây?määni: In dit'óeda?pí?in bintu?äämí ha?min wídímúnípi. In dikhuwóeda?in dimuu?in ovâykhäge?namí wídikhuwóeda?-ípídi. In kay?indi dívíwínúndepl'indá wá? ovâykhäge?namí. T'ähki t'owa-ádi úvíbo?atá?amí. ¹⁵ Wí to?wídi wiyá to?wí híwó?pí óe?andáho?, wíwínkanmäänípi i wí?di híwó?píba ónwaybuunídi, hewänbo undá únkhây?ä? häädi wänbo t'ähki úvisó?dée-í?in wí?ná táye híwó?da? úvíkanhúuwídi, hedá wé?ge?in t'owa t'ähká wá? hanbá bínhúuwí. ¹⁶ Häädi wänbo t'ähki íhíhçaa-í. ¹⁷ Häädi wänbo t'ähki íkhây?múni úvíyúusu?amídi. ¹⁸ Íkú?daapúwí tobáháa háa napóe wänbo?. Kinnänkun Yöesi Tádá nada? úví?äämí?in, gá Christ Jesus-ví?in ímuudán.

¹⁹ Í Yä?dää?i P'oweahhääví t'óe wíwín?ahkháa-ípi. ²⁰ Yöesi Tádáví tukhe?min dimuu?inbí hí? hääwí dínchä?muupí waagibá wíwínchanhúuwípi. ²¹ Hewänbo hääwí t'ähki híwó? bintayí?ní, hedá i híwó?di namuu?ida? bínkhonhúuwí. ²² T'ähki yä?dääpí? namuu iwedi úvíyáa?amí, tobáháa hääwí namúni wänbo?.

²³ Yöesi Tádádí dikhäge?do? ánsshaaginpidíbo gikwo?nídi, hedí idánho wovâykhäge?namí wá? yä?dää?inda? ímúnídi, hedí idá unbí wówátsi thaa t'ähki wovây?áyíngí?amí, unbí p'oweahhää-á unbí hää-á hedá unbí túu?ú-á, hedânho owáy Na?inbí Sedó Jesus Christ nawáy?ää ihaydi hääwídi wänbo

wíwovâyt'e'p'íde-ípídí. ²⁴ Hedi Yôesi Tádádí ta'gendi wovây'âyíngikhâymáa. Idá wovây'úkánan ivi'in ímúnídí, hedi háa natú' waa ta'gendi i'o'.

²⁵ Tí'úuwin páadé'in, dínyúusu'âamí.

²⁶ T'âhki in wé'ge'in méesate'in tí'úuwin páadé'in iwe dikw'ó'nin bînséegísengitú'âamí.

²⁷ Naadi wâytsonmáa, ná'in ta'nin t'âhki in wé'ge'in méesate'in tí'úuwin páadé'in dit'óe-ídí bintu'âamí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dân.

²⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di ivi séegísehkaná wovâymääni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú ithaa'in, Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá imuu. ² Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wovây mááni hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpidíbo' íkwò'nídí.

Paul-di ovâyúusu'o' t'ôephade dínpóedí

³ Tí'úuwín páadé'in, un ímuudi gínkhây'ä' häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá äykú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han íví'amí'in, gá unbí whâyü Jesus-ví'piye' shánki kay'in únpuwamändân, hedá shánki wänbo-á wí'nä táye-á úviséegikanhondá. ⁴ Hedánkun wáhää wänbo t'ähki Yôesi óe'a'ginmä' eeye híhchandi unbí'gedi ívíhée'o', gá úvíyää'odân hedá úvíwhâyühondá tobáháa unbí whâyü únmuudiho t'owadi wovâywha'o hedá wovây t'ôephadekando wänbo'.

⁵ Yôesi Tádáví'in ímuudi bo náäho un bint'ôephadende', hedího i-ânho natúni un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídí. Hedí handídi idi ná'in dínkeeyo híwó'da' í'o'in, i híwó'di ún'ä'i' wovây mádi. ⁶ Gínhanginná Yôesi Tádá-á ta'ge í'o', hedího in to'wèndi wovây t'ôephadekando inbá ida hanbá ovây t'ôephadekankhây máa, ⁷ hewänbo un náä bint'ôephadende'indá unbí t'ôephade iwedi wovây yäakankhây máa, hedá ná'indá wá' hanbá díkhây máa. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádi nawáy'ádi nakeepuwagit'óe ívi kay'in makówáwin t'ôepa'aa'in wógegé hedá wí phaa kop'í'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba wóge. ⁸ Ihaydíba in to'wèn i híwó'di tuu namuu'i' íví'gedi wíday'a'ginhonpi'indádi hedá in Yôesi Tádá óetaa'í'in wídida'pí'indádi idi ovây tuchänukhây máa. ⁹ Hedí kinnán inbí tuchänu dínmúni: Hân hay wänbo t'ähki dipedeeyèeni, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovây wiyekhây máadân, hedá ívi kay báyéki únmuu'indá há'to dâymúni. ¹⁰ Ná'i napuwagit'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wèn íví'piye' dívímági'in he'ennin ovây páa-i, hedí ná'in íví'piye' dívíwhâyunde'indíba óetegekhây máa. Hedá undá wá' ná'inbí hí' wâyphade'andi' dínwhâyunde'indá díba íkwò'ni.

¹¹ Hedí ná'i gínhanginnándího', häädi wänbo t'ähki wâyúusu'o'. Na'inbí Yôesídi wovây tükannan íví'in ímúnídi, hedího áyda'máa idi wovâykhäge'namídi híwó' unbí wówátsi bínhúuwídi hedánho i-á natúnídi ta'gendi íví'in ímuu waagi íthaa'in. Áyda'máa wá' in kay wovây mááni di hedánho háa ída' waagíba híwó'nin ímúni, hedá ívi kaydi wá' wovâykhäge'namí bínbowá-ídí hääwí t'ähki úví'o'i Jesus-ví'piye' úvíwhâyunde'idi. ¹² Hedí owáy ná'i ívíúusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa ditúni Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'ennindá ípúwí íví'in ímuudi. Ná'i-á napuwagit'óe gá Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi inbí séegísehkaná wovây mági dän.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'äpídi bo'

1 Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'á?, hedí i na'an diwe díwé'gekhâymaa, hedí náä i'gedi wáyhi'khâymaa. 2 Ma'di wí to'wídi wovâytu'âami Jesus-ví thaa ho ùnpówá hedího nawáy'áä gin. Hedá wá' ma'di wovâytu'âami ná'i háäwí i'gedi ûnhanginná'nin gá wí p'oweaqhâadi óetu'andán, háa wí hí' i'gedi nat'oadá, háa wên ta'nin dónta'nannin diwá kin natá'muudá. Hewänbo kin to'wídi wovâytu'andáho naadi kay'indi wâytumáa wesebo wí'yashapúwípi háa báyéki áyngi-á wíwovâymaa'nípi. 3 Wíwínmäänípi to'wídi wänbo wovâyýaa'amídi in ta'gen namuu iwedí, tobáháa dívíkhâäde wänbo?. Wa' Jesus nawáy'áäpídíbo ná'i wâytukangít'óe'i napuwagít'óe: Báyéki t'owa Yóesi Tádávi'wedí dívíyâakankhâymaa hedá i to'wí yä'dâapíkan t'âhki íkhâymaa'i nakeesogegít'óe, i-á ha'bi namuu napedeegít'óe'i? 4 Ná'i to'wí yä'dâapíkan t'âhki íkhâymaa'i-á háäwí wänbo t'âhki t'owa inbí yóesi dínmuu waa kin dáychaa'i hedá dáy'a'ginmä'i-á iyogekhâymaádáhá' i-áho ná'i háäwí t'âhkiwí shánki kw'áye ipitegekhâymaa, hedá Yóesi Tádávi méesate hay'i ùnmuu iwe wänbo wí'bo ipisogekhâymaa hedí natúni "Naa-áho Yóesi omuu."

5 Ti wí'ún'ánshaapi'an wa' undádi oyi' ihaydíbo ná'i háäwí t'âhki i'gedi naadi wâytu'annin? 6 Owáy ná'i yä'dâapíkan t'âhki íkhâymaa namuu'ívi thaa ùnpóe ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo náä háäwídi óe'ahkhände?, hedí unbo ùnhanginná háäwí namuu'in. 7 Náäbo báyéki yä'dâapíkan kaadíbo dáykanmáa, hewänbo wí to'wí náä ná'i yä'dâapíkan i'ahkhände? hedí kin wa' íkanhúuwí óeyáa'an píhay. 8 Hedí owáy óeyáa'an dihaydáho i to'wí yä'dâapíkan t'âhki íkhâymaa'i namuu'i nakeepúwí. Hewänbo owáy Na'inbí Sedó Jesus napówá ihaydi ná'i yä'dâapíkanví wówátsi óekwee-í óewánpisiphaydeedíbo?, Jesus-ví kohthay ùnmuu'idíbo óehéyi. 9 Hewänbo óehaypídíbo? i Penísendídi kay óemääni t'âmági? pinnán t'óe i'amídi t'owa ovâyhóeyówhäyu'amídi, 10 hedí t'âmági? yä'dâapi? namuu'i wóegé wá' nayéeni in dipedeegít'óe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídi. Indá dipedeegít'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wídâyseegíkhâymaapídân. 11 Hedího Yóesi Tádávi in ta'gen namuu'in diwedí dívíyáa'amídi ovâymaa'ni, hedího hóeyóda? dívíwhäyukhâymaa. 12 Hedí ná'in namuudi to'wên t'âhki in ta'gen namuupí'in dívíwhäyundeí híhchandi dívíyä'dâapítsiye'o'indáho Yóesi Tádávi ovâyutchánukhâymaa.

Nakhây'ä'inbí whäyu kay'in dínmúni'in

13 Tí'úuwín páadé'in, un Na'inbí Sedó Yóesídi wovâyseegi'in, un ímuudá háädi wänbo t'âhki Yóesi Tádá áykú'daa'o?, gá hán'oe naná' dihaydíbo idi wovâyde'mandán wovây'aywoenídi. Hedí i Yä'dâa'i P'oweaqhâadi wovâykhäge'máadi Yóesi Tádávi'in ípúwídi hedá in ta'gen namuu'in bínwhäyundeí idi wovây'aywon. 14 Yóesívi híwó'di tuu na'indi wáy't'óe'andi' ít'oe ihaydi idi wovâytukánnan ívi'in ímúnídi, hedáho Na'inbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enniná ímúnídi. 15 Hedího tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwínmäänípi wovây'egó'amídi háa úvíwhäyunde waagi, hedá in khuu na'indi na'inbí hí'dá hedá ta'nindá wáyhá'annin wíwinyoe'amípi.

16-17 Yóesi na'inbí Tádá gínmuu'ídi díнкеeyan idi na'in díseegi'in, hedí ívi séegísehkaná ùnmuu'díbo na'in díkhäge'nan háädi wänbo t'âhki kwee waa sen waa gí'á'be-ídi hedá ta'gendi gínhanginnánídi háäwí natú'i dímmääni'in áyhóni'in. Hedího Yóesi Tádá-á hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-á

âyda?máa shánkí wovâykhäge?namídí un wá? kwee waa sen waa í?âânídí, hedá âyda?máa in kay wovây máänídí hedânho t'âhki híwó?di namuu'idá? úv'í?âamídí hedá híwó?di í?gedída? úvíhéé?ámídá.

3

Paul-di ovâyda?máa ônyûusu?ámídí

1 Tí?úuwín páadé?in, náa ná?i wâytu?âami: Na?in dînyuusu?ámí, hedânho háa unbí?ge napóe waagibá Na?inbí Sedó Jesus-ví tujú ûnmuu?i? wesebo t'âmäpiye? t'owa dínhanginpúwídí, hedá t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo? óemá?ve-ídí. 2 Hewânbo to?wên t'âhki Jesus-ví?piye? widíwíwhâyundepí, hedího úvíyûusu?ámí wá? Yôesi Tádádí há?in t'owa hânho yá?dâapí?in dimuu?in ovây?ahkhâa-ídí hedânho na?in widíwóyí?nípídí.

3 Na?inbí Sedó Jesus háa ív'í tujú imägi waagi í'o?, hedí idân in kay wovây pákhây máa hedá í yá?dâapí? namuu?iví?wedi wovây?âyíngikhây máa. 4 Hedá wá? Na?inbí Sedódí naa díkhäge?máa ná?i dáyhâyú-ídí: Undá t'âhki háa wâyýôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhu?wakhây máa.

5 Na?inbí Sedó Jesus-di wovây pahúuwí hedânho Yôesi Tádáví séegí ûnmuu?in unbí pí?ná khó?yé bînmá?ve-ídí, hedá wá? háa Christ í?an waagibá un wá? háäwí t'âhki í?gedí úvíyää?ámídí.

Dínkhây?ä? wí?inbo híwó? dívít'óe?ámídí

6 Tí?úuwín páadé?in, ná?in tsontujú Na?inbí Sedó Jesus Christ-di dínk'ú? wây máänídí: Wí to?wí na?inbí tí?úu páadé?ibá namuu?i báa?in wówátsi ihondáho hedá na?indi wây há?an waagi wínathaapídá, undá wí to?wí kí?bi namuu?iví?wedi úvíyáa?ámí. 7 Unbo únpíhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi? ihaydí, hedího háa na?in ív'í'o waagibá un wá? únkhây?ä? hanbá úv'í?ámí?in. 8 Undádí giyi? ihaydí na?in wígíbakw'óhpí na?inbí wówátsi áy?ámídí, hedá wá? wây mú wânbo-á wá?áapídá wí?ív'íhúuyán pí, hewânbo khúu-á thaa-á shánkí ívít'óe?an hedânho un wí?úntây nípídí unbí chä? bínhânú-ídí háäwí dí máänídí. 9 Ha?wáa ív'í?an hedânho únkeepúwídí háa un wá? únkhây?ä? waa unbí wówátsi bínhúuwí?in, hedí kin ív'í?an tobá wây daa?ámí?in díhääwímáänídí gínk'óe wânbo?. 10 Wa?dí undádí giyi? ihaydíbo ná?in tsontujú wây mági: To?wí nat'óeda?pí?-á wíwínhúuyóenípí.

11 Kin wây hí?máa gínhanginpóedí wây wên un diwedi úv'íbáawhaakwomáa?in. Báyéki dínwó?nân waagibá dívít'ó?, hewânbo dín?âyíngiwó?náhpí í?gedá?mân dívíwánpitomáa. 12 Na?inbí Sedó Jesus Christ-di na?in dínk'ú? kí?mín t'owa ná?in tsontujú áymáänídí hedá kaygí?di áytú?âamídá: Hanginpí híwó? inbí wówátsi dáyhúuwí, hedá dívít'óe?ámí inbí wówátsigí? dâychä?t'aanídí.

13 Hewânbo tí?úuwín páadé?in, undá ihaydá? híwó?dá? úvíkanhúuwí, wí?úvíwóyí?nípí. 14 Wí to?wí ná?i hí? ná?in tã?nín diwe wây tá?nannín í?á?ginnanpídí, to?wí namuu?in bín?âyíngí?ámí, hedá í-á dá wí?íyêenípí hedânho nawóeda?púwídí. 15 Naa wó?tu?da?pí to?wí há?bi? namuu?i? unbí hânbi? únmuu waagibá bínchäämá?ve-í?in, hewânbo shánkídí unbí tí?úu bîntumakhe?o waagibá ná?i to?wí bîntumakhe?ámí hedânho í-á únhanginpúwídí híwó? wí?íkanhonpí?in.

I t'ä?gi hí? Paul-di ovây tá?nandí

¹⁶ Naʼinbí Sedó Jesus-dân díkhägeʼdoʼ áns Haaginpídíbo gikwqʼnídí, heđi tobáháa napóe wänboʼ idáho háäđi wänbo tʼähkí han wovâykhây máa, heđá ibá undáđá namú-í.

¹⁷ Heđi náa naa Paul omuuʼíđi naví mandibo wâysengitutaʼdoʼ, kinbá tʼähkí taʼdi dósan deeye dáyoʼ. Kinhêe dótaʼdo heđânho únhanginnáníđi taʼgendi navíʼweđi naʼáʼi namuuʼin.

¹⁸ Naʼinbí Sedó Jesus Christ-di un tʼähkíđi iví séegísehkanä wovây máäní.

In Páadé'in Tɔ'nin Paul-di Timothy Ôntɔ'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in tɔ'nin dóta'do'. Naa Christ Jesus-ví t'ôekhuwa'i omuu, Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi áytsíkha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'ôe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in wínta'do'. U-á navi kodí'di ay waagi'ba unmuu, naa waagiba Christ-ví'piye' biwhâyundedi. Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegisehkaná wóemáani hedá uvi'piye' da'iyapúwí hedá wóekháge'namí ánsahaingpidíbo' unchá'nidi.

Paul-di ovâyutumakhe'an díví'áyingi'ámídi in hôeyó'in háhkanninb'wedí.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omáapídíbo wítumakhe'an, hedí náá-á inbá wítumakhekhâymaa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ni, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedí udi ovâyôeni ha'wáa wídíví'âamípi'in. ⁴ Ovâytu'âamí wídíví'hí'má've-ípi ná'i háäwí pehtsiyeda' waagi'ba namuu i'gedí hedá inbí heháäwin thehtáy pahpá'inbí kháwá háäqídíbo hânho báyéki dínat'muu i'gedá. * T'owa ná'i háäwí i'gedída' dívíhí'máaáho dívíwänpit'aymáa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykháge'namí díví'ámídi háa Yôesi Tádá natsónpóe waa, hewänbo iví'piye' íviwhâyundedá gínhanginná háa natsónpóe'in íví'ámídi. ⁵ Hedího oda' udi kin ovâyôeni'in hedânho in séegi dâymá've-í'in. Hedí híwó'dída' inbí ánsaa dínmuudáho, hedá háäwí híwó'di namuu'in dínhanginná'dída' díví'odá, hedá Yôesi Tádávi'piyá pín ta'ge haydi dívíwhâyundedá, handidânho ná'in séegi dâymá've-í. ⁶ Hewänbo wên t'owa-áho han wídíví'opí, hewänbo háäwí nachá'muupí i'gedída' dívíhée'ođi Yôesiví ta'ge'in p'óegedí dívíhänge'an. ⁷ Dída' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yôesi Tádávi tsonttu in t'owa ovâyhá'ámídi, hebo inbo wídika'póya'pí háa dítu'nin, hedí tobá dí'ánde' wänbo dínhanginná'nin háa dívíhí'máa i'gedí, ta'gendi wídínhanginnáhpí.

⁸ Gínhanginná Yôesi Tádávi tsonttu-á híwó'dída' únmuu'in, hewänbo ta'ge ovâyhá'ámí'in nakhây'á'. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'á' gínhanginnáni'in: Yôesi Tádá-á iví tsonttu wí'imägípi in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonningí, hewänbo t'owa kinnân díví'o'ingí-ân: Tsonttu dâya'á'gínhanúnde', t'óyanpí'indá dimuu, Yôesi Tádá-á wí'ôe'a'ginmáhpí, dívít'aywó'do', Yôesi Tádá-á dá wídikw'óhpí, Yôesi Tádávi háäwí-á únchá'muupí waagá dâyo'o', inbí yíyá-á tádá-á báyéki ovâywhá'o', dâyt'owahánúnde', ¹⁰ tsé waagi'inbá diyí', sená'dá wáy-á sená'dádíbo dívíwhóhkwomáa, t'owa-á ovâyhónde' ovâyku'ch'âanídí, hôeyó'indá dimuu, ovâytyúo'dodá dívíwänpíhóeyó'o', hedá wíyá háäwí ha'wáagi namuu'idá'ba dívíkanhondíbo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yôesi Tádá i áytegende'idá naa dísóge t'owa dovây't'ôe'ámídi háa iví hânho híwó'di tuu úntú' waa ná'in háhkan ní'gedí.

Paul-di Yôesi Tádá óekú'daa'an

* **1:4** In Huđíyo inbí hán'oe'in thehtáy pahpá'inbí kháwá dâyta'kw'óđi inbí'gedí wídín'óde-ípidí, hewänbo wá' inbí'gedí dâyo'ógedípaadi dívítuhkando ná'i ógedí i'gedí háa ta'gen namuu'in háa yoe.

12 Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedân naa híwó' dó'amí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísoge iví t'òe dôn'amídí, hedá dókú'daa'o wá' in kay dímagídi kin dáykanhúuwídí. 13 Hedí idá kin naagi' dín'an tobá a'ginháhpi' waagi iví'gedí dáyhí'máawân wânbo', hedá yanáká dó'an, hedá iví t'owa-á dovâywhá'an. Hewânbo Yòesi Tádá navi'piye' nasehkanápòe wídnhanginnáhpídí ta'gendi háa dáyo'in. Nái' háäwí dáykamáa wa'di Christ-ví'piye' dáyháyuundepídbo'. 14 Hewânbo Na'inbí Sedódá hânho báyéki séegisehkaná dímagí. Nái-áho Christ Jesus-ví'piye' dáyháyuunde hedá dísoegi wá'.

15 Nái' tpu naadi wáytukankhâyamá'i-áho whâyuwó'di namuu, hedího t'owa dínhây'á' t'áhkí dáyséegi'amí'in: Christ Jesus-á nái oepáa k'aydipiye' na'ää na'in t'aywó'to'in gimuu'in dín'owóyé-ídi. Hedí náaho i shánki p'ándíki' omuu. 16 Hewânbo Yòesi Tádá navi'piye' na'iyapòe, hedânho in to'wên dívíwhâyukháymáadi in wówátsi nahánde'pí in dáykéyi'indáho naa i shánki p'ándíki' omuu'i dímuní háa dínpòe waa, hedího indá dínhanginpúwí Christ Jesus hânho nabo'atá'in. 17 Háädi wânbo t'áhkí Yòesi Tádá áy'a'ginhúuwí, hedá kw'áayébo' áymá've-í. I-ân i tsondi shánki hay'i namuu, i-ân wínachu'pí, i-ân wínakee'ánpí, i-ân i wí'dá' Yòesi namuu. Hamân.

Háa Timothy únhây'á' í'amí'in

18 Timothy, u navi ay waagi'ba unmuu'i?, ná'i wítumáa'i-á oda' áyíngídi náa'amí'in, i-á háa in Yòesi Tádávi tukhe'mindi ho wóetu'an waa bí'amí'inbá namuu, hedí inbí hí'dího wóekhäge'nami Yòesi Tádávi t'òe híwó' mán'amídí, wí híwó'di sundado híwó' ihânbo waagi'ba unmunídí. 19 Biwhây'u'bé-í ná'in ta'gen háhkan, hedá háäwí úhanginná'di híwó'di namuu'indá bikanhúuwí. Wáy wên t'owa-áho ná'i híwó'di háäwí dáyyoegi'an, hedího náa-á piháawi háhkan dívíwhâyunde?. 20 Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho há'min damuu. Indáho Satan i Penísendívi mange naadi doványoe'an hedânho daháhpúwídí Yòesi Tádávi'gedí wídányanákíhí'má've-ípídi.

2

Háa in méesate'in t'owa dínhây'á' dívi'amí'in dívíwé'ge'o' ihaydi

1 Páadé kaygi'di wítumáa, u-ádi hedá uvi méesate'in t'owa-ádi úvíyúusu'amí t'owa t'áhkígi', hedá ingí'-á Yòesi Tádá-á bínhé'e'amí, hedá i-á bíndaa'amí háäwí díntáy'i' ováymäänídi, hedá bínkú'daa'áamí. 2 Úvíyúusu'amí i nangewi tsondi hay'igi' hedá t'áhkí in wé'ge'in tsonningí'-á, hedânho khuwóeda'gínpídbo githáa-í hedá t'owadá t'ámägá wídí'áamípi, hedá háädi wânbo Yòesi Tádá-á hedá t'owa t'áhká áy'a'geení. 3 Híwó' namuu kin ívíyúusu'amídi, hedí kin íví'odi Yòesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'i' áyhíhchando?. 4 Yòesi Tádá-á nada' t'áhkí t'owa ovây'aywoeni'in hedá háa in ta'gen háhkan namuu'in diháhpúwí'indá. Hedí i-á t'áhkí t'owagi' namuu, 5 gá wí'dá' wí Yòesi na'ándân, hedí i-ádi hedá na'in t'owa-ádi na'inbí pinudi wí'dá' wí to'wí gínwin díwóenídi, i-á Christ Jesus-ân namuu, hedí t'owabá napòe. 6 I-á ipimági di iví wówátsi di iwá'áa hedânho t'áhkí t'owa wówátsi ováymäänídi. Hedí Yòesi Tádá ide'man i thaa háädi kin Jesus í'amí'in, na'in dínkeek'úwídí nada'in t'áhkí t'owa ovây'aywoeni'in. 7 Hedí Yòesídi naaho dísoge igí' dáyhé'e'amídi hedá iví t'òekhuwa'i-á omúnídi, t'owa dováy't'òe'amídi ná'i háäwí i'gedí. In ta'gen wáytumáa, wídáyhòeyómáapi, naaho dísoge'i-ân

omuu ná?in Hudíyo dimuupí?in t'owa dovâyhá?ámídí háa dívíwhâyú-í?in hedá háäwí ta?gen namuu?i-á.

⁸ Naa oda? t'ähki i méesate eeye in sená? inbí man dáytege-ídi dívíúusu?ámídí, hewänbo wídkínkhây?ähpi ná?i mandibá dívít'aywó?nâamí?in, hedá wê?ge?in t'owa-ádi wídit'áy-ípi, hedá wídvítukannâamípi.

⁹ Hedá in kwiyä? wá? oda? ha?minbá dimúní?in. Indá dínkhây?ä? híwó?da? díví?awé?bé-í?in, dívíyengi?ámigi?da?bá yoe, hewänbo dívípi?a?gindo waa dínchaa-ídi díví?awé-í. Wídvíwänpipóhkoedi?äämípi hedá wídvíwänpitóenípi báyéki óedo-á, sa?wó?di k'uu-á, aa hânho nachä?muu?i-á, dívíwänpichaa?äämídi. ¹⁰ Han díví?äämíví?wedi in kwiyä? dínkhây?ä? sa?wó?nin dívípipáa-í?in háäwí híwó?di díví?o?ídi. Ná?i-ânho i háäwí híwó?di namuu in kwiyä?gí?, in Yôesi Tádá dáy?a?gin gin ditú?nin. ¹¹ Kwiyä?dáho hândá?dibo-á a?gindi-á ee méesate dikwo?ní Yôesivi tuj dihâhpúwídi. ¹² Naa wó?da?pi kwiyä?di in sená? ovâyhá?ámí?in háa ovâytsomá?ve-í?in, hewänbo hândá?dibo dikwo?ní. ¹³ Háađan kin otú? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá? i kwee Eve-á óekhíyé, ¹⁴ hedá wá? i kwee Eve-á i Penísendidi ivi hóeyó t'ähki óedawhâyú?an, i sen Adam-dá yoe, hediho i kweedi Yôesi Tádávi tuj ón?a?ginhánú. ¹⁵ Yôesi Tádádáho kwiyä? ovây?áyíngi?ámí díví?ayyo? ihaydi ivi?piye? dívíwhâyundedi, hedá t'owa-á dáyséegída, hedá yá?dâa?in wówátsi-á dáyhondá hedá dívípi?a?gindodá.

3

In méesate?in tsonnin háawin dínkhây?ä? dimúní?in

¹ Ná?i tuj t'owa ditú?di-á ta?ge?ida? namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúní?in nada?dáho?, ná?i t'óe i?ámí?in nada?i-á híwó?di-ánkun namuu. ² Hediho wí méesate?i tsondi-áho kí?bi namúní?in únkhây?ä?: Híwó? ivi wówátsi ihúuwí hedânho to?wí wänbo há?to únkoedi-í iví?gedi natúnídi híwó? wí?opí?in, wí?da? kwiyo únchâ?ní, háa i?o wänbo-á áyíngída i?ámí, híwó?nin nap?ónbaymúní, t'owa-áda híwó?di-á namúní, ivi k'aygi ee-á in t'owa-á ovâyhéegi?ámí, t'owagi?á híwó?di háhkandi namúní, ³ wí sqwâto?i-á tsaa?i-á wínamúnípi, hewänbo ún?oe kháapi? namúní, wí t'aytúwâ?i wínamúnípi, hedi chá? ní?gedá wâhphadá wí?i?ánshaamá?ve-ípi, ⁴ ivi k'aygída híwó?di tsondi-á namúní hedá ivi áyyä?ä-á háa díví?o wänbo t'óyannindá a?ginhá?indá dimúní. ⁵ I-á únkhây?ä? kí?bi sen namúní?in ivi tewhá ee, gá wí sen ivi k'aygídi híwó?di tsondi namuupída Yôesi Tádávi méesate?in t'owa wänbo-á há?to híwó? ovây?áyíngi?ámí. ⁶ Hedi i-áho Jesus-ví?piye? its'anwhâyú?i wínamúnípi, gá kí?bi namuudáho ma?di iyengi-í hedi kin i?andáho Yôesi Tádá iví?gedi natúní it'aywó?nan gin, háa Yôesi Tádá i Penísendivi?gedi natú waabá, iyéngimáadi it'aywó?nan. ⁷ Hedi nakhây?ä? wá? in t'owa méesate?in dimuupí?indi ná?i méesatewi tsondi óe?a?geeni?in, hedânho yá?dâapi iví?gedi wídvíví?máve-ípi hedi Penísendídáho ónphayk'ú? iwá wínowhêe-ípi.

In méesate?in khäge?nin háawin dínkhây?ä? dimúní?in

⁸ In sená? méesate?in khäge?nin dimuu?in wá? ha?minbá dimúní, hedânho ovây?a?ginhúuwídi, inbí hí? wíday?egó?äämípi, báyéki méena wídayúsúwâ?bé-ípi, chá? há?taa?in wídimúnípi, ⁹ hewänbo pín ta?ge haydi in háhkan Yôesi Tádádi ná?in dínthayannin dívíwhâyú-í. ¹⁰ Wa? méesate khäge?gí?in ovâykw'ódipídi?bo nakhây?ä? ovâyta?i?ní?in, hedi híwó?nin dipeedáho? ovâyde?mamí. ¹¹ Nakhây?ä? t'owadi ná?in méesate?in khäge?ninbí kwiyä? wá?

ovây'a'geeni'in, hedá ná'in kwiyä'dá pi'wênbí'gedi yanáki wídvíhí'má've-
 ípi, hedá suwäto'indá wídimúnípi, hedá häädí wänbo t'ähki dívíkanhúuwí
 hääwí dínkankhây'ä'i'. ¹² Wí sen méesate khäge'di namuu'i-á ünkhây'ä'
 wí'da' ünkweechä'nidí, hedá híwó'di tsondi-á namúni ivi k'aygidi ivi áyyä-
 ádí hedá in wé'ge'in ünkw'ó'nindádá. ¹³ Méesate khäge'nindá híwó' inbí
 t'öe dâyo'dá t'owadi kw'äye ovâykw'öeni, hedí dínkoedí-i kluwöeda'ginpidíbo
 dívíhée'amidí Christ Jesus-ví'gedi dívíwhâyunde' i'gedí.

I hääwí Jesus-ví'gedi ívíwhâyunde'i'

¹⁴ Tobá o'ände wänbo hanwaapidíbo uví'piye' omú-i'in ná'i hääwí-
 áho náäbo wínta'do', ¹⁵ hedího ohayyéepóedáho' úhanginnáni háa t'owa
 dínkhây'ä' dívíkanhúuwí'in in wé'ge'in Yöesi Tádávi k'aygi'indádí dívíwé'ge'an
 dihaydi. Ná'in t'owa-áho i nawówayi'i Yöesivi kodí'nin méesate'in dimuu,
 hedí in ta'ge'in háhkan dâykeeyo' hedá dây'áynmáa. ¹⁶ Hedí t'ähki'díbo
 dínkhây'ä' ditúni'in i hääwí Yöesivi'gedi ívíwhâyunde'i-á ta'gendi he'endi
 namuu, ná'i hääwí wíginhanginnáhpí idi na'in dínthayyan píhay. Hedí kinnân
 namuu:

I-á wí t'owabáho napaadi náä oepáa k'aydi napówa.

Hedá ivi wówátsi ta'ge ihonnin i Yä'dâa'i P'oweaahâädá dínkeeyan.

In makówáwin t'öepa'äq'indidá óemú'.

In Hudíyo dimuupi'in t'owa-á iví'gedá ovây't'öe'an.

T'owa-á iví'piyá dívíwhâyü wa' náä oepáa k'aydi nayi' ihaydibo'.

Hedá oe kw'äye sa'wó' naná' deepiyá napee.

4

Wên hōeyó'in háhkannin dipowagít'öe

¹ I Yä'dâa'i P'oweaahâáho thay'eedi natú i t'ä'gi thaa napowa'ä'
 ihaydi wên t'owa inbí whâyü Yöesivi'piye dâyyoegikankhây'máa hedí kin
 díví'andího ovây't'öyankhây'máa in t'owa in dihōeyó'in p'oweaahâädá
 ovây'máa'in, hedá ná'in yä'dâapi'in p'oweaahâävi háhkanho dâyséegi'amí.

² Ná'i háhkandá wên hōeyó'in t'owa paa waagi'inbá dívíyánúmáa'in
 dimuu'indi wé'ge'in t'owa ovâyhá'amí. Ná'in yä'dâapi'in háhkannindá wí
 to'wí ipahánudí na'öepóedí háabo nataachanpo'pí' waagi'inbá dimúni,
 indá yä'dâapi díví'o wänbo wíditaachanpúwípi. ³ Gá kinnân: T'owa

ovâykhâäkankhây'máa dívíkhó'yâq-ídí, hedá ovâytu'âamí wáy wí koegi-á
 wídâyk'öe-ípi. Hewänbo Yöesi Tádá-áho ná'i hääwí imági hedánho in to'wên
 iví'piye' dívíwhâyunde'indáho in ta'gen dínhanginná'nindi ná'i hääwígi'
 óekú'daa'amí hedá dâyk'öe-í. ⁴ Hääwí t'ähki Yöesi Tádádí dímägi'i-áho híwó'di
 namuu, hedí äyyoegi'amívi'wedí äyhóní, igí' Yöesi Tádá äykú'daa'andi. ⁵ Hedí
 ná'i hääwí-á híwó'di namuu gá Yöesi Tádá han natú'dán, hedá äyhónde' ihaydi
 ívíyúsu'o'.

Wí Jesus-ví híwó'di t'öe'i háa unkhây'ä' i'amí'in

⁶ Ná'i hääwí qdi in méesate'in t'owa ovâyhá'amí, hedí handidi Christ Jesus-
 gi' híwó' bit'öe'amí, hedí ná'i Yöesi Tádávi hí' ívíwhâyunde'i-á hedá ná'i
 híwó'di háhkan náa'a'ginnandi-á koegi' waagi'ba namúni wóekaymäänidí.

⁷ Hewänbo ná'i hí' pehtsiye waagi'ba namuu'i-á wináa'áyingi'amípi, ná'i
 hí'dá t'owa-á Yöesi Tádávi'wedá ovâywänpiyáa'o'. U-á shánkídí úkhây'ä'
 bikhäá-i'in uví wówátsi mänhúuwídí Yöesi Tádá nada' waabá. ⁸ Na'inbí túu'ú
 äykay'amidí ívíkhäädédáho', háyda' gínchä'púwí, hewänbo háa Yöesi Tádá

natsonpóe waa na'inbí wówátsi áyhondáho háäwí t'ähkígí' gínchä'muu, hedí gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi nää nää oepáa k'aydi hedá in wówátsi na'ä'indá wá' híwó' ginpúwí'in. ⁹ Ná'i tuu wítumáa'i-áho ta'gen namuu, hedího t'ähki náaséegi'amí. ¹⁰ Hedánkun hânho ívít'óemáa hedá ívíkhäädé', gínhanginnáandi Yóesi nawówayi'i-áho íkhâymaa'in haa natú waa. I-á i ay-wondi namuu t'ähki t'owagi', hedí in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho' ovây'aywonde'. ¹¹ Nakhây'ä' udi t'owa ná'i háäwí'gedí ovâyhá'amí'in, hedá ovayyóení kin dâ'y'amídí.

¹² Tobáháa ts'aabibo' unmuu wânbo híwó' uvi wówátsi mánhúuwí hedânho t'owadi wíwóe'a'ginhánú-ípidí, hedího uvi wówátsi híwó'di úmuudiho in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâykeyamí háawin dínkhây'ä' dimúní'in. Haa dívíhée'amí waa ovâykeyamí, hedá haa dívíkanhúuwí waagá, hedá haa t'owa ovâyseegi húuwí'indá, haa Yóesi Tádávi'piye' dívíwhâyú'bé-f'indá, hedá haa yä'dáa'inda' dimúní'indá. ¹³ Hedí uvi'we opówa pihay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee diwé'gekw'ó'nin Yóesi Tádávi ta'nin diwedí ovâytu'â'amí'in, hedá ovâytumakhemá'vé-f'in, hedá ovâyhá'amí'in. ¹⁴ In Yóesi Tádávi tukhe'mindi wóehée'andi in méesate'in tsonnindá uvi'di dívímankw'ódidí Yóesi Tádádí háawên híwó'nin wóemägi hedânho íví t'óe mân'amídí, hedího nää-á ná'in wóemägi'indá úkhây'ä' híwó' mân'áyíngi'amí'in. ¹⁵ Ná'i háäwí ipiye' bikhäá-i, hedá bipimääni kin nää'amídí, hedânho t'owadi wóemúnídí haa thamuwaa u shánki híwó' náakanhondi. ¹⁶ Nakhây'ä' bi'áyíngi'amí'in haa uvi wówátsi mánhon waa hedá háäwí ovâyhá'o'i-á. Kin bi'â'amí hedânho wí'bo bi'aywoenídí hedá in to'wên wónt'óyande'indá wá' ovây'aywoeni.

5

Haa Timothy-di in méesate'in t'owa ovâyamá'vé-i waa

¹ In senä' uvi shánki saydóe dimuu'in udi ovâytumakhemáadá t'aygidí wí'ovâyhée'amípi, hewânbo shánkidí ovâyhée'amí uvi tádá mánhée'o waag-ibá. Hedá in shánki ts'aamin sená'dá uvi tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí. ² Hedí kweeyóe ovâyhi'máadá uvi yíyá mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedí shánki ts'aamin kwiyä' inbí tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedí ovâyhi'máadá yä'dáa'i' ánsheedá' mánmá'vé-i.

³ In kwiyä' inbí senä' dínhánnin wíyá tóebo wídín'ánpídí ovây'áyíngi'amí. ⁴ Hebo wí kwee íví sen únhandí' ún'âykw'óndi haa únsa'yáa'âykw'óndi, ná'in áy-á dínkhây'ä' páadé inbí k'aygi dithaa'in ovây'áyíngi'amí'in hedí handídiho díhápúwí Yóesi Tádá óe'a'ginhúuwídí. Kindídiho' inbí yíyá'indá sa'yáa'indá ovâywayá'ánde waabá díví'â'amí, hedá wá' Yóesi Tádá-á óehíhchannamí. ⁵ Wí kwee íví sen únhandí', tóebo wí'ún'ánpídí óe'áyíngi'amídí, hedího wí'bo namuu, i-áho pín ta'ge haydi natsíkha Yóesi Tádádí óekháge'namídí hedí khuy-á thaa-á iyúusu'o Yóesi Tádá óekháge'da'máadí. ⁶ Hewânbo i kwee íví sen únhandí-á ígí'dá' ipihíhchanmäänídí íví wówátsi ihondáho', i-á ho nachuu waagi'ba namuu tobá wa'di nawówayi wânbo'. ⁷ Ná'i háäwí díví'amídí ovâyóení hedânho to'wí wânbo há'to únkoedí-ídi natúnídí híwó' wídívi'opi'in. ⁸ T'ähkídíbo dínkhây'ä' inbí t'owa ovây'áyíngi'amí'in, shánki wânbo inbí k'aygiwin. Wí to'wí kin i'opídá íví whâyú Christ-ví'piye' iyoegi'an waagibá i'o', hedá wí to'wí hánhay wânbo iwähâyunde'pí'ví shánki p'ándíki'-á namuu.

⁹ In kwiyä' inbí senä' dínhánnin diwedí wáy wéndá' inbí kháwä ovâyta'kw'óení hedânho kháge' dâyhónídí, indá kí'minnânho dimúní: Sígintä

(60) paayo iwedi diphademuu'in, hedá wa'di inbí sená' dínwówayi' ihaydibo' indádi híwó' dithá'de'in, ¹⁰ hedá inbí'gedá t'owa-á dínhanginná hääwí híwó'di díví'annin, kin waabá: Inbí áyyäá híwó'gí dâysówé; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó'dá dâyséeg'an; tobá hääwí namúni wänbo-á Yöesi Tádávi t'owagi'-á ovây'an; in t'öephade iwe dikw'ó'nindá ovâykhäge'nan; hedá häädi wänbo dívísó'dée t'ämägi' híwó'di wé'ge'i hääwí díví'amídi.

¹¹⁻¹² Hewänbo in shánki ts'aamin kwiyä' inbí sená' dínchuu'indá wí'ovâykháwäta'kw'öenípi, indá wáy kay'i taachan inbí tú'uú dínmuu iwe dâymá've-í hedi wíyá dikhóhtsaada'púuwí, hediho háa Christ-gí' páadé dívítuu'an waa wídíví'opídi t'owa inbí'gedi ditúni híwó' wídíví'opi gin. ¹³ Háa ma'di wá' bää'in dipúwí, hedá oepiyá náäpiyá diwänpiyëeni. Hedá iwedá ma'di shánki p'ándiki'indá dipúwí, t'owavi'gedi t'ämägi dihi'yëeni, hedá wídín'áyingiwó'náhpí i'gá dívítomá've-í hedá hääwí dínkhây'ähpi' ditú'be-í. ¹⁴ Hedânho otú' shánki híwó' namúni'in in shánki ts'aamin kwiyä' inbí sená' dínchuu'indá dívikhó'yäa-ídi hedá dây'áyk'öeni, hedá inbí k'aygi dây'áyingi'amí, hedânho in to'wên na'inbí'piye' háa dichäa'in háabo yanáki tuj namuu'i wídâymá've-ípi na'inbí'gedi ditúnídi. ¹⁵ Wáy wên ná'in shánki ts'aamin kwiyä' inbí sená' dínchuu'indá Yöesi Tádávi p'öegédi díviyäa'an, hediho i Penísendi Satan-bí p'öegé i'gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví'piye' iwähýundedi hedá ünmaatut'owakw'önda wí'bo diyoekandee'in, i-á ûnkhây'ä' ovây'áyingi'amí'in. Kindidi in wé'ge'in méesate'in t'owa báyéki t'öe wídínpúwipi ovâykhäge'namídi, hedá shánki dínkoedí-í ovâykhäge'namídi in wé'ge'in kwiyä' inbí sená' dínchuu'in wíyá tóebo wídín'änpi'in ovây'áyingi'amídi.

Háa in méesate'in t'owadi inbí tsonnin ovâyámá've-í waa

¹⁷ In méesate'in tsonnin dimuu'indá híwó' inbí t'öe dívíkanmáadi híwó' ovâywá'áa-í'in nakhây'ä', hedi in hânho dívít'öe'o'in Yöesivi hí' önt'öe'amídi ónhá'amídi shánká ovâywá'áa-í. ¹⁸ Yöesi Tádávi tq'nin diwe hanbá natú'. Kinnân nata'muu:

Wí wéyu itá'á'ts'áđinde'i-á wíwínsówhi'amípi hebo bínhúumääni. Hedá wá' natú', nakhây'ä' wí to'wídi it'öe'o'i-áho óewá'áa-í'in.

¹⁹ Wí'dá' wí to'wídi wên háawên híwó'pí'in wí méesate'i tsondi ónchánundedi wínaat'óyaanipi. Hebo wên wíye háa poeye t'owa híwó'pí i'annin ditúdídi'mânho ovây't'óyaani. ²⁰ Hewänbo ta'gendi wí méesate'i tsondi' it'aywó'kanhondáho', in méesate'in t'owa t'ähkívi páadépiyebo iví t'aywó'di náatú'äämí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin dikhuwöeda'ídi dívít'aywó'namídi.

²¹ Yöesi Tádávi páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'öepa'äa'in Yöesi Tádádi ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi' náa'a'ginnamí, hedi wí'bo wí'untúnípi wí to'wí'gedi háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídi', hedi wí'untúnípi wí to'wí híwó'di namuu'in náawänpihídi'. ²² Wíwíwó'onnámípi wí to'wí'wí'di bimank'úwídi méesate'i tsondigí' náasóge-ídi. Kin bí'andi heyáa i-á t'aywó'to'i-án namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bí'o'. Bipi'áyingi'amí hedânho yá'däa'ibo unmunídi.

²³ Hǎyǎnnaŋho unhaypóe, heđiho náä p'oeđǎ? wínâasúwǎ? bé-ípí, hewǎnbo wí hýǎǎ méena?ây wá? náawóení heđǎnho wí?unsihaypúyǎ?bé-ípídí. *

²⁴ Wáy wên t'owa-áho kee?eediho dívít'aywó?do?, heđiho ná?i háǎwí díví?o?i-á nahanginpo? wa?đi ovâytuýó?diwekánpídíbo?. Hewǎnbo wáy-á wên t'owawí t'aywó?di-á tí?úugédǎnho nats'anhanginpo?. ²⁵ Heđi híwó?đi háǎwí t'owa díví?ođǎ hanbá napo?, wesebo nahanginpo?, hewǎnbo tobá náä wesebo híwó? wínahanginnáhpí wǎnbo?, wáy wí thaa-ǎnho nahanginpúwí.

6

Háa in pant'óe?in dínkhây?ǎ? díví?amí?in

¹ In to?wên pant'óe?in dimuu?in Jesus-ví?piye? dívíwhâyunde?indá háǎđi wǎnbo t'ǎhki dínkhây?ǎ? inbí tsonnin dâya?ginhúuwí?in, heđǎnho t'owa yanáki wídíwíhí?má?ve-ípídí Yóesi Tǎdáví?gedi heđǎ ívǎ hǎkhan tuú únmuu í?gedǎ. ² Heđi inbí tsonnin Jesus-ví?piye? dívíwhâyundeđáho?, in pant'óe?in wídínkhây?ǎhpí ovây?a?ginhánú-í?in tí?úuwíwín pááde?in diwǎnpimuudíbo?, hewǎnbo dínkhây?ǎ? ingí? shánki híwó? wǎnbo dívít'óe?amí?in, gá ná?in tsonnin in panbí t'óe iweđi híwó?đi dâyhónde?indá Christ-ví?piye? dívíwhâyunde?in wá? dimuudǎn, heđǎ Yóesídǎ ovâyséegí.

I chá? wǎhphade wí?âyséegí-ípí

³ Nakhây?ǎ? uđi in t'owa ovâyhá?amí?in heđǎ ovâyýóení?in ná?i háǎwí dívíkanhúuwídí. Ma?đi wáy wíyǎ to?wídǎ piháa ovâyhá?o?, heđǎ i ta?gen tuú Na?inbí Sedó Jesus Christ natú?i-á wí?ovâyhá?opí, heđǎ wá? wí?ovâyhá?opí háa Yóesi nada? waagi dívíkanhúuwídí. ⁴ Kí?min t'owa-á dívíwǎnpíphuude?, heđǎ háǎwí wǎnbo-á wídínta?gendihanginnáhpí. Inbí ǎnshaa-á híwó?đi wídínmuupídí t'ámǎgí? háǎwí í?gedi ditsikayi? heđǎ tuú í?gedidǎ?bá dituhǎnyi?. Iweđiho dithúupo? heđǎ t'ayđǎ? dívímáa, heđǎ wí?ná táyeví?gedi yanáki dívíhí?máa, heđǎ di?ánde? in wé?ge?in t'owa-á yǎ?đǎapí? ǎnshaađǎ? dínmuu?in. ⁵ Inbí ǎnshaa dínpedeemuudí heđǎ in ta?gen namuu?in dínyáapóedí dívíwǎnpit'aymáa. Indá di?ǎnshaapo? Yóesiví kuu ipiye? dívíwǎnpíwhâyundeđibo dikodit'owapáa-í.

⁶ Hewǎnbo in to?wên Yóesiví kuu ipiye? dívíwhâyunde?indáho dihíhçǎa i háǎwí dínkw'ó?didíbo?, heđiho kodit'owa waagi?inbá ho dimuu. ⁷ Gí?áypuyǎ ihayđi háǎwí wǎnbo wí?âymaapí náä oepáa k'ayđipiye?, heđi gichuu ihayđi wǎnbo-á náä oepáa k'ayđi iweđi háǎbo wí?âykhuwakhâymaapí. ⁸ Heđiho koegi?-á aweđi?-á gínkw'ó?dá gínkhây?ǎ? gichanpúwí?in híwó? hay gínkw'ó?nín. ⁹ Hewǎnbo in to?wên dikodit'owapáa-í?in diwǎnpida?in dimuu?indá yǎ?đǎapíđǎ? dívíkanhúuwí?in dichanpo?, i háǎwí dida?i dâyhónídí. Inbí t'aywó?đi dínmúní?idi wên phay ovâyk'ú? waabá dínpóe, heđi iwe diwhêe. Indá díví?ǎnshaa?anpídíbo? i háǎwí ovâywǎnpíwhǎkhangit'óe?i dida?, heđi ná?i háǎwídǎ áagépiye? ovâywháve-í heđǎ pedee iwe ovâytoení. ¹⁰ T'owa-á dâychǎ?séegídí háǎwí t'ǎhki híwó?pí?đǎ? dívítisiye?o?. Wáy wéndáho? hǎnho dichǎ?da?điho? inbí whâyú Yóesiví?piye? dínmuu iweđi dívíhǎnge?an, heđiho wí?bo báýékí dívípiwhǎ?an.

Paul-di Timothy óetumakhe?an híwó? í?amídí

* 5:23 Inbí p'oe-á wáyýedí suwǎgí? híwó?đi wídínmuupí, heđiho? iwe dâyméenawónde woegí? namúnídí.

11 Hewänbo Timothy, u-á Yöesi Tádáví? unmuu, hediho ná'i híwó'pí? háäwi namuu iwedi biyáatää-í. Shánkídí bikhää-í uvi wówátsi ta'ge mánhúuwídi hedá háa Yöesi nada? waagá úvikanhúuwí, hedá Yöesiví'piyá biwhäyuhúuwí, t'owa-á ovâyseéghúuwí, biyää'amí tobá úkháamán wänbo?, hedá t'ayyaa'i-á wí'unmúní. 12 Wí ää'i háa wí tsaa'i? ikhääde? waabá u wá? kay'indi bikhää-í híwó? uvi wówátsi mánhúuwídi. Yöesi Tádádí wétukánnan in wówátsi nahánde'pí'in mánkéyídi, hedi báyéki t'owavi páadépiye?bo untú Jesus-ví'piye? biwhäyunde'in, hediho in wówátsi nahánde'pí'in iweho bitsaakéeni. 13 Náä háäwi Yöesi Tádáví páadépiye?bo wíyöeni, i-á háäwi t'ähki nawówámmu?i? nawówátsipäyi?, hedá Christ Jesus-ví páadépiye?bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen öetu'an Pilate-ví páadépiye? nawin dihaydi. Kinnán úkhây'ä? bit-siye'amí'in: 14 I tsontuú wóetu'andi? náa'a'ginnamí, hedánho uvi wówátsi híwó'nindá? úmúni hedá to'wídi wänbo-á háäwi i'gedá há'to wónchánú-í. Kin bikanhúuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhay. 15 Háädi'i thaa ide?man dihaydiho Yöesi Tádádí Christ öekeesogekhâymaa. Yöesi Tádádáho namuu i na'indi äy'a'ginmäni'i?, íbá t'ähkívi shánki kay-á imáa, íbá-á shánki natsonyi? t'ähki wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedi, hedá íbá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánki kw'áye'i-á namuu. 16 Ida'mán hánhay wänbo há'to nachúu-í, ida'wíbo nakohthayná? diwá na'án, ná'i ko-á hánho nakaydi tóebo há'to ee nú? iwepiye? ihádi-í. To'wídi wänbo wáymmú wänbo wí'öemú'pí, hedá to'wídi wänbo-á hánhay wänbo-á há'to únkoedi-í öemúni'in. Yaho kw'áye áytege-í hedá háädi wänbo-á na'inbí tsondi-á ginnúni. Hamán.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ä? díví'amí'in

17 In to'wén kodit'owa dimuu'in báyéki náä oepáa k'aydiwi háäwi dínkw'ó'nin ovâytu'äämí wídivíyengi'äämí'pí'in, hedá wídi'äänípi ínbí chä'dá háäwi t'ähki i'gedá ovâykhäge'nâamí'in, gá ínbí chä'dáho háädi nanán wänbo dínháanídán. Hewänbo shánki dínkhây'ä? dívíwhäyú-í'in Yöesi Tádádánho ovâykhäge'námí'in. Idánho ná'i báyéki háäwi na'in t'owa dímä? díhíhchannamídi. 18 Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'äämí híwó'gí dívíkanhúuwí'in. Indá báyéki háäwi híwó'di dínkw'ó, hediho dínkhây'ä? báyéki híwó'di-á díví'äämí'in, hedá ínbí háäwi iwedá wídiháakhäa-ípi, hedá wé'ge'in t'owa-á dá dívíwiyé-í. 19 Kin dívíkanhondáho ínbí híwó'di tsyekan dínmuu'i-á wén kay'in tepú waagi?bá namúni ínbí wówátsigí?, hedi háäwi shánki nachä'muu'i dáyte'kw'öe'ó waagíba díví'amí, gá handídi in kodí'nin wówátsi namúni'in dáykéyídan.

I t'ä'gi hí? Paul-di Timothy ónta'nandi?

20-21 Timothy, há'in háhkan Yöesi Tádádí uvi mange wónyoe?annin náa'áyingi'amí. In to'wén Yöesi öe'a'gínpí waa dívíhéé'o'in wí'ovây't'óyaanípi. Ínbí hí? dínmuu'i wídínhä'muupí. Hedá in to'wén háa dívíhéé'o'in ihaydá? dáy'egó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípi. Indá dí'ánde? háäwi dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendi wídínhanginnáhpi. Wáy wén há'min t'owa-á in ta'gen whäyü namuu'in diwedi dívíyáa'an.

Yöesi Tádádí íví séegíshkaná-áho wováymääni.

In Eedi'in Tə'nin Paul-di Timothy Ôntə'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i-ân omuu, Yòesi Tádá natsónpóedí kí'bi' omúni'in, hedânho t'owa dovây't'òe'âamídi Yòesi Tádá iví tuj imági'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' díviwhâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovây mááni. ² Nă'in tə'nin naadi u Timothy wíntə'do', u-á navi ay waagibá wíchaə hedí wíséegi. Yòesi na'inbí Tádá-áđi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-áđi séegišekaná wóemááni, hedá uvi'piye' nasehkanápúwí, hedá wóekhəge'nami ánsaaginpidíbo' unchə'nídí.

Timothy-ví'gedi Paul i'ánsaamáadi Yòesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yòesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'òe dônkanmáa'i', hedí dínhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, navi thehtáy pahpá'in dívi'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugí' dáyúúsu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wiyá wimúni'in hedânho ohíhchanpúwídi, uvi'gedi báyéki ánsaa dínpóya'di háa bisihťáđi'in ánwiye ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánsaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uvi sa'yáa Lois hedáhá' uvi yiyá Eunice-á inbí pí'ná khot'yé-á dánwhâyü, hedá naa dínhanginná u-á wá' hanbá biwhâyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yòesivi tuj t'owa híwó' ovây't'òe'ámídi

⁶ Hedánkun u wí'ánsaakannami, naa uvi p'ó'dé dáyman'k'ú' ihaydi Yòesi Tádáđi wí háəwí wóeyôn mán'ámídi. Năa wiyá bipimááni há'i t'òe híwó' mán'ámídi, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yòesi Tádáđi na'in khuwóeda' wídmági'pi na'inbí pí'ná khot'yé, hewánbo kay-áho díma', hedá díkhəge'do t'owa áyséegímá've-íđi, hedá hangintandá díma' na'inbí wówátsi híwó' áyhúuwídi.

⁸ Hediho wí'unwóeda'ípi Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi t'owa ovây't'òe'ámídi, hedá wídiwóeda'ípi tobá iví t'òe dôn'odi'bo dípansóge wánbo', hewánbo shánkídi naa t'òephade iwe o'án waagibá un wá' unkhây'ímúni mánt'òephade-ídi Yòesi Tádáđi híwó'di tuj t'owa ovây't'òe'ámídi, hedí Yòesi Tádáđáho kay wóemááni kin bi'ámídi. ⁹ Idánkunho na'in dín'aywon hedá iví'ində' gimúnídi dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên iví'annin namuudíđá'ba yoe, hewánbo báyéki séegišekaná imáadán. Hăn'oebo wa' háəwí nakhí'yenpidíbo wí'bo i'ánsaamági kin i'ámídi, Christ Jesus-di dínkhây'máa'in namuudi. ¹⁰ Hedí náaho Yòesi Tádáđi ná'i séegišekaná na'in dínkeyan Christ Jesus-á napówa ihaydi dín'aywoenídi. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí wedá dín'yáa'an, hedá handíđá dínkeekw'ódi háđídi Yòesi Tádáđi híwó'di tuj áyhâyüundedi ná'in wówátsi nahánde'pí'in áykéyídi.

¹¹ Hedí Yòesi Tádáđáho naa díso'ge t'òekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídi, iví híwó'di tuj únmuu i'gedi t'owa dovây't'òe'âamídi. ¹² Hedí ná'i t'òe dáy'o'i namuudi naa t'òephade iwe náa o'án. Hewánbo tobáháa kin dínpo' wánbo wó'wóeda'pí, dínhanginnáandi to'wívi'piye' naa dáywhâyunde'in, hedá híwó'dá dínhanginná i-á únkoedí'in i háəwí iví mange dónyoe'andi' dín'áyngi'ámídi i t'á'gi thaa napówa píhay. ¹³ Naadi wínthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hediho u-á úkhây'ă' ná'in háhkan diwebá bitsaakéeni'in. Hedí kin bi'odi in whâyü-á in séegi-á Christ Jesus napáyi'i náahúuwí. ¹⁴ Ná'i híwó'di háəwí Yòesi Tádáđi uvi mange wónyoe'andi'

män'áyingihúuwí. I Yä'dâa'i P'owəəəhəə na'inbí pí'ná khó'yé gínthaa'idáho wóekhəge'nami kin bí'amídí.

Wáy wəndi Paul óeyoe'an hewänbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'áhkí in Asia nangewin t'owadi naa díyoe'an, Phygelus-ádi Hermogenes-ádi indi wänbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóví'piye' dáyyúusu'o' in Onesiphorus-vi k'aygi'inbí'piye' nasehkanápúwídí, idá naa háyánnanho díbo'aawówá'an, hedá tobá náá pan tewhá ee owhi'än wänbo wídiwóeda'pí. ¹⁷ Nawóeda'ívi'wedi náá Rome-piye' na'ää, hedí napówá ihaydá ihe'yidibo naa dítuwämáa díshaa píhay. ¹⁸ Naa dáyyúusu'o' owáy i t'á'gi thaa napówá ihaydi Na'inbí Sedó ivi'piye' nasehkanápúwí. Úbo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádi naa-ádi gayi' ihaydi idi báyéki díkhəge'nannin.

2

Timothy únkəy'ä' híwó' Yóesigí' it'óe'amí'in

¹ Naví ay, Christ Jesus-di ivi séegísehkaná únmuu'in dímägi, hedí ná'indibá wóekay'amí. ² I háäwí naadi báyéki t'owa dováyhá'andi' unt'oe, hedí náá ná'i unt'oe'ibá wáy-á t'owa ováyhəphadə-i, indá dínkəy'ä' háädi wänbo t'áhkí háa dínwó'nän waa dívikanhúuwí'indá dímuní'in, hedáhá' indá wá' dínkoeđí-wé'ge'in t'owa-á ováyhá'amídí.

³ Ú-á wí sundado Jesus Christ-vi' waagi'ba unmuu, hedího naa dont'óephadəe waagibá u wá' úkhəy'ä' unkhəy'múni'in igí' mánt'óephadə-ídi. ⁴ Wí sundado namuu'i-á wa'dí háa óeyón waa i'odibo há'to iwedi iyáa'amí i'amídí háa in sundado dimuupí'in dívi'o waagibá, gá ivi p'ó'déđí' ihihchannamí'in nada'dän. ⁵ Hedá to'wí i'ádāamā'i-á háa únkəy'ä' waa i'ádā'opídá há'to háäwí in dit'anpo'in ovāymā'i' óemāāni. ⁶ Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'óe'andi-á unkhəy'ä' i páadé'i namúni'in i háäwí napaa iwedi ihónídi. ⁷ Híwó' bí'ánshaa'amí ná'i wítumáa i'gedi, hedánho Na'inbí Sedódi híwó'di ka'powa wóemāāni háäwí t'áhkí útáy'i' unka'pówá-ídi.

⁸ Jesus Christ-vi'gedi bí'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-vi áy iwedi'ibá namuu. Ná'i-än namuu i híwó'di tuu ivi'gedi t'owa dováy't'óe'o'. ⁹ Ná'i tuubá namuudi t'óephadəe iwe o'än, hedí wí yanákíandi waagibá náá pan tewhá iwe owhi'än, hewänbo Yóesi Táđávi tuu-á únkaydi wí'únwhimuupí. ¹⁰ Tobá háa naa dínpó' wänbo dáyyäá'o' in Yóesi Táđáđi ováyde'mannin dimuu'in dováykhəge'namídi hedánho in wá' Christ Jesus-di ováy'aywoenídí, hedího hánhay wänbo t'áhkí sa'wó'də' nana' diwe ditháa-í. ¹¹ Ná'i hí' náá otúní'i-á ta'gəndə' namuu: Christ-ádi gichuudá i-áđibá wáy na'än diwebá giwówákwo'ni. ¹² Ívit'óephadəy'ää'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyēeni. Hewänbo i wí'áytaapí gin gitúđáho', i wá' natúní na'in wänbo-á wídítaapí'in. ¹³ Tobáháa na'in háa gínkhəy'ä' waa wí'ívi'anpí wänbo', i-áho háädi wänbo t'áhkí háa unkhəy'ä' waa i'o', gá wí'únkoeđipídán i'égó'amídí ivi hí' natú'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihúuwí'in únkəy'ä', hedí in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

¹⁴ Ú-á úkhəy'ä' in méesate'in t'owa ná'i háäwí wítu'an ní'gedi ováy'ánshakannamí'in, hedá Yóesi Táđávi páadépiye' kay'indídá ováytu'áamí tuu i'gedida' wídívítuhánmá've-ípi. Han dívítuhkanmáadáho' wídínchə' muupí, hedí in to'wén dívít'óyande'inbí ánshaa-á ováywänpipeđee'o'.

15 Häädi wänbo uví t'ôe áyíngidi män'âamí hedânho Yôesi Tádá natúnídí híwó' bi'annin, hedá háa bi'o'in namuudi wí'unwóda'ípi, hedá Yôesi Tádávi ta'gen tuu ûnmuu'i t'owa ta'ge ovâyit'ôe'âamí. 16 In t'owa Yôesi dâya'a'ginpi waa dívihée'o'inbi'wedi hedá to'wên inbí hí' dínchâ'muupi'inbi'wedi biyâa'amí. Ha'wâa'i hí'dí t'owa Yôesivi'wedi shánki ovâyya'o'. 17 Wí phée nawówa'pi' nawadedi'dá i khowa óehá'dândo waagibá, ná'in t'owavi hí'áho t'âmápiye' dínwadedi', hedí handidi t'owa ovâyhá'dândo'. Hymenaesus-áqí Philetus-áqí wên wíye sená' damuu in ha'wâa dívihée'o'in diwedi. 18 Indáho in ta'gen namuu'in diwedi dányâa'an. Kinnân datú': Christ-ví'piye' ívíwhâyü ihaydiho giwáywówápóe waabá ho gínpóe, hedího owáy gichuu ihaydáho na'inbí tuu'ú wígiwáywówápúwípi. Inbí tuudiho báyéki t'owa inbí whâyü iwedi ovâyyaakanhon. 19 Hewänbo Yôesi Tádávi tuu ûnmuu'i-áho wên kay'in tepú na'ingí' dínk'ú' waagi'inbá namuu, hedí iví tã'nin diwe kinnân ûnta'muu:

Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in.

Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wên t'âhki ditú'nin Na'inbí Sedóvi'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóy'ní'in dínkhây'ã'.

20 Wí kodit'owa namuu'ivi tewhá ee wí sã'áwé ûnsaa óeodí háa kwã' ts'ã'ídi napa'andi', hedí ná'i sã'áwé-áho i hääwí shánki híwó'di namuu'i' óesaa'ígí' namuu. Hewänbo wá' wíyá sã'áwé-áho phédá nap'odá napa'andi' nasaa, hedí i-áho i wâhphade híwó' namuupi' hääwí óesaa-ígí'-á namuu. 21 Hääwí yã'dâapi' namuu'ivi'wedi ívíyâa'andá, handidi i sã'áwé hääwí híwó'di óesandi waagi'bá gimúni, hedá Na'inbí Sedóvi'indáho ta'gendá gipúwí, hedí idiho wí t'ôe dímäni ígí' íví'amídi, hangí' ívíkhây'odi, hedí ná'i t'ôe dímä'i-á híwó' íví'amí.

22 Ná'i híwó'pi' taachan wáy wên e'nún dâymáa'ivi'wedi óyâa'an. Shánkídi bikhää-i uví wówátsi ta'ge mánhúuwídi, hedá Yôesivi'piye' biwhâyü'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyseégíhúuwídi, hedá indádá tsaaginpídiibo-á untháa-ídi. Kin bi'andá in to'wên yã'dâa'in inbí pí'ná khó'yé dimuudi Yôesivi'piye' dívíyúusukanmáa'in waagi'inbá unmúni. 23 T'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá hääwí wänbo wídínhanginnáhpí'in dimuu'indá dívítuhkandodi wí'ovâyit'óyaanípi. Ha'wâa'i hí' dâypiyemáa'in dimuu'indá wí'ná táye dívíwänpit'ayyaa'o'. 24 Hebo to'wên Na'inbí Sedógi' dívít'ôe'o'indá wídínkhây'áhpí t'aytuhkannin dimúni'in, hewänbo shánkídi t'âhki t'owa-áqí híwó'nin dimúni, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atã'indá dimúni. 25 Dínkhây'ã' in to'wên Yôesivi hí' ónséegi'opi'in ovâythayyami'in piháa díví'o'in, hewänbo kin ovâythayyodi t'ayginpídiibo' ovâyhée'âamí, hedí ma'dânho Yôesi Tádádi ovâykháge'nami inbí t'aywó'di dâyyoe'amídi, hedânho in ta'gen namuu'in diháhpúwídi. 26 hedí kindídháho inbí hangintan dâywáykéyí, hedá Penísendivi'wedáho dívíyâa'amí. Idá wên phay ovâyku'ú' waagibá i'andi iwe diwhêe, hedího iví pan waagi'inbá dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúw'ín i t'ã'gi thaa napowa'ã' ihaydi

1 Naa oda' ná'in wítukankháymáa'in úhanginnáni'in: I t'ã'gi thaa napowa'ã' ihaydi báyéki kây'in napuwagí'tóe. 2 T'owa-áho wí'bo dívípiseégíkhâymaa hedá inbí chã' ní'gedíqã' díví'ánshaakhâymaa.

Indá dívíyêngikhâymáa, kw'áye-á dívípitegekhâymáa, t'owa-á t'âmägi-á ovâytukankhâymáa, inbí yíyá'indá tádá'indá wí'ovây'a'geenípi, kú'daa-á wídívímäänípi, Yôesiví hääwí-á wí'ôn'a'geenípi. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovâyseegi-ípi, häädi wänbo t'ähki dívíyá'be-í'in didá'í, pí'wên t'owaví'gedá yanáki-á dihi'yêni, háa diwänpichaa waagá dívíkhâymáa, háa'wänbo dimúni, hedá i hîwó'di hääwi namuu'í-á dáy'táy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'inbí hânmin dínmuu'inbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'apnídibo hääwí t'ähki dívíkhâymáa, dívípíhúu-í, Yôesi Tádá dáyséegímá've-ívi'wedí indá'ba dívípíhíhchannamí'indá didá'í, ⁵ indáho Yôesiví'näpiye' dimuu waabá dívíkanhúuwí, hewänbo háawin ívi kay ünmuu wänbo wídínhanginnánípi. Ha'wâa'in t'owaví'wedí biyâatää-í.

⁶ Wáy wên ha'wâa'in inbí hôeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä'ánshaapi'in dimuu'in díthaa eeye, kwiyä' báyéki'taywó'di dáy'máa'in hedá t'âmägi' hîwó'pí' taachandi ovâykaygimáa'in, hedí ná'in kí'min kwiyä' in dihôeyó'indá dívisó'dinde' inbí háhkan ovâywhäyü'amídí inbí'näpiye' ovâyamá'ídí. ⁷ Ná'in kwiyä'didá in hôeyó'in háhkannin ovây't'óyandedí häädi wänbo t'ähki wíyá shánki dida' diháhpúwí'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwí. ⁸ Hâ'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dáyyoegi'o', hân'oe Jannes-ádí Jambres-ádí Moses-ví hi' dányoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánshaa yä'dâapi'dá' dínmuudi inbí whäyü Yôesiví'piyeho wídínchä'muupi. ⁹ Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to hîwó' dínpuwí. Iwebo nakeepúwí ánshaapi'in dimuu'in, in wíye senä' Jannes-ádí Jambres-ádí dänpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in ûhanginnândi hîwó' ikanhúuwí

¹⁰ Hewänbo údá áy'ingidi ho naa dímu' háa dáykanhon waa, hedího ûhanginná hääwí in t'owa dovâyhá'o'í, hedá háa naví wówátsi donhon waagidá, hedá hääwí ipiye' dáykhääde'indá, hedá háa dáywhäyunde'indá, hedá háa dáybo'atä'o'indá, hedá háa t'owa dovâyseegi'indá, hedá háa dáyyää'o'indá. ¹¹ Hedá dímu' háa t'owadi naví whäyü dínmuudi díyanáki'annindá, hedá háa índi dí't'ôephadekannannindá. I búu'ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dínpóe. Hebo tobá díyanáki'an wänbo?, Na'inbí Sedódi ná'i hääwí t'ähki iwedí dín'aywon. ¹² Hedá to'wên t'ähki dida'in inbí wówátsi dáyhúuwí'in Yôesi Tádá óehíhchannäänídí, in wá' Christ Jesus-ví'in dimuudiibo ovâyyanáki'kankhâymáa. ¹³ Hedí ná'in yä'dâapi'in t'owa dimuu'indá hedá in t'owa dáyhôeyóhá'o'indáho shánki p'ándiki'inho dipuwagi'toe. Ná'indá wáy-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyyaakankhâymáa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedíba dívípiyâakankhâymáa.

¹⁴ Hewänbo u-á ûhanginná to'wídi wóehá'annin. hedího téegi'taagi háa unháhpóe'in diwe hedá háa biwhäyunde'in diwá bitsaakêeni. ¹⁵ Híyää'í unmuu ihaydi waabo ná'í ta'kan Yôesi Tádáví'wedí na'ää'í' ûhanginná, hedí ná'í ta'kan namuu'ídíba wóehá'o' háa Christ Jesus-ví'piye' biwhäyundedí wôn'aywoeni'in. ¹⁶ Hääwí t'ähki Yôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'í-á i Yä'dâa'í P'oweaahâvi'wedí na'ää'dida' namuu, hedího báyéki'nachá'muu díkhäge'namídí in ta'gen namuu'in giháhpúwídí, hedá háa hîwó'pí' ívi'o'in dínthayyamídá, hedá in ta'ge'in p'ôe namúni'in dínkeeyamídá, hedá háa í'ge ívihuwi'in díh'ámídá. ¹⁷ Hedího ná'in háhkan gihádího na'in Yôesi Tádá'í'

íví't'óe'o'indáho hääwí t'ähki gíntáy'i' âymáa heđânho híwó' igí' íví't'óe'amídí, heđi hangí' wiyá hääbo wígínte'dée-ípí.

4

1-2 Yöesi Tádávi páadépiye' heđá Na'inbí Sedó Jesus Christ-vi páadépiyá wítumáa kinnân bi'amídí: Yöesivi tuu t'owa ovâyttuphadé-í heđá hääđi nanân wânbo unkhâymuní kin bi'amídí. Híwó'pí in t'owa díví'odá ovâythayyami, heđi ovâytu'âami ha'wáa wídívi'âamí'pí'in, hewânbo i híwó'di namuu'ida' dívíkanhúuwí. Hääđi waa kin ovâyhá'odi indádí bibo'atá'âami. Ná'i kin wâyttumáa gá Na'inbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'öenidân háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, in diwówayi'indá in ho dichuu'indádí, heđi kin ikhâymaa owáy nawáypowádí nap'ó'dedí'sogedee ihayđi. 3 Heđiho náä úkhây'ä' Yöesi Tádávi tuu t'owa ovây't'óe'âami'in, gá wáy wí thaa naná' diwáho in t'owa in ta'gen háhkan namuu'in há'to dit'oyandá'í, hewânbo shánkídi báyéki hōeyó' in háhkannin ovâyttuwákhâymaa, heđi dívíwânpihíhchannamídí didá'í ná'in háhkannindi ovâyttu'âami'in hääwí dit'öeda'idá'. 4 Heđá in ta'gen namuu'in wídit'óe-ípídi díví'oyephohtidikhâymaa, hewânbo i hí' ta'gen namuup' pehtsiye waagi'ba namuu'i' dit'óe-ídi díví'oyepohkhuukhâymaa. 5 Hewânbo u-á úkhây'ä' ta'gedá' bí'ánshaa'amí'in, heđá mánt'öephadendedá biyää'amí, heđá t'ámäpiye' unyëni Yöesivi híwó'di tuu in t'owa ovây't'óe'âamídí, heđá in t'óe Yöesidi wóeyönnin híwó'dá bikanhúuwí.

6 Ná'i hääwí wítu'an gá náäho Yöesigi' naví ün'p'oe donts'anča'khâymaadân, naví wówátsi dáypákhâymaa, ihayđiho naná náä oepáa k'aydidi dáyyaa'amídí. 7 Wí tsaa'i háa wí ää'i hânho isó'dinde waagibá naa wá' dáysó'dée Yöesivi híwó'di t'óe dön'amídí, heđá háa diyón waagá dönbowa, heđá i hääwí ívívihâyunde'i-á dó'áyingi'an. 8 Heđiho in to'wên díví'äadedi páadé dipowá'in wí hääwí dit'anpo' waabá, naa wá' hääwí naagi' dinte'kw'ódi'i' donkekhâymaa, gá naví wówátsi ta'ge donhondân. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâyttukankhâymaa'i háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, heđi idáho ná'i dinte'kw'ódi'i' naa dímmáni, hewânbo naada'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge hayđi öetsikha'máa'in nawáy'ää-ídi, innân wá' hanbá ovâymmáni.

Wên t'owavi'gedi Paul itq'nan

9 Bisó'dée-í hanwaapídi'bo naví'piye' un'ää-ídi. 10 Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi hääwí shánki iséegídiho', heđiho oe Thessalonica búu'úpiye' namáa. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namáa, heđá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. 11 Náä-á Luke-da'mân naa-ádi na'än. Mark-á náamá'í, i-á ünkoedi naví t'óe iwe díkhäge'namí'in. 12 Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. 13 Heđi un'ädi naví k'ewé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-vi'we donyoe'annin dímmá'í, heđá naví ta'di-á wá' dímmá'í, hewânbo shánkídi i púye eedi nata'muu'i' ta'di-á.

14 Alexander i kwáku'di ihääwípa'idá naa báyéki díyanáki'an, heđiho i híwó'pí' dí'andi namuudi Na'inbí Sedódáho báyéki öetuchänukhâymaa. 15 U-áho há'i senbí'wedi ó'áyingi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoe'gi'andi.

16 Páadé naa díttuyó'diwekándi naa wí'bo dá'y'aywoenídí dáyhée'an dihayđi tóebo wí'iwínupí naa díkhäge'namídí. T'ähkídi'bo díyoe'an. Naa oda' Yöesidi

ovây^oowóyé-í^oin tobá han díví^oan wänbo^o. ¹⁷ Hewänbo Na^oinbí Sedó-á naa-ádí nayídi idân díkhäge^onan, hedá in kay-á dímägi t'ähkí iví tųų t'owa dovâyt^oôe^oamídi, hedího t'ähkí in Hudíyo dimuupí^oin iwe diyí^oin dit^ooe. Hedí Yôesídi naa dín^oaywon, wí to^owí wí khänbí wäă iwedí óewhahkê^o waabá naa dí^oan. ¹⁸ Hedí Na^oinbí Sedódáho t'ähkí i híwó^opí^o t'owadi díkhây^omáa^oin dida^o iwedi díwhahkéyí, hedá idá oe makówá wáy i natsonnán diwepiye^o bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähkí t'owa dínkhây^oă^o kw'áayébo^o óemá^ove-í^oin. Hamân.

Wí sengitųų namuu^oi^o

¹⁹ Priscilla-á Aquila-á ovänsengitų^oâami, hedá in Onesiphorus-ví k'aygiwindá wá^o. ²⁰ Erastus-á oe Corinth búu^oúbo iwóyí^o, hedí Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu^oú iwá dóyoe^oan. ²¹ Bisó^odêe-í wa^odi nate^onúpóepídíbo^o unpówá-ídi. Eubulus-dá wóesengitų^oan, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähkí in wé^oge^oin tí^oúuwín páadé^oindá inbí sengitųų wónsan.

²² Na^oinbí Sedó Jesus uví pí^onă khó^oyé mänmä^ove-í, hedá iví séegísehkanä-á wóemăäní.

In Ta'nin Paul-di Titus Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i nã'in ta'nin dótã'do?. Naa Yôesi Tádávi t'ôe'i hedã Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-á omuu. Naa dísan in to'wên Yôesi Tádáqí ovâyde'manninbí'piye?, hedânho dovâykhãge'namídí shánkí iví'piye? dívíwhâyú-ídí, hedã in ta'gendá dovâyhá'amídá, hedânho háa Yôesi nada? waagi inbí wówátsi dâyhúuwídí. ² In wówátsi nahándepí'in gín'ã'in âytsikha'máa âykeyídí. Yôesi-á wí'ihôeyó'opí, hedi hãn'oebo iví tuu imãgi kí'min wówátsi dímdãánídí, ³ hedi híwó? naná? dihaydí i'gedí díhangin'annan. Yôesi na'inbí aywondídí naa díyôn hedã dísóge ná'i tuu t'owa dovâytuuphadé-ídí. ⁴ Naadi u Titus wíntã'do?, u-á naví ta'gendi ay waagibá wíchãa, naa dáywhâyunde'ibá u wá? biwhâyunde. Yôesi i Tádã-ádí hedã Christ Jesus na'inbí aywondí-ádí séegísehkanã wóemãäni hedã wóekhãge'namí ánsahaaginpídíbo? unchã'nídí.

Háa Titus oe Crete p'oyãadi i'qamí waa

⁵ Naadi oe Crete p'oyãadi iwe wíyoe'an hedânho háãwí iwe wa'di natáy'i bí'amídí, hedã méesate'in tsonnin t'ãhkí búu'ú eeye ovâykw'ôenídá. Kinnân hêe wítu'an: ⁶ Wí méesate'i tsondi-á ûnkây'ã? wí sen to'wídí wãnbo wí t'aywó'di wí'ônshãa-ípi? namúni'in. I-á ûnkây'ã? wí? kwee-ádídá? nakhóhtsaachã'ni'in, hedã iví ây-á whâyú'indã? dimúni, hedã ná'in âyví'gedí t'owa wídítunípi háa diwãnpida? waagi díví'o'in hedíháa t'óyanpí'in dimuu'in. ⁷ Wí méesate'i tsondídá Yôesiví t'ôe òn'âyínmáa, hedânho otú waa ûnkây'ã? wí sen to'wídí wãnbo wí t'aywó'di wãnbo wí'ônshãa-ípi? namúni'in. I-á wína'ãanípí idã'mân in ta'gen imãa'in, hedã wesebo wínat'aayyaapúya'be-ípi, hedã suwãto'í? háa tsaãto'í? háa nachã'ha't'aa'í? namúni'in wí'ûnkây'ãhpi. ⁸ Shánkí dí ûnkây'ã? iví k'aygídi nat'owaséegít'ôení'in, i yã'dãa'i namuu'i-á iséegí-í, hangintã'di-á namúni, iví wówátsi-á ta'ge ihúuwí, háãwí Yôesi natsonpóe'i-á háãdi waa i'ãamí, hedã áyíngídi iví wówátsi ihúuwí'in ûnkây'ã?. ⁹ Yôesiví hí? whâyúwó'di ûmmu, hediho i méesate'i tsondi-á háa nahãhpóe waa ná'i hí? ipiye? iwihâyúhúuwí, hedânho in wé'ge'in t'owa ovâykhãge'namídí ná'in ta'gen háhkan dipiye? shánkí dívíwhâyú-ídí, hedã in to'wên ná'in háhkan dáyséegí'ãnpí'indã piháa dí'ánshaamuu kin ovâythayyamí.

¹⁰ Han i méesate'i tsondi ikanhúuwí gá báyéki t'owa-á t'óyanda'pí'indã? dimuudãn, hedi inbí hí-á wídínchã'muupi, hedi inbí hí'dí wã-á t'owa-á pihãa ovây'ánshaakando?. In Hudíyo dimuu'in shánkí wãnbo há'min dimuu. ¹¹ Nakhây'ã? ná'i kí'bi hí? ây'ahkhãa-i'in, gá háãwí dínkây'ãhpi? dâyhã'o'dãn hôeyó'dí dâywãnpichã't'aanídí, hediho báyéki tádã'indã yíyá'indã inbí ây wóegé ovâypedee'o?. ¹² Wí Crete-wi sen wãnbo?, i-á inbí khuu i'gedí itumakhe'o'í? namuu'i natú, "In Crete-wín háãdi wãnbo t'ãhkí díhôiyo, khãn t'ayyaa'in waagi'inbã dimuu, bãa'in de'de'in dimuu." ¹³ Ná'in inbí'gedí natú'indã ta'gen namuu. Hediho u-á úkhây'ã? kaygí'di ovâytumakhe'ãmí'in hedânho inbí whâyú Yôesiví'piye? ta'ge dínmúndí, ¹⁴ hedã wídây't'óyaanípídí in Hudíyoví pehtsiye-ádí hedã i tsonttu in t'owa in ta'gen namuu iwedi dívíyãa'annin dâypipaa'i-ádí. ¹⁵ In to'wên yã'dãa'in dimuu'ingí? háãwí t'ãhkí híwó'di namuu, hewãnbo in yã'dãapí'in dimuu'in

hedá widíwíwhäyundepí'ingí'-á hääbo híwó'di widínmuupí. Nää'inbí ánsaa wänbo yä'däapí' dínmuudi widínhanginnáhpí wé'í wí híwó'di namuu, wé'í wí híwó'pí' namuu'indá. ¹⁶ Yösi dáytaa gin ditü', hewänbo háa divíkanhon waagidi nakeepo' ta'gendi widáytaapí'in. Daháa díví'o', wídi'a'gingháhpí, hedá hääwí híwó'di namuu wänbo díví'amí'in widínkoedipí.

2

In ta'gen háhkan namuu'in

¹ Hewänbo uvi'wän úk'öe t'owa ovâyhá'amídi háa inbí wówátsi dáyhúuwí'in, in ta'gen namuu'in divíwhäyümá' dihaydi. ² Saydöe ovâyhá'amí widisuwát'öenípídi, hedá híwó'dá inbí wówátsi-á dáyhúuwídi hedânho t'owađi ovây'a'geenídi. Ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídi, hedá in ta'gendi whäyü-ádi séegi-ádi dáyamá've-ídi, hedá tobáháa napo' wänbo dívíyää'amídi. ³ Hedá kweeyöe-á wá' ovâyhá'amí háa inbí wówátsi dáyhon waagidi dáykeeyamídi Yösi dáy'a'ginghonnin. Wây-á t'owaví'gedi yanákíwó' widíwí'má've-ípi, hedá suwato'in widímúnípi. Indá dínkhây'ä' hääwí híwó'di namuu'í dáyhá'amí'in, ⁴ hedânho in shánki ts'aamin kwiyä' ovâyeyeyé-ídi inbí senä'dáđi inbí äy-ádi dâyséegihúuwídi, ⁵ hedá hanginta'nindá dimúni, yä'däa'in wówátsi-á dáyhúuwí, inbí k'aygi-á híwó'dá dáy'áyingi'amí, diséegit'öeni, hedá inbí senä'dá dáy'a'ginnami. Han díví'odí to'wí wänbo há'to' ünkoedi-í híwó'pí ihée'amídi Yöesiví tųü i'gedi.

⁶ Hanwaagibá in senä' shánki ts'aamin dimuu'in kaygi'di ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídi. ⁷ T'ähki ü bi'o'í híwó'da' bí'äämí, hedí handídi ná'in shánki ts'aamin dimuu'indi wóemúndedi uđi ovâykeeyamí háa indá dínkhây'ä' díví'äämí'in. Ovâyhá'odí in ta'genda'ba' bihée'amí, hedá ovâykeeyamí pín ta'ge haydi biwhäyunde'in. ⁸ Uví hí' ta'ge'ida' úmúni hedânho tóebo wí'ünkoedi-ípídi wóetusúu'amídi. Handídi to'wí uvi'näpiye' namuupí' nawóeda'púwí, hääwí wänbo híwó'pí' wí'ishaadepidí na'inbí'gedi natúnídi.

⁹ In pant'öe'in dimuu'in ovâyty'â'amí inbí tsonninbí tųü dáy'tóyaani, hedá i t'öe dáy'o'ídi inbí tsonnin ovâyihhchannami, hedá wá' wídivítuw'hännámípi, ¹⁰ hedá wídivísä'mâamípi. Shánkídi dáykeeyamí sãhto'indá höeyó'indá wídimuupí'in, hedânho háa inbí wówátsi dáyhon waagidi nakeepúwídi i hääwí Yösi na'inbí aywondiví'gedi äyhá'andi' sa'wó'di namuu'in.

¹¹ Yösi Tádáđi iví séegísehkaná na'in dínkeeyan, hedí ná'í séegísehkaná-á ünkoedi t'ähki t'owa ovây'aywoenídi. ¹² Hedí iví séegísehkaná iwedi giháhpöe ná'í a'gingháhpí hääwí Yöesiví'piye' iví'o'í' äyyoe'amídi, hedá i híwó'pí hääwí in t'owa Yösi dáytaapí'in kay'indi dikanda'í-á äyyoegi'amí, hedí náä oepáa k'aydi na'inbí wówátsi ta'gá hedá hanginta'dídi äyhúuwí, háa Yösi nada' waa. ¹³ Hedí gitsikha i hääwí híwó'di Yöesídi dipägít'öe'í', hedí kinnân namúni: Jesus Christ nakeepúwí iví sa'wó'di kohthay wóegé, í-á i hay'í Yösi-á hedá i dín'aywondi-á namuu. ¹⁴ Í-á na'ingí' ipimági na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'äđi-ídi hedá ná'í t'aywó'di dínýää'amídi, hedânho ta'gendi iví t'owa gimúnídi, hedí pín ta'ge haydi gida'ídi híwó'da' ívikanhúuwídi.

¹⁵ Ná'í hääwí i'gedi t'owa ovâyhé'e'amí. Kaygi'di ovâyty'â'amí háa díví'äämí'in, hedá in to'wên híwó'pí divíkanhonnin ovâyta'gep'öegésaani. U-á úk'öe kin bí'amídi, hedânho to'wí wänbo wí'ünkoedipídi wóe'a'ginghánú-ídi.

3

Háa Titus-di in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ovâyhâ'ami waa

1 Ihayda' in t'owa ovây'ánshaakannâami t'ähki in nange'in tsonkhuu dâymáa'inbí khómapho' dívíkw'óeni. Dínkhây'ä' di'a'gint'óení'in, hedá dikhâyúmíni háäwí t'ähki híwó'di namuu'i' díví'âamídi. 2 Ovâytu'âami wây-á to'wênbi'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá wídívítuhkanmá've-ípi. Shánkídi ún'p'oe kháapi'in dimúni hedá t'ähki t'owa-ádi a'gindibo dívíhúwí. 3 Gínkhây'ä' kin waagi íví'âamí'in, gá wâymuu na'in wá' hangintáhpí'in gimú'dedân, hedá t'óyanpí'indá gimuuwân, in ta'gen namuu iwedi gihângepóewân, háa na'inbí túu'ú iwe gichaa waagida' íví'odi wí'bo ívípíhíhchanmádi ná'i híwó'pí' háäwídi na'in dípanhógi waa gínpóe, na'inbí wówátsi-á t'ähki yä'dâapída' íví'owân, githúut'óewân, wây-á t'owada' dí't'aywân hedi na'indi wá' indá äyt'aywân. 4 Hewänbo Yóesi na'inbí aywondída' dínceeyan i-á t'owa-ádi híwó'di namuu'in hedá inbí'piye' séegi-á imáa'indá. 5 Hediho dín'aywon, hewänbo na'in híwó'di háäwí íví'annin namuudá yoe, íví sehkanä únmuudân dín'aywon. Dí'owídi' waagibá wówátsi ts'âamin dímägi, hedá i Yä'dâa'i P'oweahâadá ts'âamin waagi'inbá dípa. 6 Jesus Christ na'inbí aywondi na'ingí' í'annin namuudi, Yóesi Táadá i Yä'dâa'i P'oweahâa báyéki dímägi. 7 Hediho Yóesi Táadá íví séegísehkanä únmuudi dícháamaa t'aywó'di wí'âyamápi waagi, hediho in wówátsi nahánde'pí'in gítsikha'in äykéyi. 8 Ná'i otú'i-á ta'gen namuu, hedi oda' udi in t'owa ihayda' i'gedi ovâyhí'má've-í'in, hedânho in Yóesiví'piye' ho dívíwhäyunde'in háädi wänbo t'ähki híwó'da' díví'âami.

Ná'i otú'i-á híwó'dída' namuu, hedá in t'owa t'ähká ovâykhäge'do'. 9 Hewänbo in to'wên hangintáhpí tsika dívítsika'máa'in wí'ovây't'óyaanípí, hedá to'wên inbí thehtáy pahpá'inbí kháwä' i'gedi ihayda' dívíhée'o'indá, * hedá to'wên Moses-ví tsontu' i'gedi dívíwänpítuhkando'indá. Kí'bi hí'dá tóebo wí'óekhäge'dopi hedi wínachä'muupi. 10 Wí to'wí piháa iwhäyundedi nat'owawiyet'óe'i namuu'i' undádi nayída' náatu'ami han wí'i'ámípi, hedi natáyda' wiyá hanbá náatu'ami, hedi it'óyanpída' náayoegi'ami. 11 Úhanginná wí to'wí kí'bi namuu'i-á t'aywó'to'ída' namuu'in hedá in ta'ge'in p'óe i'gá wínamánpí. I-á wí'bo únpihanginná híwó'pí ikanhonnin.

I t'ä'gi hí' Paul-di Titus ónta'nandi'

12 Háa Artemis háa Tychicus uvi'piye' dósankhâyamáa, hedi owáy wé'i wí napówa' ihaydá, bisó'dé-e-í oe Nicopolis búu'ú díyay-ídi. Naa dáy'ánshaamági náá te'nú iwebo dáywóyi'nídi. 13 Zenas i sen i tsontu' itaa'i namuu'i-á hedá Apollos-á wáypíye' damán. Bisó'dé-e-í ovánkhäge'namídi hedânho háäwí wänbo wí'dántáynípídi. 14 Na'inbí t'owa dínkhây'ä' diháhpúwí'in híwó'da' háädi wänbo t'ähki dívíkanhúwídi, hedânho in to'wên háäwí wí'áwí'ín ovâykhäge'namídi. Han díví'opída' inbí wówátsi wídínchä'púwípi.

15 In náwe naa-ádi dikw'ó'nindi inbí sengituu wónsan. Uda' in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhäyundedi na'in díséegi'in ováysengitú'âami. Yóesi Táadá séegísehkanä t'ähkídi'bo bínmá've-í.

* 3:9 Námú'dí i thaykang' hí' 1 Timothy 1:4 iwe natá'muu'i'.

In Ta'nin Paul-di Philemon Ônta'nannin

1 Naa Paul omuu⁷i' opannän Christ Jesus-gi⁷ dáy't'ôe⁷odi. Naa-ádi hedá na⁷inbí t'í'úu páadé⁷i Timothy-ádi Ƴ Philemon wínta⁷do⁷, Ƴ-á na⁷inbí t'í'úu wíséeg⁷i hedá na⁷inbí t'ôe iwe díkhäge⁷do⁷i-á unmuu.

2 Hedá in méesate⁷in t'owa uvi k'aygi díwíwé⁷ge⁷o⁷in wá⁷ änta⁷do⁷, hedá na⁷inbí t'í'úu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundado na⁷inbí hänge nawindi díkhäge⁷namídi waagi⁷bá namuu.

3 Yôesi na⁷inbí Tádádá hedá Na⁷inbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkanä wovây mááni hedá wovâykhäge⁷namí ánsaaginpidíbo⁷ ikwo⁷nídi.

Philemon-bí séegí ünmuu i⁷gedi ônta⁷do⁷

4 Philemon, häädi wänbo wínyúusu⁷an ginhay Yôesi igi⁷ dáy't'ôemáa⁷i dókú⁷daa⁷o⁷, ⁵ dínhanginpóedí uvi whäyü Na⁷inbí Sedó Jesus-ví⁷piye⁷ úmuu i⁷gedi, hedá wá⁷ dínhanginpóe Yôesi Tádávi t'owa t'ähki⁷ Ƴdi ováyséeg⁷i⁷in.

⁶ Ƴ-ádi naa-ádi handa⁷ änhwäyunde⁷, hedi naa dáyyúusu⁷o⁷ ná⁷in whäyü gänmuu⁷indi wóekhäge⁷namídi shánki wänbo úhanginnánídi t'ähki i híwó⁷di hääwi ánmáa⁷i⁷ Christ wé⁷ge gamuudi. ⁷ Navi t'í'úu páadé⁷i⁷, Ƴdi Yôesi Tádávi t'owa inbí pí⁷nä khó⁷yé ovâyihhchannan, hediho uvi séegí mánmáa⁷idi naa wá⁷ díhíhchannan, hedá báyéki díkhäge⁷nan sen waa o⁷äñídi.

Paul-di Philemon óedaa⁷an Onesimus óséegíkéyídi

⁸⁻⁹ Hediho wí⁷nä táye ánséegíhondi hääwi bí⁷amídi wída⁷khây máa. Tobá Christ-di dínk'ú⁷ wänbo thay⁷eedi wíyóenídi háa úkhây⁷ä⁷ bí⁷amí⁷in, wén tsonttu wímáánívi⁷wedi naadi wíwänpida⁷khây máa. Wí⁷ú⁷óde-ípi naa Paul sedó omuu⁷in, hedá Jesus Christ-ví⁷ omuudiho⁷ opannän. ¹⁰ Wí hääwi Onesimus-gi⁷ mân⁷amídi kaygi⁷di wída⁷máa. I-á navi e⁷nú waagi⁷bá dínmuu, naa wa⁷ náa opannän dihaydibo⁷ iví tádá waagi⁷bá opóedí. ¹¹ Tobá i-á páadé⁷di ugi⁷ úchä⁷póepi wänbo⁷, náa-áho wí⁷gíndígi⁷ ugi⁷-ádi naagi⁷-ádi gänchä⁷póe. * ¹² Náa-á i uvi⁷piye⁷ dówáysankhây máa, hedi báyéki dóseegídi navi pín wá⁷ i-ádíba ihon waagibá ochanpo⁷. ¹³ Yôesi Tádávi híwó⁷di ttu⁷ t'owa dováy't'ôe⁷o⁷in namuudi náa wa⁷di opannändi naa oda⁷wän Onesimus náwe naa-ádi dówóyí⁷ní⁷in, hedänho idi uvi⁷gedi naa díkhäge⁷namí. ¹⁴ Hewänbo naa wó⁷da⁷pí uvi päpidíbo dówóyí⁷ní⁷in. Naa wó⁷da⁷pí wikaygi⁷amí⁷in hääwi híwó⁷di bí⁷amídi, shánki⁷di oda⁷ Ƴ wí⁷bo kin bí⁷amí⁷in.

¹⁵ Ma⁷di Onesimus uvi⁷wedi wí háy tähkída⁷ nawiyedee hedänho uvi⁷piye⁷ nawáymu-ídi hedá Ƴ-ádíba häädi wänbo t'ähki nacha⁷nídi. ¹⁶ Páadé⁷di pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupí, náa-á wí panbí shánki hay⁷i namuu, náa-á na⁷inbí t'í'úu páadé⁷i gänpóe ánséegíhúwígi⁷. Hediho naadi hänho dóseegí, hewänbo Ƴdá shánká náaséegíhúwí, t'owa namuudi hedá náa-á Na⁷inbí Sedó Jesus-ví⁷ namuudá.

¹⁷ Hedi Ƴ-ádi naa-ádi wé⁷ge änt'ôe⁷o waagibá unchäädáho⁷, Onesimus náseegíke⁷ naa díseegíkéyí waagibá. ¹⁸ Hedi uvi⁷piye⁷ it'aywó⁷nandáho⁷, háa uvi⁷piye⁷ hääwi naphaamuudáho⁷, naa díphahsaaní. ¹⁹ Nábáa naabo ná⁷i hí⁷ dóta⁷kankhây máa: “Naa Paul omuu⁷idi wíwá⁷áa-i.” Hewänbo náa wó⁷da⁷pí wí⁷ánshaakannamí⁷in, Ƴ-á uvi⁷wówátsi-än naa unphaamuu⁷in. ²⁰ Tí⁷úu páadé⁷i⁷,

* 1:11 In kháwä Onesimus-á natu⁷da⁷ “To⁷wí nachä⁷muu⁷í⁷ gin.

Na'inbí Sedó Jesus-áđí wé'ge gamuu, hediho oda' ụdá ná'i híwó'di háäwí wídaa'andi' naa dín'ámí'in. Handiđi Christ-ví'in gamuudi naví pí'ná kǎ'ó'yé naa díhíhchannámí. ²¹ Ná'in tǎ'nin wíntǎ'dó' dínhanginnândi i háäwí oda'póe'i náa'a'ginkhâymáa'in, hedi shánkí wânbo háäwí wá' nâakhâymáa.

Wi sengituu namuu'?

²² Hedi náä wa'di wíyá háäwí wídaa'ámí: Ti wí íve dínkhây'ámí dáywhonwóyí'níđí? Undi dín'yûusu'odiho naa ochǎǎ hanwaapíđibo Yôesi Tádáđí díwáypunmǎáni'in unbíwepiye'.

²³ Epaphras-di iví sengituu wónsan, i-á wá' Christ Jesus-gí'it'ôemáđibo naa-áđíbá napannân. ²⁴ Hedá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hedá Luke-á naa-áđí wé'ge dívít'ôemáa'indi wá' wóesengitú'an.

²⁵ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkaná unbí pí'ná kǎ'ó'yé mǎnmá've-í.

In Ta'nin James Ita'nannin

1 Naa James omuu, Yōesi Tádávi t'ôe'i hedá Jesus Christ i shánkí natsonyi'iví'á. Naadi un tã'di wêege'in Israel t'owa t'ãmäpiye íwadekw'ó'nin wãysengituta'do'.

T'ôephade-ádi hedá whäyu-ádi i'gedi ita'do'

2 Tí'úuwín páadé'in, hânho bíhíhchanpuwave tobáháa bínt'ôephadende wänbo', 3 gá únhanginnândân unbí whäyu wovâytoyindedá shánkí iyããkanháhpúwí'in. 4 Hewänbo háãdi wänbo t'ähki úviyãã'ãamí ta'gendi íkweesenpáa-ídi, hedânho wíyá háãwí wänbo wí'únte'dee-ípi kí'mín ímúnídi.

5 Hedi wéná wí wänbo un diwedí únhanginnáhpídi háa kin i'amí'in, i-á únhkây'ã' Yōesiví'piye' iyúusu'amí'in, hedího in hangintan óemãáni únhanginnánídi. Na'ínbí Sedó Yōesi khãagípi t'owa t'ähki báyéki háãwí napäyi', hedi wí'ovây't'e'yopí dida'póedí. 6 Hewänbo bíndaa'andi, pín ta'ge haydi úviwhäyú-i wovâyãmãáni'in. Wí'úví'áyíngimãáni'pí háa wovâyãmãáni'in háa wovâyãmãáni'pí'in. Wí to'wí pín ta'ge haydi iwähäyunde'pí-á wí p'oe oepiyá nãäpiyá wããdi óechãnumáa'i waagi'bá namuu. 7-8 Wí to'wí kí'bi namuu'iví ánshaa wí'únta'gemuupí, hedi tobá háãwí i'an wänbo híwó' wí'i'ähké-ípi. Hedího i-á wí'únhkây'ãhpí na'ããni'in háãwí nada'póe'i Na'ínbí Sedó Yōesídi óemãáni'in.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu'?

9 Wí to'wí Jesus-ví'piye' iwähäyunde'i namuu'i sehkanäwó'gí wówátsi thaa ihondá únhkây'ã' nahíhchanpúwí'in, gá Yōesi Tádádi kw'áye óesógedân. 10 Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' iwähäyunde'i kodit'owa namuu'i-á wá' únhkây'ã' nahíhchanpúwí'in Yōesi Tádádi áagépiye' óesógedi, gá in kodit'owa dimuu'indá háã áhkónu i'gewi póvi'áy nasaa'i waagibá dihããnídân. 11 I than napeedi natsáwãpóe ihaydi, i tãa t'ähki óet'awende', hedá i póvi-á t'ähká nathanãndedá wíyá sa'wó'di wínamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'i-á wá' hanbá únpo'. Wa'di wíyá shánkí chã' it'andedíbo nahããni.

Híwó'di-á híwó'pí-á, wãhããdãan na'ã'?

12 Wí to'wí óetayinde'i' it'ôephadeyãã'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' ivi tayi' diwedí napee ihaydi wówátsi nahãndepí'in úntsãawhíhkedée-i, wí äã'i páadé napówá'i háãwí híwó'di ikénde waagibá. Yōesi Tãa ivi tuu imãgi kin ovâykhãmáa'in in to'wëndi óeséegí'ingí'in.

13 Hewänbo wí to'wí óetayinde' ihaydi wên t'aywó'nin nakanda'dá wí'únhkây'ãhpí Yōesi Tádá ónchãnú-í'in. Háãwí yã'dãapí' namuu'i há'to únkoedí-i Yōesi Tádá óekannamídi nat'aywó'kandã'-ídi, hedí Yōesi Tádádi wänbo-á to'wí wänbo wí'óet'aywó'dikanyómã'pí. 14 Hewänbo wí to'wí háãwí hânho nada'díbo t'aywó'diwe itóe'ó ikéyídi. 15 Hedi ivi pínã khó'yé nat'aywó'kandã'di, iwedí t'aywó'diho napuyã, hedá shánkí wänbo wíyá it'aywó'dodi pedee iwe napóyã'.

16 Hedânho naví tí'úuwín páadé'in wãyséegí'in, piháa wí'úví'ánshamã'v'e-ípi ná'i háãwí i'gedí. Yōesídi wídítumãapi git'aywó'dikandã'-ídi. 17 Háãwí t'ähki híwó'di namuu'i dímgí'i-ádi, hedá háãwí ta'gendi yã'dãa'idã' namuu'i dínmãyã'dádi, makówádi gínpóyã'. Yōesi Tádá t'ähki i kohthay oe makówá nasaa'i ikhíyé, hedí ná'i kohthay-á háa nakeet'óe waagi na'egópo'

hedá dáy'óhkhuy'ó?, hewänbo Yöesi-á wína'egópo'pí. ¹⁸I-ân napida'di wówátsi ts'aamin dímägi, ivi ta'gen tuu ünmuu'i ívívwhäyü ihaydi. Kin i'an hedânho t'âhki ts'aabi hääwi ipakhâymaa iwedi na'indá in páadé'in ts'aamin gimuu'in waagi'inbá gipúwídi.

Háa Yöesidi na'in dítmáa waa wígiwänpidat'óe-ípi, hewänbo ívi'amí-á

¹⁹ Navi tí'úuwín páadé'in wáyséegi'in, ná'i hääwi wáytu'andi' únhanginnânho'. Hedânho häädi waa íkhâymuní Yöesivi tuu úvít'óyaanídí. Wí'úvívó'onnamípi úvívíe'e'amídí, hedi hääwi hí'índidibo wí'it'aayaapúya'bé-ípi. ²⁰ Git'aayaapóedá Yöesivi tuu wí'ây'a'gindopí, hediho i hääwi i natú' híwó'dí namuu'in wí'ây'opí. ²¹ Hediho t'âhki i híwó'pí' namuu'i' úvíkanmáa'i bínyoe'amí, hedá ná'i báyéki híwó'dí namuupí' unbí pí'ná khó'yé únkw'ó'dí-á bínyaa'amí. Yèngipídíbo Yöesivi tuu bínkéyí. Ná'i tuu-á unbí pí'ná khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedi nasóedi in kay imáa unbí hää wovây'aywoenídí.

²² Hewänbo ivi tuu bín'a'ginnamí, wí'íwänpit'óe-ípi. Yöesivi tuu ít'oedi hewänbo í'ándedi wí'únkhây'âhpi háa natú waa úvív'amí'in, unbí ánshaa-á piháa únmuu. ²³ Wí to'wí Yöesi Tádávi tuu nat'oedi hewänbo i'a'gindopídá, i-á wí to'wí waagi'ábá namuu ip'oetsíwhayedí ivi ts'ay háa únchaa waa imúnde'i', ²⁴ hewänbo tobá ipimú' wänbo', i p'oetsíwhaye namuu iwedi iyáa'an dihaydi, wesebo' ún'ódénde' háa únchaa waagi. ²⁵ Hewänbo wí to'wí Yöesi Tádávi tsontuu híwó' ónt'óyandedí, hedi wí'ún'óde'pí háa nat'oe'in, hewänbo háa Yöesidi oetu'o waagi i'odi, t'âhki ivi tsiyekan diwe nahíhchanpúwí. Ná'i tsontuu-á t'âhki híwó'didá' namuu, hedi t'owa ovâyma'p'âdinde' inbí t'aywó'dí iwedi.

²⁶ Wí to'wí na'ándedi Yöesi óe'a'ginnmä'in, hewänbo hähsó'yó'i namuudá, wí'bo ipihóeyó'o', hedi ivi tsiyekandá háagi' wänbo wí'únchä'muupí. ²⁷ Hewänbo wí to'wídí Yöesi na'inbí Tádá ta'gendi óe'a'ginnmä'i-á kinnân íkhâymaa: In to'wên yíyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiyä' inbí sená' dínchuu'in dimuu'indá idi ováypuwâkhâymaa ovâykhäge'namídí inbí t'óephade iwedi ovâyya'a'amídí, hedá wá' ipí'âyíngi'amí hedânho ná'i yä'dâapíkan in t'owa Yöesi Tádá dáytaapi'in dív'i'o'i namuu'idi wí'óepedee'amípídí.

2

Wíginkhây'âhpi git'owayogit'óen'in

¹ Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ i shánki hay'ivi'piye' úvívwhâyunde'. Hediho wáy wên t'owa shánki híwó' wívinmá've-ípi in wé'ge'inbíwedi. ² Ma'di kinbáho namúni: Wíye sená' unbí méesate ee dats'úndi, i wí' namantomuu óedodi napa'annin, sa'wó'dá na'aamuu, hedi i wí'-á sehkanáwó'dá na'aamuu, ³ hedi ma'di i shánki sa'wó'di na'aamuu'i bín'a'gindi bintumáa, "Hä'i shánki híwó'di púwédé eedi ósoge," hewänbo i sen híwó' na'aamuupí'-á bintumáa, "Owáy hangedibo ówínú, háa navi ân nú'bo ósoge," ⁴ hedáho kin úvív'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánki híwó'di namuu'in i wí'v'wedi, hedânho unbí ánshaa híwó'pí únmuudibo t'owaví'gedí úvív'ánshaa'má' háawín dimuu'in.

⁵ Bít'óyanbe navi tí'úuwín páadé'in wáyséegi'in, Yöesi Tádádí in t'owa ováyde'man in wé'ge'in t'owadi ováytumáa'in sehkanáwó' diwówayi'in dimuu'in, hewänbo shánki kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí

whäyü Jesus-vi'piye dínmuudi. Yöesi Tádá ivi tütü imägi in to'wëndi óeséegi'in i-áqílbá oe makówá dikwó'ní. ⁶ I sehkanäwó' nawówayi'i namuu'i-á bínháawaagimáa. Hewänbo ti wí'únhanginnáhpí'an in kodit'owa dimuu'indidánho wovâyit'l'äämáa, hedá wovâytyyó'diwékáyá'. ⁷ Christ-vi kháwá ün'a'ginmuu, hedí t'owadí in Christ-vi'in ímuu gin wovâykháyá'de', hewänbo in kodit'owa dimuu'indidá ivi kháwá-á ön'a'ginhánunde'.

⁸ Ná'in tsonttū Yöesivi ta'nin diwe nak'öe'in in shánki'in namuu:

Un úvípíséegi waabá, to'wên t'ähki bínséegihúuwí.

Hedí ná'in tsonttū bín'a'gindodáho', híwó' úvikanhon. ⁹ Hewänbo wáy wên t'owadá' in wé'ge'inbí shánki híwó' bínmáadá, handidi úvit'aywó'do', hedí Yöesi Táadí t'aywó'kannin wovâyshaa, gá ivi tsonttū únmuu'in bín'a'ginhánundédán. ¹⁰ Wí to'wí wên wéhpí'indá' Yöesivi tsonttū únmuu'in i'a'ginnanpídá, tobá i wé'ge'i tsonttū i'a'gindo wänbo', hanbá namuu t'ähki tsonttū i'a'ginhánú waabá. ¹¹ Kinho namuu: Yöesi Tádá natú, Wiyá to'wívi kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhqhwomá've-ípi.

Hedá Yöesi Tádábá natú,

Wíwínt'owat'ahánu'bé-ípi.

Hedánho tobá wiyá to'wívi kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhqhwomáapi wänbo', wí to'wí bínhaydi Yöesivi tsonttū t'ähki bín'a'ginhánú waag-íbbá úvi'an. ¹² Yöesi Tádádi ditukankháymáa háa híwó' äy'a'ginnin háa äy'a'ginpí'in ivi tsonttū, ná'i tsonttū-á ünkoedi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-ídi. Hedánho úvi'áyingi'amí háa ítü'indá úvi'o'indá. ¹³ Náa-á t'owavi'piye' na'in gisehkanápóepídi, owáy i thaa Yöesi Tádádi t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, i-á wá' na'inbí'piye' wínasehkanápuwagít'óepí; hewänbo gisehkanápóedáho', há'to dituchánú-í.

Na'inbí whäyü-ádi hedá na'inbí tsiyekandádi

¹⁴ Navi tí'úuwín páadé'in, tobá wí to'wí natú' wänbo in whäyü Jesus-vi'piye' imáa'in, wáy-á t'owa idi híwó' wí'ovây'ohpídáho', ti ná'i to'wívi hí' únchä'muu? Tí Yöesi Tádádi ön'aywoeni wí to'wí kí'mín whäyü únmuudibo'? Yoe, há'to'. ¹⁵⁻¹⁶ Gá kinnân: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-vi'piye' iwähayunde'i koegi-á awegi-á untáy, hedí bínwánpitumáa, "Sengidi ópún, Na'inbí Sedó Yöesidánho wóekhäge'nami uví awegi-ádi koegi-ádi mánhónídi." Kin úvi'odi hebo undi wí'bo i háäwí untáy'i wíwínmähpídá, unbí tütü háagi' wänbo wí'únchä'muupí. ¹⁷ Hedího whäyüda' bínmáadi hewänbo wáy-á t'owagí' híwó' wíwín'ohpídi, unbí whäyü-á wí'únchä'muupí.

¹⁸ Hewänbo ma'di wí to'wí natúni, "Wáy wên t'owa in whäyüda' dáyamá, híwó'di tsiyekandá yoe, hedá wáy-á wéndá híwó'di tsiyekandá' dáyamá, whäyü-á yoe." Hewänbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'ámí, "Wí'úkoedipi díнкеeyámí'in Jesus-vi'piye' biwhäyunde'in híwó'gi háäwí bikanhonpídi, hewänbo naadá wínkeeyámí naa dáywhäyunde'in i híwó'gi háäwí dáy'o'idibo'." ¹⁹ Untú' wí'da' Yöesi na'án gin biwhäyunde'. Híwó' namuu há'wáa biwhäyundedi, hewänbo in yá'dáapi'in p'oweaháq wänbo wá' hanbá díwíwhäyunde', hebo híwó' díwí'äämíwí'wedí diwänpithathapo' dikhuwóeda'di.

²⁰ U ánsaapi' unmuu'i?, naadi wítü'anpí'an, tobáháa Christ-vi'piye' biwhäyunde wänbo', híwó'gi háäwí bikanhonpídá uví whäyü-á wí'úchä'muupí. Tí wiyá wínthaykw'öeni'in unda'? ²¹ Tí wí'ú'ánsaapi'an, na'inbí heháwí thehtáy pahpáa Abraham nakhämuuwän ivi ay

Isaac ipihéyídí i antâa k'ewé, háa Yôesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâyumuudânho?, Yôesi Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

²² Úhanginná háa únpoé'in. Yôesiví'piye' iwihâyü, hedá wá? háa Yôesi natsonpóe waa í'an. Hediho háa Yôesi natsonpóe waagi í'andibo' ikeyyan ta'gendi Yôesiví'piye' iwihâyunde'in, ²³ hediho iwedí nathaypóe háa Yôesiví ta'nin diwe Abraham-bí'gedí nata'muu waa, kinnân:

Abraham-di Yôesi Tádáví hí' ónwhâyü,

hedí iví whâyü únmuudi Yôesi Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi, hedá Yôesiví k'ema únmuu kin óetu'an. ²⁴ Hediho úhanginná Yôesi Tádádí wí to'wí óechamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví híwó'di tsiyekandi iwihâyükeeyodi, in whâyü imáa'in nawänpítúdíqá'ba yoe.

²⁵ Hedi hanbá únpoé ná'i kwee Rahab wänbo', i-á sená'bí'piye' iku'p'áy'é'i namuu. Hebo tobá ha'bi namuu wänbo', in wíye Hudíyo sená' kaadi dapówa'in i búu'ú dänmúnídi ovänkhäge'nan, hedi wáy-á pí'wên p'óegé í'gedí dawáymu-í kin ovántu'an hedânho in búu'úwin t'owadi wí'ovänhéyípidí. Hedáho kin ovänkhäge'nandibo Yôesi Tádádí Rahab óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

²⁶ Wí to'wí iví túu'údí i p'oweahháa únpeedá chu'i namuu. Hedi hanbá namuu wí to'wí iwihâyunde'i hewänbo híwó'gi hääwi wí'í'opídi. Ivi whâyü-á chu'in waagi'inbá únmuu.

3

Na'inbí hân ní'gedí James itq'nan

¹ Tí'úuwin páadé'in, báyéki un diwedí wí'únkhây'ähpi ída'í'in háhkannin ikwoode-í'in Yôesiví tuu in t'owa ováyhá'amídi, gá gínhanginnândân Yôesidi ná'in háhkannin gimuu'in háa íví'o'in shánki áyíngidi dínmúní'in in wé'ge'in t'owa háa díví'o'inbí'wedí.

² T'ähkídíbo háyán wänbo piháa íví'o'. Wí to'wí piháa natuhipi-á t'ähki yá'dáa'i namuu, i-á iví wówátsi t'ähki itsonmáa. ³ In kwáâyéé áysówhi'opi'an, hedânho háa gida' waa díví'amídi. Handidi inbí túu'ú t'ähki áybéede'. ⁴ Bí'ánshaa'an wá' wí p'oe iwe nayí'i kophênbay í'gedí. Tobáháa gáhâyü'i namuu wänbo', hedá wí waa kay'ídi óesayhúya' wänbo-á, i to'wí isanhondi' wên phéphá'ay híyää'indá' t'í'úupiye' nachá'nin namuu'indidibo hanginpi íbéede' háa nada' waa. ⁵ Hedi hanbá namuu na'inbí hân. Tobáháa na'inbí túu'ú eedi in hân híyää'indá' namuu wänbo', báyéki ívíyèngihé'e'o', hääwi t'ähki gihá waabá.

Wí te'k'ayáa iwe nakoye'di nakop'í'áa waabá napúwí, tobá páadé ihaydi i phaa híyää'í namuu wänbo'. ⁶ Hedi hanbá na'inbí hân gínmuu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakw'ó'didá na'inbí hân dínphaa'o' waagibá gínpo', hedi wí phaa waagibá na'inbí händibá na'inbí wówátsi t'ähki dínpedee'o'. Báyéki híwó'pí' na'inbí hân diwedí ginpi', hedi wíyá hääwídi wänbo na'inbí túu'ú iwe gínkw'ó'didí yá'dáapí'in wídípa'pí in händi dí'o waagi. ⁷ T'owa ho dáysahánú hedá náa wa' dáysahánúnde' t'ámägi'in animáa dimúní'in, tsíde hääwéndá, päâyü hääwéndá, hedá máap'oe iwe dívíkohsaymáa'in dimuu'indá. ⁸ Hewänbo to'wí wänbo wí'ünkoedipi iví hân isahánú-ídi. Na'inbí händá ná'i yá'dáapí' tuu wínahí'wóyí'di'pí, hedá whänpüwí só'p'oe waagi'badá napi'den. ⁹ Na'inbí händi na'inbí Tádá Yôesiví'gedí híwó'gi ívihé'e'o', hewänbo na'inbí händibá t'owaví'gedá híwó'pí'

namúni'i-á ívíhéé'o?, tobá Yôesidi in t'owa i namuu waagibá ovâykhíyé wânbo?. ¹⁰ Hedi kindidi ná'in sóphogedá wí'gíndi híwó'di-á híwó'pí'-á gíntuhipi? tobá wéhpí'inda? gísóphomuu wânbo?. Naví tí'úuwín páadé'in, kindá wí'gínkhây'áhpí íví'âamí'in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wêege'i p'oe napée-í, sùwâgi? híwó'di-ádí híwó'pí'-ádí? Yoe, há'to. ¹² Naví tí'úuwín páadé'in, ti wên fig tay iwedi na-olive-páa-í, hediháa wên úuva áapháá iwedi na-fig-páa-í? Hedán yoe. Hedá wá? wí p'ohpee áhsáá'í? iwedi híwó'di p'oe sùwâgi? namuu'i há'to napée-í.

In kodí'nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to'wí un diwedi báyéki ûnhanginná hedá ihangintanmáa? I-á ûnkhây'á? yá'dáa'in wówátsi ihúuwí'in, hedá híwó'dá íkanhúuwí, hedi iyéngi'andpidí ikeeyâamí ta'gendi ihangintanmáa'in. ¹⁴ Hewânbo unbí pí'ná khó'yé wáy-á t'owa bínkaygi'amí'in ída'di, hediháa shánki kw'áye úvípitége-í'in ída'di in wé'ge'inbí'wedi, wí'úvíyéngihée'amípi báyéki íhá waagi. Han úví'odáho? úvíwánpihóeyómáa. ¹⁵ Yôesidi ta'gennin hangintan dímgídá kí'mín wí'gímúnípi, hewânbo in to'wên han dívíkanhonníndáho i háäwí náa oepáa k'aydi namuu í'gedidá? díví'ánshaa'o?, hedá háa inbí pí'ná khó'yé diwánpicháa waagidá? díví'o?, hedá háäwí i Penísendi na'ä'i-á dâyhon. ¹⁶ Hedi to'wéndi in wé'ge'in t'owa ovâykaygi'amí'in dida'di, háa shánki dívípitége-í'in dida'di in wé'ge'inbí'wedi, iwedi dínwánpit'aypá?, hedá háäwí t'áhkí híwó? namuupi? dívíkhâyámáa. ¹⁷ Hewânbo i to'wí oe kw'áye na'ándidi híwó'nin hangintan dímgídá, na'in pí'ná khó'yé híwó'didá? gínkw'ó, hedânho wí'ívíyá'be-ípi, hedá ûnp'oe kháapi'in gímúni, hedá wé'ge'inbí ánskaa-á áy'a'ginnamí, hedá in dâyt'ôephahéhoninbí'piyá gisehkanápúwí hediho báyéki híwó'di ingí? áy'âamí, hedá t'áhkí t'owa handa? áymá've-í, hedá wí paa waagibá wí'ívíyánúmá've-ípi. ¹⁸ Hedi wên to'wên díví't'aymáadí na'índi áywóyí'dáho?, kindidi na'in wá? wí'íví't'aymá've-ípi, hediho iwedi báyéki híwó'di napi?, wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyéki nahäpapedí? waabá.

4

Háadan i háäwí ída'i? wí'ún'áhpí?

¹ Háadan wáy wên un t'owa úvíyánde? hedá úví't'aymáa? Háäwídí unbí pí'ná khó'yé wovâyhánbo waa ícháa, gá háädi wânbo t'áhkí únwánpihéégináni'inda? ída'dán. ² Thaykanpí'inda? ímuu, hewânbo háäwí ída'i wí'únkw'óhpí, hedánkun ídakhâymuu bín't'owat'ahánú-ídi inbí háäwí dínmuu'i bínhónídi. Thúuto'in ímuu wé'ge'in t'owaví háäwí ída?, hewânbo wívínhóndepídi indádi úvíyánde hedá úví't'e'yo?. Hewânbo háäwí wí'únkw'óhpí gá Yôesi wívíndaa'opídi. ³ Hedi bíndaa'odá wíwovâymahpi, híwó'di ánskaa únmuudibo wívíndaa'opídi, wí'bo wovâywánpihíhchannamídi ná'i háäwí bínhóní'in ída'di.

⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yôesi dâytaapí'inbí tsiyekan óehí'andá Yôesiví hánbí? waagi'ba napaa. Undá ha'wáa úvíkanmáa, hedi handidi ná'i háäwí Yôesiví shánki bínséégídiho?, wên kwiyá? waagi'inbá ípaa inbí sená? dâyyoe'andi wáy-á pí'wên sená'dádi dívíthayé-ídi. ⁵ Wí'í'âanípí píháa natú'nin ná'i hí? Yôesiví ta'nin diwe natá'muu'i?, "I p'oweahháa Yôesidi díntógi? nathúupo'di hânho nahäwída?." ⁶ Hewânbo Yôesi-á báyéki na'inbí'piye? nakháge'pá't'óe. Hedánkun íví ta'nin diwe úntú?: To'wên diyéngit'óe'in dímuu'in Yôesi Tádádi ovâyyoegi'o?.

Hewänbo to'wên diyëngit'óepí'in dimuu'indá Yôesi Tádádí ivi séegísehkaná ovâymä'.

7 Hedáho Yôesi Táavi'piye bípimää hedânho i-á unbí tsondi ún múnídí, hedá bikay'an Penísendi binyoetu'amídí, hedânho i-á unbí'wedí nasháni. 8 Yôesivi nú'piye bihádi, hedá i-á unbí nú'piyá shánká ihádi-i. Un t'aywó'kannin ímuu'in, binyä'dâapítsiyekanwóyí'. Un to'wên unbí ánskaa wí'únta'gemuupi'in, binyä'an há'i t'aywó'di unbí pí'ná khó'yé bínmää'i'. 9 Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwave, hedá bík'áykháapuwave, hedá bísíhtää. Íséeyëni'in únkhây'ä' íp'âyëeni'í'wedí. Íhíhchaa-í'í'wedí, bínkeeyami ík'áykháapóe'in. 10 Yôesivi páadépiye' áagé'in bípuwave, hedí idáho shánkí kw'áayá wovâytegé-i.

Wây-á t'owawí'gedí híwó'pí wí'úvíhée'amípí

11 Tí'úuwín páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuusúumá've-í'pí. Wí to'wídí in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâytuusúu'odi háa inbí'gedí natú' híwó'pí'in dimuu'in, hanbá Yôesivi tsonttu únmuu'in ón'o', gá Yôesidá dítumáadán na'inbí tí'úuwín páadé'in han wí'ây'amípí'in. Hedího wí to'wí na'ándéí wí'únkhây'áhpí'in í'âami'in háa Yôesivi tsonttu únú' waa, i-á í'a'ginnâamí'wedí iwánpikeeyo' nachanpo'in ná'i tsonttu-á híwó'di wínamuupí'in. 12 Yôesidá'mân tsonttu'pá'i namuu, hedí idá'ba únkoedí natúnídí háa áy'a'gindo' háa yoe. Idá'mân únkoedí na'inbí wówátsi dín'aywoenídí háa díkwee-í'dí. Hedânho ti unbí'we únk'óe wí to'wí bint'aywó'dichänú-í'dí? Yoe, há'to'.

Wí'úvípiphúu-í'pí

13 Bít'óyan un kin úvíhée'o'in, "Nää thaa háa ma'di thá'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimán, hedí i búu'ú iwebo wí paayo gikwó'ní, áyhääwí'kumá-í'dí áy'kú'ch'áanídá, báyéki wiyá chä' áy'taanídí." 14 Wí'únhanginnáhpí háa unbí wówátsi thá'di ún múní'in. Unbí wówátsi-á wí okhí háy táhkí nakeepo'i hedí wesebo nahánde'i waagibá únmuu. 15 Shánkí híwó' namuu kinnán ítúnídí: "Yôesi natú'dáho giwówáyëeni, hedí kindá kindá ívíkhây'máa." 16 Hewänbo náa íyëngídi úvíwánpiphuude' háa úvíkhây'máa í'gedí. Hedí kin úvíhí'máadí, t'áhkí yä'dâapí'da' namuu.

17 To'wí únhanginnáandi únkhây'ä'in híwó' í'amí'in hewänbo í'anpídá, i-á it'aywó'do'.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

1 Nää bít'óyan un kodit'owa ímuu'in, unbí tsí'p'oe ún múní'i bínch'a' hedá bísítuwínú, gá báyéki t'óephade ún'ädán. 2 I báyéki háäwí únkw'ó'di únpedeepuwamán, hedá unbí aa háäwí ún múní'i-á kha'nindídá wovâykha'hon. 3 Unbí óedo-á kwä' ts'ä'i-á t'áhkí únphénpeemán bínwánpite'kw'ódídi, hedí iwedího nakeepuwagít'óe íkhäa'in, hedí han úví'andibo bint'óephadekhây'máa, unbí túu'ú únmuu'i phaadi wovâyphakhanukhây'máa waagibá. Unbí háäwí báyéki únmuu'i binte'kw'ódi hewänbo i t'ä'gi thaa-áho napowa'ä'. 4 Bít'óyan, in táhtsa'in unbí nava í'ge dívít'óe'anninbí ká'äá wíwínwá'áapí, hedí i chä' wí'ovâymagípí-á Yôesi ímúnde hedí únhanginná in t'óe'in bín'áywannin. Hewänbo Yôesi oe makówa t'áhkí itsonmää'i nat'oe in dívít'óe'annin diphahsanyidi dívítu'wínúnde'.

5 Nää oepáa k'aydi unbí wówátsi thaa sa'wó'gí bínphadende[?], hedí t'áhki úntáy'i hedá ídá'i-á bínkumánde[?] únwánpihéeginánídí. Wén wáasi túu'in waagi'inbá ímuu, hewánbo kí'min wáasi ováyhánúnde waagibá i thaa napówa Yóesi Tádádí wovâyutchánu-ídí. 6 Undi há'in híwó'nin t'owa bínpankw'óe'ó hedá bint'áhánúnde[?], hedí indá wídínkoedípi wovây'ahkhâa-ídí.

Bo'atä i'gedi James ita'nan

7 Hedáho tí'úuwin páadé'in, bo'atádi bítsíkhakw'o' i shánki natsonyi'i namuu'i nawáy'ää pí'wehaydi. Un úhanginná háa wí to'wí iko'yíko'i namuu'i bo'atádi ítsíkha'o'in iví híwó'di háäpaye iví nava iwe únkháymuu pí'wehay. I-á únkháy'ä' ítsíkha'amí'in i páadé'i kwandá i tí'úugé'i kwandádí napówa pí'wehay. 8 Un wá' hanbá bo'atádi úvíttsíkha'ámí. Unbí pí'ná khó'yé bíkay'an, gá i shánki natsonyi'i namuu'i hanwaapída'dibo na'ädán.

9 Tí'úuwin páadé'in, bint'óephadendedá wí'ná táye wí'úvíchānu'āamípi. Wí'ná táye úvíchānu'andá Yóesi natúní híwó'pí úví'annin. Christ-ān namuu i to'wí t'owa ovâykeekw'óeni'i háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, hedí i-á hanwaapídiibo na'ää-í.

10 Tí'úuwin páadé'in, hádídí úvíyää'amí'in úhanginnánídí, bí'ánshaa'an in hán'oe'in Yóesivi tukhe'minbí'gedi, indá Na'inbí Sedó Yóesigi' dívíhéé'an, hedí t'óephade iwe ovâykw'ódi wánbo dívíyää'an. 11 In diyää'indá híhchannin dimuu gin áytü'o'. Ít'oe háa hán'oe Job iyää'annin it'óephadende wánbo[?], hedá háa Na'inbí Sedó Yóesidi äägéwán híwó'di igí' ón'annindá. Kindídiho gínhanginná Na'inbí Sedó Yóesi hánho naséegísehkanät'óe'in.

Ta'geda' ívihé'amí

12 Tí'úuwin páadé'in, háa nää wâytukankháymáa'indá báyéki nachä'muu. Unbí tų úvímádi wí'ítúnípi, "Ta'gendi ná'i oepáa k'aydi háa makówa nanān waagibá, ta'genbá naví hí' dínmuu." Ná'i tų háa wíyá tų kí'bi wí'ítúnípi. * Hewánbo "háa" gin ítúdáho[?], háa in namúní, hedá "yoe" gin ítúdá, yoe indáho namúní, hedánho Yóesidi wíwovâytu'āamípidí híwó'pí úvihéé'annin.

Yúusu i'gedi James ita'nan

13 Wéná wén un bint'óephadendedi únkháy'ä' úvíyúusu'amí'in; hedí íhíhchandiá bínkha'wamí Yóesi bintegé-ídí. 14 Wí to'wí nahaydá in méesatewin tsonnin ovâytukānamí, hedí indá Na'inbí Sedó Jesus-ví kháwä' ónkháy'ä'dedi ná'i nahay'iví nú' diwindi ónyúusu'amí, hedá wí olive ka'p'oeđá óe'âyú-í.

15 Úvíyúusu'ódi Yóesivi'piye úvíwhäyundeda, i nahay'i nawówa-í unbí yúusu únmuudi. Kindídi Yóesidi i nahay'i hekháa óemääni, hedí it'aywó'nandáho[?], iví t'aywó'di-á ón'owóyé-í. 16 Hedánho wí'ná táye úvít'aywó'dihäätsi'amí, hedá wí'ná táyegí'-á úvíyúusu'ámí, hedího handídi wovâyhekháa'amí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihondívi yúusu-á únkaydi báyéki únkankoeđi.

17 Yóesivi tukhe'bi únmuu'i[?], Elíjah gin nakháwä'i' t'owada'ba namuu, i-á na'in waagi'ba namuu. Hewánbo kaygi'di iyúusu'andi nada'póe wí'ikwā'namípidí, hedí poeyeda pí'ge paayo ee nange kwan wánbo wídiyemupí. 18 Hedí wíyá iyúusu'an dihaydá, Yóesidi báyéki kwan ovâyemuu, hedí wíyá dínháäwípayeđee inbí nan diwe.

* 5:12 In Huđíyo wídida'pí Yóesivi kháwä' ditúní'in, hewánbo Yóesi-á háä t'áhki ikhíyé'i namuu, hedího makówa-á ná'i oepáa k'aydi i'gedi dívíhí'máadi ta'gendi Yóesivi'gedi dívíhí'máa'in nathayk'óe.

19-20 Navi tí'úuwin páadé'in, ná'in ni'gedi úví'ánshaa'ámí: Wí to'wí in ta'ge'in p'óegé namuu'in diwedi ihänge'andi, hedí wíyá to'wídí óebundá, i to'wídí ná'i it'aywó'nandi' óebundi óekhäge'nan iví hâa ûnmuu'i péyégépiye wí'ûnmú-ípídí, hedá Yôesidá iví báyéki t'aywó'di ûnmuu'i' ônyâa'ámí.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

1 Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'òekhuwa'í, hedi ná'in ta'nin wáyta'do' un t'owa Jòesi Tádádí wovâyde'mannin, un íthaa'in ná'i wé'ge'í nange eeje: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedi t'owađi wovâykhehpiye, hedi náá ná'i nan deeye íwadekw'ó. 2 Jòesi Tádá hán'oebo ho únhanginnáandi undá iví'in ípúuwí'in wovâyde'man, hedi iví Yá'dáa'í P'owəəhəəđá wovâykhəge'do yá'dáa'in ípúuwíđi. Wovâyde'man hedángo Jesus Christ bín'a'ginnamíđi hedá iví ún'p'oe ich'áa'í'dá wovây'owéedi-íđi. Jòesi Tádádá iví sígisehkaná báyékíbo wovâymaa'ni hedá wovâykhəge'namí ánsahaaginpíđibo' íkwoníđi.

Gínhanginná hăăwí hânho híwó'di namuu'í' dípăkhâymaa'in

3 Gínkhây'ă báyékíbo Jòesi Tádá áykú'daa'amí'in, i-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá únmuu. Hânho na'inbí'piye nasehkanápóedí Jesus Christ óewáywówapaadı na'in wá' wówátsi ts'aamin dímagi. Hedího náá-á ná'in wówátsi áymaadı na'in giwó'onpoe'odí gitsíkha háa Jòesi Tádádí dín'amí waa. 4 Wí tádá iví áy wí hăăwí ovâyjoe'an waagibá, oe makówa Jòesi Tádádí hăăwí na'ing' dínđenk'óđi'í' dípăkhâymaa, hedi ná'i-á hânhay wánbo wínakayjee-ípí, háa wínapeđee-ípí, háa wínaháanípí. 5 Jòesiví'piye' úvíwâyundeđiho iví kay únmuu'í'di wovây'áyíngikhâymaa owáy í' t'ă'ge'í thaa napówa píhay. Hedi í' thaa-á háđíđi í'di wovây'aywonkhâymaa'in nakeepúuwí. 6 Hedího náá úvíhíhchanmá've-í tobáháa t'ámăge hăăwí ún'poe'ó wánbo wovâytayí'níđi, hedi iwediho wí háy tăhkí bín't'óephadende wánbo'.

7 T'owa wí óeđo phaadı dăytayinde', dínhanginpúuwíđi háa hăăwí híwóhpí' i-áđi nawóemuu háa joe. Hedí hanbá ná'i hăăwí kháa'í-á ún'poe'ó unbí wăyŷu wovâytayí'níđi, hedángo nakeepúuwíđi háa ta'gendi úvíwâyunde'in háa joe. Hewánbo unbí wăyŷu-á ná'i óeđoví shánkí wánbo únchă'muu. Wáy wí thaa-áho óeđo-á naháani. Hewánbo owáy Jesus Christ wiyá í'píkeeyan dihaydáho unbí wăyŷu únmuu'í' únta'yindi í'di wovâytu'amí híwó' úví'annin, hedá he'enniná wovâypa'í, hediho kw'áye wovâykw'óení. 8 Undi Jesus bín'sígí tobá wáymuu wánbo bínmú'pí wánbo'. Hedí tobá náá bínmúndepí wánbo' iví'piye úvíwâyunde', hedá iwedi hânho-á íhíhchan. Unbí híhchandá báyékí únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuuđi ihay hí'á wí'únkw'óhpí bínthayyamidí háawi únmuu'in. 9 Hedí unbí wăyŷu únmuuđiho únhanginná wovây'aywoeni'in.

10 Hân'oe in Jòesi Tádádí tukhe'min áyíngidi dívíhă'ó shánkí dínhanginnáanıđi háa Jòesi Tádádí t'owa ovây'aywonde í'gedi, hedi í' hăăwí híwó'di Jòesi Tádádí wovâypägi'ó í'gedá dívíhée'ó'. 11 Christ-ví P'owəəhəə inbí p'ná khó'jé dăymaa'í'diho ovâytu'an Christ-ví'gedi háa únpuwagi'ó'in wa'di ún'pépidíbo'. Ovâytu'an Christ í'óephadėkhâymaa'in, hewánbo tí'úugéđi báyékí hay'í napuwagi'ó, hediho hânho dívísó'dinde dínhanginpúuwíđi hăăđi hedá háđíđi ná'i hăăwí napuwagi'ó'in. 12 Hewánbo Jòesi Tádádí ováythayyan ná'i hăăwí í'gedi dăyta'nandi-á ingí' wídínmuup'ín, hewánbo ungi'-án. Ná'i hăăwí-á hânho he'endi namuđi in makówáwin t'óepa'aq'in wánbo hânho dida' í'gedi shánkí dínhanginpúuwí'in. Hedí náá ná'i thaa eeje í' Yá'dáa'í P'owəəhəə makówáđi dínsandi'đi wáy-á to'wên wá'

ovâykhäge⁷nan Jôesi Tádávi híwó⁷di tun wovâyt⁷ôe⁷amídi, hedî indá hanbá wovâytumáa háa Jôesivi hân⁷oe⁷in tukhe⁷min ditú waagibá.

Jôesidi ditumáa gínkhây⁷ä⁷yä⁷dâa⁷in wówátsi äyhúuwí⁷in

13 Hedîho un únkhây⁷ä⁷ íkhâymuuni⁷in ta⁷ge úví⁷ánshaa⁷amídi, unbí tsiyekandá bîn⁷áyíngi⁷amí, hedá pín ta⁷gedi ítsikhakwoní i híwó⁷di háäwí bínhóení⁷i⁷owáy Jesus Christ wiyá nawáy⁷äädí nakeepóe ihaydi. 14 Undá Jôesi Tádávi äy ímuu, hedîho háa natsonpóe waagi úvíkanhúuwí. Wa⁷ Jôesi Tádá bîntaapídiho háa íwánpichäa waa úví⁷an, hebo náä-á ha⁷wáa unbí wówátsi wíwínhúuwípi. 15 Jôesi Tádá yä⁷dâa⁷idä⁷ namuu, hedî i⁷di wovâytu⁷hkanan iví⁷in ímúunídi, hedîho náä-á háädi wänbo t'ähki yä⁷dâa⁷idä⁷ úvíkanhúuwí.

16 Iví ta⁷nin diwe iví hí⁷ únmuu⁷i ginnân ûnta⁷muu:

Naa yä⁷dâa⁷idä⁷ omuudi un wá⁷ únkhây⁷ä⁷yä⁷dâa⁷inda⁷ ímúuní⁷in.

17 Jôesi Tádávi⁷piye úvíúusu⁷odi bîntu⁷o "Nanbí Tádá" gin, hedî i-ân namuu i⁷ únhanginná⁷di⁷ háa na⁷in t'owa wí⁷inbo iví⁷o⁷in, hedîho handä⁷ dímaadi wí⁷inbo ta⁷gendi ditú⁷o⁷ háa híwó háa híwóhpi iví⁷annin. Hedânho wa⁷di náä oepáa k'aydi íkw'óndibo únkhây⁷ä⁷ unbí wówátsi bínhúuwí⁷in i⁷ bîn⁷a⁷ginmáadi. 18 Unbí hehäwin thehtáy pahpá⁷indá inbí wówátsi dâyhonnin wídínchä⁷muupi, hedî iwedibáho un íhâhpóe unbí wówátsi hanbá bínhúuwí⁷in. Hewänbo híwó únhanginná háäwídi nawá⁷áamu⁷in unbí t'aywó⁷di iwedi íma⁷p'änídi hedânho gin waagi wiyá unbí wówátsi wíwínhúuwípi. I⁷ háäwi nawá⁷áamu⁷i-á kwäk'u ts'⁷á⁷ háa óedo winamuupi. Há⁷bi háäwi-áho hanwaapídiho nahände. 19 Hewänbo Christ-á iví ún⁷oe únchä⁷muu⁷i⁷ ich'áa⁷i⁷di iwá⁷áa. I-á wí k'úwá⁷ay ts'⁷á⁷idä⁷ nataamuupi⁷ waagi⁷bá namuu. * 20 Wa⁷di Jôesi Tádá ná⁷i nan oepáa íkhíjépidíbo Christ óede⁷man nachuu-ídi, hewänbo náä i⁷ t'ä⁷ge⁷i thaa napowa⁷ä⁷ ihaydiho náä oepáa k'aydi napówa⁷ gin ungi⁷ i⁷amídi. 21 Hedî Christ i⁷annin namuudânho Jôesi Tádávi⁷piye úvíwâyunde⁷. I⁷dá Christ nachuu wänbo óewáywówápaa hedá hay⁷i namúunídi óesóge. Hedîho náä-á Jôesi Tádávi⁷piye úvíwâyunde hedá ítsíkha háa i⁷di ungi⁷ wovâykhây⁷máa⁷in.

22 In ta⁷gen háhkan namuu⁷in ho bîn⁷a⁷ginnandi unbí t'aywó⁷di únmuu⁷i⁷ wovâyjáa⁷an, hedîho náä-á únkodi ta⁷gendi unbí tí⁷úuwín páadé⁷in bínsígí-ídi. Hedîho úvíkhä-á pín ta⁷gedi bínsígíhúuwídi. 23 Wiyá í⁷äpuyä waagibá ípóe, hedîho náä-á i⁷ to⁷wí hânhay wänbo nachuu-í⁷pi⁷vi äy ípóe, wí to⁷wí nachuu⁷uví⁷indá joe. Ginho ún⁷póe Jôesi Tádávi tun bínwâyundedíbo⁷. Ná⁷i tundá wówá⁷i-á hedá na⁷egópoe⁷opi⁷-á namuu, Jôesi Tádávi ta⁷nin diwe nata⁷muu waagi. Ginnân natú⁷:

24 I⁷ ahkónuwi táa nakhangí⁷o waagibá, t'ähki t'owa-áho diháani,

hedá t'owavi sa⁷wó⁷di háäwi-á wá⁷ dínkhangí⁷o, i⁷ póvi táa jáa nasó⁷i⁷ naháani waagi⁷bá,

gá i⁷ táa-á nat'a⁷dân, i⁷ póvi-á nawänpithanände⁷.

25 Hewänbo Nanbí Sedó Jôesivi tundá há⁷to hânhay wänbo únháani.

Hedî iví hí⁷-á wovây⁷t'ôe⁷andi-ânho namuu.

2

1 Hedânkun, t'ähki yä⁷dâapíkan bínjoe⁷amí. Wí⁷úvíhójo⁷amípi, paa dívíjánúmáa⁷in waaginbá wí⁷ímúunípi, wí⁷íthúut'óenípi, hedá pi⁷wênbí⁷gedá

* 1:19 Wên k'úwá⁷äy gi⁷min in Hudíyo t'owa dâyhánunde Jôesi Tádá óemânnídi hedânho inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷i⁷ ovây⁷owóje-ídi.

wí'úvíjănâkíhí'má've-ípi. ² Wí hínchã'i ay nats'an'aypuyã'i nawâap'oda' waagibá, un wá' únkhây'ã' hânho ída'i'in Jôesiví tun íhâhpúuwí'in. Iví tundá yã'dâa'ídã' únmuu, hedá ná'i tundá unbí pí'nã khó'jé únk'w'ôndi wovâykhóekhúumã', hedího bínhógidá unbí wâyü-á únkaypúuwí, hedá wovây'aywoeni. ³ Hãäwí nak'ãagi'i bîndãädi híwó'di namuu'in únhanginpóe waagibá, únhanginpóe wá' háa Nanbí Sedó Jesus unbí'piye hânho híwó'di namuu'in.

Háawin Jôesi Tádávi t'owa dimuu i'gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówá'i k'uu waagi'ba namuu, hedi tobá t'owadi óejoegi'an wänbo Jôesi Tádádí óede'man, hedá Jôesi Tádági'-á báyéki nachã'muu. ⁵ Un wá' wówátsi wovâymgidiho wówá'i k'uu waaginbá ípóe. Hedího Jesus-ví'piye úvíhãädi-í, hedânho un diwedi Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídí i' Yã'dâa'i P'oweahãa iwe ithaayé-ídí. Hedí iwe un Jôesi Tádávi'piye úvípimãgi'indá owhá' waaginbá ímuu, hedí in Hudíyo owhá' hãäwí Jôesi Tádá óemã' waagibá, undá hãäwí unbí pí'nã khó'jé bînmãa'i-á bînmã', hedí Jesus Christ-di wovâykhãge'dodi ná'i bînmã'i'dá Jôesi Tádá óehíhchando'. ⁶ Jôesi Tádávi ta'nin diwe ná'i tun ún'ta'muu háa i' Christ-ví'gedi natú waa: Bít'óeyan, naadi wí to'wí dóde'man,

i-á oe Zion diwe dósogekhamáa. *

I-á wí k'uu tehpaá bé'dí shánki natáy'i' waagi'ba namuu.

To'wên iví'piye dívíwâyunde'indá há'to dichanpúuwí híwóhpi'piye dívíwâyunde'in.

⁷ Hedího un iví'piye úvíwâyunde'ingí' i-á báyéki nachã'muu, hewänbo in to'wên dívíwâyunde'ingí'-á ná'in iví'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

hedí in t'owa-á tewhãtehpaa'in waaginbá-á dimuu.

Hedí tobá ná'i k'uu dáyjoegi'an wänbo

i-á i' k'uu ee tehpaá bé'dí shánki natáy'i waagibá napóe.

⁸ Hedá ná'in wá' Jesus-ví'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

t'owa iwe dip'íde'dedi dikanunde'.

Ha'wáa dínpo'e'o Jôesi Tádávi tun únmuu'in wí'dây'a'gindopídí, hedího i-áho natú nakhây'ã' gin dínpuuwí'in.

⁹ Hewänbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin ímuu. Undá owhá' i' tsondi hay'ídi wovâykw'ódi'in waaginbá ímuu. Undá in to'wên Jôesi Tádádí in wé'gen t'owavi'wedi wovâywije'in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádávi'indã' ímuu, hedânho i' shánki he'endi hãäwí i'an ní'gedi wé'gen t'owa bînhangin'annamídí. Jôesi Tádádãnkun wovây'tuhkãnnan iví'in ímúunídí, hedí khun diwedi wovâywhahógidi iví sa'wó'di kohtay iwe wovâykw'ódi. ¹⁰ Wáymûu Jôesi Tádávi t'owa wí'ímuupiwán, hebo náä-áho iví'in ímuu. Wáymûu-á Jôesiví sehkanã wívîntaapiwán, hewanbo náä-áho únhanginná iví sehkanã wovâymgí'in.

Unbí wówátsi Jôesigí'dã' bînhúuwí

¹¹ Un naadi wáysígí'indá, náä oepáa k'aydi unbí k'aygi ta'gendi wí'únmuupí, náwe háy táhkídã'mân ípíyéthaa. Hedânho kay'indi wáy'tumáa, ná'i

* 2:6 Zion-dá Jerusalem bú'-ân namuu.

yä'dâapikan in wé'gen t'owa inbí tú' iwe dichaađi hânho dikanda'i-áho wí'úví'âamípi. Gi'bi háäwí-á unbí háa-áđi ihânbo? 12 Undá ná'in t'owa Jôesivi'piye díwíwâyundepi'inbí jáa lji', hedího yä'dâa'i wówátsiđá' bínhúuwí'in únkhây'ä'. Gíndíđiho tobáháa híwóhpi'úví'o'in ditú' wânbo?, in híwó'nin úvíkanhonnin dâymúuní, hedího owáy Jôesi dínpówá ihayđáho indí kw'áayebo óemá'we-í.

13 T'ähki in nange'in tsonnin dimuu'inbí khómapho' íkwoní'in únkhây'ä', hedí gíndíđi Nanbí Sedó Jesus bínhíhchannamí. Háa i' nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' natsonpoe'o waa úvíkanhúuwí, 14 hedá in wé'gen tsonnin wá' bint'óeyaani, gá indáho ná'i kw'áyewi tsondidi ovâykw'ódidân in t'owa yä'dâapikan díwí'o'in ovâyutuhcháñú-íđi hedá in t'owa yä'dâa díwí'o'inbí'gedá híwó dívíhee'amíđá. 15 Jôesi nada' híwó úví'âamí'in hedânho t'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá háa dívíhí'máa'in dínhanginnáhpí'in dimuu'in háabo híwóhpi' wíđâyamá've-ípi unbí'gedi ditú'úníđi. 16 Undá pan wí'ímuupi, hedího pan dimuupi'in waagi'in unbí wówátsi bínhúuwí. Hewânbo íma'p'á'nin íwânpi muudíbo wí'í'âanípi únkodí'in áyíngipíđi bo yä'dâapikan úví'âamíđi. Náa-á Jôesivi t'óe'in ímuu, hedího i'gí'đá' unbí wówátsi bínhúuwí. 17 T'ähki t'owa bín'a'gínhúuwí. In méesate'in tí'úuwín páadé'indá bínsígíhúuwí. Jôesi-á bín'a'ginnmäni. Hedá i nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i wá' bín'a'geeni.

In pant'óe'in Christ-ví t'óephade iwedi diháhpúuwí

18 Un pant'óe'in ímuu'in, unbí tsonninbí khómapho' úvípikw'óeni tobáháa wovâytsónmáa wânbo?. In t'ähki bín'a'geeni, in híwó'nin dimuu'in hedá in ún'p'oe khaápi'in dimuu'inda'ba joe, hewânbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá?. 19 Tobá wên háawên híwóhpi'in wí'úví'anpi wânbo wovây't'óephadekannandáho?, Jôesivi'gedi úví'ánsaamáadí ná'i wáhkan wovây'andi' úvíyää'andá, Jôesi-á undáđi nahíhchanpúuwí. 20 Yä'dâapikan úví'odi wovâywháđidi úvíyää'andáho?, i'gedi wí'úvíjêngíhee'amípi. Hewânbo tobá híwó úví'o wânbo wovây't'óephadekandodáho?, hedá úvíyää'andá, Jôesi Tádá undáđi nahíhchanpúuwí.

21 Jôesi Tádáđi wovâyutuhkánnan ív'i'in ímúuníđi hedânho bint'óephadende wânbo úvíyää'amí'in íháhpúuwí, gá Christ wá' ungi' it'óephadedân. Gíndíđi wovâyjéye háa únkhây'ä' úví'âamí'in, hedí ív'i áhtaa i'gebá ímú-í. 22 Christ wâymuu wânbo wí'it'aywó'nanpi, hójo wânbo ív'i sóphogedi wí'únpeepí. 23 Jänáki óehée'andi óetunsúu'an dihayđá, in to'wên gin óe'annin wí'ovâytsónsúu'anpi. Óet'óephadekannan dihayđá wínatúhpi t'óephadedíba ovây'wáywá'aa-i'in, hewânbo Jôesi Tádávi mangle wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáđa'mânho ta'ge natú'dân háa híwó háa híwóhpi wí to'wí i'o'in. 24 Christ-á phé'win deedi óet'óhtägek'ú'di ív'i tú'dí nanbí t'aywó'di dínho?. Nachuu ihayđá ná'in wá' gichuu waagíba gípóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweejé-íđi, hedího náa-á nanbí wówátsi ta'ge áyhúuwí'in gínkhây'ä'. Christ-ví wáhkandi undá íwowa waagíba ípóe. 25 Wên k'úwá dípedeeji'in waaginbá ímuuwân, hebo náa-á unbí áyi'díwí'piyebá íwáypówá, i'dá unbí háa wovây'áyi'do'.

3

Háa in dikhótsaakw'ó'nin dínkhây'ä' dithaan'in

1-2 Un kwiyä' íkhótsaakw'ó'nindá wá' wâytu'amí, únkhây'ä' unbí senä'bí khómapho'di íkwoní'in. Mađi wáy wên senä'dá Jôesi Tádávi tun wí'ónwâyundepí, hewânbo Jôesi bín'a'gíndodi yä'dâa'in ímuudá, unbí wówátsi

wovây múuní, heđi gindidí tobá undá háabo Jôesivi'gedi ítúhpí wânbo in wá' mađi ivi'näpiye dívíjäänú-í. ³ Wí'úvíkhää-ípi shánki sa'wó'nin ímúunídí unbí phó hânho bínkodi'odibo', háa báye'kí háäwí oedodi napa'andi úvitoe'odíbo', háa nachä'muu'í' aadi úvi'awendedibo'. ⁴ Gin úvi'âamívi'wedi unbí pí'nä khó'jé nakeet'opepi iwe yä'dâa'in ímúuní. Gindidân shánki sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jênginpidíbo heđá hanginpi híwó bínhondi, gindidá háädi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Táda-á natú, gin úvi'odá, ná'í-á shánki igí' ûnchä'muu. ⁵ Gindidânkun in hân'oe'in kwiyä' Jôesivi'piye dívíwâyunde'in sa'wó'nin waaginbá dimuu, inbí senä'bí khómapho' dikw'ôndi. ⁶ Sarah wá' ha'wâa ikanhon. Iví sedó Abraham ônt'ôeyande', heđi ôetu'o' iví tsondi gin. Heđi nää undá yä'dâađa' úvíkanhondáho heđá khunwôeda'ginpidíbo jashaginpidíbo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yûn ímuu waaginbá napúwi.

⁷ Un senä' íkhóhtsaakw'o'nin wá' únkháy'ä' híwó'di hangintandi unbí kwiyä'dáđi íthaaní'in. Indá un waagi wíđikaypí, heđá wá' in wówátsi nahánde'pí'in Jôesi imä'in indáđi wé'ge bínkhonkhâymaa, hediho únkháy'ä' bín'a'geení'in. Híwó bínmá've-í heđânho híwó únkoedí-íđi wé'ge indáđi úvíjûusu'amídí.

Híwó ívi'âamí tobáháa dí't'ôephadekando wânbo

⁸ Heđá nää-á t'âhkídíbo-á wâyтуhkankhâymaa, únkháy'ä' wêhpêe ánshaa'indá' ímúuní'in, wí'nä táye'vi'piye itaachanpúuwí, tí'úuwín páadé'in ímuu'in waaginbá úvímá've-í, wí'nä táye úvisekhanähúuwí, heđá wí'jêngit'ôenípi. ⁹ Wí to'wídí jänáki wovây'andi háa wovây'tunsúu'andi, híwóhpí'díba wíwínwâywá'âa-ípi, hewânbo Jôesi bínmaa'amí híwó ô'n'amídí. Hannânkun Jôesidi wovây'tu'an úvi'âa'amídí, iví'in ímúunídí wovây'tuhkânna dihaydi, heđânho un wá' híwó i'di wovây'âamídí. ¹⁰ Iví ta'nin diwe ginnân ûnta'muu:

Wí to'wí iví wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'í'
heđá híwó'di thaa nada'dá,

wí'únkháy'âhpí yä'dâapi tun íhée'amí'in
heđá wínahó'ot'ôenípi.

¹¹ I' yä'dâapi' namuu iwedí ijâa'amí'in únkháy'ä' heđá i' yä'dâa'í namuu'ida'
i'âamí.

Pín ta'gedí ikhää-í háädi wânbo t'âhki tsâaginpidíbo iví wówátsi ihúuwídí,

¹² gá Nanbí Sedó Jôesidi in to'wên in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännin
ovây'âyí'dodân,
heđá inbí jûusu-á háädi wânbo t'âhka ovây't'ôeyande',
hewânbo in yä'dâapi díví'o'indá t'aygi ovây'munde'.

¹³ Ta'gendi úvíkhäädedí híwó'dida' úvi'amídí, ti to'wídí wovâywa'amí'
Heđân joe. ¹⁴ Hewânbo tobá híwó'di namuu'ida' bín'o wânbo t'owadi
wovây't'ôephadekandodáho', undáho híhchan bínshaa-í. Heđiho ha'min
t'owa wíwínkhunwôeda'ípi heđá wâhphade wí'úvi'âyíngimäänípi. ¹⁵ Hewânbo
unbí pí'nä khó'jébo Christ bín'a'ginmääni, heđânho i-á unbí tsondi
únmúunídí. Heđi to'wídí wovâytsika'yandi háađan gin úvíwâyunde'in,
únkháy'ä' íkhây múuní'in bínthayyamídí. Hewânbo t'ayginpidíbo-á
a'gindíbo-á bínhée'amí. ¹⁶ Háädi wânbo t'âhki únkháy'ä' unbí pí'nä
khó'jé únhanginnáani'in yä'dâađa' úvíkanhonnin, heđânho wí to'wí jänáki
unb'gedí ihée'an wânbo nawôeda'púuwí iví hí' únmuuđi, gá Christ-ví'piye

úvíwäyundeḍi yä?dâa?in wówátsi bínhondân. ¹⁷ Tobá híwó úvíkanhon wänbo t'öephade únpúuwí?in Jôesi natúdáho?, ná?indá shánki híwó?nin namuu bint'öephaadé-ívi?wedi yä?dâapi úví?o?in namuudi.

¹⁸ Wí?ún?öede-ípi Christ wá? öet'öephadekannannin. I-á híwó?didá? namuu, hewänbo in híwóhpi?in t'owa dimuu?ingí? nachuu. Wáymuudá? nachuu nanbí t'aywó?di ginmuudi heðänho Jôesi Tádávi?piye dikáanidi. Hewänbo tobá ivi tú? önhay wänbo ivi p'öewāqhā-á wówá?i únmuu. ¹⁹ Ivi p'öewāqhā-á in wé?gen hán?oe dihánninbí p'öewāqhāvi?piyebá namää, indá dipankw'ón waaginbá dimuu, heḍi Jôesi Tádávi hí? ovāyhangin?annan. ²⁰ Hā?in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihayḍiwinbá dimuu. Wa?di Noah i? kophé hay?i? ipa? ihayḍi, Jôesi Tádá in t'owa-áḍi báyéki iyā?odi ováytsikha?máa ivi?piye díwíwāyü-ídi, hewänbo wíḍívit'öeyandepi. Heðánkun wēn cháḍḍidá? t'owa i? kophé iwe díwiku. I? kophé öep'öeké? ihayḍi kháve ihayḍá? díwíwówāwhahógi. ²¹ Hedi há?i p'oe-á i? p'oe wovāyp'óp'oe?andi? waagi?bá namuu. Nää-á wovāy?aywonde ná?i p'óp'öekandi unbí tú? khāapi wovāy?owíḍíndedidá?bá joe, hewänbo Jôesi Tāa bínā?máadān wovāykhāge?namíḍi únhanginnāanidi unbí t'aywó?di únmuu?i wovāyjaa?annin, heḍi Jesus Christ nawáywówápóedího wovāy?aywonde?. ²² I-á nawáywówápóe ihayḍá makówápiye napee, heḍi nää-á Jôesi Tádávi ko?dingéḍi ná?än. Iwediho t'ähki in makówáwin t'öepa?aa?indá heḍá in to?wēn tsonkhuu dāymāa?indá t'ähká ovāytsonmāa.

4

Gínkhây?ä? Jôesigi?dq? nanbí wówátsi äyhüuwí?in

¹ Hediho Christ ivi tú? iwe it'öephadeḍi, háa na?ánshaamuu waa un wá? únkhây?ä? í?ánshaamúuní?in heðänho shánki ikay-ídi, heḍá íkhâymuuni bint'öephaadé-ídi. Wí to?wí Christ-ví?piye iwāyunde?i? ivi tú? iwe it'öephadedá wíyá wínada?pi it'aywó?namí?in. ² Hediho nää iweḍi wa?di nää oepáa k'aydi unbí wówátsi bínhon dihayḍi, i? t'aywó?di in wé?gen t'owa inbí tú?ḍi dikanda?i wí?únkhây?ähpi úví?āami?in, hewänbo háa Jôesi Tádá nada? waagán úvíkanhüuwí. ³ Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé?gen t'owa Jôesi dāytaapi?in díwí?o? waagibá úví?owän. Wēn tsé waagibá íjiwän, heḍáhá? háa unbí tú?ḍi íchanpóe waagidá? úví?owän. Íháapoé?owän, heḍá wé?gen t'owa-áḍá úwíwé?ge?owän bínwānpisuuwā-ídi heḍá wíyá ha?wāgi?i t'aywó?di úví?āamidí. Hääwí bínkhíjé?i? unbí jôesi únmuu waa bínchā?i-á unbí a?gin bínmāwän, ná?i-á Jôesi Tádá nakhāapóe. ⁴ Hedi nää-á in t'owa Jôesi Tádá dāytaapi?indáḍibá wíyá wí?úvit'aywó?dopíḍi, indá wíḍínhanginnáhpí háa díwí?ánshaa?ami?in, heðánkunho jänáki t'āmāge unbí?gedi díwíhée?o?. ⁵ Hewänbo wáy wí thaa-áho Jôesi Tádávi páadépiye diwin dihayḍi i?ḍi ovāytsika?yāami háadí gin díwí?o?in. Hāy napóe ihayḍi i-áho t'ähki t'owa ovāykeekw'öeni háa híwó háa híwóhpi díwí?o?in, in díwówáji?indá in ho dichuu?indáḍi. ⁶ Jôesi Tádávi híwó?di tundá in ho dichuu?in wänbo ovāyt'öe?an, hediho tobá ovāy tuhchānuḍi inbí tú? dínchumu wänbo?, t'ähki t'owa dínpoé?o? waagibá, inbí p'öewāqhā-áho dínwówáyēeni, Jôesi Tádá nawówáji? waagibá.

Gínkhây?ä? hāwí Jôesi Tádáḍi díwā?i? äy?áyngi?ami?in

⁷ Hanwaapíḍibo ná?i nan oepáa nakhangí?o. Heðánkun t'ähki háa úvíkanhonnin úví?áyngi?ami, heḍá íkhâymuuni híwó úvíjúusu?āamidí.

8 Nã'indá shánkí nachã'muu: Pín ta'gedi wí'nã táye úvísíghûuwí, gá t'owa bínsígídá báyéki inbí t'aywó'di bín'owójédédân. ⁹ Hihchandi unbí k'aygi wí'nã táye úvísíghóení. ¹⁰ Jôesi Tádádí t'âhkíðibo wí'inbo magan wovâyãgi, hedího ná'i magandi wí'nã táye úvíkhãge'hûuwí. Gindídiho ná'i wovâyãgi'í'di híwó úvíkanhûuwí, tobá hããwí namúuní wãnbo'. ¹¹ Gá ginnân: Wí to'wí híwó nahí'háðí, Jôesi Tádáví tunnân t'owa ovây't'ôe'amí. Wí to'wí nat'owakhãge'há'i-á ûnkhây'ã' ovâykhãge'namí'in gá Jôesi Tádádân kay óemãdân gin i'amíðí. Gin úvíkanhûuwí t'âhkí t'owa dínhanginnáníðí Jesus Christ namuudânkun gin úví'o'in, hedího Jôesi Tádá-á kw'áayébo dâymá've-í. I-á ta'gendi hay'í namuu, hedá báyéki kay-á imáa, hedí iví tsonkhuu-á hãnhay wãnbo há'to ûnhãaní. Hamân.

In to'wên Christ-ví'in ûnmuu'in dâyt'ôephãdekhãmáa

¹² Un naadí wâysígi'in, tobáhãa báyéki bînt'ôephãdendedí phaa i'ge imân waagibá íchã wãnbo', wí'ítsikapúuwípi, "Hãadân naa gin dînpoe'o?" Wí'ítúunípi, "Naa o'ân ná'i dînpoe'o-i-á há'to dînpúuwí'in." Nã'i-á wovây'tayi'níðânho únpoe'o. ¹³ Undá wí'inbo hí'íngin bînt'ôephãdende Christ it'ôephãde waagibá, hedího bíhíhchanpuwawe gin únpoe'oðí. Hedânho wáy wí thaa háyú hay'í i-á namuu'in nakeepóe ihaydiho shánkí wãnbo íhíhchanpúuwí. ¹⁴ Christ-ví'in ímuudíbo t'owa jãnakí unbí'gedí dívíhí'mãa wãnbo bíhíhchanpuwawe, gá Jôesíví P'oweaqãhã i' shánkí hay'í namuu'i-á undádíbã hããðí wãnbo t'âhkí najíðân. ¹⁵ T'owat'akhanu'in, háa sãnmin, háa yã'dãapikannin wí'ímúunípi, hedá wáy-á t'owaví áyíngi wí'únwó'nãhpí eeje wí'úvítomá've-ípi, hedânho wíwovây'tuhçãnu't'ôephãdekannamíðí. ¹⁶ Hewãnbo Christ-ví'piye úvíwâyundébo wovây't'ôephãdekandodá, wí'íwóeda'-ípi. Shánkíðí Jôesi Tádá bînkú'daa'amí gá in wé'gen t'owadi Christ-ví t'owa ímuu gin wovây'tu'andân.

¹⁷ Ihaydiho naná Jôesi Tádádí t'owa háawin dimuu'in ovâykeekw'óeníðí, hedí iví t'owa ûnmuu'in páade gin ovâykhãmáa, indá iví k'aygiwin waaginbã dimuu. Hedí in iví'in ûnmuu'in t'owa wãnbo gin ovâykhãmáadã, in to'wên iví híwó'di tun ónwâyundepí'in dimuu'in shánkí báyéki khãa'in dînpúuwí. ¹⁸ Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûntú':

To'wên inbí wówãtsi ta'ge dâyhon wãnbo khãa'in dînpúuwí,

hedího to'wên Jôesi Tádá dâyt'a'ginmãhpí'in hedá t'aywóhkannin dimuu'indá shánkí p'ãndíkí wãnbo dâypãadé-í.

¹⁹ Hedãnkun tobá Jôesi Tádá natú wãnbo bînt'ôephãadé-í gin, hããðí wãnbo t'âhkí híwó úvíkanhûuwí, hedá iví mangá pín ta'gedá úvímããní. I-á i' wovâykhíjé'í' namuu, hedí háa iví tun imãgi waa hããðí wãnbo t'âhkí i'o'.

5

Peter-di ovây'tumakhe'o' in méesate'in tsonnindáðí in e'núndáðí

¹ Nãa-á un méesate'in tsonnindá wâyhée'amí. Naa wá' méesate'í tsondi'wã omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi dómú' it'ôephãdendedí, hedí naa wá' i' sa'wó'di hããwí Christ-di dípãkhãmáa'í' donkhonkhãmáa. Hedânho pín ta'gedí ná'in wây'tukankhãmáa: ² Jôesi Tádáví t'owa unbí mange bînmãa'indá k'úwã waaginbã dimuu, hedá undá inbí áyí'nin waaginbã-á ímuu. Hedânho bîn'áyingíhûuwí únwãnpikhây'ãðíðá'wã jõe, hewãnbo ida'dân. Wí'íçã'hãt'aa-ípi, hewãnbo híhchandi bînkãge'namí. ³ In to'wên unbí mange wovâyãgi'in bîn'áyingí'amíðí wíwíntsonchãnumá've-ípi, hewãnbo un wovây'múndedí háa

íthaa waagidi bînjâyye-í híwó inbí wówátsi dâyhûuwídí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áyí'di p'ó'dédí' waagi'ba namuu. Hedi híwó igí' úvít'óemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' únt'anmuu'i' bînhóeni, hã'i-á hãnhay wânbo sa'wó'di namúuni hedá há'to naháani. ⁵ Hedi un wé'gen méesate'in shánki ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovâytu'an waa bînt'óeyaaní. T'ãhkídíbo háa wí'ná táye úví'o'in jêngiginpídíbo bîn'amí, gá Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân únt'û'dân:

In dijêngit'óe'indá Jôesi Tádádí ovâyjoegi'o',

hewânbo in dijêngit'óepí'in dimuu'indá iví sígísehkaná-á ovâyma'.

⁶ Hedânkun Jôesi Tádávi páadépiye áagé úvípikw'óeni, gá iví tsonkhuu-á báyéki hay'in únmuudân, hedi híwó' dihaydi únnândiho i'díbo kw'áye wovâykw'óeni.

⁷ Báyéki áyíngi bînmáadá wí hé un bîn'íhon waagi'ba namuu. Hewânbo ná'i áyíngi-á Jôesi Tádávi mange bînjoe'amí, hedânho i'dí wovâyjáa'amídí, gá i'dá wovây'áyíngi'amí'in nada'dân.

⁸ Hãädi waa áyíngidi iyêeni, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hãnbi únmuudân hedi hãädi wânbo t'ãhki itsémáa wovâywa'amídí. Wí khãn nahãhsendi wí to'wí óek'o'ídí natuwãyi'i waagi'ba namuu.

⁹ Wíwinmãänípi i'dí wovâyta'anídí, hewânbo pín ta'gedí Jôesi Tádávi'piye úvívãyu'bé-í. Wí'ún'óede-ípi náä oepáa k'aydi t'ãhká wã-á tí'úuwín páadé'in únk'ó'nin un waagibá t'óephade dâyhphadende'in dimuu.

¹⁰ Wí hã hã tãhkídá'mân bînt'óephadekhãmáa, ihaydáhá' Jôesi Tádávi'bo hãäwí úntáy'i t'ãhki wovâyãmãni, i'dí wovâyteégikwínukhãge'namí, wovâykay'amí, hedá wên tepú waagi'ba unbí wówátsigí' wovâyãmãni. Jôesi Tádá-áho t'ãhki iví sígísehkaná na'in dímä'i namuu, hedi idá wovâytu'khãnnan iví'in ímúunídí he'ennin wovâyypaa-ídí, i-á hãnhay wânbo t'ãhki báyéki hay'i namuu waagibá. Christ-ádí wí'dá' ímuudího ná'in únpo'e'ó. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu imáa, hedi iví kay-á hãnhay wânbo wí'únhãndepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitu'an

¹² Silas-dá naa díkhãge'nan ná'in ta'nin'ay wãyta'namídí. Naa dînhanginná i-á nanbí tí'úu páadé'i gínmuu'in hãädi waa háa únk'hãy'ã' waa ikanhondi'. Naadi wãyta'do wãykweewaasenwaatu'amídí, hedá hãyú naa dînhanginná'nin Jôesi Tádávi ta'gennin sígísehkaná i'gedí wãytu'ã'amídá, hediho téégi ta'aagi iwe úvít'áasa'i.

¹³ In Babylon bú' iwe'in méesate'in t'owadi inbí sengitun wovãysan, indá un waagibá Jôesi Tádávi ovâyde'man. Mark-di wá' wovâysengitu'an, i-á naví ay dínmuu waagibá dóchãa. ¹⁴ Wí'ná táye úvísígísegitu'ã'amí. Un Christ-ví'in ímuu'indá ánsahaaginpídíbo' íkwoní.

In Páadé'in Ta'nin John Itá'nannin

John itá'do' i to'wí In Tụụ kin nakháwá'iví'gedi

¹ I to'wí hán'oe ts'anpáadébo nayi'iví'gedi naadi wáyta'do', i-á in Tụụ kin nakháwá, hedá in wówátsi napáyí'i-án namuu. Háa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á àypimú', hedá na'inbí mandidá àytáge. ² Nǎ'i nawówátsipáyí'i' nakeepóe ihaydi àymú', hedá háa iví'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa àyt'òe'o'. Nǎ'i in wówátsi nahándepl'in napáyí'iví'gedi wáytumáa, i-á Yóesi Tádá-áđi na'án, hedá na'inbí'piyá ipi-keeyan. ³ Háa àymú'in hedá háa iví'wedí git'oe'indá un wá' wáytumáa, hedáho un wá' únhanginpúwíđi, hedá undáđi na'indáđi na'inbí wówátsi wé'ge àyhúuwíđi. Hedi ta'gendi Yóesi Tádá-áđi hedá ivi ay Jesus Christ-áđi na'inbí wówátsi àyhon. ⁴ Hediho nǎ'i háǎwí i'gedi unbí'piye' wáyta'do' hedáho un wá' t'ǎhki híhchan bínmá've-íđi.

Yóesi Tádá-áđi gimuudá há'to ívít'aywó'kanhúuwí

⁵ Nǎ'i hí' nǎa wáytukankhàymáa'i-á Yóesi Tádávi ay Jesus Christ-ví'wedí git'oe'i namuu. Yóesi Tádá-á wí kohthay waagi'ba namuu, hedá wáyge wánbo wí'únkhunáhpí. ⁶ Yóesi Tádá-áđi na'inbí wówátsi àyhondi gitúđáho', hewánbo wa' t'aywó'di i'gebo gimándáho', ívívánpihòeyó'o', hedi khuu eedi waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'àyhonpí. ⁷ Hewánbo nakohthayná' ni'ge Yóesi Tádá na'án diwe giyidáho', undáđi na'indáđi na'inbí wówátsi wé'ge gimuu, hedá ivi ay Jesus-ví ún'p'oe ich'áa'idá dí'owíđiđi na'inbí t'aywó'di t'ǎhki dínýaa'o'.

⁸ Na'in wén t'aywó'nin wánbo wí'áymáapí gin gitúđáho wí'bo ívívihòeyó'o', hedá na'inbí pí'nǎ khó'yé-á in ta'gendá wí'áymáapí. ⁹ Hewánbo Yóesi Tádávi'piye' ívít'aywó'dihǎätsi'andáho', idá na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dín'owóyé-í, hedi i yǎ'dáapikan íví'andi' dínýaa'amí, gá ivi tụụ imági waa i'odán, hedá i-á híwó'da'ba i'o'. ¹⁰ Yóesi Tádá ho natú na'in t'owa t'ǎhki ívít'aywó'do', hediho wáymuu wánbo wí'ívít'aywó'nanpí gin gitúđáho', kindidá Yóesi Tádá ihòeyó'an waagibá gitú', hedá ivi hí' na'inbí pí'nǎ khó'yé wí'áymáapí.

2

¹ Navi áyyǎǎ, nǎ'i háǎwí i'gedi wáyta'do' hedáho wí'úvít'aywó'námipíđi. Hewánbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ún'án Yóesi Tádávi páadépiye' igí' i'aywondaa'amíđi, i-á Jesus Christ i t'ǎhki híwó'di namuu. ² Hedi i-án ivi wówátsi imági na'inbí t'aywó'di dín'owóyé-íđi, hewánbo na'inbí'da'ba yoe, t'ǎhki t'owaví t'aywó'di dínmuudán.

Yóesi Tádá àytaadá ivi tsontụụ ày'a'ginnamí

³ Hándidan gínhanginnání ta'gendi Yóesi Tádá àytaa'in? Gá ivi tsontụụ únmuu'i' ày'a'gindodán. ⁴ Wí to'wí Yóesi Tádá óetaa gin natúđi hewánbo ivi tsontụụ wí'ón'a'gindopíđá, i-áho wí hòeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in ivi pí'nǎ khó'yé wí'imáapí. ⁵ Hewánbo to'wíđi Yóesi Tádávi tụụ únmuu'i' ón'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegí, hedi kindidán gínhanginná i-áđi gimuu'in. ⁶ Hewánbo to'wén ditú'nin Yóesi Tádá-áđi dimuu'in, indá dínkhây'ǎ' inbí wówátsi dǎyhúuwí'in Christ ivi wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wâyséegí'in, ná'in tsonttu natû'nin íviséegíhúuwí i'gedi wâyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadédíbo bínmaa'in namuu, i hí' ho í't'oe'ibá namuu. ⁸ Hewänbo ná'in tsonttu náá wiyá wâyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá ây'a'gindodáho i khüü nakhannän waagibá gínpo'dän, hedá i kodí'di ko namuu'i-áho nakeepo'. Ta'gendi Christ ná'in tsonttu-á'i'a'ginnan, hedá un wá' bín'a'gindo'.

⁹ Wí to'wí nakohtayná' ni'ge iví wówátsi ihon gin natúdí, hewänbo iví tí'úu páadé'i it'aydá, i-á wa'di khüü i'gebo nayi'. ¹⁰ To'wên ná'in tí'úuwin páadé'in dâyséegí'in, indáho nakoná' ni'ge diyí', hediho inbí pí'ná kóh'yé háäbo in ta'ge'in p'öe iwedi ovâyhänge'amí'i' wídwâymaapí. ¹¹ Hewänbo wí to'wí iví tí'úu páadé'i' it'aydá khüü iwebo na'än. I-á khüü i'ge nayidi wí'úhanginnáhpí wépiye' namännin, gá wí tsí't'aa'i waagibá únkhüünândän.

Háa in wé'ge'in t'owa Yöesi dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waa in t'owa i dâyséegí'in wídkhây'áhpí ovâyhi'amí'in

¹² Naví áyyää, naadi wâyta'do gá Christ i'annin namuudi unbí t'aywó'di únmuu'i' wovây'owóyédän. ¹³ Un tádá'indá, naadi wâyta'do' gá i to hán'oe ts'anpáadébo nayi'i' bîntaadän. Un e'núnda, wâyta'do' gá i Penísendi ho bînt'andän.

¹⁴ Un áyyää ímuu'in, wâyta'nän gá Yöesi Táda bîntaadän. Un tádá'indá, naadi wâyta'nän gá i to hán'oe ts'anpáadébo nayi'i' bîntaadän. Un e'núnda, wâyta'nän gá undá ikáydän, hedá unbí pí'ná kóh'yé-á Yöesi Tá dáví hí'á kay'indídá bínmaa, hedá handídá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípi unbí wówátsi bínhúuwídí háa in t'owa Yöesi Táda dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yá'dáapí' háäwí indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípi. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' öehí'andáho Yöesi Táda pín ta'ge haydi wí'öeséegípi. ¹⁶ Kinnän in Yöesi Táda dâytaapí'in díví'o': Háa inbí túu'ú iwe diwänpichaa waagi kaygi'di díví'amí'in dida', hedá háäwí t'áhkí dâymú'i-á wá' kaygi'di-á dida', hedá inbí háäwí shánki híwó'di dímmuu waagi díchaa'di dívíyengi'o'. In Yöesi Táda dâytaapí'innänho há'wáa díví'o', hewänbo kí'bi tsiyekandá Yöesiví'wedí wína'áhpí. ¹⁷ Háa ná'in Yöesi Táda dâytaapí'in díví'o' waa dínkhangít'öe, hedá t'áhkí ná'i híwó'pí' háäwí kaygi'di dida'i-á wá' nakhangít'öe. Hewänbo to'wên háa Yöesi Táda natsonpo' waa díví'o'indá hánhay wänbo t'áhkí diwówayëni.

Christ-ví hánbi ho na'ä'

¹⁸ Naví áyyää, náäho i t'ä'gi thaa tso'wa na'ä'. Wovâytu'anho Christ-ví hánbi na'ä', hedí náäbo báyéki kí'min dikeepo'. Kin napo'di gínhanginná náäho i t'ä'gi thaa tso'wa nana'nin. ¹⁹ Ná'in t'owadá ta'gendi na'inbí'näpiye'in wídimuupí'di na'in díyoe'an. Na'inbí'näpiye'in dímuudáho', na'indádíbo díwíwóy'íwän. Hewänbo indá na'in díyoe'an dihaydi nakeepóe wí'wänbo in diwedí na'inbí'näpiye' wínamuupí'in.

²⁰ Hewänbo undá in waagi'in wí'ímuupí. I to'wí shánki híwó'di namuu'ídi i Yá'dáa'í P'öewáahháa wovâyma'gi, hediho un t'áhkí in ta'gen namuu'in únhanginná. ²¹ Naadi ná'in ta'nin wâyta'do gá in ta'gen namuu'in únhanginnândän, únhanginnáhpídá yoe, hedá wá' únhanginná wí to'wí in ta'gen natû'di-á wí'ihöeyó'opi'in. ²² To-an wí hōeyó'i namuu? Gá wí to'wí natû'di-ân Jesus-á wínamuupí'in i to'wí Yöesi Tá dádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wí to'wí há'wáagi'i namuu'idá wí'gíndíbo Yöesi i Tá dá-á'dí hedá iví ay-á'dí ovâyoye'gi'o', hediho Christ-ví hánbi' namuu. ²³ Wí to'wí natúdí Jesus-á

Yôesi Tádávi ay wí'ûnmuupí'in, i-á Yôesi Tádá wänbo iví pí'ná khó'yé wí'imáapí. Hewänbo wí to'wí natúdí Jesus-á Yôesi Tádávi ay ûnmuu'indá Yôesi Tádá wá' iví pí'ná khó'yé imáa.

²⁴ Hewänbo undá hääwí páadé úvits'anwhäyü ihaydibo' it'oe'i' ûnkây'ä' unbí pí'ná khó'yé bînmá've-i'in. Han úv'odáho Yôesi Tádá-ádi hedá iví ay-ádi wé'ge imúni. ²⁵ Hedi Yôesi Tádávi ay-á iví tuu imägi in wówátsi nahándepl'in na'in dipägít'óe'in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida' in ta'gen namuu iwedí wovâyÿâa'amí'in, hedânkun ná'in ta'nin wáyta'do'. ²⁷ Hewänbo Yôesi Tádávi i Yä'dâa'i P'oewaahâa wovâymägi, hedá unbí pí'ná khó'yébo bînmáa, hedího wí'úntáypi wíyá to'wídi Yôesiví'gedí wovâyhá'amídi, gá i Yä'dâa'i P'oewaahâa'dá hääwí t'ähki wovâyhá'odän, hedi i hääwí wovâyhá'o'i-á ta'gen namuu, wên hôeyó wänbo wínamuupí. Hedího ûnkây'ä' Christ-ádi wé'ge imúni'in, háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa'dí wovâyhá'an waabá.

²⁸ Navi áyyäã, háa otú waa Christ-ádi wé'ge ûnkây'ä' imúni'in, hedânho owáy i wíyá nakeepóe ihaydi wí'ikhuwóeda'ípídi, hedá wóeda'dí iví'wedí wí'úvikaakwomá've-ípi. ²⁹ Únhanginná Christ-ân híw'oda' i'o'in, hedího únhanginná wá' t'ähki to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádávi'wedí di'äpuyä'in.

In Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'indá Yôesi Tádávi äy dimuu

3

¹ Bí'ánshaa'an Yôesi Tádávi na'in báyéki díséegi'in, hedí báyéki díséegídânkun iví äy kin dítu'o'. Hedí ta'gendi iví äy-ânkun gimuu. Hedího in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá wídíhanginnáhpí háawin gimuu'in, háawi i namuu wänbo wídíhanginnáhpídi. ² Un wáyséegi'in, tobá náa Yôesi Tádávi äy gimuu wänbo', wa'dí wínahanginnáhpí háawin gipuwagít'óe'in. Hewänbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'ää ihaydá i waagi'inbá gipúwí, gá ta'gendi háawi i namuu waagi äymúnidân. ³ To'wên t'ähki ná'in napúwí'in pín ta'ge haydí dâysíkha'máa'indá yä'dâapíkan t'ähki iwedí dívíyâa'o', háa Christ iwedí iyâa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádávi äy ûnmuu'in wídvít'aywó'kanhonpi

⁴ To'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádávi tsonttuu dâyyoegi'o', hedí iví tsonttuu ônyoegi'andáho t'aywó'ninho namuu. ⁵ Únhanginná Christ ho náa oepáa k'aydipiye' na'ää'in t'owa t'ähkívi t'aywó'di ovâyÿâa'amídi, hedí i-á wên t'aywó'nin wänbo wí'imáapí. ⁶ To'wí wänbo Christ-ádi nayí'i-á wí'tit'aywó'kanhonpi, hewänbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póyá'pídi ta'gendi wí'óetaapí.

⁷ Navi áyyäã, to'wên häädi waa in ta'ge'in p'óe i'ge dimänninda'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi ûnmuu waagibá. Hedího wí'úvímäänípi to'wídi wänbo in ta'gen namuu iwedí wovâyÿâa'amídi. ⁸ Penísendi páadé iwedibo' it'aywó'kanhon, hedího to'wên häädi waa dívít'aywó'kanhonnindá Penísendiví'in dimuu. Hedí Penísendiví tsiyekan ônhánú-ídi-ânkun Yôesi Tádávi ay náa oepáa k'aydipiye' na'ää. ⁹ Wí to'wí ta'gendi Yôesi Tádávi'wedí na'äpuyä'i-á wí'tit'aywó'kanhonpi, gá Yôesi Tádávi'wedí wówátsi ts'aamin iké'dân, hedího Yôesi Tádávi'wedí na'äpuyädi wí'ünkoedípi häädi waa it'aywó'dikanhúuwídi. ¹⁰ To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonpídi háa inbí tí'úuwín páadé'in dâyséegípídi Yôesi Tádávi'in wídimuupi.

Hedi kindidânho nahanginná wé'in t'owa Penísendivi ây ûnmuu'in hedá wé'in Yôesi Tádávi ây ûnmuu'indá.

Yôesi Tádávi ây ûnmuu'in dívíséegímáa

11 Nǎ'innân namuu in hí' í't'oe'in páadé iwedibo?: Gínkhây'ǎ? wí'nǎ táye ívíséegíhúuwí'in. 12 Wígínkhây'ǎhpí Cain waagi'inbá gimúní'in. I-á i Penísendivi' ûnmuu, hedánkun iví t'úu ihay. Hedi háadan Cain-di óehay? Gá iví t'úu-á iyǎ'dáakanhondân, hewânbo i-á híwó'pídǎ? i'o'.

13 Hediho t'úuwín páadé'in, in Yôesi Tádá dáytaapí'indi wováy't'aydáho?, wí'ítsika'yéenípí, "Háadan hêe dít'ay?" 14 Na'inbí t'úuwín páadé'in âyséegídího gínhanginná chu'in waagi'inbá gimú'de wânbo nǎá-á in wówátsi ts'aamin áymáa'in. Wí to'wí iséegimáapí-á wa' chu'i waagi'bá namuu. 15 To'wên inbí t'úuwín páadé'in dínmuu'in dáy't'ayhonnindá t'owa t'akhǎnu'in waagi'inbá dimuu, hedi un úhanginná wí to'wí nat'owat'akhǎnut'óe'i-á in wówátsi nahádepí'in wí'imáapí'in. 16 Christ iví wówátsi na'in gimuudi imági, hedánkunho gínhanginná háawin in kodí'nin séegí namuu'in. Hediho na'in wá' gínkhây'ǎ? gikhây'múní'in na'inbí t'úuwín páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi áymǎánídí.

17 Wí to'wí híwó? hay háawí iví wówátsi í'amígí' ûnkw'ondá, hedi iví t'úu páadé'i háawí úntáydí imúndedí, hewânbo wa'dí iví pí'nǎ khó'yé wínasehkanátaachanpo'pídí óekháge?namídí, ti nǎ'i to'wí ta'gendi Yôesi Tádávi séegí iví pí'nǎ khó'yé imáa? Hedân yoe. 18 Navi áyyǎǎ, séegí í'gedí wí'íwíwǎnpídahí'má've-ípí, hewânbo híwó'dí háawí iví'odíbo? áykeeyamí in ta'gennin séegí áymáa'in.

19-20 Hedi in séegí áymáadáho gínhanginná in ta'gen namuu'in wá' áymáa'in, hedá háadi wânbo Yôesi Tádávi'piye' ívibée ihaydá áyíngípídíbo na'inbí pí'nǎ khó'yé gichǎa-í. Ma'dí wáyéedí gichǎa idi dituhǎnukháymáa waagi, hewânbo Yôesidá na'inbí shánkí hay'i namuudi na'inbí ánshaa úhanginná, hediho i-á úhanginná nǎ'in séegí áymáa'in, i-á háawí t'ǎhki úhanginná.

21 K'ema'in, Yôesidi wídítuhǎnukháymáapí'in na'inbí pí'nǎ khó'yé gichǎadáho?, iví'piye' ívibéedí há'to gikhuwóeda'i, 22 hedi háawí namúní wânbo áydaa'andi-á áyhónde?, gá iví tsontuú áy'a'gindodân hedá háa iví'o'indídá áyhíhchandodá. 23 Hedi nǎ'innân iví tsontuú ûnmuu: Gínkhây'ǎ? iví ay Jesus Christ-ví'piye' ívíwhǎyú-'in, hedá idá diyôn waagibá wí'nǎ táye-á ívíséegíhúuwí. 24 To'wên Yôesi Tádávi tsontuú ón'a'gínhonnindá i-ádí wé'ge dimuu, hedá i-á indádíba namuu, hedi nǎ'in gínhanginná gá iví Yǎ'dǎa'i P'oweaqhǎa dímágidân.

In to'wên ditú'nin i Yǎ'dǎa'i P'oweaqhǎa dáyymáa'indá bintayí'ni

4

1 Un wáyséegí'in, t'ǎhki to'wên ditú'nin Yôesigí' dívihée'o'in wí'úvíwhǎyú-ípí. Páadé bintayí'ni úhanginpúwídí tigú ta'gendi Yôesiví P'oweaqhǎa dáyymáa'in, gá báyékí dihóeyó'in wáyé t'ǎhki dikw'ondân, indá Yôesi Tádávi tukhe'min dimuu gin ditú'. 2 Wáytukankháymáa hádídí úhanginná'in háa Yôesiví P'oweaqhǎa dáyymáa'in háa yoe: To'wên t'ǎhki t'owaví páadépiye' ditú'nin Jesus Christ i nat'owapaa'iví'piye' dívíwhǎyunde'indáho Yôesiví P'oweaqhǎa dáyymáa. 3 Hewânbo to'wên t'ǎhki Jesus-ví'gedí han wídívíhí'máapí'indá Yôesiví P'oweaqhǎa wídáyymáapí. In to'wên kí'min

dimuu² in Christ-ví hánmin waagi² inbá dimuu. Ho wovây²tu² an ná² in kí²min dikä² äägít² óe² in, heđi náá wéngé t'áhkí diyiho².

4 Navi áyyäá, undá Yóesi Tádáví² in ímuu, heđi to²wên hôeyóđí ditú² nin Yóesi Tádáví tukhe² min dimuu² indá bint'anho², gá i Yä²dāa² i P'oweaahāa unbí pí²ná k'ho²yé bínmāādān heđi i-á shánkí nakay i Penisendiví² weđi, ná² i Penisendi-á in Yóesi Tádá dāy²taapí² inbí pí²ná k'ho²yé dāymāa. 5 Ná² in hôeyó² in dimuu² indá Yóesi Tádá dāy²taapí² indá² dimuu, heđānho in wé²ge² in Yóesi Tádá dāy²taapí² in dimuu² in waagibá dívíhée² o², heđá in t'owa dāy²t'óyande² indá Yóesi Tádá dāy²taapí² in wá² dimuu. 6 Hewānbo ná² indá Yóesi Tádáví² in gimuu, heđiho in to²wên i dāy²ta² indi ná² in dīnt'óyande², hewānbo in to²wên iví² in dimuupí² indá wídīnt'óyandepí. Handidān gínhanginná wé² in in ta²gen dívíhée² o² in dimuu² in heđá wé² in in hôeyóđá² dívíhée² o² in dimuu² indá.

Yóesi Tádá iví áy únmuu² in iséegí, heđānho indá wá² dínkhây² ä² wí² ná táye dívíséegíhúuwí² in

7 Un wāyséegí² in, wí² ná táye ívíséegíhúuwí, gá in séegí Yóesi Tádáví² weđi ná² äđān, heđi to²wên t'áhkí in séegí dāymāa² inda Yóesi Tádáví² weđi di² äy²pyä, heđá Yóesi Tádá-á dāy²ta. 8 Yóesi Tádá-á naséegít² óe² i namuu, heđiho to²wên dāyséegíhonpí² indá Yóesi Tádá wídāy²taapí. 9 Kinnān Yóesi Tádáđí dínkeeyan díséegí² in: I-á iví wí² aydā² ún² āndí² isan náá oepāa k'aydipiye² heđānho in kodí² nin wówátsi dímmānídí. 10 Kindidān gínhanginná háawin in séegí namuu² in: Tobá ná² indá Yóesi Tádá wí² äyséegípí wānbo², idá ná² in díséegídí iví ay náá oepāa k'aydipiye² isan iví wówátsi imāānídí ná² inbí t'aywó² di gínmuu² i dín² owóyé-ídí.

11 Un wāyséegí² in, ha² wāagíđi Yóesi Tádáđí ná² in díséegídānho ná² in wá² gínkhây² ä² wí² ná táye ívíséegíhúuwí² in. 12 To² wídí wānbo hānhay wānbo Yóesi Tádá wí² óemû² pí, hewānbo wí² ná táye ívíséegídá i-á ná² indáđí namuu, heđá iví séegí íđi dí² má² i-á ná² inbí pí² ná k'ho²yé gínsóemā².

13 Kindidān gínhanginná Yóesi Tádá-áđí wé²ge gimuu² in heđá i-á ná² indáđá: Íđi iví Yä²dāa² i P'oweaahāa dí² māgi. 14 Heđá wá² áymû² iví ay isannin t'áhkí t'owaví aywondi dínmúnídí, heđiho í²gedí t'owa t'áhkí áyt'óe² o². 15 T'áhkí to²wên in t'owaví páadépiye² ditú² nin Jesus-á Yóesi Tádáví ay namuu² in, Yóesi Tádá indáđí namuu heđá indá i-áđá. 16 Heđiho giháhpóe heđá íwíhâyunde Yóesi Tádáđí díséegí² in. I-ān naséegít² óe, heđi to²wên in séegí dāyhonnindá Yóesi Tádá-áđí dimuu heđá i-á indáđá. 17 Heđi owáy ihay thaa t'owa háa híwó² háa híwó² pí díví² annin ovāykeekw'óđi ihayđi, in séegí ná² inbí pí² ná k'ho²yé ho gínsóedá wí²gíkhuwóeda² ípí, gá wa² náá oepāa k'aydí giyidíbo Christ waagi² bá gípóedān. 18 Yóesi Tádá äyséegídáho wí² áykhuwóeda² ípí, heđi ta²gendi pín ta²ge hayđi i äyséegídí ná² inbí khuwóeda² gínyāapo². Hewānbo áykhuwóeda² dáho ta²gendi pín ta²ge hayđi wí² äyséegípí, heđiho tuchānu í²gedí iví² ānshaa² o².

19 Yóesi Tádáđí páadébo ná² in díséegí, heđānkun in séegí áymāa. 20 Wí to² wí natúđí, “Naadí Yóesi Tádá dóséegí,” hewānbo iví tí² ūu páadé² i² it'aydáho², wí hôeyó² i namuu. Iví tí² ūu páadé² i² imunde² i² iséegípídí, há² to Yóesi Tádá óemúndepí² wānbo-á óeséegí-í. 21 Heđi ná² in in tson²tu² Christ-di dí² māgi² in namuu: To² wên Yóesi Tádá dāyséegí² indá dínkhây² ä² inbí tí² ūuwin páadé² in wá² dāyséegíhúuwí² in.

5

1 Jesus-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. To'wên ná'in divíwhâyunde'indá Yôesi Tádáví'wedi ho wíyá di'áypuyâ, hedi to'wên i Tádá dâyséegi'indá, iví ây wá' dâyséegi. 2 Yôesi Tádá âyséegídá hedá iví tsontuú ây'a'gindodá, handidânho gínhanginná iví ây wá' âyséegi'in. 3 Hediho iví tsontuú ây'a'ginhondi âykeeyo ta'gendi i âyséegi'in. Iví tsontuú-á wâhphade wí'ûnkháapi ây'a'ginnamídí, 4 gá to'wên t'âhki Yôesi Tádáví'wedi wíyá di'áypuyâ'indá dínkoedidân i yâ'dâapi' nää oepáa k'aydiwi namuu'i dâyt'aanídí. Hedi na'inbí whâyü gínmuu'idânho git'anpo'.

Yôesi Tádádí iví ay Jesus-ví'gedi dítu'an

5 To'wí iwihâyundeji Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, ida'mânho i nää oepáa k'aydiwi yâ'dâapi' namuu'i' óet'ande'.

6-8 Jesus Christ-ân nää oepáa k'aydiyiye' na'ää'i' namuu, hedi p'oeđi óep'ó'p'oe'an hedá iví ûnp'oe-á ich'áa. Na'ää iví ûnp'oe ich'áanídí, p'oeđi óep'ó'p'oe'amídída'ba yoe. I Yâ'dâa'i P'oweahâđân dítu'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natukanyiđi. Hediho ná'in poeyedi wêhpê tuuđá' dâymáa: I Yâ'dâa'i P'oweahâđá-á i p'oe-á hedá i ûnp'oe-á. Hedi indíđá Jesus Christ-ví'gedi na'in dihingin'ândo'. 9 Háa t'owadı dítu'o waa ivíwhâyunde', hewânbo háa Yôesi Tádádí dítu'o waa shánki gínkhây'â' ivíwhâyü-i'in, iví hí'-á shánki ûnchá'muudí, hedi idânho iví ay Jesus-ví'gedi dítu'o'. 10 To'wên Yôesi Tádáví ayví'piye' divíwhâyunde'indá inbí pí'ná khor'yé dínhanginná háa Yôesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewânbo to'wên Yôesi Tádáví hí' wí'ônwhâyundepí'indá wí hôeyó'i waagibá óepa', háa idi iví ayví'gedi dítu'annin wídivíwhâyundepídí. 11 Hedi kinnân Yôesi Tádádí na'in dítumáa: In wówátsi nahándepí'innânho dímägi, hedi iví ay âytaadiho kí'min wówátsi âymáa. 12 To'wên Yôesi Tádáví ay Jesus inbí pí'ná khor'yé dín'annindáho kí'min wówátsi dâymáa. Hewânbo to'wên Yôesi Tádáví ay inbí pí'ná khor'yé wíđin'ânpí'indáho kí'min wówátsi-á wíđâymaapi.

Yôesi Tádádí wówátsi nahándepí'in dímägi

13 Naadı un Yôesi Tádáví ayví'piye' úvívwhâyunde'in ná'i t'âhki wâyta'do' hedânho ta'gendi ûnhanginnánídí in wówátsi nahándepí'in ho bínmáa'in.

14 Hedi háđđi Yôesi Tádáví'piye' ívíbéedí ivíyúusu'amídí, háa nada' waagi'i háäwí gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yôesi Tádádí dînt'óyande'in. 15 Hedi háäwí gida'po'di dînt'óyande'in gínhanginnândi, gínhanginnân wá' háäwí áydaa'andi' ho dímä'in.

16 Wí to'wí iví méesatewí tí'ûu páadé'i' it'aywó'dodi imû'di, hewânbo in t'aywó'nin i'o'indá ha'min wínamuupídí in wówátsi nahándepí'in diwedi óeyáa'amídí, ná'i to'wí kí'min t'aywó'nin i'andigi' Yôesivi'piye' ónyúusu'amí, hediho in wówátsi óemääni. Hewânbo wên t'aywó'nin nayí', indá in wówátsi nahándepí'in diwedi wovâyýaa'amí'in namuu, hedi naa wó'tú'pí wí to'wí ha'min t'aywó'nin i'andi bínyúusu'amí'in. 17 T'âhki yâ'dâapi' tsiyekan iví'o'i-á t'aywó'díđá' namuu, hewânbo wên t'aywó'nin nayí' ha'min wínamuupí in t'owa in wówátsi nahándepí'in diwedi ovâyýaa'amí'in.

18 Gínhanginná to'wên Yôesi Tádáví'wedi di'áypuyâ'indá háđđi wânbo wídivít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádáví ay Jesus-di ovây'âyínmáadân, hediho i Penísendi wí'ûnkoedipí ovâyhónídí. 19 Gínhanginná na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu'in, hewânbo to'wên t'âhki in Yôesi Tádá dâytaapi'in dimuu'indá i Penísendiđi ovâytsomáa. 20 Hedá wá' gínhanginná Yôesi Tádáví

ay nää oepáa k'aydipiye' na'ää'in, hedi idi ka'powa dímägi hedânho i ta'gendi Yôesi namuu'i áytáa-ídí. Hedího ná'i ta'gendi Yôesi namuu'i-ádí wé'ge ívíhon, íví ay Jesus Christ-áá wé'ge gimuuđi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, hedi íbá in wówátsi nahándepe'i napäyi'i namuu.

²¹ Navi áyyää, i háäwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychaamáa'íví'wedá bí'áyingi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâyta'nannin ovâysengitū'an

¹ Naa wí méesatewi p'ó'édéí' omuu'ídi wáyta'do' un, wí kwee Yóesi Tádádí wóede'mandi' hedá uví áy-á. * Ta'gendi naadi un t'áhkí wáyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'áhkí in to'wên in ta'gen namuu'in dáytaa'indida' wá' wovâyséegí. ² Na'indi wáyséegí in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé áymáadi, hedá hánhay wänbo t'áhká áymá've-í.

³ Yóesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádávi ay ûnmuu'idá ta'gendi diséegídi na'inbí'piye' ginsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dimääni, hedá díkhäge'namí ánsahaaginpidíbo gikwo'nídí.

In ta'gen âyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'áhkí in to'wên inamuu'in bñhûuwí hedá wí'ná táye-á úvíséegíhûuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dñhanganpóedí wáy wên unbí áy in ta'gen namuu'in dáyhonnin, Yóesi Tádá natsonpóe waagibá. ⁵ Hedí náá kó'oe, naadi wên tsontuú namuu i'gedí wínta'do', indá páadé iwedíbo' áymáa'in. Ná'in tsontuú-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye ívíséegíhûuwí.

⁶ Na'inbí wówátsi Yóesi Tádávi tsontuú ûntú' waagibá áyhondáho', kindídi áykeeyo' in séegí áymáa'in. Hedí ná'in tsontuú páadé iwedíbo' í't'o': Ívíséegí wóégé unbí wówátsi bñhûuwí.

⁷ Náá-á t'ámápiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí ovâyáa'o', indá wídívíwhâyunde pí Jesus nat'owapaa'in hedá íbá i Yóesi Tádádí óesóge'i t'owa ovây'aywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí dáyáa'o'indá hedá Christ-ví hánmindá dimuu. ⁸ Hedího bípi'áyingí'an hedánho háäwí úví'andi wí'únpedéé-ípidí, hedá t'áhká Yóesídi wovâyäänídí wovâykhây'o'í bñhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedí dívíhänge'annin hedá wídáyhonpí'in, indá Yóesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídáyääpí. Hewänbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dáyhonnindá, Yóesi Tádá-ádi hedá ívíséegí ay-ádi wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'än. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówádi wovâyhá'amídi hewänbo Christ-ví háhkan ûnmuu'in imáapídi, wíwíntudemäänípí wovâyhá'amídi, hedí namán díhaydá wíwíntu'áamípi, "Yóesídi wóepahúuwí." ¹¹ To'wên kínetu'annindá óekhäge'máa ívíséegí yá'dáapíkan í'amídi.

I t'á'gi hí' John-di ovâyta'nandi'

¹² Wa'dí báyéki wíyá háäwí wáyta'áamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin díwe dótá'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opuwámú-í'in, hedí ívímú' íhaydí wé'ge ívihé'e'amí, hedí handídi shánkí gíhíhchanpúwí.

¹³ I kwee uví tí'úu úmuu'i' Yóesi Tádádí óede'mandíví áydi wóesengitū'an. †

* **1:1** Wáy wên t'owa dí'ände ná'i kwee-á ta'gendi wí kwee wínamuupí, hewänbo wí méesate-än namuu, hedá ívíséegí ay-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † **1:13** Ívíséegí wí'únpedéé-ípidí wíyá méesate-än namuu, hedá in áyáää-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage?in Ta?nin John Itá?nannin

John-di i to?wí òntá?nandi? óesengitú?an

¹ Navi híwó?di k'ema Gaius, ta?gendi wíséegí?i? unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu?idi ná?in ta?nin wíntá?do?.

² U wíséegí?i?, dáyyúusu?o háäwí t'ähki híwó? úpúwídi, hedá uvi túu?údá híwó?dá unchaa-ídá uvi pí'ná khó'yé híwó? unchaa waagibá. ³ Wén méesate?in tí?úuwín páadé?in naa dínpówadí dín't'òekán in ta?gen namuu?in nâamâa?in hedá nâahonnindá, hedí ná?ídi hânho díhíhchannan. ⁴ In to?wên navi ây waagi?inbá dimuu?in in ta?gen namuu?in dâyhondi naa dínhanginpo?di, hânho ohíhchanpo?, hedí wíyá háäwídi wânbo shánki wídíhíhchandopí.

Gaius híwó?i'an

⁵ U wíséegí?i?, háädi wânbo t'ähki háa úkhây?ä? waa bikanhon in méesate?in tí?úuwín páadé?in híwó? ovây?âyíngi?odi, tobáháa ovâytaapí?in dimuu wânbo?.

⁶ Ná?in tí?úuwín páadé?indi in méesate iwe?in t'owa náwe dikw'ó?nin uvi séegí úmuu i?gedi ho ovây't'òe?an. Híwó? bikanhon inbí p'òegé dimân dipiye? ovâykhäge?dodi, hedí kin bikanhondi Yòesi Tádá nâahíhchando?.

⁷ Indá dimân t'owa Christ-ví?gedi ovâyhangin?annamídi, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepí?inbí?wedi wídâyhóndepí. ⁸ Hedího na?indá gínkhây?ä? ná?in tí?úuwín páadé?in âykhäge?namí?in, hedí handídi wé?ge ívít'òe?amí in ta?gen namuu i?gedi t'owa âyhangin?annamídi.

Diotrephes híwó?pí i'an, hewânbo Demetrius-á híwó?di-á i'o?

⁹ Naadi wên háawên uvi méesate?in t'owa dovâyta?nan, hewânbo navi hí? dínmuu?in Diotrephes-di wídínséegí?anpí. I-á inbí p'ó?dédí? namúní?in óehí?an. ¹⁰ Hedího owáy naa opówa ihaydi t'ähki háa i'an ní?gedi wây?ánshaakannamí. I-á na?inbí?gedi yanáki ihéé?o?, hewânbo iví hí? únmuu?i wí?únchâ?muupí. Hewânbo kin i'o?in wa?di ihay wí?únmuupí, shánki wânbo p'ándíkí? ikanhon, in méesate?in tí?úuwín páadé?in Yòesi Tádáví tų wóegé dipóya?nin wí?ovâyséegíhóndepí, hedá in wé?ge?in méesate?in ná?in dipóya?nin ovâyséegí?amí?in dida?in wânbo-á idi ovâykhâa?o?, hedá idá oe méesate iwedá ovâykhèhpiyende?.

¹¹ U wíséegí?i?, in to?wên híwó? dívítsiyekanhonin waagi?bá unmuní, in híwó?pí? dívítsiyekanhonin waagá yoe. To?wên híwó? dívítsiyekanhonnindá Yòesi Tádáví?in dimuu, hewânbo in to?wên híwó?pí? dívítsiyekanhonnindá wídínhanginnáhpí háawi i namuu?in.

¹² T'ähkídi? Demetrius-ví?gedi híwó?da? dívíhéé?o?, hedí nakeepo? in ta?gen namuu?in imâa?in. Na?in wá? hanbá híwó? iví?gedi ívíhéé?o?, hedí u úhanginná ná?i gitú?di-á in ta?genbá namuu?in.

I t'á?gi hí? John-di òntá?nandi?

¹³ Wa?di báyéki wíyá háäwí wítų?âamí?i? dómâa, hewânbo wó?da?pí ná?in ta?nin diwe dótá?namí?in. ¹⁴ Hewânbo naa ochanpo? hanwaapídi?bo wímúní?in hedí ihaydá wé?ge ánhéé?amí.

¹⁵ Ánshaaginpídi?bo íkwó?ní. Uvi k'ema?in náwe diyí?indi wóesengitú?an. Udá navi k'ema?in owe diyí?indá wí?íngin ovâysengitú?âamí.